

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ტიარი პარიზილი

ქართული სოციალ-დემოკრატია 1880-1953

პირითადი ორიენტირები

უნივერსიტეტის
განმცემლობა

მთავარი რედაქტორი ზურაბ გაიპარაშვილი
რედაქტორი ირაკლი ირემაძე
მთარგმნელი ქეთევან ქუსიკაშვილი
ფრანგული ტექსტის რედაქტორი თამარ ხეტაშვილი
ყდის მაკეტის ავტორი ტიერი ბერიშვილი

Directeur de Publication : Zourab Gaïparashvili
Secrétaire de rédaction : Irakli Irémadzé
Traductrice : Kétevene Kusikashvili
Correctrice de la version française : Tamar Khetashvili
Maquette de couverture : Thierry Berichvili

წიგნი შეიქმნა თსუ ბიბლიოთეკის მხარდაჭერით
Bibliothèque de l'Université d'Etat de Tbilissi - Ivane Javakhishvili

© ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის გამომცემლობა, 2017
Publication de l'Université d'Etat de Tbilissi – Ivane Javakhishvili

ISBN 978-9941-13-613-9

Pages liminaires

Livre particulier que ce livre !

Par le fond et la forme, il présente des aspects particuliers.

Il ne se présente, ni comme une étude historique, ni un mémoire, ni un recueil d'articles, ni une compilation de textes, ni un manuel pédagogique, ni un livre scolaire, ni un rapport, ni une enquête.

Alors qu'est ce que c'est ?

Cet ouvrage se veut un livre pratique, qui sous la forme d'une chronologie, d'un choix de textes et d'encadrés, devrait permettre, c'est le souhait de l'auteur, de servir de cadre à des études qui sont indispensables, si l'on veut analyser la période de la République démocratique de Géorgie, la force principale qui l'a portée, la social-démocratie géorgienne.

L'analyse de cette période est d'autant plus indispensable et d'actualité que le monde, dans lequel nous vivons et dans lequel se débat la « jeune Géorgie », se heurtent à un nombre croissant de problèmes qui étaient, en partie, analysés ou abordés par le gouvernement qui a géré la République démocratique de Géorgie, la Première République, comme on dit en Géorgie.

L'étude de cette période historique qui a permis à la Géorgie d'exister, est d'autant plus nécessaire, que les 72 ans d'occupation étrangère avec son idéologie « communiste » ainsi que la période d'indépendance qui l'a suivie avec son idéologie principalement « nationaliste », l'on déformée, bafouée, niée, vilipendée, raillée et même humiliée.

Est-ce un hasard, si en 2015 enfin, sous l'impulsion de son Recteur, Vladimer Papava et de son Conseil Scientifique, l'Université d'Etat de Géorgie - Ivané Djavakhichvili, a décidé de créer un Centre d'Etudes et de Recherche sur la Première République ?

Voilà ce que demandaient, les chercheurs, les historiens, les étudiants et les citoyens Géorgiens, mais aussi les fils de l'émigration politique qui étaient à l'étranger.

Après de très nombreuses rencontres, en France et en Géorgie, l'auteur s'est aperçu que la connaissance de cette histoire est morcelée et que de nombreuses personnes, principalement au sein de l'émigration, pensent « qu'en Géorgie, les Géorgiens ne connaissent pas leur histoire ». Position facile et clivante. Les chercheurs Géorgiens ont de nombreuses archives que l'émigration n'a pas, mais par contre les chercheurs Géorgiens n'ont ni les souvenirs et peu d'écrits des acteurs de la Première République, réfugiés en France, ou à l'étranger, ni toute la documentation réalisée à l'étranger. Ce vide va bientôt se combler, nous l'espérons tous, par le fait que de plus en plus d'archives de l'étranger « rentrent en Géorgie » et que les archives géorgiennes sont maintenant ouvertes à un plus grand nombre.

წინათქმა

ეს წიგნი, განსხვავებული თავისი ფორმითა და შინაარსით, წარმოგვიდგენს კონკრეტულ ასპექტებს. ის არც ისტორიულ კვლევას გვთავაზობს, არც ანგარიშს, არც სტატისტიკის კრებულს, არც ტექსტების კოლექციას, არც სახელმძღვანელოს, არც სასკოლო წიგნს, არც გამოძიებას. მაშ რა არის ეს?

ეს წიგნი წარმოგვიდგენს პრაქტიკული ღირებულების მქონე ნაშრომს. ქრონოლოგიურად შერჩეული ტექსტებითა და ტექსტური ჩანართებით ის შექმნის ერთგვარ სქემას კვლევებისთვის, ასეთია ავტორის სურვილი. ამის გათვალისწინება აუცილებელი იქნება, თუ გადაწყვეტენ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პერიოდის შესწავლას, რომლის ძირითადი მამოძრავებელი ძალა ქართული სოციალ-დემოკრატია იყო.

ამ პერიოდის ანალიზი ისევე გარდაუვალია, როგორც თანამედროვე მსოფლიოსი, რომელშიც ეცხოვრობთ და სადაც „ახალგაზრდა საქართველო“ იბრძვის მზარდი პრობლემების დასაძლევად. ეს პრობლემები ნაწილობრივ გაანალიზებული იყო იმ მთავრობის მიერ, რომელსაც საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა – „პირველი რესპუბლიკა“, როგორც მას საქართველოში უწოდებენ – მართავდა.

ამ ისტორიული პერიოდის შესწავლა, რომელმაც საქართველოს არსებობის საშუალება მისცა, უფრო აუცილებელია, ვიდრე სამოცდათორმეტწლიანი უცხოური ოკუპაციისა, თავისი „კომუნისტური“ იდეოლოგიით, ან დამოუკიდებლობის პერიოდისა, რომელიც მას მოჰყვა, თავისი პრინციპულად „ნაციონალისტური“ იდეოლოგიით. რესპუბლიკა დაინგრა, დარჩა აბუჩად აგებული, უარყოფილი, დამცირებული, შეურაცხყოფილი.

წუთუ შემთხვევითობაა, რომ, ბოლოს და ბოლოს, რექტორის და სამეცნიერო საბჭოს ძალისხმევით, ივანე ჯავახიშვილის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტმა გადაწყვიტა პირველი რესპუბლიკის კვლევითი ცენტრის შექმნა?

სწორედ ამას ითხოვდნენ მკვლევრები, ისტორიკოსები, სტუდენტები და საქართველოს მოქალაქეები, ისევე, როგორც საზღვარგარეთ მცხოვრები პოლიტიკური ემიგრაციის შთამომავლები.

საფრანგეთსა და საქართველოში მრავალგზის შეხვედრის შემდეგ, ავტორმა შენიშნა, რომ ამ ისტორიის შესახებ ცნობები ერთობ ფრაგმენტულია და ძალიან ბევრი ადამიანი, უფრო მეტად კი ემიგრაციის წარმომადგენელი, ფიქრობს, რომ „საქართველოში ქართველები საკუთარ ისტორიას არ იცნობენ“. ეს მარტივი პოზიციაა, რომელიც აზრთა სხვადასხვაობას იწვევს. ქართველ მკვლევრებს, ემიგრაციისგან განსხვავებით, ამ კონკრეტული ეპოქის ბევრი არქივი მოეპოვებათ, მაგრამ მათ არც პირველი რესპუბლიკის შემოქმედთა (საფრანგეთში ან უცხოეთში) მოგონებები აქვთ და არც იმ იძულებით გადასახლებულთა, რომელნიც ლევილში ან საზღვარგარეთ ცხოვრობდნენ, არც უცხოეთში შესრულებული რაიმე დოკუმენტაცია გააჩნიათ.

Cet ouvrage se présente donc sous la forme d'utilisation de 4 outils :

- d'un court résumé définissant succinctement la période abordée,
- d'une chronologie sommaire, complétée par de brèves explications,
- d'un choix de textes d'acteurs ou d'observateurs, des périodes choisies, favorables ou non aux actions et décisions prises,
- d'encadrés présentant un événement plus important.

Tout ce qui manque, reste à écrire en très grande partie.

Nous avons donc beaucoup de travail !

Nous espérons que cet ouvrage permette ce travail de recherches et d'échanges indispensables, avec le principe fondamental, « nous avons cette histoire à écrire ensemble, en échangeant et en apprenant des uns des autres et sans essayer de se donner des leçons ».

Dernières remarques :

- A propos du Représentant de la République démocratique de Géorgie, nous avons, afin de respecter l'article 70 de la Constitution, votée le 21 février 1921, adopté pour la version française, le terme de « Président du Gouvernement ».
- Lorsque nous avons emprunté des passages de « Mon Passé » rédigé par Noé Jordania, pour la version française, nous avons conservé les titres introduits dans la version traduite par Christine Pagava-Boulez, titres inexistant dans la version originale. Pour la version géorgienne, nous n'avons pas conservé ces titres.

იმედი გვაქვს, ეს სიცარიელე მალე შეივსება უცხოეთიდან საქართველოში უფრო და უფრო მეტი არქივის დაბრუნებითა და ქართული არქივების უფრო მაღალი ხელმისაწვდომობით.

ნიგნში თავმოყრილია ოთხი კვლევითი საშუალება:

- მოკლე, ლაკონური რეზიუმე, რომელიც აღნიშნულ პერიოდს ეხება;
- ქრონოლოგია, რომელიც შეესაბამება განმარტებებით;
- ქროკონკრეტული პერიოდის მოღვაწეთა და დამკვირვებელთა ტექსტები, მიღებული გადანაცვტილებების სასარგებლოდ ან პირიქით;
- ტექსტური ჩანართები, რომელიც განვითარების მნიშვნელოვან ხაზს წარმოადგენს.

ყველაფერი, რაც ნაშრომს აკლია, უდიდესი ნაწილი დასაწერია!

წინ დიდი სამუშაო გვაქვს!

ამგვარად, იმედს გამოვთქვამთ, რომ ეს ნიგნი დაეხმარება კვლევით სამუშაოს და აუცილებელ გაცვლა-გამოცვლის პროცესს, რომელიც ფუნდამენტურ პრინციპზე იქნება დაფუძნებული, „ეს ისტორია ჩვენი დასაწერია და ჩვენ ის ერთად უნდა დავწეროთ, ერთმანეთისგან უნდა ვისწავლოთ და შევეცადოთ, ერთმანეთს არ ვასწავლოთ“.

რამდენიმე შენიშვნა:

- 1921 წლის 21 თებერვალს მიღებული კონსტიტუციის 70-ე მუხლის გათვალისწინებით, დემოკრატიული რესპუბლიკის უმაღლესი წარმომადგენლის სტატუსი, ფრანგულ ვერსიაში, განვსაზღვრეთ ტერმინით „მთავრობის თავმჯდომარე“.
- ნოე ჟორდანიას „ჩემი წარსულიდან“ ციტატების მოყვანისას, ფრანგულ ვერსიაში გამოვიყენეთ ქრისტიანე ფალავა-ბულეზის თარგმანის ვერსია, რომელიც დასათაურებულია. ქართულ ვერსიაში სათაურები არ არის, რადგან არც ორიგინალია დასათაურებული.

Remerciements de l'auteur

C'est avec une immense joie, que je participe à cette grande aventure, la rédaction, mais avec les échanges nécessaires et obligatoires avec l'équipe de la Bibliothèque de l'Université d'Etat, Ivané Djavakhchvili et son « Centre d'Etudes et de Recherches sur la République démocratique de Géorgie » qui développe son action en son sein.

Tout a commencé en mai 2015. Invité par Guela Dumbadzé, ministre en charges des Communautés géorgiennes à l'étranger, en tant que membre de la SCI « Foyer Géorgien », représentant les descendants de la Famille Pirtskhalava, membre de la « Commission Paritaire » qui avait pour tâche de négocier avec le gouvernement Géorgien le « transfert par donation » du Domaine de Leuville à la Géorgie et président de l'association française culturelle & d'amitié avec le peuple géorgien, association créée en 1987, pour assister, bien entendu aux festivités du 26 mai et au Premier Forum Professionnel de l'émigration.

Ce forum se déroulait au sein de l'université d'Etat – Ivané Djavakhchvili. Pour moi, cette université, qui avait fait si peu de choses en faveur de la Première République, ne m'inspirait que très moyennement, elle était principalement porteuse des idées nationalistes, ces mêmes nationalistes qui déformaient, dans l'immigration géorgienne en France, les thèses, les idées et les actions de la social-démocratie géorgienne !

Et ô surprise, après les présentations et les discours traditionnels, des ministres, du Patriarche et des sommités universitaires, le Recteur nous réservait une surprise de taille. Accompagné du Premier Ministre Irakli Garibachvili et du Ministre de la Diaspora, notre ami Guela Dumbadzé, il a inauguré avec nous, pour la première fois, depuis près de 25 ans d'indépendance retrouvée, un amphithéâtre, appelé « Salle de la Première République ». Ce fut un choc pour moi, aussi fort qu'en 1995, lorsque de Zourab Jvania, alors président du Parlement de Géorgie, inaugurait avec mon père Mamia Berichvili, qui ramenait les archives du Gouvernement exil et les archives du parti social-démocrate de Géorgie, dans les locaux du Parlement la « Salle de la Première République ». J'étais présent à cette cérémonie et j'étais tellement fier et satisfait de ce geste officiel, de reconnaissance de la Première République. Enfin !

Immédiatement après l'inauguration de l'amphithéâtre de l'université, le 27 mai 2015, je pris contact avec le Recteur qui avait pris cette décision et cette responsabilité et je lui demandais un rendez-vous. Lors de ce rendez-vous obtenu, très rapidement, j'appris du Recteur son intention de créer un « Centre d'Etudes et de Recherches sur la Première République ». Imaginez-vous ma joie et immédiatement j'entrevis toutes les perspectives possibles et ouvertes d'un travail d'études et de recherches sur cette période charnière pour le peuple géorgien et notre Nation. Immédiatement je lui proposais de remettre à l'Université d'Etat – Ivané Djavakhchvili les dernières archives du Bureau à l'étranger du parti social-démocrate de Géorgie que mon père détenait. Après son décès et celui de

მადლობა ავტორისგან

ძალიან დიდი სიხარულით ვმონაწილეობ ერთგვარ თავგადასავალში, რაც ჩიგნის გამოცემას გულისხმობს. ამ პროცესს თან ახლავს აუცილებელი თანამშრომლობა ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკასთან და „საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის შემსწავლელ ცენტრ-ბიბლიოთეკასთან“, რომელიც თავის მოღვაწეობას ბიბლიოთეკის წიაღში ახორციელებს.

ყველაფერი 2015 წლის მაისში დაიწყო, როცა დიასპორის საკითხებში სახელმწიფო მინისტრის, გელა დუმბაძის მონევეთ ჩამოვედი საქართველოში 26 მაისისადმი მიძღვნილ ღონისძიებებსა და ემიგრაციის პირველ პროფესიულ ფორუმზე დასასწრებად, როგორც სამოქალაქო საზოგადოება „ქართული კერის“ წევრი, ფირცხალაეების ოჯახის წარმომადგენელი, „პარიტეტული კომისიის“ წევრი, რომელსაც ევალებოდა საქართველოს მთავრობასთან მოლაპარაკება ლევილის მამულის საქართველოსთვის გადმოცემის საკითხებში და, როგორც 1987 წელს შექმნილი ფრანგული კულტურისა და ქართველ ხალხთან მეგობრობის ასოციაციის პრეზიდენტი.

ფორუმი წარიმართა ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში. ჩემი გადასახედიდან, უნივერსიტეტს ძალიან ცოტა რამ ჰქონდა გაკეთებული პირველი რესპუბლიკისთვის – ჩემთვის არცთუ დიდად შთაბეჭდავი, ძირითადად, ნაციონალისტური იდეების შემცველი, იმავე ნაციონალისტების, რომელნიც საფრანგეთში, ემიგრაციაში ყოფნისას, ქართული სოციალ-დემოკრატიის იდეოლოგიისა და ქმედებების დეფორმირებას ეწეოდნენ!

ჩემდა გასაკვირად, მინისტრების, პატრიარქის, უნივერსიტეტის ავტორიტეტების ტრადიციული გამოსვლების შემდეგ, რექტორი დიდ სიურპრიზს გვიმზადებდა. პრემიერ-მინისტრ ირაკლი ლარიბაშვილთან და დიასპორის მინისტრ, ჩვენს მეგობარ, გელა დუმბაძესთან ერთად, ასევე, ჩვენი მონაწილეობით, მან, დამოუკიდებლობის აღდგენიდან 25 წელზე მეტი ხნის შემდეგ, „პირველი რესპუბლიკის აუდიტორია“ გახსნა. ეს მოვლენა ჩემთვის ისეთივე გამოაგნებელი იყო, როგორიც 1995 წელს „პირველი რესპუბლიკის დარბაზის“ გახსნა, რაც მაშინდელი პარლამენტის თავმჯდომარის, ზურაბ ჟვანიას, თაოსნობით განხორციელდა. სწორედ ამ დროს, მამაჩემმა, მამია ბერიშვილმა, გადასახლებული მთავრობისა და საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის არქივი საქართველოს დაუბრუნა. აღნიშნულ ცერემონიაზე მეც ვესწრებოდი და ძალიან ამაყი და კმაყოფილი ვიყავი პირველი რესპუბლიკისათვის პატივის მიცემის ოფიციალური ჟესტით.

აუდიტორიის ინაუგურაციის შემდეგ ძალიან მალე, 2015 წლის 27 მაისს, დავეკონტაქტე რექტორს, რომელმაც ეს გადანეცეტილება და პასუხისმგებლობა იკისრა, და მასთან შეხვედრა მოვითხოვე. შეხვედრა ძალიან მალე შედგა; რექტორისგან შევითქვე, რომ „დემოკრატიული რესპუბლიკის კვლევითი ცენტრის“ შექმნას აპირ-

Carlo Inassaridzé, j'étais le dernier membre de cette organisation. Très rapidement après son acceptation, il envoya une équipe chez moi, en France, Zourab Gaïparichvili, Directeur de la Bibliothèque de l'Université et Kétevene Kusikashvili, une collaboratrice francophone et excellente traductrice. Le tri des documents fut rapidement réalisé et en quelques jours, brochures, livres et papiers d'archives, furent envoyés à Tbilissi, après la signature d'un accord de donation. En octobre de la même année, invité par l'Université, j'assistais à l'inauguration du « Centre d'Etudes et de Recherches sur la République démocratique de Géorgie » et je signais un accord de collaboration entre avec l'Université et l'association française culturelle & d'amitié avec le peuple géorgien. Cet accord se concrétise par l'édition d'un premier livre sur « La social-démocratie géorgienne de 1880-1953 » en Géorgien et en Français.

Je profite de ces quelques lignes pour remercier sincèrement et chaleureusement le Recteur Vladimer Papava, qui a « osé cette aventure », le Recteur actuel, Guiorgui Charvachidzé, qui a désiré poursuivre le projet, Zourab Gaïparichvili, directeur de la Bibliothèque, « Grand maître d'œuvre », Salomé Tchantouridzé, qui telle une « mère prend soin de ses enfants, dorlote les archives remises à l'Université », Irakli Irémadzé, Directeur du Centre sur la Première République, avec qui, c'est un réel plaisir de travailler et qui se révèle une source inépuisable de connaissance et de rigueur historiques, Kétevene Kusikashvili, la seule traductrice capable de traduire en bon géorgien mes mauvaises expressions françaises, toujours disponible y compris lors des Supras (...) et Thamar Khetachvili, traductrice efficace et infatigable.

Enfin, comment ne pas parler d'Alexandre Bourdjanadzé ? Toujours efficace qui depuis 1986, analyse et propose les différentes voies à suivre pour notre association ».

A toutes et à tous, un très grand « Merci » !

Thierry Berichvili

ებდა. წარმოდგინეთ ჩემი სიხარული, მაშინვე კვლევითი სამუშაოების იმ შესაძლო პერსპექტივებზე დავფიქრდი, რომელსაც ქართველი ხალხისთვის და ჩვენი ერისთვის საკვანძო საკითხის შესწავლა მოიტანდა. რექტორს შევთავაზე, საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის საზღვარგარეთის ბიუროს უკანასკნელი არქივი, რომელიც მამაჩემს ებარა, უნივერსიტეტში განეთავსებინათ. მამია ბერიშვილისა და კარლო ინასარიძის გარდაცვალების შემდეგ მე ამ ორგანიზაციის უკანასკნელი წევრი ვიყავი. ის დამეთანხმა და სულ მალე ჩემთან, საფრანგეთში, გამოგზავნა გუნდი – თსუ-ის ბიბლიოთეკის ხელმძღვანელი ზურაბ გაიპარაშვილი და ფრანკო-ფონი თანამშრომელი, მთარგმნელი, ქეთევან ქუსიკაშვილი. დოკუმენტების პირველადი დამუშავება მალე დასრულდა და რამდენიმე დღეში, გადაცემის შეთანხმების ხელმოწერის შემდეგ, ბროშურები, ნიგნები და საარქივო დოკუმენტები თბილისში გაიგზავნა. იმავე წლის ოქტომბერში უნივერსიტეტმა მიმინვია „დემოკრატიული რესპუბლიკის კვლევითი ცენტრის“ გახსნაზე და მე თსუ-სა და ფრანგული კულტურის და ქართველ ხალხთან მეგობრობის ასოციაციას შორის თანამშრომლობის შეთანხმებას მოვანერე ხელი. ეს შეთანხმება კონკრეტულ სახეს იღებს პირველი წიგნის გამოცემით – „1880-1953 წლების ქართული სოციალ-დემოკრატია“.

შემთხვევით ვსარგებლობ და გულწრფელ მადლობას მოვახსენებ ყოფილ რექტორს, ვლადიმერ პაპავას ასეთი „გაბედული საქმის“ წამოწყებისთვის და ამჟამინდელ რექტორს, გიორგი შარვაშიძეს, მისი გაგრძელებისთვის. ზურაბ გაიპარაშვილს, თსუ-ის ბიბლიოთეკის ხელმძღვანელს; „დიდ არქიტექტორს“, სალომე ჭანტურიძეს, რომელიც როგორც „დედა ანებიერებს და უვლის შვილებს, ისე ზრუნავს უნივერსიტეტში განთავსებულ არქივზე“; ირაკლი ირემაძეს, დემოკრატიული რესპუბლიკის კვლევითი ცენტრის გამგეს, რომელთან მუშაობაც წამდელი სიამოვნებაა, ის ცოდნის და ისტორიული სიზუსტეების ამოუწურავი წყაროა; ქეთევან ქუსიკაშვილს, ერთადერთ მთარგმნელს, რომელსაც ჩემი ცუდი ფრანგული გამოთქმების კარგი ქართულით თარგმნა შეუძლია და ამისთვის მუდამ მზადყოფნაშია, სუფრასთანაც კი (...) და თამარ ხეტაშვილს, ეფექტურ და დაულალავ თარჯიმანს.

დაბოლოს, როგორ არაფერი ეთქვა ალექსანდრე ბურჯანაძეზე? ყოველთვის ქმედითი, 1986 წლიდან ჩართულია ასოციაციის საქმიანობაში და განვითარების სხვადასხვა გზებს გვთავაზობს.

ყველას ძალიან დიდი მადლობა!

ტიერი ბერიშვილი

Préface

Beaucoup d'œuvres ont été éditées concernant la République démocratique de Géorgie après la dissolution de l'Union soviétique.

La plupart d'entre elles abordaient les questions suivantes : les partis politiques, les pouvoirs exécutifs et législatifs, l'éducation, la rédaction des lois, les affaires étrangères etc. Malgré la diversité et la quantité des œuvres, l'histoire du début de XXe siècle reste encore à étudier, surtout la période après 1921, les mouvements contre l'occupation et l'annexion et leurs résultats.

De ce point de vue l'édition du livre de Thierry Berichvili « La social-démocratie géorgienne de 1880 à 1953, quelques repères. » est importante. Ce livre s'appuie principalement sur des sources françaises et aborde les informations des années 1918-1921 et nous donne aussi les informations intéressantes concernant la période après 1921.

Dans le livre l'auteur parle des faits qui montrent que l'existence et l'action de la République démocratique de Géorgie n'a pas cessée le 25 février de 1921, ni après le 18 mars de 1921, après le départ du gouvernement, mandaté par le Parlement pour continuer la lutte de l'étranger.

Dans un premier temps, dans les années 1921-1924, le gouvernement de la République démocratique de Géorgie élu démocratiquement, organisait et effectuait les mouvements de résistance. Même après l'échec tragique de l'insurrection de 1924, ces mouvements continuaient à plus petite échelle. Jusqu'à 1953 le gouvernement en exil gardait des relations clandestines avec la Géorgie soviétique, afin de connaître la situation intérieure du pays.

Dans le livre nous pouvons lire non seulement l'action de l'organisation politique influente de Géorgie, la social-démocratie géorgienne, mais aussi sa création, sa formation, son organisation, sa base sociale et la réalité politique qui a dirigé ses actions principales jusqu'en 1918.

Thierry Berichvili, dans son livre, donne aux lecteurs des informations concernant le parti social-démocrate de Géorgie et la République démocratique de Géorgie, d'une façon intéressante.

Ce livre est particulier, puisque l'auteur nous présente « des documents », comme « ils les appellent », ce sont des extraits de livres, concernant la République démocratique de Géorgie, édités à l'étranger, surtout en France. La plupart de ces textes sont inconnus pour le lecteur géorgien. La réalité vue et évaluée de l'extérieur est très intéressante. La plupart de ces textes inconnus, donnant un point de vue et une évaluation de l'extérieur peut intéresser le lecteur géorgien.

წინასიტყვაობა

საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკაზე საბჭოთა იმპერიის დაშლის შემდეგ არაერთი ნაშრომი დაიწერა და გამოქვეყნდა, მათი უმრავლესობა შეეხება შემდეგ საკითხებს: პოლიტიკური პარტიები, აღმასრულებელი და საკანონმდებლო ხელისუფლება, განათლების სფერო, სამართალშემოქმედებითობა, საგარეო ურთიერთობები და სხვა. მიუხედავად ნაშრომთა მრავალფეროვნებისა და მრავალრიცხოვნობისა, საქართველოს მეოცე საუკუნის დასაწყისის ისტორია ჯერ კიდევ შეუსწავლელია, განსაკუთრებით ეს ეხება 1921 წლის შემდგომ პერიოდს, ოკუპაცი-ანექსიის წინააღმდეგ მიმართულ მოძრაობებს და ამ მოძრაობების შედეგებს. ამ კუთხით ტიერი ბერიშვილის ახალი წიგნის, „1880-1953 წლების ქართული სოციალ-დემოკრატია. ძირითადი ორიენტირები“, გამოქვეყნება ძალზედ მნიშვნელოვანია. აღნიშნულ წიგნში, მეტწილად ფრანგულენოვან წყაროებზე დაყრდნობით, თავმოყრილია 1918-1921 წლების საქართველოში მიმდინარე მოვლენების შესახებ ინფორმაცია, აგრეთვე, საკმაოდ საინტერესო ცნობები 1921 წლის შემდგომ პერიოდზე.

წიგნში ავტორი განიხილავს იმ ფაქტებს, რომელიც ცხადყოფს, რომ 1921 წლის 25 თებერვალს არ დასრულებულა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობის არსებობა და მოღვაწეობა, ის არც 1921 წლის 18 მარტს, მთავრობის ემიგრაციაში წასვლის შემდეგ დასრულებულა. საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დემოკრატიულად არჩეული მთავრობა 1921-1924 წლებში აქტიური წინააღმდეგობის მოძრაობების დაგეგმვასა და განხორციელებას შეუდგა. 1924 წლის აჯანყების ტრაგიკულად დამარცხების შემდეგაც წინააღმდეგობის მოძრაობები უფრო მცირე მასშტაბით, თუმცა კვლავ არსებობს, თავად დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობა კი გასაბჭოებულ საქართველოსთან 1953 წლამდე ფარულ კავშირს არწყვეტს და ფლობს ინფორმაციას ქვეყნის შიგნით მიმდინარე პროცესებზე.

წიგნში წარმოდგენილია არა მარტო 1918-1953 წლამდე ყველაზე გავლენიანი ქართული პოლიტიკური ორგანიზაციის, სოციალ-დემოკრატიის, საქმიანობა, არამედ ამ ორგანიზაციის აღმოცენების და ჩამოყალიბების საწყისები, მისი სოციალური ბაზა და ის პოლიტიკური რეალობა, რომელმაც განსაზღვრა მისი საქმიანობის ძირითადი მიმართულებები 1918 წლამდე.

ტიერი ბერიშვილი, თავის წიგნში, რიგით მკითხველს საინტერესო სტილით აწვდის ინფორმაციას ქართული სოციალ-დემოკრატიული პარტიისა და საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის შესახებ. აღნიშნული ნაშრომი განსაკუთრებით საინტერესოა ერთი მთავარი მახასიათებლით, ფაქტობრივად, მასში წარმოდგენილია უცვლელი ტექსტები, როგორც ავტორი უწოდებს, „დოკუმენტები“, უცხოეთში, განსაკუთრებით საფრანგეთში, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის შესახებ გამოცემული წიგნებიდან. ამ ჩანართთა უმრავლესობა ქართველი მკითხველისათვის უცნობია და, რა თქმა უნდა, ძალზედ საინტერესოა უცხო თვალით დანახული რეალობის შეფასებების გაცნობა.

Je voudrais remercier l'auteur de ce livre très utile pour les spécialistes, chercheurs et étudiants, et pour sa contribution apportée à la conservation et la protection de l'héritage de la République démocratique de Géorgie.

Irakli Irémadzé

*Responsable du centre-Bibliothèque d'Etudes et de
Recherches sur la République démocratique de
Géorgie de l'Université d'Etat de Tbilissi – Ivane Javakhishvili*

მინდა მადლობა გადავუხადო ავტორს ამ ძალიან საინტერესო წიგნის შექმნისათვის, ზოგადად იმ წვლილისათვის, რაც მას მიუძღვის საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მემკვიდრეობის შენახვისა და დაცვის საქმეში.

ირაკლი ირემაძე

*ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკის
საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის
შემსწავლელი ცენტრი-ბიბლიოთეკის გამგე*

Sommaire

Pages liminaires	6
Remerciements de l'auteur	10
Préface d'Irakli Irémadzé	14
Introduction	24
Chapitre 1 – De la constitution de la Nation géorgienne, à l'occupation par l'empire tsariste. Aperçu historique de la Géorgie	32
Chapitre 2 – L'apparition de la Social-démocratie géorgienne	46
• « Création du parti social-démocrate de Géorgie ».	
Extraits de « Mon passé » de Noé Jordania	56
• « L'adhésion du parti social-démocrate de Géorgie au parti social-démocrate de Russie et Congrès de Londres ». Extraits de « Mon passé » de Noé Jordania	64
• « Social-démocratie ou bolchevisme ? ». Extraits de « Patrie, prisons, exil » de Khariton Chavichvily	72
• « Tentative de provocations et fin du mouvement de 1905 à Batoumi ». Extraits de « Patrie, prisons, exil » de Khariton Chavichvily	80
Chapitre 3 – La République de Gourie	82
Chapitre 4 – La République Démocratique et Indépendante de Géorgie	118
• « La prise de l'arsenal et formation de la Garde ».	
Extraits de « Mon passé » de Noé Jordania	126
• « La prise de l'arsenal et le retour des troupes russes ».	
Extraits de « la Démocratie Géorgienne » de Wladimir Woytinski	128
• « L'indépendance de la Géorgie et la politique allemande ».	
Extraits de « Mon passé » de Noé Jordania	140
• « La politique allemande ». Extraits de « Mon passé » de Noé Jordania	142
• « L'accord géorgienno-allemand ». Extraits de « La Démocratie Géorgienne » de Wladimir Woytinski	146
• « L'attitude des troupes allemandes en Géorgie, en mai 1918 ».	
Extraits de « Moscou et la Géorgie martyre » de Raymond Duguet	150
• « Conflit armé entre la Géorgie et l'Arménie en décembre 1918 ».	
Extraits de « Mon passé » de Noé Jordania	158
• « Attaque des troupes arméniennes en décembre 1918 ».	
Extraits de « La Démocratie géorgienne » de Wladimir Woytinski	160

სარჩევი

წინათქმა	7
ავტორის სიტყვა	11
წინასიტყვაობა (ირაკლი ირემაძე)	15
შესავალი	25
თავი 1. ქართველი ერის კონსტიტუციიდან ცარისტული იმპერიის ოკუპაციამდე. საქართველო, ისტორიული მიმოხილვა	33
თავი 2. ქართული სოციალ-დემოკრატიის გამოჩენა	47
• ნაწყვეტი ნოე ჟორდანიას „ჩემი წარსულიდან“	57
• ნაწყვეტი ნოე ჟორდანიას „ჩემი წარსულიდან“	65
• პოლიტიკური დებატები ბათუმში „სოციალ-დემოკრატია თუ ბოლშევიზმი“ – ნაწყვეტი ხარიტონ შავიშვილის ნიგნიდან „სამშობლო, საპატიმრო, გადასახლება“	73
• პროვოკაციის მცდელობა ცარისტული აგენტების მხრიდან, 1905 წლის მოძრაობის დასასრული ბათუმში – ნაწყვეტი ხარიტონ შავიშვილის ნიგნიდან „სამშობლო, საპატიმრო, გადასახლება“	81
თავი 3. გურიის რესპუბლიკა	83
თავი 4. საქართველოს დემოკრატიული და დამოუკიდებელი რესპუბლიკა	119
• ნაწყვეტი ნოე ჟორდანიას „ჩემი წარსულიდან“	127
• 1917 წლის 12 დეკემბერი, თფილისის არსენალის ხელში ჩაგდება და რუსული საჯარისო ფორმირებების დაბრუნება თურქეთის ფრონტიდან კავკასიის გავლით – ნაწყვეტი ვლადიმერ ვოიტინსკის „ქართული დემოკრატიიდან“	129
• ნაწყვეტი ნოე ჟორდანიას „ჩემი წარსულიდან“	141
• ნაწყვეტი ნოე ჟორდანიას „ჩემი წარსულიდან“	143
• 1918 წლის ქართულ-გერმანული შეთანხმება. – ნაწყვეტი ვლადიმერ ვოიტინსკის „ქართული დემოკრატიიდან“	145
• გერმანული ჯარების პოზიცია საქართველოში 1918 წლის მაისში. – ნაწყვეტი რეიმონ დიუგეს „მოსკოვი და წამებული საქართველოდან“	151
• ნაწყვეტი ნოე ჟორდანიას „ჩემი წარსულიდან“	159
• სომხეთის ჯარების თავდასხმა 1918 წლის დეკემბერში. – ნაწყვეტი ვლადიმერ ვოიტინსკის „ქართული დემოკრატიიდან“	161

Chapitre 5 – Le 26 mai, jour de l'indépendance de la Géorgie.	166
<ul style="list-style-type: none"> • « Résolution sur la question agraire » adoptée au second Congrès du parti Social-démocrate de Géorgie 	186
<ul style="list-style-type: none"> • « La Réforme agraire ». Extraits de « La Démocratie géorgienne » de Wladimir Woytinski 	188
<ul style="list-style-type: none"> • La réforme agraire, une réforme nationale. Extraits de « Mon Passé » de Noé Jordania 	188
<ul style="list-style-type: none"> • « La Réforme agraire ». Extraits de « La Résurrection géorgienne » de Paul Gentizon 	192
Chapitre 6 – La République Indépendante et Démocratique de Géorgie applique un programme social	196
<ul style="list-style-type: none"> • « L'accord entre la Russie et la Géorgie du 7 mai 1920 ». Extraits de « La Démocratie géorgienne » de Wladimir Woytinski 	204
<ul style="list-style-type: none"> • « Le traité de paix avec la Russie » Extraits de « Mon passé » de Noé Jordania 	206
<ul style="list-style-type: none"> • « Le retour de Batoumi à la Géorgie, en juillet 1920 ». Extraits de « la Résurrection géorgienne » de Paul Gentizon 	210
<ul style="list-style-type: none"> • « Le retour de Batoumi à la Nation géorgienne » Extraits de « La Démocratie géorgienne » de Wladimir Woytinski 	212
<ul style="list-style-type: none"> • « Les hommes d'état du gouvernement » Extraits de « Moscou et la Géorgie martyre » de Raymond Duguet 	222
<ul style="list-style-type: none"> • « Les Ministres » Extraits de « Mon passé » de Noé Jordania 	230
Chapitre 7 – En février 1919, le premier état socialiste démocratique du monde, la République démocratique de Géorgie, organisait les élections législatives	232
Chapitre 8 – Le Gouvernement Démocratique et les forces de la Nation défendent l'indépendance nationale	246
<ul style="list-style-type: none"> • « L'attaque de la Géorgie par les troupes soviétiques ». Extraits de « Moscou et la Géorgie martyre » de Raymond Duguet 	252
<ul style="list-style-type: none"> • « L'invasion de la Géorgie par les troupes russes ». Extraits de « Mon passé » de Noé Jordania 	256
Chapitre 9 – La Bataille de Baloumi, du 17 au 20 mars 1921	264
Chapitre 10 – Le Gouvernement Démocratique de Géorgie, force dirigeante et active de la résistance à l'occupation soviétique	270
<ul style="list-style-type: none"> • Extraits « La Géorgie sous la domination des armées bolcheviste ». Edition de la Présidence de l'Assemblée Constituante 	288
<ul style="list-style-type: none"> • Extraits « Le prolétariat géorgien contre l'impérialisme bolcheviste ». Bureau de Presse géorgien 	288

თავი 5. 1918 წლის 26 მაისი	167
• აგრარული საკითხის რეზოლუცია მიღებულ იქნა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის მეორე კონგრესის მიერ, ნოე ხომერიკის მოხსენების შემდეგ	187
• 1919 წლის იანვრის აგრარული რეფორმა – ნაწყვეტი ვლადიმერ ვოიტინსკის „ქართული დემოკრატიიდან“	189
• ნაწყვეტი ნოე ჟორდანიას „ჩემი წარსულიდან“	189
• აგრარული რეფორმა. ნაწყვეტი „Tems“-ის სპეციალური კორესპონდენტის, პოლ ჟანტიზონის (Paul GENTIZON), „საქართველოს აჯანყებიდან“	193
თავი 6. საქართველოს დემოკრატიული და დამოუკიდებელი ერესპუბლიკა იღებს სოციალურ პროგრამას	196
• რუსეთისა და საქართველოს 1920 წლის 7 მაისის შეთანხმება – ნაწყვეტი ვლადიმერ ვოიტინსკის „ქართული დემოკრატიიდან“	205
• ნაწყვეტი ნოე ჟორდანიას „ჩემი წარსულიდან“	207
• 1920 წლის ივლისში ბათუმის საქართველოს ფარგლებში დაბრუნება – ნაწყვეტი პოლ ჟანტიზონის (Paul GENTIZON) „ქართული აჯანყებიდან“	211
• ბათუმის საქართველოს ფარგლებში დაბრუნება – ნაწყვეტი ვლადიმერ ვოიტინსკის „ქართული დემოკრატიიდან“	213
• საქართველოს მთავრობის სახელმწიფო პირები – ნაწყვეტი პოლ ჟანტიზონის (Paul GENTIZON) „წამებული საქართველოდან“	223
• ნაწყვეტი ნოე ჟორდანიას „ჩემი წარსულიდან“	231
თავი 7. 1919 წლის თებერვლის საკანონმდებლო არჩევნები	233
თავი 8. დემოკრატიული მთავრობა და ერის ძალები იცავენ ეროვნულ დამოუკიდებლობას	247
• საბჭოთა ჯარების თავდასხმა საქართველოზე – ნაწყვეტი რეიმონ დიუგეს „მოსკოვი და წამებული საქართველოდან“	253
• ნაწყვეტი ნოე ჟორდანიას „ჩემი წარსულიდან“	257
თავი 9. ბათუმის ბრძოლა, 1921 წლის 17 – 20 მარტი	265
თავი 10. საქართველოს დემოკრატიული მთავრობა, მმართველი ძალა და წინააღმდეგობის გამწევი არმია საბჭოთა ოკუპაციამდე	271
• „საქართველო ბოლშევიკური არმიის ბატონობის ქვეშ“ – ნაწყვეტი, საქართველოს დამფუძნებელი კრების პრეზიდიუმის გამომცემლობა, 1921 წ. ოქტომბერი	287
• „ქართული პროლეტარიატი ბოლშევიკური იმპერიალიზმის წინააღმდეგ“, ნაწყვეტი, საქართველოს დამფუძნებელი კრების პრეზიდიუმის გამომცემლობა, კონსტანტინოპოლი, 1921 წ.	289

• Extraits du rapport de la Conférence clandestine du parti social-démocrate de Géorgie	302
• Extraits de « La Géorgie coopérative sous le régime bolcheviste » de Victor Serwy	304
• Extraits du Compte-rendu du discours de défense de Koté Andronikachvili, président du Comité insurrectionnel	316
Chapitre 11 – Le 28 août 1924, le peuple géorgien s'insurgeait contre l'occupation soviétique	320
Chapitre 12 – L'action du gouvernement en exil en relation avec le peuple géorgien	338
• Extraits de « Le problème géorgien » Edité par le gouvernement en exil	352
• « Mémoire sur la situation de la Géorgie ». Noé Jordania	354
Chapitre 13 – Les « Passeurs clandestins »	362
Epilogue, à quelques martyrs Géorgiens	378
Bibliographie	384
Propos de Zourab Gaïparichvili, Directeur de la bibliothèque de l'Université d'Etat de Tbilissi – Ivane Javakhishvili	388
Thierry Berichvili	392

• საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის 1922 წლის 5 თებერვლის ფარული კონფერენციის ანგარიში	303
• „საბჭოეთის საქართველო ბოლშევიკური რეჟიმის პირობებში“, ვიქტორ სერეი, ნანყვეტი	305
• კოტე ანდრონიკაშვილის, აჯანყებულთა კომიტეტის თავმჯდომარის, დაცვის სტენოგრაფიული ანგარიშის ნანყვეტი, წარმოთქმული 1925 წლის „დამოუკიდებლობის კომიტეტის პროცესზე“	317
თავი 11. 1924 წელი, 28 აგვისტო, ქართველი ხალხის საბჭოთა ოკუპაციის წინააღმდეგ აჯანყება	321
თავი 12. გადასახლებაში მყოფი მთავრობის ბრძოლა ქართველ ხალხთან შეთანხმებით	339
• ნანყვეტი „ქართული პრობლემიდან“, საქართველოს დემოკრატიული მთავრობის გამოცემა, 1948 წ.	353
• მემორანდუმი საქართველოს მდგომარეობის შესახებ, ნოე ჟორდანი	355
თავი 13. საზღვარზე ფარულად გადამსვლელები	363
ეპილოგი, ქართველი ერის რამდენიმე მონამე	379
ბიბლიოგრაფია	384
ბოლოთქმა, ზურაბ გაიპარაშვილი, თსუ ბიბლიოთეკის ხელმძღვანელი	389
ტიერი ბერიშვილი	393

Introduction

Il me semble qu'un vent nouveau souffle sur la Géorgie.

La Première République serait « à la mode ! » en ce moment. Mais pendant plus de 70 ans, la Première République, la « République menchevique, liée à l'impérialiste occidental » était honnie, vilipendée, détestée, abhorrée, bafouée, méprisée, tout du moins par les sphères du pouvoir. Les autorités soviétiques déformaient son action, flétrissaient l'action de ses dirigeants et de ses acteurs.

Enfin, vint l'indépendance de la Géorgie, tant souhaitée. Mais là encore, l'idéologie dominante n'était pas favorable à la République démocratique de Géorgie. Le temps était au développement, sans limite, sans garde-fou du nationalisme ! Ce nationalisme incontrôlé, laissait libre court à tous ses instincts, sans s'appuyer sur la moindre réalité, le moindre argument raisonnable, le moindre début d'analyse concrète et objective. Tout ce qui était « communiste, soviétique » était « maudit », mais tout ce qui était « socialiste, social, progressiste » subissait le même sort !

Qu'avons-nous pu entendre pendant ces 25 dernières années !

« Les dirigeants mencheviques avaient fui leur Patrie pour se mettre à l'abri dans les pays capitalistes ». Comme c'est étrange, c'était le même refrain à l'époque soviétique !

« Les dirigeants mencheviques avaient emporté plus de 2 tonnes d'or, qu'ils avaient dépensés pour acheter un château et bien vivre... ». Comme c'est étrange, c'était le même refrain à l'époque soviétique !

« Les dirigeants mencheviques avaient vendu leur patrie aux communistes russes ! La preuve ? L'armée Rouge avait trouvé des arsenaux entiers remplis d'armes, alors que le peuple géorgien voulait combattre les bolcheviques ... ».

« Les bolcheviques et les mencheviques c'est du pareil au même... ». Et lorsque l'on avance le nombre impressionnant de militants social-démocrates, attrapés, torturés, fusillés ou déportés, « Nos nationalistes sans tâche, ni reproche » nous « expliquaient » que « ce n'était qu'une question de pouvoir et que de toute manière, ils avaient la même idéologie... »

« Heureusement qu'Ekvtimé Takaïchvili avait gardé le trésor national et l'avait soutiré aux dirigeants mencheviques pour le ramener à la Mère Patrie... »

« Les dirigeants mencheviques, à l'abri confortablement dans leur château en France, s'étaient lancé dans la folle aventure de l'insurrection de 1924. Heureusement que l'honorable Kakoutsa Tcholakachvili avait sauvé l'honneur des patriotes Géorgiens... ».

J'en passe des meilleures et des pires !

Nos « nationalistes sans tâches, ni reproches » étaient incapables de la moindre analyse concrète, incapables d'étude des documents réels, incapables de recherches objectives. Seules comptent pour eux leur idéologie et leur « foi dans une Géorgie pure et croyante ».

შესავალი

ვფიქრობ, ქარის ახალმა ტალღამ დაჰბერა საქართველოში.

შეიძლება ითქვას, რომ პირველი რესპუბლიკა „მოდაშია!“ მაგრამ სამოცდაათ ნელზე მეტი ხნის მანძილზე პირველი რესპუბლიკა, „დასავლურ იმპერიალიზმთან დაკავშირებული მენშევიკური რესპუბლიკა“, აბუჩად იყო აგებული, დამცირებული, გახდა საძულველი, დასაციანი – სახელმწიფო სფეროების მხრიდან მაინც. საბჭოთა ხელისუფლება პირველი რესპუბლიკის მმართველთა და შემოქმედთა მოღვაწეობას ამახინჯებდა და აუფერულებდა.

საბოლოოდ საქართველოში დგება ესოდენ ნანატრი დამოუკიდებლობა. მაგრამ რა პირობებში? ეს ნატერა კარგ პერიოდში არ აგვსრულებია, პირიქით, ის განადგურების პირას მყოფი იმპერიის, აქამდე არარსებული მსოფლიო კრიზისის ქაოსში განხორციელდა. მაგრამ, ამ შემთხვევაშიც, დომინანტური იდეოლოგია საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის სასარგებლოდ არ მუშაობდა – ეს განვითარების ფაზაში მყოფი პერიოდი იყო, საზღვრების, ჩარჩოების, ნაციონალიზმის დამცავების გარეშე! ეს უკონტროლო ნაციონალიზმი თავისუფალ მინდორს უტოვებდა ყველა ინსტინქტს – ყოველგვარ რეალობას, გონივრულ არგუმენტებს, კონკრეტულ და ობიექტურ ანალიზს მონყევტილს. ყველაფერი, „კომუნისტური“, „საბჭოთა“, „დაწყველილი“ იყო, მაგრამ „სოციალისტური, სოციალური და პროგრესულიც“ იმავე ბედს იზიარებდა!

რისი გაგება შეეძელით უკანასკნელი 25 წლის მანძილზე!

„მენშევიკი მმართველები სამშობლოდან გაიქცნენ, რათა კაპიტალისტური ქვეყნისთვის შეეფარებინათ თავი“. უცნაურია, იგივე რეჟრენი საბჭოთა პერიოდშიც ისმოდა!

„მენშევიკმა მმართველებმა ორი ტონა ოქრო გაიტანეს, რაც შატოს (ციხესი-მაგრის) ყიდვისთვის და კარგი ცხოვრებისთვის გამოიყენეს...“ უცნაურია, იგივე რეჟრენი საბჭოთა პერიოდშიც ისმოდა!

„მენშევიკმა მმართველებმა სამშობლო რუს კომუნისტებზე გაყიდეს! საბუთი? ნითელმა არმია იარაღის მთელი არსენალი იპოვა მაშინ, როდესაც ქართველ ხალხს ბოლშევიკებთან შებრძოლება სურდათ...“

„ბოლშევიკები და მენშევიკები ერთი და იგივეა...“ და როგორც კი სოციალ-დემოკრატი დაჭერილ, ნანამებ, დახვრეტილ და გადასახლებულ მებრძოლთა შთამბეჭდავი რიცხვის საკითხს აყენებენ, „ჩვენი შეუმცდარი ნაციონალისტები“ „გვიხსნიან“, რომ ეს „მხოლოდ ხელისუფლების საკითხი იყო და ნებისმიერ შემთხვევაში მათი იდეოლოგია არ განსხვავდებოდა...“

„საბედნიეროდ, ექვთიმე თაყაიშვილმა ეროვნული განძი შეინარჩუნა და დიდი ძალისხმევით დაათმობინა მენშევიკ მმართველებს, რათა ის სამშობლოში დაებრუნებინა...“

Il est dommageable que les historiographies « communistes » et « nationalistes », trop souvent semblables, continuent de colporter des contre-vérités, ne permettant pas au peuple géorgien de regarder sereinement et objectivement son histoire. Auxquels viennent se rajouter des « négationnistes » de l'histoire de la République démocratique de Géorgie.

Mais l'histoire ne s'écrit pas comme cela et ne doit pas s'écrire ainsi, si c'était le cas, elle mènerait aux abominations que le XXe siècle a connues, dont le XXIe siècle ne s'est, malheureusement pas encore débarrassé.

L'histoire se veut, étude des documents, analyse de toutes les hypothèses, confrontation des arguments et tentative de recherche d'objectivité.

Mais tout ceci ne se décrète pas, c'est un long processus. Et il est d'autant plus long, que le peuple et son élite sont enfermés dans une idéologie sclérosante, aveugle à toute étude et recherche historiques.

Lorsque le Président Chevardnadzé crée et inaugure la salle de la Première République, à côté du hall affecté à Ilia Tchavtchavadzé, dans l'ancien parlement de Tbilissi, il fait, à mon avis, le premier pas vers cette recherche et cette étude indispensables. Mais ceci était, il y a plus de 20 ans.

Lorsqu'un gouvernement ramène les cendres de Kakoutsa Tcholakachvili en Géorgie et les installe au Panthéon de Tbilissi, sans aucune perspective d'étude sur l'insurrection nationale de 1924, il fait reculer l'histoire et la recherche. Il participe à la création d'une image fautive de cet événement, en démontrant une position idéologiquement subjective et partielle. L'Insurrection nationale de 1924, ce n'est pas, uniquement Kakoutsa Tcholakachvili ! C'est Kakoutsa Tcholakachvili, le DAMCOM, les paysans de Gourie, d'Imérétié, et d'ailleurs, les citoyens et militaires patriotes, le Gouvernement en exil et les militants de la Social-démocratie !

Il est temps de sortir de cette démarche binaire et manichéenne. Il est surprenant d'observer les symboles nationaux qui ont servi pendant ce siècle. Pendant l'époque communiste, les symboles, à l'exception des bourreaux Staline et Beria, étaient : David le Constructeur, la reine Tamar, Chota Roustaveli, Ilia Tchavtchavadzé et Ekvtime Takaïchvili¹. Pendant les 25 ans de l'indépendance retrouvée, ont repris les mêmes et ont ajouté Kakoutsa Tcholakachvili, sans oublier qu'un Ministère de la Diaspora a publié un livre sur l'émigration en faisant une place d'honneur à la poignée d'individus de la diaspora française qui a créé le mouvement fascisant « Tetri Guiorgui »...

¹ Ce qui ne retire rien au mérite de ces 2 hommes. Lorsque que je fis mon premier voyage en Géorgie en 1984, on nous emmena voir la statue les statues d'Ilia Tchavtchavadzé et d'Akaki Tsereteli, avenue Chota Roustaveli et au village de Sagouramo voir le musée en l'honneur d'Ilia Tchavtchavadzé, où il fut tué par des « mencheviques... ». Combien de fois, j'ai été offensé en visitant le musée national où est entreposé le « Trésor national », en entendant les explications, apprises par cœur, qui nous affirmaient qu'Ekvtimé Takaïchvili, avait seul, sauvé le « Trésor Nationale » et l'avait seul, rendu à la « Mère-Patrie »... Ce qui n'est pas la vérité. Nous devons pouvoir remettre en cause, aujourd'hui ces affirmations erronées. De plus, nous devrions nous poser la question « Pourquoi les communistes développaient cette politique culturelle » ?

„მენშევიკმა მმართველებმა, კომფორტულ თავშესაფარში, საფრანგეთის შატოში (ციხესიმაგრეში), გიჟური თავგადასავალი წამოიწყეს – 1924 წლის აჯანყება. საბედნიეროდ, კეთილშობილმა ქაქუცა ჩოლოყაშვილმა ქართველ პატრიოტთა ღირსება გადარჩინა...“

და ასე შემდეგ, და ასე შემდეგ, ჩამონათვალს აღარ გავაგრძელებ!

ჩვენს „ნაციონალისტებს, უშეცდომოებს და უმნიეკლოებს“, არ შესწევდათ კონკრეტული ანალიზის, არსებული დოკუმენტების შესწავლის, ობიექტური კვლევის უნარი. ისინი მხოლოდ თავის იდეოლოგიას და „მორწმუნე და წმინდა საქართველოს იდეას“ აღიარებდნენ.

სამწუხაროა, რომ „კომუნისტური“ და „ნაციონალისტური“ ისტორიოგრაფია, რომელიც ხშირად ერთმანეთს ჰგავს, კვლავაც აგრძელებს დამახინჯებული ინფორმაციის გავრცელებას, ამით ქართველ ხალხს საშუალებას არ აძლევს, გულწრფელად და ობიექტურად დაინახოს თავისი ისტორია. ამ ყველაფერს ემატება საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ისტორიის „ნეგაციონისტები“.

მაგრამ ისტორია ასე არ იწერება და არც უნდა იწერებოდეს. და თუ მაინც გვაქვს მსგავსი შემთხვევა, მას მივყავართ სიძულვილამდე, რასაც კარგად იცნობს XX საუკუნე და რომლისგანაც, სამწუხაროდ, XXI საუკუნე სრულად არ გათავისუფლებულა.

ისტორია დოკუმენტების, ყველა პიპოთეზის შესწავლას, იდეოლოგიების დაპირისპირებას, არგუმენტების და ობიექტური კვლევის გამოწვევების შესწავლას მოითხოვს.

ამ ყველაფერმა არ შეიძლება ბრძანებულების ფორმა მიიღოს, ეს ხანგრძლივი პროცესია. მით უფრო, რომ ხალხი და მათი ელიტა ჯერ ისევ სკლეროზის ჩარჩოების იდეოლოგიაში რჩებიან, დაბრმავებულები ყოველი ისტორიული კვლევის წინაშე.

როდესაც პრეზიდენტმა შევარდნაძემ თბილისის ყოფილი პარლამენტის შენობაში, ილია ჭავჭავაძის დარბაზის გვერდით, შექმნა პირველი რესპუბლიკის დარბაზი, ამით მან, ჩემი აზრით, პირველი ნაბიჯი გადადგა გარდაუვალი კვლევისკენ. ეს ყველაფერი დაახლოებით ოცი წლის წინ მოხდა.

როდესაც მთავრობამ ქაქუცა ჩოლოყაშვილი საქართველოში გადმოასვენა და თბილისის მთაწმინდის პანთეონში დაკრძალა, 1924 წლის ეროვნული აჯანყების შესწავლის პერსპექტივა არ ჩანდა. ამ ფაქტმა უკან დახია ისტორიული კვლევა და მცდარი სურათი შექმნა, იდეოლოგიურად სუბიექტური პოზიცია დააფიქსირა. 1924 წლის ეროვნული აჯანყება მხოლოდ ქაქუცა ჩოლოყაშვილი არ არის! ეს არის ქაქუცა ჩოლოყაშვილი, დამკომი და სოციალ-დემოკრატია!

დროა, გავთავისუფლდეთ გაორებისა და მლიქვნელობისგან.

გასაოცარია იმ ეროვნული სიმბოლოების შესწავლა, რომელიც უკანასკნელ საუკუნეში არსებობდა. კომუნისტურ ეპოქაში ეროვნულ სიმბოლოებად აღიქმებოდნენ (ჯალათების, სტალინის და ბერიას გარდა) დავით აღმაშენებელი, თამარ მეფე, შოთა რუსთაველი, ილია ჭავჭავაძე და ექვთიმე თაყაიშვილი¹. დამოუკიდე-

¹ რა თქმა უნდა, ეს ამ ადამიანების დამსახურებას არ აკნინებს. როდესაც 1984 წ. პირველად ვიმოგზაურე საქართველოში, რუსთაველის გამზირზე ილია ჭავჭავაძისა და აკაკი

Aujourd'hui, tentons l'impossible ! Essayons de mieux comprendre notre histoire. Si les symboles de l'histoire (S'il en faut !) étaient, David le Constructeur, la reine Tamar, Chota Roustaveli, Ilia Tchavtchavadzé, Ekvimé Takaichvili, mais aussi Noé Jordania, Noé Ramichvili et la République démocratique de Géorgie ?

Cette jeune République, en moins de 34 mois, a mis en pratique un socialisme démocratique, populaire s'appuyant principalement et réellement sur les 2 classes sociales représentant plus de 80 % du peuple, la classe ouvrière naissante et la classe paysanne représentant presque 75 % du peuple, faisant de la Géorgie, le « premier pays socialiste et démocratique du monde ».

Cette jeune République démocratique, en moins de 34 mois, a rédigé et mise en œuvre une Constitution si progressiste, qu'elle pourrait être considérée, par certains aspects, d'avant-garde dans le monde d'aujourd'hui, que bon nombre de pays Européens pourrait envier.

Cette jeune République démocratique, en moins de 34 mois, a créé un état, petit et fragile, mais moderne, sans lequel, la Géorgie d'aujourd'hui, n'existerait pas aujourd'hui.

Cette jeune République démocratique a insufflé un tel désir d'indépendance et de liberté, que 3 ans après son invasion, tout un peuple s'est rebellé contre l'occupant soviétique, avant tout autre peuple subissant cette même occupation.

Ce qui est surprenant, on peut penser que le peuple géorgien et ses élites ont eu l'air d'avoir honte de ces faits, jusqu'à cette période ! Pourquoi ?

L'heure est à la redécouverte de la période de la Première République. Profitons de ce moment favorable et ancrons profondément le travail nécessaire et indispensable de l'étude et de la recherche sur ce moment fort et glorieux de la Nation Géorgienne.

Ces 2 dernières années, le gouvernement géorgien a inauguré, avec la participation de l'Ambassade de Géorgie en France et le Ministère de la Diaspora, un monument à la mémoire de l'Insurrection nationale de 1924 à Tchiatura, le parc de la Première République à Tbilissi, il s'est engagé à transformer le Domaine de Leuville en « Centre mémoriel historique et culturel franco-géorgien de la première République. Académie géorgienne de Leuville-sur-Orge. », ses ministères sont à l'initiative de différentes manifestations en l'honneur de la Première République, comme le ministère de l'intérieur avec le buste de Noé Ramichvili, comme le Ministère de la Justice avec le livre et son exposition sur les « Documents sur la Première République », ou comme le Ministère de la Défense avec l'inauguration du Centre Médical de réhabilitation, du nom de Maro Makashvili, héroïne de la Première République, comme le Ministère de la Diaspora, avec l'organisation des Forums de la Diaspora, mettant en avant la Première République.

Ces 2 dernières années, l'Université d'Etat – Ivané Djavakhichvili a inauguré un amphithéâtre au nom de la « Première République » (jamais réalisé, jamais imaginé jusqu'alors, malgré un Recteur, gendre d'une des familles importantes de la Première République...) a créé le « Centre d'Etude et de Recherche sur la Première République » qui organise des expositions, des conférences et publie des livres et brochures sur cette période.

ბლობის აღდგენიდან 25 წლის შემდეგაც იგივე სიმბოლოებია, მათ მხოლოდ ქაქუცა ჩოლოყაშვილი დაემატა, მაგრამ არ უნდა გამოგვრჩეს, რომ დიასპორის სამინისტრომ გამოსცა ნიგნი ემიგრაციის შესახებ, სადაც მნიშვნელოვანი ადგილი დაუთმო ფრანგულ დიასპორას, რომელმაც შექმნა ფაშისტური მოძრაობა „თეთრი გიორგი“... დღეს შევეჭიდოთ შეუძლებელს!

შევცეადოთ, უკეთ გავიგოთ ჩვენი ისტორია.

თუ ისტორიის სიმბოლოები არიან დავით აღმაშენებელი, თამარ მეფე, შოთა რუსთაველი, ილია ჭავჭავაძე, ექვთიმე თაყაიშვილი, მათთან ერთად რატომ არ არიან ნოე ყორღანია, ნოე რამიშვილი და საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა?

ამ ახალგაზრდა დემოკრატიულმა რესპუბლიკამ, რომელიც 34 თვეზე ნაკლები ასაკის იყო, მოახერხა პოპულარული, დემოკრატიული სოციალიზმის გატარება; ეყრდნობოდა ორ სოციალურ კლასს, მოსახლეობის 80 %-ს – ახლად დაბადებულ მუშათა კლასს და გლეხთა კლასს, რომელიც მოსახლეობის თითქმის 75%-ს წარმოადგენდა. ამგვარად, საქართველო წარმოჩინდებოდა, როგორც „მსოფლიოს პირველი სოციალური და დემოკრატიული ქვეყანა“.

ამ ახალგაზრდა დემოკრატიულმა რესპუბლიკამ, რომელიც 34 თვეზე ნაკლები ასაკის იყო, შეადგინა და განახორციელა იმდენად პროგრესული კონსტიტუცია, რომ ის დღევანდელ მსოფლიოში, გარკვეულ ასპექტებში, ავანგარდულია.

ამ ახალგაზრდა დემოკრატიულმა რესპუბლიკამ, რომელიც 34 თვეზე ნაკლები ასაკის იყო, შექმნა პატარა და მყიფე სახელმწიფო, მაგრამ თანამედროვე, რის გარეშეც დღევანდელი საქართველო არ იარსებებდა.

ამ ახალგაზრდა დემოკრატიულმა რესპუბლიკამ დამოუკიდებლობისა და თავისუფლების ისეთ სურვილი გააჩინა, რომ მათი ქვეყნიდან ნასვლის სამი წლის შემდეგ ხალხი აუჯანყდა საბჭოთა ოკუპაციას ყველა სხვა ხალხებზე ადრე, რომელთაც იგივე ოკუპაცია განიცადეს.

საოცარია ის, რომ ქართველ ხალხს და ელიტარულ წრეებს, დღევანდელ დღემდე, თითქოს, რცხენიათ ამ ფაქტების! რატომ?

პირველი რესპუბლიკის აღმოჩენის დროა. ვისარგებლოთ მომენტით და ჩავიძიოთ ქართველი ერის ძლიერი და დიდებული პერიოდის გარდაუვალ და აუცილებელ კვლევაში.

უკანასკნელი ორი წლის მანძლზე, საფრანგეთში საქართველოს საელჩოს და დიასპორის სამინისტროს ჩართვით, საქართველოს მთავრობამ ჭიათურაში გახსნა 1924 წლის ეროვნული აჯანყების მემორიალური მონუმენტი; პირველი რესპუბლიკის პარკი თბილისში; ასევე, ვალდებულება აიღო, ლევილის მამულში შექმნას „პირ-

ნერთლის ძეგლების სანახავად წამყვანეს, ასევე, საგურამოში, ჭავჭავაძის მუზეუმში, რომელიც „მენშევიკებმა მოკლეს“. ძალიან ბევრჯერ მოვისმინე ეროვნულ მუზეუმში, რომ „ეროვნული განძი“ მხოლოდ ექვთიმე თაყაიშვილმა შემოინახა და მხოლოდ მისი ძალისხმევით დაბრუნდა სამშობლოში, რაც სიმართლეს არ შეესაბამება. ჩვენ დღეს აუცილებლად უნდა გამოვასწოროთ ეს მცდარი შეფასებები და დავსვათ კითხვა, თუ „რატომ ატარებდნენ კომუნისტები ამ კულტურულ პოლიტიკას?“

« Rendons à César, ce qui est à César... ». Je n'oublie pas l'Université privée Grigol Robakidzé qui a publié mon livre sur « 1924, l'Insurrection Nationale en Géorgie » et les différents professeurs, historiens et chercheurs qui publient régulièrement des livres et des brochures sur les acteurs de cette Première République.

Aujourd'hui, la tendance est inversée, l'heure du « nationalisme aveugle et manichéen » perd du terrain, « les oukases nationalistes » ne font plus la loi, ou de moins en moins, faisons que la période de la recherche et de l'étude sur l'histoire de la Nation Géorgienne, sous toute ses formes, se développe et s'installe durablement

Il est indispensable que les moyens matériels et humains soient mis à la disposition des chercheurs, des historiens et des étudiants.

Ce petit ouvrage se veut « petite pierre à l'édifice » de cette œuvre.

Il est important de donner certaines pistes de travail et de recherche, cet ouvrage en définit quelques unes, comme par exemple la « République de Gourie », moment capital qui forma l'idéologie particulière de la social-démocratie géorgienne, la nécessité d'analyser, le plus objectivement, l'insurrection nationale de 1924, mais aussi la lutte contre la collectivisation forcée des terres, qui à mon avis, est un moment important, sans oublier d'essayer de retrouver les « fils indispensables pour retisser l'histoire » des actions clandestines qui se sont déroulées de 1924 à 1953.

Il était important de « donner des visages » à cette histoire, c'est ce que nous avons essayés de faire en présentant un grand nombre de portraits des acteurs de cette période.

Alors maintenant au travail ! Ensemble !

Thierry BERICHVILI

*Président de l'Association française culturelle et d'amitié
avec le peuple géorgien*

ველი რესპუბლიკის ისტორიული და კულტურული ქართულ-ფრანგული მემორიალური ცენტრი. ლევილის ქართული აკადემია“. ეს სამინისტროები პირველი რესპუბლიკის პატივსაცემად გამართული სხვადასხვა ღონისძიებების ინიციატორები არიან; მაგალითად, შინაგან საქმეთა სამინისტრომ დადგა ნოე რამიშვილის ბიუსტი, იუსტიციის სამინისტრომ გამოსცა წიგნი „პირველი რესპუბლიკის დოკუმენტებზე“, თავდაცვის სამინისტრომ გახსნა პირველი რესპუბლიკის გმირის, მარო მაყაშვილის სახელობის რეაბილიტაციის სამედიცინო ცენტრი, დიასპორის სამინისტრო აწყობს დიასპორის ფორუმებს, ამით წინა პლანზე წამოსწევს პირველ რესპუბლიკას.

უკანასკნელი ორი წლის მანძილზე ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტმა გახსნა „პირველი რესპუბლიკის სახელობის“ აუდიტორია (მსგავსი რამ არასდროს განხორციელებულა, აზრადაც არავის მოსვლია მიუხედავად იმისა, რომ რექტორი პირველი რესპუბლიკის მნიშვნელოვანი ოჯახის სიძე იყო...), შექმნა „პირველი რესპუბლიკის შესწავლელი ცენტრი“, რომელიც ორგანიზებას უწევს გამოფენებს, კონფერენციებს, აქვეყნებს წიგნებს და ბროშურებს აღნიშნულ პერიოდთან დაკავშირებით.

„მიეზლოს კეისარს კეისრისა...“, არ ვივინყებ გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტს, რომელმაც გამოსცა წიგნი – „ეროვნული აჯანყება საქართველოში, 1924“, ასევე, სხვადასხვა პროფესორებს, ისტორიკოსებსა და მკვლევრებს, რომელნიც რეგულარულად აქვეყნებენ წიგნებს და ბროშურებს პირველი რესპუბლიკის მოღვაწეთა შესახებ.

დღეს საწინააღდეგო ტენდენციაა, „ბრმა და ცალმხრივ ნაციონალიზმს“ წიადაგი გამოეცალა, „ნაციონალისტური უკაზები“ კანონს ველარ ქმნიან, ან უფრო და უფრო ნაკლებად ქმნიან, ჩვენ კი პირველი რესპუბლიკის შესწავლის პერიოდი უნდა განვაავითაროთ.

აუცილებელია მატერიალური და ადამიანური რესურსის ჩართვა კვლევის პროცესში, ისტორიკოსების, სტუდენტების.

ეს ნაშრომი „პატარა ქვა“ იქნება დიდი შენობისთვის.

ტიერი ბერიშვილი

*კულტურისა და ქართველ ხალხთან მეგობრობის
ფრანგული ასოციაციის პრეზიდენტი*

Chapitre 1.

DE LA CONSTITUTION DE LA NATION GEORGIENNE A L'OCCUPATION PAR L'EMPIRE TSARISTE

Le territoire caucasien qui abrite la Nation géorgienne, est habité depuis au moins le VIIe millénaire avant notre ère.

Le Caucase est de tous temps une zone de travail des métaux ; bronze, fer, or et argent. Des comptoirs grecs s'installent sur les côtes de la mer Noire dès le VIe siècle avant notre ère ; l'or, les bijoux de Colchide (Jason et la Toison d'or), le vin et les moutons sont échangés.

Pendant plus de 25 siècles, le Caucase est une zone d'invasions diverses ; des Cimmériens, Grecs, Romains, Perses zoroastriens, Arabes, Byzantins, Turcs seldjoukides, Turcs ottomans, Mongols, Perses musulmans, Turcs ottomans et Russes. Mais en même temps, c'est une zone où des peuples se réfugient et se développent.

Très tôt, des formes étatiques se développent ; d'abord la Colchide, l'Ibérie, l'Arménie et l'Albanie caucasienne (le territoire de l'Azerbaïdjan actuel).

Ces états, tout en continuant leur existence et leur évolution, dépendent des grands empires qui les entourent : romain, sassanide, arabe et byzantin.

L'« Etat chrétien » naît dans le Caucase en Arménie en 301, suivi de la Géorgie en 337.

L'Eglise géorgienne joue un triple rôle :

- d'unification des différentes régions géorgiennes,
- de résistance aux invasions, les envahisseurs veulent imposer leur religion,
- de tolérance ; juifs (installés dans cette région depuis la première destruction du Temple de Salomon au VIe siècle avant notre ère) et musulmans vivent en paix, sans persécution, au sein du royaume de la Géorgie féodale.

La Géorgie féodale atteint son apogée au XIIIe siècle, car les arabes régressent et l'Empire Byzantin, orthodoxe, est attaqué par Rome sous les coups de la féodalité occidentale. Constantinople, la capitale est attaquée et pillée. L'état féodal géorgien devient la puissance régionale, l'Arménie détruite par les différentes invasions des turcs Seldjoukides, devient une région « protégée » par les rois géorgiens.

Malheureusement les invasions mongoles, devenus musulmans, détruisent les états caucasiens. La Géorgie, après 9 campagnes de Tamerlan meurtrières et destructives, met des siècles à se relever de ce fléau.

A part une courte période de redressement au XVe siècle, la Géorgie devient le théâtre de la lutte des empires turc et perse pendant plus de 3 siècles.

თავი 1

ქართველი ერის კონსტიტუციიდან ცარისტული იმპერიის ოკუპაციამდე

კავკასიის ტერიტორია, რომელზეც ქართველი ერი სახლობს, დაახლოებით, ჩვენს ერამდე VIII ათასწლეულიდანაა დასახლებული.

კავკასია ყოველთვის იყო ლითონის დამუშავების ზონა (ბრინჯაო, რკინა, ოქრო და ვერცხლი). VI ათასწლეულში ჩვენს ერამდე ბერძნებმა შავი ზღვის სანაპიროზე გამართეს დახლები, მათ გარიგება პქონდათ ქართულ სამეფოსთან – კოლხეთთან; ოქრო, კოლხური სამკაული (იასონი და ოქროს სანმისი), ლეინო და ცხვრები იცვლენოდა.

25 საუკუნის მანძილზე კავკასია სხვადასხვა შემოსევების ზონაა; ესენი იყვნენ: კიმერიელები, ბერძნები, რომაელები, ზოროასტრელი სპარსები, არაბები, ბიზანტიელები, თურქ-სელჩუკები, თურქ-ოსმალები, მონღოლები, მუსულმანი სპარსელები და რუსები. ამავდროულად, ეს იყო თავშესაფრისა და განვითარების ზონა.

ძალიან ადრე ვხვდებით სახელმწიფოებრივ ფორმირებებს, როგორებიცაა კოლხეთი, იბერია, სომხეთი და კავკასიური ალბანეთი, დღევანდელი აზერბაიჯანის ტერიტორია.

ეს სახელმწიფოები, აგრძელებდნენ რა არსებობას და განვითარებას, ამავდროულად, უნდა გადაეხადათ ხარკი გარშემო არსებული იმპერიებისთვის: რომის იმპერიას, სასანიდების, არაბული და ბიზანტიური.

კავკასიაში „ქრისტიანული სახელმწიფო“ დაიბადა, სომხეთში – 301 წელს, მას მოჰყვა საქართველოც – 337 წელს.

ქართული ეკლესია სამმაგ როლს ასრულებს:

- სხვადასხვა ქართული რეგიონების გაერთიანება;
- დამპყრობელთათვის და სხვა რელიგიის გავრცელებისათვის წინააღმდეგობის გაწევა;
- ტოლერანტობა; ებრაელები (რომელნიც სახლობდნენ ამ რეგიონში სოლომონის ტაძრის დანგრევის შემდეგ, VI საუკუნიდან ჩვენს ნელთალრიცხვამდე) და მუსულმანები მშვიდობიანად ცხოვრობენ საქართველოს ფეოდალური სამეფოს შუაგულში.

ფეოდალურმა საქართველომ განვითარების უმაღლეს საფეხურს XII-XIII საუკუნეებში მიაღწია, რადგან არაბებმა უკან დაიხიეს და მართლმადიდებელ ბიზანტიურ იმპერიას კათოლიკურმა რომმა შეუტია, დასავლური ფეოდალური წყობის სახელით. შეუტის დედაქალაქს, კონსტანტინოპოლს, და გაძარცვეს. ქართული ფეოდალური სახელმწიფო რეგიონში ყველაზე ძლიერი გახდა, სომხეთი განადგურებულია თურქ-სელჩუკთა მუდმივი შემოსევებისგან და ის ამ პერიოდში ქართველ მეფეთა მიერ „დაცული“ რეგიონია.

Le pays se divise en 3 royaumes et 5 principautés qui au gré des victoires et des défaites, sont occupés par les envahisseurs, payent de lourds tributs, ou acquièrent une relative indépendance. Après ces siècles de combats et de destructions, le royaume de Géorgie signe avec la Russie, en 1783 un traité de paix. Celle-ci reconnaît la Géorgie comme un royaume indépendant et s'engage à la protéger des invasions. La Russie, loin de soutenir son allié, laisse les invasions turques et persanes continuer à l'affaiblir.

En 1801, au mépris du traité de 1783, la Russie annexe et commence l'occupation de la Géorgie, région par région.

საუბედუროდ, გამუსულმანებულ მონღოლთა შემოსევები ანადგურებს კავკასიურ სახელმწიფოებს, თემურ ლენგის ცხრა სასიკვდილო და დამანგრეველი შემოსევის შემდეგ საუკუნეები გახდა საჭირო ფეხზე წამოდგომისთვის.

XV საუკუნეში მოკლევადიანი ფეხზე წამოდგომის პერიოდის შემდეგ საქართველო სამი საუკუნის მანძილზე ბრძოლის ველად იყო ქცეული თურქებისა და სპარსელებისთვის.

ქვეყანა იყოფა სამ სამეფოდ და ხუთ სამთავროდ, რომლებიც, გამარჯვებებისა და დამარცხებების მონაცვლეობით, დამპყრობლებს ხან მძიმე ხარკს უხდიან, ხან კი მოიპოვებენ არასრულფასოვან დამოუკიდებლობას. ამ ბრძოლებისა და გამანადგურებელი საუკუნეების შემდეგ საქართველოს სამეფო 1783 წელს ხელს აწერს მშვიდობის ტრაქტატს რუსეთთან. ეს უკანასკნელი საქართველოს აღიარებს, როგორც დამოუკიდებელ სამეფოს და დამპყრობელთაგან დაცვის ვალდებულებას იღებს. რუსეთი მხარს არ უჭერს თავის მოკავშირეს და თურქეთსა და სპარსეთს უფლებას აძლევს, გააგრძელონ მისი დასუსტება.

1801 წელს რუსეთი უგულბებლყოფს 1783 წლის შეთანხმებას, იწყება საქართველოს ანექსია და ოკუპაცია რეგიონებად.

Aperçu historique de la Géorgie

Le territoire caucasien qui abrite la Nation géorgienne, est habité depuis au moins le VIIe millénaire avant notre ère. Le Caucase est de tous temps une zone de travail des métaux ; bronze, fer, or et argent.

Lion en or, IIIe millénaire, avant notre ère
ოქროს ლომი, III ათასწლეული ჩვენს ერამდე

Ornements en or IIe millénaire
avant notre ère
სასაფეთქელები, II ათასწლეული
ჩვენს ერამდე

Très tôt, des formes étatiques se développent, d'abord la Colchide, l'Ibérie, l'Arménie et l'Albanie caucasienne, le territoire de l'Azerbaïdjan actuel.

Au VIe siècle avant notre ère, les Grecs installent des comptoirs sur le littoral caucasien de la Mer noire, qui traitent avec le royaume Géorgien de Colchide ; l'or, les bijoux de Colchide (Jason et la Toison d'or), le vin et les moutons sont échangés.

Au IVe siècle, se forme un second royaume dans l'est du pays, l'Ibérie.

Dans la seconde moitié du 1er siècle, de notre ère, les 2 royaumes sont conquis par les Romains.

Les deux royaumes, après s'être débarrassés de l'occupation militaire restent alliés des Romains.

L'« Etat chrétien » naît dans le Caucase en Arménie en 301, suivi de la Géorgie en 337.

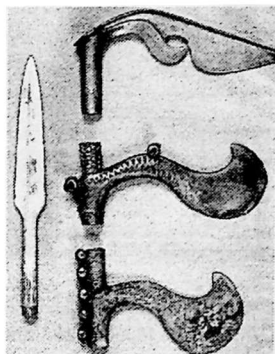
L'Eglise géorgienne joue un triple rôle, d'unification des différentes régions géorgiennes, de résistance aux invasions, et de tolérance ; juifs (installés dans cette région depuis la première destruction du Temple de Salomon au VIe siècle avant notre ère) et musulmans vivent en paix, sans persécution, au sein du royaume de la Géorgie féodale.

საქართველოს ისტორიული მიმოხილვა

კავკასიის ტერიტორია, რომელზეც ქართული ერი სახლობს, დაახლოებით, ჩვენს ერამდე VIII ათასწლეულიდანაა დასახლებული. კავკასია ყოველთვის იყო ლითონის დამუშავების ზონა (ბრინჯაო, რკინა, ოქრო და ვერცხლი).

Collier en or. Ile millénaire avant notre ère
ოქროს ყელსაბამი, II ათასწლეული
ჩვენს ერამდე

Haches d'apparat Colchidiennes, Ile millénaire avant notre ère
კოლხური საარტუღო ცულები,
II ათასწლეული ჩვენს ერამდე

ძალიან ადრე ვხვდებით სახელმწიფოებრივ ფორმირებებს, ჯერ კოლხეთი, იბერია, სომხეთი და კავკასიური ალბანეთი, დღევანდელი აზერბაიჯანის ტერიტორია.

VI ათასწლეულში ჩვენს ერამდე ბერძნებმა შავი ზღვის სანაპიროზე გამართეს დახლები, მათ გარიგება პქონდათ ქართულ სამეფოსთან – კოლხეთთან; ოქრო, კოლხური სამკაული (იასონი და ოქროს სანმისი), ღვინო და ცხვრები იცვლებოდა.

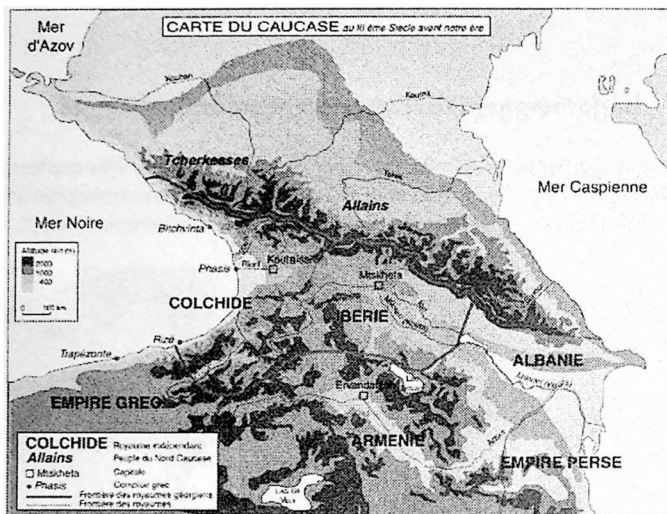
IV საუკუნეში ქვეყნის აღმოსავლეთით ჩამოყალიბდა მეორე სამეფო – იბერია.

ჩვენი წ.ა.-ის I საუკუნის მეორე ნახევარში ორივე სამეფო დაიპყრეს რომაელებმა.

ორივე სამეფო, მას შემდეგ, რაც გათავისუფლდა სამხედრო მმართველობისგან, რომაელების მოკავშირე დარჩა.

კავკასიაში „ქრისტიანული სახელმწიფო“ დაიბადა, სომხეთში – 301 წელს, მას მოჰყვა საქართველოც – 337 წელს.

ქართული ეკლესია სამმაგ როლს ასრულებს – სხვადასხვა ქართული რეგიონების გაერთიანება, დამპყრობელთათვის წინააღმდეგობის გაწევა, ტოლერანტობა;

Du Ve siècle au VIIe siècle, la Géorgie lutte contre les Perses, Byzance et les arabes.

Du VIIIe au IXe la féodalité s'affirme sous la forme de plusieurs petits royaumes tantôt indépendants, tantôt vassaux.

Au cours du Xe siècle, sous l'égide de la dynastie des Bagration, la réunification du pays s'effectue peu à peu.

En 978, le roi Bagrat III ¹ devient roi de la Géorgie réunifiée.

En 1080, les turcs seldjoukides arrivant des steppes de l'Asie Centrale envahissent le Caucase et attaquent la Géorgie.

David le Constructeur ², unissant toutes les forces du Caucase, déclenche en 1120 l'offensive victorieuse contre les Turcs. En 1121, Tbilissi, la capitale est libérée.

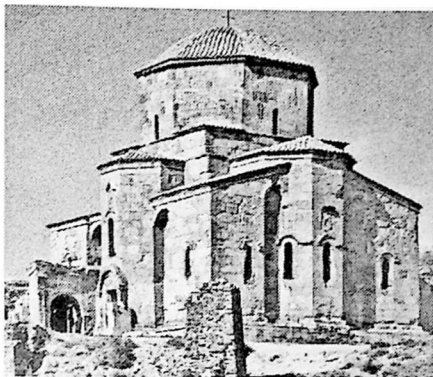
La Géorgie féodale atteint son apogée au XIIIe siècle, car les arabes régressent et l'Empire Byzantin, orthodoxe, est attaqué par Rome sous les coups de la féodalité latine occidentale. Constantinople, la capitale est attaquée et pillée.

Au XIIe siècle, la Géorgie connaît son apogée, sous le règne de la reine Tamar (1184-1213)³. La Géorgie devient l'une des grandes puissances du Moyen-Orient.

¹ Bagrat III (975-1014) est le premier roi du royaume unifié de Géorgie. Pour cela, il soumet les nombreux féodaux. Seul l'Emirat de Tiflis est occupé par les arabes.

² David IV le Constructeur (1089-1125) lutte toute sa vie contre les Turcs seljoukides qui vers 1080 avaient envahi le Caucase. En 1122, David le Constructeur reprend Tiflis qui redevient la capitale du royaume unifié de Géorgie.

³ Tamar (1184-1213). C'est sous son règne que la Géorgie atteint « son âge d'or ». Le royaume

Eglise de Djvari (la Croix) de Mtskhéta, VIe siècle
მცხეთის ჯვრის მონასტერი, VI საუკუნე

ებრაელები (რომელნიც სახლობდნენ ამ რეგიონში სოლომონის ტაძრის დანგრევის შემდეგ VI საუკუნიდან ჩვენს წელთაღრიცხვამდე) და მუსულმანები მშვიდობიანად ცხოვრობენ საქართველოს ფეოდალური სამეფოს შუაგულში.

V საუკუნიდან VII საუკუნემდე საქართველო იბრძვის სპარსელების, ბიზანტიელების და არაბების წინააღმდეგ.

VIII საუკუნიდან IX საუკუნემდე ფეოდალური წყობა გამოიხატებოდა მრავალ პატარა სამეფოში, რომელნიც ზოგჯერ დამოუკიდებელი იყვნენ, ზოგჯერ – ვასალები.

X საუკუნეში, ბაგრატიონთა დინასტიის ეგიდით, წელ-წელა იწყება ქვეყნის გაერთიანება.

978 წელს მეფე ბაგრატ III¹ გახდა გაერთიანებული საქართველოს მეფე.

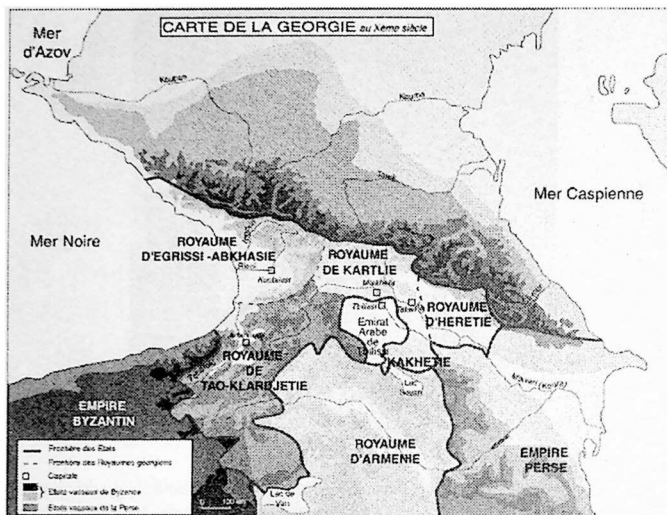
1080 წელს თურქ-სელჩუკებმა, ცენტრალური აზიის სტეპებიდან დაბრუნების შემდეგ, დაიპყრეს კავკასია და შეუტიეს საქართველოს.

დავით აღმაშენებელი², კავკასიის ძალთა გამაერთიანებელი, 1120 წელს წამოიწყო ძლევამოსილი იერიში თურქების წინააღმდეგ. 1121 წელს დედაქალაქი თფილისი გათავისუფლებულია.

ფეოდალურმა საქართველომ აპოგეას XII-XIII საუკუნეებში მიაღწია, რადგან არაბებმა უკან დაიხიეს და მართლმადიდებელ ბიზანტიურ იმპერიას კათოლიკურმა

¹ ბაგრატ III (975-1014) – გაერთიანებული საქართველოს სამეფოს პირველი მეფე. ამისათვის მან უამრავი ფეოდალი დაიმორჩილა. მხოლოდ თფილისის ემირატი რჩება არაბების ხელში.

² დავით IV აღმაშენებელი (1089-1125) მთელი ცხოვრების მანძილზე იბრძოდა თურქ-სელჩუკების წინააღმდეგ, რომელთაც დაახლ. 1080 წელს დაიპყრეს კავკასია. 1122 წელს დავით აღმაშენებელმა აიღო თფილისი, რომელმაც კვლავ დაიბრუნა გაერთიანებული საქართველოს სამეფოს დედაქალაქის სტატუსი.

Tous les états du Caucase sont protégés par le royaume de la Géorgie qui repousse Turcs et Perses.

Malheureusement, au XIIIe siècle, les Mongols envahissent le Caucase, semant la mort et la désolation. Leur domination dure jusqu'au début du XVe siècle. Les hordes de Tamerlan ¹, au cours de 9 campagnes meurtrières, ruinent complètement le pays.

A part une courte période de redressement au XVe siècle, la Géorgie devient le théâtre de la lutte des empires turc et perse pendant plus de 3 siècles.

Le pays se divise en 3 royaumes et 5 principautés qui au gré des victoires et des défaites, sont occupés par les envahisseurs, payent tribut, ou acquièrent une relative indépendance.

Après ces siècles de combats et de destructions, en 1783, Irakli II ² signe un traité d'amitié avec Catherine II ³ de Russie. En effet, les Géorgiens orthodoxes préfèrent la Russie orthodoxe à la Turquie et à la Perse musulmanes.

de Géorgie occupe tout le Caucase. Elle crée le royaume de Trébizonde en 1204. C'est sous son règne que le poète Chota Roustaveli écrit le roman « Le Chevalier à la peau de Tigre ».

¹ Tamerlan (1360-1405). Edifie la capitale de son empire à Samarkand. Sous le prétexte de propager l'Islam, il détruit les villes et villages, champs cultivés et vignes dans tout le Caucase.

² Irakli II (1744-1798). Attaqué par les musulmans du Caucase nord, les Turcs et les Perses, il signe un « traité d'amitié » avec Catherine II, Impératrice de Russie.

³ Catherine II. Impératrice de Russie de 1762 à 1796.

*Icone du XIe siècle
XI საუკუნის ხატი*

David le Constructeur, fresque du monastère de Guélati

დავით აღმაშენებელი, გელათის მონასტრის ფრესკა

რომმა შეუტია, დასავლური ფეოდალური წყობის სახელით. შეუტიეს დედაქალაქს, კონსტანტინოპოლს, და გაძარცვეს.

XII საუკუნეში, თამარის¹ მეფობის პერიოდში (1184-1213), საქართველომ განვითარების უმაღლეს ფაზას მიაღწია. ის ერთ-ერთი წამყვანი ძალა ხდება ახლო აღმოსავლეთში. საქართველოს სამეფო კავკასიის ყველა რეგიონს იცავს და თურქებსა და სპარსელებს იგერიებს.

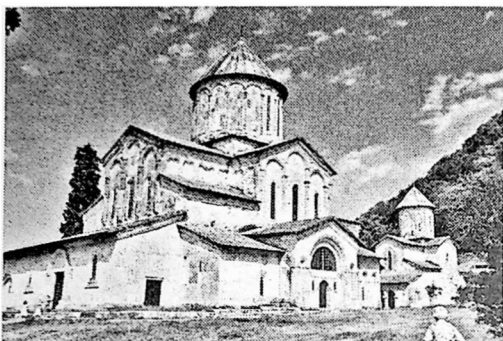
საუბედუროდ, XIII საუკუნეში მონღოლებმა დაიპყრეს კავკასია, გზადაგზა ყველაფერს ანადგურებდნენ და სიკვდილს თესავდნენ. მათი ბატონობა XV საუკუნის დასაწყისამდე გაგრძელდა. თემურლენგის² ურდოებმა ცხრა გამანადგურებელი შემოსევის მანძილზე მინასთან გაასწორეს ქვეყანა.

XV საუკუნეში მოკლევადიანი ფეხზე წამოდგომის პერიოდის შემდეგ საქართველო სამი საუკუნის მანძილზე იყო თურქებისა და სპარსელების ბრძოლის ველი.

ქვეყანა იყოფა სამ სამეფოდ და ხუთ სამთავროდ, რომლებიც, გამარჯვებებისა და დამარცხებების მონაცვლეობით, დამპყრობლებს ხან ხარკს უხდიან, ხან კი მოიპოვებენ არასრულფასოვან დამოუკიდებლობას.

¹ თამარ მეფე (1184-1213). სწორედ მისი მეფობის პერიოდში საქართველომ მიაღწია თავის „ოქროს ხანას“. საქართველოს სამეფოს მთელი კავკასია ეკავა. 1204 წელს შეიქმნა ტრაპიზონის სამეფო. სწორედ თამარის მეფობის ხანაში შექმნა შოთა რუსთაველმა პოემა „ვეფხისტყაოსანი“.

² თემურლენგი (1360-1405). ააშენა თავისი იმპერიის დედაქალაქი, სამარყანდი. ისლამის გავრცელების მიზნით, ანადგურებდა ქალაქებს და სოფლებს, დამუშავებულ მინდვრებს და ვენახებს მთელ კავკასიაში.

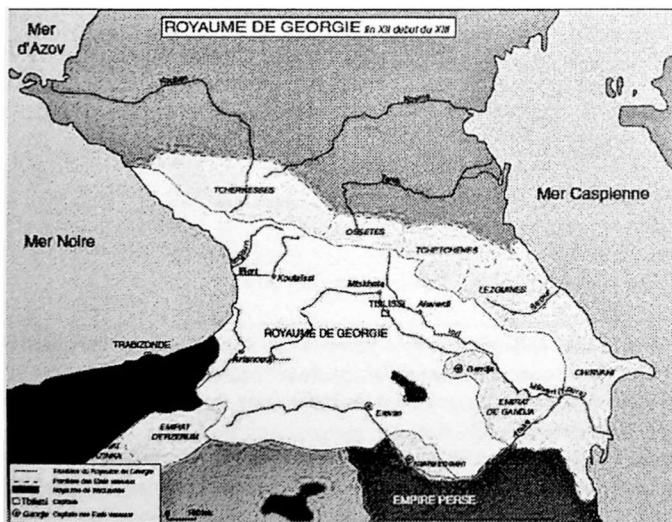
Monastère de Guélati XIe siècle

გელათის მონასტერი, XI საუკუნე

Mais la Russie n'a qu'un seul but : l'extension de son empire vers le sud. La Russie laisse les invasions turques et persanes affaiblir la Géorgie.

En 1801, malgré le Traité de paix signé, la Géorgie est annexée et devient une province de l'empire de Russie.

Le régime tsariste applique une rigoureuse politique colonialiste d'assimilation ; déportation de la noblesse et de la famille royale, élimination de la langue géorgienne des administrations, répression des mouvements démocratiques.

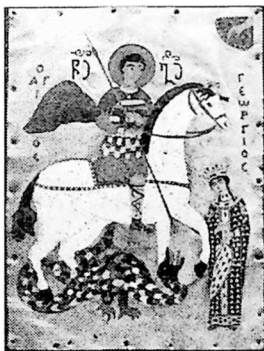

La reine Thamar, fresque de Bétania, XIIe siècle
თამარ მეფის ფრესკა ბეთანიაში

საუკუნეების მანძილზე მიმდინარე დამანგრეველი ბრძოლების შემდეგ, 1783 წელს, ერეკლე II-მ¹ ეკატერინე II-სთან² შეთანხმებით, ხელი მოაწერა რუსეთთან მეგობრობის ტრაქტატს. სინამდვილეში, ქართველებმა მართლმადიდებელი რუსები არჩიეს თურქ და სპარსელ მუსულმანებს. მაგრამ რუსეთს მხოლოდ ერთი მიზანი ჰქონდა – საკუთარი იმპერიის გაფართოება სამხრეთით. რუსეთი უფლებას აძლევს თურქებს და სპარსელებს, შემოსევებით დააუსტონ საქართველო.

1801 წელს რუსეთი უგულვებელყოფს მშვიდობის ტრაქტატს, საქართველო ანექსირებულია და რუსეთის იმპერიის პროვინცია ხდება.

ცარისტული რეჟიმი ასიმილაციის კოლონიზატორულ პოლიტიკას იყენებს – თავადებისა და სამეფო ოჯახის გადასახლება, ადმინისტრაციებიდან ქართული ენის განდევნა, დემოკრატიული მოძრაობების რეპრესია.

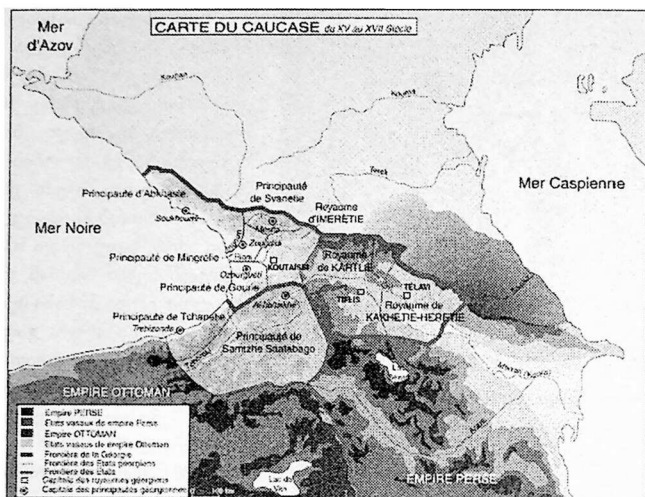
Ikône, plaque d'or avec émaux cloisonnés, XVe siècle
ხატი, ოქროს ფირფიტა ტიხრული მინანქარით, XV საუკუნე

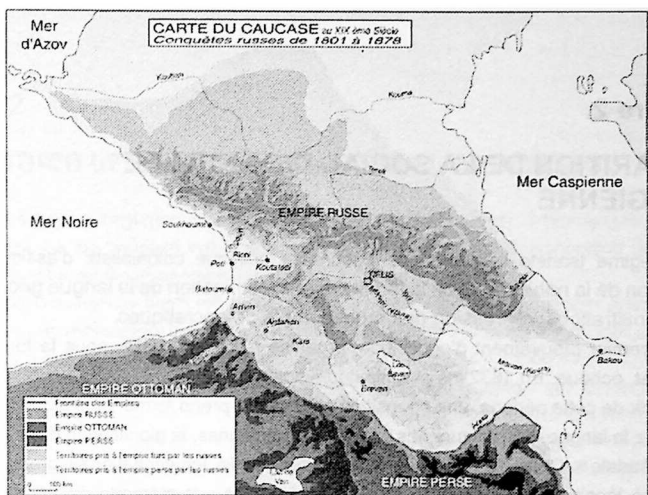
Vase en or du XVIe siècle
XVI საუკუნის ოქროს ლარნაკი

¹ ერეკლე II (1744-1798). ჩრდილო კავკასიის მუსულმანების, თურქებისა და სპარსელების მიერ შევიწროებული, ხელს აწერს „მეგობრობის ტრაქტატს“ რუსეთის იმპერატორ ეკატერინე II-სთან.

² ეკატერინე II, რუსეთის იმპერატორი 1762-1796 წლებში.

Un premier mouvement d'opposition, organisé par la noblesse, sous la forme d'un coup d'état, échoue. En 1832 les organisateurs sont arrêtés. Malgré les nombreux soulèvements de 1804, 1812, 1819, 1820, 1832, 1857, 1865, la Géorgie reste sous la domination russe. La fin du XIXe siècle est l'époque de la résurrection de « l'âme nationale » dans laquelle naît l'espoir de la restauration de l'indépendance.

თავდაზნაურობის მიერ ორგანიზებული დაპირისპირების პირველი ტალღა, სახელმწიფო გადატრიალების ფორმით, ჩაიშალა. 1832 წელს ორგანიზატორები დააკავეს.

მრავალრიცხოვანი აჯანყებების მიუხედავად, 1804, 1812, 1819, 1820, 1832, 1857, 1865, საქართველო მაინც რჩებოდა რუსეთის მმართველობის ქვეშ.

XIX საუკუნის ბოლო „ეროვნული სულის“ აღზევების ხანაა, როცა დამოუკიდებლობის ხელახლა აღდგენის იმედი იბადება.

Chapitre 2.

L'APPARITION DE LA SOCIAL-DEMOCRATIE GEORGIENNE

Le régime tsariste applique une rigoureuse politique colonialiste d'assimilation : déportation de la noblesse et de la famille royale, élimination de la langue géorgienne des administrations, répression des mouvements démocratiques.

Un premier mouvement d'opposition, organisé par la noblesse, sous la forme d'un coup d'état, échoue. En 1832 les organisateurs sont arrêtés.

A partir de cette période, une opposition nationaliste prend forme, en s'appuyant sur la défense de la langue, des valeurs des traditions géorgiennes, la glorification de la « grande Géorgie féodale ». Cette opposition est représentée par Ilia Tchavtchavadzé, grand écrivain et poète et Jacob Goguebachvili, qui rédige « Déda Ena » la méthode de lecture encore employée aujourd'hui. Si Tchavtchavadzé écrit des pages qui font la gloire de la littérature géorgienne, sénateur d'empire, il envoie ses félicitations pour l'anniversaire du tsar.

Une autre opposition se développe menée par la bourgeoisie libérale. Cette opposition ou la défense de la Nation géorgienne prend, elle aussi la forme du développement de la langue et de la culture. Guiorgui Tsereteli journaliste, et Niko Nikoladzé publiciste démocrate, représentent ce courant.

Pendant cette période se développent 3 phénomènes importants :

- les opposants russes exilés dans le Caucase, principalement à Tiflis, développent des idées et une littérature démocratiques,
- le développement du capitalisme dans le Caucase ; pétrole à Bakou, mines de Charbon et de manganèse en Géorgie, construction de la ligne de chemin de fer de Bakou à Batoum, jette les paysans géorgiens dans la production industrielle,
- la politique chauvine russe repousse les paysans géorgiens dans des luttes diverses contre l'occupation.

Les jeunes étudiants, d'origine paysanne, s'emparent du marxisme qui se développe et rencontrent les premières organisations ouvrières. La social-démocratie géorgienne naît de cette fusion.

En décembre 1892 a lieu la première conférence des groupes sociaux-démocrates géorgiens à Kvirila (Imérétie), le programme défini est d'inspiration populiste, idéologie dominante dans les mouvements d'opposition au tsarisme. Sylvestre Djibladzé, Egnaté Ninochvili, Noé Jordania et Isidore Ramichvili sont chargés de rédiger un programme combattant ces tendances afin de préparer le premier congrès.

თავი 2

ქართული სოციალ-დემოკრატიის გამოჩენა

ცარიტული რუსეთი ასიმილაციის კოლონიზატორულ პოლიტიკას იყენებს – თავადებისა და სამეფო ოჯახის გადასახლება, ადმინისტრაციებიდან ქართული ენის განდევნა, დემოკრატიული მოძრაობების რეპრესია.

თავად-აზნაურთა მიერ ორგანიზებული დაპირისპირების პირველი ტალღა, სახელმწიფო გადატრიალების ფორმით, ჩაიშალა. 1832 წელს ორგანიზატორები დააკავეს.

ამ პერიოდის შემდეგ ეროვნული ოპოზიციის ტალღა იკრებს ძალას, ეფუძნება რა ენის დაცვას, ქართულ ტრადიციულ ღირებულებებს, „დიდი ფეოდალური საქართველოს“ სახელის დიდებას. ეს ოპოზიცია წარმოდგენილი იყო დიდი მწერლისა და პოეტის, ილია ჭავჭავაძის და იაკობ გოგებაშვილის, „დედა ენის“ ავტორის, მიერ. თუ ილია ჭავჭავაძის ნაწერები ქართული ლიტერატურის განდიდებას ემსახურება, ამავდროულად, როგორც იმპერიის საბჭოს წევრი, მეფის დაბადების დღისთვის მისაღოც ბარათსაც აგზავნის.

წარმოიშვა მეორე ოპოზიციური ფორმირებაც, რომელსაც ლიბერალური ბურჟუაზია მართავდა. ეს ოპოზიცია, ანუ ქართული ერის დაცვა, ქართული ენისა და კულტურის განვითარების ფორმას იღებს. გიორგი წერეთელი, ჟურნალისტი, ნიკო ნიკოლაძე, დემოკრატი პუბლიცისტი, სწორედ ეს ადამიანები წარმოადგენენ მეორე ოპოზიციას.

ამ პერიოდის მანძილზე განვითარდა სამი მნიშვნელოვანი ფენომენი:

- კავკასიაში, კერძოდ თფილისში, გადმოსახლებული რუსი მოწინააღმდეგეები ავითარებენ დემოკრატიულ იდეებს და ლიტერატურას;
- კაპიტალიზმის განვითარება კავკასიაში; ნავთობი ბაქოში, ქვანახშირისა და მანგანუმის საბადოები საქართველოში, ბაქოსა და ბათუმს შორის რკინიგზის მშენებლობა. ყველაფერმა ამან ქართველი გლეხები ინდუსტრიული მშენებლობის საქმიანობაში ჩართო;
- რუსეთის შოვინისტურმა პოლიტიკამ ქართველ გლეხებს ოკუპაციის წინააღმდეგ გამართულ სხვადასხვა ბრძოლებისკენ უბოძა.

ახალგაზრდა სტუდენტებმა, გლეხების ოჯახებიდან, თავის სასარგებლოდ გამოიყენეს განვითარების გზაზე მყოფი მარქსიზმი და პირველ მუშათა ფორმირებებს შეხედნენ. სოციალ-დემოკრატია ამ კოალიციისგან დაიბადა.

1892 წლის დეკემბერში ყვირილაში (იმერეთი) გაიმართა სოციალ-დემოკრატი-თა ჯგუფების პირველი კონფერენცია, პროგრამა – პოპულისტური შთაგონებით, დომინანტური იდეოლოგია კი ცარიზმის წინააღმდეგ მიმართულ მოქმედებაში გამოიხატებოდა. სილიბისტრო ჯიბლაძეს, ეგნატე წინოშვილს, ნოე ჟორდანასა და ისიდორე რამიშვილს. დაევალათ ამ ტენდენციებისთვის მებრძოლი პროგრამის შედგენა, რათა მომზადებულიყო პირველი კონგრესი.

Le 7 février 1893, a lieu à Tiflis (Tbilissi) le premier Congrès du parti Social-démocrate de Géorgie. Dans son programme, le parti se fixe comme objectifs :

- l'indépendance de la Nation
- la liberté du peuple
- le socialisme

« Les conditions de la vie matérielle comme base de la vie de l'homme, la liberté des nations et la liberté individuelle ».

Le Parti Social-démocrate de Géorgie se dresse contre l'autocratie russe, contre les grands propriétaires terriens et la domination des capitalistes. Il se développe indépendamment du même mouvement en Russie, qui a son premier congrès en mars 1898 à Minsk.

Mais après 10 ans de travail et de luttes, il est évident que les forces révolutionnaires de cette petite nation ne suffisent pas à abattre la domination de l'empire tsariste. L'unification organisationnelle avec le mouvement russe se pose concrètement. Elle se fait en 1903 au Congrès de Londres. Cette union se base sur la mise au premier rang d'une revendication fondamentale commune dont la réalisation ouvre les portes à la réalisation de tous les autres points du programme. C'est la destruction du régime tsariste et la fondation d'une république démocratique.

La Social-démocratie géorgienne se dresse contre le bolchevisme aussitôt que celui-ci apparaît au Congrès de Londres en 1903. Tandis que les sociaux-démocrates russes se querellent avec les bolcheviques sur des questions d'organisation, la Social-démocratie géorgienne, par sa pratique, son ancienneté, son implantation dans les campagnes, vainc complètement les organisations bolcheviques dans le Caucase et principalement en Géorgie.

La première vague révolutionnaire de 1905, blesse le tsarisme mais ne l'abat pas. En Géorgie, la social-démocratie géorgienne prend la tête du mouvement, des grèves couvrent le pays d'organisations de masse et l'on voit une « République de Gourie » avec un contre-pouvoir républicain et révolutionnaire soutenu par des milices paysannes. Les forces tsaristes répriment sévèrement le mouvement démocratique et fait de nombreuses victimes. Malgré la répression la social-démocratie par ses organisations légales et illégales continue son travail politique.

Dans les 4 Doumas, parlement russe que le pouvoir tsariste est obligé d'installer après 1905, le peuple géorgien élit comme représentants une majorité de socialistes. Tous les groupes sociaux-démocrates, de toutes les Doumas sont dirigés par des socialistes géorgiens : Noé Jordania, Irakli Tsereteli, Nicolas Tchkéïdzé...Ceux-ci payent leurs prises de position, de leur vie pour certains, et par la déportation en Sibérie pour d'autres.

1893 წლის 7 თებერვალს თფილისში ჩატარდა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის პირველი ყრილობა. ამ პროგრამაში პარტიაში შემდეგი მიზნები დაისახა:

- ერის დამოუკიდებლობა;
- ხალხის თავისუფლება;
- სოციალიზმი.

„მატერიალური ცხოვრების ბაზა, ისევე როგორც ადამიანის სიცოცხლისა, არის ერების თავისუფლება და ინდივიდუალური თავისუფლება“.

საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტია რუსული ავტოკრატიის, დიდი მიწათმფლობელების და კაპიტალისტური ხელისუფლების წინააღმდეგ ილაშქრებს. ის რუსეთში არსებული მოძრაობისგან დამოუკიდებლად ვითარდება, რომელმაც პირველი ყრილობა 1898 წელს მინსკში ჩაატარა.

ათწლიანი მუშაობისა და ბრძოლის შემდეგ აშკარა გახდა, რომ ამ პატარა ერის რევოლუციური სულისკვეთება საკმარისი არ იყო ცარისტული რუსეთის მმართველობის დასამარცხებლად. კონკრეტულად დაისვა რუსულ მოძრაობასთან ორგანიზაციული გაერთიანების საკითხი. 1903 წელს ლონდონის კონგრესში ეს განხორციელდა კიდეც. ეს კავშირი ემყარება საერთო ფუნდამენტურ მოთხოვნას, რომლის რეალიზაციაც პროგრამის სხვა საკითხების კარს ხსნის. ეს არის ცარისტული რეჟიმის დამხობა და დემოკრატიული რესპუბლიკის შექმნა.

ქართული სოციალ-დემოკრატია მაშინვე აუშხედრდა ბოლშევიკებს, როგორც კი ისინი 1903 წელს ლონდონის კონგრესზე გამოჩნდნენ. მაშინ, როდესაც რუს სოციალ-დემოკრატებს უთანხმოება ჰქონდათ ბოლშევიკებთან საორგანიზაციო საკითხებთან დაკავშირებით, ქართული სოციალ-დემოკრატია თავისი პრაქტიკით, სიძველით, სხვადასხვა კამპანიებში ჩართულობის წყალობით, სრულად ამარცხებს ბოლშევიკურ ორგანიზაციებს კავკასიაში, კერძოდ – საქართველოში.

1905 წლის პირველი რევოლუციური ტალღა მნიშვნელოვან ზიანს აყენებს ცარიზმს, მაგრამ ვერ ამარცხებს მას. საქართველოში ქართული სოციალ-დემოკრატია მოძრაობის სათავეში მოდის, ქვეყანა მასობრივმა გაფიცვებმა მოიცვა, ჩნდება „გურიის რესპუბლიკა“, კონტრსახელისუფლებო რესპუბლიკური და რევოლუციური მმართველობით, რომელსაც გლეხთა შეიარაღებული რაზმები უჭერენ მხარს. ცარისტულმა ძალებმა სასტიკად ჩაახშვეს დემოკრატიული მოძრაობა, რასაც დიდი მსხვერპლი მოჰყვა. რეპრესიების მიუხედავად, სოციალ-დემოკრატიული მოძრაობა, თავისი ლეგალური თუ არალეგალური ორგანიზაციებით, განაგრძობს პოლიტიკურ მოღვაწეობას.

ოთხ სახელმწიფო დუმაში (რუსული პარლამენტი), რომელიც ცარისტულმა მმართველობამ იძულებით შექმნა 1905 წლის შემდეგ – ქართველმა ხალხმა წარმომადგენლად უმრავლესობაში სოციალისტები აირჩია. სოციალ-დემოკრატთა ყველა ფრაქცია ქართველი სოციალისტების მიერ იმართებოდა: ნოე ჟორდანი, ირაკლი ნერეთელი, ნიკოლოზ ჩხეიძე... რამდენიმე მათგანს ეს პოსტი სიცოცხლის ფასად დაუჯდა, ზოგი კი ციმბირში გადაასახლეს.

Chronologie

Au milieu du XIXe siècle, le gouvernement russe exile les opposants au tsarisme en Géorgie. Bientôt, Tiflis devient le centre de l'exil politique des libéraux russes.

1804, 1808, 1812, et en 1819-1820, pour lutter contre la russification, il y a de nombreux soulèvements.

1821 : insurrection populaire contre le vice-roi du Caucase, Ermolov qui veut par une politique de terreur, russifier la Géorgie. Cette insurrection est réprimée par des massacres et des déportations.

1832 : un complot organisé par la noblesse géorgienne est découvert et réprimé.

1850 à 1860 : d'autres insurrections populaires secouent le pays, avec en particulier en 1857 une insurrection très importante en Mingrétie.

1860 : Ilia Tchavtchavadzé anime un groupe d'intellectuels connu sous le nom de « Pirveli Dassi » (premier cercle). Ce groupe agit en faveur de l'action culturelle et sociale, de la langue géorgienne et développe un programme social se basant sur des valeurs nationales se référant à la « Grande Géorgie du Moyen-Âge ».

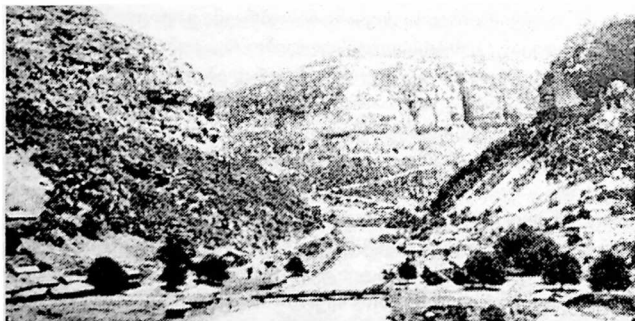
1864 : l'émancipation des serfs est déclarée dans la province de Tiflis.

1865 : suit l'émancipation des serfs dans la région de Koutaïssi, alors que le servage avait été aboli en 1861 en Russie.

1867 : débute la construction de la ligne de chemin de fer Poti-Tiflis. Cette construction se réalise grâce aux paysans géorgiens, principalement de Gourie. Ces paysans rencontrent des ouvriers russes dont beaucoup sont gagnés par les idées démocratiques.

1878 : la Russie, en guerre contre la Turquie regagne Ardahan et Artvin, anciens territoires géorgiens ainsi que Kars faisant partie de l'ancienne Arménie.

1870-1880 : ces années voient le développement de l'industrie du Naphte à Bakou et du manganèse dans la région de Tchiatoura. Les paysans géorgiens, « prolétarisés montent en ville » et se confrontent aux idées libérales et progressistes.

Vallée de Kvinla, mines de Tchiatoura

ყვინილას ხეობა, ჭიათურის მალაროები

ქრონოლოგია

XIX საუკუნის შუა წლებში რუსეთის მთავრობამ ცარიზმის მონინალმდგეები საქართველოში გადაასახლა. მალე თფილისი რუსი ლიბერალების პოლიტიკური თავშესაფრის ცენტრად იქცა.

1804, 1808, 1812 და 1819-1820 წლებში რუსიფიკაციის წინააღმდეგ მრავალი აჯანყება მოხდა.

1821: სახალხო აჯანყება კავკასიის მეფისნაცვლის, ერმოლოვის წინააღმდეგ, რომელსაც დაშინების გზით სურდა საქართველოს რუსიფიკირება. აჯანყებას ზოცვა-ჟღერა და გადასახლება მოჰყვა.

1832: ქართველი სათავადოს მიერ ორგანიზებული შეთქმულების შესახებ შეიტყვეს და ჩაახშვეს.

1850-1860 წლები: ქვეყანა ახალმა სახალხო აჯანყებებმა მოიცვა, მათ შორისაა 1857 წლის სამეგრელოს ძალიან მნიშვნელოვანი აჯანყება.

1860: ილია ჭავჭავაძე სათავეში უდგას ინტელექტუალთა ჯგუფს, რომელიც პირველი დასის სახელითაა ცნობილი. ეს ჯგუფი მოღვაწეობდა კულტურული და სოციალური კუთხით ქართული ენისა და სოციალური პროგრამის განვითარებაზე, რომელიც ეროვნულ ღირებულებებს ეფუძნებოდა და, თავის მხრივ, „შუა საუკუნეების დიდ საქართველოს მიემართება“.

1864: თფილისის გუბერნიებში ყმების თავისუფლება გამოცხადდა.

1865: ბატონყმობის გაუქმება ქუთაისის რეგიონში (ბატონყმობა რუსეთში 1861 წელს გაუქმდა).

1867: ფოთი-თფილისის რკინიგზის მშენებლობის დასაწყისი. ეს მშენებლობა ქართველი გლეხების (ძირითადად იმერეთის) წყალობით განხორციელდა. ეს გლეხები ხვდებიან რუს მუშებს, რომელთა უმრავლესობის გულიც დემოკრატიული იდეებით მოიგეს.

1878: რუსეთი იბრძვის თურქეთის წინააღმდეგ, იბრუნებს ბათუმს, არტანს და ართვინს, საქართველოს ძველ ტერიტორიებს, ისევე როგორც ყარსს, რომელიც ძველი სომხეთის ტერიტორიას წარმოადგენდა.

1870-1880: ბაქოში იწყება ნავთობის ინდუსტრიის განვითარება, ხოლო ჭიათურის რეგიონში – მანგანუმის, ქართველი გლეხები, „პროლეტარები, მიდიან ქალაქში“ და ლიბერალური და პროგრესული იდეების პირისპირ აღმოჩნდებიან.

1876: იაკობ გოგებაშვილი (1840-1912) წერს და აქვეყნებს სახელმძღვანელოს – „დედა ენა“, რომელიც დღემდე გამოიყენება საქართველოში.

1880: კაპიტალიზმის ევოლუცია კავკასიაში სწრაფ პროგრესს განიცდის და პოლიტიკური მიმდინარეობები ახალ ფორმებს იღებს. ჩნდება არა მხოლოდ ქართული ენის აღიარების, არამედ სოციალური და ეკონომიკური მოთხოვნებიც. კაპიტალიზმი საქართველოში „უცხოურია“, რადგან ის რუსების, სომხების და დასავლეთ ევროპის (ინგლისელები, ფრანგები, გერმანელები...) მიერაა წარმოდგენილი.

1883: მღელვარება იწყება თფილისის პატარა სემინარიაში, რაც რუსი რექტორის პროვოკაციამ გამოიწვია, რომელმაც განაცხადა, რომ „ქართული – ეს ძალის

1876 : Jakob Goguebachvili (1840-1912) écrit et édite un livre de lecture encore employé de nos jours en Géorgie « Deda Ena », La langue maternelle.

Jakob Goguebachvili

იაკობ გოგებაშვილი

1883 : Les troubles commencent au petit séminaire de Tiflis, dus aux provocations du recteur russe qui déclare que « le géorgien est une langue de chien ! ». Il est bousculé par Sylvestre Djibladzé, qui est condamné à 3 ans de compagnie disciplinaire. Le séminaire est fermé, les étudiants renvoyés, retournent dans leurs villages et développent les idées démocratiques.

1880 : l'évolution du capitalisme dans le Caucase fait des progrès rapides et le mouvement politique prend des formes nouvelles. Les revendications ne sont plus uniquement la reconnaissance de la langue géorgienne mais s'appuie de plus en plus sur des questions sociales et économiques. Le capitalisme en Géorgie est « étranger » car il est représenté par des Russes, des Arméniens et des représentants de l'Europe occidentale, Anglais, Français, Allemand....

1880-1890 : se crée le « Second Cercle », représentant la bourgeoisie libérale. Guiorgui Tsereteli et Niko Nikoladzé, dirigent ce courant. Ils sont en relation avec le mouvement libéral russe.

Guiorgui Tsereteli

გიორგი წერეთელი

Niko Nikoladzé

ნიკო ნიკოლაძე

1883 : la ligne de chemin de fer Tiflis-Bakou se termine, celle-ci facilite un développement important des échanges avec l'Europe et ainsi du capitalisme.

Dans les années 80, se créent les premiers groupes marxistes en Géorgie, avec à leur tête, Noé Jordania, Sylvestre Djibladzé, Egnaté Ninochvili et Nicolas Tchkéïdzé.

1886 : la première grève importante se déroule, celle du dépôt de chemin de fer de Tbilissi. La liaison entre les cercles marxistes et les travailleurs date de cette époque.

David Saradjichvili, patriote, propriétaire d'une fabrique de Cognac, aide les étudiants

ენაა!" მას ხელი ჰკრა სილიბისტრო ჯიბლაძემ, რომელსაც კატორლაში სამწლიანი მუშაობა მიუსაჯეს. სემინარია დაიხურა, სტუდენტები დაითხოვეს, ისინი თავიანთ სოფლებში დაბრუნდნენ და დემოკრატიული იდეები განავითარეს.

1880-1890: იქმნება „მეორე დასი“, რომელიც ლიბერალურ ბურჟუაზიას წარმოადგენს. მას მეთაურობენ გიორგი წერეთელი და ნიკო ნიკოლაძე, მათ კავშირი აქვთ რუსულ ლიბერალურ მოძრაობასთან.

1883: თფილისი-ბაქოს შემაერთებული რკინიგზის ხაზის მშენებლობა დასრულდა, რაც ევროპასთან გაცვლა-გამოცვლის მნიშვნელოვან განვითარებას და კაპიტალიზმს აადვილებს.

Noé Jordania

ნოე ჟორდანია

Silvestre Djibladzé

სილიბისტრო ჯიბლაძე

Carlo Tchkeïdzé

კარლო ჩხეიძე

1880-იან წლებში: საქართველოში პირველი მარქსისტული ჯგუფები იქმნება, რომელთა სათავეშიც არიან ნოე ჟორდანია, სილიბისტრო ჯიბლაძე, ეგნატე ნინოშვილი და ნიკოლოზ ჩხეიძე.

1886: იწყება თფილისის რკინიგზის სადგურის პირველი მნიშვნელოვანი გაფიცვა. კავშირი მარქსისტულ წრეებსა და მუშებს შორის სწორედ ამ თარიღით იწყება.

დავით სარაჯიშვილი, პატრიოტი, კონიაკის ქარხნის მფლობელი, ეხმარება პროგრესისტ სტუდენტებს. ის ნოე ჟორდიანიას მოგზაურობის – დასავლეთში, სწავლის მიზნით – საფასურის ნაწილს ფარავს. ევროპაში ის უკავშირდება სოციალისტურ მოძრაობას.

1892: დეკემბერში, ყვირილაში, იმერეთში, ტარდება ქართველ სოციალ-დემოკრატთა ჯგუფების პირველი კონფერენცია; პროგრამა პოპულისტური შთაგონებით; სილიბისტრო ჯიბლაძეს, ეგნატე ნინოშვილს და ნოე ჟორდიანიას დაევა-ლათ ამ პროგრამის ხელახალი გადაწერა და პირველი კონგრესის მომზადება.

1893: 7 თებერვალი, თფილისში ჩატარდა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის პირველი ყრილობა. ამ პროგრამაში პარტიამ შემდეგი მიზნები დაისახა:

- ერის დამოუკიდებლობა;
- ხალხის თავისუფლება;
- სოციალიზმი.

progressistes. Il finance, en partie, le voyage de Noé Jordania qui part en occident afin de poursuivre ses études. En Europe il prend contact avec le mouvement socialiste.

1892 : en décembre, se tient la première conférence des groupes sociaux-démocrates géorgiens à Kvirila en Imérétié ; le programme défini étant d'inspiration populiste, Sylvestre Djibladzé, Egnaté Ninochvili et Noé Jordania sont chargés de le réécrire et de préparer le premier Congrès.

1893 : le 7 février, a lieu à Tiflis le premier Congrès du parti ouvrier social-démocrate de Géorgie. Dans son programme, le parti se fixe pour tâches :

- l'indépendance de la Nation,
- la liberté pour le peuple,
- le socialisme.

« Les conditions de la vie matérielle comme base de la vie de l'homme, la liberté des nations et la liberté individuelle ».

Le « Mesamé Dassi », le troisième cercle est créé.

En mai, Noé Jordania part pour la Suisse pour éviter son arrestation.

„მატერიალური ცხოვრების ბაზა, ისევე როგორც ადამიანის სიცოცხლისა, ერების და ინდივიდუალური თავისუფლება“.

შეიქმნა „მესამე დასი“.

მაისში ნოე ჟორდანია მიემგზავრება შვეიცარიაში.

« Création du parti social-démocrate de Géorgie. »

Extraits « Mon passé » rédigé par Noé Jordania

Elaboration du programme socialiste et impératif de l'indépendance

Je revenais avec des idées claires sur l'autonomie culturelle et la tactique préconisées par les partis polonais. Nationalistes et socialistes pensaient obtenir l'autonomie à la faveur d'un changement de régime qui aurait laissé la place à un régime plus libéral en Russie. Les bourgeois pensaient atteindre leur objectif en s'alliant avec l'opposition russe, tandis que les socialistes optaient pour la voie révolutionnaire en union avec les révolutionnaires russes. Une chose était sûre. Le changement de régime ne pouvait être obtenu qu'en unissant les forces à l'échelle de la Russie. Pour notre petit pays, cette tactique était la seule concevable. Une Géorgie réduite à elle-même n'aurait évidemment pas pu terrasser la baleine russe. Pour ne pas nous retrouver isolés et exterminés nous, aussi, avions besoin d'un allié.

Malheureusement, la fragilité de notre union se révéla dès notre première conférence qui se tint à Kvirila¹, en décembre 1892. Les populistes l'emportèrent alors. Leur argument principal contre nous était le suivant :

- Selon vous, il faudrait d'abord instruire les ouvriers, puis ceux-ci instruiront les paysans, après ils s'uniront et feront ensemble la révolution ! A ce compte là, nous ne la verrons jamais et nos enfants non plus. C'est un trop long chemin, et nous bouillons d'impatience...

La question était quasiment réglée. Malgré tout, je ne renonçai pas à mes idées et avec Sylva Djibladzé et Ignaté Ninochvili, nous décidâmes d'organiser une nouvelle conférence. Nous avons commencé à la préparer et à écrire nos exposés. Comme mon discours a été publié, je préciserai seulement ceci : deux questions principales étaient posées, nationale et tactique. Il me fallait trouver le levier de la transformation de la vieille société. Je considérai que les ouvriers pouvaient jouer ce rôle pionnier et je décidai de les rencontrer sur le terrain.

En ce qui concerne la question de l'impératif absolu de l'indépendance nationale, je ne puis expliquer, même aujourd'hui, son origine. J'ignore d'où cette idée m'est venue. Elle idée ne figurait dans aucun des écrits que je lisais à l'époque ; elle n'apparaissait dans aucun programme socialiste. Au contraire, Russes et Polonais s'y opposaient et j'ignorais encore tout de la littérature européenne.

Ce n'est que deux mois après la présentation de notre programme de revendications et son adoption lors de la Conférence de Tbilissi de 1893² que le Parti Socialiste Polonais

¹ Village d'Iméréti de la Géorgie de l'ouest.

² La Conférence de Tbilissi de 1893, qui fut considérée comme le Congrès fondateur du parti social-démocrate de Géorgie.

ნაწყვეტი ნოე ჟორდანias „ჩემი წარსულიდან“¹

იქიდან გამოვიტანე ნაციონალურ სფეროში ავტონომიურ-კულტურული აზრები, ხოლო ტაქტიკა საკვებით იქაური პარტიების. პოლონეთის ნაციონალისტები თუ სოციალისტები ფიქრობდნენ ავტონომიის მოპოვებას რუსეთის არსებული რეჟიმის შეცვლით და უფრო ლიბერალური რეჟიმის შემოღებით. ბურჟუაზიული დემოკრატია მის მიღწევას ფიქრობდა არა რევოლუციით, არამედ ოპოზიციით რუსეთის ოპოზიციასთან ერთად. ხოლო სოციალისტები რევოლუციური გზით რუსეთის რევოლუციონერებთან ერთად. ყოველ შემთხვევაში ცვლილება უნდა მომხდარიყო საერთო ძალ-ღონით რუსეთის მასშტაბით. ჩვენი პატარა ერისთვის ეს ტაქტიკა თავისთავად საგულისხმო და მისაღები იყო, მარტო ქართულობა ხომ ვერ გაუმკლავდებოდა რუსეთის ვეშაპს. ჩვენთვის საჭირო იყო მოკავშირე ბრძოლაში, რომ იზოლაციაში არ მოვხვედრილიყავით და არ გავლესილიყავით.

(...) სამწუხაროთ, ამ ერთობის ზერელობა გამოჩნდა პირველ ჩვენ კონფერენციაზე ყვირილაში 1892 წ. დეკემბერში, სადაც გაიმარჯვა ნაროდნიკულ მსოფლმხედველობამ. ამის მთავარი საბუთი იყო იგივე ნაროდნიკული. ამბობდნენ: ჯერ გააცნობიერე მუშები, შემდეგ ისინი გააცნობიერებენ გლეხებს; ამის შემდეგ ისინი შეერთდებიან და მოახდენენ რევოლუციას – ამ გრძელ წილადობილას ჩვენ ვერ მოვესწრებით, ჩვენი შვილებიც ვერ მოესწრება, ეს გრძელი გზაა, ჩვენ კი გვეჩქარებაო.

საკითხი თითქოს გადაწყდა, მაგრამ მე მაინც არ მევეწვი და ს. ჯიბლაძესთან და ეგნატესთან ერთად გადაწყვიტეთ ხელახლა შეყრა. შეუდექით მოხსენების დანერგას. ამ მოხსენებას იცნობენ, დაბეჭდილია; ვიტყვი მხოლოდ, რომ საკითხებისადმი მიდგომა იყო ორი მხრით – ნაციონალურის და ტაქტიკურის. უნდა მომენახა ისეთი ღერძი, რომლითაც შეიძლებოდა ძველი საზოგადოების გადატრიალება. ასეთ პიონერათ მიმაჩნდა მუშები და ეს ელემენტები უნდა მომენახა ჩვენს ცხოვრებაში. ახლა მე არ შემიძლია ახსნა მეორე დებულების – ერის თავისუფლების აუცილებლობის. არ ვიცი საიდან ამოვიღე ეს, არც ერთ ნაწერში, რომელიც კი წამიკითხავს იმ დროს, ასეთი აზრი არ იყო გატარებული, არც ერთი ქვეყნის სოციალისტები ამ დებულებას არ აყენებდნენ. რუსები, პოლონელები, პირაქით, მას ებრძოდნენ, ხოლო ევროპის ლიტერატურას გააცნობილი არ ვიყავი. როცა ჩვენ ეს საზოგადო პროგრამული მოთხოვნილება წამოვყავნეთ და კონფერენციაზე მივიღეთ, ორი თვის შემდეგ შეიყარა ევროპაში პ.პ.ს. და მიიღო იგივე დებულება კონკრეტული ფორმით – პოლონეთის დამოუკიდებლობის აღდგენა. მაშასადამე, ისინი არ იზიარებდნენ ამ დებულების საყოველთაო მნიშვნელობას, ერთა საზოგადოთ თავისუფლებას და კმაყოფილდებოდნენ თავის ქვეყნის თავისუფლების მოთხოვნით. ჩემი დებულება იყო საერთო

¹ გვ.23-24. ნ. ჟორდანია, „ჩემი წარსული“, რუსთაველის საზოგადოების გამომცემლობა „სარანგი“, თბილისი, 1990

se réunit à son tour en Europe. Il adopta la même disposition que nous mais avec une formulation plus concrète : le rétablissement de l'indépendance de la Pologne. C'est à dire qu'ils n'abordaient pas l'indépendance sous l'angle de son principe universel, la liberté des nations en général, mais se contentait de la revendiquer pour eux. Dans ma déclaration, je la présentais dans son acception universelle, le droit pour toutes les nations ; je n'évoquais pas concrètement la libération de la Géorgie mais la sous-entendais. Son évocation directe aurait signifié l'échec de tout notre programme et le retour à la doctrine populiste « La révolution sociale règlera tout les problèmes ! » Sur quoi se fondait l'idée de la liberté des nations ? Sur une seule et unique chose : la démocratie. Si l'individu doit être libre, si toute société doit être gouvernée par elle-même, pourquoi une nation, en tant que grande société ethnique, ne devait-elle pas s'administrer elle-même et posséder son propre état ? Cette conclusion logique fut adoptée par notre groupe au terme d'une longue discussion.

Une fois acceptée l'existence d'un programme minimum et maximum, c'est à dire le passage de l'étape démocratique à l'étape socialiste, nous nous séparâmes définitivement des populistes et de toutes les écoles socialistes russes qui ne reconnaissaient pas ces périodes de transition et qui promettaient le paradis terrestre immédiat. C'est ainsi que le socialisme marxiste traditionnel fit irruption à Tbilissi, lors de la conférence nationale de février 1893. Elle exprimait les idées de l'intelligentsia socialiste, en dehors des opinions et de la psychologie ouvrière et paysanne. Ce programme n'était pas connu des masses populaires et n'était pas encore conforme à ses aspirations. Cela eut lieu plus tard, avec d'importantes conséquences.

Mais, au même moment, à Varsovie, se produisait l'arrestation de tous mes camarades géorgiens. La mienne était prévisible car j'entretenais une correspondance suivie avec eux. Pour écarter ce danger, le groupe pionnier, composé de Silva Djibladzé, Egnaté Ninochvili, Carlo Tchkéïdzé, D. Kalendorachvili, Isidore Ramichvili, Arsène Tsitladzé, décida de mon départ. Je quittai le port de Batoumi pour l'Europe en mai. Deux mois après, l'ordre de m'appréhender parvenait à Lantchkhouti. J'étais parti juste à temps. Je devins un émigré involontaire nanti d'un passeport en règle !

ხასიათის და მოკლებული კონკრეტულ ფორმას. არ იყო ნათქვამი საქართველოს განთავისუფლება. თუმცა მასში სწორედ ამას ეგულისხმობდი. მაგრამ პიდაპირ ამის თქმა ნიშნავდა მთელი პროგრამის ჩაფლავებას და ისევ ნაროდნიკულ აზროვნებისკენ დაბრუნებას – სოციალისტური რევოლუცია ყველა ანგარიშს გაასწორებსო. რა ძირითად მოსაზრებებიდან გამოდიოდა ერის თავისუფლება? მხოლოდ ერთიდან – დემოკრატიულ მსოფლმხედველობიდან. თუ კი პიროვნება უნდა იყოს თავისუფალი, თუ მთელი საზოგადოება თავის თავს უნდა მართავდეს, რატომ ერი, როგორც დიდი ეთნიკური საზოგადოება, არ უნდა მართავდეს თავის თავს, არ ქონდეს თავისი სახელმწიფო. ეს იყო ჩვენთვის ლოლიკური დასკვნა და სწორედ დიდი დისკუსიის შემდეგ ჩვენმა წრემ გაიზიარა ის. რაკი ერთხელ მივიღეთ არსებობა პროგრამის მინიმუმის და მაქსიმუმის, ჯერ ერთი დემოკრატიული ეტაპი და შემდეგ მეორე, ამით საბოლოოდ დავემორღეთ ნაროდნიკულ, რუსულ ყველა სკოლის სოციალიზმს, რომელიც ასეთ ეტაპებს არ სცნობდა და ერთბაშად ყველას მიწიერ სამოთხეს პირდებოდა.

ამ ნაირათ, ტრადიციული მარქსისტული სოციალიზმის პირველი შეხეთქა მოხდა თფილისში, თებერვლის კონფერენციაზე (1893 წ.). მან მიიღო ნაციონალური ფორმა. ეს იყო სოციალისტური ინტელიგენციის აზროვნების გამოხატულება, გარეშე მუშათა და გლეხთა აზროვნებისა და პსიხოლოგიისა. ეს პროგრამმა ჯერ კიდევ არ იყო მიტანილი მასამდე, არ იყო შეფარდებული მის მოთხოვნილებასთან. ეს ამბავი მოხდა შემდეგ და ამან კიდევაც გამოიღო შესაფერი ნაყოფი. ამაზე ქვევით.

ამ დროს ჩემი ამხანაგები ვარშავაში, ქართველი და არა ქართველი, ყველა დაიჭირეს, მოსალოდნელი იყო ჩემი დაჭერაც, რადგან მათთან მქონდა მიწერ-მოწერა. საჭირო იყო საჩქაროდ გავცლოდი ამ ხიფათს და მაისში ბათუმიდგან გავემგზავრე ევროპაში. ასეთი იყო გადანყვებილება პიონერთა ჯგუფის (სილვა, ეგნატე, კარლო, დ. კალანდარიშვილი, ისიდორე რამიშვილი, არ. ნითლაძე); ჩემი გამგზავრების ორი თვის შემდეგ მართლა მოსულიყო ლანჩხუთში ბრძანება ჩემი დაჭერის შესახებ. კარგს დროზე გავასწარი. გავხდი ძალაუნებურად ემიგრანტი, თუმცა პასპორტი მქონდა კანონიერი.

Chronologie

1897, Ilia Tchavtchavadzé propose à Noé Jordania qui revient de l'étranger, de diriger son journal « Iveria ». Celui-ci refuse et devient le rédacteur en chef du journal « Kvali », le Sillon. Ce journal appartient à Georges Tsereteli qui le cède aux socialistes, pour une modique somme.

1900 : le 1er mai, 600 militants et sympathisants socialistes se rassemblent dans une vallée près de Tiflis. Ils prennent la décision de fêter le 1 mai prochain à Tiflis.

Une polémique, politique et philosophique, s'engage entre les socialistes géorgiens et les nationalistes, par articles interposés, entre Noé Jordania et Ilia Tchavtchavadze.

Sylvestre Djibladzé est envoyé en Russie pour prendre contact avec le Parti Ouvrier Social-démocrate de Russie qui vient de se créer à Minsk en 1898.

Une délégation de socialistes russes est à son tour invitée en Géorgie.

1901 : Manifestation du 1er Mai à Tiflis, les cosaques russes chargent. Il y a des blessés, des emprisonnés et des morts.

Prison de Métékhi (Tiflis) où furent enfermés de nombreux dirigeants et membres du parti social-démocrate de Géorgie, ainsi que d'autres opposants

მეტეხის ციხე (თფილისი), სადაც მრავალი მმართველი და საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის წევრი იყო ჩაკეტილი, ისევე როგორც სხვა ოპოზიციონერები

1902-1903 : De nombreuses grèves secouent le pays. Des travailleurs sont tués par la troupe, certains emprisonnés, d'autres licenciés en masses, retournent dans leurs villages.

Une nouvelle génération de militant apparaît comme, Noé Ramichvili, Noé Khomériki, Artchil Djaparidzé, Irakli Tsereteli. Les 2 premiers deviennent les organisateurs du Parti, les 2 derniers se font connaître par leurs écrits et leur propagande.

La situation devenant extrêmement tendue et comprenant que seules les forces socialistes géorgiennes ne peuvent venir à bout du tsarisme, la Social-démocratie

ქრონოლოგია

1897: ილია ჭავჭავაძე ნოე ჟორდანიას, რომელიც საზღვარგარეთიდან ახალი დაბრუნებული იყო, სთავაზობს თავისი გაზეთის, „ივერიას“, მართვას. ეს უკანასკნელი უარს ამბობს და ხდება გაზეთ „კვალის“ რედაქტორი. ეს გაზეთი ეკუთვნოდა გიორგი ნერეთელს, რომელმაც გაზეთი, მცირე საფასურად, სოციალისტებს დაუთმო.

1900: 1 მაისი, 600 აქტივისტი, სოციალისტთა მხარდამჭერები, შეიკრიბნენ თფილისთან ახლოს ხეობაში. მათ გადაწყვიტეს, მომავალი წლის პირველი მაისი აღენიშნათ თფილისში.

ნოე ჟორდანიასა და ილია ჭავჭავაძეს შორის დაწერილი სტატიებით იწყება პოლემიკა ქართველ სოციალისტებსა და ნაციონალისტებს შორის.

სილიბისტრო ჯიბლაძე გაიგზავნა რუსეთში, რათა რუსეთში დაკავშირებოდა მუშათა სოციალ-დემოკრატიულ პარტიას, რომელიც ახალი შექმნილი იყო, დაარსდა 1898 წელს, მინსკში.

თავის მხრივ, საქართველოში მოიპატიჟეს რუს სოციალისტთა დელეგაცია.

1901: 1 მაისის მანიფესტაცია თფილისში რუსმა კაზაკებმა დაარბიეს. არიან დაჭრილები, დაპატიმრებულები და გარდაცვლილები.

Giorgi Tsereteli
გიორგი ნერეთელი

Noé Ramichvili
ნოე რამიშვილი

Noé Khomeriki
ნოე ხომერიკი

1902-1903: მრავალრიცხოვანმა გაფიცებებმა შეარხია ქვეყანა. მუშაკთა ნაწილი დახოცეს შეიარაღებულმა ძალებმა, ნაწილი დააპატიმრეს, სხვები სამსახურიდან დაითხოვეს, სოფლებში დაბრუნებულებმა, თან იდეოლოგია ჩაიტანეს.

მებრძოლთა ახალი თაობა გამოჩნდა, როგორებიც იყვნენ ნოე რამიშვილი, ნოე ხომერიკი, არჩილ ჯაფარიძე, ირაკლი ნერეთელი. პირველი ორი პარტიის ორგანიზატორები გახდნენ, ორი უკანასკნელი კი, ცნობილნი გახდნენ თავისი ნაწერებით და პროპაგანდით.

ვითარება უკიდურესად იძაბებოდა იმის გათვალისწინებით, რომ ქართული სოციალისტური ძალები მარტოდ ვერ მოახერხებდნენ ცარიუსტული რუსეთის დაძლევა, ქართული სოციალ-დემოკრატია გადაწყვეტს, შეუერთდეს რუსეთის სოციალ-

géorgienne décide d'adhérer au Parti Ouvrier Social-démocrate de Russie, seule force capable d'abattre l'empire russe.

L'unification se fait lors du second congrès de ce parti, à Londres du 29 juillet au 24 août 1903 (une première partie de ce congrès se déroule à Bruxelles du 17 juillet au 22 juillet 1903). A ce Congrès du Parti Ouvrier Social-démocrate de Russie s'affrontent 2 tendances les Bolcheviques (de « bolchinstvo », majorité) et les Mencheviques (de « menchinstvo », minorité). Les Bolcheviques deviennent majoritaires grâce au départ des délégués du Bund (organisation juive de Russie). Noé Jordania (ayant pour pseudonyme Kostrov lors de ce congrès) commence la lutte contre la tendance bolchevique de Lénine. Si l'opposition entre Bolcheviques et Menchéviques se porte sur des questions d'organisation, la Social-démocratie géorgienne se bat contre l'idéologie de la première, et a déjà tranché les problèmes posés au parti russe.

Lors de l'été 1903 le Comité Central de Transcaucasie décrète une grève générale politique dans toute la région qui dura 3 jours avec succès.

1904 : Le parti Social-démocrate développe des organisations dans tout le pays.

Le conflit russo-japonais éclate.

დემოკრატიულ მუშათა პარტიას, ერთადერთ ძალას, რომელსაც რუსეთის იმპერიის დამარცხება შეუძლია.

ქართველი სოციალ-დემოკრატები პარტიის მეორე ყრილობის დროს გაერთიანდნენ რუსულ სოციალ-დემოკრატიასთან, რომელიც ლონდონში, 1903 წლის 29 ივლისი – 24 აგვისტოს ჩატარდა (კონგრესის პირველი ეტაპი ჩატარდა ბრიუსელში, 1903 წლის 17 ივლისი – 22 ივლისი). რსდმპ-ს აღნიშნულ კონგრესზე ორი ტენდენცია დაუპირისპირდა ერთმანეთს, ბოლშევიკების („*большевичество*“ – უმრავლესობა) და მენშევიკების („*меньшинство*“ – უმცირესობა). „ბოლშევიკები“ უმრავლესობაში აღმოჩნდნენ, როდესაც ბუნდმა (ებრაული ორგანიზაცია რუსეთში) დატოვა ყრილობა. ნოე ჟორდანიამ (რომელსაც კონგრესის დროს ფსევდონიმად ჰქონდა კასტროვი) დაიწყო ბრძოლა ლენინის ბოლშევიკური ტენდენციების წინააღმდეგ. თუ დაპირისპირება მენშევიკებსა და ბოლშევიკებს შორის ორგანიზაციულ საკითხებზე დადგება, მაშინ ქართული სოციალ-დემოკრატია ამ უკანასკნელთა იდეოლოგიის წინააღმდეგ იბრძვის და რუსული პარტიის წინაშე დასმულ პრობლემებს ჭრის.

1903 წლის ზაფხულში ამიერკავკასიული ცენტრალური კომიტეტი აცხადებს საყოველთაო პოლიტიკურ გაფიცვას მთელს რეგიონში, რომელიც სამი დღე გაგრძელდა.

1904: სოციალ-დემოკრატიული პარტია მთელს ქვეყანაში ავითარებს ორგანიზაციებს (სტრუქტურებს). იწყება რუსულ-იაპონური კონფლიქტი.

« L'adhésion du parti social-démocrate de Géorgie au parti social-démocrate de Russie et le Congrès de Londres ».

Extraits « Mon passé » rédigé par Noé Jordania

Le Congrès de Londres en 1903

On me donna l'adresse : Bruxelles – maison du peuple. J'étais très perplexe ; comment cela avait-il pu se produire : je m'étais caché et j'avais voyagé environ deux mois à deux mois et demi et, en un si court délai, ils avaient eu le temps de désigner, convoquer les délégués et organiser le congrès, sans que moi en Géorgie je n'en sache rien ?

Je partis immédiatement pour Bruxelles et y trouvai trois délégués de Géorgie, D. Topouridzé, Knouniantz et Archaka Zourabov.

Ils m'apprirent que la convocation au Congrès avait été télégraphiée à Tbilissi. A réception, le Comité Central les avait élus et envoyés en Belgique. Le même Comité avait examiné et repoussé mon projet de programme. Il en avait adopté un autre qui, sur les questions politiques et économiques ne se distinguait guère du mien, mais qui, sur les questions nationale et paysanne, se ralliait au point de vue des Russes, c'est à dire des sociaux-démocrates « populistes ».

Ainsi, le Comité avait accepté le projet découpant la Russie en unités fédérales définies selon le critère territorial et non national. Ces parties de fédération, pour ainsi dire, étaient conçues comme de larges Gouberniasauto-administrées. En ce qui concernait la question paysanne ils s'étaient ralliés au projet d'Iskra¹ : le transfert aux paysans de parcelles de terre.

Le Comité d'Union se composait alors, de A. Zourabov, Tskhakaia, Knouniants (de Bakou), A. Tsouloukidzé, P. Makharadzé tous ceux qui prirent parti, par la suite, pour le bolchevisme. Les vrais ouvriers, leaders et fondateurs des organisations ouvrières, étaient tous en exil, en prison ou se cachaient. La direction du mouvement était donc tombée entre les mains des intellectuels russophiles qui, à l'exception d'A. Tsouloukidzé, ne participaient pas directement au travail des organisations ouvrières. Ainsi se préparait le transfert de toutes nos organisations sur les rails russes, que j'ai caractérisés ci-dessus.

Le Congrès s'ouvrit. Le climat était tel que, non seulement les représentants de Tbilissi n'osèrent pas présenter leur programme, mais qu'ils eurent même peur de le montrer. La grande majorité des délégués était favorables au centralisme, ils ne voulaient pas entendre parler d'une fédération et ne croyaient pas en la cause nationale. Elle n'existait pas à leurs yeux tout comme n'existait pas la question paysanne. Le projet d'Iskra fut adopté article après article². Quand la discussion porta sur les « parcelles », je pris la parole et

¹ Iskra – « L'Étincelle » journal marxiste russe – 1900-1904

² Il s'agit des statuts du POSDR

ნაწყევტი ნოე ჟორდანისა „ჩემი წარსულიდან“¹

მომცა მისამართი – სახალხო სახლი. გამიკვირდა. როგორ მოხდა რაღაც ორთვენახევარში, რომლის განმავლობაში ვიმალებოდი და მოგზაურობას ვანდობე, ყრილობის მოწვევა, დელეგატების გამოცხადება და მე კი საქართველოში არაფერი ვიცოდი. გავსწიე ბრიუსელში. საქართველოდან დამხვდა სამი დელეგატი: დ.თოფურიძე, კნუნიანცი და არ. ზურაბოვი. მათგან მივიღე სრული ინფორმაცია. ყრილობის მოწვევის უწყება მიუღიათ თფილისში დეპუტით. საკავშირო კომიტეტს დაუყოვნებლივ აურჩევია ეს სამი პირი და გამოუგზავნია. იმავე კომიტეტს გაურჩევია ჩემი პროგრამის პროექტი და უარუყვია, მიუღია სხვა პროექტი, რაც პოლიტიკურ და ეკონომიკურ ნაწილში დიდად არ განირჩეოდა ჩემისაგან, მაგრამ ნაციონალურ და გლეხთა საკითხში დამდგარან რუსულ შეხედულებაზე, ნაროდნიკულ სოც.-დემოკრატიულზე. მიუღიათ რუსეთის დაყოფა ფედერატიულ ერთობლიობათ ტერიტორიის და არა ნაციის საზომით. ფედერაციები იქნებოდნენ, ასე ვთქვათ, გაფართოებული საგუბერნიო ერთობა. გლეხთა საკითხში მიიღეს „ისკრას“ პროექტი, გლეხობისათვის გადაცემა „ჩამონაჭრების“. ამ დროს საკავშირო კომიტეტში შედიოდნენ არ. ზურაბოვი, მ.ცხაკაია, კნუნიანცი (ბაქოდან), ალ.წულუკიძე, ფ.მახარაძე, მთელი წყება, რომელიც შემდეგ საესეებით მიემხრო ბოლშევიზმს. ნამდვილი მომუშავენი, მუშათა კლასის მეთაურნი და ორგანიზატორები უკვე გადასახლებულნი, გაქცეულნი და ციხეებში იყვნენ დამწყვდეულნი. საქმის მეთაურობა ჩაუვარდათ ხელში რუსეთულ ინტელიგენტებს, რომელნიც პირდაპირ მონაწილეობას მუშათა ორგანიზაციებში არ ლებულობდნენ, გარდა ალ. წულუკიძისა. ამით უკვე მზადდებოდა ორგანიზაციების გადაყვანა რუსულ რელსებზე, რაიცა ზემოთ დავახასიათე.

(...) გაიხსნა ყრილობა. გამოჩნდა ისეთი ატმოსფერა, რომ თფილისელებმა ვერ გაბედეს თავის პროგრამის არამც თუ წარდგენა, გამოჩენაც კი. დელეგატების დიდი უმრავლესობა იყო განწყობილი უაღრეს ცენტრალისტურათ, ფედერაციას ვერ გააგონებდით; არც ნაციონალური საკითხის სწამდათ რამე, ეს მათთვის არ არსებობდა, ისე როგორც გლეხთა საკითხი. მუხლ და მუხლ გადიოდა „ისკრას“ პროექტი; როცა „ჩამონაჭრებზე“ იყო ლაპარაკი, მე ავიღე სიტყვა და დავაყენე აგრარული კითხვა ჩვენებური მასშტაბით (ეს სიტყვა დაბეჭდილია ოქმში), ამაოთ. გლეხობის ემინოდით, თუ მადა აუხსენი, მთლათ დაგვანგრევსო. რაი ყრილობის ასეთი განწყობილებაა, გადაწყვეტიტ ზოგ პირთან წინასწარი მოლაპარაკება ნაციონალური საკითხის გამო. მარტოვთან შევთანხმდით შკოლის და საოლქო თვითმართველობის შესახებ, რაც გავიდა ძლივს-ძლივობით. დებატები არ გამოუწვევია ერთა თვით-

¹ გვ.42-43. ნ. ჟორდანია, „ჩემი წარსული“, რუსთაველის საზოგადოების გამომცემლობა „სარანგი“, თბილისი, 1990

je présentai la question agraire à l'échelle de notre pays (ce discours fut publié dans le procès-verbal), sans succès.

Les paysans faisaient peur aux délégués.

Compte tenu de la position du Congrès, nous fûmes quelques délégués à nous concerter sur la question nationale. Avec Martov¹ nous arrivâmes à un accord sur l'école et sur l'autonomie régionale, articles qu'on parvint à faire adopter à grande peine. La question du principe de l'autodétermination des nations ne suscita pas de controverse pour deux raisons : elle s'inspirait de la résolution de la Première Internationale et personne ne savait ce que cela signifiait.

Le Congrès s'acheva sur la scission² qui donna naissance au bolchevisme et au menchevisme. Pour quelle raison ?

Pour une question d'organisation : qui était le « patron » de l'organisation ?

Sur ce point les bolcheviks approuvaient le type d'organisation existant alors en Russie, leurs opposants, les mencheviks voulaient le réformer. A cette époque, on ne voyait pas de différence politique entre eux. Le Congrès termina ses travaux et moi, comme émigré, je dus retourner à Genève. Les délégués rentrèrent dans leurs patries respectives.

Sur quoi s'opposaient-ils ?

Sur des questions très ordinaires : les détails d'organisation du parti. Les points de vue politiques, tactiques et organisationnels de Lénine étaient décrits dans son livre « Tchto Delats ? »³ La dispute portait sur un seul paragraphe, le reste fut escamoté. L'idée principale du paragraphe n'était pas discutée : le fondateur, le dirigeant et le leader du parti est un « révolutionnaire professionnel », c'est-à-dire un social-démocrate intelligent.

Le désaccord commençait avec la question : « comment le dirigeant doit-il diriger le parti, jouer son rôle de patron ? Comme un dictateur avec des ordres donnés d'en haut ou démocratiquement dans la compréhension et l'accord ? »

Martov soutenait que Lénine avait introduit dans le parti le « règlement de l'état de siège », thèse à laquelle il consacra un livre polémique. Comprenez que le conflit portait sur le règlement et non sur le principe. Toute cette dispute me semblait stérile, je ne voyais pas grande différence entre eux, c'est pourquoi je ne pris part à aucune des factions et ne me laissais pas entraîner dans un « combat fratricide ». Je restai à l'écart et j'entrepris de constituer un groupe caucasien pour soutenir notre mouvement. Je trouvai un Arménien et nous publiâmes en langue arménienne le manifeste du parti communiste ; puis, nous avons établi des relations avec Batoum où nous avons expédié de Marseille, par voie maritime, des ouvrages politiques interdits.

¹ Martov. Leader des mencheviks russes.

² A ce Congrès la scission s'effectua, opposant les Bolcheviks (majoritaires) aux Mencheviks (minoritaires). Les délégués du BUND donnèrent la majorité aux bolcheviks en refusant de voter.

³ « Que Faire ? », titre russe de l'ouvrage de Lénine.

გამორკვევის პრინციპის მიღებას ორი მიზეზით: ის გადმოღებულია პირველი ინტერნაციონალის რეზოლუციებიდან და არავინ იცოდა რას ნიშნავდა ის.

ყრილობა გათავდა რასკოლით – იშვა ბოლშევიზმ-მენშევიზმი. მიზეზი – საორგანიზაციო საკითხი, ვინ არის ორგანიზაციის „ხაზაინი“. ბოლშევიკები ადასტურებდნენ ამ ნიადაგზე იმ წყობას, რაც იყო რუსეთში, ხოლო მონინალმდევნი ფიქრობდნენ მის „შეპაჩინებას“. პოლიტიკურ განსხვავებას მაშვინ არ ხედავდნენ.

ყრილობა დასრულდა. მე, როგორც ემიგრანტი, დაებრუნდი ჟენევაში. დელეგატები დაბრუნდნენ სამშობლოში.

(...) რაზე დაობდნენ? სულ უბრალო საკითხზე – ორგანიზაციულ წყობის დეტალზე. ლენინის პოლიტიკური, ტაქტიკური და ორგანიზაციული შეხედულებანი იყო გაშუქებული მის ნიგნში „ჩტო დელატ“, გამოცემული სწორეთ „ისკრა“-ს რედაქციის მიერ, სადაც პლენაროვის ჯგუფი სჭარბობდა. დავის საგანი კი გახდა მხოლოდ ერთი მუხლი, დანარჩენი მიჩქმალული. ამ ერთ მუხლშიაც უდაო იყო ძირითადი დებულება – პარტიული ორგანიზაციის შემქმნელი, მეთაური და წინამძღოლი არის „პროფესიონალური რევოლუციონერი“ ე.ი. ინტელიგენტი სოც.-დემოკრატი. განსხვავება იწყებოდა შემდეგ: ამ მეთაურობამ როგორ მართოს და როგორ ეპატრონოს პარტიას, დიქტატორულათ, მაღლიდან ბრძანებით, თუ „დემოკრატიულათ“, ჩაგონებით და შეთანხმებით. მარტოვი ამტკიცებდა – ლენინმა პარტიაში დაამყარა „საალყო წესები“, რასაც უძღვნა მთელი საპოლემიკო ნიგნი. ე.ი. დავა იყო წესებზე და არა ორგანიზაციულ პრინციპებზე. მე მთელი ეს დავა მეჩვენებოდა წყლის ნაყვით და მათ შორის ვერ ვხედავდი დიდ განსხვავებას. ამიტომ არ ჩავდექი არც ერთ ჯგუფში, არ ავყევი „ძმათა ბრძოლას“, გავდექი განზე და შეუდექი კავკასიის ჯგუფის შექმნას ჩვენებური მოძრაობის დასახმარებლათ. მოვნახე ერთი სომეხი, გამოვეცით სომხურათ მანიფესტი კომ. პარტიისა, გავაბით კავშირი ბათუმთან, სადაც ვგზავნიდით ლიტერატურას (მარსელით) და სხ.

1905

La guerre Russo-japonaise débute le 8 février 1904 et se termine le 5 septembre 1905. Ce conflit vient de l'affrontement des 2 impérialismes russe et japonais pour le contrôle des ressources minières de la Corée et de la Mandchourie.

Le 8 février 1904, le Japon attaque par surprise l'escadre russe à Port Arthur.

Les troupes japonaises font le siège de ce port, qui capitule en janvier 1905.

La ville de Mukden, occupée par les Russes tombe en mars 1905.

La flotte russe de la Baltique, composée de 45 navires, envoyée en renfort, est coulée lors de la bataille de Tsushima en mai 1905.

Le 5 septembre à Portsmouth aux USA, Serge de Witte, premier ministre du tsar, signe un traité avec le Japon. La Russie est obligée d'évacuer la Mandchourie du sud, tandis que le Japon s'approprie la Corée.

Cette courte mais meurtrière guerre, démontre la faiblesse de l'appareil militaire russe et les premières faiblesses de l'empire tsariste.

Le 5 janvier les troupes tirent sur une manifestation populaire, pacifique à Petersbourg, faisant plusieurs centaines de victimes. Le mouvement révolutionnaire se développe dans tout l'empire. En Géorgie le parti organise des manifestations de solidarité dans toutes les villes.

En mars, le Comité Régional du Caucase lance un large débat sur les thèses en présence au Congrès de Londres. A Batoumi, lors d'une conférence qui dure 3 jours, Staline qui défend les thèses de Lénine, est mis en minorité par Noé Ramichvili qui lui défend les thèses de Jordania.

Le parti dirige les grèves et couvre les campagnes de comités paysans. L'alliance des ouvriers et paysans se réalise et la paysannerie (plus de 75 % de la population) deviendra la force principale de la Social-démocratie géorgienne.

Dans toute la Géorgie les thèses bolcheviques furent minoritaires.

A Batoumi, le parti déjoua une provocation organisée par les autorités afin d'opposer les Adjars, géorgiens musulmans, aux Arméniens, chrétiens.

La grève générale se développant, toutes les couches de la population y prirent part. Les paysans chassèrent les policiers, boycottèrent les fonctionnaires et les juges.

Des assemblées paysannes promulguèrent de nouvelles lois.

Le 29 août à Tiflis, la troupe tire sur les participants d'un meeting du parti : 60 morts et des dizaines de blessés. Le comité décide de réagir, quelques jours plus tard tous les cantonnements des cosaques de la ville sont attaqués à la bombe.

Les « Cent-rouges » furent créés, cette organisation fut l'embryon de la « garde populaire ».

Le parti social-démocrate de Géorgie soutient dès le début les différents mouvements paysans qui luttent contre l'administration tsariste qui les pressure d'impôts et les empêche d'acquérir des terres, seul moyen pour les paysans de pouvoir faire vivre leur famille.

რუსეთ-იაპონიის ომი იწყება 1904 წლის 8 თებერვალს და სრულდება 1905 წლის 5 სექტემბერს.

ამ კონფლიქტმა ორი იმპერიალიზმი დააპირისპირა, რუსული და იაპონური, კორეისა და მანჯურიის მინერალურ რესურსებზე კონტროლის მოსაპოვებლად.

1904 წლის 8 თებერვალს იაპონია მოულოდნელად არტყამს რუსულ ესკადრონს არტურის პორტში.

იაპონურმა შეიარაღებულმა ძალებმა ალყა შემოარტყეს პორტს, რომელმაც 1905 წლის იანვარში კაპიტულაცია გამოაცხადა.

რუსების მიერ ოკუპირებული ქალაქი მუკდენი 1905 წლის მარტში დაეცა.

ბალტიისპირეთის 45-გემიანი რუსული ფლოტი, რომელიც გასაძლიერებლად გაიგზავნა, ჩაიძირა ცუსიმის ბრძოლის დროს, 1905 წლის მაისში.

5 სექტემბერს, პორტსმუთში, ამერიკის შეერთებულ შტატებში, სერგეი ვიტე, მეფის პრემიერ-მინისტრი, იაპონიასთან ხელს აწერს შეთანხმების ხელშეკრულებას. რუსეთი იძულებულია დატოვოს სამხრეთ მანჯურია, მაშინ როდესაც იაპონია ითვს კორეას.

ეს მოკლე, მაგრამ გამანადგურებელი ომი აჩვენებს რუსული სამხედრო აპარატის სისუსტეს და ცარისტული იმპერიის პირველ მარცხს.

5 აინვარს ჯარებმა ესროლეს მშვიდობიან სახალხო მანიფესტაციას პეტერბურგში, რამაც ასობით მსხვერპლი მოიტანა. რევოლუციური მოძრაობა ვითარდება მთელ იმპერიაში. საქართველოში პარტია ორგანიზებას უწევს სოლიდარობის მანიფესტაციებს ყველა ქალაქში.

მარტში, ლონდონის კონგრესზე, კავკასიის რეგიონალური კომიტეტი იწყებს ფართო დებატებს თეზისებზე. ბათუმში, სამდღიან კონფერენციაზე, სტალინი, რომელიც ლენინის იდეებს წარმოადგენს, უმცირესობაში ექცევა ნოე რამიშვილის მხრიდან, რომელიც მას ჟორდანის იდეებს უპირისპირებს.

პარტია ხელმძღვანელობს გაფიცვებს, პასუხისმგებლობას იღებს გლეხების კომიტეტების კამპანიებზე. მუშათა და გლეხთა ალიანსი შედგა და გლეხოზა (მოსახლეობის 80%) ქართული სოციალ-დემოკრატიის მთავარი ძალა ხდება.

ბოლშევიკების იდეები მთელ საქართველოში უმცირესობაში მოექცა.

ბათუმში პარტიამ ხელი შეუშალა პროვოკაციას, რომელიც ცდილობდა დაეპირისპირებინა აჭარლები, ქართველი მუსულმანები, ქრისტიან სომხებთან.

იწყება საყოველთაო გაფიცვა, მოსახლეობის ყველა ფენა იღებს მონაწილეობას. გლეხებმა დაარბიეს პოლიცია, ბოიკოტი გამოუცხადეს ოფიციალურ პირებს და მოსამართლეებს.

გლეხების ასამბლეამ გაავრცელა ახალი კანონი.

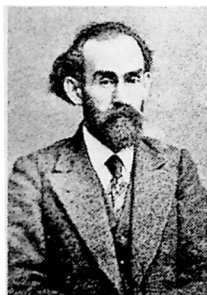
29 აგვისტოს, თფილისში, ჯარებმა ცეცხლი გაუხსნეს პარტიის მიტინგში მონაწილეებს: 60 გარდაცვლილი და ათობით დაჭრილი. კომიტეტმა გადანწყვიტა ემოქმედა, რამდენიმე დღის შემდეგ ქალაქში არსებულ კაზაკების ყველა ყაზარმაზე

Ces mouvements paysans et le soutien actifs des militants socialistes géorgiens vont changer complètement le point de vue du parti social-démocrate de Géorgie. A partir de cette période le parti social-démocrate de Géorgie avancera la revendication de la « redistribution des terres » et non la « collectivisation de terres ». Les paysans Géorgiens, adhéreront en masse au parti social-démocrate de Géorgie.

Au cours de l'année 1905 presque toute la Géorgie est en pleine insurrection. Pendant près d'une année, une « République de Gourie » dirigée par un pouvoir révolutionnaire et républicain est instaurée. Elle est présidée par Bénia Tchikhvichvili. Cette République instaurera des lois nouvelles, effacera les dettes des paysans pauvres, percevra des impôts, permettant la scolarité ainsi que les soins dans les campagnes et l'armement des troupes qui affrontent l'armée russe et ses cosaques.

Le 17 octobre 1905, un manifeste impérial pour calmer cette révolution transforme, en théorie, l'absolutisme gouvernemental russe, en une monarchie constitutionnelle. C'est la victoire de cette grande grève générale politique qui secoua tout l'empire russe.

Mais bientôt la réaction écrase les mouvements populaires dans tout l'empire, seule reste la petite Géorgie, qui tombe après une lutte inégale. La répression est terrible. Le gouvernement tsariste n'ayant pu anéantir entièrement les forces sociales-démocrates géorgiennes, malgré les nombreux massacres, emprisonnements et déportations. essaye de provoquer des conflits armés entre arméniens, chrétiens et azéris, musulmans. A Tiflis, les communautés armées sont prêtes à s'affronter, les militants socialistes géorgiens s'interposent, et les désarment et évitent ainsi les massacres.

Bénia Tchikhvichvili, Président de la République de Gourie, dans l'ouest de la Géorgie

ბენია ჩხიკვიშვილი, გურიის რესპუბლიკის პრეზიდენტი

იერიში მიიტანეს ნაღმებით. შეიქმნა ორგანიზაცია „ასი წითელი“, რომელიც „სახალხო გვარდიის“ ემბრიონი იყო.

საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტია დასაწყისიდანვე მხარს უჭერს გლეხების სხვადასხვა მოძრაობებს, რომელიც ცარისტული ადმინისტრაციის წინააღმდეგ იბრძვის, რომელიც მათ საგადასახადო წნეხში ამყოფებს და მიწების შეძენაში უშლის ხელს, რომელიც გლეხისთვის ოჯახის შენახვის ერთადერთი საშუალებაა. გლეხების ამ მოძრაობებმა და ქართველ მეზრძოლ სოციალისტთა აქტიურმა მხარდაჭერამ სრულიად შეცვალა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის მსოფლმხედველობა. ამ პერიოდის შემდგომ საქართველოს სოციალ-დემოკრატიულმა პარტიამ „მიწების განაწილების“ საქმე წამოჭრა და არა „მიწების კოლექტივიზაციის“. ქართველი გლეხები მასობრივად მხარს უჭერენ საქართველოს სოციალ-დემოკრატიულ პარტიას.

1905 წელს თითქმის მთელ საქართველოში აჯანყებებია. დაარსდა „გურიის რესპუბლიკა“, რომელიც – თითქმის ერთი წლის მანძილზე – იმართებოდა რევოლუციური და რესპუბლიკური მმართველობით. მის სათავეში იყო ბენია ჩხიკვიშვილი. ეს რესპუბლიკა ახალ კანონებს ამყარებს, აუქმებს ღარიბი გლეხების ვალებს, აგრძელებს გადასახადებს, რომელიც ფარავს სასკოლო და სამეურნალო ხარჯებს სოფლებში, ასევე ჯარების შეიარაღებას, რომელნიც ებრძვიან რუსულ არმიას და მის კაზაკებს.

17 ოქტომბრის იმპერიალურმა მანიფესტმა, იმისთვის, რომ ეს რევოლუცია დაემშვიდებინა, თეორიულად, რუსული სამთავრობო აბსოლუტიზმი გადააქცია კონსტიტუციურ მონარქიად. ეს იმ დიდი პოლიტიკური გაფიცვის გამარჯვებაა, რომელმაც მთელ რუსულ იმპერიას საძირკველი გამოაცალა.

მაგრამ მალე რეაქციამ სახალხო მოძრაობები გაანადგურა მთელ იმპერიაში, გარდა საქართველოსი, რომელიც უთანასწორო ბრძოლისას დაეცა. დაიწყო საშინელი რეპრესიები.

Paysans de Gourie

გურიული გლეხები

Débat politique à Batoumi « Social-démocratie ou Bolchevisme » Extraits du livre de Khariton Chavichvili « Patrie, Prison, exil »

Cinq jours plus tard, ce même camarade vient m'apprendre « très confidentiellement » qu'à la suite du rapport de Noé sur la situation du parti socialdémocrate de Russie et sur la divergence au Congrès de Londres, le Comité régional du Caucase, dont le siège est à Tiflis, enverra à Batoum deux conférenciers, l'un soutenant la thèse de Jordania, l'autre celle de Lénine.

Un soir, de bonne heure ; nous nous réunissons à Bartskhana, dans la maison d'Ivané Mguéladzé, un de ces « ouvriers avancés » qui sont capables de discuter sans trop d'embarras toutes les questions philosophiques, sociologiques, économiques ou politiques, et qui connaissent l'histoire des pays occidentaux. Ce sont justement ces ouvriers avancés que j'avais pris, il y a trois ans, pour des « étudiants camouflés », ce qui m'avait valu une remarque condescendante de mon frère Vano. Le sourire un peu ironique qui l'accompagnait s'est imprimé dans ma mémoire d'une façon ineffaçable. Depuis trois ans, j'observe ces hommes, je suis en relations fréquentes avec eux, et ma connaissance des choses en est infiniment élargie, je constate que non seulement ma première impression ne s'est altérée en rien, mais, au contraire, qu'ils dépassent souvent de beaucoup, par leur intelligence et leur compréhension, les véritables étudiants que j'ai vus.

Les deux salles, qui communiquent, sont situées au rez-de-chaussée. Elles débordent de représentants de toutes les organisations de Batoum et de propagandistes « révolutionnaires professionnels ».

Le camarade Pétré, en fait Noé Ramichvili, entre le premier, accompagné d'un de nos hommes de confiance. Quelques groupes le saluent chaleureusement. Deux de nous l'embrassent. Des accolades encore et, la scène est terminée. Mon impression est que notre champion est peu connu dans ces milieux. C'est un homme d'environ vingt-cinq ans, de stature plutôt grande, maigre, les yeux légèrement souriants, la voix énergique, parlant d'un ton toujours catégorique et assuré.

Trois ou quatre minutes plus tard apparaît le camarade Koba (Joseph Djougachvili). Les cris de « Sosso » le saluent, et presque tous les ouvriers se précipitent sur lui et l'embrassent tour à tour.

Un tel accueil n'est pas sans inquiéter un peu notre camarade Pétré, car il risque de créer une atmosphère trop favorable au nouveau venu ; aussi crie-t-il d'un ton familier en même temps qu'autoritaire : « Kmara ! » (Assez).

Certes, Koba est Géorgien. Il ressemble aux Géorgiens ; surtout à ceux de la partie orientale du pays. Ses manières, ses gestes caractéristiques, son parler familier sont

**პოლიტიკური დებატები ბათუმში „სოციალ-დემოკრატია
თუ ბოლშევიზმი“, ნაწყვეტი ხარიტონ შავიშვილის წიგნიდან
„სამშობლო, საპატიმრო, გადასახლება“**

ხუთი დღის შემდეგ იგივე ამხანაგმა „ძალიან კონფიდენციალურად“ მაცნობა, რომ ნოეს ანგარიშის შემდეგ, რომელიც რუსეთის სოციალ-დემოკრატიულ პარტიას და ლონდონის კონგრესზე უთანხმოებას ეძღვნებოდა, კავკასიის რეგიონალური კომიტეტი, რომელიც თფილისშია განთავსებული, ბათუმში გაგზავნის ორ მომხსენებელს, ერთი ჟორდანიაშ მოსაზრებას წარმოადგენს, ხოლო მეორე – ლენინის.

ერთ საღამოს, ადრე, შევიკრიბეთ ბარცხანაში, ივანე მგელაძის სახლში, ერთ-ერთ იმ „პროგრესულად მოაზროვნე მუშასთან“, რომელსაც ზედმეტი დაბრკოლების გარეშე შეუძლია ისაუბროს ფილოსოფიურ, სოციალოგიურ, ეკონომიკურ თუ პოლიტიკურ საკითხებზე და რომელიც იცნობს დასავლეთის ქვეყნებს. სწორედ ეს მუშები ავიყვანე სამი წლის წინ „შენილბულ სტუდენტებად“, რის გამოც ქედმაღლური შენიშვნა დავიმსახურე ჩემი ძმისგან, ვანოსგან. ირონიული ლიმილი, რომელიც ამ შენიშვნას ახლდა, სამუდამოდ აღიბეჭდა ჩემს მეხსიერებაში. სამი წელია ვაკვირდები ამ ადამიანებს, ხშირ ურთიერთებებში ვარ მათთან და ჩემი ცოდნა რიგ საკითხებზე საკმაოდ გაფართოვდა: ვადასტურებ, რომ ჩემი პირველი შთაბეჭდილება არათუ შეიცვალა, არამედ მეტიც, ისინი ყოველთვის უფრო წინ მიდიან თავისი ინტელექტით და გაგებით, ნამდვილი სტუდენტები, მათ შორის, ვინც მე მინახავს.

ორი დარბაზი, რომელიც ერთმანეთს უერთდება, პირველ სართულზე მდებარეობს და სავსეა ბათუმის ყველა ორგანიზაციის წარმომადგენლით და „პროფესიული რევოლუციონერების“ პროპაგანდისტებით.

ამხანაგი პეტრე, იგივე ნოე რამიშვილი, პირველი შემოდის, მას თან ახლავს ერთ-ერთი ჩვენი სანდო პირი. რამდენიმე ჯგუფი მას გულთბილად ესალმება. ჩვენგან ორი გადაეხვევა კიდევ. კიდევ სხვა მისალმების ცერემონიები და წარმოდგენა დასრულდა. ჩემი აზრით, ჩვენი ჩემპიონი ნაკლებ ცნობილია ამ წრეებში. ის დაახლოებით ოცდახუთი წლის კაცია, აღნაგობით მაღალი, გამხდარი, თვალები ოდნავი მცინარი, ენერგიული ხმა, ყოველთვის კატეგორიულად და დარწმუნებით საუბრობს.

სამი თუ ოთხი წუთის შემდეგ გამოჩნდა ამხანაგი კობა (იოსებ ჯულაშვილი). მას მიესალმნენ შეძახილებით „სოსო“, თითქმის ყველა მუშა მისკენ დაიძრა და რიგ-რიგობით გადაეხვივნენ.

ასეთმა მიღებამ გულგრილი არ დატოვა ჩვენი ამხანაგი პეტრე, რადგან ეს შეიძლება ძალიან ხელსაყრელი გარემო ყოფილიყო ახალმოსულისთვის; მან ფამილიარული და ამავე დროს ავტორიტეტული ტონით დაიძახა: „კმარა!“

რა თქმა უნდა, კობა ქართველია. ის ჰგავს ქართველებს; უფრო მეტად კი ქვეყნის აღმოსავლეთის წარმომადგენლებს. მისი მანერები, დამახასიათებელი უესტები, ფამილიარული საუბარი, ეს ყველაფერი ქართულია. და მიუხედავად ყველაფრისა,

essentiellement géorgiens. Et malgré tout, il y a quelque chose, dans son aspect de plus original que chez ses compatriotes, quelque chose d'insaisissable, à la fois lénin et félin.

Pétré, lui, a plus de distinction. C'est un type d'intellectuel, d'aristocrate même, tandis que Koba est d'allure plus populaire. Tous deux, pourtant, sont d'origine paysanne. Et les ouvriers qui les entourent, ces beaux gaillards au nez d'aigle, aux yeux de feu, sont, eux aussi des fils de la terre caucasienne.

Leur dévouement vient de se révéler tout à l'heure à mes yeux « Jordania ou Lénine ? » Tout dépendra du choix que vont faire ces ouvriers. La question est d'une importance capitale. Le débat que j'attends avec impatience va s'ouvrir, et je n'ai plus le temps de classer les réflexions contradictoires qui bouillonnent dans ma tête. Je regarde l'auditoire avec des sentiments mêlés d'inquiétude et d'espoir, je jette un coup d'œil encore sur les conférenciers... et le duel commence !

Là dessus, l'orateur de développer, dans un discours nourri de faits et de citations qui ne dure pas moins de trois heures et demie, les opinions antagonistes relatives à l'idéologie et à l'organisation socialiste. La classe ouvrière peut-elle, aller au socialisme, sans être dirigée par les intellectuels ?

Les interruptions de Koba se multiplient, et toujours Pétré trouve la réplique victorieuse. Par son attitude aisée, par sa façon d'observer les réactions de l'auditoire et de riposter à chaque remarque, Ramichvili se révèle à tous comme un orateur accompli. Il cède parfois à l'emportement, mais sait tenir compte de l'accueil sympathique que l'assemblée vient de faire à Koba et reste, d'une façon générale, modéré dans ses expressions. Son discours, à part les quelques brèches qu'y font les interruptions adroites de Koba, si bien documenté et très solide.

Le camarade Koba se lève tranquillement avec une mine non moins malicieuse, comme si rien ne s'était passé encore dans cette réunion, comme s'il allait lui même ouvrir la séance. Il commence aussi par dire : « Camarades », mais ce n'est qu'une adresse et non pas un appel. S'il jette parfois des regards de ses petits yeux rusés et intelligents sur ses camarades, ce n'est que pour changer de position ou pour répondre à quelque question. Il n'a pas l'air d'écouter les autres, mais il enregistre tout et, au besoin, saura s'en servir. Il n'a rien d'un orateur, il ne s'occupe pas de sa tenue, ni de ses gestes, ni ses auditeurs. Mais concis, clair, soulignant avec force les endroits nécessaires et doué d'une mémoire remarquable, il est très persuasif. Enfin, s'il bégaie parfois, c'est dans le double dessein de mieux faire ressortir sa pensée et, de la faire bien retenir par ses auditeurs. S'il n'ouvre presque jamais entièrement ses petits yeux, c'est pour mieux voir. Tel apparaît le jeune défenseur de la thèse bolcheviste, qui va donner sa mesure cette nuit-là.

Après minuit, nous l'écoutons encore. Pendant plus de trois heures, il subjugué ses adversaires aussi bien que ses partisans par sa connaissance des sciences sociologiques, économiquement et politiques.

Et Koba de s'attaquer maintenant au problème brûlant de l'organisation du parti. Le nombre de ses membres, dit-il, doit être restreint pour des raisons de prudence. Les

არის მასში რალაც განსხვავებული, რაც თანამემამულეებისგან განასხვავებს, რალაც მოუხელთებელი, ერთდროულად კაბალურიც და ეშმაკურიც.

რაც შეეხება პეტრეს, ის მეტად გამორჩეულია. ინტელექტუალია, არისტოკრატიც კი, მაშინ როდესაც კობას უფრო ხალხური იერი აქვს. მიუხედავად ყველაფრისა, ორივე მათგანი წარმოშობით გლეხია. მუშები, რომლებიც მათ გარშემო არიან, ეს ღონიერი ახალგაზრდები არნივის ცხვირებით, ცეცხლოვანი თვალებით, ისინიც კავკასიის მიწის შვილები არიან.

მათი ერთგულება ჩემ თვალწინ გამოაშკარავდა, „ჟორდანია, თუ ლენინი“?

ყველაფერი ამ მუშების არჩევანზეა დამოკიდებული. საკითხს ძალიან დიდი მნიშვნელობა აქვს. დებატი, რომელსაც მოუთმენლად ველი, სადაცაა დაიწყება და მე აღარ მაქვს დრო იმ ურთიერთსაპირისპირო მოსაზრებათა კლასიფიცირებისთვის, რომელიც ჩემს თავში დულს. ნუხილით და იმედით შევცქერი აუდიტორიას, კიდევ ერთხელ გადავხედე მომხსენებლებს... და დუელი იწყება!

ამასთან დაკავშირებით მომხსენებელმა ფაქტებითა და ციტატებით სავსე სიტყვაში, რომელიც სულ ცოტა სამსაათნახევარი გაგრძელდა, განავითარა ანტაგონისტური მოსაზრებები, რომელიც სოციალისტურ იდეოლოგიას და წყობას ეფუძნებოდა. შეუძლია მუშათა კლასს სოციალიზმისკენ სვლა იმ შემთხვევაში, თუ მას ინტელექტუალები არ მართავენ?

კობა ნელ-ნელა უფრო მეტჯერ აწყვეტინებდა პეტრეს სიტყვას, მაგრამ პეტრე ყოველთვის პოულობდა გამამარჯვებელ რეპლიკას.

თავისი მოხერხებული დამოკიდებულებით, აუდიტორიის რეაქციებზე დაკვირვების მანერით და თითოეულ შენიშვნაზე სათანადო პასუხის გაცემით, რამიშვილი ყველას წინაშე შემდგარი ორატორიული წარსდგა. ზოგჯერ ბრაზი იპყრობდა, მაგრამ ანგარიშს უწევდა იმ თბილ მიღებას, რითაც ასამბლეამ მიიღო კობა, და, ძირითადად, თავის გამონათქვამებში თავშეკავებულობას ინარჩუნებდა. მისი სიტყვა, რამდენიმე ხარეზის გარდა, რომელიც კობას მოხერხებულმა ჩარევებმა გამოიწვია, დოკუმენტირებული და მყარი იყო.

ამხანაგი კობა მშვიდად დგება, ისეთი ეშმაკური გამომეტყველებით, თითქოს ყრილობაზე არაფერი მომხდარა, თითქოს თვითონ უნდა გაეხსნა სენატი. მანაც ასე დაიწყო: „ამხანაგებო“, მაგრამ ეს მხოლოდ მიმართვაა და არა შეძახილი. თუკი თავის ამხანაგებს გადახედავს თავისი პატარა, ცბიერი და ჭკვიანი თვალებით, მხოლოდ იმიტომ, რომ პოზიცია შეიცვალოს, ან რამდენიმე შეკითხვას უპასუხო. მისი გამომეტყველებით თუ ვიმსჯელებთ, არავის უსმენს, მაგრამ ყველაფერს იმახსოვრებს და საჭიროებისამებრ გამოიყენებს.

მას არაფერი აქვს ორატორიული, თავდაჭერილობა არ აქვს, თავს ვერ აკონტროლებს, ვერც ჟესტებს, ვერც მსმენელებს. ამავდროულად, ის არის ლაკონური, ნათელი, მთელი ძალით ხაზს უსვამს აუცილებელ პასაჟებს, დაჯილდოებულია გამორჩეული მახსოვრობით, ძალიან დამაჯერებელია. დაბოლოს, თუკი ზოგჯერ ბორძიკით წარმოსთქვამდა სათქმელს, ეს ორმაგი განზრახვით ხდებოდა, რათა კიდევ უფრო უკეთ ჩამოეყალიბებინა აზრი და უკეთ დაემახსოვრებინა თავისი მსმენელისთვის. თუკი კარგად არ ახელს თავის პატარა თვალებს, ეს იმიტომ, რომ

autorités tsaristes veulent à tout prix faire pénétrer leurs agents provocateurs dans nos organisations, afin de les saper de l'intérieur. Koba s'arrête. Aucun signe de fatigue. Il semble plus gai que lorsqu'il est arrivé, et aussi frais qu'il y a sept heures. Son regard n'est plus fuyant : il dévisage ses auditeurs, probablement pour se rendre compte de l'effet produit par son exposé. Il demande à l'assemblée s'il doit continuer, ou si elle veut entendre la réplique du camarade Pétré. Il est quatre heures et demie du matin, et Koba cherche visiblement à obtenir une décision immédiate. Koba insiste pour la suite immédiate des débats ; on vote, et la majorité décide de siéger à nouveau le soir même. Il est cinq heures du matin. Par précaution, nous allons nous égailler en petits groupes.

Le soir, après la reconnaissance des lieux par nos « patrouilles » et l'occupation de toutes les issues par nos « gardes », l'assemblée se réunit à nouveau.

Pétré déclare, non sans quelque irritation, qu'après le discours de Koba un lourd travail lui incombe pour débayer le terrain. Cet emportement est en partie calculé : il doit justifier la nouvelle conférence que nous allons entendre. Car « le camarade Koba, selon son habitude, a tout embrouillé ! ». Sur quoi, en hâte, il ajoute : « Et, je vous assure, il en a du talent ! », ce qui provoque l'hilarité générale, cette expression étant habituelle sur ses lèvres.

La deuxième nuit s'écoule ainsi dans des discussions acharnées, et on en passera une troisième, encore, au cours de laquelle les passions atteindront leur point culminant.

Pourquoi ce heurt entre les deux camps ? Qu'est-ce donc qui les divise si profondément ?

Une opposition de mentalités tout d'abord, et ces mentalités sont surtout un produit de l'histoire et de la géographie.

De l'histoire : pendant des siècles, la Géorgie s'était rattachée à l'Occident par sa culture philosophique et littéraire, par ses aspirations intellectuelles, par ses relations diplomatiques ; son peuple, malgré un siècle de sujétion tsariste, était demeuré occidental de sentiments ; la Russie, au contraire, était restée, par toutes ses conceptions, attachée à l'Orient, malgré la tentative faite par Pierre le Grand pour l'en affranchir.

Et cette opposition de mentalités a été formée aussi par la géographie : on oublie facilement la différence qui existe entre un petit peuple à pensée concrète et un grand peuple à pensée abstraite ; l'un, géorgien, fort de la vie montagnarde inspiratrice d'action, d'initiative individuelle, de liberté ; l'autre russe, imprégné de la vie de la steppe infinie, inspiratrice du rêve, de la non résistance, de la résignation.

La différence des conceptions entre les deux tendances du parti apparaît fondamentale, irrémédiable. Elle se manifeste et dans le principe, et dans le programme, et dans l'organisation, et dans la tactique.

Certes, nous n'envisageons pas le parti politique comme institution de moralité, mais le point de vue du camarade Lénine, défendu par le camarade Koba : « La fin justifie les moyens », est inacceptable pour nous. Non seulement il est contraire à l'éducation politique qu'a donnée à nos ouvriers le créateur de notre parti, Sylvestre Djibladzé, homme de la plus haute moralité qui, bien que déporté en Sibérie, reste toujours le

უკეთ დაინახოს. ასეთად წარსდგა ბოლშევიკების იდეების დამცველი, რომელმაც თავისი მაჩვენებელი შეჰმატა ამ ღამეს.

შუალამის 12 საათის შემდეგ ჩვენ ისევ ვუსმენდით მას. თითქმის სამი საათის მანძილზე, ის, თავისი ცოდნით სოციოლოგიურ, ეკონომიკურ და პოლიტიკურ მეცნიერებებში, ისეთივე წარმატებით ატყვევებდა თავის მონინალმდეგეებს, როგორც თავის პარტიზანებს.

კობა მზადაა, ახლა იმ საკითხზე გადავიდეს, რომელიც ყველაზე მეტად წვავს პარტიის ორგანიზაციას. მისი წევრების რაოდენობა, ამბობს ის, უსაფრთხოების მიზნით, უნდა შემცირდეს. ცარისტულ ხელისფლებას სურს, რადაც არ უნდა დაუჯდეს, თავისი პროვოკატორი აგენტები შემოავ ზავნოს ჩვენს ორგანიზაციებში, რათა მათ შიგნიდან გამოუთხარონ ძირი.

კობა ჩერდება, დაღლილობის არავითარი ნიშანი. ის უფრო მზიარულიც ჩანს, ვიდრე მოსვლისას იყო, ისეთივე საღი, როგორც დილის შვიდ საათზე. მისი გამოხედვა აღარ არის წარმავალი: მსმენელთა სახეებს აკვირდება, ალბათ, იმისთვის, რომ გაიგოს, რა ეფექტს ახდენს მათზე მისი გამოსვლა. ასამბლეას ეკითხება, უნდა გააგრძელოს, თუ არა, ან იქნებ ამხანაგი პეტრეს რეპლიკას უნდა დაუცადოს. დილის ხუთის ნახევარია და ნათელია, რომ კობას სურს, დაუყოვნებლივ მიიღონ გადაწყვეტილება.

კობა დაჟინებით ითხოვს დებატების გაგრძელებას; იმართება ხმის მიცემის პროცესი და უმრავლესობამ გადაწყვიტა, ხელახლა შეიკრიბონ იმავე საღამოს.

დილის ხუთი საათია. უსაფრთხოების ზომებისთვის, მცირე ჯგუფებად დაეყავით. საღამოს, მას შემდეგ, რაც ჩვენმა „პატრულმა“ შეისწავლა ადგილები, და ჩვენი „გვარდია“ ადგილებზე განლაგდა, ასამბლეა ხელახლა შეიკრიბა.

პეტრე აცხადებს, რაც გაღიზიანებას არ იყო მოკლებული, რომ კობას სიტყვის მერე მძიმე სამუშაო დაევალა ძირითად საკითხზე გადასვლამდე, ვალდებულია, სანყის საკითხებზე ისაუბროს. ეს ერთგვარი ბრაზი წინასწარ იყო გათვლილი: მას უნდა გაემართლებინა ახალი მოხსენება, რომელსაც ახლა მოვისმენდით. რადგან „ამხანაგმა კობამ, ჩვეულებისამებრ, ყველაფერი ჩიხში შეიყვანა!“ რასაც აჩქარებით დაამატა: „გარწმუნებთ, ამის დიდი ნიჭი აქვს!“, რამაც საერთო მზიარულება გამოიწვია, ეს გამოთქმა ძალიან ჩვეული იყო მისთვის.

მეორე ღამეც ასეთ დაუნდობელ დისკუსიებში გავიდა, და მესამე ღამესაც ასე გავატარებდით, სადაც გატაცებები კულმინაციურ წერტილს მიაღწევდა.

რატომ არის ასეთი დაპირისპირება ამ ორ ბანაკს შორის? რა არის ის, რაც მათ ასე სიღრმისეულად ჰყოფს?

თავდაპირველად – მენტალური დაპირისპირება და ეს მენტალობები, უპირველეს ყოვლისა, ისტორიისა და გეოგრაფიის პროდუქტია.

ისტორიის, რადგან: საუკუნეების მანძილზე საქართველო მიბმული იყო დასავლეთზე თავისი კულტურით, ფილოსოფიით და ლიტერატურით, თავისი ინტელექტუალური სწრაფებით, დიპლომატიური ურთიერთობით; მისი ხალხი, მიუხედავად ერთსაუკუნოვანი ცარიზმისადმი დაქვემდებარებისა, კვლავ დასავლურად მოაზროვნედ რჩებოდა; რუსეთი პირიქით, მთელი თავისი კონცეფციებით აღმოსავლე-

cerveau et la conscience de ce parti, mais il se heurte avant tout aux traditions et à la mentalité du peuple géorgien. Nous n'avons qu'une conception politique : « tout pour le peuple et par le peuple ! »

Et nous ne luttons que pour créer les conditions propres à réaliser cet idéal. Lorsqu'une conception contraire, étrangère, nous est prêchée et qu'une tendance vers la dictature apparaît clairement, aucune autorité, morale ou autre, n'est capable de l'imposer à nos ouvriers.

C'est pourquoi, lorsque la troisième nuit s'achève, l'assemblée, au moment du vote, se prononce à la quasi unanimité contre la conception de Lénine et pour celle de Jordania.

Puis elle procède, séance tenante, à l'élection des camarades chargés d'exiger du comité la remise de tous les documents du parti avec sa démission collective immédiate entre les mains d'une commission qui doit lui succéder.

თზე იყო მიმაგრებული, მიუხედავად პეტრე დიდის მცდელობებისა, გამოყოფილიყო მათგან.

ეს მენტალური ოპოზიცია გეოგრაფიულადაც იყო განპირობებული: ძალიან მალე ავიწყდებათ ის განსხვავებები, რომელიც პატარა ერის კონკრეტულ აზროვნებასა და დიდი ერის აბსტრაქტულ აზროვნებას შორის არსებობს; ერთი – ქართველი, ძლიერი მთის ცხოვრებით, რომელიც მოქმედებას, ინდივიდუალურ ინიციატივებს, თავისუფლებას შთააგონებს; მეორე: რუსი, გაყენებული უსასრულო სტეპური ცხოვრებით, ოცნების, არარეზისტანტულობის, ამბანობის შთამგონებელი.

პარტიის ორ ტენდენციას შორის არსებული განსხვავებული კონცეფციები ფუნდამენტური და გამოუსწორებელი ჩანდა. ეს განსხვავებები თავს იჩენდა პრინციპებში, პროგრამაში, ორგანიზაციაში და ტაქტიკაში.

რა თქმა უნდა, პოლიტიკურ პარტიას ისე არ შეეფასებთ, როგორც მორალურობის ინსტიტუტს, მაგრამ ამხანაგი ლენინის მოსაზრება, რომელიც ამხანაგი კობას მიერ იყო წარმოდგენილი: „მიზანი ამართლებს საშუალებებს“, მიუღებელია ჩვენთვის. ეს არამხოლოდ პოლიტიკურ სწავლებას უპირისპირდება, რომელიც ჩვენი პარტიის დამფუძნებელმა, სილიბისტრო ჯიბლაძემ – მაღალი მორალის ადამიანი, რომელიც ციმბირში გადასახლების მიუხედავად მაინც რჩებოდა პარტიის ტვინად და ცნობიერად – გადასცა ჩვენს მუშებს, არამედ ოპოზიციაში მოდის ქართველი ხალხის მენტალობასთანაც. ჩვენ მხოლოდ ერთი პოლიტიკური კონცეფცია გვაქვს: „ყველაფერი ხალხისთვის და ხალხის მიერ!“

და ჩვენ მხოლოდ იმისთვის ვიბრძვით, რომ ამ იდეალის რეალიზაციისთვის საჭირო პირობები შევქმნათ. როდესაც საპირისპირო, უცხო კონცეფციას გვიქადაგებენ, სადაც ნათლად ჩანს ტენდენცია დიქტატურისკენ, არავითარ ავტორიტეტს, მორალურს თუ სხვას, არ შეუძლია მისი მიღება აიძულოს ჩვენს მუშებს.

სწორედ ამიტომ, მესამე ლამის ბოლოს კრებამ, ენჭისყრის დროს, თითქმის ერთხმად მხარი დაუჭირა ჟორდანიას კონცეფციას ლენინის კონცეფციის წინააღმდეგ.

ამის შემდეგ კრება მყისიერად გადავიდა იმ ამხანაგთა შერჩევის პროცესზე, რომელთაც დაეკისრებოდათ პარტიის ყველა საბუთის გამოთხოვნა კომიტეტისგან, მისი კოლექტიური გადადგომის მოთხოვნა იმ კომისიის ხელით, რომელსაც ის უნდა შეეცვალა.

Tentative de provocations par des agents tsaristes, et fin du mouvement de 1905 à Batoumi.

Extrait de « Patrie, Prisons, Exil » de Khariton Chavichvily

A la tête des troupes de Gourie était Noé Khomeriki. Notre ami Benia Tchikhvichvili, en revanche, était resté à son poste comme président de la jeune République de Gourie.

Dans toutes les « Russies », la révolution est déjà étouffée par le fer, dans le sang : dans les pays Baltes, en Ukraine, en Pologne, en Sibérie même, la cour martiale travaille sans interruption, rendant des arrêts de mort. La terreur blanche règne dans tout l'Empire... sauf au Caucase. Partout en Transcaucasie, à l'exception de la tête de pont tsariste de Batoum, la liberté et l'ordre sont maintenus.

Vorontsov-Dachkov, vice roi du Caucase, se voit contraint de prier Isidore Ramichvili d'intervenir pour arrêter le massacre entre les arméniens et les tartares à Tiflis et met à sa disposition mille fusils militaires. A cette époque, il déclare à Isidore Ramichvili : « Nous ne disposons pas de troupes suffisamment sûres pour faire cesser le massacre » ; alors que ses agents, dans les provinces lointaines, excitent et arment les foules tartares, qui parviennent à assaillir Tiflis pour y tuer les Arméniens, eux mêmes excités et armés par les dits agents.

Notre parti intervient efficacement, arrête les tueries, rétablit l'ordre dans la liberté, mais non sans de gros sacrifices : nos jeunes gens armés, placés entre Arméniens et Tartares pour les séparer, reçurent des balles de deux côtés. Bon nombre de mes camarades d'école furent ainsi tués, parmi lesquels le plus remarquable, Karsoum Tchanoukvadzé, et Seilam Tcheichvili.

En attendant l'arrivée de troupes fraîches et sûres, le vice roi regardait discrètement à travers les fenêtres de son palais cette liberté qu'il allait assassiner.

Sans discontinuer, les mauvaises nouvelles nous arrivaient de Russie. L'étau se resserrait de plus en plus : de terribles représailles se préparaient contre le Caucase.

პროვოკაციის მცდელობა ცარისტული აგენტების მხრიდან,
1905 წლის მოძრაობის დასასრული ბათუმში,
ნაწყვეტი ხარიტონ შაიშვილის წიგნიდან
„სამშობლო, საპატიმრო, გადასახლება“

გურიის შეთქმულთა ჯგუფების სათავეში ნოე ხომერიკი იყო. მეორე მხრივ, ჩვენი მეგობარი ბენია ჩხიკიშვილი თავის პოსტზე დარჩა, როგორც გურიის ახალგაზრდა რესპუბლიკის პრეზიდენტი.

„რუსეთის ყველა ნაწილში“ რევოლუცია სისხლში ჩაახშვეს: ბალტიისპირეთის ქვეყნებში, უკრაინაში, პოლონეთში, ციმბირშიც კი, სამხედრო-საველე სასამართლო შეუჩერებლად მუშაობს, სასიკვდილო განაჩენები გამოაქვს. თეთრი ტერორი მოქმედებს მთელ იმპერიაში...კავკასიის გარდა. ამიერკავკასიის მთელ ტერიტორიაზე, ბათუმის ცარისტული მყარი პოზიციების გარდა, თავისუფლება და წესრიგი შენარჩუნებულია.

ვორონცოვ-დაშკოვი, კავკასიის მეფისნაცვალი, იძულებული გახდა, ისიდორე რამიშვილისთვის ეთხოვა, ჩარეულიყო და შეეჩერებინა ხოცვა-ჟლეტა სომხებსა და თათრებს¹ შორის თბილისში და ამისათვის მას ათასი სამხედრო იარაღი გადასცა. ამ დროისთვის მან განუცხადა ისიდორე რამიშვილს:

„ჩვენს მფლობელობაში არ გვყავს საკმარისად სარწმუნო ჯარი იმისათვის, რომ ეს ხოცვა-ჟლეტა შევაჩერებინოთ“; მაშინ როდესაც მისი აგენტები, შორეულ პროვინციებში, ავღლიანებდნენ და იარაღით ამარაგებდნენ თათართა ბრბოებს, რომელნიც ახერხებდნენ თბილისზე იერიშის მიტანას, რათა იქ სომხები დაეხოცათ, ისინიც თავის მხრივ შეგულიანებულნი და შეიარაღებულნი იმავე აგენტების მიერ.

ჩვენი პარტია ეფექტურად ჩაერთო, შეაჩერა მკვლევლობები, აღადგინა წესრიგი თავისუფლებაში, მაგრამ არა დიდი მსხვერპლის გარეშე: ჩვენი ახალგაზრდები, რომელთაც სომხებსა და თათრებს შორის ჩადგომა მოუწიათ, ტყვიებს ორივე მხრიდან იღებდნენ. ჩემი სკოლის ამხანაგთა დიდი ნაწილი ამგვარად მოკლეს, მათ შორის ყველაზე გამოჩენილნი, ქარსუმ ჭანუყვაძე და სეილამ ჭიჭიშვილი.

ახალი და უფრო სარწმუნო ჯარების მოლოდინში, მეფისნაცვალი თავისი სასახლის ფანჯრიდან ყურადღებით უყურებდა იმ თავისუფლებას, რომლის მოკვლასაც აპირებდა.

რუსეთიდან ცუდი ამბები შეუჩერებლად მოგვდიოდა. გირაგი უფრო და უფრო ეჭირებოდა: საშინელი რეპრესიები მზადდებოდა კავკასიის წინააღმდეგ.

¹ იგულისხმება დღევანდელი აზერბაიჯანელები.

Chapitre 3.

La République de Gourie (1905-1906)

Après l'abolition du servage en Russie et en Géorgie, un mouvement paysan se développe dans la partie européenne de l'empire russe, dès 1902. La défaite de la Russie face à l'empire japonais et la première Révolution russe de 1905, donnent une ampleur importante à ces mouvements paysans, dont le point culminant est la création de la « République de Gourie », région de l'ouest de la Géorgie. Cette « République de Gourie » se donne un pouvoir républicain et révolutionnaire, abolit les structures tsaristes et chasse ses fonctionnaires. Elle construit une expérience étatique et résiste même un moment, à la répression sanglante des forces tsaristes qui écrasent la première Révolution russe.

Le contexte économique et politique dans l'Empire Russe

Après la défaite des armées russes lors de la guerre de Crimée (1853-1856) qui oppose la coalition ; la France, l'Angleterre et la Turquie contre l'Empire Russe, de nombreux soulèvements paysans se produisent dans l'Empire tsariste.

Le tsar Alexandre II, pour stopper ces mouvements nombreux et réguliers, impose la fin du servage, le 19 février 1861 en Russie. Les serfs deviennent des paysans libres, mais les terres qu'ils travaillent sont pour moitié la possession de leur ancien seigneur et pour moitié leur possession qu'ils doivent acheter en 49 ans. Leurs propriétés réelles de 4 à 5 hectares, ne sont pas suffisantes pour vivre et obtenir l'argent nécessaire pour l'achat de ces terres. De plus la gestion de ces terres est confiée à des organismes, les Zemstvos, composés des seigneurs, des paysans riches et fonctionnaires.

Ces associations doivent organiser et financer l'entretien des fonctionnaires, entretenir les ponts, les routes, les cimetières, les écoles et payer les droits à la noblesse.

La situation foncière en Géorgie

Alors que l'oukase tsariste abroge le servage en Russie en février 1861, l'abolition du servage en Géorgie se fait bien plus tard, en 1864 dans le Gubernia de Tiflis et en 1865 dans le Gubernia de Koutaïssi. Lors de l'abrogation du servage en Géorgie, les paysans géorgiens ont peu de terre. En Géorgie, la moyenne des terres travaillées par familles

თავი 3

გურიის რესპუბლიკა საქართველოში (1905-1906)

რუსეთსა და საქართველოში ბატონყმობის გაუქმების შემდეგ, 1902 წლიდან, რუსეთის იმპერიის ევროპულ ნაწილში გლეხების მოძრაობები ვითარდება. რუსეთის მარცხი იაპონიის იმპერიის წინაშე და 1905 წლის პირველი რუსული რევოლუცია ძალიან მნიშვნელოვან არეალს აძლევს გლეხების მოძრაობებს, რომელთა კულმინაციური წერტილი „გურიის რესპუბლიკის“ შექმნაა, დასავლეთ საქართველოში არსებული რეგიონი. „გურიის რესპუბლიკა“ რესპუბლიკური და რევოლუციური უფლებამოსილებით იმართება, აუქმებს ცარისტულ სტრუქტურებს და მის მოხელეებს. ის ქმნის სახელმწიფოებრივ გამოცდილებას და წინააღმდეგობასაც კი უწევს ცარისტული ძალების სისხლიან რეპრესიებს, რომელმაც პირველი რუსული რევოლუცია გაანადგურა.

ეკონომიკური და პოლიტიკური კონტექსტი რუსეთის იმპერიაში

რუსეთის ჯარების ყირიმის ომში (1853-1856) მარცხის შემდეგ, რომელმაც საფრანგეთის, ინგლისის და თურქეთის კოალიცია დაუპირისპირა რუსეთის იმპერიას, გლეხთა მრავალრიცხოვანი ამბოხება დაიწყო.

მეფე ალექსანდრე II-მ, იმისათვის, რომ ეს მრავალრიცხოვანი და რეგულარული მოძრაობები შეეჩერებინა, 1861 წლის 19 თებერვალს რუსეთში ბატონყმობის გაუქმების საკითხი წამოსწია. ყმები თავისუფალი გლეხები გახდნენ, მაგრამ მიწები, რომელთაც ისინი ამუშავებენ, სანახევროდ მათია და სანახევროდ კვლავ მათი ძველი ფეოდალის საკუთრებაშია და 49 წლის მანძილზე უნდა გამოისყიდონ. მათი რეალური საკუთრება, 4-5 ჰექტარი, არ არის საკმარისი ცხოვრებისთვის და მიწის გამოსყიდვისთვის საჭირო თანხის მოსაპოვებლად. უფრო მეტიც, ამ მიწების მართვა ევალებოდა სპეციალურ ორგანიზაციებს, მინათმფლობელებს, რომლებიც ფეოდალების, მდიდარი გლეხების და სახელმწიფო მოხელეებისგან შედგებოდნენ.

ამ ასოციაციებს ორგანიზება უნდა გაენიათ და დაეფინანსებინათ სახელმწიფო მოხელეთა მოლაპარაკებები, შეენახათ ხიდები, გზები, სასაფლაოები, სკოლები და გადაეხადათ მოსაკრებელი თავადაზნაურობისთვის.

მიწის საკუთრება საქართველოში

მაშინ, როდესაც ცარისტული ბრძანებულების მიხედვით, რუსეთში ბატონყმობა 1861 წელს გაუქმდა, საქართველოში იგივე ცოტა მოგვიანებით მოხდა, 1864 წელს – თფილისის გუბერნიაში, ხოლო 1865 წელს – ქუთაისის გუბერნიაში. საქართ-

paysannes a diminué de 5,2 ha avant la réforme à 3,4 ha après la réforme. Une famille paysanne moyenne travaille sur une surface ne dépassant pas 1,5 ha, dont la moitié était louée. Dans la Russie d'Europe en 1905, la taille moyenne d'attribution était de 10-11 ha bien qu'il y a des zones russes qui sont loin de cette moyenne. Cette différence tient à plusieurs caractéristiques :

- La noblesse géorgienne représente 5,60% de la population, alors que la noblesse de la Russie d'Europe représente 1,40 % de la population,
- La noblesse géorgienne ne possède pas de grandes surfaces, par le fait de la géographie de la Géorgie et seules la famille royale russe et l'église disposent de grandes propriétés. Les terres que doivent vendre les nobles géorgiens à leurs anciens serfs sont de très petites surfaces.

La situation foncière en Géorgie de l'ouest et de la Gourie

L'Empire russe avait divisé la Géorgie en plusieurs régions administratives¹, dont la Gubernia de Tiflis, les régions de l'est et la Gubernia de Koutaïssi, les régions de l'ouest. La Gourie, intégrée à l'Empire russe en 1810, malgré ses nombreuses tentatives de soulèvements contre l'occupation russe avait gardé une certaine forme d'autonomie jusqu'en 1829. En 1846, elle est intégrée dans la Gubernia de Koutaïssi.

Dans les années 1900, la population de la Gourie est un peu moins de 100 000 habitants pour une superficie d'environ 532 000 hectares de montagnes, de vallées marécageuses et de collines couvertes de champs de maïs , de vignes et de plantations de thé . La paysannerie, presque toute la population, vit dans soixante-seize villages organisés en vingt-cinq sociétés rurales².

Il n'y a pas d'industrie en Gourie, mais il y a un grand nombre de petites distilleries qui emploient près de 400 travailleurs.

La plus grande ville, Ozurgeti a une population de 4 694 habitants en 1897.

La population possède environ 42 % de toutes les terres de la Gubernia de Koutaïssi, après la réforme. Entre 1897 et 1913, la population rurale de la Géorgie augmente d'environ 20 %, la croissance urbaine est de 35%. La densité de population de la Gubernia de

¹ En simplifiant, la Gubernia de Tiflis qui regroupait les régions de l'est, du Nord est et du sud-est, la Kartlie, la Djavakhéti, la Kakhéti, l'Héréti, la Pchavie, la Touchéti, et la Gubernia de Koutaïssi, qui regroupait les régions de l'ouest, du Nord ouest et du Sud-ouest, l'Abkhazie, l'Iméréti, la Mingrélie, le Ratcha, la Svanéti, la Gourie et l'Adjarie (ancien territoire de la Gourie, conquis par la Turquie).

² Les sociétés rurales, mises en place par la « loi d'émancipation », sont similaires aux sociétés russes, mais il y a une faible tradition de propriété collective de terres dans l'ouest de la Géorgie, au contraire de la Russie (Mir).

ველოში ბატონყმობის გაუქმებისას ქართველ გლეხებს ძალიან ცოტა მიწა ჰქონდათ. საქართველოში საშუალო მიწის ნაკვეთი, რომელსაც გლეხის ოჯახი ამუშავებდა, 5,2 ჰა-დან (რეფორმამდე) 3,4 ჰა-მდე (რეფორმის შემდეგ) შემცირდა. საშუალო გლეხის ოჯახი 1,5 ჰა ფართობის მიწას ამუშავებს, რომლის ნახევარიც გაქირავებულია. რუსეთის ევროპულ ნაწილში, 1905 წელს, გადაწვეტილებული მიწის საშუალო ფართობი იყო 10-11 ჰა, თუმცა, მაინც იყო ისეთი ზონები, რომელიც ამ საშუალო მონაცემებს ჩამორჩებოდა. ეს განსხვავება მრავალ ფაქტორზე იყო დამოკიდებული:

- ქართველი თავადაზნაურობა მოსახლეობის 5,6%-ს წარმოადგენდა, მაშინ როდესაც რუსეთის ევროპული ნაწილის თავადაზნაურობა მოსახლეობის 1,40%-ს შეადგენდა;
- ქართველი თავად-აზნაურები დიდ მიწებს არ ფლობდნენ, საქართველოს გეოგრაფიული მდებარეობიდან გამომდინარე, მხოლოდ რუსული სამეფო ოჯახის და ეკლესიის საკუთრებაში იყო დიდი მამულები. მიწები, რომელიც ქართველ თავადებს უნდა მიეყიდათ თავისი ყოფილი ყმებისთვის, ძალიან პატარა ფართობის იყო.

მიწის საკუთრება დასავლეთ საქართველოში და გურიაში

რუსეთის იმპერიამ საქართველო მრავალ ადმინისტრაციულ რეგიონად დაყო,¹ რომელთა შორის იყო თფილისის გუბერნია, აღმოსავლეთის რეგიონები და ქუთაისის გუბერნია, დასავლეთის რეგიონები. 1810 წელს რუსეთის იმპერიაში მოქცეული გურია, მიუხედავად მისი მრავალი მცდელობისა და ამბოხებისა რუსული ოკუპაციის წინააღმდეგ, გარკვეული სახის ავტონომიას ინარჩუნებს 1829 წლამდე. 1846 წელს ის ქუთაისის გუბერნიის ნაწილად იქცა.

1900-იან წლებში გურიის მოსახლეობა 100 000 მოსახლეზე ოდნავ ნაკლებია 532 000 ჰა ფართობზე, რომელიც მოიცავდა მთებს, დაჭაობებულ ხეობებს და სიმინდის მიწებებით, ვენახით და ჩაის პლანტაციებით დაფარულ გორაკებს. გლეხები შეადგენდნენ თითქმის მთელ მოსახლეობას, რომელიც 76 სოფელში ცხოვრობდა და, თავის მხრივ, 25 სასოფლო გაერთიანებად იყო ორგანიზებული².

გურიაში არ იყო ინდუსტრია, მაგრამ არსებობდა რამდენიმე პატარა სახდელი ქარხანა, რომელიმე ოთხსამდე ადამიანი იყო დასაქმებული.

ყველაზე დიდ ქალაქში, ოზურგეთში, 1897 წლის მონაცემებით, 4 694 მოსახლეა. მოსახლეობა, რეფორმის შემდეგ, ქუთაისის გუბერნიის დაახლოებით 42% მიწას ფლობს. 1897-1913 წლებში საქართველოს სოფლის მოსახლეობამ დაახლოებით

¹ თფილისის გუბერნია, რომელიც მოიცავდა აღმოსავლეთის, ჩრდილო-აღმოსავლეთის რეგიონებს, ქართლს, ჯავახეთს, კახეთს, პერეთს, ფშავი, თუშეთი, ხოლო ქუთაისის გუბერნია მოიცავდა დასავლეთის რეგიონებს, ჩრდილო-დასავლეთს და სამხრეთ-დასავლეთს, აფხაზეთს, იმერეთს, სამეგრელოს, რაჭას, სვანეთს, გურიას და აჭარას.

² სასოფლო გაერთიანებები, რომელიც „ემანსიპაციის კანონის“ მიხედვით შეიქმნა, რუსული გაერთიანებების ანალოგიური იყო, მაგრამ საქართველოს დასავლეთში კოლექტიური მიწათმფლობელობის სუსტი ტრადიცია არსებობს, რუსეთისგან განსხვავებით.

Koutaïssi est très élevée, avec 33 personnes par verste¹.

La « faim de terres » des paysans Gouriens s'intensifie sous les phénomènes conjugués de la croissance démographique et des conditions d'émancipation. Dans la Gubernia de Koutaïssi en 1902, 52,8 % de la paysannerie exploite moins de huit hectares pour moitié d'élevage. Un rapport du comité en 1902, signale que 60 à 70 % des foyers paysans et 25 % des propriétaires nobles, souffrent de la « faim de terre » aiguë.

Les paysans de la Géorgie de l'ouest rachètent des petites parcelles de terre, la noblesse pauvre est plus disposée à vendre. Depuis les années 1880, les Gouriens dans un certain nombre de villages accèdent à des prêts de petites caisses de crédit mutuel².

Leurs terres sont fertiles, situées dans les vallées du Natanebi et de la Soupsa, appropriée pour des variétés de cultures subtropicales telles que la soie, le vin et les fruits qui leur rapportent des revenus supplémentaires forts utiles. Dans les années 1890, la production de la soie, dont les femmes en font des écharpes et des châles et la viticulture deviennent des sources importantes d'argent supplémentaire pour les paysans Gouriens. L'Araki, « l'eau de vie géorgienne », est distillée dans presque tous les foyers qui la vendent aux soldats.

Cependant, le développement de la Gourie est basé sur la culture du maïs. En 1901, 90,7 % de la récolte totale de maïs de Transcaucasie vient de la Gubernia de Koutaïssi et à la fin des années 1880, la région produit, un quart des exportations totales du maïs de la Russie.

Quelques années plus tard le grain américain rend le maïs géorgien non compétitif. Si, dans les années 1880, un pound³ de maïs est vendu de 70 à 90 kopecks, en 1894, le prix est de 35 à 40 et il n'y a pas de reprise significative des prix après 1895.

Entre 1899 et 1908, les exportations annuelles de la Gubernia de Koutaïssi sont en moyenne de trois millions de pounds, alors que la période des 12 années précédentes, elles représentent cinq et six millions.

Les paysans Gouriens, ne pouvant vivre de leur terre, sont obligés d'avoir un travail saisonnier, soit à l'usine de manganèse de Tchiatura, soit aux mines de charbon de Tkivbouli soit sur les ports de Batoumi et de Poti. De plus, de nouvelles lignes ferroviaires sont construites entre 1872 et 1883 qui relient la Gourie à Tiflis et à Batoumi. Ils fournissent la majorité de la main-d'œuvre nécessaire à ces chantiers. Il y a six gares en Gourie le long de la ligne de Tiflis-Batoumi et Batoumi est seulement à quarante minutes de la ville Ozourgeti. En 1900, Batoumi est le troisième plus grand centre industriel de Transcaucasie, employant 12 000 travailleurs, environ la moitié d'entre eux, sont Gouriens. Un rapport

¹ Une verste représente, un peu plus d'un kilomètre.

² Crédit Mutuel. La noblesse avait une banque à Tiflis et investissait dans ces « prêts » qui étaient garantis par le Tsar.

³ Un pound représente une unité équivalente à 16,380 kg.

20%-ით მოიმატა, ურბანული მატება კი დაახლოებით 35%-ია. ქუთაისის გუბერნია ძალიან მჭიდროდ დასახლებულია, ერთ ვერსზე¹ 33 მოსახლე ცხოვრობს.

გურული გლეხების „მინის შიმშილი“ გაძლიერდა ისეთი ერთობლივი ფენომენებით, როგორიცაა დემოგრაფიული მატება და ემანსიპაციის პირობები. 1902 წელს ქუთაისის გუბერნიაში გლეხების 52,8% 8 ჰა-ზე ნაკლებს ამუშავენ, რომლის ნახევარიც მეცხოველეობისთვისაა. 1902 წელს კომიტეტის მოხსენება გვამცნობს, რომ გლეხების 60-70% და თავადაზნაურ მფლობელთა 25% მწვავე „მინის შიმშილით“ იტანჯება.

დასავლეთ საქართველოს გლეხოზა ყიდულობს მინის პატარა ნაკვეთებს, რომელსაც ღარიბი თავადაზნაურობა მოთხოვნილებისამებრ ყიდის. 1880-იანი წლების შემდეგ გურულები, ზოგიერთ სოფლებში, ახერხებენ მცირე სესხების აღებას².

ნატანების და სუფსის ხეობებში მდებარე მიწები ნაყოფიერია, განკუთვნილია სუბტროპიკული კულტურების სხვადასხვა ვარიაციებისთვის, როგორიცაა აბრე-შუმი, ღვინო და ხილი, რომელთაც მათთვის ძალიან მნიშვნელოვანი დამატებითი შემოსავალი მოაქვს. 1890-იან წლებში აბრეშუმის წარმოება, რომლისგანაც ქალები ყელსახვევებს და შალებს ამზადებენ, და მევენახეობა გურული გლეხებისთვის დამატებითი შემოსავლის წყარო გახდა. არაყი, ქართული ჭაჭა იხდება ყველა ოჯახში და მას ჯარისკაცებს ჰყიდიან.

ამის გარდა, გურიის განვითარება სიმინდის კულტურას ეფუძნებოდა. 1901 წელს ამიერკავკასიის სიმინდის მთელი მოსავლის 90,7% ქუთაისის გუბერნიაზე მოვიდა, 1880-იანი წლების ბოლოს რუსეთის საექსპორტო სიმინდის მეოთხედს სწორედ ეს რეგიონი აწარმოებს.

რამდენიმე წლის შემდეგ ამერიკულმა მარცვალმა ქართული სიმინდი არა-კონკურენციულად აქცია. თუ 1880-იან წლებში ერთი ფუთი³ სიმინდი 70-90 კაპიკი ღირდა, ფასი 35-40 კაპიკამდე დაეცა და მნიშვნელოვანი მატება არც 1895 წლის შემდეგ ყოფილა.

1899-1908 წლებში, ქუთაისის გუბერნიის წლიური ექსპორტი საშუალოდ სამი მილიონი ფუთია, მაშინ როდესაც წინა თორმეტი წლის მანძილზე ეს საშუალო მაჩვენებელი ექვს მილიონს შეადგენდა.

გურულ გლეხებს აღარ შეეძლოთ თავისი მიწით ცხოვრება და იძულებულები გახდნენ, სეზონური სამსახურები ჰქონოდათ ჭიათურის მარგანეცის ქარხანაში ან ტყიბულის ნახშირისა და მინერალების საბადოებზე, ან ბათუმისა და ფოთის პორტებში. მეტიც, 1872-1883 წლებში ახალი სარკინიგზო ხაზები აიგო, რომელმაც გურია თფილისთან და ბათუმთან დააკავშირა. მუშახელის უმეტესობას სწორედ ამ მიწებიდან ასაქმებდნენ. თფილისი-ბათუმის გზაზე ექვსი სადგურია გურიაში, ხოლო ბათუმი მხოლოდ ორმოცი წუთის სავალზეა ოზურგეთიდან. 1900 წელს ბათუმი ამიერკავკასიის დიდ ქალაქთა შორის მესამე ადგილზეა. ბათუმში დასაქმებულთა რიცხვი 12 000-ია,

¹ ერთი ვერსი ერთ კილომეტრზე ოდნავ მეტია.

² სესხები. თავადაზნაურობას თფილისში აქვს ბანკი და ინვესტიციებს დებდნენ იმ სახელმწიფო სესხებში, რომელიც მეფის მიერ იყო გარანტირებული.

³ ერთი ფუთი წარმოადგენს 16,380 კგ-ს.

officiel en 1909, déclare que dans la Gubernia de Koutaïssi, la population locale « ... est l'objet d'un mode de vie itinérant à la recherche de travail. Presque toute la population active valide de Svanétie, Gourie, Samegrelo, passent la plupart de l'année, non seulement en dehors de leur village, mais en dehors de leur province ».

La migration est la plus intense dès 1894 et entre 1900 et 1905 il y a une réduction réelle de la population Gourienne qui passe de 104 951 à 96 708¹.

En 1902, l'activité social-démocrate est profonde et active à Batoumi. La répression tsariste conduit à l'expulsion de 500 travailleurs, qui retournent, dans leurs villages de Gourie.

Grigol Ouratadzé², Gourien dirigeant le mouvement révolutionnaire géorgien, écrit qu'en Gourie, le terme de « travailleur de Batoumi » est synonyme d'un homme progressiste qui a combattu le tsar.

Compte tenu de la pénurie de terres, les prix et les loyers sont élevés. En 1904, le Comité de Koutaïssi de la production agricole rapporte, que 60% des paysans louent des terres. La location rapporte entre le sixième et la moitié de la récolte aux propriétaires.

Mais entre 1898 et 1905, la noblesse vend environ 40 % de ses terres, ce qui représente une forte augmentation par rapport aux années précédentes. Cela est dû en partie à l'agitation paysanne. Beaucoup de propriétaires, incapables de travailler leurs terres et craignant pour leur vie, partent pour la ville.

Les sources de la révolte

Les revendications des paysans Gouriens pendant la période de 1902 à 1905 sont variées ; la réduction des loyers élevés, le libre accès à la forêt et aux cours d'eau. Mais, ils demandent, la fin du système qui les force à entretenir les routes, les cimetières, les écoles, à payer les fonctionnaires du village et les droits à la noblesse. Ils en veulent aux taxes gouvernementales, telles que la taxe foncière à 1,8 % de la récolte, et les droits sur le sucre et l'huile, ainsi que le paiement annuel à l'église, connus sous le nom de Drami.

Le comte Vorontsov-Dashkov, le vice-roi du Caucase de 1905 à 1915, se plaint en 1905 que l'administration en Géorgie « n'applique pas l'autonomie paysanne (définie par la Réforme de 1864) et que les fonctionnaires et les greffiers, qui doivent être responsables des collectivités villageoises, se sont transformés en patrons, que leur contrôle conduise à l'illégalité, à l'arbitraire et au malheur ».

¹ Tevdore Glonti, « Un examen de la situation actuelle en Gourie », « Akhaligza » (Nouvelle Route) du 9 Juillet 1910, p.4.

² Grigol Ouratadzé (1880-1959). Cadre du parti social-démocrate de Géorgie. Il négociera le traité de Reconnaissance et de paix entre la République démocratique de Géorgie et la Russie soviétique, signé le 7 mai 1920. Envoyé en France pour continuer la lutte par la dernière session du Parlement géorgien, il vivra à Leuville-sur-Orge dans le « Château des Géorgiens », où il mourra.

დაახლოებით, მათი ნახევარი გურულია. 1909 წლის ოფიციალური მოხსენების მიხედვით, ქუთაისის გუბერნიაში, ადგილობრივი მოსახლეობის „ყოველდღიური საქმიანობა სამსახურის ძეგნაა. თითქმის მთელი მოსახლეობა, აქტიური და ჯანმრთელი, სვანეთიდან, გურიიდან, სამეგრელოდან, წლის უმეტეს ნაწილს არა მხოლოდ საკუთარი სოფლებიდან შორს, არამედ პროვინციებიდან შორს ატარებენ“.

მიგრაცია უფრო ინტენსიურია 1894 წლიდან და 1900-1905 წლებში გურული მოსახლეობის შესამჩნევი კლებაა, მათი რიცხვი 104 951-დან 96 708-მდე ჩამოვიდა¹.

1902 წელს სოციალ-დემოკრატთა საქმიანობა სიღრმისეული და აქტიურია ბათუმში. ცარისტულმა რეპრესიებმა 500 მუშახელის გასახლება გამოიწვია, რომელნიც საკუთარ სოფლებს დაუბრუნდნენ გურიაში.

გრიგოლ ურატაძე² გურიიდან, ქართული რევოლუციური მოძრაობის ერთ-ერთი ლიდერი, წერს, რომ გურიაში ტერმინი „ბათუმის მუშახელი“ პროგრესული ადამიანის სინონიმია, რომელმაც მეფე დაამარცხა.

თუ გავითვალისწინებთ მიწების ნაკლებობას, ფასები და იჯარის გადასახადი მაღალი იყო. 1904 წელს, ქუთაისის აგარული პროდუქციის კომიტეტის მოხსენების მიხედვით, გლეხების 60% მიწას ქირაობს. მდებარეობას მფლობელებისთვის მოსავლის შექცევდიდან ნახევრამდე მოჰქონდა.

მაგრამ 1898-1905 წლებში თავადაზნაურობა თავისი მიწების დაახლოებით 40%-ს ყიდის, რაც წინა წლებთან მიმართებით დიდ მატებას ნარმოადგენს. ეს ფაქტი, ნაწილობრივ, გლეხების მღელვარებით იყო განპირობებული. ბევრი მფლობელი, რომელიც ვერ ახერხებდა მიწის დამუშავებას, სიცოცხლის შენარჩუნების მიზნით, ქალაქში მიემგზავრებოდა.

ამბოხის წყაროები

გურული გლეხების მოთხოვნები 1902-1905 წლებში შეიცვალა; მაღალი საიჯარო გადასახადების შემცირება, თავისუფალი წვდომა ტყეებთან და წყლის არხებთან. მაგრამ ისინი ითხოვენ იმ სისტემის დასრულებას, რომელიც მათ აიძულებს გზების, სასაფლაოების, სკოლების შენახვას, სოფლის სახელმწიფო მოხელეებისა და თავადაზნაურთათვის მოსაკრებლის გადახდას.

დაუპირისპირდნენ სამთავრობო გადასახადებს, როგორებიც იყო მიწის საკუთრების გადასახადი მოსავლის 1,8% და შაქრისა და ზეთის მოსაკრებელი, ასევე ეკლესიის წლიური მოსაკრებელი, რომელიც დრამის სახელით იყო ცნობილი.

¹ თედორე ლლონტი, „არსებული სიტუაციის მიმოხილვა გურიაში“, „ახალი გზა“, 1910 წლის 9 ივლისი, გვ. 4.

² გრიგოლ ურატაძე (1880-1959). საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის წევრი. ჩართული იყო საბჭოთა რუსეთსა და საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკას შორის აღიარების და მშვიდობის ხელშეკრულების შესახებ მოლაპარაკებებში, რომელსაც 1920 წლის 7 მაისს მოეწერა ხელი. ურატაძე საფრანგეთში გაიგზავნა საქართველოს პარლამენტის უკანასკნელი სესიის გადანაცვლებით, რათა იქიდან გაეგრძელებინა ბრძოლა. ის ლევილ-სიურ-ორეში, „ქართველთა მატოში“ ცხოვრობდა და იქვე გარდაიცვალა.

Les tribunaux de villages, créés dans le cadre de la législation de l'émancipation des serfs en Gourie, sont « complètement aux mains de la police ». Le Major-général Shirinkin, le chef de la police, blâme « l'inactivité criminelle, l'attitude bureaucratique des représentants de l'autorité et leur manquement à leur devoir ».

Il y a en Gourie, un degré élevé d'alphabétisation et un grand nombre d'écoles. On dénombre soixante-trois écoles de tous types avec 2 833 élèves. La ville Ozourgeti a quatre écoles, dont une pour les filles, avec 681 élèves pour l'ensemble. La plupart des écoles sont des écoles élémentaires d'une ou de deux années, dans le cadre du Ministère de l'éducation mais elles sont en très mauvais état, sans cuisinières, ni fenêtres et tableaux. Les enseignants sont mal formés et mal payés par la société rurale. Comparée à d'autres régions, la Goubernia de Koutaïssi, et la région d'Ozourgeti, a un élève pour 19,6 habitants, c'est la moyenne la plus élevée ; celle de Zougdidid, 1 élève pour 39.6 habitants et dans la région de Batoumi, la pire des situations, 1 élève pour 153 habitants.

Koutaïssi, avec une population de 30 à 35 000 habitants, en 1905 est connue comme une « ville estudiantine ». Il y a un grand nombre de bibliothèques en Gourie et les autorités tsaristes, les ferment pour punir la population lorsqu'elle se révolte. Cette situation contribue au fait que les paysans Gouriens, acceptent les discours radicaux des « étudiants », souvent propagandistes sociaux-démocrates.

La Gourie a une tradition revendicative et de résistance. Elle est bordée par la Turquie ottomane jusqu'au rattachement de Batoumi en 1878. La Gourie est une région frontalière où l'autorité centrale a toujours été faible. Le port d'armes est une habitude, et il y a eu quatre révoltes graves dans la région, en 1820¹, en 1841, en 1862 et en 1886. Ces traditions de résistances armées et les forêts denses, procurant de nombreux endroits où se cacher, ont toujours été de sérieux obstacles pour les forces armées tsaristes. La Gourie est une région ethniquement homogène, contrairement à la Goubernia de Tiflis, plus multi-ethniques. Il y a des divisions sociales et des groupes de familles différentes entre les villages voisins, mais l'homogénéité économique, sociale, ethnique et religieuse sont des éléments importants pour une identité gourienne partagée. Il est difficile de discerner une différence entre paysans « pauvres » et les paysans « riches » en termes de participation dans les mouvements et les sociaux-démocrates géorgiens ont rarement joué sur de telles distinctions.

Enfin, il y a des événements « immédiats » qui ont participé au développement du mouvement Gourien :

¹ La révolte de 1819-1820 en Gourie. Toute la région se rebella contre les troupes d'occupation russes. Les insurgés tuèrent le colonel Pouzyrevski, gouverneur d'Imérétie en avril 1820. Les combats acharnés se déroulèrent à Chemokmédi, à Tchokhataouri et Sourébie. La répression du gouvernement tsariste fut sans pitié, les troupes russes brûlèrent tous les villages de la région.

გრაფი ეორონცოვ-დაშკოვი, მეფისნაცვალის კავკასიაში 1905-1915 წლებში, 1905 წელს ჩივის, რომ ადმინისტრაცია საქართველოში „არ იყენებს გლეხურ ავტონომიას“ (1864 წლის რეფორმით განსაზღვრულს) და სახელმწიფო მოხელეები და კანცელარიის მუშაკები, რომელნიც სოფლის კოლექტივის პასუხისმგებლები არიან, პატრონებად გადაიქცნენ და მათ მიერ განხორციელებულ კონტროლს თვითნებურ და საავალალო უთანასწორობამდე მიყვავართ¹.

სოფლების სასამართლოები, რომელიც გურიაში ყმების ემანსიპაციის კანონმდებლობის ფარგლებში შეიქმნა, „მთლიანად პოლიციის ხელშია“. გენერალ-მაიორი შირინკინი, პოლიციის უფროსი, აპროტესტებს „კრიმინალურ ინერტულობას, ხელისუფლების წარმომადგენელთა ბიუროკრატიულ დამოკიდებულებას და ვალდებულებების არქონას“.

გურიაში წერა-კითხვის შესწავლისა და სკოლების რაოდენობის მაღალი მაჩვენებელია. შეგვიძლია დავითვალოთ, ყველა ტიპის 63 სკოლა, 2 833 მოსწავლით. ქალაქ ოზურგეთში 4 სკოლაა, ერთი გოგონებისთვის, სადაც მთლიანობაში 681 მოსწავლეა. სკოლების უმრავლესობა დაწყებითი სკოლებია, ერთი ან ორწლიანი, ისინი განათლების სამინისტროს ეგიდით არსებობს და საკმაოდ ცუდ მდგომარეობაშია, სამზარეულოს, ფანჯრების და დაფების გარეშე. მასწავლებლები ცუდად მომზადებული არიან და ცუდ ანაზღაურებასაც იღებენ სასოფლო გაერთიანებისგან. სხვა რეგიონებთან შედარებით, ქუთაისის გუბერნიაში და ოზურგეთის რეგიონში 19,6 მოსახლეზე ერთი მოსწავლე მოდის, ეს ყველაზე მაღალი საშუალო მაჩვენებელია; ზუგდიდში 39,6 მოსახლეზე ერთი მოსწავლეა და ბათუმის რეგიონში ყველაზე ცუდი სიტუაციაა – 153 მოსახლეში მხოლოდ ერთი მოსწავლე.

ქუთაისი, 30 000 – 35 000 მაცხოვრებლით, 1905 წელს ცნობილია, როგორც „სტუდენტური ქალაქი“. გურიაში ბევრი ბიბლიოთეკაა და ცარისტული რეჟიმის წარმომადგენლები ხურავენ ამ ბიბლიოთეკებს, ამბოხებული მოსახლეობის დასჯის მიზნით. ეს სიტუაცია ხელს უწყობს იმ ფაქტს, რომ გურული გლეხები დაეთანხმონ „სტუდენტების“ რადიკალურ დისკურსებს, ხშირად, პროპაგანდისტ სოციალ-დემოკრატებს.

გურიას წინააღმდეგობის განეცისა და გაპროტესტებების დიდი ტრადიციები აქვს. მას ოტომანური თურქეთი ესაზღვრებოდა 1878 წლამდე, ბათუმის შემოერთებამდე. გურია სასაზღვრო რეგიონია, სადაც ცენტრალური ხელისუფლება ყოველთვის სუსტი იყო. იარაღის ტარება ჩვეულებაა, რეგიონში ოთხი დიდი აჯანყება მოხდა, 1820¹, 1841, 1862 და 1886 წლებში. შეიარაღებული წინააღმდეგობის განევის ეს ტრადიცია და ხშირი ტყეები, რომელიც კარგი სამალავების გარანტორი იყო, ყოველთვის დიდ დაბრკოლებას წარმოადგენდა ცარისტული შეიარაღებული ძალებისთვის. გურია ეთნიკურად ჰომოგენური რეგიონია, თფილისის გუბერნიის-

¹ 1819-1820 წლის აჯანყება გურიაში. მთელი რეგიონი ამბოხდა რუსული საოკუპაციო რაზმების წინააღმდეგ. მუამბოხებმა პოლკოვნიკი პუზირეესკი მოკლეს, იმერეთის გუბერნატორი, 1820 წლის აპრილში. სასტიკი ბრძოლა გაიმართა შემოქმედში, ჩოხატაურში და სურეგში. ცარისტული მთავრობის რეპრესიები შეუწყნარებელი იყო, რუსულმა რაზმებმა რეგიონის ყველა სოფელი გადაწვეს.

- les mauvaises récoltes de 1901 à 1903,
- la guerre russo-japonaise de 1904 à 1905, qui réquisitionne les hommes, les chevaux, et des céréales, mais en retour donne des compétences organisationnelles et militaires à ces paysans qui rentrent de la guerre,
- les augmentations fiscales en 1901, qui accentuent les inquiétudes financières des paysans,
- l'introduction d'une taxe sur le Tchatcha (l'alcool local) en 1900, ce qui réduit cette production de 60%,
- ainsi que les luttes urbaines et nationales qui se déroulent autour d'elles, lors de la première révolution russe de 1905.

Le mouvement

Le mouvement Gourien commence en mai 1902, à partir d'un différend sur les droits de pâturage dans le village de Nigoïti. Le village comprend un certain nombre de « travailleurs expulsés de Batoumi ». Grigol Ouratadzé, propagandiste social-démocrate qui avait abandonné le petit séminaire de Koutaïssi, soutient la proposition des paysans, de boycotter la succession du Prince Machoutadzé.

Un boycott signifie pour les paysans, de ne pas travailler ses terres ou de ne pas effectuer des rachats éventuels de celles-ci. Une réunion de la société rurale Mikael Gabrieli, scelle le boycott par un serment. Ouratadzé décrit la réunion d'environ 700 paysans comme « quasi religieuse ». Après avoir présenté leurs demandes pour le pâturage libre, la réduction des loyers, et la fin de la Dрами¹, les paysans ont levé trois doigts et ont promis que tous les traîtres seront punis, en prononçant « Amen, Amen, Amen ». Ces serments sont devenus une caractéristique commune des réunions révolutionnaires dans les villages et même des grèves dans les villes.

D'autres sociétés villageoises suivent l'exemple de la société Mikael Gabrieli. Les réunions sont menées par l'intelligentsia rurale. La société Mikael Gabrieli, selon les rapports du gouvernement, est dirigée par trois professeurs, deux étudiants et un prêtre. Initialement, les sociaux-démocrates géorgiens se méfient des paysans. Lorsqu'Ouratadzé demande l'aide des organisations de Koutaïssi et de Batoumi, il obtient une réponse négative. Karlo Tchkéïdzé avait déclaré « que les paysans ne peuvent pas être socialistes », et Tskhakaia a peur de la connotation religieuse du serment. A vingt deux ans Ouratadzé, lisant des revues marxistes, lance un appel à ses compatriotes Gouriens, Silva Djibladzé² et Noé Jordania. En entendant ces nouvelles, Silva Djibladzé, très intéressé

¹ Dрами, est la taxe que les paysans doivent obligatoirement payer pour l'église.

² Silva Djibladzé (1860-1922) est né en 1860 en Gourie, Géorgie de l'ouest. D'abord militant populiste, il fut l'un des fondateurs du premier groupe social-démocrate de Géorgie en 1890. Il est l'un des fondateurs du parti Social-démocrate de Géorgie, lors du premier Congrès qui a lieu à Tiflis

გან განსხვავებით, რომელიც უფრო მულტიეთნიკურია. მეზობელ სოფლებში არსებობს სოციალური კატეგორიები და განსხვავებული ოჯახური ჯგუფები, მაგრამ ეკონომიკური, სოციალური, ეთნიკური და რელიგიური ჰომოგენურობა გურული იდენტობის საერთო და მნიშვნელოვანი ელემენტია. მოძრაობებში მონაწილეობის თვალსაზრისით, „ლარიბი“ და „მდიდარი“ გლეხის ერთმანეთისგან გარჩევა ძალიან რთულია, ქართველი სოციალ-დემოკრატები ძალიან იშვიათად იყენებდნენ ამგვარ განსხვავებას. დაბოლოს, არის „უახლესი“ მოვლენებიც, რომელთაც თავისი ნელი-ლი შეიტანეს გურული მოძრაობის განვითარებაში:

- ცუდი მოსავლიანობა 1901 და 1903 წლებში;
- 1904-1905 წლების რუსეთ-იაპონიის ომი, რაც გულისხმობდა ადამიანების, ცხენების და მარცვლეულის მოთხოვნას (მაგრამ სანაცვლოდ, ორგანიზაციულ და სამხედრო ცოდნას აძლევდა ომიდან დაბრუნებულ გლეხებს);
- 1901 წელს სახაზინო გადასახადების მატება, რომელმაც უფრო მეტად გამოკვეთა გლეხების ფინანსური პრობლემები;
- 1900 წელს დაწესებული გადასახადი ჭაჭაზე, რამაც ამ პროდუქტის 60%-იანი შემცირება გამოიწვია;
- ასევე, ურბანული და ეროვნული ბრძოლები, რომელიც 1905 წლის რუსეთის რევოლუციის დროს განვითარდა.

მოძრაობა

გურული მოძრაობა 1902 წლის მაისში იწყება, საძოვრების კანონთან დაკავშირებული აზრთა სხვადასხვაობის შემდეგ, სოფელ ნიგოთში. სოფელში „ბათუმიდან გამოძევებული მუშაკების“ გარკვეული ნაწილი ცხოვრობს, გრიგოლ ურატაძემ, სოციალ-დემოკრატიის პროპაგანდისტმა, რომელმაც ქუთაისის პატარა სემინარია მიატოვა, გლეხების მხარე დაიჭირა პრინცი მაჭუტაძის მემკვიდრეობის წინააღმდეგ.

ბოიკოტი გლეხებისთვის ნიშნავს მიწების დამუშავებაზე ან ამ მიწების შესაძლებელ გამოსყიდვაზე უარის თქმას. სასოფლო გაერთიანება მიქელ-გაბრიელის კრებაზე ბოიკოტი ფიცით დადასტურდა. ურატაძე კრებას, რომელსაც შვიდასამდე გლეხი ესწრებოდა, აღწერს, როგორც „ნახევრად რელიგიურს“. თავისუფალი საძოვრების, იჯარის გადასახადის და დრამის¹ დაკლების შესახებ გამოცხადებული მოთხოვნების შემდეგ, გლეხებმა სამი თითი ასწიეს და პირობა დადეს, რომ გამცემი დაისჯებოდა, ამის შემდეგ წარმოთქვეს „ამინ, ამინ, ამინ“. ეს დაფიცება სოფლებში რევოლუციური კრებების და ქალაქებში გაფიცვების საერთო მახასიათებლად იქცა.

სოფლის სხვა გაერთიანებებმა მიჰბაძეს გაერთიანება მიქელ-გაბრიელის მაგალითს. კრებებს სოფლის ინტელიგენცია უძღვებოდა. გაერთიანებას მიქელ-გაბრიელი, მთავრობის ანგარიშების მიხედვით, სამი პროფესორი, ორი სტუდენტი და მღვდელი ჰყავდათ სათავეში. დასაწყისში ქართველ სოციალ-დემოკრატებს ეჭვი ეპარებოდათ გლეხებში. როდესაც ურატაძემ დახმარება სთხოვა ქუთაისის და ბათუმის ორგანიზაციებს, მან უარყოფითი პასუხი მიიღო. კარლო ჩხეიძემ განაცხა-

¹ დრამი არის ეკლესიისთვის გადასახდელი საველდებულო გადასახადი გლეხებისთვის.

avec Jordania, interroge Ouratadzé. Tous deux lui promettent leur soutien. Jordania déclare que « les paysans pauvres ne diffèrent guère des travailleurs de la ville ».

Au printemps de 1903, la moitié des Gouriens sont impliqués dans le mouvement et en 1904, vingt des vingt-cinq sociétés rurales boycottent les terres des propriétaires fonciers.

Le rôle de la social-démocratie géorgienne

Lors d'une conférence des organisations de la Goubernia de Koutaïssi en mai 1903, les sociaux-démocrates géorgiens forment trois comités : le Comité de Koutaïssi pour les travailleurs urbains, et des Comités pour les « travailleurs agricoles » de Gourie et d'Iméréti. Le terme « travailleurs agricoles » est une tentative de concilier le marxisme avec l'organisation de la paysannerie. Après la conférence de mai, le Comité de Batoumi organise une réunion de sociaux-démocrates Gouriens dirigée par les principaux dirigeants géorgiens de l'ouest, y compris Ouratadzé, Noé Khomeriki¹, un paysan Gourien qui devient plus tard ministre de l'Agriculture de la République démocratique de Géorgie, et Noé Ramichvili. La conférence propose une forme d'organisation particulière : les comités « démocratiques » pour les paysans, les comités « révolutionnaires » pour les sociaux-démocrates. En pratique, la distinction disparaît souvent. Les sociaux-démocrates sont, bientôt contraints d'abandonner ces strictes divisions.

le 7 février 1893, avec Noé Jordania. C'est un grand orateur et remarquable organisateur. Il fut à plusieurs reprises arrêté sous le Tsarisme. En 1903, il est envoyé en Russie pour prendre contact avec le parti Ouvrier Social-démocrate de Russie, créé en 1898 à Minsk. Le parti social-démocrate de Géorgie, par souci d'efficacité, rejoindra le parti Ouvrier Social-démocrate de Russie, la même année, lors du Congrès de Londres. En janvier 1919, aux élections de la Constituante géorgienne, il est élu Député. Lors de l'invasion de la Géorgie, en 1921, par les troupes russes et turques, il reste au pays et continue le travail militant. Il est arrêté par la tchéka. En 1922, le pouvoir bolchevique le libère, très malade de son incarcération, il meurt le 17 février 1922.

¹ Noé Khomériki (1882-1924). D'origine paysanne, il rejoint rapidement le parti Social-démocrate de Géorgie. Il en devient l'un des organisateurs avec Noé Ramichvili. Pendant la Révolution de 1905, il est le Commandant des troupes armées de la « République de Gourie ». Après le 26 mai 1918, à l'indépendance de la République de Géorgie, il fait partie des gouvernements successifs. Il a en charge le Ministère du Travail et de l'Agriculture. Il présente le texte de la Réforme Agraire au Parlement. Cette réforme aussitôt instaurée est l'une des rares réformes agraires, avec partage des terres à tous les paysans qui s'est déroulée sans effusion de sang. En mars 1921, après l'invasion de la Géorgie par les troupes russes et turques, il suivra le Président Jordania en exil en France, mandaté par le Parlement pour continuer la lutte. Retourné clandestinement en Géorgie, avec Bénia Tchikhvichvili et Valiko Djougheli pour organiser l'insurrection Nationale de 1924 contre les troupes d'occupation russes, il sera arrêté, torturé et fusillé pour l'exemple, avant le début de l'insurrection.

და, რომ „გლეხები სოციალისტები ვერ იქნებიან“, ხოლო ცხაკაიას ეშინია ფიცის რელიგიური კონოტაციის. 22 წლის ასაკში, ურატაძე, მარქსისტული ჟურნალების კითხვისას, მიმართავს თავის გურულ თანამემამულეებს, სილვა ჯიბლაძეს¹ და ნოე ჟორდანიას. მისი ამბების გაგებისას, სილვა ჯიბლაძე, რომელიც ძალიან დაინტერესდა ჟორდანიასთან ერთად, გამოჰკითხავს ურატაძეს. ორივე მათგანი მხარდაჭერას ჰპირდება. ჟორდანიას ამბობს, რომ „ლარიბი გლეხები არაფრით განსხვავდებიან ქალაქის მუშებისგან“.

1903 წლის გაზაფხულზე გურულთა ნახევარი ჩართული იყო ამ მოძრაობაში და 1904 წელს 20-25 სასოფლო გაერთიანება ბოიკოტს უცხადებს მინათმფლობელების მიწებს.

ქართული სოციალ-დემოკრატიის როლი

1903 წელს, ქუთაისის გუბერნიის ორგანიზაციების კონფერენციის დროს, ქართველი სოციალ-დემოკრატები ქმნიან სამ კომიტეტს: ქუთაისის კომიტეტს ურბანული მუშაკებისთვის და გურიის და იმერეთის „აგრარულ მუშაკთათვის“. ტერმინი „აგრარული მუშაკი“ მარქსიზმისა და გლეხების ორგანიზაციის მორიგების მცდელობაა. მაისის კონფერენციის შემდეგ ბათუმის კომიტეტი გურულ სოციალ-დემოკრატთა კრებას აწყობს. კრებას წარმართავენ დასავლეთის ძირითადი მმართველები, მათ შორის, ურატაძე, ნოე ხომერიკი², გურული გლეხი, რომელიც მოგვიანებით საქართ-

¹ სილვა ჯიბლაძე (1860-1922) დაიბადა 1860 წელს, გურიისში. თავდაპირველად ხალხოსანი აქტივისტი; 1890 წელს, საქართველოში, პირველი სოციალ-დემოკრატიული ჯგუფის ერთ-ერთი დამფუძნებელი. ნოე ჟორდანიასთან ერთად, საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ერთ-ერთი დამფუძნებელია თფილისის 1893 წლის 7 თებერვლის პირველი კონგრესის დროს. კარგი ორატორი და შესანიშნავი ორგანიზატორი. რამდენჯერმე დაიჭირეს ცარიზმის დროს. 1903 წელს რუსეთში გაგზავნეს, რათა კონტაქტი დაემყარებინა რუსეთის სოციალ-დემოკრატიულ მუშათა პარტიასთან, რომელიც 1898 წელს მინსკში შეიქმნა. საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტია, მეტი ეფექტურობისთვის, დაუკავშირდა რუსეთის სოციალ-დემოკრატიულ მუშათა პარტიას, იმავე წელს, ლონდონის კონგრესზე. 1919 წლის იანვარში საქართველოს დამფუძნებელთა კრების არჩევნებზე დეპუტატად აირჩიეს. 1921 წელს რუსი და თურქი რაზმების მიერ საქართველოს დაპყრობის დროს, ის ქვეყანაში რჩება და აქტივისტის საქმეს აგრძელებს. შემდეგ მას ჩეკა იჭერს. 1922 წელს ბოლშევიკურმა მთავრობამ გაათავისუფლა, პატიმრობისგან დაუძლურებული, 1922 წლის 17 თებერვალს გარდაიცვალა.

² ნოე ხომერიკი (1882-1924). გლეხის ოჯახში დაბადებული, ძალიან მალე შეუერთდა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიულ პარტიას. ის, ნოე რამიშვილთან ერთად, ერთ-ერთი ორგანიზატორი ხდება. 1905 წლის რევოლუციის დროს „გურიის რესპუბლიკის“ სამხედრო რაზმების მეთაური. 1918 წლის 26 მაისის შემდეგ, საქართველოს რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის დროს, მთავრობის წევრია. მას მინათმშემდეგობისა და შრომის მინისტრის პოსტი აქვს. მან აგრარული რეფორმის ტექსტი წარუდგინა პარლამენტს. რეფორმა მაშინვე დამტკიცდა და ერთ-ერთ იმეათ რეფორმად ითვლება აგრარულ სფეროში, ყველა გლეხისათვის მიწების დაყოფის საკითხით, რომელმაც სისხლისღვრის გარეშე ჩაიარა. 1921 წლის მარტში, რუსეთ-

Le « cercle démocratique » est approuvé en tant que forme organisationnelle de base dans les villages. En moyenne il y a dix cercles composés de quatre-vingt dix ménages et chacun élit un « chef de dix » (Atistavi) qui doit, à son tour choisir un « chef de cent » (Assistavi). Réunis, les « Assistavi » doivent élire des représentants de la société rurale, qui élisent des représentants régionaux. Ce dernier reste en contact direct avec le Comité social-démocrate Gourien. L'organe suprême reste « l'assemblée populaire », une réunion générale de l'ensemble des villages ou des sociétés. Mais l'autorité du Comité social-démocrate Gourien est telle que toutes ses décisions sont approuvées par les assemblées des « cercles ».

La participation des paysans dans le POSDR¹ fait débat entre les fractions, qui s'opposent sur la nature du parti. La pratique géorgienne n'est pas conforme à la conception des membres du POSDR, des mencheviks, comme celle des bolcheviks.

Bien que Lénine et les sociaux-démocrates géorgiens, partagent un terrain d'entente sur la paysannerie, leurs stratégies divergent sur le fond et les principes. Lénine préconise la nationalisation des terres, tandis que les social-démocrates géorgiens envisagent la propriété individuelle des paysans, par la distribution des terres. Tout au long de 1903, le mouvement paysan géorgien se déplace au-delà des frontières de la Gourie. En Août 1904, un Comité d'Imérétie-Samegrelo se crée. À la fin de 1905, il y a 600 cercles de travail dans le Samegrelo. La Gourie reste le moteur de la révolte.

En Janvier 1904, la deuxième Conférence des organisations sociales-démocrates de Gourie, prolonge le boycott des institutions gouvernementales et de l'église. Dans une résolution particulièrement offensive, elle appelle à une « saisie révolutionnaire des propriétés et les terres du gouvernement ». Les affrontements entre paysans et la police locale deviennent plus violents et à la veille de 1905, la Gourie et certaines régions limitrophes sont entièrement, hors de la juridiction des autorités tsaristes. En 1905, il y a la liberté d'association, d'expression et de réunion en Gourie.

¹ Le Parti Ouvrier Social-Démocrate de Russie est créé à Minsk en 1898. Le parti social-démocrate de Géorgie est créé le 7 février 1893 à Tiflis. En 1903, afin d'être plus efficace dans la lutte contre le tsariste, le parti social-démocrate de Géorgie rallie le POSDR. En 1918, après le coup d'état des Bolcheviks, le parti social-démocrate se déclare complètement indépendant. Il est à noter que dans la pratique, les organisations géorgiennes ont toujours su garder une base nationale et une complète autonomie d'action. S'il a souvent voté avec la fraction dite « menchevique », lors de la période d'action commune, il s'opposa très souvent à celle-ci, comme par exemple sur le point de vue des élections, des organisations clandestines, de la paysannerie, etc. Sur la question paysanne la social-démocratie géorgienne s'opposa aux 2 fractions russes, les Mencheviks et les Bolcheviks.

ველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მინისტრი გახდა, და ნოე რამიშვილი. კონფერენციის საორგანიზაციო ფორმატი სპეციფიკური იყო: „დემოკრატიული“ კომიტეტები გლეხებისთვის, „რევოლუციური“ კომიტეტები – სოციალ-დემოკრატებისთვის. ეს განსხვავება ხშირად ქრებოდა. სოციალ-დემოკრატები ძალიან მალე იძულებულები გახდნენ, უარი ეთქვათ ამ მკაცრ დაყოფაზე.

„დემოკრატიული წრე“ არსებობს, როგორც საბაზისო ორგანიზაციული ფორმა სოფლებში. საშუალოდ არის ათი წრე, რომელიც თავის მხრივ შედგება 90 მეურნეობისგან, თითოეული ირჩევს ათისთავს, რომელმაც, თავის მხრივ, უნდა აირჩიოს „ასისტავი“. ასისტავებმა უნდა აირჩიონ სასოფლო გაერთიანების წარმომადგენლები, რომელნიც ირჩევენ რეგიონალურ წარმომადგენლებს. ეს უკანასკნელი პირდაპირ კონტაქტზე რჩება გურულ სოციალ-დემოკრატიულ კომიტეტთან. უზენაეს ორგანოდ რჩება „სახალხო ასამბლეა“, რომელიც წარმოადგენს მთელი სოფლის ან გაერთიანებების ერთიანობას. მაგრამ გურული სოციალ-დემოკრატიული კომიტეტის მმართველი ორგანო შემდეგი პრინციპით მუშაობს: ყველა გადაწყვეტილება დამონმებულია „წრეების“ ასამბლეის მიერ.

გლეხების მონაწილეობამ რსდმპ-ში¹ ფრაქციებს შორის დებატები გამოიწვია, რომლებიც ერთმანეთს პარტიის არსის საკითხში უპირისპირდებიან. ქართული გამოცდილება არ ეთანხმება რსდმპ-ის წევრების კონცეფციას – როგორც მენშევიკების, ასევე, ბოლშევიკების.

მიუხედავად იმისა, რომ ლენინი და ქართველი სოციალ-დემოკრატები იზიარებენ მოსაზრებას გლეხობის საკითხთან დაკავშირებით, მათი სტრატეგია ერთმანეთისგან განსხვავდება სიღრმისეული საკითხებით და პრინციპებით. ლენინი ემხრობა მინების ნაციონალიზაციას, მაშინ როდესაც ქართველი სოციალ-დემოკრატები გლეხების ინდივიდუალური მესაკუთრეობის საკითხს იცავენ მინების განაწილების

თურქეთის რაზმების საქართველოში შემოჭრის შემდეგ, ის, მანდატირებული პარლამენტის მიერ, უცხოეთიდან გააგრძელეს ბრძოლა მთავრობის თავმჯდომარე ჟორდანისთან ერთად, გადასახლებაში მიდის საფრანგეთში. საქართველოში პარტიზანულად ბრუნდება ბენია ჩხიკიშვილიდან და ვალიკო ჯუღელთან ერთად იმისათვის, რომ რუსების ოკუპაციის წინააღმდეგ მიმართულ 1924 წლის აჯანყებას ორგანიზება გაუწიონ. ნოე ხომერიკი შეიპყრეს, ანამეს და სამაგალითოდ დახვრიტეს აჯანყების დანაშაულებზე.

¹ რუსეთის მუშათა სოციალ-დემოკრატიული პარტია შეიქმნა მინსკში, 1898 წელს. საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტია შეიქმნა თფილისში, 1893 წლის 7 თებერვალს. 1903 წელს ცარიზმის წინააღმდეგ უფრო ნაყოფიერი ბრძოლისათვის, საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტია უკავშირდება რსდმპ-ს. 1918 წლის 19 ნოემბერს ბოლშევიკების გადატრიალების შემდეგ, სოციალ-დემოკრატიულმა პარტიამ თავი სრულად დამოუკიდებლად გამოაცხადა. აღსანიშნავია, რომ პრაქტიკაში, ქართულმა ორგანიზაციებმა ყოველთვის იცოდნენ ეროვნული საფუძვლის და მოქმედების ერთიანი ავტონომიურობის შენარჩუნება. თუ ხშირად ხმის მიცემაში „მენშევიკების“ ფრაქციასთან ერთად მონაწილეობდა, საერთო ქმედებების დროს, ის ხშირად უპირისპირდებოდა ამ უკანასკნელს ისეთ საკითხებზე, როგორცაა არჩევნები, პარტიზანული ორგანიზაციები, გლეხობა და სხვ. გლეხობის საკითხთან დაკავშირებით ქართული სოციალ-დემოკრატია ორ რუსულ ფრაქციას უპირისპირდებოდა – მენშევიკებს და ბოლშევიკებს.

Les revendications des paysans

Les revendications présentent un mélange de revendications économiques et politiques. Typique est la réunion de la Société Jvartsma, où assistent environ 1 000 personnes. Ses demandes sont imprimées dans le Mogzauri, journal social-démocrate qui les résume :

1. Le paiement des rachats des terres, (argent injustement pris aux paysans propriétaires) doit leur être rendu,
2. Les paysans sous « obligation temporaire » devaient être libérés de leurs attributions et sans aucune forme de paiement,
3. Les nobles doivent donner leurs terres,
4. Les terres de l'Eglise, du gouvernement et des grands propriétaires fonciers doivent être confisquées,
5. Une taxe progressive, sur un revenu annuel inférieur à 5 000 roubles, doit être introduite,
6. Les taxes doivent être abolies,
7. Il faut la séparation de l'Eglise et de l'Etat,
8. Obligation et gratuité de l'enseignement jusqu'à l'âge de 16 ans,
9. Liberté d'expression, d'impression, de réunion et le droit de grève,
10. L'inviolabilité de la personne et de la famille doivent être respectées,
11. Le système de passeport interne doit être aboli, la libre circulation des citoyens dans le pays doit être un droit,
12. L'armée permanente doit être abolie,
13. Les fonctionnaires de la Cour et de l'organisation administrative doivent être responsables devant le peuple (élection et possibilité de révocation),
14. Les personnes qui sont en « exil administratif » doivent être autorisées à revenir (les prisonniers politiques sont exilés dans d'autres régions de l'empire avec interdiction de revenir dans leur pays),
15. Une Assemblée constituante doit être convoquée.

Les paysans demandent le retour sur « leur terre » des soldats Géorgiens. La conscription est très impopulaire. La demande la plus fréquente est que les recrues gouriennes restent en Gourie.

La République de Gourie

L'autonomie de la Gourie est bien organisée. Les principes de sa base organisationnelle, telles que les réunions de la société rurale générale, les tribunaux paysans, l'élection des dirigeants de la société, ont été créés par la loi « d'émancipation des serfs ». Dans la « République de Gourie », des commissions sont élues pour fixer les loyers et les droits de pâturage sur les terres confisquées. Tous sont appelés à participer

ხარჯზე. 1903 წელს, მთელი წლის მანძილზე, ქართველი გლეხების მოძრაობამ გურიის საზღვრებიდან გადაინაცვლა. 1904 წლის აგვისტოში იმერეთ-სამეგრელოს კომიტეტი შეიქმნა. 1905 წლის ბოლოსთვის ექვსასამდე სამუშაო წრე არსებობს სამეგრელოში. გურია ამბოხის მამოძრავებელ ძალად რჩება.

1904 წლის იანვარში გურიის სოციალ-დემოკრატთა ორგანიზაციების მეორე კონფერენციამ კვლავ გააგრძელა ბოიკოტი სამთავრობო ინსტიტუტებისა და ეკლესიის წინააღმდეგ. რეზოლუცია, რომელიც განსაკუთრებულად შემტევითი ხასიათის იყო, მოუწოდებდა „მფლობელებისგან და მთავრობისგან მიწების რევოლუციური გზით ჩამორთმევას“. დაპირისპირება გლეხებსა და ადგილობრივ პოლიციას შორის იმდენად გამწვავდა, რომ 1905 წლის დადგომამდე გურია და ზოგიერთი მეზობელი რეგიონი ცარისტული მმართველობის იურისდიქციიდან გამოვიდა. 1905 წელს გურიაში არსებობს გაერთიანებების, გამოხატვის და შეკრების თავისუფლება.

გლეხების მოთხოვნები

ეს არის ეკონომიკური და პოლიტიკური მოთხოვნების ერთიანობა. გამორჩეულია გაერთიანება „ჯეარცმის“ კრება, რომელსაც დაახლოებით 1 000 ადამიანი ესწრება. მათი მოთხოვნები დაიბეჭდა სოციალ-დემოკრატიულ გაზეთში „მოგ ზაური“, რომელმაც მოთხოვნები ასეთი სახით ჩამოაყალიბა:

1. მიწების გამოსყიდვის გადასახადი (ფული, რომელიც უსამართლოდ გადაახდეინეს მფლობელ გლეხებს) უნდა დაუბრუნდეთ გლეხებს;
2. „დროებითი მოვალეობის“ სტატუსის გლეხები უნდა გათავისუფლდნენ ყველანაირი გადასახადის გარეშე;
3. თავადაზნაურობამ უნდა დათმოს თავისი მიწები;
4. ეკლესიის, მთავრობის და დიდი მესაკუთრეების მიწების კონფისკაცია;
5. უნდა დაწესდეს პროგრესული გადასახადი წლიურ 5 000 რუბლზე ნაკლებ შემოსავალზე;
6. გადასახადები უნდა გაუქმდეს;
7. საჭიროა ეკლესიისა და სახელმწიფოს ერთმანეთისგან გამოყოფა;
8. სწავლება გახდეს აუცილებელი და უფასო 16 წლამდე ასაკის ადამიანისთვის;
9. გამოხატვის, ბეჭდვის, შეკრების თავისუფლება და გაფიცვის უფლება;
10. პიროვნების და ოჯახის ხელშეუხებლობა უნდა იყოს დაცული;
11. შიდაპასპორტული სისტემა უნდა დასრულდეს, მოქალაქეებს ქვეყნის შიგნით თავისუფალი გადაადგილების უფლება უნდა მიეცეთ;
12. მუდმივი ჯარი უნდა გაუქმდეს;
13. სასამართლოს და ადმინისტრაციული ორგანიზაციების მოხელეებს პასუხისმგებლობა უნდა ჰქონდეთ ხალხის წინაშე (არჩევანი და შესაძლო დათხოვნა);
14. ადამიანებს, რომელნიც „ადმინისტრაციულ გადასახლებაში“ არიან, დაბრუნების უფლება უნდა მიეცეთ (პოლიტპატიმრები გადასახლებულები არიან იმპერიის სხვა რეგიონებში, მათ ეკრძალებათ საკუთარ ქვეყანაში დაბრუნება);

à l'entretien des routes et des églises. Les revenus des loyers et autres taxes perçues par l'assemblée du village ou de la société sont gérés par le « trésor » pour des « besoins matériels et culturels » de tous. L'assemblée générale du village ou de la société, devient l'autorité suprême dans toutes les affaires de gestion des villages et elle agit comme un tribunal populaire.

Il y a une cour régionale d'appel, et dans les cas difficiles, le Comité Gourien prend la décision finale. La peine de mort est en théorie dans les pouvoirs des tribunaux, mais jamais utilisée. La repentance publique devient une forme populaire de la peine.

Dans les cas extrêmes, la punition est l'expulsion du village ou de la ville. Dans leur zèle, les assemblées générales proposent souvent d'interdire les funérailles, les mariages coûteux, et l'ivresse. Dans de nombreux villages, les cérémonies civiles remplacent les cérémonies religieuses. Vers la fin de 1904, sur l'initiative des sociaux-démocrates, les paysans organisent des « détachements rouges ». Les paysans perçoivent une taxe pour acheter des armes. Les armes sont acquises auprès des déserteurs de l'armée¹.

Très souvent, des accords sont conclus avec les propriétaires. Lors des rares occasions les terres sont prises en charge par les paysans et provoque rarement des effusions de sang. Une partie de la petite noblesse pauvre rejoint la rébellion et leurs enfants prennent un rôle actif dans le mouvement comme « étudiants » et « propagandistes ».

En Février 1905, la totalité de la région d'Ozourgeti est « sous l'autorité complète du Comité Gourien ». L'ensemble de la région de Gourie est devenue une république indépendante où le pouvoir de la police tsariste ne s'exerce pas. Benia Tchikhvichvili², responsable du Comité Gourien, est nommé « Président de la République de Gourie ». Pendant toute cette période, les habitants des villages élisent les délégués qui les représentent, chassent les fonctionnaires russes, les policiers et nomment les instituteurs et les professeurs.

¹ Selon le rapport de V. Staroselski il y avait environ deux cents déserteurs, de l'armée, ou des postes de police locaux, dans les détachements rouges Gouriens.

² Bénéa Tchikhvichvili (1882 – 1924). Cadre du parti social-démocrate de Géorgie. En 1905, il est nommé Président de la « République de Gourie ». Au cours de l'indépendance, en mai 1918, il devient maire de Tbilissi. En janvier 1919, aux élections de la Constituante géorgienne, il est élu Député. En septembre 1920, il accueille et organise la visite de la Délégation de l'Internationale Socialiste en Géorgie. En mars 1921, après l'invasion de la Géorgie par les troupes russes et turques, Il accompagne le gouvernement en exil en France. Il fut l'un des premiers propriétaires du domaine de Leuville sur Orge, de 1922 à 1924, lieu qui abrita la plupart des membres du gouvernement. Reparti clandestinement en Géorgie en 1924 avec Valiko Djougheli pour organiser l'insurrection contre l'occupation russe, il fut arrêté avant l'insurrection et fusillé « pour l'exemple » avant l'insurrection

15. დამფუძნებელი კრება უნდა იქნეს მოწვეული. გლეხები ითხოვენ ქართველი ჯარისკაცების „საკუთარ მიწაზე“ დაბრუნებას. სამხედრო სამსახურში გაწვევა მოთხოვნილებით არ სარგებლობს. მოთხოვნა შემდეგია, რომ გურული ახალწვეულები გურიაში დარჩნენ.

გურიის რესპუბლიკა

გურიის ავტონომია კარგად ორგანიზებულია. მისი საორგანიზაციო საბაზისო პრინციპები, როგორიცაა სასოფლო გაერთიანების საერთო კრება, გლეხების სასამართლოები, გაერთიანების მმართველების არჩევნები, „ყმების ემანსიპაციის“ კანონით შეიქმნა. „გურიის რესპუბლიკაში“ ირჩევენ კომისიებს იჯარის გადასახადის დადგენისთვის და საძოვრების უფლებისთვის ჩამორთმეულ მიწებზე. ყველას მოუწოდეს, მონაწილეობა მიეღოთ გზებისა და ეკლესიების შენახვის საკითხებში. სოფლის ასამბლეის ანუ გაერთიანების მიერ შეგროვებული იჯარის და სხვა გადასახადების შემოსავლები იმართება „ხაზინის“ მიერ, ყველას „მატერიალური თუ კულტურული საჭიროებისთვის“. სოფლის გენერალური ასამბლეა ანუ გაერთიანება ხდება უმაღლესი ხელისუფლება სოფლის მართვის ყველა საკითხში, ის მოქმედებს, როგორც სახალხო სასამართლო.

არსებობს რეგიონალური სააპელაციო სასამართლო და რთული შემთხვევების დროს გურიის კომიტეტი იღებს საბოლოო გადაწყვეტილებას. სიკვდილით დასჯის განაჩენი თეორიულად არსებობს სასამართლოს უფლებებში, მაგრამ არასდროს გამოიყენება. სახალხო მონაწილეობა დასჯის ყველაზე პოპულარულ ფორმად იქცა.

უკიდურეს შემთხვევებში, დასჯა სოფლიდან ან ქალაქიდან გასახლებაა. გენერალური ასამბლეები მთელი გულმოდგინებით სთავაზობდნენ დაკრძალვების და ძვირიანი ქორწილების, თრობის აკრძალვას. ბევრ სოფელში რელიგიური ცერემონიები სამოქალაქო ცერემონიებმა შეცვალა. 1904 წლის ბოლოს, სოციალ-დემოკრატიან ინიციატივით, გლეხებმა მოაწყვეს „წითელი რაზმები“. მათ იარაღის საყიდლად მიიღეს თანხები. იარაღი შეიძინეს ჯარის დეზერტირებისგან¹.

ძალიან ხშირად შეთანხმება მიღწეული იყო მფლობელებთან. ძალიან იშვიათ შემთხვევაში მიწები დამტკიცებულია გლეხების მიერ და იშვიათად იწვევს სისხლისღვრას. გალარიბებულ წვრილ თავად-აზნაურთა ნაწილი შეუერთდა აჯანყებას და მათმა შვილებმა აქტიური როლი მოიგეს ისეთ მოძრაობებში, როგორებიც იყო „სტუდენტები“ და „პროპაგანდისტები“.

1905 წლის თებერვალში მთელი ოზურგეთის რეგიონი „გურიის კომიტეტის სრული მმართველობის ქვეშაა“. მთელი გურიის რეგიონი იქცა დამოუკიდებელ რესპუბლიკად, სადაც ცარიტული პოლიციის ძალაუფლება აღარ ვრცელდებოდა. ბენია ჩხიკვიშვილი², გურიის რესპუბლიკის კომიტეტის მმართველი, დასახელდა „გურიის

¹ სტაროსელსკის მოხსენების მიხედვით, დაახლოებით ორასი დეზერტირი იყო არმიაში და ადგილობრივი პოლიციის პოსტებზე გურული წითლების რაზმში.

² ბენია ჩხიკვიშვილი (1882-1924). საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის კადრი. 1905 წელს ის „გურიის რესპუბლიკის“ პრეზიდენტად აირჩიეს. დამოუკიდებლობის დროს,

La fin de la République de Gourie

À la fin de Décembre 1905, la nouvelle arrive de la défaite des travailleurs de Moscou, et lors du même mois, la rébellion des travailleurs de Tiflis est matée. La première révolution russe de 1905 est écrasée par l'armée.

Le 5 Janvier 1906, le Major-Général Alikhanov-Avanski est nommé gouverneur général de la Gubernia de Koutaïssi. Ses ordres sont de rétablir les institutions du gouvernement, dissoudre les comités, détruire tous les groupes armés, et de tirer sur toute personne qui résiste.

Le Comité Gourien décide de faire une ligne de défense au niveau du col de Sourami, barrière montagneuse entre l'est et l'ouest de la Géorgie. Le tunnel ferroviaire est bloqué. Mais cela ne tient pas longtemps, Alikhanov-Avanski, dont les troupes prennent le contrôle de Koutaïssi le 9 Janvier 1906, par la destruction, le feu, les pillages et les exécutions, traversent les territoires de la Gubernia.

Alikhanov-Avanskii présente à la population une déclaration qui exige la restitution de toutes les sommes impayées, la reconstruction des bureaux du gouvernement brûlés, la fin des boycotts des propriétaires fonciers ainsi que la reddition de tous les déserteurs et les révolutionnaires. Il avertit que tout manque de respect envers les soldats sera coupable de la peine de mort.

Les troupes tsaristes parcourent toute la région et s'acharnent en Gourie. Vers le milieu de Février 1906 il y a une force d'occupation de vingt bataillons, douze compagnies de mitrailleuses, et neuf escadrons de Cosaques.

Les « détachements rouges Gouriens » sont écrasés. Les comités sociaux-démocrates exhortent les paysans à cesser la résistance et à la fin de Mars 1906, l'ordre tsariste est restauré.

L'opération de « nettoyage » en Gourie se poursuit jusqu'en 1907. Les cours martiales militaires ont été introduites en Août 1906. La majorité des dirigeants du mouvement révolutionnaire et les proches du comité Gourien sont arrêtées ». La terreur tsariste continue tout au long des années 1906 et 1907, la « République de Gourie » est détruite.

Evgueni Gueguetchkori, député social-démocrate, représentant la Gubernia de Koutaïssi à la troisième Douma, affirme que « pendant les huit mois d'occupation, par les troupes tsaristes, de la Gourie en 1906, une amende de 80 000 roubles a été imposée, 381 maisons et 400 commerces ont été incendiés ».

Les conclusions

Les paysans Gouriens étaient croyants et faisaient serment sur les icônes. Ils étaient des petits propriétaires frustrés qui avaient des chevaux, des charrettes et qui voulaient posséder légalement une terre.

რესპუბლიკის პრეზიდენტად". მთელი ამ დროის მანძილზე სოფლის მცხოვრებლები ირჩევენ დელეგატებს, რომელნიც მათ წარმოადგენენ, განდევნიან რუს სამოქალაქო მოხელეებს, პოლიციელებს და ირჩევენ მასწავლებლებს და პროფესორებს.

გურიის რესპუბლიკის დასასრული

1905 წლის დეკემბრის ბოლოს მოსკოვის მუშათა დამარცხების ამბავი მოვიდა, იმავე თვეში თფილისის მუშათა აჯანყებაც დამარცხდა. 1905 წლის პირველი რუსული რევოლუცია არმიის მიერ განადგურდა.

1906 წლის 5 იანვარს გენერალ-მაიორი ალიხანოვ-ავარსკი ქუთაისის გუბერნიის მთავარ გუბერნატორად დასახელდა. მისი ბრძანებები სამთავრობო ინსტიტუციების აღდგენას, კომიტეტების დაშლას, შეიარაღებული ჯგუფების განადგურებას და ყველა მონინალმდგის დახოცვას ეხებოდა.

გურიის კომიტეტი გადაწყვეტს სურამის მთის გასწვრივ დამცავი ზოლის შექმნას, მთიანი ბარიერი აღმოსავლეთსა და დასავლეთ საქართველოს შორის. სარკინიგზო გვირაბი ჩაკეტილია. მაგრამ ეს დიდხანს არ გრძელდება, ალიხანოვ-ავარსკი, რომლის გუნდებმაც 1906 წლის 9 იანვარს ქუთაისზე კონტროლი აიღეს, ნგრევებით, ცეცხლით, ძარცვით და სიკვდილით დასჯით, გადაკვეთეს გუბერნიის ტერიტორია.

ალიხანოვ-ავარსკი მოსახლეობას წარუდგინა განცხადება, რომლის თანახმადაც ყველა გადაუხდელი თანხის ამოღებას, მთავრობის გადამწვარი ბიუროების აღდგენას, მინათმფლობელების წინააღმდეგ გამოცხადებული ბოიკოტის შეწყვეტას მოითხოვდა, ასევე დეზერტირებისა და რევოლუციონერების კაპიტულაციას. მან გააფრთხილა, რომ ნებისმიერი უპატივცემულობა ჯარისკაცების მიმართ, სიკვდილით დასჯას გამოიწვევდა.

ცარისტულმა ჯგუფებმა მთელი რეგიონი მოიარეს და გურიაში განლაგდნენ. 1906 წლის თებერვლის შუა რიცხვებში ოკუპანტი ძალის ოცი ბატალიონი არსებობს, თორმეტი ტყვიამფრქვევი და ცხრა დივიზია კაზაკები.

„გურული წითელი რაზმები“ განადგურებულნი არიან. სოციალ-დემოკრატიკა კომიტეტები აიძულებენ გლეხებს, შეწყვიტონ წინააღმდეგობის განევა და 1906 წლის მარტის ბოლოს ცარისტული წესრიგი აღდგა.

„დასუფთავების“ ოპერაცია გურიაში 1907 წლამდე გაგრძელდა. 1906 წლის აგვისტოში საქმეში ჩაერთო სამხედრო სასამართლოები. რევოლუციური მოძ-

1918 წლის მაისში ის თბილისის მერია. 1919 წლის იანვარში, საქართველოს დამფუძნებელთა კრებაზე, ის დეპუტატად აირჩიეს. 1920 წლის სექტემბერში ის ორგანიზებას უწევს და იღებს სოციალისტთა საერთაშორისო დელეგაციას საქართველოში. 1921 წლის მარტში რუსეთისა და თურქეთის ჯარების შემოჭრისას საქართველოს ტერიტორიაზე, ის მთავრობას მიჰყვება გადასახლებაში საფრანგეთში. ის ლევილის მამულის ერთ-ერთი პირველი მფლობელია, 1922-1924 წლებში მთავრობის წევრების უმრავლესობას მან მისცა საცხოვრებელი. 1924 წელს პარტიზანულად მიემგზავრება საქართველოში ვალიკო ჯულელთან ერთად, რათა ორგანიზება გაუწიონ აჯანყებას რუსული ოკუპაციის წინააღმდეგ, ის შეიპყრეს აჯანყებამდე და დახვრიტეს სხეებისთვის „სამაგალითოდ“.

Mais les leaders dont certains étaient des étudiants social-démocrates, leur ont parlé de justice et d'égalité, leur ont promis un monde nouveau dans lequel un homme pourrait gagner le respect par un travail honnête. Ils leur ont promis plus de terres, la fin des taxes gouvernementales et le paiement aux propriétaires fonciers. La fin des corvées, telles que l'hébergement des soldats, l'entretien des écoles, des locaux de l'administration, des églises et des ponts. Ils leur ont promis l'autonomie sans la perte de la protection russe, la scolarisation et de la paix, dans un langage compréhensible.

Les paysans de Gourie craignaient les attaques des Turcs qu'ils avaient connus avant et pendant la guerre russo-turque de 1877-1878. Mais tous ces ressentiments et ces angoisses sont communs de tous les paysans géorgiens depuis des décennies. Pourquoi en Gourie de 1902 à 1905, le mouvement paysan est devenu aussi organisé, puissant et durable ?

Les premières raisons :

- la proximité des centres industriels. La Gourie est proche de Koutaïssi, le port de Poti et la grande ville de Batoumi. Ces villes étaient des bases de la social-démocratie,
- l'influence des travailleurs saisonniers qui reviennent des villes. Ces travailleurs ont « été travaillés » par la propagande social-démocrate,
- les traditions de résistance,
- le niveau culturel relativement élevé,
- une administration locale corrompue,
- les mauvaises récoltes de la période,
- les augmentations des impôts.

Les autres facteurs objectifs étaient :

- La marginalité géographique de la région. L'éloignement du centre politique a facilité un mode de vie distinct, un sens de la solidarité, et affaibli la capacité du gouvernement d'agir rapidement. Les difficultés logistiques du gouvernement en Gourie de 1904 et 1905 ont donné le temps aux militants social-démocrates d'organiser la résistance.
- L'administration du Caucase, sous Vorontsov-Dashkov était indécise, tiraillée entre les instincts libéraux du vice-roi et les instincts militaires des généraux comme Alikhanov-Avanski. Ces indécisions ont politisé le mouvement, l'ont protégé contre une intervention militaire rapide.
- L'identité régionale des Gouriens a été renforcée par un haut degré d'homogénéité sociale, économique et ethnique.
- La Gourie comprend un grand nombre de petits exploitants indépendants, 60 %

რაობის მმართველების უმეტესობა და გურიის კომიტეტის ახლობელი პირები დააპატიმრეს. ცარისტული ტერორი 1906-1907 წლებში გაგრძელდა, „გურიის რესპუბლიკა“ განადგურდა.

ევგენი გეგეჭკორი, სოციალ-დემკრატთა დეპუტატი, რომელიც ქუთაისის გუბერნიას წარმოადგენს მესამე მოწვევის დუმაში, აცხადებს, რომ „1906 წელს, ცარისტული ჯგუფების მიერ განხორციელებული რევოლუციური ოკუპაციის დროს გურიაში, 80 000 რუბლის ჯარიმა გაიწერა, 381 სახლი და 400 კომერციული ფართი დაინვა“.

დასკვნები

გურიის მოსახლეობა მორწმუნე იყო და ხატების წინაშე დადეს ფიცი. ისინი იყვნენ მცირე, იმედგაცრუებული მფლობელები, რომელთაც ჰყავდათ ცხენები, ოთხთვალეები და სურდათ, კანონიერად ჰქონოდათ მიწები.

მაგრამ ლიდერები, რომელთა ნაწილი სოციალ-დემოკრატი სტუდენტები იყვნენ, მათ სამართალზე და თანასწორობაზე ესაუბრნენ, ახალ ქვეყანას დაჰპირდნენ, სადაც ადამიანს შეეძლო, პატიოსანი შრომით მოეპოვებინა პატივისცემა. უფრო მეტ მიწას ჰპირდებოდნენ, სამთავრობო და მინათმფლობელებისათვის განკუთვნილი გადასახადების გაუქმებას. ისეთი რუტინის დასრულებას, როგორიც იყო ჯარისკაცების საცხოვრებლის უზრუნველყოფა, სკოლების, ადგილობრივი ადმინისტრაციების, ეკლესიების და ხიდების შენახვა. ისინი მათ დაჰპირდნენ ავტონომიას რუსული პროტექციონიზმის შენარჩუნებით, სასწავლო პროცესს გასაგებ ენაზე და მშვიდობას.

გურიის გლეხებს ეშინოდათ თურქეთის შემოსევების, რომელიც გამოცდილი ჰქონდათ მანამდეც და რუსეთ-თურქეთის ომის დროსაც 1877-1878 წლებში. ყველა ეს მწარე მოგონება და დარდი ათწლეულების მანძილზე საერთო იყო ყველა ქართველი გლეხისთვის. რატომ გახდა გლეხთა მოძრაობა გურიაში 1902 – 1905 წლებში ასეთი ორგანიზებული, ძლიერი და მტკიცე?

მთავარი მოტივები:

- ინდუსტრიული ცენტრების სიახლოვე. გურია ახლოსაა ქუთაისთან, ფოთის პორტთან და ქალაქ ბათუმთან. ეს ქალაქები სოციალ-დემოკრატიის დასაყრდენი იყო;
- სეზონურ მუშაკთა გავლენა, რომელნიც ქალაქებიდან ბრუნდებოდნენ. ეს მუშაკნი „დამუშავებულნი იყვნენ“ სოციალ-დემოკრატიული პროპაგანდით;
- წინააღმდეგობის განევის ტრადიცია;
- შედარებით მომატებული კულტურული დონე;
- მოსყიდული ადგილობრივი ადმინისტრაცია;
- ცუდი მოსავალი;
- გადასახადების მატიბა;

კიდევ რა ობიექტური ფაქტორები არსებობდა?

- პირველ რიგში, ეს იყო რეგიონის გეოგრაფიული მარგინალობა. პოლიტიკური ცენტრიდან სიშორემ გაამარტივა გამორჩეული ცხოვრების წესი, სოლიდარობის გრძნობა და მთავრობის მყისიერი მოქმედება დაასუსტა.

de la paysannerie. Bien que beaucoup aient une dépendance sur un terrain loué à la noblesse, ils ont maintenu un degré d'indépendance financière au cours des boycotts par des moyens de main-d'œuvre saisonnière et autres, comme la vente de la vodka et la production de soie. La misère paysanne était le lot de tous et conduisait à la révolte. Mais elle a été dirigée par une fraction de la paysannerie indépendante des propriétaires plutôt que par les paysans pauvres et sans terre.

- La plupart des dirigeants de premier plan de la social-démocratie géorgienne, Noé Jordania, Silva Djibladzé, Isidore Ramichvili, et Noé Ramichvili étaient des Gouriens, et beaucoup d'autres comme Grigol Ouratadzé, Noé Khomérik, étaient des paysans locaux. Cette confiance établie, entre le mouvement paysan et les leaders politiques, a donné aux social-démocrates, une bien meilleure compréhension des besoins et des priorités spécifiques des Gouriens.
- Surtout, la révolte en Gourie n'aurait pas eu le succès prolongée, sans l'intervention de la social-démocratie géorgienne, qui s'est fortement impliquée, ce qui fut essentiel à sa réussite. L'écoute des leaders géorgiens et leur volonté de servir leur Peuple et leur Nation, contre l'avis de l'ensemble du POSDR (contre l'avis des Mencheviks et des Bolcheviques russes) leur a fait comprendre le rôle que pouvait jouer la paysannerie géorgienne. Les sociaux-démocrates géorgiens, n'ont pas imposé de l'extérieur leur programme agraire, mais ils ont répondu aux demandes des paysans. Rajden Arsénidzé a écrit : « Nous avons mené un combat pour l'amélioration et la réduction des loyers fonciers. C'était la chose la plus importante. Et en terme, de propagande, nous expliquions, que toutes les terres devaient être remises aux paysans, ceux qui les travaillaient. La terre à ceux qui la travaillent, était le slogan juste et compréhensible ».

L'action des sociaux-démocrates était cruciale pour la République de Gourie, mais la République de Gourie était vitale pour la social-démocratie géorgienne. Le mouvement a transformé la section géorgienne du POSDR en une organisation nationale, en leur fournissant une base forte et puissante qui lui a donné une influence disproportionnée dans le parti. Les socialistes-révolutionnaires¹ pensaient que cette alliance avec la paysannerie « développerait la révolution bourgeoise et non socialiste ». Pourtant, la politique de la social-démocratie géorgienne n'était pas que le résultat de la théorie, mais une réponse pragmatique aux besoins locaux. Ce fut une leçon perdue par les mencheviks russes, dont la sous-estimation des paysans leur fut une erreur fatale. Lénine n'a pas manqué

¹ Le Parti Socialiste-révolutionnaire est créé à Berlin en 1901. C'est un parti populiste qui s'appuie sur la paysannerie. Après 1917, une partie appuie les Mencheviks et le reste soutient les Bolcheviques. En 1918, les partisans du soutien à la révolution bolchevique organisent un coup d'état contre leurs alliés. Ils seront massacrés et disparaîtront.

1904-1905 წლებში მთავრობის მმართველობის სირთულეებმა გურიაში სოციალ-დემოკრატების მებრძოლებს წინააღმდეგობის მოძრაობის ორგანიზაციისთვის მეტი დრო მისცა;

- მეორე მხრივ, კავკასიის ადმინისტრაცია ვორონცოვ-დაშკოვის რეჟიმის დროს ბუნდოვანია, მეფის ნაცვალის ლიბერალურ ინსტინქტებსა და გენერლების, როგორებიც იყვნენ ალიხანოვ-ავარსკი, ინსტინქტებს შორის გახლეჩილი. ამ ყოყმანმა მოძრაობა პოლიტიზებული გახადა და სწრაფი სამხედრო ჩარევისგან დაიცვა;
- მესამე იყო გურულთა რეგიონალური იდენტობა, რომელიც, მაღალი სოციალური პომოგენიურობით, ეკონომიკურად და ეთნიკურად გაძლიერდა;
- მეოთხე, გურიაში დამოუკიდებელ მცირე მესაკუთრეთა დიდი ჯგუფი არსებობს, გლეხების 60%. მიუხედავად იმისა, რომ მათ შორის ბევრს მიწა თავადაზნაურობისგან იჯარით აქვს აღებული, ბოიკოტის დროს მაინც შეინარჩუნეს გარკვეული ფინანსური დამოუკიდებლობა, სეზონური მუშახელობით და სხვა საშუალებებით, როგორებიც იყო არყით ვაჭრობა და აბრეშუმის წარმოება. გლეხების სიღარიბე ის მთავარი მამოძრავებელი ძალა გახდა, რომელმაც აჯანყებამდე მიიყვანა. მაგრამ ამ აჯანყებას დამოუკიდებელ გლეხთა ფრაქცია მართავდა და არა ლარიბი და მინის გარეშე მყოფი გლეხები;
- მეხუთე, პირველი რიგის ქართველ სოციალ-დემოკრატთა მმართველთა უმრავლესობა, ნოე ჟორდანიას, სილვა ჯიბლაძე, ისიდორე რამიშვილი და ნოე რამიშვილი, გურულები იყვნენ, ისევე, როგორც ბევრი სხვა; გრიგოლ ურატაძე და ნოე ხომერიკიც ადგილობრივი გლეხები იყვნენ. გლეხთა მოძრაობასა და პოლიტიკურ ლიდერთა შორის ჩამოყალიბებულმა ნდობამ სოციალ-დემოკრატებს საშუალება მისცა, კარგად დაენახათ გურულთა მოთხოვნები და პრიორიტეტები;
- მეექვსე, და შეიძლება მთავარიც, გურიის აჯანყებას შეიძლება გრძელვადიანი წარმატება არც მოჰყოლოდა, რომ არა ქართველ სოციალ-დემოკრატთა ჩარევა, მათი ჩართულობა ძალიან ძლიერია, რაც გადაწყვეტი აღმოჩნდა წარმატებისთვის. ქართველ ლიდერთა მოსმენამ და მათმა სურვილმა ემსახურა თავის ხალხს და ერს, რსდმპ-ის მიდგომების სანაწინააღმდეგოდ (რუსი მენშევიკებისა და ბოლშევიკების მოსაზრებების საპირისპიროდ), მათ გააგებინა იმ როლის მნიშვნელობა, რომელიც ქართველ გლეხობას შეეძლო ეთამაშა. ქართველმა სოციალ-დემოკრატებმა აგრარული პროგრამა გარედან კი არ გამოიგონეს, არამედ გლეხების მოთხოვნების მიხედვით ააგეს. რაჟდენ არსენიძე წერს: „ჩვენ ვიბრძოდით მინის საკუთრების პირობების გაუმჯობესებისა და გადასახადის შემცირებისთვის. ეს ყველაზე მნიშვნელოვანი იყო. პროპაგანდის ფარგლებში მინები გლეხებს უნდა გადასცემოდით, მათ, ვინც ამუშავებდა ამ მინებს. მიწა ეკუთვნის მათ, ვინც მას ამუშავებს, ეს იყო ზუსტი და გასაგები სლოგანი“.

სოციალ-დემოკრატთა მოღვაწეობა გადაწყვეტი იყო გურიის რესპუბლიკისთვის, მაგრამ გურიის რესპუბლიკაც, თავის მხრივ, სასიცოცხლო მნიშვნელობის

l'importance de la réussite de la social-démocratie géorgienne en Gourie. Il a compris l'importance de l'intégration de la paysannerie dans la stratégie révolutionnaire socialiste en Géorgie, mais son but ultime, était la nationalisation des terres au lieu de la distribution des terres.

Contrairement à tout autre mouvement marxiste russe avant 1917, à l'exception des mouvements socialistes baltes, les social-démocrates géorgiens développèrent une organisation de masse paysanne socialiste. Ce succès, comme dans les pays Baltiques, était dû à un contexte colonial et des conditions locales.

Les sociaux-démocrates géorgiens furent à l'initiative du premier prototype des mouvements de libération nationale, basé sur la paysannerie.

Cet article est un résumé d'un article très détaillé de notre ami Stephen Jones, professeur à Mount Holyoke College (South Hadley Massachusetts USA) qui a eu la gentillesse de nous permettre de le publier. Nous l'en remercions. Stephen montre très bien comment ce mouvement paysan géorgien transforma la nature même de la social-démocratie géorgienne, comment elle sut diriger cette lutte de grande ampleur et comment elle proposa une tactique et une stratégie originale qui l'opposa aux 2 courants politiques russes, les Mencheviques et les Bolcheviques.

იყო ქართული სოციალ-დემოკრატიისთვის. მოძრაობამ ქართული რსდმპ-ს სექცია ეროვნულ ორგანიზაციად შეცვალა, ამარაგებდა რა მათ ძლიერი და პოტენციური ბაზით, რომელიც არაპროპორციულ გავლენებს ქმნიდა პარტიაში. სოციალისტ-რევოლუციონერები ფიქრობდნენ, რომ გლეხებთან ალიანსი „ავითარებდა ბურჟუაზიულ რევოლუციას და არა სოციალისტურს“. მიუხედავად ამისა, ქართული სოციალ-დემოკრატიის პოლიტიკა მხოლოდ თეორიული განსჯის შედეგი არ ყოფილა, არამედ ადგილობრივთა მოთხოვნებზე პრაგმატული პასუხი. ეს გაკვეთილი ვერ გაიგეს რუსმა მენშევიკებმა, რომელთა მხრიდანაც გლეხების დაუფასებლობა ფატალური შეცდომა აღმოჩნდა. ლენინს არ გამოჰპარვია ქართული სოციალ-დემოკრატიის წარმატება გურიაში. ის მიხვდა გლეხების ინტეგრაციის მნიშვნელობას რევოლუციურ-სოციალისტურ სტრატეგიაში საქართველოში, მაგრამ მისი ძირითადი მიზანი, მიწების დანაწილების ნაცვლად, მიწების ნაციონალიზაცია იყო.

1917 წლამდე არსებული ყველა მარქსისტული მოძრაობის საპირისპიროდ, ბალტიისპირეთის სოციალისტური მოძრაობების გარდა, ქართველი სოციალ-დემოკრატები ავითარებენ სოციალისტ გლეხების მასობრივ ორგანიზაციას. ეს წარმატება, როგორც ბალტიისპირეთის ქვეყნებში, გამომდინარეობდა კოლონიალური კონტექსტიდან და ადგილობრივი პირობებიდან.

ქართველი სოციალ-დემოკრატები პირველი ეროვნული განმათავისუფლებელი მოძრაობების პროტოტიპების ინიციატორები იყვნენ, რომელიც გლეხობას ეყრდნობოდა.

ეს თავი არის ჩვენი მეგობრის, სტეფან ჯონსის (მაუნთ ჰოლიოკის კოლეჯი, მასაჩუსეტსი, აშშ), სტატიის დეტალური რეზიუმე. მან ზემოთქმულის გამოქვეყნების უფლება მოგვცა, რისთვისაც დიდ მადლობას ეუხებით. ბ-ნი ჯონსი ძალიან კარგად გვაჩვენებს, თუ როგორ შეცვალა გლეხების მოძრაობამ თვით ქართული სოციალ-დემოკრატიის არსიც, როგორ წარმოაჩინა მან ასეთი დიდი მნიშვნელობის ბრძოლა ისე, წარმოადგინა ისეთი ტაქტიკა და ორიგინალური სტრატეგია, რომ ორი რუსული პოლიტიკური მიმდინარეობა, მენშევიკების და ბოლშევიკების, ერთმანეთს დაუპირისპირა.

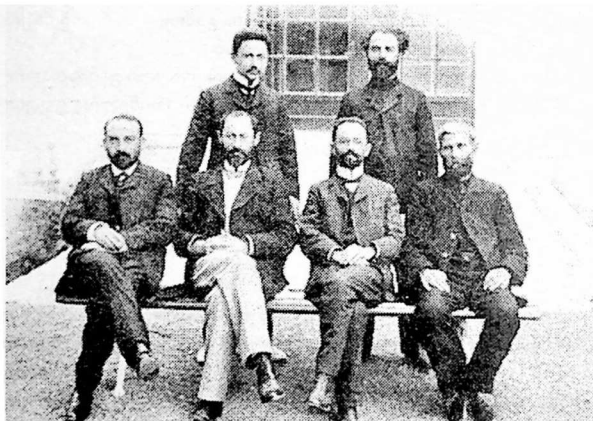
¹ სოციალისტ-რევოლუციონერების პარტია ჩამოყალიბდა 1901 წელს ბერლინში. ეს პოპულისტური პარტიაა, რომელიც გლეხობას ეფუძნება. 1917 წლის შემდეგ ერთი ნაწილი მენშევიკებს დაეყრდნო, ხოლო მეორე ნაწილი მხარს უჭერდა ბოლშევიკებს. 1918 წელს, ბოლშევიკების მხარდაჭერით, პარტიზანთა ჯგუფი გადატრიალებას აწყობს მოკაეშირეების წინააღმდეგ. ისინი გაანადგურეს და გააქრეს.

1906

Le gouvernement tsariste n'ayant pu anéantir entièrement les forces social-démocrates géorgiennes, malgré les nombreux massacres, emprisonnements et déportations, essaye de provoquer des conflits armés entre arméniens (chrétiens) et azéris (musulmans).

A Tiflis, les communautés armées sont prêtes à s'affronter, les militants socialistes géorgiens s'interposent et les désarment, évitant ainsi les massacres.

En **mars 1906** a lieu les élections à la première Douma de l'empire russe. Les 2 tendances, menchevique et bolchevique, du Parti Ouvrier Social-démocrate de Russie boycottent ces élections. La Social-démocratie géorgienne, elle, présente ses candidats et 5 députés social-démocrates sont élus, Isidore Ramichvili, Noé Jordania, Sergo Djaparidzé, Simon Tsereteli et Ivané Gomarteli sont élus.

Les 6 députés géorgiens à la première Douma. A partir de la gauche, Joseph Baratachvili, Social-fédéraliste, et les 5 députés social-démocrates, Noé Jordania, Ivané Gomartéli, Sergo Djaparidzé, Simon Tsereteli et Isidore Ramichvili

პირველი დუმას ექვსი ქართველი დეპუტატი. ფოტოზე გამოსახულები არიან (მარცხნიდან): იოსებ ბარათშვილი, სოციალ-ფედერალისტი, და ხუთი სოციალ-დემოკრატი დეპუტატი: ნოე ჟორდანია, ივანე გომართელი, სერგო ჯაფარიძე, სიმონ წერეთელი, ისიდორე რამიშვილი

En **avril 1906** a lieu, le IVe Congrès du Parti Ouvrier Social-démocrate de Russie à Stockholm. La Social-démocratie géorgienne s'oppose aux thèses des « bolcheviques » avec les « mencheviques » russes. Lénine est mis en minorité. C'est de cette époque que datent les prémisses du parti « bolchevique ».

ცარისტულმა მთავრობამ, მიუხედავად მასობრივი ხოცვა-ჟლეტის, დაჭერებისა და დეპორტაციებისა, ვერ შეძლო ქართული სოციალ-დემოკრატიის სრულად განადგურება და ქრისტიან სომხებსა და მუსულმან აზერბაიჯანელებს შორის შეიარაღებული კონფლიქტის მოწყობა სცადა. თფილისში შეიარაღებული გაერთიანებები დაპირისპირებისთვის მზად იყვნენ, მაგრამ ქართველ სოციალისტთა მეზობლები ჩაერთვნენ, ისინი განაიარაღეს და, ამგვარად, თავიდან აიცილეს მასობრივი ხოცვა.

1906 წლის მარტში რუსეთის იმპერიის პირველი დუმას არჩევნები იყო. რუსეთის მუშათა სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ორი ტენდენცია, მენშევიკური და ბოლშევიკური, ბოიკოტს უცხადებდა არჩევნებს. ქართული სოციალ-დემოკრატია კანდიდატებს წარადგენს და ხუთ წევრს ირჩევს: ისიდორე რამიშვილი, ნოე ჟორდანი, სერგო ჯაფარიძე, სიმონ წერეთელი და ივანე გომართელი.

1906 წლის აპრილში სტოკჰოლმში ტარდება რუსეთის მუშათა სოციალ-დემოკრატიული პარტიის IV კონგრესი. ქართული სოციალ-დემოკრატია უპირისპირდება „ბოლშევიკების“ თეზისებს რუს „მენშევიკებთან“ ერთად. ლენინი უმცირესობაში მოექცა. სწორედ ეს თარიღია „ბოლშევიკური“ პარტიის საწყისი.

ისიდორე რამიშვილი ცარიზმის წინააღმდეგ ოპოზიციის წარმომადგენელია. აგრარული საკითხის წამოწევის მცდელობის შემდეგ, დუმა არჩევიდან ოთხ თვეში დაიშალა, 1906 წლის 8 ივლისს.

დეპუტატები მიდიან ფინეთში და ხელს აწერენ ნოე ჟორდანიას და მილუკოვის, კადეტთა პარტიის პასუხისმგებლის, მიერ შედგენილ „ვიბორგის მანიფესტს“. ხელის მომწერნი დააკავეს და ციხეში ჩასვეს ხუთი თვით. ნოე ჟორდანიამ თავი დააღწია დაკავებას და 18 თვის მანძილზე მალულად ცხოვრობდა.

Isidore Ramichvili
ისიდორე რამიშვილი

Isidore Ramichvili est le représentant de l'opposition au tsarisme. La Douma ayant tenté de soulever la question agraire, est dissoute 4 mois après son élection, le 8 juillet 1906.

Les députés se rendent en Finlande et signent le « manifeste de Viborg » rédigé par Noé Jordania et Miloukov, responsable du parti Cadet, les signataires sont arrêtés et condamnés à 5 mois de prison. Noé Jordania échappe à l'arrestation et vit pendant plus de 18 mois dans la clandestinité.

1907

5 mars 1907, élection à la seconde Douma, toutes les tendances présentent des candidats, la Social-démocratie géorgienne voit ses candidats élus Artchil Djaparidzé, Irakli Tsereteli, Tchola Lomtadidzé, Guérasime Makharadzé, Severian Djougheli, Nicolas Katsiachvili, Archak Zoubarov et Constantine Kandelaki (Homonyme du futur ministre des finances). Irakli Tsereteli est désigné comme le responsable du groupe social-démocrate de la Douma, qui rassemble 65 membres. Il mène la lutte contre Stolypine, ministre du Tsar.

Irakli Tsereteli
ირაკლი წერეთელი

Gérasime Makharadzé
გერასიმე მახარაძე

Cette Douma ne durera que 3 mois, le 3 juin 1907 le gouvernement tsariste la dissout et fait arrêter toute la fraction social-démocrate. Les députés sont emprisonnés ou déportés en Sibérie, Artchil Djaparidzé et Tchola Lomtadidzé y meurent.

Lors de l'enterrement d'Ilia Tchavtchavadzé, tué sur ordre du parti bolchevik, les troupes russes doivent arrêter « tout agitateur qui troublerait la cérémonie ». Le parti Social-démocrate de Géorgie fait intervenir 2 de ses cadres, Nicolas Tchkéidzé et Vlassa Mguéladzé sans qu'ils soient arrêtés.

Cette période voit la répression se développer.

Malgré ces attaques la social-démocratie géorgienne continue à se développer dans les villes comme dans les campagnes.

1907 წ., 5 მარტი, მეორე მოწვევის დუმას არჩევნები, ყველა პოლიტიკურმა მიმართულებამ წარმოადგინა კანდიდატები, ქართული სოციალ-დემოკრატიის კანდიდატებად განისაზღვრნენ არჩილ ჯაფარიძე, ირაკლი წერეთელი, ჭოლა ლომთათიძე, გერასიმე მახარაძე, სევერიან ჯუღელი, ნიკოლოზ კაციაშვილი, არშაკ ზურაბოვი, კონსტანტინე კანდელაკი (აღნიშნული პიროვნება არ არის შემდგომში ფინანსთა მინისტრი კონსტანტინე პლატონის ძე კანდელაკი). ირაკლი წერეთელი დაინიშნა დუმას სოციალ-დემოკრატიული ჯგუფის მმართველად, რომელიც 65 წევრისგან შედგებოდა. ის სტოლიპინის, მეფის მინისტრის, წინააღმდეგ ბრძოლას უძღვებოდა.

ამ დუმამ მხოლოდ სამი თვე იარსება, 1907 წლის 3 ივნისს ცარიტულმა მთავრობამ ის დაშალა და სოციალ-დემოკრატთა მთელი ფრაქცია დააჭერინა. დეპუტატთა ნაწილი ციხეში ჩასვეს, ნაწილი კი ციმბირში გადასახლეს. ჯაფარიძე და ლომთათიძე გადასახლებაში დაიღუპნენ.

ილია ჭავჭავაძის დასაფლავებისას, რომელიც ბოლშევიკური პარტიის ბრძანებით მოკლეს, რუსულ შეიარაღებულ ძალებს უნდა დაეჭირათ „ყველა აგიტატორი, ვინც ცერემონიალს ხელს შეუშლიდა“. საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტია კონსპირაციულად აგზავნის ორ პიროვნებას, ნიკოლოზ ჩხეიძესა და ვლასა მგელაძეს.

Vlasa Mgeladze

ვლასა მგელაძე

ეს პერიოდი რეპრესიების მატებით გამოირჩევა.

მიუხედავად ამ შემოტევებისა, ქართული სოციალ-დემოკრატია განაგრძობს განვითარებას ქალაქებსა და სოფლებში.

1908

Lors des élections de la IIIe Douma, en 1908, malgré le fait, que le nombre des représentants des ouvriers et des paysans est réduit au détriment des propriétaires fonciers, la social-démocratie géorgienne fait élire ses candidats dont Carlo Tchkéïdzé et Evgueni Gueguetchkori. Sur 442 députés, seuls 18 représentent la social-démocratie. L'influence des députés géorgiens étant grande, ils dirigent le groupe social-démocrate.

En décembre 1908, se tient la cinquième conférence du Parti Ouvrier Social-démocrate de Russie à Paris. Les mencheviques s'affrontent aux bolcheviques sur le fait qu'ils veulent dissoudre les organisations illégales du parti, alors que les bolcheviques veulent les développer.

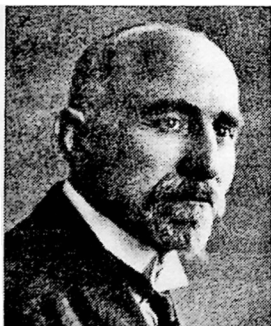
La social-démocratie géorgienne développe ses organisations légales et pour se prévenir de la répression de Stolypine, organise ses organisations illégales.

Akaki Tchenkeli développe, lors de nombreuses réunions à Genève, la thèse de l'autonomie nationale.

1912

A Prague, les bolcheviques créent officiellement leur parti indépendamment du Parti ouvrier social-démocrate de Russie. La social-démocratie géorgienne reste au sein de celui-ci.

En septembre 1912 se déroulent les élections de la IVe Douma. Les lois nouvelles et la répression favorisent la diminution des députés social-démocrates. Là encore, la social-démocratie géorgienne fait élire comme députés, ses candidats, Nicolas Tchkéïdzé et Akaki Tchenkeli.

Nicolas Tchkéïdzé
ნიკოლოზ ჩხეიძე

მესამე დუმას არჩევნების დროს, მიუხედავად იმისა, რომ მუშათა და გლეხთა წარმომადგენლების რიცხვი მინის მესაკუთრეთა ხარჯზე შემცირდა, ქართულმა სოციალ-დემოკრატიამ მაინც მოახერხა და თავისი კანდიდატები აარჩევინა, ესენი იყვნენ – კარლო ჩხეიძე და ევგენი გეგეჭკორი. 442 დეპუტატიდან მხოლოდ 18 წარმომადგენს სოციალ-დემოკრატებს. რადგან ქართველების გავლენა მნიშვნელოვანი იყო, ისინი ჯგუფის მმართველები გახდნენ.

1908 წლის დეკემბერში პარიზში რსდმპ-ის მეხუთე კონფერენცია ჩატარდა. მენშევიკები ბოლშევიკებს დაუპირისპირდნენ არალეგალური ორგანიზაციების გაუქმების საკითხზე, ბოლშევიკებს ამ ორგანიზაციების განვითარება სურდათ.

ქართული სოციალ-დემოკრატია ავითარებს თავის ლეგალურ ორგანიზაციებს და სტოლიპინის რეპრესიის თავიდან ასაცილებლად ქმნის არალეგალურ ორგანიზაციებს.

აკაკი ჩხენკელი უნევის მრავალრიცხოვანი კრებების დროს ავითარებს ეროვნული ავტონომიის მოსაზრებას.

1912

პრალაში ბოლშევიკები ოფიციალურად ქმნიან პარტიას, რომელიც დამოუკიდებელია რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიისგან (რსდმპ). ქართული სოციალ-დემოკრატია რსდმპ-ს წიაღში რჩება.

1912 წლის სექტემბერში გაიმართა მეოთხე მოწვევის დუმას არჩევნები. ახალმა კანონებმა და რეპრესიებმა სოციალ-დემოკრატთა დეპუტატების სიმცირე გამოიწვია. ქართულმა სოციალ-დემოკრატიამ კვლავაც მოახერხა საკუთარი კანდიდატების არჩევა, ესენი იყვნენ – ნიკოლოზ ჩხეიძე და აკაკი ჩხენკელი.

Akaki Tchenkeli
აკაკი ჩხენკელი

1914 - 1916

Le premier conflit mondial débute le 28 juillet 1914.

La social-démocratie géorgienne est contre la guerre, alors que les mencheviques russes votent les crédits.

Les partis socialistes français, allemand et belge votent les crédits militaires de leur gouvernement (Union sacrée). Nicolas Tchkéïdzé, au nom du groupe social-démocrate de la Douma refuse de voter les crédits militaires.

Le 2 novembre, la Russie déclare la guerre à la Turquie, alliée de l'Allemagne. Le Caucase devient un enjeu important. Plus de 150 000 géorgiens sont incorporés sur les champs de bataille de Galicie, en Europe centrale, excepté dans le Caucase. Ce conflit fait de nombreuses victimes, mais permet la formation de nombreux soldats et officiers géorgiens.

En juin, au IIIe Congrès de l'Union des Nationalités tenu à Lausanne, Mikhako Tsereteli présente un rapport sur les « droits du peuple géorgien ».

პირველი მსოფლიო კონფლიქტი იწყება 1914 წლის 28 ივლისს.

ქართული სოციალ-დემოკრატია ომის წინააღმდეგია, მაშინ როდესაც რუსი მენშევიკები ომისთვის თანხებს ამტკიცებენ.

ფრანგული, გერმანული და ბელგიური სოციალისტური პარტიები ხმას აძლევენ თავისი მთავრობის (საკრალური გაერთიანება) სამხედრო თანხების დამტკიცებას. ნიკოლოზ ჩხეიძე, დუმას სოციალ-დემოკრატიული ჯგუფის სახელით, უარს აცხადებს სამხედრო ბიუჯეტის დამტკიცებაზე.

2 ნოემბერს რუსეთი ომს უცხადებს თურქეთს, რომელიც გერმანიის მოკავშირეა. კავკასია მნიშვნელოვან ფსონად გადაიქცა. 150 000-ზე მეტი ქართველი ჩართული იყო „დიდი ომის“ ყველა საბრძოლო ფრონტზე, კავკასიის გარდა. ამ კონფლიქტმა დიდი მსხვერპლი მოიტანა, მაგრამ ქართველ ჯარისკაცებსა და ოფიცრებს ფორმირების საშუალება მისცა.

იენისში ლოზანაში, ერების კავშირის მესამე კონგრესზე, მიხაკო წერეთელმა წარადგინა მოხსენება „ქართველ ხალხთა უფლებების“ შესახებ.

Chapitre 4.

LA REPUBLIQUE DEMOCRATIQUE ET INDEPENDANTE DE GEORGIE

La deuxième vague révolutionnaire de février 1917 abat le régime tsariste et proclame la République en Russie. L'organe principal issu de ce grand bouleversement, le Soviet Démocratique de Petrograd est dirigé par Nicolas Tchkéidzé, socialiste géorgien, député à la 4ème Douma. Le coup d'état bolchevique d'octobre mettant à bas la République Démocratique de Russie, plonge le pays dans l'anarchie.

Par le traité de Brest-Litovsk signé avec l'Allemagne et son allié la Turquie, la politique des bolcheviques abandonne le Caucase aux troupes turques. Les chemins de la Géorgie et de la Russie se séparent complètement.

En avril, une éphémère République Démocratique Fédérative de Transcaucasie voit le jour et éclate devant l'attaque des troupes turques. Les peuples caucasiens ne peuvent trouver d'attitude commune devant cette invasion.

Le 26 mai 1918, le Conseil National géorgien déclare l'indépendance de la Géorgie, abolie 117 ans auparavant par son annexion par la Russie. Le parti Social-démocrate de Géorgie est à la tête de tous les organes révolutionnaires avec Noé Jordania comme président du Conseil Ouvrier de Tiflis, et du gouvernement national, avec Noé Ramichvili comme président du gouvernement.

Un accord de la jeune République avec l'Allemagne évite l'invasion des troupes turques de la Géorgie.

La première force armée de la social-démocratie, la Garde Rouge, évite le pillage du pays, des 500 000 soldats russes démobilisés du front turc, qui rentrent en Russie. Elle évite l'anarchie et la guerre civile qui secouent la Russie.

La Garde Populaire repousse toutes les forces qui tentent d'envahir la jeune république ; les troupes turques, les troupes de Denikine, et fait échouer les tentatives de déstabilisation fomentées par les bolcheviques.

Les élections pour l'Assemblée Constituante de février 1919, où hommes et femmes de plus de 20 ans peuvent voter, donnent une large majorité de près de 80 % au Parti Social-démocrate de Géorgie, faisant de la Géorgie « le premier pays socialiste démocratique du monde ».

Le socialisme géorgien est un socialisme national et populaire comportant des aspects originaux.

თავი 4

საქართველოს დემოკრატიული და დამოუკიდებელი რესპუბლიკა

1917 წლის რევოლუციის მეორე ტალღამ დაამხო ცარისტული რეჟიმი და რუსეთის რესპუბლიკა გამოაცხადა. ამ დიდი გადატრიალების წიაღში შექმნილი მთავარი ორგანო, პეტროგრადის დემოკრატიული საბჭო, იმართება ქართველი სოციალისტის, მეოთხე მოწვევის დუმას დეპუტატის, ნიკოლოზ ჩხეიძის მიერ. ბოლშევიკთა ოქტომბრის გადატრიალებამ დაასუსტა რუსეთის დემოკრატიული რესპუბლიკა და ქვეყანა ანარქიისკენ წაიყვანა.

გერმანიასა და მის მოკავშირე თურქეთს შორის დადებული ბრესტ-ლიტოვსკის ზავით ბოლშევიკების პოლიტიკამ კავკასია თურქეთის შეიარაღებულ ჯგუფებს დაუტოვა. საქართველოსა და რუსეთის გზები საბოლოოდ გაიყო.

აპრილში ჩნდება ამიერკავკასიის ეფემერული ფედერაციული დემოკრატიული რესპუბლიკა, რომელიც ილაშქრებს თურქული შეიარაღებული ძალების წინააღმდეგ. კავკასიელი ხალხი საერთო პოზიციას ვერ პოულობს ამ თავდასხმასთან გასამკლავებლად.

1918 წლის 26 მაისს საქართველოს ეროვნული საბჭო აცხადებს საქართველოს დამოუკიდებლობას, რომელიც 117 წლის წინ რუსული ანექსიით გაუქმდა. საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტია ყველა რევოლუციური ორგანოს სათავეშია, თფილისის მუშათა საბჭოს თავმჯდომარე ნოე ჟორდანიასთან და ეროვნული მთავრობის თავმჯდომარე ნოე რამიშვილთან ერთად.

გერმანიასთან შეთანხმება საქართველოს ახალგაზრდა რესპუბლიკას თავიდან აცილებს თურქული შეიარაღებული ძალების შემოსევას.

სოციალ-დემოკრატთა პირველი შეაიარაღებული არმია, წითელი გვარდია, ქვეყანას მაროდორობისგან იცავს, რომელიც თურქეთის ფრონტიდან დემობილიზებული, რუსეთისკენ მიმავალი 500 000 რუსი ჯარისკაცისგან იყო მოსალოდნელი. გვარდიამ თავიდან ააცილა ქვეყანას ანარქია და სამოქალაქო ომი, რომელმაც შეარყია რუსეთი.

წითელმა გვარდიამ უკუაგდო ყველა ძალა, რომელსაც ახალგაზრდა სახელმწიფოს დაპყრობა სურდა – თურქეთის შეიარაღებული ძალები, დენიკინის რაზმები; ჩააგდო დესტაბილიზაციის მცდელობა, რომელსაც ბოლშევიკები აღვივებდნენ.

1919 წლის თებერვლის დამფუძნებელი კრების არჩევნებმა, რომელშიც 20 წელზე ზევით ასაკის კაცს და ქალს შეეძლო მონაწილეობის მიღება, 80%-იანი უმრავლესობა მისცა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიულ პარტიას, ამგვარად, საქართველო გახდა „მსოფლიოს პირველი სოციალ-დემოკრატიული ქვეყანა“.

Le gouvernement démocratique :

- met en application une réforme agraire, présentée par Noé Khomeriki, au nom du Parti social-démocrate. L'ancienne noblesse est dépossédée de ses terres sans indemnité. Toutes les terres sont distribuées aux paysans qui n'avaient aucune propriété, ainsi qu'aux petits propriétaires. Les forêts, les pâturages et les grands domaines cultivés sont déclarés « biens nationaux »,
- aide le secteur coopératif à se développer, principalement dans le domaine agricole.
- relance la production industrielle et le petit commerce, tandis que les gisements miniers, les moyens de communication, les eaux et les biens appartenant au trésor russe, sont déclarés propriété d'état,
- instaure le pluralisme politique et les libertés fondamentales pour tous les citoyens,
- instaure l'autonomie régionale,
- adopte des lois sociales, protégeant les travailleurs, les femmes et les enfants, en instaurant des lois qui encadrent le marché et le droit du travail,

ქართული სოციალიზმი ეროვნული და სახალხო სოციალიზმია, რომელიც ორიგინალურ ასპექტებს მოიცავს. დემოკრატიული მთავრობა:

- მიმართავს აგრარულ რეფორმას, რომელიც ხომერიკმა წარადგინა სოციალ-დემოკრატიული პარტიის სახელით. ყოფილ თავადაზნაურობას ჩამოერთვა მიწები, კომპენსაციის გარეშე. მიწები დანაწილდა გლეხებზე, რომელთაც არანაირი საკუთრება არ ჰქონდათ, და ასევე მცირე მესაკუთრეებზე. ტყეები, საძოვრები და დიდი, დამუშავებული მამულები „ეროვნულ ქონებად“ გამოცხადდა;
- ეხმარება კოოპერაციულ სექტორს განვითარებაში, ძირითადად, სასოფლო-სამეურნეო სფეროში.
- აღადგენს ინდუსტრიულ და მცირე კომერციულ წარმოებას, მაშინ როდესაც სასარგებლო წიაღისეული, საკომუნიკაციო საშუალებები, ნაწლები და სხვა სარგებელი, რომელიც რუსეთს ეკუთვნოდა, სახელმწიფოს საკუთრებად გამოცხადდა.
- ამკვიდრებს პოლიტიკურ პლურალიზმს და ყველა მოქალაქისთვის ფუნდამენტურ თავისუფლებას.
- ამკვიდრებს რეგიონალურ ავტონომიას.
- იღებს სოციალურ კანონებს, იცავს მუშაკებს, ქალებს, ბავშვებს ისეთი კანონების დამკვიდრებით, როგორიცაა შრომითი კანონი და ბაზარი.

1917

En février 1917, la révolution débute à Petrograd, Carlo Tchkéidzé est nommé Président du Conseil des ouvriers et soldats.

2 mars, Le tsar abdique.

3 mars, un gouvernement provisoire se forme.

Irakli Tsereteli, toujours déporté en Sibérie, près d'Irkoutsk devient le Ministre des Communications et de la poste. Le 17 mars, il arrive à Petrograd et prend ses responsabilités.

Le **17 mars**, le Conseil des ouvriers et des soldats de Tiflis élit Noé Jordania comme président.

Le **22 mars**, le gouvernement provisoire de Petrograd, crée le Commissariat spécial transcaucasien.

Réunion des dirigeants du Conseil des ouvriers et soldats de Tiflis en mai 1917

მუშათა და ჯარისკაცთა საბჭოს ყრილობა, თფილისი, 1917 წლის მაისი

En **octobre 1917**, les bolcheviques fomentent un coup d'état à Petrograd. Le peuple géorgien reste organisé autour de la Social-démocratie géorgienne.

Le **14 novembre 1917**, pour concrétiser la rupture avec les bolcheviques, la Transcaucasie se donne un nouvel organe de pouvoir le Commissariat transcaucasien avec E. Gueguetchkori comme président et ministre des affaires étrangères ainsi qu'Akaki Tchenkeli comme Ministre des Affaires Intérieures.

En **décembre 1918**, se déroulent les élections pour l'Assemblée Constituante Panrusse sur tout le territoire de l'ancien empire tsariste. La Social-démocratie géorgienne remporte une écrasante victoire en Géorgie.

1917

1917 წლის თებერვალში პეტროგრადში რევოლუცია იწყება, კარლო ჩხეიძე მუშათა და ჯარისკაცთა საბჭოს თავმჯდომარედ დასახელდა.

2 მარტს მეფემ ტახტზე უარი თქვა.

3 მარტს შეიქმნა დროებითი მთავრობა.

ირაკლი წერეთელი, რომელიც ირკუტსკთან ახლოს, ციმბირში იყო გადასახლებული, 3 მარტს კომუნიკაციებისა და ფოსტა-ტელეგრაფის მინისტრი გახდა. 17 მარტს ის პეტროგრადში ჩადის და მინისტრის პასუხისმგებლობას იღებს.

17 მარტს მუშათა საბჭომ და თფილისის ჯარისკაცებმა ნოე ჟორდანიას თავმჯდომარედ აირჩიეს.

22 მარტს პეტროგრადის დროებითი მთავრობა ქმნის ამიერკავკასიის განსაკუთრებულ კომიტეტს.

1917 წლის ოქტომბერში სახელმწიფო გადატრიალება მოაწყვეს პეტროგრადში. ქართველი ხალხი ქართული სოციალ-დემოკრატიის მხარეს დარჩა.

1917 წლის 14 ნოემბერს, ბოლშევიკებთან საქმის განწყვეტის სადემონსტრაციოდ, ამიერკავკასიის ქმნის მმართველობის ახალ ორგანოს, ამიერკავკასიის კომისარიატს, რომლის თავმჯდომარე და საგარეო საქმეთა მინისტრია გეგეჭკორი, ხოლო შინაგან საქმეთა მინისტრი – აკაკი ჩხენკელი.

Eugène Gueguetchkori

ევგენი გეგეჭკორი

1918 წლის დეკემბერში მთელ ყოფილ ცარისტული იმპერიის ტერიტორიაზე გაიმართა სრულიად რუსეთის დამფუძნებელი კრების არჩევნები. ქართველმა სოციალ-დემოკრატებმა გამანადგურებელი გამარჯვება მოიპოვეს საქართველოში.

En Transcaucasie		
- Social-démocratie	660 216	33%
- parti Dachnak (nationalistes arméniens)	419 887	
- parti Moussavat (nationalistes azéris)	405 917	
- autres partis musulmans	228 889	
- Socialistes révolutionnaires	97 612	
- Bolcheviques	85 960	4%
- Nationalistes géorgiens	52 633	
- Démocrates constitutionnels et sionistes	32 221	
- Parti Populaire arménien	12 928	
Total	1 996 263	
En Géorgie		
- Social-démocratie géorgienne	640 231	72%
- Parti Dachnak (nationalistes arméniens)	73 654	
- Nationalistes géorgiens	51 427	5,8%
- Partis musulmans	47 808	
- Socialistes révolutionnaires	40 196	
- Bolcheviques	24 513	3%
- Démocrates constitutionnels et sionistes	14 475	
Total	892 304	

(Tableau tiré du livre de W. Woytinsky, « La Sociale Démocratie Géorgienne » page 113)

Le **12 décembre 1917**, 300 militants socialistes Géorgiens s'emparent de l'arsenal de Tiflis. La ville et l'arsenal sont gardés par 33 000 soldats russes. La Garde Populaire (issue des cent rouges) est immédiatement créée.

ამიერკავკასიაში		
- სოციალ-დემოკრატები	660 216	33%
- პარტია დამნაკი (სომეხი ნაციონალისტები)	419 887	
- პარტია მუსავატი (აზერბაიჯანელი ნაციონალისტები)	405 917	
- სხვა მუსულმანური პარტიები	228 889	
- სოციალისტ-რევოლუციონერები	97 612	
- ბოლშევიკები	85 960	4%
- ქართველი ნაციონალისტები	52 33	
- კადეტები და სიონისტები	32 221	
- სომხური სახალხო პარტია	12 928	
სულ	1 996 263	
საქართველოში		
- ქართული სოციალ-დემოკრატია	640 231	72%
- პარტია დამნაკი (სომეხი ნაციონალისტები)	73 654	
- ქართველი ნაციონალისტები	51 427	5,8%
- მუსულმანური პარტიები	47 808	
- სოციალისტ-რევოლუციონერები	40 196	
- ბოლშევიკები	24 513	3%
-კადეტები და სიონისტები	14 475	
სულ	892 304	

W. Woytinsky, « La Sociale Démocratie Géorgienne » გვ.113

12 დეკემბერს 300 ქართველმა სოციალისტმა აქტივისტმა ხელში ჩაიგდო თფილისის არსენალი. ქალაქს და არსენალს 33 000 რუსი ჯარისკაცი იცავდა. მამინეე შეიქმნა სახალხო გვარდია (წარმოშობილი ასი ნიოლისგან).

La prise de l'arsenal et la formation de la Garde Populaire.

Extraits de « Mon passé » rédigé par Noé Jordania

La décision de dissoudre les régiments nationaux fut prise. Les soldats devaient être renvoyés dans leurs foyers sans armes. On les mobiliserait de nouveau dans quelques mois. Nous pensions que dans leurs villages, au milieu des paysans, la contamination bolcheviste se dissiperait rapidement. Les soldats redeviendraient semblables à des travailleurs normaux puis, plus tard, seraient des éléments militaires fiables. Or, leur dispersion impliquait le recours à la force. De là naquit l'idée de créer notre propre force armée avec l'avant-garde ouvrière. Le principal défenseur de cette proposition fut Valiko Djougheli et nous lui confiâmes, de pair avec Tchiabérachvili, le soin de mener à bien sa réalisation. La Garde Populaire fut créée. Mais elle ne possédait pas d'armes. C'est alors qu'eut lieu le conflit à cause de l'arsenal qui prit fin avec sa conquête par nos troupes. Un acte de dévouement et une prise de risque, marqués par une détermination inébranlable et une grande volonté, furent ainsi accomplis. A dire vrai, lorsque ce soir là je passai en revue « nos forces armées » alignées, je pris peur. Elles ressemblaient à une véritable bande, habillée de manière surréaliste et mal armée. J'ai pensé : « Cette troupe ne pourrait même pas vaincre une compagnie, alors une garnison ! » Notre seul espoir reposait sur l'influence morale que les ouvriers pouvaient exercer sur les soldats. Seule cette force morale représentait une arme efficace ; les fusils et les revolvers n'étaient là que comme simples accessoires, comme leurres. Le désir des ouvriers de devenir les patrons et maîtres de Tbilissi fut décisif. Le pouvoir ouvrier étant prôné par les bolcheviks eux-mêmes, ils en persuadèrent l'armée ce qui entraîna la désorganisation de la garnison. Par sa seule force morale, la « troupe » d'ouvriers si mal équipée avait mis à genoux une garnison de 33 000 soldats et l'avait désarmée. L'arsenal tomba entre nos mains. Il y eut une grande fête au Conseil ouvrier. Alors que la démobilisation se produisait dans la garnison, chez les ouvriers, se produisait le phénomène inverse : la concentration des forces et de la volonté.

De ce jour, la garnison cessa d'être une garnison. Les soldats obéirent sans protester à l'annonce faite par le Comité exécutif qu'ils devaient quitter Tbilissi et rentrer dans leurs foyers. La discussion ne porta que sur les armes : ils ne voulaient pas laisser leurs fusils. Nous y consentîmes pour nous libérer de ces éléments dangereux : « Pourvu qu'ils partent, ils n'ont qu'à les emporter ! » Ils partirent. Nous primes possession des casernes et y installâmes nos troupes. La Garde grossit rapidement et devint notre principal soutien et notre force militaire. Grâce à elle nous étions parvenus à désarmer les régiments bolchévisés.

ნაწყვეტი ნოე ჟორდანიას „ჩემი წარსულდან“¹

(...) მივიღეთ გადანწყვეტილება ნაციონალური პოლკები დაშლილ იქნას, სალდათები უიარალოთ შინ გაშვებული, ხოლო რამდენიმე თვის შემდეგ ისევ მონოდებულნი. ჩვენ ვფიქრობდით, რომ სოფელში გლეხობაში ბოლშევიკური სულიერი აფორიაქება ჩქარა გაქრება, დამსგავსებთან ნორმალურ მშრომელთ და შემდეგ გახდებიან საიმედო სამხედრო ელემენტებათ. მაგრამ მათ გასარეკავათ ძალა იყო საჭირო. დაიბადა აზრი საკუთარი შეიარაღებული ძალის შექმნისა მონინავე მუშებისაგან. ამის მთავარი მოციქული გახდა ჯუღელი და მასვე მივანდევით ჭიბერაშვილთან ერთად მისი დანყება. გატარება ადვილი იყო, ვინაიდან პარტიული ცენ. კომიტეტი და ორგანიზაციები ამას მხარს უჭერდნენ. გვარდია შედგა, იარაღი კი არ იყო. აი ამ დროს მოხდა კონფლიქტი არსენალის ირგვლივ, რაიცა გათავდა მისი დაკავებით ჩვენ მიერ. ეს იყო ნაბიჯი თავდადების, რისკის, მაგრამ შეუდრეკელი გადანწყვეტილების და უძლეველი ნებისყოფის. მართალი გითხრათ, როცა ამ საღამოს ენახე დამწყვირებული ჩვენი „შეიარაღებული ძალა“ შემეშინდა, გავდა ნამდვილ ბანდას, ფანტასტიურათ შედგენილს და შეიარაღებულს. ვიფიქრე, ეს ძალით ერთ როტასაც ვერ მოერევა, არა თუ მთელ გარნიზონს. იმედი გვექონდა ერთადდერთი – მუშების მორალური გავლენისა სალდათებზე. მხოლოდ და მხოლოდ ეს მორალური იყო მჭრელი იარაღი, ხოლო თოფ-რევოლვერები უბრალო დამატება, მოჩვენება. მუშათა გადაჭრილი სურვილი იყო გახდეს ბატონი და პატრონი თფილისის. ამ აზრს, ე.ი. მუშათა ხელისუფლებას თვით ბოლშევიკები ქადაგებდნენ, ასე ჩააგონეს ჯარსაც და ამ გარემოებაში მოშალა გარნიზონი. მუშათა ჩიქორთულათ შეიარაღებულმა „ბანდამ“ 33 ათასი მეომრისაგან შემდგარი გარნიზონი განაიარაღა მორალურათ და დააჩოქა თავის წინაშე. არსენალი გადმოვიდა ჩვენს ხელში.

(...) სამაგიეროთ, მუშათა საბჭოს კრებაზე იყო დიდი ზეიმი, გარნიზონში მოხდა დემობილიზაცია. მუშებში კი პირობით, ძალთა კონცენტრაცია და ნებისყოფის გამტკიცება. იმ დღიდან გარნიზონი აღარ გარნიზონობდა და აღმასკომის წინადადებას – დაეცალა თფილისი და შინ დაბრუნებულიყო – უპროტესტოთ დაემორჩილა. დავა დაინყო მხოლოდ იარაღის შესახებ, თოფებს არ ტოვებდნენ, იარაღით უნდა წავიდეთ. ოღონდ კი მოგვემორდნენ, დეე ნაილონ თავის შეიარაღება. ისინი წავიდნენ, ყაზარმებს დავეპატრონეთ, ყველგან ჩვენი პატრული დავანესეთ. გვარდია სწრაფათ გამრავლდა და მთავარი სამხედრო ძალის ადგილი დაიჭირა. მისი საშვალეებით განვაიარაღეთ გაბოლშევიკებული ქართული პოლკები.

¹ გვ. 81-83, 5. ჟორდანია, „ჩემი წარსული“, რუსთაველის საზოგადოების გამომცემლობა „სა-რანგი“, თბილისი, 1990

La prise de l'arsenal de Tiflis le 12 décembre 1917 et le retour des troupes russes, du front turc, à travers le Caucase.

Extraits de « La Démocratie géorgienne » de Wladimir Woytinsky

La Garde Populaire de la République Géorgienne naquit au moment où, sous l'influence bolcheviste, le front du Caucase était en pleine désagrégation.

La nouvelle du coup d'Etat de Petrograd de fin octobre 1917 remplit d'angoisse les paysans et les ouvriers de Géorgie. Tout autre fut l'impression produite sur les soldats par ce coup d'Etat qui leur promettait un prompt retour dans leurs foyers ; aussi sur le front du Caucase, comme partout ailleurs, se rangèrent-ils du côté du pouvoir soviétiste. Ne formant dans les armées du Caucase qu'une minorité infime – la grande majorité des Caucasiens ayant été envoyés sur les fronts occidentaux -, les Géorgiens et les Arméniens se trouvèrent dans une situation tragique.

Tenir le front signifiait, en effet, pour eux défendre leurs foyers contre l'implacable ennemi turc. Or, ils voyaient que la politique du Conseil des Commissaires du Peuple, en démoralisant et en désarmant le front, ouvrait aux hordes turques la route de la Transcaucasie. Les Géorgiens et les Arméniens tentèrent donc de s'opposer à cette politique et de renforcer le front par la création de nouvelles unités combattantes.

Mais la masse des soldats, originaires pour la plupart des provinces centrales de la Russie, s'imagina que les Caucasiens voulaient continuer la guerre, à l'encontre des bolcheviks, désireux de donner la paix au monde entier. C'est ainsi, qu'aux yeux des soldats voulant à tout prix rentrer chez eux, les Caucasiens apparurent comme des contrerévolutionnaires, des impérialistes, des serviteurs du capital angloaméricain.

C'est surtout dans les unités de l'arrière qu'on voyait du mécontentement contre l'attitude des Caucasiens. Un mouvement ayant pour objet de s'emparer du pouvoir dans la ville de Tiflis se dessina parmi les troupes de la garnison.

Pour défendre Tiflis en cas d'attaque de la part de la soldatesque, les ouvriers de la ville résolurent de se procurer des armes. Mais lorsque le Comité Exécutif du Soviet de Tiflis demanda à l'arsenal la quantité d'armes nécessaire aux ouvriers, les soldats qui gardaient l'arsenal répondirent par un refus.

Alors les ouvriers décidèrent de s'emparer de l'arsenal de vive force. Dans la nuit du 11 au 12 décembre, plusieurs centaines d'ouvriers social-démocrates se réunirent dans la cour du Palais de Tiflis où siégeait le Soviet. Ne disposant que de moyens de fortune : vieux revolvers, fusils de divers systèmes, etc., leur force combattive était à peu près nulle. Cependant, sûre, qu'elle était d'exprimer la volonté du prolétariat de Tiflis, cette poignée de braves n'hésita pas à défier la garnison armée de canons et de mitrailleuses et numériquement cent fois plus forte.

1917 წლის 12 დეკემბერი, თფილისის არსენალის ხელში ჩაგდება და რუსული საჯარო ფორმირებების დაბრუნება თურქეთის ფრონტიდან კავკასიის გავლით, ნანყვეტი ვლადიმერ ვოიტინსკის „ქართული დემოკრატიიდან“

საქართველოს რესპუბლიკის სახალხო გვარდია მაშინ დაიბადა, როდესაც, ბოლშევიკთა გავლენით, კავკასიის ფრონტი დაშლის პროცესში იყო.

პეტროგრადის ახალმა სახელმწიფო გადატრიალებამ 1917 წლის ოქტომბრის ბოლოს დაადარდინა საქართველოს გლეხები და მუშები. სრულიად განსხვავებული იყო შთაბეჭდილება, რომელიც ამ გადატრიალებამ ჯარისკაცებზე მოახდინა, გადატრიალებამ, რომელიც მათ ოჯახებში დაუყოვნებლივ დაბრუნებას ჰპირდებოდა; ასევე კავკასიის ფრონტზე, როგორც ყველგან, მათ საბჭოთა ხელისუფლების იდეების მხარეს ყოფნა გადანყვიტეს. ქართველები და სომხები ტრაგიკულ სიტუაციაში იყვნენ, კავკასიის არმიაში უმცირესობას წარმოადგენდნენ, რადგან კავკასიელთა უმრავლესობა დასავლეთ ფრონტზე იყო გაგზავნილი.

ფრონტის შენარჩუნება სინამდვილეში მათთვის საკუთარი კერის დაცვას ნიშნავდა ულმობელი თურქი მტრისგან. თუმცა, ზედავდნენ, რომ სახალხო კომისართა საბჭოს პოლიტიკა, დემორალიზაციისა და განიარაღების ხარჯზე, თურქულ ურდოებს ამიერკავკასიის გზას უხსნიდა. ქართველები და სომხები ცდილობდნენ, ამ პოლიტიკას დაპირისპირებოდნენ და ფრონტი ახალი მებრძოლთა ერთეულებით გაეძლიერებინათ. მაგრამ ჯარისკაცთა მასამ, რომლის უმრავლესობაც ცენტრალური რუსეთის პროვინციებიდან იყო, წარმოიდგინა, რომ კავკასიელებს ომის გაგრძელება სურდათ ბოლშევიკების წინააღმდეგ, რათა მთელი მსოფლიოსთვის მშვიდობა მიენიჭებინათ. სწორედ ამგვარად, იმ ჯარისკაცთა თვალებში, რომელთაც ყველაფრის ფასად თავისთან დაბრუნება სურდათ, კავკასიელები კონტრ-რევოლუციონერებად, იმპერიალისტებად, ანგლო-ამერიკული კაპიტალის მომხრეებად გამოჩნდნენ.

უმეტესად უკანა ხაზის ერთეულებში ჩანდა უკმაყოფილება კავკასიელთა საქციელის მიმართ. გარნიზონის შეიარაღებული ძალებისთვის ქალაქ თფილისის ხელისუფლების ხელში ჩაგდებისთვის განხორციელებული მოქმედება დაიხატა.

სამხედრო თავდასხმისგან თფილისის დასაცავად, ქალაქის მუშებმა გადანყვიტეს, იარაღი მოემარაგებინათ. მაგრამ როგორც კი თფილისის საბჭოს აღმასრულებელმა კომიტეტმა არსენალს მუშებისთვის იარაღის საჭირო რაოდენობა მოსთხოვა, ჯარისკაცებმა, რომელთაც არსენალის დაცვა ევალებოდათ, უარი თქვა უპასუხეს.

მაშინ მუშებმა გადანყვიტეს, არსენალი ძალით ჩაეგდოთ ხელში. 11 და 12 დეკემბრის ღამეს რამდენიმე ასეული სოციალ-დემოკრატი მუშა შეიკრიბა თფილისის

A l'aube, les ouvriers cernèrent l'arsenal, attaquèrent et désarmèrent les gardes, occupèrent toutes les entrées et se fortifièrent sur les routes donnant accès à l'arsenal.

C'est ainsi que l'arsenal demeura aux mains des ouvriers socialistes qui se trouvèrent, du coup, en possession des moyens techniques nécessaires à la création de leur propre force armée. Cet événement avait une importance considérable.

L'anniversaire du 12 décembre, jour où la Garde Populaire fit, pour la première fois, son apparition, est devenu, en Géorgie, une fête nationale.

Tout en procédant à l'armement des ouvriers, les dirigeants de la démocratie géorgienne se rendaient fort bien compte que la force de la Garde Populaire résidait non dans le nombre de ses baïonnettes, mais bien dans son esprit.

N'étaient admis dans la Garde que ceux dont le parti pouvait se porter garant. Le service ne comportait aucune rétribution et ne conférait généralement aucun privilège, aucun droit particulier, sinon celui de marcher à la mort sous le drapeau rouge, de donner sa vie pour la défense de la révolution.

Cependant, le service y était pénible : patrouilles et reconnaissances continues, gardes de nuit, protection des dépôts de l'Etat, lutte contre le brigandage. Le parti en vint à se demander s'il ne convenait pas de diminuer les heures du travail aux usines pour les gardes populaires qui prenaient sur leurs heures de sommeil et de repos le temps nécessaire au service de patrouilles et à l'exercice.

Mais pareille mesure aurait porté préjudice à l'industrie, la Garde Populaire comprenant les meilleurs ouvriers qualifiés de Tiflis impossibles à remplacer dans les ateliers.

Au surplus, la Garde Populaire elle-même se prononça contre la réduction des heures de travail.

Cet exemple traduit bien l'esprit de dévouement idéaliste et désintéressé dont la Garde Populaire avait hérité des anciennes organisations social-démocrates, des temps héroïques des organisations clandestines.

Au moment où l'armée russe désertait le front, la création d'une force armée socialiste était, pour la Géorgie, une question de vie ou de mort.

Sur le front du Caucase comme sur tous les autres, le bolchevisme s'était emparé de l'esprit de ceux qui, durant plus de trois ans, avaient courbé l'échine dans les tranchées de ceux qui ne savaient la raison pour laquelle ils avaient si longtemps regardé la mort en face ...

Pénétrées de l'esprit bolcheviste, les troupes s'étaient transformées en une force de destruction aveugle prête à réduire en ruines les villes et les villages de la Transcaucasie.

Pour regagner leurs foyers, les soldats de l'armée du Caucase devaient traverser un pays dont la population n'était pas de langue russe. Ils étaient donc enclins à la considérer avec méfiance et hostilité. Il leur semblait que si, pendant plus de trois ans, ils avaient dû souffrir sur le front, c'était uniquement pour défendre contre les Turcs cette population et non la Russie même.

La Transcaucasie risquait à tout moment de devenir le théâtre de pogroms militaires qui, ici, eussent vite dégénéré en une extermination mutuelle des nationalités.

სასახლის ეზოში, სადაც საბჭო იყო განთავსებული. რაკი მხოლოდ კუსტარულად დამზადებულ რევოლვერებს, სხვადასხვა სისტემის თოფებს და სხვ. ფლობდნენ, მათი შემტევი ძალა ნულის ტოლი იყო. თუმც, დარწმუნებული, რომ თფილისის პრო-ლეტარიატის ნება-სურვილს გამოხატავდა, ერთ მუშტად შეკრულმა მამაცებმა არც კი იცოყმანეს ქვემეხების გარნიზონის, ტყვიაფრქვევების და რიცხოვრივად ასჯერ მათზე ძლიერი ჯარის წინააღმდეგ შებრძოლებისას.

გამთენიისას მუშებმა ალყა შემოარტყეს არსენალს, შეუტიეს და განაიარაღეს ჯარი, დაიკავეს ყველა შესასვლელი და არსენალისკენ მიმავალ გზებზე გამაგრდნენ. ამგვარად, არსენალი სოციალისტ მუშათა ხელში გადავიდა, რომელნიც ბოლოს და ბოლოს საკუთარი შეარაღებული ძალების შესაქმნელად საჭირო ტექნიკას ფლობდნენ. ამ მოვლენას გადამწყვეტი მნიშვნელობა ჰქონდა.

12 დეკემბრის იუბილე, დღე, როდესაც სახალხო გვარდია პირველად გამოჩნდა, საქართველოში ეროვნულ დღესასწაულად იქცა.

აგრძელებდნენ რა მუშათა შეიარაღებას, ქართული დემოკრატიის მმართველები კარგად ხედებოდნენ, რომ სახალხო გვარდიის ძლიერება არა მის შუბებში, არამედ მის გონებაშია.

გვარდიაში მხოლოდ მათ იღებდნენ, რომელთაც პარტია გარანტად უდგებოდა. სამსახურებრივი მოვალეობები ანაზღაურებული არ იყო და არავითარ პრივილეგიებს არ ანიჭებდა, არანაირ განსხვავებულ უფლებას, მხოლოდ სიკვდილამდე წითელი დროშით სიარულის და რევოლუციის სიცოცხლის ფასად დაცვის უფლებას.

ამასთან, მსახურება იყო რთული: პატრულირება და მუდმივი დაზვერვა, ღამის ბაღრაგები, სახელმწიფო ანაზღაურების დაცვა, ბრძოლა ყაჩაღობის წინააღმდეგ. პარტია მ სახალხო გვარდიელებისთვის ქარხნებში სამუშაო საათების შემცირების საკითხი დასვა, რადგან მათ საკუთარი დასვენების დროის ხარჯზე უნეედათ პატრულირებისა და წერტილების შესრულება.

მაგრამ მსგავს ზომებს შეიძლებოდა ზიანი მიეტანა ინდუსტრიისთვის, სახალხო გვარდია თფილისის საუკეთესო მუშებისგან იყო დაკომპლექტებული და საამქროებში მათი ჩანაცვლება შეუძლებელი იყო.

მეტიც, სახალხო გვარდია თავად დაუპირისპირდა სამუშაო საათების შემცირების იდეას.

ეს მაგალითი ასახავს იმ სულისკეთებას და უანგარობას, რაც სახალხო გვარდია მ ძველი სოციალ-დემოკრატიული ფარული ორგანიზაციების გმირული პერიოდიდან მემკვიდრეობით მიიღო.

მაშინ, როდესაც რუსული არმია ფრონტს ტოვებდა, სოციალისტური შეიარაღებული ძალების ფორმირება საქართველოსთვის სიკვდილ-სიცოცხლის საქმე იყო.

კავკასიის ფრონტზე, ისევე როგორც ყველა დანარჩენზე, ბოლშევიზმი დაეუფლა მათ გონებას, ვინც სამი წლის მანძილზე წელში მოხრილნი იდგნენ სანგრებში, მათ გონებას, ვინც არც კი იცოდა, თუ რატომ უყურებდნენ ამ ხნის მანძილზე სიკვდილს თვალებში ...

ბოლშევიზმის გავლენის ქვეშ მყოფი ჯარები ბრმა, დამანგრეველ ძალებად იქცნენ, რომელნიც მზად იყვნენ, ამიერკავკასიის ქალაქები და სოფლები ნანგრევებად ექციათ.

Le premier sang avait déjà coulé.

Les troupes avaient, en partant, pillé et incendié les villages tatars voisins du front, ce qui avait soulevé l'indignation des masses musulmanes de la Transcaucasie orientale. En bandes, des Musulmans armés se rassemblaient le long de la ligne de chemin de fer que suivaient les troupes. Ces bandes étaient décidées non seulement à défendre leurs frères, mais encore à attaquer les convois pour s'emparer des armes des soldats, butin qui, à leurs yeux, était hors de prix.

Profitant de cette situation, les bolcheviks dirigèrent la masse des soldats contre le « centre mencheviste de Tiflis ». Parlant aux soldats des « crimes des mencheviks » de Tiflis, ils leur disaient que ceux ci s'étaient vendus aux impérialistes anglais et voulaient prolonger la guerre. Ils présentaient Tiflis aux soldats comme un foyer de contre-révolution et les pressaient d'attaquer la ville pour s'emparer du pouvoir.

Pendant trois mois, le flot de l'armée abandonnant le front en désordre traversa la Transcaucasie. Pendant trois mois, le pays resta sous la menace d'un coup de force bolcheviste. Durant tout ce temps, sans déposer les armes, les ouvriers veillèrent au maintien de l'ordre et de la liberté. Ils sauvèrent le pays, ils sauvèrent la Géorgie des pogroms militaires.

იმისათვის, რომ ოჯახებში დაბრუნებულიყვნენ, კავკასიის არმიის ჯარისკაცებს უნდა გაეეღოთ ქვეყანა, რომლის მოსახლეობაც რუსულენოვანი არ იყო. ამგვარად, ისინი ამ ხალხის მიმართ უნდობლობით და მტრულად განეწყვნენ. მათი აზრით, სამ წელზე მეტი დროის მანძილზე ისინი ფრონტზე იტანჯებოდნენ, რათა თურქებისგან დაეცვათ ეს ხალხი და არა რუსეთი.

ამიერკავკასია სამხედრო დარბევების თეატრად გადაქცევის საშიშროების წინაშე იდგა, რაც ძალიან მალე გადაიზრდებოდა სხვადასხვა ეროვნებების ორმხრივ განადგურებაში.

პირველი სისხლი უკვე დაიღვარა.

ჯარები გზადავ ზა ძარცვავდნენ და წვავდნენ ფრონტთან ახლოს მყოფ თათართა სოფლებს, რამაც აღმოსავლეთ ამიერკავკასიის მუსულმანთა უმრავლესობის აღშფოთება გამოიწვია. ჯგუფებად გაერთიანებული შეიარაღებული მუსულმანები რკინიგზის ხაზზე იკრიბებოდნენ, სადაც ჯარებს უნდა გაეეღოთ. ამ ჯგუფებს არა მხოლოდ ძმების დაცვა ჰქონდათ გადანყეტილი, არამედ კორტეჟზე თავდასხმაც, რათა ხელში ჩაეგდოთ ჯარისკაცების იარაღი, სამხედრო ნადავლი, რაც მათ თვალში ფასდაუდებელი იყო.

სარგებლობდნენ რა შექმნილი სიტუაციით, ბოლშევიკები ჯარისკაცებს „თფილისის მენშევიკთა ცენტრის“ წინააღმდეგ განაწყობდნენ. ჯარისკაცებს უყვებოდნენ თფილისის „მენშევიკების დამნაშაევობის“ შესახებ და ეუბნებოდნენ, რომ ისინი მიყიდულნი არიან ინგლისელ იმპერიალისტებს და ომის გაგრძელება სურთ. თფილისის ჯარისკაცების თვალში ხატავდნენ, როგორც კონტრ-რევოლუციურ ცენტრს და ქალაქის წინააღმდეგ შეტევის განხორციელებას აჩქარებდნენ, რათა ხელში ჩაეგდოთ ხელისუფლება.

სამი თვის მანძილზე არმიის ფლოტი ქაოსურად ტოვებდა ფრონტს და ამიერკავკასიით გადადიოდა. სამი თვის მანძილზე ქვეყანა ბოლშევიკური გადატრიალების საფრთხის ქვეშ რჩებოდა. ამ დროის მანძილზე, იარაღის დაუდებლად, მუშები დარაჯობდნენ წესრიგისა და თავისუფლების შენარჩუნებას. მათ გადაარჩინეს ქვეყანა, გადაარჩინეს საქართველო სამხედრო დარბევისგან.

1918

Le 5 janvier 1918, à Petrograd la nouvelle assemblée, élue démocratiquement en décembre 1917, sur tout le territoire de la Russie tsariste, est dispersée par les bolcheviques.

Le 23 janvier, les députés caucasiens décident de constituer une Diète, le **SEIM**.

Le 3 mars, les bolcheviques signent le traité de Brest-Litovsk, abandonnant ainsi Batoumi et sa région, ainsi que les régions d'Ardahan et de Kars aux turcs.

Les troupes russes abandonnant le front turc refluent sur la Géorgie pour rentrer en Russie. Pour éviter les pillages, la **Garde Populaire** dirigée par le Parti Social-démocrate de Géorgie et constituée de ses meilleurs militants, assure l'ordre et le retour des 500 000 soldats russes dans leur pays. Ce qui évite au Caucase de tomber dans l'anarchie.

Valiko Djougheli, Commandant de la Garde Populaire
ვალეკო ჯუღელი, სახალხო გვარდიის მეთაური

*Bataillon
de la Garde Populaire*
სახალხო გვარდიის
ბატალიონი

1918 წლის 5 იანვარს პეტროგრადში, 1917 წლის დეკემბერში მთელი ცარისტული რუსეთის ტერიტორიაზე დემოკრატიულად არჩეული ახალი ასამბლეა ბოლშევიკების მიერ იქნა დაშლილი.

23 იანვარს კავკასიელმა დეპუტატებმა გადანყვიტეს, შეექმნათ საკანონმდებლო ორგანო, სეიმი.

3 მარტს ბოლშევიკები ხელს აწერენ ბრესტ-ლიტოვსკის ზავს, ამგვარად, თურქებს უტოვებენ ბათუმს და მის რეგიონს, ისევე როგორც არდაღანის და ყარსის ოლქებს.

რუსული ჯარები, ტოვებდნენ რა თურქულ ფრონტს, საქართველოსკენ მოედინებოდნენ იმისათვის, რომ რუსეთში გადასულიყვნენ. ძარცვის თავიდან აცილების მიზნით, სახალხო გვარდია, რომელსაც საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტია მართავდა და მისი საუკეთესო მებრძოლებისგან იყო დაკომპლექტებული, უზრუნველყოფს წესრიგს და 500 000 რუსი ჯარისკაცის საკუთარ ქვეყანაში დაბრუნებას. ამ ფაქტმა კავკასიას აწარქია ააცილა.

კავკასიური საკანონმდებლო ორგანიზაციის დელეგაცია ამაოდ ცდილობს თურქებთან მოლაპარაკებას, რომელნიც უკომპრომისობად აჩვენებენ თავს. არათანასწორი ბრძოლები მიმდინარეობდა 12 აპრილამდე. მაგრამ კავკასიის ახალგაზრდული ჯარები, აზერბაიჯანელების მხარდაჭერის გარეშე, ვერ უმკლავდებიან თურქეთის არმიას. მოლაპარაკებები აუცილებელი გახდა. თურქეთი მოლაპარაკებებს ითხოვს სახელმწიფოსთან.

22 აპრილს სეიმის დეპუტატები, ისევე როგორც კავკასიის ერების პოლიტიკური პარტიები, გადანყვიტენ ამიერკავკასიის დემოკრატიული ფედერაციული რესპუბლიკის შექმნას.

თურქეთთან მოლაპარაკებები განახლდა 11 მაისს. მაგრამ თურქებმა ბრესტ-ლიტოვსკის ზავის საკითხი დასვეს, რომელიც კავკასიელ ხალხებს დაუდგინეს და აგრძელებდნენ იერიშებს სომხეთსა და საქართველოში.

სერიოზული აზრთა სხვადასხვაობა გაჩნდა გერმანელებსა და თურქებს შორის, ქართველი დელეგატები იწყებენ მოლაპარაკებებს გერმანელებთან, რომელნიც კავკასიის თურქეთის ჯარებისგან დაცვის პასუხისმგებლობას იღებენ. ამიერკავკასიის ფედერაციული რესპუბლიკა დაიყო ამ მოვლენების წინაშე:

- აზერბაიჯანელებმა თურქების თამაში ითამაშეს, დამყრობის;
- სომხებმა მოკავშირის თამაში ითამაშეს, რომელიც უარს ამბობდა ამ რეგიონში ინტერვენციას, გარდა რამდენიმე ინგლისური ჯარისა;
- ქართველები ცდილობდნენ, მოკავშირეები იპოვონ გერმანიაში, რომელნიც ერთადერთი არიან კავკასიაში, ვისაც თურქეთთან დაპირისპირება შეუძლიათ. სწორედ ამგვარად მოხდა, რომ გერმანულ-ქართული ჯარი დაუპირისპირდა და განდევნა თურქული ჯარი.

La délégation de la Diète caucasienne essaye vainement des négociations avec la Turquie qui se montre intraitable. Les combats inégaux ont lieu jusqu'au 12 avril. Mais les jeunes troupes du Caucase, sans l'appui des azéris, ne peuvent résister à l'armée turque. Les négociations deviennent obligatoires. La Turquie réclame de négocier avec un état.

Le 22 avril, les députés du **SEIM** ainsi que les partis politiques nationaux caucasiens, décident la création de la République Démocratique Fédérative de Transcaucasie.

Les négociations reprennent le **11 mai** avec la Turquie. Mais les turcs remettent en question le traité de Brest-Litovsk, imposé aux peuples caucasiens, et continuent leur offensive en Arménie et en Géorgie.

Des divergences sérieuses étant apparues entre les allemands et les turcs, les délégués géorgiens commencent des négociations avec les Allemands qui s'engagent à protéger le Caucase contre l'avancée des troupes turques. Les forces composant la République Fédérative de Transcaucasie sont divisées devant ces événements :

- les azéris jouent la carte des turcs, l'envahisseur,
- les arméniens jouent la carte des alliés, qui refusaient d'intervenir dans cette région, à l'exception de quelques troupes anglaises,
- les géorgiens recherchent l'alliance avec l'Allemagne qui seule, dans le Caucase peut s'opposer aux turcs. C'est ainsi que les troupes germano-géorgiennes affrontent et repoussent les troupes turques.

Le 26 mai 1918, la République Fédérative de Transcaucasie se dissout. Le Conseil National géorgien déclare l'Indépendance de la République Démocratique de Géorgie. Noé Jordania lit l'acte d'indépendance.

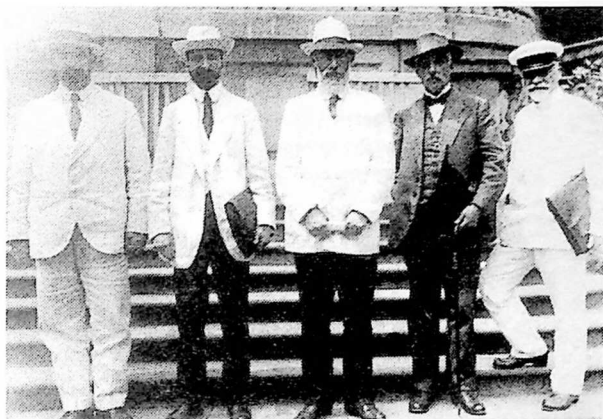
Noé Ramichvili est chargé de constituer le premier gouvernement de la République Démocratique de Géorgie. C'est un gouvernement de coalition.

Le 28 mai, Akaki Tchenkeli, Ministre du gouvernement géorgien, signe une convention avec l'Allemagne. Cette Convention prévoit :

- que l'Armée Allemande puisse utiliser les lignes de chemins de fer géorgiens (Batoumi-Poti-Tiflis-Bakou),
- que l'Armée Allemande puisse stationner en Géorgie,
- que cette même armée défende les lignes de chemin de fer contre l'attaque de toutes forces armées, y compris (surtout) les attaques des Turcs qui sont pourtant leurs alliés.

Cette Convention, qui ne fut jamais ratifiée, mais appliquée, par les gouvernements, puisque l'Allemagne capitula le 11 novembre 1918, sauva la Géorgie de l'invasion turque.

26 მაისს ამიერკავკასიის ფედერაციული რესპუბლიკა დაიშალა. საქართველოს ეროვნულმა საბჭომ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობა გამოაცხადა. ნოე ჟორდანიამ დამოუკიდებლობის აქტი წაიკითხა.

Chalva Alexis-Meskchivili, Noé Ramichvili, Noé Jordania, Guiorgui Laskhichvili et Guiorgui Jourouli, lors de la déclaration de l'indépendance de la Géorgie, en mai 1918

შალვა ალექსი-მესხიშვილი, ნოე რამიშვილი, ნოე ჟორდანია, გიორგი ლასხიშვილი და გიორგი ჟურული

ნოე რამიშვილს დაევალა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პირველი მთავრობის შექმნა. ეს კოალიციური მთავრობაა.

28 მაისს აკაკი ჩხენკელი, საქართველოს მთავრობის მინისტრი, გერმანიასთან ხელშეკრულებას აწერს ხელს. ეს ხელშეკრულება გულისხმობს შემდეგს:

- გერმანული არმია შეძლებს საქართველოს რკინიგზის ხაზის გამოყენებას (ბათუმი-ფოთი-თფილისი-ბაქო);
- გერმანიის არმია შეძლებს საქართველოში გაჩერებას (პარკირებას);
- იგივე არმია დაიცავს სარკინიგზო ხაზებს ყველანაირი თავდასხმებისგან, (უპირველესად) თურქული თავდასხმებისგან, რომლებიც, მიუხედავად ყველაფრისა, მათი მოკავშირეები არიან.

ამ კონვენციამ, რომელიც არასდროს ყოფილა რატიფიცირებული მთავრობების მიერ (რადგან გერმანიამ 1918 წლის 11 ნოემბერს კაპიტულაცია გამოაცხადა), გადაარჩინა საქართველო თურქეთის შემოსევისგან.

**Les membres du premier gouvernement de coalition de la République
Démocratique de Géorgie (mai-juin 1918)**

საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის
(1918 წლის მაისი-ივნისი) პირველი კოალიციური მთავრობის წევრები

Noé Ramichvili

*Chef du gouvernement
et Ministre de l'intérieur*

ნოე რამიშვილი

მთავრობის მეთაური და
შინაგან საქმეთა მინისტრი

Akaki Tchenkeli

Ministre des Affaires étrangères

აკაკი ჩხენკელი

საგარეო საქმეთა მინისტრი

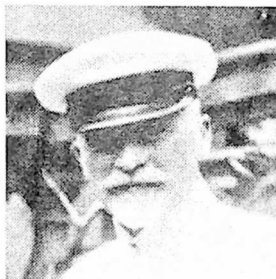

Grigol Guiorgadzé

Ministre de la Guerre

გრიგოლ გიორგაძე

სამხედრო მინისტრი

Giorgi Jourouli

Ministre des Finances

et de l'Industrie

გიორგი ჟურული

ფინანსთა, ვაჭრობის და
მრეწველობის მინისტრი

Giorgi Laskhichvili

Ministre de l'Education

Nationale

გიორგი ლასხიშვილი

განათლების მინისტრი

Noé Khomeriki

Ministre du Travail et

du Commerce de l'Agriculture

ნოე ხომერიკი

შრომის და

მინათმოქმედების მინისტრი

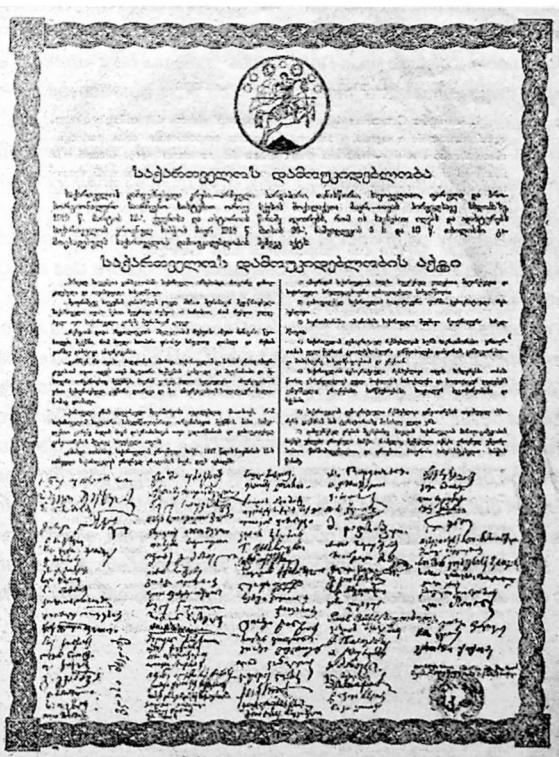

Chalva Alexis-Meskhichvili
Ministre de la Justice et
des Chemins de Fer
 შალვა ალექსი-მესხიშვილი
 იუსტიციის მინისტრი

Ivané Lortkipanidzé
Ministre des Communications
 ივანე ლორთქიფანიძე
 კომუნიკაციების და
 გზების მინისტრი

L'acte d'indépendance du 26 mai 1918, lu par Noé Jordania
საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტი, წაკითხული ნოე ჟორდანიას მიერ

L'Indépendance de la Géorgie et la politique allemande dans le Caucase. Extrait « Mon Passé » rédigé par Noé Jordania

L'invasion turque. La Transcaucasie dépeçée

La Turquie envahit la Géorgie et s'empara des districts d'Akhalkalaki et d'Akhaltikhé¹, de l'Azerbaïdjan entière et des trois quarts de l'Arménie. Ce n'est qu'avec l'aide des Allemands que nous réussîmes à les arrêter à proximité de Tbilissi. Ils s'étaient déjà emparés de Bakou, de Batoumi et voulaient y ajouter Tbilissi. De sorte que la Transcaucasie, la Transcaucasie juridiquement indépendante, devenait de fait une province turque². Après cela, ils eurent beau jeu de nous déclarer : « Discutons maintenant ! »

Moscou s'en lavait les mains : « Ce qui vous arrive vous l'avez cherché ; à vous de jouer maintenant ! ». Ces propos se vérifièrent dans toute leur tragique dimension. Que la Turquie ne fut pas fiable, l'histoire nous l'avait appris, mais nul ne s'attendait à ce qu'elle nous mente aussi cyniquement. Moi non plus, je n'en étais pas convaincu au début et j'agissais avec prudence ; j'exprimai des soupçons et réclamais la circonspection envers les Turcs. Bien sûr, dans ces circonstances, à quoi pouvaient conduire les pourparlers menés à Batoumi, sinon à notre capitulation ? Mais, nous ne nous attendions quand même pas à ce qui s'est passé là-bas.

Je fus mandé à Batoumi. Je m'y rendis et je découvris l'épouvantable spectacle suivant : d'un côté la délégation de la Diète, de l'autre la délégation particulière des musulmans³ qui suppliait les Turcs : « Nous sommes à vous, ne nous abandonnez pas ! »

Personne n'écoutait les Arméniens. Seuls les Géorgiens défendaient avec éloquence la fédération de Transcaucasie, ce qui ne servait à rien. C'est ainsi que l'Azerbaïdjan rompit l'intégrité territoriale de la fédération et passa dans le camp ennemi. La délégation de la Diète se défît ce qui devait entraîner la fin même de la Diète. La délégation géorgienne se réunit. Nous arrivâmes à la conclusion qu'il n'y avait qu'une seule issue à la situation ainsi créée : la dissolution de la Diète de Transcaucasie et la déclaration de l'indépendance des trois nations. En tant que composante de la Transcaucasie, l'Azerbaïdjan entraînait toute une partie vers les Turcs. Il valait mieux nous en séparer. De ce fait, elle n'entraînerait plus qu'elle-même. Les Arméniens ne comprirent pas la situation. J'eus à ce sujet un pénible entretien avec Alexandre Khatisssov. Il répétait : « Si nous devons périr, alors périssons ensemble ! »

¹ Villes de Géorgie

² La Diète siégeait à Tbilissi

³ Azéris

ნაწყვეტი ნოე ჟორდანიას „ჩემი წარსულიდან“¹

(...) ოსმალთა შემოიჭრა და დაიჭირა ახალქალაქის და ახალციხის მაზრები, მთელი აზერბეიჯანი და სომხეთის სამი მეოთხედი, გერმანელების დახმარებით ჩვენ შევაჩერეთ ისინი ჩვენს საზღვარზე, თფილისთან ახლოს. მათ ხელში იყო ბაქო, ბათუმი და სურდათ ამისთვის მიემატებინათ თფილისიც.

ერთი სიტყვით, თავისუფალი ამიერ-კავკასია, იურიდიულად, გახდა ფაქტიურად ოსმალეთის პროვინცია. ამის შემდეგ გვითვლის ის – ახლა ვილაპარაკოთო! მოსკოვმა ხელი დაიბანა: რაც მოგივა დავითაო, ყველა შენი თავითაო, გამართლდა დიდ ტრალიკულ მასშტაბში. ოსმალეთი რომ არ იყო სანდო, ეს ისტორიიდან ვიცოდით, მაგრამ თუ ასე ცინიკურად დაგვატყუებდა – ეს არავის ეგონა. მეც არ ვიყავი დარწმუნებული, მხოლოდ ეჭვები მქონდა და სიფრთხილეს ვითხოვდი. ასეთ პირობებში გამართული მოლაპარაკება ბათუმში, რა იქნებოდა, თუ არა ჩვენი კაპიტულაცია. მაგრამ რაც მოხდა იქ – მაინც არ მოველოდით.

ბათუმიდან მივიღე დეპეშა, ჩამოდიო. ჩავედი, დამხვდა შემადრწუნებელი სურათი: ერთი მხრით სეიმის დელეგაცია, მეორე მხრით მუსულმანების კერძო დელეგატები, არ დაგვეტოვოთ, ჩვენ თქვენი ვართ, ევედრებოდენ სტამბოლს. სომხებს არავინ ყურს არ უვდებდა, ხოლო ქართველები მჭერმეტყველობით ამიერ-კავკასიის დამცველი, რასაც არავითარი ფასი არ ქონდა. ამ ნაირად აზერბეიჯანმა გაარღვია რა ჩვენი ტერიტორიული მთლიანობა და გადაბარგდა მტრის ბანაკში, დაინგრა სეიმის დელეგაცია, რასაც უნდა მიყოლოდა თვით სეიმიც. ქართველ დელეგაციამ გამართა თათბირი. მივედით იმ დასკვნამდე, რომ შექმნილი მდგომარეობიდან ერთად-ერთი გამოსავალია: სეიმის დაშლა და სამი ერის მიერ თავ-თავის დამოუკიდებლობის გამოცხადება. აზერბეიჯანი ახლა ოსმალეთისკენ მიათრევდა მთელ მხარეს, როცა მას მოვშორდებოდით, მხოლოდ თავის თავს გაათრევდა. სომხები ვერ მიხვდნენ მდგომარეობას, უსიამოვნო ლაპარაკი მომივიდა ალ. ხატისოვთან. მან დამიჩემა – თუ ვილუბებით – სჯობს ერთად დავილუბოთო! ეს იყო სასონარკვეთილობის ამოძახილი, ჩვენი აზრი მოიწონეს გერმანელებმაც და აღგვითქვეს დახმარება. ამ გადაწყვეტილებით ნავიდენ ბერლინში თავის მთავრობისათვის მოსახსენებლად (...).

¹ გვ. 88-91. ნ. ჟორდანიას „ჩემი წარსული“, რუსთაველის საზოგადოების გამომცემლობა „სარანგი“, თბილისი, 1990

C'était un cri de désespoir ! Le point de vue géorgien fut approuvé par les Allemands qui nous promirent leur aide. Ils retournèrent à Berlin pour rendre compte de notre décision à leur gouvernement.

DOCUMENT

L'Indépendance de la Géorgie et la politique allemande dans le Caucase. Extrait « Mon Passé » rédigé par Noé Jordania

L'heure de la déclaration de l'indépendance de la Géorgie était enfin arrivée. C'était un événement totalement inattendu, imprévu. Le faire accepter par nos organisations révolutionnaires devint un véritable casse-tête et je rentrai à Tbilissi investi de cette mission.

Etant donné le rôle déterminant joué par l'organisation social-démocrate de Tbilissi lors de tout grand événement politique, nous l'avons réunie au Conseil de la ville, en premier. Y assistèrent les représentants des comités de quartier, le Comité exécutif au grand complet, le Comité central, les membres du collège de propagande, soit la totalité des dirigeants parmi lesquels figuraient, aux côtés des Géorgiens, les minorités nationales : Russes, Arméniens, Ossètes, Musulmans. C'était vraiment international !

Je fis un exposé. Les débats commencèrent. Tous étaient indignés par le comportement du parti Moussavat ¹ et la trahison de l'Azerbaïdjan. Finalement, notre résolution fut adoptée à l'unanimité. Le soir même, ces personnes actives et dévouées se rendirent dans les quartiers ouvriers pour informer la population des événements de Batoumi et, en vingt quatre heures, elles firent passer toute la classe ouvrière sur les rails du nationalisme géorgien. Ce moment critique est inoubliable ! Une fois encore, notre parti réussit un examen difficile. La décision, gardée secrète, de la conférence de notre parti de Lantchkhouti fut appliquée, dans des circonstances absolument inattendues et tragiques, comme moyen d'autodéfense.

Une fois cette base essentielle acquise, la poursuite du projet était aisée. La question ² fut adoptée par la totalité de notre représentation parlementaire à la Diète. Je conviai les Arméniens séparément et les mis au courant de la situation. Agaronian³ m'adressa des mots chaleureux : « Si cela doit sauver les Géorgiens, comment pourrions-nous ne pas vous approuver et vous féliciter ? Nous ne souhaitons pas entraîner les autres dans notre malheur. »

La question fut ensuite posée devant le Conseil National de Géorgie⁴ qui, après la

¹ Parti nationaliste majoritaire en Azerbaïdjan

² De la proclamation de l'indépendance de la Géorgie

³ Agaronian, leader arménien du Parti Dachnak.

⁴ Le 11 novembre 1917, le « Comité Spécial pour la Transcaucasie », fut dissous et remplacé par un nouvel organe, le Commissariat de Transcaucasie, présidé par Evguéni Gueguetchkori. Outre

ნაწყვეტი ნოე ჟორდანიას „ჩემი წარსულიდან“

მაშასადამე, დღის წესრიგში დასვა საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადება. ეს იყო სრულიად მოულოდნელი, არასოდეს არ გათვალისწინებული ამბავი, მისი გატარება ჩვენს რევოლუციონურ ორგანიზაციებში გახდა დიდ თავსამტკრევ ამოცანათ, ამ მისიით დავბრუნდი თფილისში.

რაკი გადამწყვეტ როლს ყველა დიდ პოლიტიკურ მდგომარეობაში ასრულებდა თფილისის სოც.დდემ. ორგანიზაცია, პირველ-ყოვლისა მოვინვიეთ მისი კრება ქალაქის საბჭოში. დაესწრენ ყველა რაიონების წარმომადგენელნი, კომიტეტი სრული შემადგენლობით, ცენ. კომიტეტი, პროპაგანდისტთა კოლეგიის წევრები – ერთი სიტყვით მთელი მეთაურობა, სადაც შედიოდენ ყველა ეროვნებები ქართველების გვერდით, რუსები, სომხები, ოსები, მუსულმანები – ყველა. ეს იყო მართლა ინტერნაციონალური. გავაკეთე მოხსენება (დაბეჭდილია). გაიმართა დებატები, აღშფოთებული იყვნენ „მუსავატის“ მოქმედებით, აზერბეიჯანის განდგომით და ბოლოს ერთხმად იქნა მიღებული წარმოდგენილი რეზოლუცია. ეს მომქმედი, თავდადებული ხალხი იმავე ღამეს შეესიენ მუშათა რაიონებს. გააცნეს რა ხდებოდა ბათუმში და ოცდაოთხ საათში მთელი მუშათა კლასი გადაიყვანეს საქართველოს ნაციონალურ რელსებზე.

დაუფიქრია ეს კრიტიკული მომენტი. ჩვენმა პარტიამ კიდევ ერთხელ დაიჭირა ძნელი ეგ ზამენი. ლანჩხუთის სოც.დდემ. კონფერენციის გადწყვეტილება განხორციელდა სრულიად მოულოდნელ, ტრადიკულ პირობებში, როგორც საშუალება თავის გადარჩენისა...

რაკი ეს მთავარი ფუძე ჩაიყარა, შემდეგ მისი გატარება ადვილი იყო. სეიმის ჩვენმა ფრაქციამ ერთხმად მიიღო. მივინვიე სომხები ცალკე და გავაცანი მდგომარეობა. აგარონიანმა თფილი სიტყვით მომმართა – რაკი ქართველებს ეს გადაარჩენს, რა დაგვრჩენია რომ არ დავადასტუროთ და მოგილოცოთ, ჩვენ უბედურებაში არ გვინდა სხვებიც ჩავრიოთ და სხ.

ეგვეც საკითხი დაისვა ნაციონალურ საბჭოში, რომელსაც უნდა მოემზადებია მისი განხორციელება შემდეგ სეიმის დაშლისა. საჭირო იყო დამოუკიდებლობის აქტის შედგენა და მიღება საბჭოში. გამოვყავით კომისია ჩემთან ერთად სამუშაოთ ამ საკითხში. მე ვსთხოვე კომისიის წევრს გ. გვაზავას შეედგინა პროექტი, როგორც იურიტს და მოეტანა ჩემთვის. მან შეადგინა, წავიკითხე, გავოცდი. სწორედ ნაციონალურ დებულებათა გვერდით იყო წამოყენებული სოციალური რეფორმების დებულებანი: რვა საათის სამუშაო დღე, მამულების კონფისკაცია და სხ. მე ასეთი მუხლები ჩავთვალე უადგილოთ; საჭირო იყო ერთი, ყველა ქართველისათვის მისაღები ნაციონალური პლატფორმა, საიდანაც უნდა გამოირიცხოს ყველა გამთიშველი ელემენტები. ამ აზრის თანახმად შევასწორე პროექტი, ამოვავდე იქიდან ყველა კლასიური ხასიათის მუხლები, დავტოვე შესწორებით მხოლოდ ნაციონალურ-პოლიტი-

dissolution de la Diète, devait préparer son application. Il fallait rédiger l'acte d'indépendance et l'adopter au Conseil. Une commission fut constituée pour travailler sur ce sujet avec moi. Je demandai, en sa qualité de juriste, à Guiorgui Gvazava, membre de cette commission, d'élaborer le projet. Il le prépara et me l'apporta. Je le lus et fut étonné. En ce qui concernait les mesures nationales l'acte était correct, mais à côté de ces mesures figuraient des réformes sociales : la journée de travail de huit heures, la confiscation des propriétés foncières, etc. Je trouvai ces derniers points inadéquats. Il fallait établir une plate-forme nationale, acceptable par l'ensemble des Géorgiens, dont tout facteur de division devait être exclu. Je corrigai le projet, je retirai tous les articles à caractère de classe et ne conservai, avec des corrections, que les articles à caractère national et politique. Je présentai et lu le projet ainsi amendé devant la commission. Guiorgui Gvazava n'a dit mot, je remarquai qu'il avait l'air à la fois étonné et content. Sans doute, pensait-il : « Ce révolutionnaire voué à la Sibérie s'est montré plus modéré que moi ! » On ne peut le lui reprocher, il ne nous connaissait pas.

C'est ainsi que fut élaborée la déclaration que je lus le 26 mai et qui devint la charte de notre indépendance.

Autour de nous, la situation internationale s'était énormément tendue. Les Turcs se retirèrent, cédant la place aux armées allemandes. Derrière celles-ci se profilaient les fusils et les canons anglo-français. Dans ce chaos, personne ne pouvait savoir qui remporterait la victoire finale. Niko Nikoladze rentra de Berlin au mois de septembre et me dit : « La victoire de l'Allemagne est assurée, aucune force n'est en mesure de lui résister. C'est pourquoi nous pouvons jouer la carte de l'Allemagne. Ce n'est pas que mon avis, c'est aussi celui de toute la délégation, Tchenkeli en tête. »

J'hésitai quand même. Nous eûmes de fréquentes discussions à ce sujet. Nous optâmes pour une complète neutralité. Nous ne devions compter que sur nous-même, sur notre unité et notre fermeté d'organisation. Peu importait la coalition à laquelle nous aurions à faire. Nous établirions avec elle des relations diplomatiques à une seule condition, la reconnaissance de notre souveraineté et la, non ingérence dans nos affaires intérieures. Un exemple mémorable nous en fut donné par le haut commandement des armées allemandes. Nous, socialistes et démocrates, eux monarchistes et nobles. La différence entre nous était politique et aussi idéologique. En dépit de cela, nos relations furent loyales, amicales, sincères. Au même moment, ces mêmes Allemands se conduisaient tout autrement en Ukraine. Là-bas, ils faisaient et défaisaient le gouvernement, s'ingéraient dans les affaires intérieures. Bref, ils agissaient en vainqueurs dans un pays vaincu. Chez nous, ils trouvèrent ce qu'ils cherchaient, c'est à dire l'ordre, la nation entière rassemblée autour du gouvernement, ni chaos ni anarchie. En un mot, ils ont trouvé un authentique état

ce pouvoir central, les Géorgiens, Arméniens et Azerbaïdjanais créaient chez eux des Conseils Nationaux pour subvenir aux besoins nationaux respectifs.

Le Conseil National de Géorgie fut désigné au Congrès National le 22 novembre 1917, en commun accord avec les partis politiques, les municipalités, les syndicats ouvriers, les coopérateurs, les institutions culturelles, les conseils ouvriers et paysans, etc.

კური ხასიათის. ასე შესწორებული ნაუკითხე კომისიას. გიორგის ხმა არ ამოუღია, მასზე დავინახე განცვიფრების და კმაყოფილების ბეჭედი. ალბათ ფიქრობდა – ეს საციმბირო რევოლუციონერი ჩემზე უფრო ზომიერი აღმოჩნდაო. არ გაემტყუნება, რას გეიცნობდა. ამნაირათ დეკლარაცია შემეშავდა, რაიცა მე ნავიკითხე 26 მაისს და გადაიქცა ჩვენი თავისუფლების ძირითად ხარტიათ.

(...) საერთაშორისო მდგომარეობა ჩვენს ირგვლივ მეტად გართულდა, ოსმალე-ბი შემოიჭრნენ, გერმანელების ჯარები მოვიდნენ. მათ უკან შორი-ახლო მოსჩანდა ინგლის-საფრანგეთის თოფ-ზარბაზანი. ამ ქაოსში საბოლოოთ ვინ გაიმარჯვებდა ვინ იცოდა. ბერლინიდგან დაბრუნდა ნ. ნიკოლაძე ენკენისთეში და მითხრა: გერ-მანიის გამარჯვება უზრუნველყოფილია, მას ევრაერთარი ძალა ვერ უძლებს, შეგვი-ძლია ავიღოთ ხაზი გადაჭრით გერმანიაზეო. ასეთი აზრი არა მარტო ჩემია, არამედ მთელი დელეგაციის, ჩხენკელის მეთაურობითო და სხ. მე მაინც ვყოყმანობდი, გვექონდა ხშირი თათბირი ამ საგანზე. გადავწყვიტეთ სრული ნეიტრალიტეტი. დავ-ეყრდენით ჩვენს თავს, ჩვენს მთლიანობას და ორგანიზაციულ სიმტკიცეს, რომელი კოალიციაც მოვა – სულ ერთია, საქმეს მასთან დავიჭერთ ერთი პირობით – ჩვენი სუვერენობის ცნობით და შინაურ საქმეებში ჩაურევლობით. დაუვინყარი ამის მაგალითი მოგვცა გერმანიის ჯარების სარდლობამ. ჩვენ სოციალისტები და დე-მოკრატები, ისინი მონარქისტები, აზნაურები, განსხვავება პოლიტიკური და იდე-ოლოგიური იყო დიდი. მიუხედავად ამისა ჩვენი ურთიერთშორის დამოკიდებულება იყო ლოიალური, მეგობრული, გულწრფელი. იმავე გერმანელებმა იმავე დროს სრუ-ლიად სხვანაირათ მოიქცნენ უკრაინაში. იქ ისინი თვით აყენებდენ და გადააყენებ-დენ მთავრობას, აწყობდენ შინაურ ურთიერთობას – ერთი სიტყვით იქცეოდენ რო-გორც გამარჯვებულნი დაპყრობილ ქვეყნებში. (...) ჩვენში კი სწორედ ის იპოვეს რა-საც ეძებდენ – ნეს-რიგი, მთელი ერი მთავრობის ირგვლივ დარაზმული, არავითარი ქაოსი და ანარქია – ერთი სიტყვით ნამდვილი თანამედროვე სახელმწიფო. ჯარების უფროსის ფონ-კრესის პირველი დარბაზობა ჩემთან და მისი პირველი მომართვა სი-ტყვით (ფრანგულით) იყო ნამდვილი კეთილშობილური, უაღრესათ მეგობრული და პატიოსნური. მას ამ ხაზიდან აღარ გადაუხვევია, თუმცა იყო ცდა გორის მაზრის მემამულეების მიერ მისი ჩვენზე გადამტერების და სახელმწიფო გადატრიალების. გერმანელები არ აყვენ.

დოკუმენტი

**1918 წლის ქართულ-გერმანული შეთანხმება,
ნაწყვეტი ვლადიმერ ვოიტინსკის „ქართული დემოკრატიიდან“**

ქართული დემოკრატია, რომლის იდეალიც იყო მშვიდობა მთელ მსოფლიოში, თავისი სურვილის საწინააღმდეგოდ, გაუთავებელ ბრძოლაში იყო ჩართული. მშვი-დი ცხოვრება და სახელმწიფოს შენების პროცესი ყოველ წუთას შეწყვეტილი იყო მონოდებით:

moderne. Lors de notre première réception officielle du chef des armées, Von Kress, celui s'adressa à moi dans une allocution en français. Ses propos étaient vraiment amicaux, bienveillants et honnêtes. Il ne changea jamais d'attitude, bien que certains propriétaires terriens du district de Gori tentèrent de le retourner contre nous et l'incitèrent au coup d'état. Les Allemands refusèrent de les écouter.

DOCUMENT

L'accord géorgienno-allemand en mai 1918.

Extraits de « La Démocratie Géorgienne », rédigé par Wladimir Woytinski

La démocratie géorgienne, dont l'idéal était la paix du monde entier, se voyait imposer, contre son gré, une lutte incessante. La vie paisible et œuvre de création de l'Etat étaient à chaque instant interrompu par l'appel : « Tous au front, pour la défense de la liberté ! »

Le 26, mai 1918, même jour où la Diète de Transcaucasie constatait l'effondrement de la République Transcaucasienne et où le Conseil National Géorgien proclamait l'indépendance de la République Géorgienne, la Turquie envoyait à la Transcaucasie un ultimatum exigeant que soit signé, avant trois jours, le « traité de paix et d'amitié ».

La Transcaucasie s'étant divisée en trois républiques indépendantes : la Géorgie, l'Arménie et l'Azerbaïdjan. L'ultimatum turc se trouvait adressé aux gouvernements de ces trois républiques. Cependant, les exigences des Turcs n'avaient pas, en fait, pour l'Azerbaïdjan la signification d'un ultimatum

Les dirigeants des Musulmans de la Transcaucasie Orientale cherchant depuis longtemps un rapprochement avec Constantinople ne pouvaient qu'être satisfaits de l'arrivée des Turcs, qui devaient renforcer leur pouvoir. Ces exigences n'apportaient non plus aucune modification pour l'Arménie, dont le territoire se trouvait presque entièrement occupé par les Turcs.

L'ultimatum n'existait que pour la Géorgie. Cette dernière, ne pouvant, par ses propres moyens, écarter le danger qui la menaçait, se trouvait contrainte d'utiliser toute force extérieure capable de lui venir en aide.

Or, l'Allemagne représentait cette force, car elle était résolue à épargner à la Transcaucasie les horreurs que n'eût pas manqué d'entraîner la domination turque. Les chefs de la Démocratie Géorgienne voulant tirer parti de la divergence, dont nous avons parlé plus haut, qui existait entre la politique allemande et la politique turque, à propos de l'ultimatum du 26 mai, tentèrent donc, avec l'aide de l'Allemagne, de se préserver de l'invasion turque.

Cet ultimatum, qui exigeait la cession immédiate aux Turcs de tous les chemins de fer de la Transcaucasie, arrivant à expiration le 29 mai, le gouvernement géorgien signa, dès le 28 mai, à Poti, avec le représentant de l'Allemagne, le général Von Lossow, une

„ყველანი ფრონტზე, თავისუფლების დასაცავად!“

1918 წლის 26 მაისს, იმავე დღეს, როდესაც ამიერკავკასიის საკანონმდებლო ორგანო აცხადებდა ამიერკავკასიის რესპუბლიკის დაშლას და როდესაც საქართველოს ეროვნული საბჭო საქართველოს რესპუბლიკის დამოუკიდებლობას აღიარებდა, თურქეთმა ამიერკავკასიას წაუყენა ულტიმატუმი, რომლითაც ითხოვდა, სამ დღეზე ნაკლებ დროში გაფორმებულიყო „მშვიდობისა და მეგობრობის ზავი“.

ამიერკავკასია სამ დამოუკიდებელ რესპუბლიკად იყო დაყოფილი: საქართველო, სომხეთი და აზერბაიჯანი. თურქეთის ულტიმატუმი ავტომატურად სამივე რესპუბლიკის მთავრობისადმი დაიცო ზავი. ამასთან, თურქეთის მოთხოვნებს, სინამდვილეში, აზერბაიჯანისადმი ულტიმატუმის მნიშვნელობა არ ჰქონდა.

აღმოსავლეთ ამიერკავკასიის მუსულმანთა მმართველები, რომელნიც დიდი ხნის მანძილზე ცდილობდნენ კონსტანტინოპოლთან დაახლოებას, თურქეთის მოსვლით მხოლოდ კმაყოფილი უნდა ყოფილიყვნენ, რომელთაც მათი ძალა-უფლების გაძლიერება შეეძლოთ. ეს მოთხოვნები არავითარ ცვლილებებს არ შეიცავდა არც სომხეთის მიმართ, რომლის ტერიტორია თითქმის მთლიანად თურქეთს ჰქონდა დაკავებული.

ულტიმატუმი მხოლოდ საქართველოსთვის არსებობდა. ეს უკანასკნელი, არ შეეძლო რა საკუთარი საშუალებებით თავიდან აეცილებინა საფრთხე, რომელიც მას ემუქრებოდა, იძულებული გახდა, გამოეყენებინა ყველა გარე ძალა, რომელსაც მისი დახმარება შეეძლო.

გერმანია წარმოადგენდა ამ ძალას, რადგან მას გადანყევტილი ჰქონდა, ამიერკავკასიისთვის თურქული ბატონობის საშინელება აეცილებინა თავიდან.

ქართული დემოკრატიის ლიდერებს ამ არეულობიდან, რომლის შესახებაც ზემოთ ვისაუბრეთ და რომელიც გერმანულსა და თურქულ პოლიტიკას შორის არსებობდა 26 მაისის ულტიმატუმის შესახებ, სარგებელის ნახვა სურდათ, ამგვარად, გერმანიის დახმარებით, ცდილობენ თავი დაიცვან თურქეთის შემოჭრისგან.

ულტიმატუმს თურქებისთვის ამიერკავკასიის სარკინიგზო გზების გამოყენების დაუყოვნებლივ გადაცემის შესახებ 29 მაისს ვადა ეწერებოდა, საქართველოს მთავრობამ 28 მაისს, ფოთში, გერმანიის წარმომადგენელთან, გენერალ ვონ ლოსოვთან ერთად, ხელი მოაწერა კონვენციას, რომლის თანახმადაც გერმანელებს რესპუბლიკის სარკინიგზო ხაზების კონტროლს უთანხმებდნენ¹.

ამ ფაქტის სერიოზულობა და სიმძიმე არავის გამოჰპარვია. მთავრობას, ისევე როგორც პარლამენტს, პოლიტიკურ პარტიებს, ისევე როგორც ხალხს, ძალიან კარგად ესმოდათ, რომ 28 მაისის კონვენცია გერმანიას საქართველოში შემოსასვლელებს უხსნიდა. სამწუხაროდ, ეს შემოსასვლელები ქართველების ხელში აღარ იყო.

როდესაც საქართველო გამოუვალ მდგომარეობაში აღმოჩნდა, მის ლიდერებს მხოლოდ გერმანიასა და თურქეთს შორის არჩევანი დარჩათ და მათ გერმანია აირჩიეს. ეს არჩევანი ერთმნიშვნელოვნად შექმნილმა გარემოებებმა განაპირობა.

¹ ეს ხელშეკრულება საქართველოს პარლამენტის მიერ არ იყო რატიფიცირებული და მხოლოდ პროექტის სტატუსით იარსება.

convention accordant aux Allemands le contrôle des chemins de fer de la République ¹. La gravité de cet acte n'échappait à personne. Le gouvernement comme le Parlement, les partis politiques aussi bien que le peuple, comprenaient fort bien que la convention du 28 mai ouvrirait à l'Allemagne les portes de la Géorgie. Malheureusement, ces portes n'étaient plus aux mains des Géorgiens. Lorsque le cercle de fer se referma sur la Géorgie et que ses chefs n'eurent plus qu'à choisir entre l'Allemagne et la Turquie, c'est l'Allemagne qu'ils choisirent. Ce choix était impérieusement dicté par les circonstances. L'objet principal de la convention de Poti était la cession aux Allemands du réseau de chemins de fer géorgiens qui, autrement, fût tombé aux mains des Turcs. L'idée de cette Convention n'émanait d'ailleurs pas des dirigeants de la démocratie géorgienne, les Arméniens ayant déjà tenté d'avoir recours à cette solution.

Le 18 mai, la fraction « Dachnaksoutioun » à la Diète avait, en effet, télégraphié à ses représentants à la délégation transcaucasienne, Khatissov et Katchazouni, ce qui suit : « Il faut obtenir que le contrôle et la protection du chemin de fer AlexandropolDjouffa soient confiés aux Allemands, ne fût-ce qu'aux prisonniers de guerre de la région, faute de quoi les conflits sont inévitables et la population devra fuir et supporter de ce fait des maux inoubliables. En outre, si le contrôle n'est pas confié aux Allemands, il s'ensuivra immédiatement, dans la province d'Erivan, des massacres tartares ». Cependant, les Arméniens n'avaient pas alors réussi à aboutir à leurs fins. La tentative des Géorgiens dans ce sens fut plus heureuse. La question transcaucasienne fut résolue par les puissances centrales comme suit, la Transcaucasie est divisée en deux zones : la Géorgie est occupée par les troupes allemandes, l'Arménie et Azerbaïdjan par les Turcs.

Les premiers pas de la République Géorgienne se trouvaient donc entravés par un double système d'obligations : la convention de Poti conclue avec l'Allemagne le 28 mai 1918, le traité de Batoumi avec la Turquie, du 4 juin. Le côté avantageux de ces deux obligations, pour la Géorgie, était qu'elles se contredisaient et s'excluaient mutuellement. En signant à Poti le projet de la convention qui lui cédait le contrôle des chemins de fer géorgiens, l'Allemagne s'engageait à défendre les frontières de la Géorgie contre l'invasion turque. Cet engagement, l'Allemagne le tint. Lorsqu'elles s'avancèrent à l'intérieur de la Géorgie, les troupes turques se heurtèrent aux détachements allemands qui avaient reçu l'ordre de « demeurer coûte que coûte à leurs postes, et de déclarer aux Turcs qu'ils étaient placés là par ordre du commandant suprême allemand afin de protéger les chemins de fer géorgiens dans l'intérêt des alliés ». Des coups de feu furent, en certains endroits, échangés entre Turcs et Allemands. Il arriva même une fois que, pour arrêter les échelons turcs, les Allemands durent enlever les rails du chemin de fer. Tandis que se passaient ces événements, des notes diplomatiques s'échangeaient entre Constantinople et Berlin. Impérialistes turcs et allemands se disputaient le butin. Finalement, le point de vue allemand l'emporta ; bien qu'à contrecœur, les Turcs consentirent à partager la Transcaucasie en

¹ Cette convention ne fut pas ratifiée par le Parlement géorgien et ne demeura, de la sorte, qu'à l'état de projet.

ფოთის ხელშეკრულების ძირითადი საკითხი ქართული სარკინიგზო ხაზების გერმანელებისთვის დათმობას გულისხმობდა, რომელიც სხვაგვარად თურქების ხელში ჩაგარდებოდა. კონვენციის იდეა ქართველი დემოკრატებისგან არ მოდიოდა, სომხებს უკვე ნაცადი ჰქონდათ მსგავსი გამოსავალი.

18 მაისს ფრაქციამ „დაშნაკუთიუნი“ საკანონმდებლო ორგანოს ფაქტობრივად ამიერკავკასიის დელეგაციის წარმომადგენლებს, ხატისოვს და კაჯაზუნს, ამცნო შემდეგი:

„საჭიროა, ალექსანდროპოლ ჯულფას სარკინიგზო ხაზის კონტროლი და დაცვა ჩაებაროს გერმანელებს, არა მხოლოდ რეგიონის ომის ტყვეებს, ამის არქონის შემთხვევაში, კონფლიქტები გარდაუვალია და ხალხი იძულებული იქნება, გაიქცეს და უამრავი სიძნელე გადაიტანოს. გარდა ამისა, თუ კონტროლი გერმანელებს არ ჩაე-ბარებათ, ერევანის ოლქში ამას თათართა ხოცვა მოჰყვება“.

მიუხედავად ამისა, სომხებმა მაშინ მიზნის მიღწევა ვერ შეძლეს. ქართველთა მცდელობა უფრო წარმატებული გამოვიდა.

ამიერკავკასიის საკითხი გადწყვეტილი იყო ცენტრალური ხელისუფლების მიერ, ამიერკავკასია ორ ზონად დაიყო: საქართველო დაკავებულ იქნა გერმანელი ჯარების მიერ, სომხეთი და აზერბაიჯანი – თურქების მიერ.

საქართველოს რესპუბლიკის პირველი ნაბიჯები შეფერხებული იყო ვალდებულებების ორმაგი სისტემით: 1918 წლის 28 მაისს გერმანიასთან გაფორმებული ფოთის კონვენციით, 4 ივნისის ბათუმის ზავით თურქეთთან. ამ ორი ვალდებულების მომგებიანი მხარე საქართველოსთვის ის იყო, რომ ეს ორი დოკუმენტი ერთმანეთს ეწინააღმდეგებოდა და ერთმანეთს გამორიცხავდა.

ფოთის კონვენციის ხელმოწერით, რომლის მიხედვითაც ქართული სარკინიგზო გზები გერმანიის კონტროლის ქვეშ გადადიოდა, გერმანიას აიძულებდა საქართველოს საზღვრების დაცვას თურქული შემოსევებისგან.

ეს ვალდებულება გერმანიამ შეასრულა. როგორც კი თურქეთის ჯარები საქართველოს ტერიტორიაზე გადმოდიოდნენ, მაშინვე ეჯახებოდნენ გერმანელების რაზმებს, რომელთაც ნაბრძანები ჰქონდათ: „ნებისმიერ ფასად დარჩენილიყვნენ პოსტებზე და თურქებისთვის განეცხადებინათ, რომ აქ განლაგებული იყვნენ გერმანელი მთავარსარდლის ბრძანებით, სამოკავშირეო ინტერესების ფარგლებში ქართული რკინიგზის ხაზის დასაცავად“.

ზოგიერთ ადგილებში თურქებსა და გერმანელებს შორის გახსნილი ორმხრივი სროლის ხმა ისმოდა. ერთხელ, თურქული ემელონების შესაჩერებლად, გერმანელები იძულებულები იყვნენ, ლიანდაგები აეყარათ. ამ მოვლენების პარალელურად, დიპლომატიური ნოტები იცვლებოდა კონსტანტინოპოლსა და ბერლინს შორის. თურქი იმპერიალისტები და გერმანელები ნადავლს ვერ იყოფდნენ. საბოლოოდ, გერმანელების მოსაზრებამ გაიმარჯვა; მიუხედავად იმისა, რომ ეს თურქების გულისთქმას ეწინააღმდეგებოდა, ისინი დაეთანხმნენ ამიერკავკასიის გავლენების ზონებად დაყოფას.

თურქული საფრთხე, რომელიც ქართველი ხალხის არსებობასაც კი ემუქრებოდა, ერთი შეხედვით აცილებული იყო, მაგრამ გერმანული შეიარაღებული ძალების

zones d'influence. Le danger turc qui menaçait l'existence même du peuple géorgien paraissait évité, mais la présence, sur le territoire de la République Géorgienne, des forces armées de l'Allemagne menaçait l'indépendance et la liberté du jeune Etat. Durant le séjour des troupes allemandes en Transcaucasie maintes frictions se produisirent entre le Gouvernement Géorgien et le commandement allemand, le plus souvent à cause des velléités de la part de ce dernier d'intervenir dans les rapports entre les paysans et les propriétaires. Dans ces cas, le gouvernement s'opposa avec la dernière énergie à tous les attentats à sa souveraineté. Les malentendus en restaient là, les Allemands évitant d'envenimer les conflits. Ils voulaient faire de la Géorgie leur alliée et, tout orgueilleux qu'ils étaient, les généraux allemands n'épargnèrent aucune promesse pour amener la petite République à conclure une alliance avec l'Empire germanique. Résolu à défendre sa neutralité, le gouvernement géorgien déclina résolument ces propositions. Les Allemands ne cachèrent point le dépit que leur causait cette ferme attitude.

Cependant, un fait reste acquis : l'Allemagne a protégé la Géorgie contre l'invasion turque et n'a pas abusé de sa situation vis-à-vis de la jeune république. Ainsi la Géorgie évita l'invasion turque.

DOCUMENT

L'Attitude des troupes allemandes en Géorgie en mai 1918.

Extraits de « Moscou et la Géorgie martyre » rédigé par Raymond Duguet

Nous devons maintenant tourner nos regards vers les Allemands qui par intérêt, bien entendu, et pour ne pas laisser leurs alliés s'approprier un morceau trop grand du gâteau géorgien, prirent une part encore assez peu connue à la lutte que soutenaient les patriotes géorgiens contre les Turcs qui, de plus en plus, avançaient en Géorgie.

Les Allemands, après avoir envahi l'Ukraine, avaient, nous l'avons vu, participé aux pourparlers de Batoum, pour s'en retirer en opposition complète avec le point de vue des Turcs, dont ils désapprouvaient la continuation des opérations en Transcaucasie. Leurs bons alliés s'obstinant à pousser énergiquement vers le nord et le nord-est, les Allemands n'hésitèrent pas à intervenir, envoyant, pour renforcer les troupes géorgiennes, deux ou trois bataillons d'infanterie, ainsi que de l'artillerie légère. Le général turc Wehib Pacha, qui commandait en chef l'armée turque, ayant, dans un télégramme officiel, déclaré que les Turcs qui envahissaient la Géorgie faisaient partie de bandes organisées par les populations des régions frontalières, et non de l'armée régulière, les Allemands se trouvaient à leur aise ; ils pouvaient aider quelque peu les troupes géorgiennes à arrêter l'invasion turque, empêcher leurs bons alliés de s'avancer par trop dans cette Géorgie au sol si riche, sans pour cela s'exposer au reproche de combattre des troupes amies. Distinction subtile, dont ils profitèrent largement !

საქართველოს რესპუბლიკის ტეროტორიაზე ყოფნა საფრთხეს უქმნიდა ახალგაზრდა სახელმწიფოს დამოუკიდებლობას და თავისუფლებას.

გერმანული ჯარების ამიერკავკასიაში ყოფნისას უამრავი დაპირისპირება წარმოიშვა საქართველოს მთავრობასა და გერმანულ სარდლობას შორის, უფრო ხშირად ამ უკანასკნელთა მიერ გლეხებისა და მფლობელების ურთიერთობებში ჩარევის სურვილის გამო. ამ შემთხვევაში, მთავრობა თავისი უკანასკნელი ენერგიის ამონურვამდე ენინალმდეგებოდა უმაღლეს ხელისუფლებაზე თავდასხმას. გაუგებრობები რჩებოდა, მიუხედავად იმისა, რომ გერმანელები კონფლიქტის გამწვავების თავიდან არიდებას ცდილობდნენ. მათ სურდათ, საქართველოსგან მოკავშირე შეექმნათ, მთელი თავისი პატივმოყვარეობით, გერმანელი გენერლები დაპირებებს არ ზოგავდნენ იმისთვის, რომ პატარა რესპუბლიკა გერმანიის იმპერიასთან ალიანსის გაფორმებაზე დაეთანხმებინათ. საქართველოს მთავრობას გადაწყვეტილი ჰქონდა საკუთარი ნეიტრალიტეტის დაცვა და ამიტომ საბოლოოდ უკუაგდო ეს შემოთავაზებები. გერმანელები არ მალავდნენ იმ უკმაყოფილებას, რაც ამ მყარმა გადანწყვეტილებამ გამოიწვია.

მიუხედავად ყველაფრისა, ფაქტი სახეზე იყო: გერმანიამ საქართველო თურქული შემოსევებისგან დაიცვა და ბოროტად არ ისარგებლა საკუთარი სიტუაციით ახალგაზრდა რესპუბლიკის წინაშე.

ამგვარად, საქართველომ თავიდან აიცილა თურქეთის შემოსევები.

დოკუმენტი

გერმანული ჯარების პოზიცია საქართველოში 1918 წლის მაისში, ნანწყვეტი რეიმონ დიუგეს „მოსკოვი და ნამეხული საქართველოდან“

ახლა ჩვენი მზერა უნდა მივაპყროთ გერმანელებს, რომელნიც, თავისი ინტერესებიდან გამომდინარე, რა თქმა უნდა, და იმ მიზნით, რომ მათ მოკავშირეებს ქართული ნამცხვრის დიდი ნაწილი არ მიესაკუთრებინათ, ჩაერთვნენ ქართველი პატრიოტების ჯერ კიდევ ნაკლებად ცნობილ ბრძოლაში თურქების წინააღმდეგ, რომელნიც უფრო და უფრო წინ მიიწევდნენ საქართველოში.

გერმანელებმა, უკრაინის დაპყრობის შემდეგ, როგორც ვნახეთ, მონაწილეობა მიიღეს ბათუმის მოლაპარაკებებში, რათა უფრო ნათლად ეჩვენებინათ თავისი ოპოზიციური დამოკიდებულება თურქეთის შეხედულებების და ამიერკავკასიაში მიმდინარე პროცესების მიმართ. მათი კეთილი მოკავშირეები არ იშლიდნენ ჩრდილოეთისკენ და ჩრდილო-აღმოსავლეთისკენ გადაადგილებას, გერმანელები უყოყმანოდ ჩაერთვნენ და ქართული ჯარების გასაძლიერებლად ორი თუ სამი ქვეითი ბატალიონი გამოგზავნეს, ისევე, როგორც მსუბუქი არტილერია.

თურქმა სარდალმა ვეჰიბ-ფაშამ, რომელიც თურქული არმიის სათავეში იდგა, ოფიციალურ ტელეგრამაში განაცხადა, რომ თურქები, რომლებიც საქართველოს იპყრობდნენ, სასაზღვრო ზოლის რეგიონების მოსახლეობის ორგანიზებულ

En mai 1918 se passa dans cet ordre d'idées un événement des plus amusants, dont je tiens le récit de la bouche même de l'un des Géorgiens qui habillèrent ces « soldats allemands » improvisés. Peu soucieux de voir les Turcs s'emparer de la ligne Batoumi-Tiflis, importante voie de pénétration vers l'Asie centrale, les Allemands décidèrent d'en occuper les points principaux – surtout les gares – avec de petits postes. Mais les soldats manquaient. Ingénieux, les Allemands recherchent, parmi les anciens prisonniers allemands amenés jadis là par les Russes, tous les hommes en état de tenir un fusil ; ils enrôlent, parmi les colons allemands établis sur le territoire géorgien, tous les hommes valides ; réunissent ainsi environ deux cents hommes, les habillent de vieux uniformes russes à casquette plate sans visière et ressemblant assez à des uniformes de landwehr allemande, munissent ces « soldats allemands » de fusils et de baïonnettes, donnent aux « sous-officiers » des casques allemands procurés en hâte et constituent ainsi, sur cette précieuse voie ferrée Batoumi-Tiflis des postes de cinq à vingt hommes, commandés chacun par un officier allemand authentique ! Il avait été convenu, entre les commandements allemand et turc, que les Turcs n'avanceraient pas lorsqu'ils se trouveraient devant des positions tenues par les Allemands, et réciproquement. Les Turcs, alors, voyant les principaux points de la voie ferrée Batoumi-Tiflis ainsi occupés par ces postes « allemands », restant fidèles aux termes de la convention passée, laissèrent ces postes « allemands » maîtres de la ligne ! Cela se passait en mai 1918. Le mois suivant, profitant de ce que Wehib Pacha avait officiellement déclaré, ainsi que nous l'avons vu plus haut, que c'étaient des « bandes turques », et non l'armée turque, qui envahissaient le territoire géorgien, les troupes allemandes déjà mentionnées, deux ou trois bataillons d'infanterie, appuyés par de l'artillerie, se joignent aux forces géorgiennes pour repousser les « bandes turques », à la bataille qui eut lieu le 1er juin 1918, près de la rivière Khram. Là, les forces géorgiennes, sous le commandement du général Kvinitadzé, commandant en chef l'armée géorgienne, remportent la victoire. Or, s'il est indéniable que la plupart des combattants turcs appartenaient, en effet, à des bandes ; il est non moins indéniable qu'au cours de cette bataille on fit prisonnier, par exemple, un officier de l'armée régulière turque, en uniforme. C'est ainsi que ces bons Allemands contribuèrent à arrêter, en Géorgie, l'avance de leurs alliés, les Turcs !

ჯგუფებს წარმოადგენდნენ და არა თურქეთის მუდმივ ჯარს, გერმანელებმა თავი კარგ მდგომარეობაში იგრძნეს; მათ შეეძლოთ, გარკვეულ დონემდე დახმარებოდნენ ქართულ ჯარებს თურქული შემოსევების შეჩერებაში, ხელი შეეშალათ თავისი კეთილი მოკავშირეებისთვის, ძალიან ღრმად არ შესულიყვნენ ასეთი მდიდარი მიწის საქართველოში, და აქვე მეგობარი ჯარების წინააღმდეგ ბრძოლის ბრალდების საშიშროება აიცილეს.

ოსტატური სხვაობა, რომლითაც კარგად ისარგებლეს!

1918 წლის მაისში მიმდინარე მოვლენებთან დაკავშირებით ერთი სახალისო ამბავი მოხდა, რომელიც ერთ-ერთი იმ ქართველისგან მოვისმინე, ვინც „გერმანელ ჯარისკაცებს“ ხელნაკეთი სამოსით უზრუნველყოფდა.

შენუხებულები იმ ფაქტით, რომ თურქები ბათუმი-თფილისის ხაზს იკავებდნენ, რომელიც ცენტრალურ აზიაში გასასვლელი ძალიან მნიშვნელოვანი გზაა, გერმანელებმა გადაწყვიტეს, ამ გზაზე ძირითადი ადგილები დაეკავებინათ, უფრო მეტად, სადგურები თავისი პატარა პუნქტებით.

მაგრამ ჯარისკაცები აკლდებოდათ.

გამჭრიახი გერმანელები ძებნას იწყებენ ძველ გერმანელ ტყვეთა შორის, რომლებიც ადრე აქ რუსებმა ჩამოიყვანეს და იარაღის დაჭერის უნარიანი იყვნენ; საქართველოს ტერიტორიაზე არსებული გერმანული კოლონიებიდან არეგისტრირებენ ყველა ვარგისიან კაცს; ამ მეთოდით დაახლოებით ორასი კაცი შეაგროვეს, ისინი ძველი რუსული უნიფორმებით და ბრტყელი ქუდებით, წინაფრების გარეშე, შემოსეს. ამგვარად, დაამსგავსეს გერმანელი ლანდვერის ფორმას. ამ „გერმანელ ჯარისკაცებს“ დაურიგეს იარაღები და ხიშტები, „სერჟანტებს“ სასწრაფოდ დაურიგეს გერმანული ქუდები, და ასე შეადგინეს ბათუმი-თფილისის ძვირფას სარკინიგზო ხაზზე ხუთიდან ოცკაციანი ჯგუფის პუნქტები, მათთვის ბრძანებას გასცემდა ავთენტურად გერმანელი ოფიცერი!

გერმანელი და თურქი სარდლები შეთანხმდნენ, რომ თურქები წინ აღარ წაიწეოდნენ, როგორც კი ისინი გერმანელების მიერ დაკავებული პოზიციების წინაშე აღმოჩნდებოდნენ და პირიქით. ნახეს რა თურქებმა, რომ ბათუმი-თფილისის დამაკავშირებელი სარკინიგზო გზა „გერმანულ“ პუნქტებს ეკავა, არ უღალატეს ძველ კონვენციას, და ეს „გერმანული“ პუნქტები გზის უფროსებად დატოვეს! ეს ხდებოდა 1918 წლის მაისში.

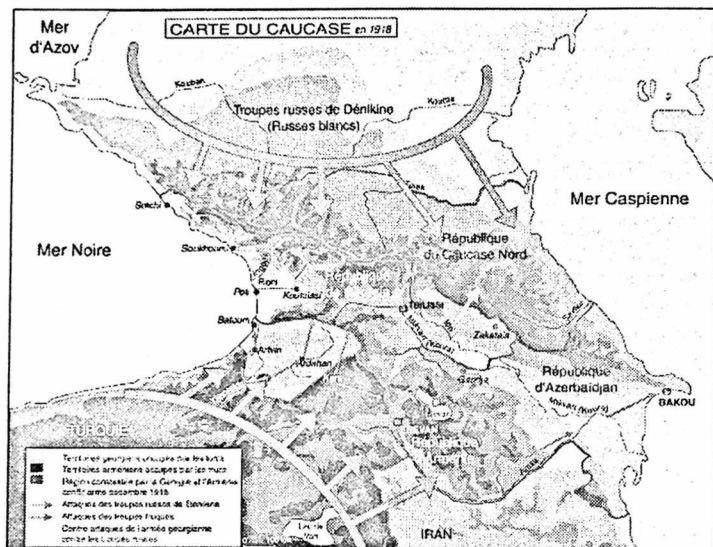
მომდევნო თვეში, ისარგებლეს რა ვეპიბ ფაშას ოფიციალური განცხადებით, როგორც ეს ზემოთ ვნახეთ, რომ ესენი იყვნენ „თურქული დაჯგუფებები“ და არა თურქული არმია, რომელიც საქართველოს ტერიტორიას იპყრობდა, ზემოხსენებული გერმანული ჯარები, ორი თუ სამი ქვეითი ბატალიონი, არტილერიით გამაგრებული, შეუერთდნენ ქართულ ჯარებს იმისათვის, რომ „თურქული დაჯგუფებები“ გაედევნათ. ბრძოლა 1918 წლის 1 ივნისს მოხდა, მდინარე ხრამთან ახლოს.

ამასთან, თუ უდავოა, რომ თურქ მეზობლთა უმეტესობა სინამდვილეში ბანდებს განეკუთვნებიან, ასევე უდავოა, რომ ბრძოლის დროს შეეძლოთ ტყვედ ჩაეგდოთ, მაგალითად, თურქეთის მუდმივი ჯარის ოფიცერი უნიფორმით.

სწორედ ამგვარად, კეთილმა გერმანელებმა ხელი შეუშალეს თავისი მოკავშირე თურქების შემოსვლას საქართველოში!

Chronologie

Le 1 juin 1918, près de la rivière Khrum, sous la direction du Général Kvinitadzé les troupes géorgiennes et allemandes écrasent les troupes turques.

Le 24 juin 1918, Noé Jordania est désigné Président du gouvernement, Noé Ramichvili occupe le ministère de l'Intérieur.

L'armée géorgienne est obligée de se battre sur plusieurs fronts :

- contre les Turcs dans les districts de Bortchalo, de Borjomi, d'Akhalsikhé et d'Akhalkalaki,
- contre des troupes ossètes soulevées par les bolcheviques,
- contre les troupes russes blanches de Denikine qui n'acceptent pas l'indépendance de la Géorgie,
- contre les troupes bolcheviques au col de Darial et sur le littoral de la Mer Noire en Abkhazie.

En décembre un malheureux conflit armé oppose les troupes géorgiennes aux troupes arméniennes dans la région de Lori. Cette attaque des troupes arméniennes est suscitée par plusieurs faits :

- la politique du « Foreign office » anglais. L'Angleterre veut s'emparer de cette région, porte du Moyen-Orient et ne supporte pas un régime socialiste dans la région et promettent aux Arméniens leur soutien,

ქრონოლოგია

1918 წელი, 1 ივნისი, მდინარე ხრამთან ახლოს გენერალი კვინიტაძის ქართული და გერმანული ჯარები უსწორდებიან თურქულ ჯარებს.

1918 წლის 24 ივნისს ნოე ჟორდანიას ინიშნება მთავრობის მეთაურად¹, ნოე რამიშვილი კი შინაგან საქმეთა მინისტრის პორტფელს იბარებს.

ქართული არმია იძულებულია იბრძოდეს რამდენიმე ფრონტზე:

- თურქეთის წინააღმდეგ, ბორჩალოს, ბორჯომის, ახალციხისა და ახალქალაქის ოლქებში;
- ოსეთის რაზმების წინააღმდეგ, რომელნიც ბოლშევიკებმა ააბუნტეს;
- დენიკინის რუსული თეთრი გვარდიის წინააღმდეგ, რომელიც არ ეთანხმება საქართველოს დამოუკიდებლობას;
- ბოლშევიკების წინააღმდეგ დარიალის ხეობაში და შავი ზღვის სანაპიროზე, აფხაზეთში.

დეკემბერში, სამხუხაროდ, შეიარაღებული კონფლიქტი აპირისპირებს ერთ-მანეთთან ქართულ და სომხურ ჯარებს, ლორეს რეგიონში. სომხური ჯარების ეს შეტევა რამდენიმე ფაქტორმა განაპირობა:

- «Foreign office»-ის ინგლისური პოლიტიკა: ინგლისს სურდა, წინ წაწეულიყო ამ რეგიონში, რომელიც შუა აზიის კარიბჭედ მიიჩნეოდა, ველარ იტანდა სოციალისტურ რეჟიმს რეგიონში და სომხებს მხარდაჭერას დაჰპირდა;
- სომხური მთავრობის ნაციონალისტური პოლიტიკა, რომელიც ბრძოლის სტადიაში იყო თურქეთთან, აზერბაიჯანთან და, ამასთან ერთად, მოინდომა ახალქალაქის, ახალციხისა და ლორეს ოლქების შეერთება.

1918 წლის დეკემბერში სომხურმა ჯარებმა დაიკავეს ლორეს ნაწილი, გაანადგურეს ქართული სახელმწიფოებრივი ორგანიზაციები, რომლებიც იმ ტერიტორიაზე იყო განთავსებული, შეიპყრეს ქართველი სახელმწიფო მოხელეები და ჯარისკაცები. სასწრაფოდ გაიგზავნა სახალხო გვარდია, რათა შეეჩერებინა სომხური არმიის შემოსვლა. შემდეგ ქართულმა არმიამ კონტრშეტევა განახორციელა და რამდენიმედღიანი ბრძოლის შემდეგ მტრის არმია გაანადგურა.

¹ 1921 წლის საქართველოს კონსტიტუცია, მუხლი 70: მთავრობის თავმჯდომარეს ენიჭება რესპუბლიკის უმაღლესი წარმომადგენლობა; იგი ნიშნავს ელჩებს სხვა სახელმწიფოებში და უცხოეთის ელჩები წარმოიგზავნებიან მასთან. განსაკუთრებულ გარემოებაში, უკეთეს მთავრობის დადგენილების გამოტანა დაბრკოლებულია თავმჯდომარეს შეუძლია გამოიწვიოს რესპუბლიკის შეიარაღებული ძალა, რაც დაუყოვნებლივ უნდა მოხსენდეს პარლამენტს. თავმჯდომარე გამოსცემს ბრძანებასა და განკარგულებას კანონის აღსრულებისათვის, მაგრამ უფლება არა აქვს კანონის მოქმედება შეაჩეროს, ან მისი შესრულება დააბრკოლოს. მთავრობის თავმჯდომარეს უფლება აქვს თავის განკარგულებით დანიშნოს რევიზია მართველობის ამა თუ იმ დარგისა, ადგილის ან მოვლენისა კანონში აღნიშნულ ნებისამებრ. თავმჯდომარეს არა აქვს არავითარი განსაკუთრებული უფლება იმის გარდა, რაც ამ კონსტიტუციით არის მისდამი კუთვნილი.

- la politique du gouvernement nationaliste Arménien, qui en guerre contre l'armée turque, en conflit contre les Azéris, désire agrandir son territoire des districts d'Akhalkalaki, d'Akhalsikhé et de Lori.

En décembre 1918, les troupes arméniennes envahissent le district de Lori, détruisent les organisations étatiques géorgiennes qui y sont installées et emprisonnent fonctionnaires et soldats géorgiens. La Garde Populaire est envoyée immédiatement pour stopper l'avancée de l'armée arménienne. Ensuite l'armée Géorgienne contre attaque et défait l'armée ennemie après plusieurs jours de combat.

La région d'Akhalsikhé et d'Akhalkalaki restera géorgienne et le district de Lori sera en partie sous la gouvernance de l'état géorgien, le reste sous la surveillance de l'Angleterre et de l'Arménie.

ახალციხის და ახალქალაქის რეგიონები ქართულ რეგიონებად დარჩა, ხოლო ლორეს ოლქი ნაწილობრივ ქართული სახელმწიფოს მთავრობის მმართველობაში დარჩა, ხოლო ნაწილობრივ – ინგლისისა და სომხეთის მეთვალყურეობის ქვეშ.

1 - Noe Khomeriki, Ministre du Travail et l'Agriculture. 2 - Grigol Guargadze, ministre de l'Armée. 3 - Valodia Gogouadze, Commandant des trains blindés de la Garde Populaire. 4 - Noe Jordania, président du gouvernement. 5 - Général Guedevanichvili. 6 - Général Mazniachvili. 7 - Général Imanadze. 8 - Colonel Beridze. 9 - Général Kozbezu, Commandant en Chef de l'Artillerie.

1 - ნოე ხომერიკი, შრომისა და მიწათმოქმედების მინისტრი, 2 - გრიგოლ გიორგაძე, სამხედრო მინისტრი, 3 - ვალოდია გოგუაძე, სახალხო გვარდიის ჯავშანმატარებლის მეთაური, 4 - ნოე ჟორდანია, რესპუბლიკის მთავრობის თავმჯდომარე, 5 - გენერალი გედევანიშვილი, 6 - გენერალი მაზნიაშვილი, 7 - გენერალი იმნაძე, 8 - პოლკოვნიკი ბერიძე, 9 - გენერალი ყაზბეგი, არტილერიის მეთაური

Le gouvernement géorgien assiste au défilé militaire organisé à la suite de la victoire de ses troupes en janvier 1919 face à l'attaque des troupes arméniennes

საქართველოს მთავრობა ესწრება სამხედრო აღლუმს, რომელიც 1919 წლის იანვარში სომხეთის ჯარის წინააღმდეგ ბრძოლის გამარჯვების შემდეგ მოეწეა

Conflit armé entre la Géorgie et l'Arménie, en décembre 1918.

Extraits de « Mon passé » rédigé par Noé Jordania

Le premier Anglais qui se présenta devant moi, au nom du commandement anglais, fut le Général Bredford. Il se manifesta lors d'une réunion de gouvernement. Il entra et, dès les premiers mots, on comprit qu'il était entré en chef militaire brutal et impoli, en seigneur et maître. J'ai subi une attaque en règle, il nous a menacés : « Vous ne resterez pas longtemps les maîtres ici. »

Et il tourna les talons. Nous n'eûmes pas longtemps à attendre qu'il mette sa menace à exécution. Peu après, les Arméniens nous envahirent. Que voulaient-ils ? Les Anglais les avaient bercés de faux espoirs. Ils n'avaient pas tenu leur promesse de leur créer un plus vaste foyer aux dépens du territoire turque ; ils ne purent rendre à l'Arménie leurs frontières historiques et ils cherchaient à les dédommager à nos dépens.

En effet, les Arméniens étaient fort mécontents de la géorgianisation de Tbilissi et de sa transformation en capitale de la Géorgie. Ils considéraient depuis longtemps que cette ville était à eux. Depuis le début du XIXe siècle, lorsqu'en effet, dans cette ville la population arménienne dépassait en nombre les Géorgiens. Avant, les Russes dominaient politiquement, les Arméniens économiquement. Les Russes partis, ils estimaient que Tbilissi leur revenait !

A leur avis, la vraie Géorgie était la Géorgie de l'ouest. Dans la Géorgie de l'est, il existait un mélange de nationalités et, par conséquent, un pouvoir national géorgien n'y avait pas sa place. Le gouvernement devait donc déménager à Koutaïssi et, à Tbilissi aurait été formé un pouvoir mixte composé des différentes nationalités. Voilà les idées qui étaient propagées en Arménie, et ouvertement publiées. C'est pourquoi ils ne cherchaient pas à nouer des pourparlers avec nous, ils attendaient quelque chose, à ce qu'il paraît, ils attendaient l'arrivée des Anglais

Dès que nous parvint de Choulaveri¹ la nouvelle de la soudaine attaque de notre armée par les arméniens, de leur main mise sur les lignes de chemin de fer et nos blindés, je compris ce qui se passait. La raison de leur subite attaque et de leur rapide avancée vers Tbilissi était de faire éclater l'insurrection dans la ville, ils s'y étaient préparés, afin de rendre plus facile sa prise. En une nuit, nous avons mobilisé la Garde et le lendemain matin elle partait par le train.

Avant le départ, Valiko Djougheli et Maïssouradzé vinrent me voir. Je leur ai dit :

« Voici votre mission : ne vous préoccupez pas des lignes de chemin de fer et des wagons blindés, cela prendrait trop de temps. Rendez-vous immédiatement au village de Bolnissi étant donné que c'est le plus court chemin pour Tbilissi et stoppez leur attaque. »

¹ Choulaveri, ville du sud de la Géorgie.

ნაწყვეტი ნოე ჟორდანიას „ჩემი წარსულიდან“¹

პირველი ინგლისელი, რომელიც მოვიდა ჩემთან სადარბაზოთ თავის ჯარების სახელით იყო ლენერალი ბრაიდფორდი (მგონია ასეთი იყო მისი გვარი). მქონდა მთავრობის სხდომა. შემოვიდა, მაგრამ პირველი ფრაზიდან აშკარა იყო, რომ შემოვიდა როგორც ფელთველები, უკმეხი და უზრდელო, მბრძანებელი და ბატონი. მომიხდა სასტიკი შეტაკება, დაგვემუქრა – დიდხანს აქ ვერ იბატონებთო და წავიდა. ცოტა ხნის შემდეგ მუქარა სისრულეში მოიყვანა – სომხები შემოგვისია. რა სურდათ? ინგლისმა იმედი გაუცრუა სომხებს, ოსმალეთში აღარ შეუქნეს დანაპირები კერა და მოინდომეს რაიმე სამაგიერო მიეცათ ჩვენს ხარჯზე. სომხები იყვენ დიდათ უკმაყოფილო თფილისის გაქართველებით, საქართველოს დედაქალაქათ გადაქცევით. მათ ეს ქალაქი თავის უდაო ქალაქათ მიაჩნდათ დიდი ხანია, მეცხრამეტე საუკუნის დაწყებიდან, სადაც მართლა სომხების მოსახლეობა სჭარბობდა ქართველებისას. რუსი ბატონობდა პოლიტიკურათ, სომხები ეკონომიკურათ. რუსი წავიდა, ქალაქი სომხებს უნდა დარჩენოდა. მათი აზრით ნამდვილი საქართველოა დასავლეთი საქართველო, ხოლო აღმოსავლეთში არეულია სხვადასხვა ერები და აქ ქართული, წმინდა ნაციონალური ხელისდუფლება არ უნდა ყოფილიყო. მთავრობა უნდა გადავიდეს ქუთაისში, თფილისში კი შეიქმნება შერეული ხელისუფლება სხვადასხვა ერებისგან. ამას ისინი ქადაგებენ სომხებში. ამას სწერდენ თავის ორგანოებში. ამიტომ არავითარ მოლაპარაკებაზე არ მოდიოდენ და რალაცას უცდიდენ. უცდიდენ თურმე ინგლისის მოსვლას.

როგორც კი მივიღეთ მულავერიდან ცნობა სომხეთის ჯარების უეცარი თავდასხმების შესახებ, რკინის გზის დაკავების, ჩვენი ჯავშნოსნების დაჭერის და სხ. ჩემთვის ცხადი იყო რაშია საქმე. მათი უეცარი შემოტევის მიზანი იყო სწრაფათ თფილისთან მოსვლა, ქალაქში აჯანყების აფეთქება (მზათ იყვენ ამისათვის) და ქალაქის ხელში ჩაგდება. სასწრაფოთ მოვახდინეთ გვარდიის მობილიზაცია ერთ ლაშქარს, მეორე დილით უკვე ჩასხდენ მატარებელში, წასვლის წინ ჩემთან შემოვიდენ ვ.ჯუღელი და მაისურაძე, მე მათ ეუთხარი: თავი გაანებეთ ჯავშნოსნების და რკინის გზის დაბრუნებას, ეს შორი გზაა, დაუყოვნებლივ გადაუჭერთი გზა მათ ბოლნის ხაზთან, ვინაიდან ეს არის პირდაპირი, უმოკლესი გზა თფილისისაკენ. ეს ვარაუდი გამოჩნდა სწორი. სწორეთ ბოლნისთან მოეყარა თავი სომეხთა მთავარ საომარ ძალას და აქ მოხდა გადამწყვეტი ბრძოლა მათ და გვარდიას შორის. გზა გადაეჭრათ. ამასობაში რეგულიარული ნაწილებიც გამოვიდენ საბრძოლველათ და გაიმართა რეგულიარული ომი. შედეგი ცნობილია. სომხები ვერ უახლოვდებოდენ თფილისს. პირიქით, ქართველები უახლოვდებოდენ ერევანს. სომხის ჯარი სწრაფათ გაბრუნდა

¹ გვ. 92-94. ნ. ჟორდანია, „ჩემი წარსული“, რუსთაველის საზოგადოების გამომცემლობა „სარანგი“, თბილისი, 1990

Mon plan s'est vérifié. C'est, en effet, près de Bolnissi que s'était regroupé le gros des troupes armées arméniennes avant de faire mouvement vers Tbilissi. Et c'est là que se produisit la bataille décisive entre les Arméniens et la Garde populaire géorgienne. La route pour Tbilissi leur fut coupée. Pendant ce temps, l'armée régulière géorgienne sortit livrer bataille et ce fut la vraie guerre. Le résultat en est connu. Les Arméniens ne purent s'approcher de Tbilissi ; au contraire, ce furent les Géorgiens qui s'approchèrent d'Erivan. L'armée arménienne recula précipitamment.

C'est à ce moment que les Anglais réapparurent. Contrariés dans leurs calculs par notre victoire sur les Arméniens, ils nous adressèrent un ultimatum : « Arrêtez la guerre ! »

Les négociations durèrent deux jours. Finalement, nous tombâmes d'accord : à une heure du matin, notre armée s'arrêterait à l'endroit où elle se trouverait à ce moment là. Les Arméniens feraient de même. Parallèlement, nous avons dépêché des émissaires sur le front avec l'ordre suivant comme instruction : « Hâtez-vous d'avancer, occupez le maximum de terrain d'ici une heure du matin et stoppez seulement alors. »

Les Anglais se précipitèrent sur le front et observèrent, mécontents, l'avancée des Géorgiens et le recul des Arméniens. Ils tentèrent d'arrêter notre armée, mais le commandant en chef refusa : « J'ai ordre de ne m'immobiliser qu'à une heure du matin ! »

C'est ainsi que finit la guerre. Pour autant les Anglais ne se calmèrent pas. Ils commencèrent leurs intrigues dans les provinces de Mtskhéta et Batoumi. Ce sont des faits connus ; j'ajouterai seulement ceci : l'Angleterre envoya, pour la représenter en Géorgie, un ami de notre pays, une vieille relation personnelle, mon ami O. Wardrop¹. Nous crûmes que sa venue signifiait un changement de politique. J'avais été reçu chez lui, près de Londres, en 1897. Je connaissais toute sa famille, sa femme, ses parents et nous mettions beaucoup d'espoir en lui. Mais nous nous rendîmes compte rapidement que personne ne prêtait attention à ses rapports en faveur de notre pays. L'Angleterre poursuivait son travail contre nous.

DOCUMENT

Attaque des troupes arméniennes en décembre 1918.

Extraits de « La Démocratie géorgienne » de Wladimir Woytinski

La guerre arméno-géorgienne est une des pages les plus tristes de l'histoire de la Transcaucasie en ces dernières années.

Les destinées des peuples géorgien et arménien avaient été de longue date étroitement liées. L'Arménie ayant de bonne heure perdu son indépendance, son peuple, contraint par les circonstances de chercher le salut dans la fuite, avait toujours trouvé hospitalité et protection sur le territoire géorgien. Les nombreux villages arméniens existant dans

¹ Oliver Wardrop, Haut Commissaire de Grande Bretagne.

უკან. ამ დროს გამოჩნდნენ ისევე ინგლისელები იმედ გაცრუებულნი, რომ ჩვენ სომხები დავამარცხეთ და ულტიმატუმი წარმოგვიდგინეს – შეაჩერეთ ომიო. ორი დღე ვაგრძელებთ ლაპარაკი, ბოლოს დათანხმდით. გაეჩერდებით იქ, სადაც ჯარი იდგება პირველ საათზე. ასევე იზამენ სომხები. ამასთანავე, ვაფრინეთ შიკრიკები ფრონტზე, რაც შეიძლება იჩქარონ წინ წანევით, დაიჭირეთ რაც შეიძლება მეტი ტერიტორია ლამის პირველ საათამდე და იქ გაჩერდით. ინგლისელები გაეჟანენ ფრონტისკენ და გულდანყვებულნი უცქერდნენ ჩვენების წინსვლას და სომხების უკან დახევას. ისინი შეეცადნენ ჯარების შეჩერებას, მაგრამ ჩვენი სარდალი არ დათანხმდა. ბრძანება მაქვს მხოლოდ პირველ საათზე შეჩერდეთ. ომი გათავდა. ინგლისელები არ დაცხრნენ. იწყება მათი ინტრიგები მესხეთ-ბათუმის ოლქში. ეს ცნობილი ამბავია. ვიცყვით მხოლოდ ერთს: ინგლისმა გამოგ ზავნა თავის წარმომადგენელათ ჩვენი ქვეყნის მეგობარი, ჩემი პირადი ძველი ნაცნობი და მეგობარი ო. ვუორდროპი. გვეგონა ამით იცვლებოდა მათი პოლიტიკა. ვუორდროპისას ვყოფილვარ 1897 წ. ლონდონის ახლოს, ვიცნობდი მთელ მის ოჯახს, ცოლს, დედ-მამას და მასზე დავანყვე ბევრი იმედები, ჩქარა დავინახეთ, რომ მის მოხსენებებს ჩვენს სასარგებლოთ ყურადღებას არავინ აპყრობდა. ინგლისი განაგრძობდა ჩვენს წინააღმდეგ მუშაობას.

დოკუმენტი

სომხური ჯარების თავდასხმა 1918 წლის დეკემბერში, ნანყვეტი ვლადიმერ ვოიტინსკის „ქართული დემოკრატიიდან“

ქართულ-სომხური ომი ერთ-ერთი ყველაზე სამწუხარო გვერდია ამიერკავკასიის უკანასკნელი წლების ისტორიაში.

ქართველი და სომეხი ხალხი დიდი ხნის მანძელზე მჭიდროდ იყო დაკავშირებული. სომხეთმა ძალიან ადრე დაკარგა დამოუკიდებლობა, გარემოებებმა აიძულა მისი ხალხი, გაქცევაში ენახა ხსნა და ისინი ყოველთვის პოულობდნენ სტუმართმოყვარეობას და პროტექციას საქართველოს ტერიტორიაზე. მრავალი სომხური სოფლის არსებობა საქართველოს სამხრეთის ნაყოფიერ სტეპებში, ნათლად მონიშნავს საქართველოს მეგობრულ პოლიტიკაზე სომხეთის მიმართ. მნიშვნელოვანია იმის აღნიშვნა, რომ ათასობით წლის განმავლობაში ქართული დამოკიდებულება ომის გამო არ არეულა.

რუსების ბატონობის დროს, მაშინ როდესაც ამიერკავკასია სომხებისა და თათრების სისხლიანი კონფლიქტის თეატრად გადაიქცა, ქართველებისთვის უცხო იყო ნაციონალური ნიშნით სიძულვილი, მათ მეგობრული დამოკიდებულება შეინარჩუნეს როგორც სომხების, ასევე სხვა მეზობლების მიმართ. როგორც კი სომხური მასების სათავეში ნაციონალისტები მოვიდნენ, რომელნიც სომეხი ხალხის გამოყოფის და განცალკევების პოლიტიკას მიჰყვებოდნენ, სოციალ-დემოკრატებმა, რომელიც, როგორც ვიცით, დომინანტურ როლს თამაშობდა ქართველი ხალხისთვის, ყველანაირი ძალისხმევა გამოიყენა იმისათვის, რომ კარგი ურთიერთობა შეენარჩუნებინათ.

les steppes fertiles de la Géorgie méridionale témoignent d'une façon éloquentes de cette politique amicale de la Géorgie à l'égard des Arméniens. Il est intéressant de noter que, depuis des milliers d'années, jamais les relations géorgiennes n'avaient été troublées par des guerres.

Sous la domination russe, alors que la Transcaucasie était devenue le théâtre de sanglants conflits entre Arméniens et Tatars, les Géorgiens étaient restés étrangers aux haines nationales et avaient gardé une attitude amicale tant vis-à-vis des Arméniens que de leurs autres voisins. Lorsqu'à la tête des masses arméniennes se trouvèrent des nationalistes pratiquant une politique d'isolement du peuple arménien, la social-démocratie, qui, comme nous le savons, jouait pour le peuple géorgien un rôle prépondérant, appliqua tous ses efforts au maintien des bons rapports entre les deux peuples. Cette même politique fut suivie par la social-démocratie, après l'effondrement de la République Transcaucasienne, alors qu'entre les gouvernements des deux républiques voisines, se furent élevés de nombreux différends, notamment concernant la question des frontières. Le gouvernement géorgien proposa à l'Arménie de résoudre à l'amiable ou par voie d'arbitrage tous les litiges, y compris celui des frontières. Cette proposition semblait être acceptée par l'Arménie dont le gouvernement avait consenti à confier à une commission mixte le règlement de toutes les questions litigieuses...

Soudain, en décembre 1918, sous prétexte de défendre la population arménienne de la zone limitrophe de la Géorgie, le gouvernement arménien fit pénétrer ses troupes en territoire géorgien. Comme il n'y avait pas dans cette région de troupes géorgiennes, l'envahisseur en profita pour occuper le territoire contesté.

Cet acte, funeste au peuple arménien, avait été perpétré par le « parti militaire » qui avait pris le dessus en Arménie. Un des membres du gouvernement arménien, Kartchikian, qui aspirait au maintien des relations pacifiques entre l'Arménie et les républiques voisines, paya de sa vie son attitude, il fut tué dans son cabinet de travail, et le meurtrier resta impuni, bien qu'il fût universellement connu et qu'il se fût publiquement vanté de son crime, déclarant avoir tué Kartchikian parce que celui-ci avait « trahi » la cause arménienne.

S'étant consolidé au pouvoir, le « parti militaire » poursuivit en Arménie une politique tendant à assurer la domination de la bourgeoisie arménienne en Transcaucasie.

A cette époque la Conférence de Paris venait de décider l'occupation de toute la Transcaucasie, de la mer Noire à la Caspienne. Les troupes anglaises étaient déjà à Batoumi. L'attitude des Alliés à l'égard des républiques transcausiennes ne s'était pas encore précisée. On savait cependant que l'Entente était prête à soutenir l'indépendance de l'Arménie, cette question faisant, aux yeux des Alliés, partie intégrante de leur politique en Asie Mineure.

Forts de cette certitude, les chauvins arméniens entreprirent en Transcaucasie et en Europe une campagne énergique ayant pour objet de convaincre l'opinion et les hommes d'Etat de l'Entente que leur politique en Transcaucasie devait entièrement reposer sur l'Arménie. C'est ainsi qu'ils préparaient le terrain pour le coup décisif qui devait être la guerre entre l'Arménie et la Géorgie.

ნებინა ორ ხალხს შორის. იგივე პოლიტიკას იყენებდა სოციალ-დემოკრატია ამიერკავკასიის რესპუბლიკის დაშლის შემდეგაც, მაშინ, როდესაც ორი მეზობელი რესპუბლიკის მთავრობებს შორის მრავალი უთანხმოება წარმოიშვა, ყველაზე მეტად საზღვრებთან დაკავშირებული საკითხების ირგვლივ. საქართველოს მთავრობამ სომხეთს შესთავაზა ორმხრივი შეთანხმების გზით ან არბიტრაჟით მოგვევარებინათ ყველა სადავო საკითხი, მათ შორის საზღვრების საკითხიც. ერთი შეხედვით ეს წინადადება მიიღო სომხურმა მხარემ, რომლის მთავრობაც დათანხმდა ერთობლივი კომისიის შექმნას და ამ გზით სადავო საკითხების მოგვარებას...

უცხად, 1918 წლის დეკემბერში, საქართველოს მიმდებარე ზონაში დასახლებული სომხური მოსახლეობის დაცვის საბაბით, სომხეთის მთავრობამ თავისი ჯარები შემოუშვა საქართველოს ტერიტორიაზე. რაკი ამ რეგიონში ქართული ჯარი არ იდგა, დამპყრობელმა ისარგებლა და დაიკავა სადავო ტერიტორია.

ეს, სომეხი ხალხისთვის, ფატალური ფაქტი განხორციელებულ იქნა „სამხედრო პარტიის“ მიერ, რომელმაც სადავეები ჩაიგდო სომხეთში. სომხეთის მთავრობის ერთ-ერთი ნევრს, ხაჩიკიანს, ვინც სომხეთისა და მეზობელი რესპუბლიკების მშვიდობიანი ურთიერთობების შენარჩუნებისკენ მიისწრაფოდა, ეს სწრაფვა სიცოცხლის ფასად დაუჯდა, ის საკუთარ სამუშაო კაბინეტში მოკლეს და მკვლელობა დაუსჯელი დარჩა, მიუხედავად იმისა, რომ მკვლეელი საქვეყნოდ ცნობილი იყო და მან ქებაც კი დაიმსახურა ჩადენილი დანაშაულისთვის მას შემდეგ, რაც განაცხადა, რომ ხაჩიკიანი მოკლა, რადგან მან „უღალატა“ სომხურ საქმეს.

მას შემდეგ, რაც ძალაუფლება გაიძლიერეს, „სამხედრო პარტიამ“ ამიერკავკასიაში სომეხი ბურჟუაზიის დომინანტურობის პოლიტიკის გატარება დაიწყო სომხეთში.

ამ პერიოდში პარიზის კონფერენციაზე გადანყდა ამიერკავკასიის ოკუპაცია, შავი ზღვიდან კასპიის ზღვამდე. ინგლისური ჯარები უკვე ბათუმში იყვნენ. მოკავშირეების დამოკიდებულება ამიერკავკასიის რესპუბლიკების მიმართ ჯერ კიდევ არ იყო განსაზღვრული. თუმცა, იცოდნენ, რომ ანტანტა მზად იყო, სომხეთის დამოუკიდებლობისთვის მხარი დაეჭირა, ეს, მოკავშირეების თვალში, მცირე აზიაში გასატარებელი პოლიტიკის არსებითი საკითხი იყო.

ამ თავდაჯერებულობით სომეხმა შოეინისტებმა ამიერკავკასიაში და ევროპაში დაიწყეს კამპანია, რომლის ამოცანა იყო ანტანტის სახელმწიფო პირების დარწმუნება იმაში, რომ მათი პოლიტიკა ამიერკავკასიაში უნდა ეფუძნებოდეს სომხეთს. სწორედ ამგვარად ემზადებოდნენ გადამწყვეტი თავდასხმისთვის სომხეთსა და საქართველოს შორის ომში.

ამგვარი ქმედებებით ისინი იმედოვნებდნენ, რომ თუკი მოკავშირეები ამიერკავკასიას საომარ მდგომარეობაში ნახავდნენ, სომხეთის მხარეს დაიჭრდნენ და მათ გამარჯვების და ჰეგემონიის გარანტიად დაუდგებოდნენ. ეს გათვლა ამიერკავკასიაში ევროპული ინტერესების ნაკლებად ცოდნით აიხსნებოდა. ამასთან ერთად, ორი დიდი შეცდომა გამოჩნდა: მათ არ გაითვალისწინეს არც ის წინააღმდეგობა, რასაც საქართველო განეჭდა დამპყრობლის მიმართ და არც ის, რომ მოკავშირეები საბოლოოდ გაიზარებდნენ შექმნილ სიტუაციას და მათი ქმედება მსუბუქი არ იქნებოდა.

Ils espéraient, en agissant de la sorte, que les Alliés, ayant trouvé la Transcaucasie en état de guerre, prendraient parti pour les Arméniens et leur assureraient la victoire et l'hégémonie dans le pays. Ce calcul se justifiait par le peu de connaissance que l'Europe avait de la Transcaucasie. Cependant deux grossières erreurs y entraient : on n'avait prévu ni la résistance que la Géorgie pouvait opposer à l'envahisseur, ni le fait que les Alliés finiraient par se rendre compte de la situation exacte et n'agiraient pas à la légère.

La nouvelle de l'attaque arménienne fut pour la Géorgie un coup de foudre.

Les troupes arméniennes et les paysans mobilisés de force ne pouvaient résister aux troupes géorgiennes, pénétrées de la justice de leur cause et puisant dans cette conviction un élan enthousiaste.

Dans une série de rencontres sanglantes les Arméniens furent défaits. Cependant le gouvernement de la Géorgie ne se laissait pas enivrer par les victoires.

Dès les premiers jours, il s'était déclaré prêt à cesser les hostilités à tout moment, à la seule condition que les Arméniens évacuassent tout le territoire dont ils s'étaient emparés, que le statu quo « ante bellum » fût rétabli et que les questions litigieuses dues aux politiciens « dachnaksoutioun » qu'ils avaient tenté de trancher par les armes fussent réglées à l'amiable.

Cette proposition avait été rejetée par le gouvernement arménien qui continuait à compter sur l'aide des Alliés. Mais les représentants de l'Entente avaient fini par voir clair dans les événements dont ils étaient témoins. Ils avaient compris que soutenir la politique du « parti militaire » arménien équivalait à transformer pour longtemps la Transcaucasie en un théâtre de discordes et de guerres intestines. Ils voyaient combien le gouvernement géorgien avait raison d'exiger le retrait des troupes armées jusqu'à l'ancienne frontière d'État.

A ces considérations vint s'ajouter la défaite décisive des Arméniens à Choulaveri. Le gouvernement arménien n'avait plus désormais, sur quoi compter. Aussi, dans la nuit du 31 décembre 1918 au 1er janvier 1919, les hostilités prirent-elles fin.

სომხური შეტევის ამბავი საქართველოსთვის მეხის გავარდნასავით იყო.

სომხურ ჯარებს და ძალით მობილიზებულ გლეხებს არ შეეძლოთ ქართული ჯარისთვის წინააღმდეგობის გაწევა, მათში ხომ საკუთარი საქმის სიმართლე ჩანდა და ამ რწმენის მამოძრავებელი ძალა ენთუზიაზმი იყო.

სისხლიანი შეჯახებების სერიის შემდეგ სომხები დამარცხდნენ. მიუხედავად ამისა, საქართველოს მთავრობა გამარჯვებებმა არ მოადუნა.

პირველი დღეებიდანვე საქართველოს მთავრობა მზად იყო, საომარი მოქმედებები შეეჩერებინა იმ პირობით, თუ სომხები დატოვებდნენ ყველა იმ ტერიტორიას, რომელზეც შემოვიდნენ, თუ სტატუს-კვო „ანტე ბელუმ“ (status quo ante bellum) აღსდგებოდა და სადავო საკთხები, რომლის მოგვარებაც „დამნაკუთიუნმა“ იარაღის ჩარევით განიზრახა, მშვიდობიანი გზით იქნებოდა გადაჭრილი.

ეს შეთავაზება უარყოფილ იქნა სომხეთის მთავრობის მიერ, რომელსაც კვლავაც მოკავშირეების იმედი ჰქონდა. მაგრამ, ანტანტას წარმომადგენლებმა დაინახეს მოვლენების სინამდვილე, რომლის მონენიც გახდნენ. ისინი მიხვდნენ, რომ სომხური „სამხედრო პარტიისთვის“ მხარდაჭერა ამიერკავკასიის უთანხმოებისა და შიდაომის თეატრად ტრანსფორმაციას ნიშნავდა, რაც დიდი ხნით გაგრძელდებოდა. ისინი ხედავდნენ, თუ რაოდენ მართალი იყო საქართველოს მთავრობა, როდესაც ჯარების უკან დახევას და სახელმწიფოს პირვანდელი საზღვრების აღდგენას ითხოვდა.

ამ განხილვებს დაემატა სომხების მარცხი შულავერში. სომხეთის მთავრობას საყრდენი აღარ დარჩა. ამგვარად, 1918 წლის 31 დეკემბრის ღამეს და 1919 წლის 1 იანვარს საომარი მოქმედებები დასრულდა.

Chapitre 5.

Le 26 mai 1918,

jour de l'indépendance recouvrée et création du premier pays socialiste démocratique du monde. L'état géorgien qui existe depuis, au moins, le sixième siècle avant notre ère, éclate à la fin du XIIIe siècle, sous les coups des Mongols et se désagrège jusqu'à la fin du XVIIIe siècle, sous les invasions turques et persanes et l'occupation par la Russie tsariste dans les années 1800. Après 117 ans d'occupation des troupes du Tsar de Russie, la Nation géorgienne renaît sous la forme d'un Etat démocratique et moderne, dirigé par le parti social-démocrate de Géorgie, porté par toutes les composantes de la Nation géorgienne.

Le contexte politique et international

En 1917, la guerre mondiale fait rage partout en Europe. Sur le front de l'ouest, les troupes russes sont défaites sous la pression des troupes allemandes. Dans le Caucase les 500 000 soldats de l'armée russe résistent, face aux troupes turques. Après l'échec de la Révolution de 1905 ¹, en février 1917, la révolution démocratique débute à Saint-Petersbourg et secoue tout l'empire tsariste.

Carlo Tchkeïdzé est nommé Président du Conseil Ouvrier de la ville.

Le 2 mars, Le tsar abdique et le 3 mars, un gouvernement provisoire se forme.

En Géorgie, le 17 mars, le Conseil des ouvriers et des soldats de Tiflis élit son président, Noé Jordania.

Le 22 mars, le gouvernement provisoire de Petrograd, crée le Comité spécial transcaucasien (Ozakom) ².

¹ La Révolution de 1905. La Russie tsariste et le Japon impérial s'affrontent militairement pour la possession de la Mandchourie (terre chinoise). L'armée russe capitula et la flotte russe fut coulée. Ces événements et le développement des mouvements sociaux provoquèrent la Révolution de 1905. En Géorgie, dirigé par les sociaux-démocrates géorgiens, le mouvement se développa fortement, les fonctionnaires russes furent expulsés des campagnes et une République de Gourie fut créée, avec un gouvernement démocratique et républicain. La répression tsariste fut impitoyable, mais en 1906, le Tsar fut obligé de créer un premier Parlement, la première Douma, où les socialistes géorgiens furent élus.

² Le Commissariat Spécial Transcaucasien. Instance créée par le gouvernement provisoire de la Révolution de 1917, pour gérer les territoires caucasiens. Il disparut après le coup d'état des Bolcheviks.

თავი 5

1918 წლის 26 მაისი

დამოუკიდებლობის აღდგენის და მსოფლიოში პირველი სოციალ-დემოკრატიული ქვეყნის შექმნის დღე. ქართული სახელმწიფო, რომელიც, დაახლოებით, ჩვენს წელთაღრიცხვამდე მეექვსე საუკუნიდან არსებობს, XIII საუკუნეში მონღოლთა შემოსევებით შეირყა და ნაწილებად იშლებოდა XVIII საუკუნის ბოლომდე, თურქული და სპარსული შემოსევებისა და 1800 წელს რუსული ოკუპაციის დროს. 117-წლიანი რუსული ცარისტული ოკუპაციის შემდეგ ქართველი ერი ხელახლა დაიბადა თანამედროვე დემოკრატიული სახელმწიფოს ფორმით, რომელიც საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის მიერ იმართებოდა და რომელსაც თავის მხრივ მხარს უჭერდა ქართველი ერის ყველა ფენა.

პოლიტიკური და საერთაშორისო კონტექსტი

1917 წელს მსოფლიო ომი მძვინვარებდა მთელ ევროპაში. დასავლეთის ფრონტზე რუსული ჯარები გერმანულმა ჯარებმა დაამარცხეს. კავკასიაში 500 000 რუსი ჯარისკაცი წინააღმდეგობას უწევს თურქულ ჯარებს. 1905 წლის წარუმატებელი რევოლუციის¹ შემდეგ, 1917 წლის თებერვალში, დემოკრატიული რევოლუცია დაიწყო პეტროგრადში და მთელი ცარისტული იმპერია შეარყია.

კარლო ჩხეიძე დაინიშნა ქალაქის მუშათა საბჭოს თავმჯდომარედ.

2 მარტს მეფე ტოვებს ტახტს და 3 მარტს იქმნება დროებითი მთავრობა.

17 მარტს საქართველოში თფილისის მუშათა და ჯარისკაცთა საბჭო ირჩევს თავმჯდომარეს, ნოე ჟორდანიას.

22 მარტს პეტროგრადის დროებითი მთავრობა ქმნის ამიერკავკასიულ განსაკუთრებულ კომიტეტს, „ოზაკომს“².

¹ 1905 წლის რევოლუცია. ცარისტული რუსეთი და იმპერიული იაპონია ერთმანეთს მანჯურიის (ჩინეთის მიწები) გამო შეებრძოლა. რუსულმა არმიამ კაპიტულაცია გამოაცხადა და ფლოტი ჩაიძირა. ამ მოვლენებმა და განვითარებულმა სოციალურმა მოძრაობებმა გამოიწვია 1905 წლის რევოლუცია. საქართველოში ქართველი სოციალ-დემოკრატების მიერ მართული მოძრაობა კარგად განვითარდა, რუსი საჯარო მოხელეები განდევნეს სოფლებიდან და შეიქმნა გურიის რესპუბლიკა, დემოკრატიული და რესპუბლიკული მთავრობით. ცარისტული რეპრესიები დაუნდობელი იყო, მაგრამ 1906 წელს მეფე ვალდებული იყო, შეექმნა პირველი პარლამენტი, პირველი დუმა, სადაც ქართველი სოციალისტებიც იქნენ არჩეულნი.

² ამიერკავკასიის განსაკუთრებული კომისარიატი. 1917 წლის დროებითი მთავრობის მიერ შექმნილი ინსტანცია, რომელიც კავკასიური ტერიტორიების მართვას ემსახურებოდა. ბოლშევიკური გადატრიალების შემდეგ დაასრულა არსებობა.

En octobre 1917, les bolcheviques fomentent un coup d'état à Petrograd, chassent les députés et dissolvent le Gouvernement provisoire. Le 14 novembre 1917, pour concrétiser la rupture avec les bolcheviques, la Transcaucasie se donne un nouvel organe de pouvoir, le Commissariat transcaucasien ¹ avec Evgueni Gueguetchkori comme président et Akaki Tchenkeli comme ministre des affaires étrangères.

Dans toute la Russie, en décembre, se déroulent les élections pour l'Assemblée Constituante Panrusse. Dans le Caucase, c'est une éclatante victoire de la Social-démocratie géorgienne, qui recueille en Géorgie plus de 72% des votants, les Nationalistes, regroupés autour du parti National-démocrate, recueille moins de 6 % et les Bolcheviques, 3 %. Le peuple géorgien reste organisé autour de la Social-démocratie géorgienne.

Les Bolcheviques signent une paix séparée avec l'Allemagne. Les 500 000 soldats russes du front du Caucase qui refluent pour rentrer chez eux en Russie, sont un véritable danger pour les peuples Caucasiens. Le parti social-démocrate de Géorgie, à l'aide de quelques centaines de militants décidés, s'emparent de l'arsenal de Tiflis, gardés par plus de 33 000 soldats russes en armes, le 12 décembre 1917. La Garde Populaire est créée. Les militants socialistes, enfin armés grâce aux armes saisies, encadrent le retour des soldats russes démobilisés, évitant, ainsi, les pillages et la désolation.

La République démocratique fédérative de Transcaucasie et l'attaque des troupes turques

Le 23 janvier 1918, les députés caucasiens, élus en décembre 1917, décident de constituer un Parlement, la Diète Caucasienne, le SEIM ².

Un second danger apparaît, les troupes turques continuent leurs attaques pour s'emparer du Caucase. De plus les Bolcheviques, le 3 mars signent avec l'Allemagne le traité de Brest-Litovsk. Ils abandonnent la Pologne, la Lituanie, une partie de la Lettonie, de l'Estonie et de la Biélorussie aux Empires centraux et cèdent Kars, Ardahan et Batoumi à l'Empire Ottoman.

La Diète s'organise et envoie sur le front, face aux Turcs, des soldats Arméniens et Géorgiens. Les combats acharnés ont lieu, mais les troupes turques aguerries par 4 années de combats, balaient les jeunes troupes caucasiennes.

La Diète Caucasienne est dans l'obligation de négocier avec la Turquie. Celle-ci réclame de négocier avec un état.

¹ Le Commissariat Transcaucasien. Créé le 15 novembre par les députés caucasiens, après le coup d'état des Bolcheviques. Ceux ci avaient signé une paix avec les troupes allemandes, laissant le Caucase sans défense devant les troupes turques.

² La Diète Caucasienne ou SEIM (23 janvier 1918 au 22 avril 1918). Instance créée par les députés Transcaucasiens pour gérer de manière indépendante à la Russie la Transcaucasie.

1917 წლის ოქტომბერში ბოლშევიკები გადატრიალებას აწყობენ პეტროგრადში, განდევნიან დეპუტატებს და დროებით მთავრობას. 1917 წლის 14 ნოემბერს ბოლშევიკებთან განხეთქილების ხაზგასასმელად, ამიერკავკასია ადგენს ახალ მმართველობით ორგანოს, ამიერკავკასიულ კომისარიატს¹, რომლის თავმჯდომარეა ევგენი გეგეჭკორი, ხოლო საგარეო საქმეთა მინისტრი – აკაკი ჩხენკელი.

დეკემბერში რუსეთში იწყება სრულიად რუსეთის დამფუძნებელი კრების არჩევნები. კავკასიაში ქართულმა სოციალ-დემოკრატიამ შთამბეჭდავი შედეგით გაიმარჯვა. საქართველოში მან 72%-ით გაიმარჯვა, ნაციონალისტები, რომლებიც ნაციონალისტურ-დემოკრატიული პარტიის ირგვლივ იყვნენ გაერთიანებულები, ხმათა 6%-ს აგროვებენ, ხოლო ბოლშევიკები – 3%-ს. ქართველი ხალხი ქართული სოციალ-დემოკრატიის გარშემოა გაერთიანებული.

ბოლშევიკები სეპარატულ ზავს აფორმებენ გერმანიასთან. კავკასიის ფრონტის 500 000 რუსი ჯარისკაცი სახლებში, რუსეთში დასაბრუნებლად ლეღავდა. ისინი, კავკასიელი ხალხისთვის, ნამდვილ საფრთხეს წარმოდგენდნენ. 1917 წლის 12 დეკემბერს საქართველოს სოციალ-დემოკრატიულმა პარტიამ, რამდენიმე ასეულ (300) გაბედულ მერბძოლთან ერთად, მიიტაცა თფილისის არსენალი, რომელსაც 33 000 რუსი შეიარაღებული ჯარისკაცი იცავდა. სოციალისტი აქტივისტები, რომელნიც საბოლოოდ მოპოვებული იარაღით შეიარაღდნენ, დამცავ ზოლად ჩაუდგნენ დემობილიზებულ რუს ჯარისკაცებს და ამგვარად თავიდან აიცილეს ძარცვა და გაჩანაგება.

ამიერკავკასიის დემოკრატიული ფედერაციული რესპუბლიკა და თურქული ჯარების იერიში

1918 წლის 23 იანვარს 1917 წლის დეკემბერში არჩეული კავკასიელი დეპუტატები გადანყევდნენ, შექმნან პარლამენტი, კავკასიური საკანონმდებლო ორგანო, სეიმი².

მეორე საფრთხემ იჩინა თავი, თურქეთის ჯარები აგრძელებდნენ შეტევებს, რათა ხელში ჩაეგდოთ კავკასია. ამასთან, 3 მარტს ბოლშევიკებმა გერმანიასთან ხელი მოაწერეს ბრესტ-ლიტოვსკის ზავს. მათ პოლონეთი, ლიტვა, ლატვიის, ესტონეთის და ბელორუსის ნაწილები დაუტოვეს ცენტრალურ იმპერიებს, ხოლო ყარსი, არდალანი და ბათუმი – ოსმალთა იმპერიას.

საკანონმდებლო ორგანო ორგანიზებას უწევს და ფრონტზე თურქებთან დასაპირისპირებლად აგზავნის სომეხ და ქართველ ჯარისკაცებს. სასტიკი ბრძოლა გაიმართა, მაგრამ ოთხნობიანი ომით გამოწვეული თურქული ჯარები ანადგურებენ ახალგაზრდა კავკასიურ ჯარებს.

¹ ამიერკავკასიის კომისარიატი, ბოლშევიკური გადატრიალების შემდეგ, 15 ნოემბერს შექმნეს კავკასიელმა დეპუტატებმა. აღნიშნულმა ინსტანციამ გერმანულ ჯარებთან მშვიდობის ხელშეკრულებას მოაწერა ხელი, რითიც კავკასია დაცვის გარეშე დატოვა თურქული ჯარების წინაშე.

² კავკასიის უმაღლესი საკანონმდებლო ორგანო, სეიმი (1918 წლის 23 იანვრიდან 1918 წლის 22 აპრილამდე). ამიერკავკასიელი დეპუტატების მიერ შექმნილი ინსტანცია, რათა რუსეთისგან დამოუკიდებლად ემართათ ამიერკავკასია.

La Diète Caucasienne se transforme en République démocratique fédérative de Transcaucasie ¹ le 22 avril 1918. Cette nouvelle république rassemble les Azéris, Arméniens et Géorgiens et tous les autres peuples qui habitent la Transcaucasie.

La Turquie, en position de force, ne se contente plus du Traité de Brest-Litovsk qui lui accordait la ville de Kars, territoire arménien, Batoumi et Ardahan territoires géorgiens, elle continue son offensive sur l'Arménie et la Géorgie, pendant que les Azéris adoptent une attitude neutre. Les combats inégaux continuent opposant Arméniens et Géorgiens aux troupes régulières turques

Face à cette offensive, les forces composant la République démocratique fédérative Transcaucasienne sont divisées :

- Les Azéris jouent la carte des envahisseurs, les Turcs,
- Les Arméniens recherchent, sans y parvenir, l'appui des Alliés, qui refusaient d'intervenir dans cette région, à l'exception de quelques troupes anglaises stationnées,
- Les Géorgiens, conscients de divergences sérieuses qui opposent l'Allemagne à son allié turc, recherchent la protection des troupes allemandes pour éviter d'être complètement envahie par l'armée turque,

Une délégation géorgienne signe un accord avec l'Allemagne. Cet accord consiste à donner aux troupes allemandes, la protection de la ligne ferroviaire Batoumi-Tiflis-Bakou. Cette voie ferrée sert au transport du pétrole de Bakou, à travers toute la Géorgie jusqu'au port de Batoumi, sur la Mer Noire ².

Le 26 mai 1918, devant la division totale des points de vue de ses composantes, la République démocratique fédérative de Transcaucasie se dissout.

Le Conseil National géorgien déclare l'indépendance de la République démocratique de Géorgie ³.

Le 26 mai 1918, création de la République démocratique de Géorgie.

Le parti social-démocrate de Géorgie est la véritable épine dorsale des forces de la Nation géorgienne depuis sa création en 1893. C'est donc à ce parti, le plus nombreux, le plus implanté, ayant le plus de députés élus, et surtout le plus grand nombre de cadres connus et reconnus de tous, qui ont tous été condamnés à la prison ou à la déportation, qu'est revenu le rôle déterminant de créer ce nouvel état. Le Président du Conseil ouvrier de

¹ La République démocratique fédérative de Transcaucasie (22 avril au 26 mai 1918). Pour pouvoir négocier avec les Turcs, la Commissariat Caucasienn se dissout et se transforme en République Transcaucasienne.

² La Social-démocratie géorgienne n'avait aucune sympathie pour l'Allemagne Prussienne, mais les soldats allemands étaient les seules forces armées capables d'arrêter l'invasion turque qui avait déjà, lors de plusieurs siècles, apportée la désolation, les destructions et la mort.

³ Le Conseil National Géorgien, composé des députés de tous les partis géorgiens et des représentants de toutes les nationalités habitant le sol de la Géorgie (Abkhazes, Ossètes, Grecs, Juifs).

კავკასიური საკანონმდებლო ორგანო ვალდებულია მოლაპარაკებები აწარმოოს თურქეთთან. ეს უკანასკნელი ითხოვს მოლაპარაკებებს სახელმწიფოსთან. ამიერკავკასიის საკანონმდებლო ორგანომ, სეიმმა, მიიღო გადაწყვეტილება, 1918 წლის 22 აპრილს გამოეცხადებინა ამიერკავკასიის დემოკრატიული ფედერაციული რესპუბლიკის¹დამოუკიდებლობა. ეს ახალი რესპუბლიკა აერთიანებდა აზერბაიჯანს, სომხებს და ქართველებს, ასევე, ყველა სხვა ხალხს, რომელიც ამიერკავკასიაში ცხოვრობდა.

თურქეთი, ძალაუფლების მქონე სტატუსის პირობებში, აღარ ემყოფილდება ბრესტ-ლიტოვსკის ზავით, რომლის თანახმადაც, მას სომხური ტერიტორიიდან – ქალაქი ყარსი, ხოლო ქართული ტერიტორიებიდან არდალანი და ბათუმი ეკუთვნოდა და აგრძელებს შეტევას სომხეთსა და საქართველოზე, მაშინ როდესაც აზერბაიჯანელები ნეიტრალურ დამოკიდებულებას იღებენ. არათანასწორი ბრძოლები გრძელდება, რომელიც სომხეთისა და საქართველოს ჯარებს თურქულ მუდმივ ჯარს უპირისპირებს.

ამ იერიშების პირისპირ, ამიერკავკასიური დემოკრატიული ფედერაციული რესპუბლიკის შემადგენელი ძალები იყოფიან:

- აზერბაიჯანელები დამპყრობლის, თურქეთის, წესებით თამაშობენ;
- სომხები ამოდ ცდილობენ მოკავშირეთა თანადგომის ძიებას, რომელნიც უარს ამბობენ ამ რეგიონის ტერიტორიაზე ჩარევაზე, გარდა რამდენიმე ინგლისური ჯარისა, რომელიც გაჩერებულია ტერიტორიაზე;
- ქართველები იაზრებენ იმ სერიოზულ განსხვავებებს, რაც გერმანიასა და მის მოკავშირე თურქეთს აპირისპირებს, ამიტომ პროტექციას ეძებენ გერმანული ჯარების წინაშე, რათა თავიდან აიცილონ თურქეთის მხრიდან ტერიტორიის სრული დაპყრობა.

ქართული დელეგაცია გერმანიასთან ხელს აწერს შეთანხმებას, რომლის მიხედვითაც, გერმანულ ჯარებს ბათუმი-თფილისი-ბაქოს სარკინიგზო ხაზის დაცვა ევალებათ. ეს სარკინიგზო გზა საქართველოს ტერიტორიაზე გადის, ბათუმის პორტამდე და შავ ზღვამდე², ის ბაქოდან ნავთობის ტრანსპორტირებას ემსახურება.

1918 წლის 26 მაისს ამ შემადგენელი ძალების აზრების საბოლოო გაყოფამდე, ამიერკავკასიის დემოკრატიული ფედერაციული რესპუბლიკა დაიშალა.

საქართველოს ეროვნულმა საბჭომ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობა გამოაცხადა³.

¹ ამიერკავკასიის ფედერაციული დემოკრატიული რესპუბლიკა (1918 წლის 22 იანვარი-26 მაისი). თურქებთან მოლაპარაკებების საშუალება, კავკასიის უმაღლესი საკანონმდებლო ორგანო დაიშალა და ამიერკავკასიის რესპუბლიკად გადაკეთდა.

² საქართველოს სოციალ-დემოკრატიას არანაირი სიმპათია არ ჰქონდა პროსიული გერმანიის მიმართ, მაგრამ გერმანელი ჯარისკაცები ერთდერთი შეიარაღებული ძალა იყო, რომელსაც თურქული შემოსევების შეჩერება შეეძლო, რომელთაც საუკუნეების მანძილზე გაჩანაგება, ნგრევა და სიკვდილი მოჰქონდა.

³ საქართველოს ეროვნული საბჭო, შედგებოდა ყველა ქართული პარტიის დეპუტატებისგან და საქართველოს ტერიტორიაზე მცხოვრები ყველა ეროვნების (აფხაზი, ოსი, ბერძენი, ებრაელი) წარმომადგენლისგან.

Tiflis, Noé Jordania, fait adopter par le Conseil National Géorgien, l'Acte d'Indépendance du 26 mai 1918. Après la lecture de cet acte, le Conseil National Géorgien crée la République démocratique de Géorgie, devenant ainsi, le premier « pays socialiste du monde ». Noé Ramichvili est chargé de constituer le premier gouvernement de cette nouvelle république. Ce gouvernement est un gouvernement de coalition rassemblant tous les partis géorgiens exceptés les bolcheviques.

Il doit construire un nouvel état sur les ruines du tsarisme et de la première guerre mondiale, mais de plus, Il doit faire face à plusieurs attaques des troupes étrangères.

Au sud il faut arrêter l'avance des troupes turques. Le 1er juin, 6 jours après avoir annoncée son indépendance, les troupes de la jeune république géorgienne, avec l'aide des soldats allemands, alliés de la Turquie, commandées par le général Kvinitadzé, battent les troupes turques.

Au nord, Les forces armées géorgiennes doivent se battre contre les troupes des russes blancs du général Denikine, qui refusent l'indépendance du nouvel état. Les Arméniens en guerre, eux aussi contre les Turcs, sont en guerre contre les azéris et, répondant aux « chants des Sirènes » de l'Angleterre, déclenchera un conflit armé contre la Géorgie, en décembre 1918, pour un motif territorial. Dans ce malheureux conflit qui oppose 2 peuples caucasiens, l'Arménie sera battue et les manœuvres Anglaises seront déjouées.

1918, 26 მაისი, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის შექმნა

საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტია, შექმნიდან, 1893 წლიდან, ქართული ეროვნული ძალებისთვის ხერხემალში ეკალივითაა. სწორედ ამ პარტიამ, ყველაზე მრავალრიცხოვანმა, ყველაზე მეტად ჩართულმა, ყველაზე მეტი დეპუტატით წარმოდგენილმა, და, უპირველეს ყოვლისა, ყველასთვის ცნობილი კადრებით, რომელთაც პატიმრობა ან გადასახლება ჰქონდათ მისჯილი, იკისრა გადამწყვეტი როლი ახალი სახელმწიფოს შექმნაში. თფილისის მუშათა საბჭოს თავმჯდომარემ, ნოე ჟორდანიამ, ეროვნულ საბჭოსთან ერთად, დაამტკიცა 1918 წლის 26 მაისის დამოუკიდებლობის ქარტია, რომლის წაკითხვის შემდეგაც საქართველოს ეროვნული საბჭო ქმნის საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკას, ეს უკანასკნელი „მსოფლიოში პირველი სოციალისტური ქვეყანა“ გახდა. ნოე რამიშვილს ახალი რესპუბლიკის პირველი მთავრობის შედგენის პასუხისმგებლობა დაეკისრა. ეს კოალიციური მთავრობაა, რომელიც ყველა ქართულ პარტიას აერთიანებს, გარდა ბოლშევიკებისა.

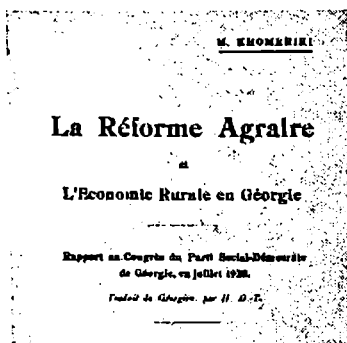
ცარიზმისა და პირველი ომის შემდგომ ნანგრევებზე მას ახალი სახელმწიფო უნდა შეექმნა და, ამავდროულად, ის უცხოურ ჯარებს უნდა დაპირისპირებოდა.

სამხრეთიდან საჭირო იყო თურქული ჯარების შეჩერება. I ივნისის, დამოუკიდებლობიდან ექვსი დღის შემდეგ, საქართველოს ახალგაზრდა რესპუბლიკის ჯარები, გერმანელი ჯარისკაცების – თურქების მოკავშირეების – დახმარებით, კვინიტაძის მეთაურობით, იბრძვიან თურქული ჯარების წინააღმდეგ.

ჩრდილოეთით, საქართველოს შეიარაღებული ძალები იძულებულები არიან, გენერალი დენიკინის რუსული თეთრი გვარდიის წინააღმდეგ იბრძოლონ, რომელნიც ახალი სახელმწიფოს დამოუკიდებლობის წინააღმდეგნი არიან. სომხებიც ომის მდგომარეობაში არიან, იბრძვიან თურქეთის და აზერბაიჯანის წინააღმდეგ და, ინგლისის „სირინოზის სიმღერებს“ აყოლილნი, 1918 წლის დეკემბერში, ტერიტორიული მოტივებით, შეიარაღებულ კონფლიქტს იწყებენ საქართველოს წინააღმდეგ. ამ სამწუხარო კონფლიქტში, რომელიც ორ კავკასიელ ხალხს აპირისპირებდა ერთმანეთთან, სომხეთი დამარცხდა და ინგლისური მანევრები ჩაიშალა.

1919

En janvier 1919, le Parlement adopte la Réforme agraire, présentée par Noé Khomeriki, ministre de l'Agriculture au nom du parti Social-démocrate de Géorgie.

Réforme Agraire présentée par Noé Khomeriki, au nom du Parti social-démocrate de Géorgie et adoptée par le Parlement le 23 janvier 1919

საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის სახელით მყოფი მინათმოქმედების მინისტრის, ნოე ხომერიკის, მიერ წარდგენილი აგრარული რეფორმა 1919 წლის 23 იანვარს მიიღეს.

Liste des partis	votants	%	Nombre d'élus
Parti Social Démocrate de Géorgie	408 541	(79,50%)	109 élus
Parti Social Fédéraliste	33 630	(6,50%)	8 élus
Parti National Démocrate	30 128	(5,90%)	8 élus
Parti Social-Révolutionnaire	21 453	(4,20%)	5 élus
Radicaux et Démocrates	3 107		
Dachnak (arméniens)	2 353		
les 9 autres listes eurent moins de	2 000		
Inscrits : 770 000 (des régions occupées ne purent prendre part au vote)			
votants : 514 000 (67 % des inscrits)			

(Résultats du premier tour, tiré du livre de W. Woytinsky, « La social-démocratie Géorgienne », page 194)

En février 1919, ont lieu les élections à la Constituante géorgienne, où tous les citoyens et citoyennes ayant 20 ans révolus sans distinction de nationalité ni de confession ont pu voter. 15 listes se présentent.

1919 წლის იანვარში პარლამენტმა მიიღო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის სახელით მყოფი მინათმოქმედების მინისტრის, ნოე ხომერიკის, მიერ წარდგენილი აგრარული რეფორმა.

Noé Khomeriki
ნოე ხომერიკი

პარტიის დასახელება	ამომრჩეველი	%	ამორჩეულთა რაოდენობა
საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტია	408 541	(79,50%)	109
სოციალ-ფედერალისტური პარტია	33 630	(6,50%)	8
ეროვნულ-დემოკრატიული პარტია	30 128	(5,90%)	8
სოციალ-რევოლუციური პარტია	21 453	(4,20%)	5
რადიკალ-დემოკრატები	3 107		
დაშნაკი (სომხები)	2 353		
დანარჩენ 9 სიას ჰყავდა დაახლ.	2 000		
დარეგისტრირებული: 770 000 (ოკუპირებულ რეგიონებს არ შეუძლიათ არჩევნებში მონაწილეობა)			
ამომრჩეველი: 514 000 (რეგისტრირებული ამომრჩეველების 67 %)			

ძირითადი არჩევნების პირველი ტურის შედეგები. W. Woytinsky, « La social-démocratie Géorgienne », page 194

1919 წლის თებერვალში ჩატარდა საქართველოს დამფუძნებელი კრების არჩევნები (მონაწილეობას იღებდა ყველა მოქალაქე, 20 წლის ასაკიდან, განურჩევლად სქესის, ეროვნების და რელიგიისა), წარმოდგენილ იქნა 15 სია.

Un gouvernement de coalition est proposé aux autres partis, représentés au Parlement, ceux-ci ayant refusé, le gouvernement est donc composé uniquement de membres du Parti social-démocrate.

Noé Jordania est nommé président du gouvernement. Il n'hésite pas à consulter régulièrement les leaders de l'opposition comme Nikoladzé, Zourabichvili, Gvazava et Jourouli du parti National-Démocrate, Mdivani du parti Social-fédéraliste. Plusieurs leaders politiques de l'opposition seront choisis par le Gouvernement social-démocrate comme diplomates à l'étranger, comme Simon Mdivani, social-fédéraliste, Ambassadeur en Turquie ou David Ghambachidzé, en Angleterre.

Noé Jordania,

*président du gouvernement de la République
démocratique de Géorgie*

ნოე ჯორდანია,

*საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის
მთავრობის თავმჯდომარე*

Carlo (Nicolas) Tchéidzé

Président de l'Assemblée

კარლო (ნიკოლოზ) ჩხეიძე
*დამფუძნებელი კრების
თავმჯდომარე*

Noé Ramichvili

*Ministre de l'Intérieur, ensuite de
la Guerre et de l'Instruction publique*

ნოე რამიშვილი

*შინაგან საქმეთა, სამხედრო და
საზღვრო განათლების მინისტრი*

სხვა პარტიებს შესთავაზეს კოალიციური მთავრობა. რადგან მათ ამ შეთავაზებაზე უარი განაცხადეს, ამიტომ მთავრობა მხოლოდ სოციალ-დემოკრატიული პარტიით დაკომპლექტდა. ნოე ჟორდანიამ მთავრობის თავმჯდომარედ დასახელდა. ის რჩევებისთვის ოპოზიციის წარმომადგენლებსაც მიმართავდა, ისეთ ლიდერებს, როგორებიც იყვნენ ნიკოლაძე, ზურაბიშვილი, გვაზავა, და ჟურული ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიიდან; მდივანი სოციალ-ფედერალისტებიდან. ოპოზიციიდან რამდენიმე პოლიტიკური ლიდერი შეირჩა სოციალ-დემოკრატიული მთავრობის მიერ, რათა ისინი უცხოეთში დიპლომატებად გაეგზავნათ. მაგალითად, სიმონ მდივანი, სოციალ-ფედერალისტი, ელჩი თურქეთში; ან დავით ლამბაშიძე, ელჩი ინგლისში.

Eugène Gueguetchkori
Ministre des Affaires Etrangères
ევგენი გუგუჭკორი
საგარეო საქმეთა მინისტრი

Noé Khomeriki
*Ministre de l'Agriculture et des
 voies de communication*
ნოე ხომერიკი
*მინათმოქმედების, შრომისა და
 გზათა მინისტრი*

Constantin Kandelaki
*Ministre des Finances, du
 Commerce et de l'Industrie*
კონსტანტინე კანდელაკი
*ფინანსთა და ვაჭრობა-
 მრეწველობის მინისტრი*

Akaki Tchenkeli
Représentant plénipotentiaire en Europe
აკაკი ჩხენკელი
სრულუფლებიანი წარმომადგენელი

Guiorghi Eradzé

Ministre du Travail et du ravitaillement

გიორგი ერადზე

შრომისა და მომარაგების მინისტრი

Rajden Arsénidzé

Ministre de la Justice

რაუდენ არსენიძე

იუსტიციის მინისტრი

Ensuite au cours des 34 mois d'existence de la Première République, d'autres militants social-démocrates deviennent ministres, en fonction des événements et des besoins :

Grigol Lortkipanidzé

Ministre de la Défense du

printemps à décembre

1920 et Ministre de

l'Enseignement

გრეგოლ ლორთქიფანიძე

თავდაცვის მინისტრი

1920 წლის დასაწყისიდან

დეკემბრამდე, შემდეგ

განათლების მინისტრი

Nicolas (Parmen)

Tchitchinadzé

Ministre de la Défense

de décembre

1920 au 20 mars 1921

ნიკოლოზ (პარმენ) ჭიჭინაძე

თავდაცვის მინისტრი

1920 წლის დეკემბრიდან

1921 წლის მარტამდე

David Oniachvili

Ministre de l'Agriculture

დავით ონიაშვილი

მინათმოქმედების

მინისტრი 1920 წლის

დეკემბრიდან

პირველი რესპუბლიკის 34-თვიანი არსებობის შემდეგ, სხვა სოციალ-დემოკრატი მებძოლებიც, მიმდინარე მოვლენების პარალელურად, გახდნენ მინისტრები.

12 მარტი: პარლამენტი კენჭს უყრის 1918 წლის 26 მაისს გამოცხადებულ დამოუკიდებლობის აქტს.

Séance de l'Assemblée Constituante

დამფუძნებელი კრების სხდომა

Armoiries de la République Démocratique de Géorgie

საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის გერბი

12 mars 1919 : lors de sa première séance, le parlement adopte la déclaration d'indépendance, formulée le 26 mai 1918.

17 avril 1919 : au nord, les troupes géorgiennes repoussent l'attaque des troupes blanches de Denikine, qui veulent envahir la Géorgie et avancent jusqu'à la rivière Mekhadyr (Abkhazie).

avril 1919 : au sud, les troupes géorgiennes dirigées par le général Kvinitadzé, repoussent l'avance des troupes turques.

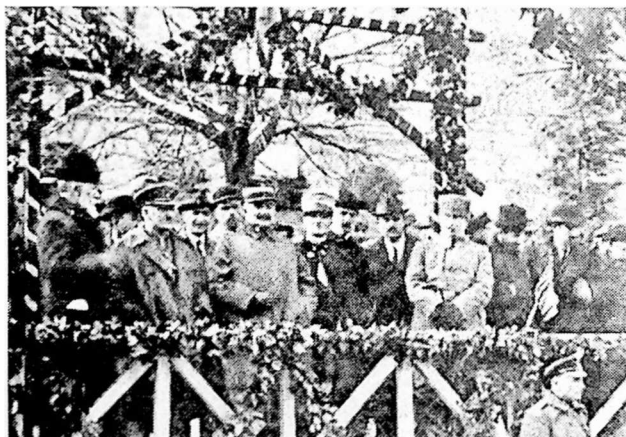
20 avril 1919 : les troupes géorgiennes s'emparent de la ville d'Ardahan, occupée par les turcs.

27 avril 1919 se déroule à Tbilissi l'ouverture de la Conférence des Républiques Transcaucasiennes. E. Gueguetchkori représente la Géorgie, S. Tigranian, l'Arménie et P. Khan-Khoisky, l'Azerbaïdjan. La délégation de la République des Montagnards n'est pas présente à la première conférence.

Début **mai 1919**, une campagne anti-géorgienne est lancée dans la presse anglaise. Le gouvernement anglais soutenant les troupes de Denikine veut faire pression sur le gouvernement géorgien pour qu'il soutienne les troupes des russes blancs. Le gouvernement géorgien refuse cet accord.

16 mai 1919 : Une mission militaire italienne arrive à Tbilissi.

26 mai 1919 : des défilés et manifestations sont organisés pour commémorer la Fête Nationale.

Premier anniversaire de l'Indépendance, le 26 mai 1919. Sur la tribune, les membres du gouvernement et les représentations étrangères

დამოუკიდებლობის პირველი იუბილე, 1919 წელი, 26 მაისი.

ტრიბუნაზე – მთავრობის წევრები და უცხოეთის წარმომადგენლები

1919 წლის 17 აპრილი: დენიკინის თეთრი გვარდიის შემოტევის მოგერიების შემდეგ, რომელსაც საქართველოს დაპყრობა სურდა, ქართული ჯარი მდინარე მესხიდრამდე (აფხაზეთი) მივიდა.

1919 წლის 18 აპრილი: ქართული ჯარი, გენერალი კვინიტაძის მეთაურობით, უკუაგდებს თურქული ჯარის დანაშაულებას.

1919 წლის 20 აპრილი: ქართული ჯარი იკავებს ქალაქ არდაჰანს, რომელიც თურქებს ჰქონდათ ოკუპირებული.

1919 წლის 27 აპრილი: ამიერკავკასიული რესპუბლიკების კონფერენციის გახსნა თბილისში. ე.გეგეჭკორი წარმოადგენს საქართველოს, ს. ტიგრანიანი – სომხეთს, ფ. ხან-ხოისკი – აზერბაიჯანს. მთის მკვიდრთა რესპუბლიკის დელეგაცია პირველ კონფერენციაზე არ იყო წარმოდგენილი.

მაისის დასაწყისში ინგლისურ პრესაში ანტიქართული კამპანია დაიწყო. ინგლისის მთავრობა მხარს უჭერდა დენიკინის არმიას და სურდა ზენოლა მოეხდინა საქართველოს მთავრობაზე, რათა მას მხარი დაეჭირა რუსული თეთრი გვარდიისთვის. საქართველოს მთავრობა უარს ამბობს ამ შეთანხმებაზე.

1919 წლის 16 მაისი: იტალიური სამხედრო მისია ჩამოდის თბილისში.

1919 წლის 26 მაისი: მოეწყო მსვლელობები და მანიფესტაციები ეროვნული დღესასწაულის აღსანიშნავად.

1919 წლის 16 ივნისი: საქართველოს და აზერბაიჯანს შორის ხელი მოეწერა ორმხრივ თავდაცვით ხელშეკრულებას. საქართველოს დელეგაცია შედგებოდა შემდეგი წევრებისგან: საგარეო საქმეთა მინისტრი – ე. გეგეჭკორი, სამხედრო მინისტრი – ნ. რამიშვილი, მისი თანაშემწე – გენერალი გედევანიშვილი და უმაღლესი სამხედრო საბჭოს წევრი – გენერალი ოდიშელიძე.

1919 წლის ივნისის შუა რიცხვები: დენიკინის ჯარები კავკასიის მთიელთა რესპუბლიკის დიდ ქალაქებს იკავებენ. მთიელები წინააღმდეგობრივ მოძრაობას ამზადებენ მთაში და სასოფლო დასახლებაში.

1919 წლის 22 ივნისი: ელისაბედ ორბელიანის ხელმძღვანელობით გამოცემული ფრანგულენოვანი ორკვირეული ჟურნალი, „დამოუკიდებელი საქართველო“, ხდება ყოველკვირეული.

ივნისის ბოლო: იტალიური კომპანია ექსპლუატაციას უწევს საქართველოს ტყის სიმდიდრეს.

ინგლისური ბანკი შემოდის საქართველოში.

ქართული კოოპერაციის საზოგადოება აარსებს თავის კოოპერატიულ ბანკს.

სომხური ეროვნული საბჭო ატარებს არჩევნებს საქართველოში მცხოვრებ სომეხთა წარმომადგენლის ასარჩევად. ხუთი სიის წარდგენა.

ივლისი: საქართველოს დელეგაცია მონაწილეობას იღებს მშვიდობის კონფერენციაში.

აგვისტოს დასაწყისი: საფრანგეთის მთავრობა ბრალს სდებს საქართველოს მთავრობას სომხებისთვის დამხარების შეფერხებისთვის. საქართველოს მთავრობა პასუხს სცემს უსაფუძვლო ბრალდებას. რესპუბლიკის მთავრობის თავმჯდომარე

16 juin 1919 : un accord de défense mutuelle est signé entre les républiques de Géorgie et d'Azerbaïdjan. La délégation géorgienne est composée du Ministre des Affaires Etrangères, E. Gueguetchkori, du Ministre de la Guerre, N. Ramichvili, de son aide de camp, le Général Guedevanichvili et d'un membre du Conseil Supérieur de la Guerre, le Général Odichelidzé.

Mi juin 1919 : les troupes de Denikine occupent les grandes villes de la République des Montagnards du Caucase. Les montagnards organisent la résistance dans les montagnes et la campagne.

22 juin 1919 : le bimensuel, « La Géorgie Indépendante », édité en français, sous la direction d'Elisabeth Orbeliani, devient hebdomadaire.

Fin juin : une compagnie italienne exploite les richesses forestières de la Géorgie.

Une banque anglaise s'installe en Géorgie.

Les sociétés coopératives géorgiennes organisent leur Banque Coopérative.

Le Conseil National Arménien organise ses élections pour la représentation de la population arménienne de Géorgie. Présentation de 5 listes.

Juillet : une délégation géorgienne participa à la Conférence de la Paix en France, organisée par les Alliés.

Début août : le gouvernement français accuse le gouvernement géorgien de ralentir l'aide apportée à l'Arménie. Le gouvernement géorgien répond à cette attaque non fondée. Des courriers de Noé Jordania, président du Gouvernement et Evguéni Gueguetchkori, ministre des Affaires Etrangères sont envoyés à Clémenceau, président du Conseil suprême des puissances Alliées.

3 août 1919 : visite du général Baratoff, envoyé de Denikine, chez le Ministre des Affaires Etrangères de Géorgie, qui reproche au gouvernement géorgien de soutenir les Ingouches.

A l'annonce du départ des troupes britanniques de la Transcaucasie, les gouvernements géorgien et azéri s'adressent au gouvernement anglais, « le priant de laisser, dans la limite de ces 2 républiques, les troupes qui s'y trouvent ».

Les travaux d'arpentage débutent dans les villes de Lantchkhouti et d'Ozourgeti (en Gourie, Géorgie occidentale).

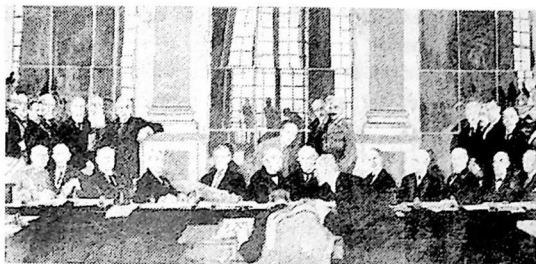
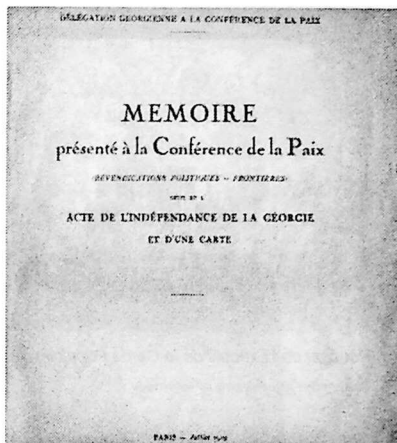
Le service postal relie les villages de Digomi et Martkobi à Tbilissi.

31 août 1919, l'Assemblée des représentants de la Géorgie musulmane à Batoumi élit Mamed-Beg Abachidzé comme président et demande le rattachement du district de Batoumi à « la Mère Patrie » la Géorgie.

Septembre 1919, une gestion commune arméno-géorgienne de la zone de Bortchalo, est mise en place sous le contrôle des troupes anglaises.

13 septembre 1919, le bolchevique Elbakidzé tente de tuer les généraux Baratoff et Odichelidzé qui sont légèrement blessés.

2 octobre 1919, le général Harbord, chef d'état-major des Etats-Unis est en visite en Géorgie.

*Mémoire présenté par la Délégation
géorgienne, lors de la Conférence
de la Paix à Versailles*

*საქართველოს დელეგაციის მიერ
წარმოდგენილი მოხსენება ევროპის
მშვიდობის კონფერენციაზე*

ნოე ჟორდანიას და საგარეო საქმეთა მინისტრ ე. გეგეჭკორის წერილები გაეგზავნა კლემანსოს, მოკავშირეთა უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარეს.

1919 წლის 3 აგვისტო: დენიკინის მიერ წარგზავნილი გენერალ ბარათოვის ვიზიტი საქართველოს საგარეო საქმეთა მინისტრთან. გენერალი საქართველოს მთავრობას ბრალს სდებს მთიელთა მხარდაჭერაში.

ბრიტანული ჯარების ამიერკავკასიიდან გამგზავრების განცხადებისას საქართველოს და აზერბაიჯანის მთავრობებმა თხოვნით მიმართეს ინგლისის მთავრობას, „ამ ორ რესპუბლიკის საზღვრებში დაეტოვებინათ ჯარები“.

მინის შესწავლის სამუშაოები დაიწყო ლანჩხუთში და ოზურგეთში.

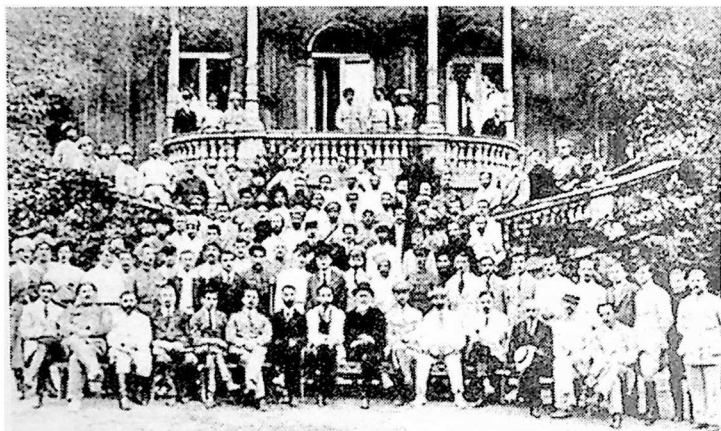
საფოსტო სერვისი, თბილისში, აკავშირებდა სოფლებს დილომს და მარტყოფს.

1919 წლის 31 აგვისტო: საქართველოს მუსულმანური ნაწილის წარმომადგენელთა ყრილობამ ბათუმში თავმჯდომარედ აირჩია მემედ-ბეგ აბაშიძე და ბათუმის ოლქის „დედა სამშობლოსთან“, საქართველოსთან, გაერთიანება მოითხოვა.

სექტემბერი: ბორჩალოს ზონაში, ინგლისური ჯარების კონტროლქვეშ, სომხურ-ქართული მმართველობა დამყარდა.

5 octobre 1919 à Batoumi, le Consul de Géorgie M. Maskharachvili, est blessé par le capitaine russe Raioff, de l'armée de Denikine.

Octobre et novembre 1919, les bolcheviques organisent troubles, manifestations et démonstrations armées. Noé Ramichvili intervient rapidement avec l'armée et la Garde Nationale.

Réunion de l'Exécutif de la Garde Populaire

სახალხო გუარდიის ყრილობა

1919 წლის 13 სექტემბერი: ბოლშევიკი ელბაქიძის მცდელობა, მოკლას გენერლები – ბარათოვი და ოდიშელიძე. ეს უკანასკნელნი მსუბუქად დაიჭრნენ.

1919 წლის 2 ოქტომბერი: გენერალი ჰარბორდი, გენერალური შტაბის უფროსი, ვიზიტად ჩამოდის საქართველოში.

1919 წლის 5 ოქტომბერი: საქართველოს კონსული, მასხარაშვილი, ბათუმში, დენიკინის არმიის წევრმა, რუსმა კაპიტანმა, რაიოფმა, დაჭრა.

1919 წლის ოქტომბერში და ნოემბერში ბოლშევიკები გადატრიალებებს, მანიფესტაციებს და შეიარაღებულ დემონსტრაციებს აწყობენ. ნოე რამიშვილი სასწრაფოდ ერთგება ჯართან და ეროვნულ გვარდიასთან ერთად.

RÉSOLUTION SUR LA QUESTION AGRAIRE,

adoptée au deuxième Congrès du Parti Social-démocrate de Géorgie après le rapport de Noé Khomeriki

Après discussion, à la suite du rapport du camarade Khomériki, sur la politique agraire du Gouvernement, le Congrès salue la réalisation de la Réforme Agraire qui a eu lieu dans des conditions extrêmement difficiles.

L'affranchissement des campagnes du joug des seigneurs – conséquence de la grande Révolution – nécessita la transmission aux paysans avec peu ou point de terres d'une partie des propriétés confisquées, celles où la petite culture paysanne était pratiquée de fait.

De la sorte, une voie libre s'ouvrit au développement dans les campagnes, des forces productrices, et naquit la possibilité d'essor pour l'agriculture rationnelle.

Mais l'insuffisance de terres étant très grande en Géorgie, la répartition des propriétés privées confisquées ne peut, à elle seule, solutionner entièrement la question agraire et satisfaire pleinement aux besoins des paysans ; aussi, le gouvernement doit-il encourager, par tous les moyens, l'intensification de l'exploitation rurale, assurer le transport sur des terrains libres des paysans n'ayant pas de terres, et procéder à l'accroissement des superficies cultivables par l'organisation sur une large échelle des travaux d'irrigation, d'amélioration, etc.

La substitution de l'exploitation rationnelle à l'exploitation paysanne arriérée et l'introduction de la culture intensive à la place de la culture extensive doivent s'effectuer au moyen de la propagation des connaissances agricoles, de l'établissement, en utilisant à cet effet les propriétés d'Etat, d'un réseau serré de champs d'expérience et de jardins modèles, de l'organisation du crédit à faible taux, de l'aide directe aux habitants dans le domaine agronomique, etc.

Afin de protéger le travail du petit cultivateur contre l'exploitation du capital, et afin, aussi, de créer, à notre époque transitoire, les conditions facilitant la mise en commun, dans l'économie rurale, des moyens de production, il est indispensable que le Gouvernement encourage, par tous les moyens, les associations coopératives de producteurs qui auraient pour but le perfectionnement des méthodes culturales, l'organisation de l'exploitation en commun, l'acquisition d'instruments agricoles, l'écoulement des produits, etc.

Pour mieux régler l'écoulement, le Gouvernement doit établir le monopole sur certains produits agricoles, ce qui doit être, réalisé avec la participation directe et la collaboration énergétique des associations, et des coopératives.

Une attention toute particulière doit être prêtée au développement de l'exploitation d'Etat et de l'exploitation en commun ; les communes doivent recevoir, du fonds national,

**აგრარული საკითხის რეზოლუცია მიღებულ იქნა საქართველოს
სოციალ-დემოკრატიული პარტიის მეორე კონგრესის მიერ,
ნოე ხომერიკის მოხსენების შემდეგ**

დისკუსიის შემდეგ, რომელიც ამხანაგი ხომერიკის მოხსენებას – მთავრობის აგრარულ პოლიტიკასთან დაკავშირებით – მოჰყვა, ყრილობა მიესალმა აგრარული რეფორმის რეალიზაციას, რომელიც ურთულეს პირობებში გატარდა.

ბატონობის უღელისგან გათავისუფლებამ, რაც რევოლუციის შედეგი იყო, პატარა ფართის ან საერთოდ უმიწოდ მყოფი გლეხებისთვის ჩამორთმეული საკუთრების გადაცემა მოითხოვდა, რომელზე მუშაობის გამოცდილებაც უკვე ჰქონდათ გლეხებს.

ამგვარად, სოფლებში თავისუფალი გზა გაეხსნა განვითარებას, წარმოებას, რამაც რაციონალური სოფლის მეურნეობის აღმასვლას მისცა საშუალება.

მაგრამ საქართველოში მიწის საკმარისი რაოდენობა არ იყო, მხოლოდ ჩამორთმეული კერძო საკუთრების განაწილება კი საკმარისი არ აღმოჩნდა აგრარული საკითხის გადაჭრისა და გლეხების მოთხოვნების სრულად დაკმაყოფილებისთვის; მთავრობა, თავისი შესაძლებლობების ფარგლებში, უნდა დახმარებოდა სასოფლო ექსპლუატაციის გაძლიერებას, უზრუნველყო ტრანსპორტი საკუთრების არმქონე გლეხების თავისუფალ მიწებზე, ემართა სახნავ-სათესი მიწების ფართის მატება დიდ ტერიტორიებზე სარწყავი სისტემისა და სხვა საშუალებების გაუმჯობესებით.

ჩამორჩენილი გლეხური ექსპლუატაციის რაციონალური ექსპლუატაციით ჩანაცვლებას და ინტენსიური კულტურის შემოტანას ექსტენსიური კულტურის ნაცვლად, აგრარული საკითხების შესახებ ცოდნის და დადგენილებების გავრცელება მაინც უნდა მოეხერხებინა, ამ საქმისთვის გამოიყენებდა რა სახელმწიფო საკუთრებას, საველე გამოცდილების მჭიდრო ქსელს და სამოძღვლო ბალებს, დაბალი განაკვეთის კრედიტებს, მოსახლეობის პირდაპირ დახმარებას სასოფლო-სამეურნეო საკითხებში და ა.შ.

კაპიტალის ექსპლუატაციის პირისპირ მცირე მენარმის საშუალოს დაცვის მიზნით და, ასევე, ჩვენს გარდამავალ ეპოქაში სასოფლო ეკონომიკაში მწარმოებლობის საშუალებების გაერთიანებების გამართვების პირობების შექმნის მიზნით, მთავრობის მხრიდან აუცილებელია მწარმოებელთა იმ კოოპერატიული ასოციაციების მხარში დგომა, რომელთა მიზანია იქნება სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობის დახვეწა, ერთობლივი ექსპლუატაციების ორგანიზება, სასოფლო-სამეურნეო იარაღის მოპოვება, პროდუქტის გაყიდვა და სხვ.

გაყიდვების უკეთ მართვისთვის, მთავრობას უნდა დაენესებიან მონოპოლია ზოგიერთ სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტზე, რაც ასოციაციებისა და კოოპერატივების პირდაპირი მონაწილეობით და ენერგიული თანამშრომლობით უნდა განხორციელდეს.

avec faculté d'en disposer librement, les propriétés modèles qui n'ont pas un intérêt d'Etat, et d'autres terres également, dans la mesure où cela ne, restreindrait pas l'exploitation pratiquée en fait par les paysans.

Pour lutter contre la spéculation foncière, la réunion trouve nécessaire de limiter l'achat et la vente des terres par les normes établies et de favoriser leur acquisition par les self-government locaux.

DOCUMENT

La Réforme Agraire en janvier 1919.

Extraits de « La Démocratie Géorgienne » de Wladimir Woytinski

Le 23 janvier 1919, le Parlement Géorgien vota une loi aux termes de laquelle les terres du fonds agraire de l'Etat devaient être distribuées au peuple, sur les bases de la propriété privée.

Les dispositions principales de cette loi sont les suivantes : Les terres sont transférées en toute propriété aux paysans n'ayant que peu ou pas de terres et dont le travail (les champs est la source principale de revenu (art. 3). La superficie de terre attribuée à chaque paysan de cette catégorie ne dépassera pas la norme laissée aux anciens propriétaires, soit 7 déciatines de vignes ou jardins ou 14 déciatines de terre arable. La préférence est donnée au cultivateur qui travaillait auparavant sur cette terre, soit à titre de métayer, soit comme salarié (art. 7).

DOCUMENT

La réforme agraire, une réforme nationale.

Extraits de « Mon Passé » de Noé Jordania

Notre socialisme trouva sa meilleure illustration dans la réforme agraire. Ce qui se produisit chez nous dans ce domaine passa pour une révolution, en réalité ce fut une réforme. Pourquoi ? Parce qu'elle se fit sans violence, désordre ou combat. Il a suffi d'un décret du gouvernement et du parlement pour que toutes les classes, et en premier lieu celle des propriétaires fonciers, obéissent.

Une mesure économique aussi fondamentale ne fut prise nulle part ailleurs sans entraîner de révolution et de contre révolution. La réforme était effectivement fondamentale. L'expropriation sans contrepartie des terrains, la pure et simple confiscation par voie démocratique, aurait été dans toute autre circonstance une catastrophe économique, une cause de guerre civile. Mais dans les conditions d'alors elle ne s'est transformée qu'en affaire sérieuse.

განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დასთმობოდა სახელმწიფოსა და ერთობლივ ექსპლუატაციას; თვითმმართველობებს ეროვნული ფონდიდან, თავისუფლად გამოყენების საშუალებით, უნდა მიეღოთ სამოძღვლო საკუთრებები, რომელიც სახელმწიფოს ინტერესს არ წარმოდგენდა, ასევე სხვა მიწებიც, იმ პირობით, რომ ეს ხელს არ შეუშლიდა გლეხების მუშაობას.

მიწების სპეკულაციის წინააღმდეგ საბრძოლველად, კრებამ საჭიროდ მიიჩნია მიწების ყიდვა-გაყიდვის ლიმიტის არსებობა წინასწარ დადგენილი წესებით და ამ მიწების ადგილობრივი თვითმმართველობების მიერ შეძენის ხელშეწყობა.

დოკუმენტი

1919 წლის იანვრის აგრარული რეფორმა, ნაწყვეტი ვლადიმერ ვოიტინსკის „ქართული დემოკრატიიდან“

1919 წლის 23 იანვარს საქართველოს მთავრობამ მიიღო კანონი, რომლის თანახმადაც, სახელმწიფო საკუთრებაში მყოფი სამეურნეო მიწები ხალხისთვის უნდა გადაენილებინათ, კერძო საკუთრების საფუძველზე.

აღნიშნული კანონის ძირითადი დებულებები შემდეგია:

მიწები გადაეცემა საკუთრებაში, მცირემესაკუთრე ან მიწის არმქონე გლეხებს, რომელთა შემოსავლის ძირითად წყაროს მიწის დამუშავება წარმოდგენს (მუხლი 3). ამ კატეგორიის ნაკვეთის ზედაპირის ფართობი, რომელიც გლეხს გადაეცემა, არ უნდა აღემატებოდეს ყოფილი მესაკუთრისათვის დარჩენილი მიწის ფართობის ნორმას, 7 დესეტინა ევნახი ან ბოსტანი, ან 14 დესეტინა სახნავი მიწა. უპირატესობა მიენიჭა მეურნეს, რომელიც მანამდეც მუშაობდა აღნიშნულ მამულებში, მოიჯარის ან სარგოზე მომსახურის სტატუსით (მუხლი 7).

დოკუმენტი

ნაწყვეტი ნოე ჟორდანიას „ჩემი წარსულიდან“¹

ჩვენი სოციალიზმი უმთავრესათ გამოიხატა აგრარულ რეფორმებში. ის რაც ჩვენში მოხდა ამ სფეროში უფრო ეწოდება რევოლუციას, ნამდვილათ კი ეს იყო რეფორმა, რატომ? იმიტომ რომ ეს ჩატარდა ყოველივე ძალადობის, არეულობის და ბრძოლის გარეშე. საკმარისი იყო მთავრობის და პარლამენტის დეკრეტი, რომ ყველა კლასი, პირველ ყოვლისა, მემამულენი, დამორჩილებოდნენ მას. ასეთი ძირითადი ეკონომიური ზომა არსად, არც ერთ ქვეყანაში არ გატარებულა ურევოლიუციოთ და

¹ გვ. 100-101. ნ. ჟორდანიას, „ჩემი წარსული“, რუსთაველის საზოგადოების გამომცემლობა „სარანგი“, თბილისი, 1990

Le peuple est réaliste. Il est d'abord et avant tout concerné par l'existence, c'est pourquoi il est immortel et vit des dizaines de milliers d'années. Rien ne peut lui enlever cette conscience là, ni l'idéal, ni les moments parfaits, ni les intentions plus ou moins bonnes. S'il était affecté d'une telle maladie, il aurait sombré à maintes reprises pour finalement disparaître. La caractéristique des partis est d'agir et de mourir. Seul le peuple ne meurt pas. Notre renaissance nationale réclamait, en premier lieu, d'intéresser le peuple entier à cette affaire. Il fallait gagner son adhésion, pas par des mots ou par la propagande, mais par la réalité, par l'amélioration de ses conditions de vie.

La Géorgie se tenait en retrait de la position russe car elle donnait la priorité à la paix extérieure, placée par les Géorgiens bien au dessus du rapport maître-serviteur et des conditions matérielles. En effet, sans paix aucune possibilité de vie normale. La Géorgie libre devait offrir quelque chose de plus à son peuple pour être admise dans son cœur. Outre la paix, c'était l'amélioration économique. Le régime socialiste devait se transformer en régime national.

En bref, pour ressusciter le sentiment national chez les paysans il fallait accomplir la réforme agraire ! Je crois que cela fut compris des propriétaires terriens eux-mêmes. Certes, si nous avions été dans la situation de la Russie, où la question nationale ne se posait pas et où seule l'économie devint l'objet du combat, il se serait produit chez nous ce qui s'est produit partout. Les propriétaires auraient déterré la hache de guerre pour défendre leurs privilèges. Mais étant donné que notre démarche s'appréciait à l'aune du moment national, toutes les classes et castes se soumirent. Il n'y eut pas de discussion. Au gouvernement, une seule question créa la controverse : « Quelle proportion de bonnes terres labourables faut-il laisser aux propriétaires fonciers sur leur domaine ? ». Pour les grands domaines, je défendais l'idée des quinze déciatines. Noé Khomériki était pour les sept déciatines ¹. C'est cette dernière proposition qui l'emporta.

Notre socialisme revêtit sur la question agraire un caractère spécifiquement géorgien. Les paysans reçurent au titre de propriété privée les terres labourables confisquées, ce à quoi s'opposait la doctrine socialiste. C'était notre position depuis le début, depuis la création du parti, comme expliqué ci-dessus. A nos arguments économiques antérieurs s'ajoutaient maintenant des arguments à caractère national. Notre idée directrice était que la grande majorité de la population géorgienne, c'est à dire les paysans, devaient prendre conscience que la Géorgie indépendante leur apportait la terre, leur donnait de nouveaux moyens d'existence. Ainsi chez nous, la réforme agraire devint sans conteste la réforme nationale.

¹ 17,6 hectares.

უკონტრევოლიუციოდ. რეფორმა კი მართლა ძირითადი იყო. უსასყიდოთ მადნების ჩამორთმევა, უბრალო კონფისკაცია დემოკრატიული გზით, ყველა სხვა პირობებში იქნებოდა ეკონომიური კატასტროფა, სამოქალაქო ომის გამომწვევი, ხოლო არსებულ პირობებში კი ის თავისთავად საგულისხმოდ გადაიქცა.

ხალხი ცხოვრობს რეალიზმით, მას ცხოვრება აინტერესებს, პირველ ყოვლისა; ამიტომაც ის უკვდავი, ცოცხლობს ათი-ათას წლობით; იმას ვერ გაიტაცებს, ვერ აიყოლიებს იდეალიზმი, წმინდა იდეალური მომენტები, ეს თუ ის კეთილი სურვილები; ასეთი სენი რომ მას სჭირდეს, მრავალჯერ გადაიჩეხებოდა ფესკრულში და გაქრებოდა. ეს არის კუთვნილება პიროვნებათა პარტიების, რომელნიც საქმობენ და კედებიან, ხოლო ხალხი კი არ კვდება. ჩვენი ნაციონალური აღორძინება, პირველყოვლისა, მოითხოვდა მთელი ხალხის დაინტერესებას, ამ საქმეში, არა სიტყვით, პროპაგანდით, არამედ რეალურად, ცხოვრების პირობების გაუმჯობესებით. რუსეთს რჩებოდა ის იმიტომ, რომ ის აძლევდა საგარეო მყუდროებას, რასაც ქართველი ხალხი მაღლა აყენებდა ბატონ-ყმობის და ნივთიერი მდგომარეობის სიდუხჭირზე. და მართლაც, თუ საგარეო მყუდროება არ არის, იქ არც ნორმალური ცხოვრებაა შესაძლებელი. თავისუფალ საქართველოს მისთვის უნდა მიეცა რაღაც მეტი, რომ ის თავის გულში ჩაეკონა. ეს იყო საგარეო მყუდროების გარდა ეკონომიური გაუმჯობესება. სოციალური რეჟიმი მჭიდროთ გადაესკენა ეროვნულ რეჟიმს. ერთი სიტყვით, გლეხობის ნაციონალურად აღზრდა უნდა მომხდარიყო აგრარული რეფორმით. მე მგონია ეს გაიგო თვით მემამულეებმაც. რასაკვირველია, ჩვენ ყოფილიყავით რუსეთის პირობებში, სადაც ნაციონალური საკითხი არ იდგა და მხოლოდ ეკონომიკა გახდა ბრძოლის საგანი, ცხადია ჩვენშიც მოხდებოდა ის, რაც ყოველგან მოხდა – მემამულენი აღმართავენ ბრძოლის დროშას თავის პრივილეგიების დასაცავთ. მაგრამ რაკი ყველა ნაბიჯი იზომებოდა და იყლინებოდა ნაციონალური მომენტი, მას დაემორჩილა ყველა კლასი და წოდება. დავა აღარ იყო. მთავრობის სფეროში დავა გამოიწვია მხოლოდ ერთმა საკითხმა: რამდენი ვარგისი სახნავ-სათესი მიწა დაუუტოვოთ მემამულეს მისი მამულიდან. მე ვიცავდი დიდი მემამულეებისათვის 15 დესიატინას, ნ. ხომერიკი 7 დესიატინას. გაიმარჯვა უკანასკნელმა.

ჩვენმა სოციალიზმმა ამ სფეროში მიიღო საეციალური ქართული ხასიათი. ჩამორთმეული სახნავ-სათესი მიწები გადავეცით გლეხობას კერძო საკუთრებათ, რაიცა ეწინააღმდეგებოდა სოციალურ დოქტრინას. ამ აზრის ვიყავით ჩვენ თავიდანვე, პარტიული შენობის დანაყებიდანვე, როგორც ეს ზემოთ განვმარტეთ. წინანდელ ჩვენს საბუთებს, წმინდა ეკონომიური ხასიათისას, ახლა მიემატა ნაციონალური ხასიათის საბუთებიც. ჩვენი ხელმძღვანელი აზრი იყო, საქართველოს მცხოვრებთა დიდ უმრავლესობას – გლეხობას დაენახა, რომ საქართველოს დამოუკიდებლობამ მას მოუტანა მიწა, მისცა ცხოვრების ახალი საშუალებანი. ასე რომ, აგრარული რეფორმა გახდა უაღრესად ნაციონალური რეფორმა ჩვენში.

La Réforme Agraire

Extraits de « La résurrection Géorgienne » rédigé par Paul Gentizon, envoyé spécial du « Temps ». »

La question agraire a de même occupé une place prépondérante dans l'esprit de ceux qui président à la reconstruction de tout l'édifice de la vie politique et sociale de la Géorgie. Evitant dès le début la faute que commit en Russie le cabinet LvofKerensky en renvoyant la réforme agraire à des temps meilleurs, le nouveau gouvernement géorgien sut habilement consolider son pouvoir par la création de la petite propriété. Il procéda de la sorte, la terre fut divisée en trois catégories :

- 1 — terre de culture de grand rapport, produisant vigne, coton, tabac, blé, etc.*
- 2 — terre de petit rapport, comprenant les prairies et les champs affectés à la culture des légumineuses,*
- 3 — grandes possessions de l'Etat ou de la couronne.*

Le maximum de terres laissées en propriété personnelle a été fixé pour la première catégorie à sept déciatines (soit un peu plus de sept hectares), et pour la seconde à quinze. Quant aux grandes possessions de Borjomi, appartenant jadis au grand duc Nicolas, et d'Oudielnaïa, propriété de l'Etat, elles ont été déclarées biens nationaux inaliénables. Les forêts et le soussol ont été également nationalisés, l'Etat assurant toutefois un certain revenu un tantième, aux anciens propriétaires du sol, sous la condition qu'ils le fassent exploiter.

Cette réforme a créé naturellement contre le gouvernement de la République une forte opposition organisée par les grands propriétaires, qui, dans le désir que la terre leur soit restituée, penchent aussi bien du côté de l'ancien régime que vers les Soviets ; car ils comptent que le bien c'est-à-dire leur avantage sortira de l'excès du mal, lorsqu'un gouvernement réactionnaire succédera au bolchevisme.

D'autre part, les paysans, qui peuvent à cette heure acheter librement des terres longuement désirées, sont relativement contents ; ils le seraient bien plus s'ils n'étaient souvent dans l'impossibilité financière de profiter des avantages de la réforme, aucune banque n'ayant encore été créée pour leur faire des avances. Durement frappés cependant sont les agriculteurs petits propriétaires, dont un certain nombre d'étrangers qui sous l'ancien régime, avaient réussi par le travail de toute une vie à agrandir peu à peu leur lopin ; la réforme les prive d'une fortune honnêtement acquise. Aussi bien croyons-nous que la réforme agraire, telle qu'elle a été conçue jusqu'à ce jour, avec ses lots égaux et immuables, c'est-à-dire inspirée par la doctrine socialiste, n'affrontera pas longtemps les dures nécessités de la pratique.

Les difficultés que rencontre le gouvernement géorgien au sujet de la réforme agraire, comme dans l'organisation du commerce, découlent pour une grande part, nous

აგრარული რეფორმა, ნანყევეტი „Tems“-ის სპეციალური კორესპონდენტის, პოლ ჟანტიზონის (Paul GENTIZON), „საქართველოს აჯანყებიდან“

სასოფლო-სამეურნეო საკითხს გამორჩეული ადგილი ეკავა მათ გონებაში, ვინც საქართველოს პოლიტიკური და სოციალური ცხოვრების მთელი სისტემის ცვლილებას ედგა სათავეში. დასაწყისშივე თავიდან აიცილეს შეცდომა, რომელიც კერენსკის კაბინეტმა დაუშვა რუსეთში, სასოფლო-სამეურნეო რეფორმის უკეთესი დროისთვის გადადებისას; საქართველოს ახალმა მთავრობამ ჭკვიანურად გაიმავრა პოზიციები მცირე მესაკუთრეობის შექმნით. საქმე იმგვარად გაგრძელდა, რომ მიწა დაიყო სამ კატეგორიად:

1. დიდი შემოსავლის კულტურების მიწები, რომელზეც ამუშავებდნენ ეენახს, ბამბას, თამბაქოს, ხორბალს და სხვ.;
2. მცირეშემოსავლიანი მამულები, რომელიც მოიცავდა საძოვრებს და ბოსტნეულის კულტურებს;
3. სახელმწიფოს ან სამეფო ხელისუფლების დიდი საკუთრებები.

პირად საკუთრებაში დარჩენილი მიწების მაქსიმალური ფართობი პირველი კატეგორიისთვის განისაზღვრა 7 დესტინათი (ანუ 7 ჰექტარზე ცოტა მეტი ფართობით), მეორესთვის – 15 დესტინა. რაც შეეხება ბორჯომის დიდ მფლობელობას, რომელიც ადრე მთავარ ნიკოლოზს ეკუთვნოდა და უდელნაიას დიდ მფლობელობას, რომელიც სახელმწიფო საკუთრებაში იყო, ორივეს ეროვნული, გაუსხვისებელის სტატუსი მიენიჭა. ტყეები და ნიაღისეულიც ასევე ნაციონალიზებული გახდა, თუმცა, სახელმწიფო შემოსავლის წილის გარანტიას აძლევს მამულის ყოფილ მფლობელებს, იმ პირობით, თუ ისინი მას გამოიყენებენ.

ამ რეფორმამ რესპუბლიკის მთავრობის წინააღმდეგ ბუნებრივი ოპოზიცია შექმნა, რომელიც დიდი მესაკუთრეების მიერ იყო ორგანიზებული; იმ მიზნით, რომ მამულები მათ დაბრუნებოდათ, იხრებოდნენ როგორც ძველი, ასევე საბჭოთა რეჟიმისკენ; ისინი იმედს იტოვებდნენ, რომ მოჭარბებული ბოროტებისგან ისინი სარგებელს ნახავენ, როდესაც რეაქციული მთავრობა ჩაანაცვლებდა ბოლშევიკურს.

მეორე მხრივ, გლეხები, რომელთაც დიდი ხნის ნაოცნებარი მიწების შეძენა შეუძლიათ, კმაყოფილები არიან; უფრო მეტად კმაყოფილნი იქნებოდნენ, მუდმივად ფინანსურად გამოუვალ მდგომარეობაში რომ არ ყოფილიყვნენ რეფორმის ხელსაყრელი პირობებით სარგებლობისთვის, იმ პერიოდისთვის ჯერ არც ერთი ბანკი არ იყო შექმნილი, რათა მათთვის ხელი შეეწყო. მცირემესაკუთრე მეურნეები მძიმე მდგომარეობაში აღმოჩნდნენ, მათ შორის რამდენიმე უცხოელიც იყო, რომელთაც ძველი რეჟიმის დროს, მთელი სიცოცხლის მუშაობით ნელ-ნელა გაზარდეს ნაკვეთები; რეფორმა მათ პატიოსანი შრომით მოპოვებული ქონების გარეშე ტოვებდა. ისიც

semble-t-il, des concepts socialistes qui l'ont inspiré dans ces deux domaines. Il est de toute probabilité d'ailleurs que les formules marxistes, dont la mise en pratique a toujours démenti la théorie, s'amenderont au contact des réalités.

Quoi qu'il en soit, par la construction de la base au sommet, en pleine crise mondiale de tout l'édifice de la vie politique et sociale de son peuple, la République géorgienne a fourni les preuves incontestables de sa vitalité. Ce résultat a été obtenu par la ferme volonté de tous, et par l'amour de la liberté, qui remplit tous les cœurs géorgiens. A ce titre, la jeune République mérite l'appui comme la sympathie de toutes les démocraties occidentales.

კარგად უნდა გვესმოდეს, რომ აგრარული რეფორმა, როგორი სახითაც ის დღეს იყო შემუშავებული, თანაბარი და ფიქსირებული ნაკვეთებით, ანუ სოციალისტური დოქტრინით შთაგონებული, დიდხანს ვერ აღუდგებოდა წინ პრაქტიკული საქმიანობის რთულ მოთხოვნებს.

სირთულეები, რასაც საქართველოს მთავრობა აგრარული რეფორმის, ისევე როგორც საეკონომიკური, საკითხში შეხვდა, ვფიქრობთ, დიდი ნილით გამომდინარეობდა სოციალისტური კონცეფციებიდან, რომელნიც შთაგონების წყაროდ იქცნენ ამ ორი სფეროსთვის. სავსებით შესაძლებელია, რომ მარქსისტული ფორმულები, რომლის პრაქტიკაში მოყვანა ყოველთვის წინააღმდეგობაში იყო თეორიასთან, გაუმჯობესებულიყო რეალობასთან კონტაქტით.

რაც არ უნდა იყოს, მსოფლიო კრიზისის დროს, საკუთარი ხალხის პოლიტიკური და სოციალური ცხოვრების სტრუქტურის საფუძვლის მშენებლობით მწვერვალზე, საქართველოს რესპუბლიკამ თავისი სიცოცხლისუნარიანობის დამადასტურებელი უტყუარი მტკიცებულებები წარმოადგინა. ეს შედეგი მიღწეულ იქნა ერთიანი, მტკიცე განზრახვით, თავისუფლების სიყვარულით, რომელიც ყველა ქართველის გულს ავსებდა. ამ კუთხით, ახალგაზრდა რესპუბლიკა იმსახურებს დასავლეთის დემოკრატიების მხარდაჭერასა და სიმპათიას.

Chapitre 6.

LA REPUBLIQUE INDEPENDANTE ET DEMOCRATIQUE DE GEORGIE APPLIQUE UN PROGRAMME SOCIAL ET DEFEND SON INDEPENDANCE

La grande propriété d'état, le secteur coopératif et la petite propriété privée, telle est la structure sociale et économique de la Géorgie indépendante.

La protection du travail est stipulée et assurée par la Constitution : la durée du travail de 48 heures par semaine pour les salariés, un repos ininterrompu de 42 heures, l'interdiction du travail des mineurs au dessous de 16 ans et du travail de nuit pour les femmes, ainsi que des mineurs au-dessous de 18 ans, la durée du travail des mineurs de 16 à 18 ans fixée à 6 heures, l'interdiction du travail des femmes dans les entreprises nuisibles à la maternité.

Les libertés syndicales existent ainsi que le droit de grève, les bourses du travail, les contrats collectifs, l'arbitrage obligatoire de l'état, l'inspection du travail et le contrôle sanitaire, indépendant des employeurs, sont établis.

Un régime démocratique est institué : pluralisme politique, élections libres au scrutin secret et proportionnel, vote des femmes dès les élections de 1919...

Les minorités nationales de la République jouissent d'une liberté complète pour leur développement social, culturel et économique. Ces libertés sont garanties par la Constitution. Certaines régions bénéficient de l'autonomie complète dans l'application de la loi générale et la direction des affaires locales.

Ainsi l'Abkhazie se voit octroyer ces droits en mars 1919. La réalisation de cette réforme dans la partie musulmane de la Géorgie régionale Batoumi (Adjara, Artvin et Ardahan), est retardée du fait de l'occupation anglaise jusqu'en juillet 1920, prévue par la Constitution votée en 1921.

Pour conserver son indépendance, le gouvernement géorgien doit :

- repousser les troupes turques,
- repousser catégoriquement la sommation des Alliés, vainqueurs des Allemands et des Turcs, de collaborer à l'intervention en Russie pour rétablir un Empire Russe non bolchevique,
- repousser les armes à la main, les attaques des russes blancs de Denikine et les incursions de l'Armée Rouge,
- essayer de régler pacifiquement les problèmes frontaliers entre les 3 républiques caucasiennes.

თავი 6

საქართველოს დემოკრატიული და დამოუკიდებელი რესპუბლიკა იღებს სოციალურ პროგრამას და იცავს საკუთარ დამოუკიდებლობას

სახელმწიფოს დიდი მესაკუთრეობა, კოოპერატიული სექტორი და მცირე კერძო მესაკუთრეობა, ასეთია დამოუკიდებელი საქართველოს ეკონომიკური და სოციალური სტრუქტურა.

შრომის დაცვა უზრუნველყოფილი და გარანტირებულია კონსტიტუციით: დაქირავებულ მუშათათვის 48-საათიანი სამუშაო დრო კვირის მანძილზე, უწყვეტი დასვენების 42 საათი, 16 ნელზე უმცროსი ადამიანის დასაქმების აკრძალვა, ქალებისთვის ღამის შრომის აკრძალვა, ასევე, 18 ნელზე ნაკლები ასაკის ადამიანის, მცირეწლოვნის, 16-დან 18 წლამდე, შრომის ხანგრძლივობა განსაზღვრული იყო 6 საათით, ქალებისთვის მუშაობის აკრძალვა ფეხმძიმობისთვის ზიანის მომტან დაწესებულებებში.

მუშათა გაერთიანების თავისუფლება არსებობს, ისევე, როგორც გაფიცვის უფლება, საფონდო ბირჟა, კოლექტიური კონტრაქტები, სახელმწიფოს სავალდებულო არბიტრაჟი, შრომის შემონემა და სანიტარული კონტროლი, დასაქმებულთა დამოუკიდებლობა, ყველაფერი ეს აღდგენილ იქნა.

დამყარდა დემოკრატიული რეჟიმი: პოლიტიკური პლურალიზმი, თავისუფალი და პროპორციული არჩევნები ფართი კენჭისყრით, 1919 წლიდან ქალებიც მონაწილეობენ საარჩევნო პროცესში...

რესპუბლიკის ეროვნული უმცირესობები სოციალური, კულტურული და ეკონომიკური განვითარებისთვის სრული თავისუფლებით სარგებლობენ. თავისუფლება კონსტიტუციითაა გარანტირებული. ზოგიერთი რეგიონი სრული ავტონომიის უფლებით სარგებლობს საერთო კანონის მიღებასა და ადგილობრივი საქმეების წარმართვის სფეროში.

ამგვარად, აფხაზეთს 1919 წლიდან მიენიჭა აღნიშნული უფლებები. ამ რეფორმის რეალიზაცია საქართველოს მუსულმანურ ნაწილში, ბათუმის ოლქში (აჭარა, ართვინი და არდალანი), ინგლისურმა ოკუპაციამ 1920 წლის იელისამდე შეაჩერა და მხოლოდ 1921 წლის კონსტიტუციით განისაზღვრა. დამოუკიდებლობის შესანარჩუნებლად საქართველოს მთავრობას უნდა:

- განედევნა თურქეთის ჯარები;
- კატეგორიული უარი ეთქვა მოკავშირეებთან გაერთიანებაზე, გერმანელებისა და თურქების დამმარცხებლბთან, რუსეთში ინტერვენციაზე რუსული არაბოლშევიკური იმპერიის აღსადგენად;

Durant toute l'indépendance, la lutte continue contre les bolcheviques qui, pourvus par Moscou d'argent et d'armes, pénètrent en Géorgie clandestinement et s'efforcent de fomenter des insurrections dans différentes provinces, afin de s'emparer du pouvoir.

Le 7 mai 1920, la République Démocratique de Géorgie d'une part et la République Socialiste Fédérative Soviétique Russe d'autre part, concluent un traité, dont les deux premiers articles déterminent le statut de la Géorgie vis à vis de la Russie Soviétique :

- Article premier : Se basant sur le droit de tous les peuples, proclamé par la RSFR, de disposer librement d'eux-mêmes jusque et y compris la séparation totale de l'état dont il fait partie, la Russie reconnaît sans réserve l'indépendance et la souveraineté de l'Etat géorgien et renonce de plein gré à tous les droits souverains qui appartenaient à la Russie à l'égard du peuple et du territoire géorgiens.
- Article second : Se basant sur les principes proclamés dans l'article premier précédent, du présent traité, la Russie s'engage à renoncer à toute intervention dans les affaires intérieures de la Géorgie. »

Le gouvernement reçoit une délégation de l'Internationale Socialiste en automne 1920. Celle-ci est composée de :

- Pierre Renaudel, Adrien Marquet et Albert Inghels (France)
- Ramsay Macdonald, Thomas Shaw et Mme Snowden (Angleterre)
- Emile Vandervelde, Camille Huysmans et Louis de Brouckère (Belgique)
- Karl et Louise Kautsky (Allemagne)

- იარაღით ხელში განედევნა დენიკინის თეთრი გვარდიის და წითელი არმიის შემოსევები;
- ეცადა, მშვიდობიანი გზით მოეგვარებინა სასაზღვრო პრობლემები სამ კავკასიურ რესპუბლიკასთან.

დამოუკიდებლობის პერიოდის განმავლობაში ბრძოლა გრძელდებოდა იარაღითა და ფულით მოსკოვის მიერ მომარაგებულ ბოლშევიკების წინააღმდეგ, რომელნიც ფარულად შემოდიოდნენ საქართველოში და აჯანყებებს აღვივებდნენ სხვადასხვა პროვინციებში, ძალაუფლების ხელში ჩაგდების მიზნით.

1920 წლის 7 მაისს საქართველოს დამოუკიდებელი რესპუბლიკა, ერთი მხრივ, და რუსეთის საბჭოთა ფედერაციული სოციალისტური რესპუბლიკა, მეორე მხრივ, აფორმებენ ხელშეკრულებას, რომლის პირველი ორი მუხლი განსაზღვრავს საქართველოს სტატუსს საბჭოთა რუსეთთან მიმართებით:

- მუხლი I: ეფუძნება რა რსფსრ-ის მიერ გაცხადებულ ყველა ხალხების უფლებას თავისუფლების შესახებ, და იმ სახელმწიფოსგან გამოყოფის ჩათვლითაც კი, რომელსაც ის ეკუთვნოდა, ამგვარად, რუსეთი უსიტყვოდ აღიარებს საქართველოს სახელმწიფოს დამოუკიდებლობას და სუვერენიტეტს და ნებაყოფლობით აცხადებს უარს სუვერენულ უფლებებზე, რომელიც რუსეთს ეკუთვნოდა ქართველი ხალხისა და ქართული ტერიტორიების მიმართ.
- მუხლი II: ეფუძნება მოცემული ხელშეკრულების პირველ მუხლში დასმულ პრინციპებს, რუსეთი თანახმაა, უარი თქვას საქართველოს შიდა საქმეებში ჩარევაზე.

1920 წლის სექტემბერში მთავრობამ უმასპინძლა *სოციალისტური ინტერნაციონალის დელეგაციას*. ეს უკანასკნელი შედგებოდა შემდეგი წევრებისგან:

- პიერ რენოდელი, ადრიენ მარკესი და ა. ენგელსი (საფრანგეთი);
- რამსეი მაკდონალდი, თომას შოუ და ქალბატონი სნოუდენი (ინგლისი);
- ემილ ვანდერველდი, კამილ ჰიუსმანი და ლუი დე ბრუკერი (ბელგია);
- კარლ და ლუიზ კაუცკები (გერმანია).

1920

1920 წლის თებერვლიდან, ანტანტის საბჭოს გადაწყვეტილების შემდეგ, რაც ბათუმის „პორტო-ფრანკოდ“ გარდაქმნას გულისხმობდა, გამოსვლები, სახალხო კრებები, პრესის სტატიები იწყებენ დებატებს ინგლისური ჯარების მიერ ოკუპირებული ბათუმის საქართველოს რესპუბლიკისთვის დაბრუნებასთან დაკავშირებით.

1920 წლის მარტს დენიკინის მოხალისეთა არმია, რომელიც ბათუმში ინგლისის გენშტაბის თანხმობით იყო განლაგებული, საქართველოს მთავრობის სურვილის საწინააღმდეგოდ, მრავალრიცხოვან პროვოკაციას აწყობდა, რაც რეგიონის საქართველოს რესპუბლიკისთვის დაბრუნების შემაფერხებელი ფაქტორი ხდებოდა.

საქართველოს მუსულმანთა ყრილობის თავმჯდომარე, მემედ აბაშიძე, ადგენს მემორანდუმს დიდი ბრიტანეთის უმაღლესი კომისრის, მ.ო. უორდროპის სახელზე, სადაც ბათუმის რეგიონის საქართველოს რესპუბლიკისთვის დაბრუნების სურვილს აფიქსირებს.

ჩატარდა ამიერკავკასიის რესპუბლიკების ყრილობა. საქართველოს მთავრობა ცდილობს, განიმუხტოს სომხეთისა და აზერბაიჯანის დელეგაციებს შორის არსებული უთანხმოება. ამავდროულად ამ ორი რესპუბლიკის შეიარაღებული ძალების ბრძოლები უფრო და უფრო ინტენსიური ხდება.

1920 წლის 8 მარტს ჩატარდა სასამართლოს პირველი სხდომა ნაფიც მსაჯულებთან ერთად. განსასჯელთა სიაში 14 ქალი და 19 კაცია. ეროვნებები შემდეგია: 25 ქართველი, 5 სომეხი და 3 რუსი.

1920 წლის 30 მარტს თბილისში პოლონეთის რესპუბლიკის დიპლომატიური მისიის წარმომადგენლობა ჩამოდის. ეს უკანასკნელი წარმოადგენს პოლონეთის ინტერესებს კავკასიის სამი რესპუბლიკის წინაშე.

1920 წლის 4 აპრილს მინისტრებმა ქალაქ გორის დიდი ნაწილი დაანგრია.

1920 წლის 4 აპრილს საფრანგეთის უმაღლესი კომისარი, გრაფი დე მარტელი, ჩამოდის საქართველოში. ქართულ სამხედრო დელეგაციას, გენერალი ოდიშელიძის, სამხედრო მინისტრის მოადგილის, და პოლკოვნიკი ერისთავის მეთაურობით, მასპინძლობს საფრანგეთი.

1920 წლის 28 აპრილს, თურქოფილ აზერბაიჯანელებსა და ბოლშევიკებს შორის თანხმობის შემდეგ, ბაქოში საბჭოთა მმართველობა გამოცხადდა.

2/3 მაისის ღამე, რუსი აგენტების იერიშის ჩავარდნა, რომელნიც სამხედრო სკოლის აღებას და უნტერ-ოფიცრების მთავრობის წინააღმდეგ აჯანყებას გეგმავდნენ.

3/4 მაისის ღამე, საქართველოსა და საბჭოთა წითელი არმიის მიერ ოკუპირებული აზერბაიჯანის საზღვარზე, წითელ ხიდთან, წითელი არმიის კავალერიისტების შემოსევის თავიდან აცილება. ჯარის და ეროვნული გვარდიის მყისიერი რეაქცია.

1920 წლის 7 მაისი, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა, ერთი მხრივ, და რუსეთის საბჭოთა ფედერაციული სოციალისტური რესპუბლიკა, მეორე მხრივ,

Le 30 mars 1920, une mission diplomatique de la république de Pologne arrive à Tbilissi. Celle ci représente les intérêts de la Pologne auprès des 3 républiques caucasiennes.

Le 4 avril 1920, le Comte de Martel, Haut Commissaire de la France arrive en Géorgie. Une délégation militaire géorgienne conduite par le général Odichelidzé, sous secrétaire d'Etat du Ministère de la Guerre et le colonel Eristavi est reçue en France.

Le 4 avril 1920, un tremblement de terre détruit, en grande partie, la ville de Gori.

Le 28 avril 1920, après un accord entre les turcophiles azéris et les bolcheviques, le pouvoir soviétique est proclamé à Bakou.

Dans la nuit du **2 au 3 mai**, échec d'un coup de main d'agents russes qui essaient de s'emparer de l'école militaire et de soulever les élèves sous officiers, contre le gouvernement.

Dans la nuit du **3 au 4 mai**, tentative déjouée, d'invasion de cavaliers de l'armée rouge au pont Rouge à la frontière entre la Géorgie et l'Azerbaïdjan occupée par les troupes de l'armée rouge soviétique. La réaction immédiate de l'armée et de la Garde nationale repousse les troupes russes.

Le 7 mai 1920, la République Démocratique de Géorgie d'une part et la République Socialiste Fédérative Soviétique Russe d'autre part, conclurent un traité de « Reconnaissance et de Paix », dont les deux premiers articles affirment que : « la Russie reconnaît sans réserve l'indépendance et la souveraineté de l'Etat géorgien et renonce de plein gré à tous les droits souverains qui appartenaient à la Russie à l'égard du peuple et du territoire géorgiens. » et que « la Russie s'engage à renoncer à toute intervention dans les affaires intérieures de la Géorgie. »

Le traité est signé par Grigol Ouratadzé, pour la République démocratique de Géorgie.

აფორმებს „ალიარების და მშვიდობის“ ხელშეკრულებას, რომლის პირველი ორი მუხლი ადასტურებს, რომ „რუსეთი უსიტყვოდ აღიარებს საქართველოს სახელმწიფოს დამოუკიდებლობას და სუვერენიტეტს და ნებაყოფლობით აცხადებს უარს სუვერენულ უფლებებზე, რომელიც რუსეთს ეკუთვნოდა ქართველი ხალხისა და ქართული ტერიტორიების მიმართ“ და, რომ „რუსეთი თანახმაა, უარი თქვას საქართველოს შიდა საქმეებში ჩარევაზე“.

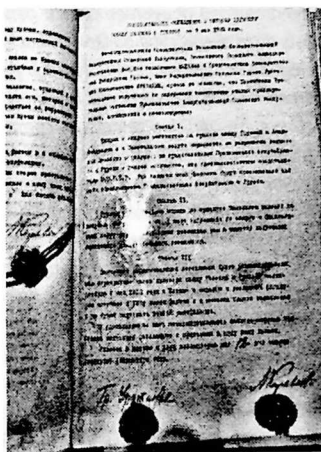
საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მხრიდან ხელშეკრულებას ხელს აწერს გრიგოლ ურატაძე.

Grigol Ouratadze
გრიგოლ ურატაძე

*Traité de « Reconnaissance et de Paix »,
signé entre La République démocratique
de Géorgie et la Russie des Soviets*

საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკასა
და საბჭოთა რუსეთის შორის გაფორმებული
„ალიარების და მშვიდობის“ ხელშეკრულება

L'accord entre la Russie et la Géorgie du 7 mai 1920.

Extraits de « La Démocratie géorgienne » de Wladimir Woytinsky

La démocratie géorgienne désirait l'instauration en Russie d'un régime démocratique et voulait voir ce pays libre et prospère. Mais elle ne pouvait se jeter dans le brasier de la guerre civile russe, qu'elle était incapable d'éteindre.

Tandis que les généraux de l'armée volontaire ne pouvaient parler de la Géorgie qu'en écumant de rage, les Cosaques du Don et du Kouban, gardaient de chaudes sympathies pour la Géorgie et pour son peuple.

Les représentants des Cosaques au Parlement (Rada) d'Ekatérinodar reprochaient violemment au gouvernement du général Denikine sa politique envers la Géorgie. Les chefs de la démocratie du Don ne cachaient non plus leurs sympathies pour la Géorgie. La délégation cosaque à la Conférence de la Paix se joignait à la délégation géorgienne pour adresser des mémorandums aux gouvernements des Grandes Puissances.

D'autre part, les soldats de l'armée rouge que les Commissaires du Peuple jetaient contre la Géorgie dirent plus d'une fois aux gardes populaires de la République :

« Nous n'avons rien contre la Géorgie et nous ne voulons, pas combattre les Géorgiens. C'est en nous trompant qu'on nous a envoyés ici... »

Après s'être efforcés maintes fois de ruiner la Géorgie, tantôt en fomentant des émeutes intérieures, tantôt en l'envahissant à l'improviste, les bolcheviks furent convaincus que le peuple géorgien ne marcherait pas derrière leur drapeau et qu'il défendrait jusqu'au bout sa liberté et son indépendance.

Devant cette attitude, le gouvernement soviétique se déclara prêt à reconnaître la République issue de la libre expression de la volonté du peuple géorgien. Un terrain d'entente s'offrait ainsi à l'établissement de relations pacifiques entre la Géorgie et la Russie. Un traité fut conclu, le 7 mai 1920, entre ces deux gouvernements.

Les clauses principales de ce traité sont les suivantes :

- *« La Russie reconnaît sans réserve l'indépendance de l'Etat géorgien (§ 1) et renonce à toute intervention dans les affaires intérieures de la Géorgie (§ 2).*
- *La Russie reconnaît, comme entrant définitivement dans le territoire de la Géorgie, la région de Batoumi les arrondissements de Zakatala et de Soukhoumi et une partie de la province de la mer Noire (§ 4).*
- *La Géorgie s'engage : à ne pas tolérer sur son territoire la formation et le stationnement de forces armées agissant contre la Russie et son gouvernement actuel (§ 5).*
- *De son côté, la Russie s'engage à ne pas tolérer sur son territoire la préparation d'actions hostiles à la Géorgie et à son gouvernement (§ 6). Les relations économiques entre la Géorgie et la Russie, jusqu'à la conclusion d'un traité de commerce, sont réglées d'après le traitement de la nation la plus favorisée (§ 12). »*

**რუსეთისა და საქართველოს 1920 წლის 7 მაისის შეთანხმება.
ნაწყვეტი ვლადიმერ ვოიტინსკის „ქართული დემოკრატიიდან“**

ქართულ დემოკრატიას რუსეთში დემოკრატიული რეჟიმის დაფუძნება და ამ ქვეყნის თავისუფლება და წარმატება სურდა. მაგრამ მას არ შეეძლო იმ სამოქალაქო ომის ქარ-ცეცხლში ჩართვა, რომლის შეჩერებაც მის ძალებს აღემატებოდა.

მაშინ როდესაც მოხალისეთა არმიის გენერლები მხოლოდ გაცხარებით საუბრობდნენ საქართველოს შესახებ, დონის და ყუბანის კაზაკები სიმპათიებს ინარჩუნებდნენ საქართველოს და მისი ხალხის მიმართ.

კაზაკების წარმომადგენლები ეკატერინოდარის პარლამენტში (რადაში) ძლიერად აკრიტიკებდნენ დენიკინის მთავრობის მიერ საქართველოს წინაშე გატარებულ პოლიტიკას. დონის დემოკრატიის წინამძღოლები საქართველოს მიმართ სიმპათიებს არ მალავდნენ. მშვიდობის კონფერენციაზე კაზაკთა დელეგაცია დაუკავშირდა ქართულ დელეგაციას, რათა შეეთავაზებინათ მემორანდუმები დიდი სახელმწიფოების მთავრობებისთვის.

მეორე მხრივ, ნიჟელი არმიის ჯარისკაცები, რომელთაც სახალხო კომისრები საქართველოს წინააღმდეგ აგ ზავნიდნენ, მრავალგზის ეუბნებოდნენ რესპუბლიკის სახალხო გვარდიას:

„ჩვენ არაფერი გვაქვს საქართველოს სანაღმდეგო და არ გვსურს ქართველებთან ბრძოლა. მოტყუებით ჩამოგვიყვანეს აქ...“

საქართველოს განადგურების მრავალჯერადი მცდელობის შემდეგ, ხან შიდა არეულობების მოწყობით და ხან მოულოდნელი ოკუპაციებით, ბოლშევიკები დარწმუნდნენ, რომ ქართველი ხალხი დროშის უკან არ იმალება და საკუთარ თავისუფლებას და დამოუკიდებლობას ბოლომდე დაიცავს.

ამ მდგომარეობის წინაშე, საბჭოთა მთავრობამ ქართველი ხალხის თავისუფალი ნებით შექმნილი რესპუბლიკის აღიარების მზადყოფნა გამოთქვა.

საქართველოსა და რუსეთს შორის მშვიდობიანი ურთიერთობების სფეროს ურთიერთშეთანხმების ახალ ეტაპზე გადასვლის საშუალება ეძლეოდა. 1920 წლის 7 მაისს ორ მთავრობას შორის ხელშეკრულება გაფორმდა.

აღნიშნული ხელშეკრულების ძირითადი მუხლები იყო შემდეგი:

- „რუსეთი უსიტყვოდ აღიარებს საქართველოს სახელმწიფოს დამოუკიდებლობას (§1) და უარს ამბობს საქართველოს შიდა საქმეებში ნებისმიერი სახის ჩარევაზე (§2).

- რუსეთი საქართველოს ტერიტორიის ფარგლებში აღიარებს ბათუმის რეგიონს, ზაქათალას და სოხუმის ოლქებს და შავი ზღვის პროვინციის ნაწილს (§4).

- საქართველო პასუხისმგებლობას იღებს: საკუთარ ტერიტორიაზე არ ჩამოაყალიბოს და არ შეიფაროს არანაირი სამხედრო ძალა, რომელიც რუსეთის და მისი აქტუალური მთავრობის წინააღმდეგ იმოქმედებს (§5).

Il n'échappait à personne, en Géorgie, que ce traité pourrait partager le sort de beaucoup d'autres, actes diplomatiques, devenant « chiffons de papier » lorsqu'il s'agit précisément de les appliquer.

Il va de soi, que malgré ce traité, la Géorgie dut toujours rester sur la défensive. Cependant, il écarta, au moins provisoirement, des causes de conflit avec la Russie soviétique et permit la reprise des rapports économiques entre les deux peuples.

DOCUMENT

Le traité de paix avec la Russie

Extrait de « Mon Passé » de Noé Jordania

La reconnaissance par la Russie

Un état existe non seulement pour lui-même, selon la règle domestique, mais aussi pour les autres, à l'échelle nationale et internationale. Sur ce plan là les nouvelles qui nous parvenaient d'Europe n'étaient pas rassurantes. La Conférence de Versailles s'était achevée. Personne ne nous avait reconnu. Il était évident que de la Russie, même vaincue, on faisait grand cas et qu'on refusait de reconnaître son démembrement. Il fallait donc attaquer la question différemment, la contourner. Puisqu'une approche directe de l'Europe par la médiation et la propagande n'avait rien donné, il fallait impérativement reprendre l'affaire du début et commencer par la Russie. J'ai pensé : « Si Moscou nous reconnaît, si elle accepte notre indépendance, nous pourrions alors nous présenter avec cet accord devant l'aréopage européen, et cela jouera un rôle décisif pour atteindre notre but. »

Je décidai, en mon for intérieur, d'envoyer un émissaire à Moscou. Ce dernier devait être connu de Lénine et de son état-major, être un social-démocrate ayant participé aux réunions du parti. Je réfléchis et j'arrêtai mon choix sur Gricha Ouratadzé. Il avait participé aux Congrès de Stockholm et de Londres et connaissait tout le monde. J'appelai Gricha et lui parlai. Il accepta immédiatement bien que « la route fut un véritable chemin d'épines ». Il devait, en effet, franchir plusieurs lignes de front. Je me rendis ensuite au Ministère des affaires étrangères où je rencontrai le Ministre Evguéni Gueguetchkori pour lui exposer mon idée. Il me répondit : « Cela fait un mois qu'un communiste géorgien me supplie de le faire accompagner à Moscou par un de nos hommes. Il assure que Lénine donnera son accord sur la question de l'indépendance de la Géorgie. »

Ce communiste dont j'ai oublié le nom était également membre du comité central du parti de Russie. Il accepta Gricha et deux semaines après on les envoyait tous deux en Russie par la Mer Noire. La condition sine qua none de la réussite de cette mission était son caractère secret. En effet, en aucun cas, il ne fallait que les communistes géorgiens ne l'apprennent. Ils l'auraient fait échouer. Personne en Géorgie n'eut connaissance du voyage de Gricha, ni de son travail là-bas. Aujourd'hui encore, je m'étonne. « Pourquoi

- თავის მხრივ, რუსეთი პასუხისმგებლობას იღებს, არ დაუშვას თავის ტერიტორიაზე საქართველოს და მისი მთავრობის მიმართ მტრულად განწყობილი მოქმედებების მომზადება (წმ). საქართველოს და რუსეთს შორის ეკონომიკური ურთიერთობები, კომერციული ხელშეკრულების ხელმოწერამდე, დარეგულირდება უპირატესი ხელშეწყობის რეჟიმის საფუძველზე.

საქართველოში არავის გამორჩენია, რომ ამ ხელშეკრულებას ბევრი სხვა ხელშეკრულების თუ დიპლომატიური აქტის ბედი შეიძლება გაეზიარებინა, რომელიც განხორციელების ეტაპზე გადასვლისას „ქალაქის ნაგლეჯად“ იქცეოდა ხოლმე.

ამკარაა, რომ, მიუხედავად ზემოაღნიშნული ხელშეკრულებისა, საქართველო ყოველთვის თავდაცვით პოზიციაში რჩებოდა. ამასთან, საბჭოთა რუსეთთან კონფლიქტური პროცესები, დროებით მაინც, გვერდზე გადაიდო, რამაც ამ ორ ხალხს შორის ეკონომიკური ურთიერთობების განახლებას მისცა საშუალება.

დოკუმენტი

ნაწყვეტი ნოე ჟორდანიას „ჩემი წარსულიდან“¹

სახელმწიფო არსებობს არა მარტო თავისთვის, შინაურული წესით, არამედ გარეშეებისათვისაც, ნაციონალურად და ინტერნაციონალურად. ამ მხრით, ევროპიდან არაფერი სანუგეშო მოგვდიოდა. ვერსალის კონფერენცია გათავდა, ჩვენ კი დავრჩით უცნობი, ცხადი იყო, რუსეთს, ნაქცეულ რუსეთსაც, დიდ ანგარიშს უწევდნენ და არ სურდათ მისი დანაწილების დადასტურება. საჭირო იყო ამ საკითხისადმი მიდგომა სხვანაირად, შემოვლით. რაკი პირდაპირი მიდგომით, ევროპის წინაშე შუამდგომლობით და იქ პროპაგანდით არა გამოდიოდა რა, ცხადი გახდა საქმის ისევე რუსეთიდან დაწყების აუცილებლობა. ვიფიქრე, თუ მოსკოვმა გვიცნო, ჩვენი დამოუკიდებლობა დაადასტურა, ამ თამაშუქით წარედგებით ევროპის აეროპაგის წინაშე და ეს უეჭველად გასჭრის. გადავწყვიტე, ჯერ ჩემს გულში, მოსკოვში კაცის გაგზავნა. დესპანი უნდა ყოფილიყო ლენინის და მისი შტაბის ნაცნობი, სოციალ-დემოკრატი, პარტიის ყრილობაზე ნამყოფი. ვიფიქრე და გავჩერდი გრ. ურატაძეზე. ის იყო სტოგოლმის და ლონდონის კონგრესებზე და იცნობდა ყველას. დაუძახე გრიშას და მოველაპარაკე. მან მაშინვე თანხმობა განაცხადა, თუმცა „გზა იყო ეკლიანი“, უნდა გაეწეო მრავალნაირი საომარი ფრონტები. მისი თანხმობის შემდეგ, წავედი საგარეო სამინისტროში, ვნახე საგარეო საქმეთა მინისტრი ევგენი და გაუზიარე ჩემი აზრი. მან მითხრა – აგერ ერთი თვეა ერთი ქართველი კომუნისტი მეზვენება გამათანეთ ვინმე თქვენი კაცი მოსკოვში და იქ მოვახერხებ დავითთანხო ლენინი საქართველოს დამოუკიდებლობის ცნობაზეო. დამისახელა გვარიც (აღარ მახსოვს),

¹ გვ. 112-113. ნ. ჟორდანია, „ჩემი წარსული“, რუსთაველის საზოგადოების გამომცემლობა „სარანგი“, თბილისი, 1990

Moscou n'a pas demandé l'avis de ses hommes à Tbilissi ? » Pour nous, l'essentiel était de parvenir à faire reconnaître par Moscou deux clauses : l'indépendance de la Géorgie et les frontières. Les autres conditions étaient secondaires et pouvaient être négociées. C'est avec de telles instructions que j'envoyai Gricha Ouratadzé.

Arrêt de la guerre avec la Russie et départ des Anglais de Batoumi

En avril, je reçus des nouvelles de Gricha Ouratadzé. Il m'avisait du déroulement des négociations avec Moscou et du texte du projet. Nos principales revendications étaient acceptées, quelques détails étaient encore en discussion.

En particulier cet article : « Aucune armée ennemie étrangère ne doit se trouver sur le territoire géorgien ». Nous avons fait savoir à Gricha qu'il devait obtenir la suppression de cet article. Notre argument était le suivant : « nous sommes maîtres de la souveraineté de notre territoire ».

Et Gricha nous répondit que les Russes refusaient de retirer l'article au motif que : « Vous pouvez faire de votre territoire la base d'une attaque étrangère contre la Russie, etc. »

Je pensai : « Si les bolcheviks ont effectivement de tels doutes, peut-être ont-ils raison, et dans ce cas, il nous faut accepter cet article. »

Evgueni Gueguetchkori y était opposé, il disait : « A quoi sert qu'ils reconnaissent notre indépendance, s'ils se mêlent de l'utilisation de notre territoire ? »

Mais, pour moi, le plus important était d'obtenir que la Russie nous reconnaisse juridiquement afin que cela serve d'exemple aux autres pays. Je donnai alors à Gricha l'instruction de signer. Ainsi naquit le célèbre accord qui fut ensuite ratifié par l'Assemblée Constituante.

Quand nous rendîmes public cet accord, l'événement frappa comme la foudre les bolcheviks géorgiens. Ils ne savaient plus que faire : « Comment cela a-t-il pu se produire ? Comment ne l'a-t-on pas su avant ? On n'aurait jamais laissé faire ! » Ils commencèrent à se disputer et ne se turent qu'après avoir reçu l'ordre de Moscou : « Obéissez ! »

Cette nouvelle de notre reconnaissance par la Russie impressionna fortement les Anglais qui ne s'y attendaient pas. A cette époque existait, en Angleterre, une grande mobilisation en faveur du retrait des armées anglaises de tous les territoires étrangers, y compris de la Russie et de ses anciens territoires devenus indépendants. Dans cette propagande, le rôle principal était joué par les agents de Moscou, qui étaient nombreux au sein des deux partis, travailliste et libéral. Et le gouvernement britannique commença à satisfaire à ces revendications.

Lors de l'été 1920, il ne restait plus dans notre pays que l'armée anglaise, cantonnée dans la région de Batoumi qu'elle ne considérait toujours pas comme nôtre. Mais, quand la Russie reconnut cette région comme partie intégrante de la Géorgie, l'Angleterre décida de nous la restituer et d'en partir. Ce départ fut également favorisé par une autre circonstance : la défaite de l'armée de Denikine en Russie et donc l'inutilité, désormais, de Batoumi comme

იყო იმავე დროს კომპარტიის ც.კომიტეტის წევრი რუსეთში. გრიშაზე დათანხმდა და ორ კვირაში გავისტუმრეთ რუსეთისკენ შავი ზღვით. ამ მისიის ერთი მთავარი პირობა იყო მისი საიდუმლოება ე.ი. საქართველოს კომუნისტებს არ გაეგოთ არავითარ შემთხვევაში, თვარა ეუჭვებლად ჩაშლიდნენ.

მთელი ეს ამბავი, გრიშას გამგზავრება და იქ მუშაობა საქართველოში არავის გაუგია. მე ახლაც მიკვირს, რატომ მოსკოვმა არ შეეკითხა თავის ხალხს თფილისში. ჩვენთვის მთავარი იყო ეცნო მოსკოვს ორი დებულება: დამოუკიდებლობა და საზღვრები. ყველა დანარჩენი პირობები იქნებოდა მეორე ხარისხოვანი, რაიცა იქნებოდა საგანი მოლაპარაკების. ასეთი ინსტრუქცია მივეცი გრ. ურატაძეს. ის წავიდა მარტო.

* * *

აპრილში უკვე მივიღეთ ცნობა გრ. ურატაძისაგან მოსკოვიდან. გვამცნო მოლაპარაკების შინაარსი და აგრეთვე პროექტის ტექსტი. ჩვენი მთავარი მოთხოვნებიდან გამოჩნდა მიღებული, სადაო იყო წერიმბლები, განსაკუთრებით ერთი მუხლი – საქართველოს ტერიტორიაში არ იდგეს სამტრო უცხო ჯარო. ჩვენ ვაცნობეთ ამ მუხლის სავსებით ამოგდება, ჩვენი ტერიტორიის სუვერენი ჩვენ ვართ – თქვა. გრიშამ გადმოგვცა პირდაპირი მავთულით, რომ მუხლს არ ხსნიან. თქვენ ეგებ თქვენი ქვეყანა გახადოთ ბაზათ უცხო შემოტყევის ჩვენს წინააღმდეგ და სხ. მე ვიფიქრე ბოლშევიკები მართალი არიან, თუ კი ასეთი ეჭვი აქვთ, მუხლი მისაღებია; ევგენი იყო წინააღმდეგი, არ გვინდა მათი ცნობა თუ ჩვენი ტერიტორიის მოხმარაში გვერევიანო და სხ. ჩემთვის მთავარი იყო ჩვენი იურიდიულო ცნობა რუსეთისაგან, რასაც შემდეგ სხვა სახელმწიფოებიც მიმართავენ. გადავეცი გრიშას მოანეროს ხელი. ასე იშვა ცნობილი ხელშეკრულება, რაც დაამტკიცა დამფუძნებელმა კრებამ.

როგორც კი ეს ცნობა გამოქვეყნდა, მეხივით გაეარდა საქართველოს ბოლშევიკებში, აღარ იცოდნენ რა ექნათ, როგორ მოხდა, რატომ წინასწარ ვერ გავიგეთ, არ დაეანებებდით – შეიქნა მათ შორის ალიაქოთი, გაჩუმდნენ მხოლოდ მას შემდეგ, რაც მიიღეს მოსკოვიდან ბრძანება – დამორჩილებოდნენ.

მოსკოვის ცნობამ დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა ინგლისელებზე, არ მოელოდნენ, ინგლისში ამ დროს იყო გაჩაღებული დიდი მოძრაობა ინგლისის ჯარების გამოსაყვანათ ყველა უცხო ტერიტორიებიდან, ამათ შორის, რუსეთიდან და მისგან გამოცალკევებულ ტერიტორიებისაგან. ამ აგიტაციაში მთავარ როლს თამაშობდა მოსკოვის აგენტები, რომელნიც ბლომათ იყვნენ როგორც მუშათა პარტიაში, ისე ლიბერალებთა შორის. ამ მოთხოვნების დაკმაყოფილებას უკვე შეუდგა მთავრობა. 1920 წ. ზაფხულში მხოლოდ ჩვენში დარჩა კიდევ მისი ჯარი, ე.ი. ბათუმის ოლქში, რასაც ჩვენად არ თვლიდა. მაგრამ რაკი რუსეთმა ეს ოლქი თვითონ აღიარა საქართველოს ნაწილათ, გადასწყვიტეს ოლქის დატოვება და ჩვენთვის გადმოცემა. ამას ხელი შეუწყო კიდევ იმ გარემოებამ, რომ თეთრი მოძრაობა რუსეთში დამარცხდა და ბათუმი ველარ გამოდგებოდა ამ მოძრაობის დასაყრდნო ფუძეთ, როგორც ეს ინგლისს სურდა. ერთი სიტყვით ინგლისი გავიდა ბათუმიდან ივლისში და მიიწვია ჩვენი საგარეო მინისტრი ლონდონში მოსალაპარაკებლად.

base militaire. L'armée anglaise quitta Batoumi en juillet 1920 et l'Angleterre convia notre Ministre des Affaires Etrangères en vue de pourparlers, à Londres.

DOCUMENT

Retour de Batoumi à la Géorgie en juillet 1920.

Extraits de « La Résurrection géorgienne » de Paul Gentizon

Tirons les conclusions. Batoumi internationalisé, détaché de tout l'arrière du pays ne peut ni vivre ni se développer dans des conditions normales. Mais d'abord à quel pays se rattache au point de vue historique et ethnographique cette région de Batoumi ? Il est incontestable, si l'on scrute le moindre opusculé sur le passé et la race de cette contrée, qu'elle appartient toute entière au peuple géorgien.

Ainsi par sa triste expérience, le peuple géorgien qui en 1917 s'arracha à la servitude moscovite, sait que sans Batoumi, il sera toujours en danger de mort. Il sait aussi que les frontières de la région de Batoumi sont pour lui du côté septentrional, une forteresse naturelle. D'autre part cette cité n'est, ni pour la Russie, ni pour la Turquie d'une grande importance politique. Batoumi est avant, tout un port de Transcaucasie et comme ni l'Arménie ni l'Azerbaïdjan n'y peuvent amener leurs marchandises que par le territoire géorgien, la solution de ce problème ne peut être que la réunion à la Géorgie de la ville et de la province de Batoumi.

Ces lignes étaient écrites, lorsque le 7 juillet 1920, par décision du Conseil suprême, Batoumi et sa région ont été remises par l'Angleterre au nom des Alliés à la nouvelle république. Voici comme un de mes amis géorgiens me décrit cette cérémonie, qui restaurait solennellement la souveraineté de la Géorgie sur ses anciens territoires.

Le 7 juillet 1920, les troupes géorgiennes ont fait leur entrée à Batoumi. L'ordre de la cérémonie avait été préparé dès le 5 et grâce aux préparatifs des habitants de la ville, présentait dès le matin un spectacle inoubliable. Toutes les rues, toutes les maisons, étaient décorées de guirlandes et de drapeaux, tandis qu'aux fenêtres étaient suspendus à profusion de chatoyants tapis d'Orient.

Les troupes anglaises, en tenue de campagne complète, défilent pour monter sur les navires. Les troupes géorgiennes se tiennent en dehors de la ville, armées aussi et attendant l'ordre d'entrée. Le haut commandement ayant en tête le général Kvinitadzé est là également.

Dès qu'à l'heure fixée les troupes apparaissent, les applaudissements retentissent et le mot : « Vacha ! Vacha ! » retentit sans fin. Après le défilé, les drapeaux de la Grande Bretagne et de la France flottant au sommet de deux mâts sont baissés. Les troupes géorgiennes présentent les armes ; puis le drapeau de la nouvelle république est hissé à son tour. Le général anglais Cook Collis félicite le général Kvinitadzé et les cris de joie des Géorgiens se mêlent à la grande voix des canons qui tonnent sur les « dreadnoughts ».

1920 წლის ივლისში ბათუმის საქართველოს ფარგლებში დაბრუნება, ნანყვეტი პოლ ჟანტიზონის (Paul GENTIZON) „ქართული აჯანყებიდან“

გამოვიტანოთ დასკვნები. ქვეყანას მთლიანად მონყვეტილ ინტერნაციონალიზებულ ბათუმს, ასეთ პირობებში, ნორმალურ დონეზე არც არსებობის და არც განვითარების საშუალება აქვს. თავდაპირველად, ისტორიულად და ეთნოგრაფიულად რომელ ქვეყანას ეკუთვნოდა ბათუმის რეგიონი? თუ გულდასმით შევისწავლით უმნიშვნელო ნაშრომებსაც კი და ამ დასახლების წარმომავლობას, ცხადი გახდება, რომ ის მთლიანად ქართველ ხალხს ეკუთვნის.

ამგვარად, საკუთარი სამშუხარო გამოცდილებიდან გამომდინარე, ქართველმა ხალხმა, რომელმაც 1917 წელს მოსკოვურ მონობას დააღწია თავი, კარგად იცის, რომ ბათუმის გარეშე ყოველთვის სიკვდილის საშიშროების წინაშე იდგება. ქართველებმა ისიც იცოდნენ, რომ ბათუმის რეგიონის საზღვრები მათთვის სამხრეთის საზღვარი იყო, ბუნებრივი ციხესიმაგრე. მეორე მხრივ, ეს ქალაქი არც რუსეთისთვის და არც თურქეთისთვის დიდ პოლიტიკურ მნიშვნელობას არ ატარებდა. ბათუმი უპირველესად ამიერკავკასიის პორტია და რაკი არც სომხრეთს და არც აზერბაიჯანს საკუთარი პროდუქციის ჩატანა საქართველოს გვერდის ავლის გარეშე არ შეეძლო, გამოსავალი მხოლოდ ერთი იყო, ქალაქისა და ბათუმის რეგიონის საქართველოსთვის შემოერთება.

ეს სტრიქონები 1920 წლის 7 ივლისს დაიწერა, როდესაც უმაღლესი საბჭოს გადაწყვეტილებით, ბათუმი და მისი რეგიონი, მოკავშირეთა სახელით, ინგლისის მიერ ახალ რესპუბლიკას დაუბრუნდა. აი, როგორ აღმინერა ერთ-ერთმა ჩემმა ქართველმა მეგობარმა ცერემონიალი, რომელიც საქართველოს სუვერენიტეტის აღდგენას უკავშირდებოდა თავის ძველ ტერიტორიებზე: 1920 წლის 7 ივლისს ქართული ჯარები ბათუმში შევიდნენ. ცერემონიის ბრძანება ხუთი რიცხვიდან იყო მზად და ქალაქის მკვიდრთა მოსამზადებელი სამუშაოების წყალობით, დილიდან დაუეინყარი სპექტაკლით დაიწყო. ქუჩები და სახლები მორთული იყო გირლანდებითა და დროშებით, ხოლო ფანჯრებზე უხვად ეკიდა მოკაშკაშე აღმოსავლური ფარდაგები.

ინგლისის ჯარები, სრული საბრძოლო აღჭურვილობით, მარშით ადიოდნენ გემებზე. ქართული ჯარები ქალაქის შემოსასვლელთან იდგნენ, ასევე შეიარაღებულნი, და ქალაქში შესვლის ბრძანებას ელოდნენ. უმაღლესი სარდლობა, გენერალი კეინიტაძის მეთაურობით, ასევე იქ იყო.

როგორც კი დანიშნულ დროს ჯარები გამოჩნდნენ, მათ აპლოდისმენტებით და „ვაჰა! ვაჰა!“ ძახილით შეეგებნენ. მარშის შემდეგ ანძაზე მოფრიალე დიდი ბრიტანეთის და საფრანგეთის დროშები დაუშვეს. ქართულმა ჯარებმა შეიარაღება წარმოადგინეს; შემდეგ, თავის მხრივ, ახალი რესპუბლიკის დროშა აღიმართა. ინგლისელი გენერალი კუკ კოლისი ულოცავს გენერალ კეინიტაძეს და ქართველთა სიხარულის შეძახილები ზარბაზნების ხმაურს უერთდება, რომელნიც დრედნოუტების თავზე გრგვინავდა.

Ce jour là, la Géorgie, qui n'avait pratiqué à cet effet aucune politique violente ou usurpatrice, voyait revenir à elle d'anciennes provinces qui lui avaient été arrachées jadis par la force. L'histoire lui rendait, par un juste retour des choses, ce qu'elle lui avait injustement enlevé.

DOCUMENT

Retour de Batoumi à la Nation géorgienne.

Extraits de « La Démocratie Géorgienne » de Wladimir Woytinsky

Pendant deux ans, la question de Batoumi fut une des plus brûlantes questions de la politique extérieure de la République Géorgienne.

Nous savons déjà dans quelles conditions la région de Batoumi, ce berceau de la civilisation géorgienne, et Batoumi, le port principal de la Géorgie, étaient passés aux Turcs.

La victoire des Alliés ayant contraint les Turcs d'abandonner la Transcaucasie, il était naturel que la région de Batoumi avec le port soit rattachée à la Géorgie.

Cependant, ce n'est pas ce qui arriva. Batoumi et sa région furent occupés par les troupes britanniques. Les réactionnaires russes s'empressèrent de faire valoir au Commandement anglais leurs droits sur ce territoire. Le port de Batoumi devint le rendez vous des contre révolutionnaires, de toutes sortes. On vit le pays envahi par les spéculateurs. Des bataillons de Denikine s'y formèrent. A un certain moment il s'y constitua même un corps d'armée spécial pour... la conquête de la Géorgie ! Les agents de Denikine réussirent à avoir une telle influence sur les représentants du Commandement militaire britannique que la population de Batoumi apprit un beau jour avec stupéfaction l'ordre du général gouverneur britannique rattachant Batoumi, au point de vue judiciaire, à la Cour d'appel... d'Ekatérinodar¹.

Pendant près de deux ans, le gouvernement géorgien demanda en vain la réparation de l'injustice commise à Brest Litovsk à l'égard de la Géorgie. Quoique pour la plupart de religion musulmane et ayant subi pendant des siècles l'influence turque, la grande majorité de la population de la région de Batoumi, géorgienne par les origines et la langue, le demanda également.

Les agents turcs et de Denikine ne réussirent pas à extirper ces sentiments. Toutefois, quelques succès partiels et momentanés, obtenus, par la corruption et le mensonge, dans certains villages, furent grossis et exploités par eux contre la solution naturelle de la question de Batoumi.

¹ Ville du Caucase Nord, tenue par les troupes des Russes blancs.

ამ დღეს საქართველო, რომელსაც ამ მოვლენისთვის არანაირი ძალმომრეობითი და უზურპატორული პოლიტიკა არ გაუტარებია, ხედავდა თავის ფარგლებში დაბრუნებულ ძველ პროვინციას, რომელიც ადრე ძალის გამოყენებით ნაგლიჯეს. ისტორია მას სამართლებრივად უბრუნებდა იმას, რაც წარსულში უსამართლოდ წაერთვა.

დოკუმენტი

ბათუმის საქართველოს ფარგლებში დაბრუნება, ნაწყვეტი ვლადიმერ ვოიტინსკის „ქართული დემოკრატიიდან“

ორი წლის განმავლობაში ბათუმის საკითხი საქართველოს რესპუბლიკის საგარეო პოლიტიკის ყველაზე მწვავე საკითხად რჩებოდა.

ჩვენ უკვე ვიცით, თუ რა პირობებში გადაეცათ თურქებს ბათუმის რეგიონი, ქართული ცივილიზაციის აკვანი.

მოკავშირეთა გამარჯვების შემდეგ, რომელთაც თურქეთი აიძულეს, ამიერკავასიის ტერიტორია დაეტოვებინა, ბუნებრივი იყო, რომ ბათუმის რეგიონი, პორტთან ერთად, საქართველოს დაუბრუნდა.

თუმცა, ეს ყველაფერი არ არის. ბათუმი და მისი რეგიონი ბრიტანულმა ჯარებმა დაიკავა. რუსმა რეაქციონერებმა ინგლისის სარდლობას დაჩქარებულად აღიარებინეს მათი უფლებები აღნიშნულ ტერიტორიაზე. ბათუმის პორტი ყველა სახის კონტრ-რევოლუციონერთა შეხვედრის ადგილად გადაიქცა. ქვეყანა მზვერავებმა მოიცვეს. ჩამოყალიბდა დენიკინის ბატალიონები. რალაც მომენტში შეიარაღებული დაჯგუფებაც შეიქმნა, სპეციალურად.... საქართველოს დაპყრობისთვის! დენიკინის აგენტებმა ისეთ გავლენას მიიღწიეს ბრიტანული ჯარის სარდლობაზე, რომ ბათუმის მოსახლეობამ, ერთ მშვენიერ დღესაც, ძალიან დიდი გაკვირვებით, შეიტყუა ბრიტანეთის გენერალ-გუბერნატორის ბრძანება, ბათუმის – იურიდიული თვალსაზრისით – ეკატერინოდარის 'სააპელაციო სასამართლოსადმი მიკუთვნების შესახებ.

თითქმის ორი წლის მანძილზე საქართველოს მთავრობა ამოდ ითხოვდა უსამართლობის გამოსწორებას, რომელიც ბრესტ-ლიტოვსკში იქნა დაშვებული საქართველოს მიმართ. თუმცა, მუსულმანური რელიგიის წამომადგენელთა უმრავლესობაც, რომელნიც საუკუნეების მანძილზე განიცდიდნენ თურქულ გავლენას, ბათუმის მოსახლეობის დიდი ნაწილი, ქართველები თავისი წარმომავლობითა და ენით, იგივეს ითხოვდნენ.

თურქებისა და დენიკინის აგენტებმა მოსაზრებების აღმოფხვრას ვერ მიიღწიეს. ამასთან, კორუფციისა და ტყუილის ხარჯზე, მიღწეულ იქნა რამდენიმე ნაწილობრივი და დროებითი წარმატება, რომელიც მათ მიერ იქნა გაზვიადებული და გამოყენებული იმ ბუნებრივი გადანყვეტილების საპირისპიროდ, რომელიც ბათუმის საკითხთან დაკავშირებით არსებობდა.

¹ ქალაქი ჩრდილოეთ კავკასიაში, რომელიც რუსეთის თეთრ გვარდას პქონდა დაკავებული.

Ce fut seulement le 6 mai 1920 que le Conseil Suprême résolut de restituer à la Géorgie la région de Batoumi. Cependant, malgré cette décision, Batoumi ne fut rendu à la Géorgie que le 7 juillet 1920.

Ce jour, les troupes géorgiennes, acclamées par la population de la ville et des villages voisins, entrèrent à Batoumi. Les représentants du Commandement anglais remirent le pouvoir aux représentants de la République. Le drapeau géorgien fut arboré sur la ville. Ce fut une grande fête, non seulement pour Batoumi, mais pour toute la Géorgie.

უმაღლესმა საბჭომ მხოლოდ 1920 წლის 6 მაისს მიიღო გადაწყვეტილება ბათუმის რეგიონის საქართველოსთვის დაბრუნების შესახებ. მიუხედავად ამ გადაწყვეტილებისა, ბათუმი საქართველოს მხოლოდ 1920 წლის 7 ივლისს დაუბრუნდა.

იმ დღეს ქართული ჯარები, ქალაქისა და მეზობელი სოფლების მოსახლეობის ოვაციების ფონზე, შევიდნენ ბათუმში. ინგლისის სარდლობის წარმომადგენლობამ მმართველობა რესპუბლიკის წარმომადგენლობას გადასცა. ქართული დროშა აღიმართა ქალაქის თავზე. ეს დიდი დღესასწაული იყო არა მხოლოდ ბათუმისთვის, არამედ მთელი საქართველოსთვის.

Chronologie

Le **14 mai 1920**, un régiment français de 1 500 tirailleurs algériens débarque à Batoumi.

Une campagne dans la presse arménienne réclame un droit d'accès à la mer dans la région de Batoumi.

Le **26 mai 1920**, le jour anniversaire de l'Indépendance, est largement fêté dans toutes les villes et villages de Géorgie.

Le **1er juin 1920**, un traité économique est signé entre la République démocratique de Géorgie et la République Soviétique d'Azerbaïdjan.

Le **27 juin 1920**, la Russie soviétique ouvre son Consulat à Tbilissi.

Le **1 juillet 1920**, le district de Batoumi revient à la Géorgie.

Le **6 juillet 1920**, les troupes des russes blancs évacuent la ville et se rendent en Crimée.

Le **7 juillet 1920**, les troupes anglaises devant les délégations militaires des alliés s'embarquent et abandonnent le district de Batoumi. L'armée géorgienne dirigée par les généraux Kvinitadze et Zakariadze, entre dans la ville.

Fin juillet, un complot dirigé par les communistes est démasqué à Soukhoumi, les participants sont arrêtés.

Le second Congrès du Parti Social-démocrate de Géorgie a lieu.

Le **2 août** débute la semaine de l'aviation, afin de recueillir des fonds pour la création d'une aviation militaire.

Le **26 août** sont mis en service les appareils télégraphiques et téléphoniques fabriqués par l'administration des postes de Géorgie.

Billets de banque de 1920

ბანკი, 1920

Du **14 au 30 septembre**, une délégation de l'Internationale Socialiste visite la Géorgie. Cette délégation, invitée par le Gouvernement Géorgien, vient vérifier et découvrir, ce « Socialisme à la Géorgienne ».

ქრონოლოგია

1920 წლის 14 მაისი, 1 500 ალჟირელი მზვერავით, ფრანგული ლეგიონი ჩამოვიდა ბათუმში.

სომხურ პრესაში იწყება კამპანია, რომელიც ზღვაზე ხელმისაწვდომობის უფლებას აცხადებს ბათუმის რეგიონში.

1920 წლის 26 მაისი, დამოუკიდებლობის იუბილე აღინიშნა საქართველოს ყველა ქალაქსა თუ სოფელში.

1920 წლის 1 ივნისი, ეკონომიკური ხელშეკრულება გაფორმდა საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკასა და აზერბაიჯანის საბჭოთა რესპუბლიკას შორის.

1920 წლის 27 ივნისი, საბჭოთა რუსეთი თბილისში საკონსულოს ხსნის.

1920 წლის 1 ივლისი, ბათუმის ოლქი უბრუნდება საქართველოს.

1920 წლის 6 ივლისი, რუსეთის თეთრი გვარდია ქალაქის ევაკუაციას ახდენს და ყირიმში გადადის.

1920 წლის 7 ივლისი, ინგლისური ჯარები მოკავშირეთა დელეგაციების წინაშე ჩასხდნენ გემებში და დატოვეს ბათუმის ოლქი. საქართველოს ჯარი, გენერალი კვინიტაძის და გენერალი ზაქარიაძის მეთაურობით, შედის ქალაქში.

ივლისის ბოლო, სოხუმში, კომუნისტების მიერ დაგეგმილი შეთქმულება გაცხადდა, მონაწილეები დააკავეს.

ჩატარდა საქართველოს სოციალდემოკრატიული პარტიის მეორე ყრილობა.

2 აგვისტო, იწყება ავიაციის კვირა, რათა მოხერხდეს ფონდების მოძიება ახალი სამხედრო ავიაციის შესაქმნელად.

26 აგვისტო, მოხმარებაში ჩაუშვეს ტელეგრაფის და ტელეფონის აპარატები, რომელიც საქართველოს ფოსტის ადმინისტრაციის მიერ იყო შექმნილი.

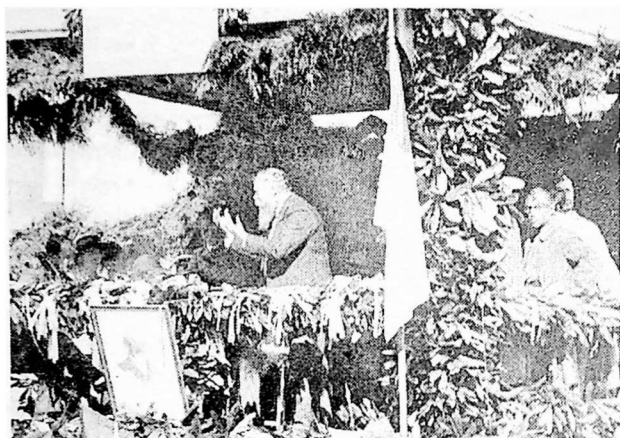
14 სექტემბრიდან 30 სექტემბრამდე, საქართველოს მთავრობის მიერ მოწვეული სოციალისტური ინტერნაციონალის დელეგაცია სტუმრობს. ეს უკანასკნელი ამოწმებს და აღმოაჩენს „სოციალიზმის ქართულ გაგებას“. დელეგაცია შედგება შემდეგი წევრებისგან:

- პიერ რენოდელი, ადრიენ მარკე და ა.ენგელსი (საფრანგეთი);
- რამზეი მაკდონალდი, თომას შოუ და ქ-ნი სნოუდენი (დიდი ბრიტანეთი);
- ემილ ეანდერელდი, კამილ ჰიუსმანი და ლუი დე ბრუკერი (ბელგია);
- კარლ და ლუიზ კაუცკები (გერმანია).

სოციალისტური ინტერნაციონალის დელეგაცია სხვადასხვა რეგიონებს სტუმრობს, ხდება სახელმწიფო სტრუქტურებს, მთავრობის წევრებს, ყველა პოლიტიკურ პარტიას, სინდიკატებს და აგრარულ კოოპერატივებს, ასევე, მუნიციპალურ სტრუქტურებს.

Elle est composée de :

- Pierre Renaudel, Adrien Marquet et Albert Inghels (France)
- Ramsay Macdonald, Thomas Shaw et Mme Snowden (Grande Bretagne)
- Emile Vandervelde, Camille Huysmans et Louis de Brouckère (Belgique)
- Karl et Louise Kautsky (Allemagne)

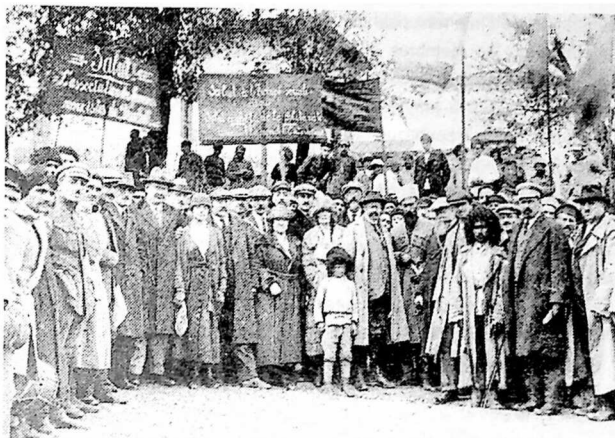
Meeting à Tiflis pendant la visite de la délégation de l'Internationale Socialiste

მიტინგი თფილისში სოციალისტური ინტერნაციონალის დელეგაციის ვიზიტის ფარგლებში

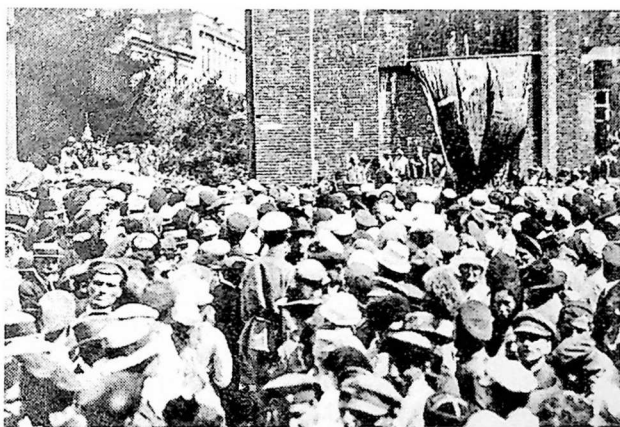
Pierre Renaudel à la tribune d'un meeting dans la ville de Douchétie

პიერ რენოდელი ქალაქ დუშეთში, ყრილობაზე

Meeting dans la ville de Douchétie

შეხვედრა ქალაქ დუშეთში

Meeting à Tbilissi

მიტინგი თფილისში

1920 წლის სექტემბრიდან 1921 წლის იანვრამდე კარლ და ლუიზ კაუცკები სტუმრობენ საქართველოს და აგრძელებენ საქართველოს რესპუბლიკის კვლევას. გერმანიაში დაბრუნების შემდეგ კარლ კაუცკი წერს ნიგნს „საქართველო, გლეხური სოციალისტური რესპუბლიკა“.

La délégation de l'Internationale Socialiste visite différentes régions, rencontre les structures étatiques, les membres du Gouvernements, tous les partis politiques, les syndicats et les coopératives agricoles ainsi que les structures municipales.

De septembre 1920 à janvier 1921, Karl et Louise Kautsky visite la Géorgie et continue l'enquête sur la République géorgienne. De retour en Allemagne, Karl Kautsky écrit son livre « La Géorgie une République socialiste paysanne ».

En novembre, la Géorgie par le biais de sa délégation, demande son admission à la Société des Nations.

Les partis de la Seconde Internationale appuient cette demande par des campagnes de presse dans les pays européens.

L'Arménie est attaquée par les troupes russes.

Le 29 novembre 1920, est créée par Moscou la « République Soviétique d'Arménie ».

Les troupes géorgiennes sont mobilisées et sont envoyées principalement aux frontières de l'Azerbaïdjan et de l'Arménie.

ნოემბერში საქართველომ, დელეგაციის მეშვეობით, ერთა ლიგაში მიღება მოითხოვა.

მეორე ინტერნაციონალის მხარეებმა ამ მოთხოვნას მხარი დაუჭირეს ევროპული ქვეყნების პრესის კამპანიით.

სომხეთს რუსულმა ჯარებმა შეუტიეს.

1920 წლის 20 ნოემბერი, მოსკოვმა შექმნა „სომხეთის საბჭოთა რესპუბლიკა“.

ქართული ჯარები მობილიზებული და გაგზავნილია ძირითადად აზერბაიჯანისა და სომხეთის საზღვარზე.

Les hommes d'état du gouvernement géorgien. Extraits de « La Géorgie Martyre » de Paul Gentizon

Quels sont cependant les hommes qui président aux destinées de la Géorgie ? Voici d'abord M. Noé Jordania, président de la république, la personnalité politique la plus populaire non seulement en Géorgie, mais aussi dans tout la Transcaucasie en raison de son esprit de justice et de ses grandes qualités d'homme d'état.

M. Jordania est dans la cinquantaine, mais sa vie de lutteur, les années de prison qu'il a dû subir sous les Romanoff l'ont prématurément, vieilli ; sa barbe blanche lui donne un air de patriarche... et c'est bien le qualificatif qui lui convient, puisqu'il n'est pas un de ses concitoyens qui ne le considère comme le vrai père de la Patrie.

Jeune, il parcourut toute l'Europe, amassant des connaissances, apprenant nombre de langues, étudiant les institutions des petites républiques, comme celles de la Suisse, et communiant d'esprit avec tous ceux qui exilés de Russie voyaient la rénovation de celle-ci dans l'application des idées démocratiques. Il fut en 1893 le fondateur du parti social démocrate géorgien et en 1906 représenta les électeurs de Tiflis à la première Douma. Dès cette époque, il fut jeté maintes fois en prison ; c'est ainsi qu'en 1912, un article lui valut une condamnation de deux ans, peine qu'il n'accomplit. d'ailleurs qu'à moitié. l'anniversaire de la dynastie russe en 1913 lui apportant la grâce. Pendant la guerre, il s'est montré avec ardeur partisan des alliés, au même titre d'ailleurs que son ami Plekhanov dont une rue de Tiflis porte maintenant, le nom.

Il publia plusieurs articles dans maintes revues de Petrograd pour montrer la nécessité de battre l'Allemagne dont la victoire serait un recul de l'idée du droit. Pendant la révolution, il fut l'âme même du peuple géorgien ; par son attitude ferme et son habileté il sut en inspirer à chacun. Aussi bien est-il respecté de tous les partis et dans le peuple la confiance qu'il inspire est telle qu'il n'est pas rare d'entendre dire en parlant de lui : « S'il est tranquille, tout va bien ». Les missions alliées ont également une grande estime pour le président ; et j'ai vu moi-même tous ses concitoyens l'acclamer lorsque un jour de fête, il traversait l'avenue Roustaveli.

J'ai eu à plusieurs reprises l'occasion de m'entretenir avec lui. Dès les premiers mots on le sentait vraiment au dessus de tout esprit de parti, en même temps qu'en dehors de tout chauvinisme. Car l'amour pour son pays ne l'aveuglait point ; il ne craignait pas devant moi de dénoncer quelques uns des défauts de ses compatriotes et ne se cachait pas toutes les difficultés qu'il devait encore surmonter pour accomplir la tâche qu'il s'était fixée. On m'a conté à son sujet plusieurs traits que les Géorgiens aiment à citer. En voici

საქართველოს მთავრობის სახელმწიფო პირები, ნაწყვეტი პოლ ჟანტიზონის (Paul GENTIZON) „ნამეხული საქართველოდან“

ვინ არიან ის ადამიანები, რომელნიც საქართველოს ბედ-ილბაღს წარმართავენ? თავდაპირველად ბატონი ნოე ჟორდანიას, რესპუბლიკის მთავრობის თავმჯდომარე, არა მარტო საქართველოში, არამედ მთელს ამიერკავკასიაში ყველაზე პოპულარული პოლიტიკური ფიგურა, ცნობილი თავისი სამართლიანობით და სახელმწიფო პირის თვისებებით.

ბატონი ჟორდანიას დაახლოებით ორმოცდაათი წლის არის, მაგრამ ბრძოლაში გატარებულმა ცხოვრებამ, რომანოვების პერიოდში ციხეში გატარებულმა წლებმა, ნადრევად დააბერა; თეთრი წვერი პატრიარქის იერს აძლევს... და ეს სწორედ ის სიტყვაა, რომელიც მას შეეფერება, რადგან ის არ არის იმ თანამოქალაქეებს შორის, რომლებიც მას სამშობლოს ნამდვილ მამად არ აღიარებენ.

ჯერ კიდევ ახალგაზრდამ, მთელი ევროპა მოიარა, შეიძინა ცოდნა, ისწავლა რამდენიმე ენა, პატარა რესპუბლიკების ინსტიტუციები, როგორიცაა, მაგალითად, შვეიცარია, იდეებს იზიარებდა ყველა იმ ადამიანთან, ვინც რუსეთიდან გადასახლეს და ვინც ამ უკანასკნელის რეკონსტრუქციას დემოკრატიული იდეების მიღებაში ხედავდა. 1893 წელს ის გახდა ქართული სოციალ-დემოკრატიული პარტიის დამფუძნებელი და 1906 წელს პირველ დუმაში თფილისის ამომრჩეველებს წარმოადგენდა. აქედან დანაშაულები, ის მრავალჯერ მოხვდა ციხეში; სწორედ ამგვარად, 1912 წელს, სტატიისთვის მას ორი წელი მიუსაჯეს, სასჯელი, რომელიც, სხვათა შორის, სანახევროდ მოიხადა, რადგან რუსული დინასტიის იუბილეზე, 1913 წელს, მას სარგებელი მოუტანა. ომის დროს, მთელი გულმოდგინებით, თავი თანამოქალაქებთან პარტიზანად წარმოაჩინა, ისეთივე სტატუსით, როგორც მისმა მეგობარმა, პლუხანოვმა, რომლის სახელსაც თფილისის ერთ-ერთი ქუჩა ატარებს.

მან მრავალი სტატია გამოაქვეყნა პეტროგრადის უამრავ ჟურნალში გერმანიის დამარცხების აუცილებლობასთან დაკავშირებით, რომლის გამარჯვებაც მემარჯვენე იდეების უკან დახვევის ტოლფასი იქნებოდა. რევოლუციის დროს ის ქართველი ხალხის სულიც იყო; თავშეკავებული ქცევით და მოხერხებულობით ის იმდენ უნერგავდა ყველას. მას ასევე პატივს სცემდა ყველა პარტია და ხალხში მის მიერ გამოწვეული ნდობა იმგვარი იყო, რომ ხშირად გაიკონებდით შემდეგ სიტყვებს: „თუ მშვიდად არის, ყველაფერი კარგად არის“. თანამოაზრეთა მისიებიც დიდი პატივისცემით ეპყრობოდნენ მთავრობის თავმჯდომარეს; და მე თვითონაც ვნახე, როგორი ტაშით ეგებებოდნენ თანამოქალაქენი ერთ-ერთ დღესასწაულზე, როდესაც ის რუსთაველის გამზირს კვეთდა.

ძალიან ბევრჯერ მომეცა მასთან საუბრის შესაძლებლობა. პირველი სიტყვებიდანვე შეამჩნევდით, რომ თავისი ინტელექტით ის პარტიის ლიდერი იყო, ამასთან, თავისუფალი ყოველგვარი შოვინიზმისგან, რადგან საკუთარი ქვეყნის სიყვარული მას არ აბრმავებდა; მას არ ეშინოდა ჩემ წინაშე ელიარებინა თავისი თანამემამულე-

un qui a le mérite de montrer en lui un type de chef d'état que l'Orient ne connaît guère : un homme franc qui sait ce qu'il veut, et qui prend des responsabilités. Après avoir reconquis une grande partie de la Russie du sud, Denikine avait dirigé quelques contingents de ses troupes contre la Géorgie et, comme les Anglais le soutenaient alors, les canons et obus qu'ils lui faisaient, parvenir de Batoumi par le Kouban traversaient la Géorgie elle-même. Là dessus, le gouvernement de Tiflis donna l'ordre d'arrêter un train de munitions ; un général anglais s'en vint alors, tout raide, demander des explications en exigeant une punition contre le fonctionnaire assez impertinent pour se permettre d'arrêter un convoi de munitions de sa Majesté britannique.

- « Je veux le nom du fonctionnaire », exigea l'anglais,

- « Eh bien ce, fonctionnaire c'est moi », répliqua le président de la République.

Et du coup, interloqué, le général s'en fut, sans en demander davantage.

Je n'ai vu Tsereteli qu'une seule fois, à Paris ; mais j'ai rarement rencontré de personnalité plus attrayante, avec sa figure de penseur douce et rêveuse, son large front où se lit une intelligence pénétrante, ses yeux profonds qui vous scrutent avec intensité, des gestes lents un peu las qui parlent des souffrances passées... Car ce fils de la Géorgie, né d'une famille noble et dont plusieurs membres, son père entre autre se sont distingués dans les belles lettres, eut comme sont maître Jordania une vie tourmentée, partagée, entre les geôles russes et les voyages à l'étranger. En 1907, âgé de vingt-cinq ans seulement, il est membre de la deuxième Douma dont il fut l'un des meilleurs orateurs et où son attitude lui attira l'estime même de ses propres ennemis. Pendant les troubles qui se déroulèrent lors de la dissolution de la Douma, il montra déjà le plus grand courage.

Menacé d'arrestation il aurait pu fuir cependant avec l'aide d'amis qui voulaient le persuader de se sauver. Il répondit toujours : « Le peuple m'a nommé, je reste ! » Arrêté, jugé, il est incarcéré en Russie d'abord, puis en Sibérie où il resta pendant dix ans, comme forçat.

Sa grande force morale lui permit cependant de surmonter une constitution minée par les souffrances et les privations. Deux de ses amis, compatriotes géorgiens moururent à ses côtés. Mais le sort l'avait marqué pour rebondir aux plus hauts sommets d'une destinée. En 1917, il réapparaît à Petrograd. C'est la révolution et du coup, il est appelé à jouer l'un des premiers rôles sur la scène de Petrograd qu'allait ensanglanter bientôt les crimes bolchevistes. Il soutient le cabinet Kerenski dont il fait bientôt partie comme ministre de l'intérieur ; il s'y prononce pour la défense nationale, pour les alliés et à la tribune sa grande voix soutient les courages chancelants, dénonce les faiblesses. Le coup d'état bolcheviste le rappelle brusquement de Tiflis où il était allé prendre un peu de repos. A Petrograd où sous la menace même des fusils, il ne craint pas d'attaquer avec force la dictature bolcheviste. Bientôt sa vie est en danger et Lénine même lui fait savoir : « Je ne réponds plus de votre existence ».

ლევების შეცდომები და არ მალავდა იმ სირთულეებს, რომელიც უნდა გადაეღაზა დასახული მიზნის მისაღწევად. მის შესახებ უამრავ მახასიათებელს მიყვებოდნენ, რომლის ჩამოთვლაც ასე უყვართ ქართველებს. აი, ერთ-ერთი, რომელსაც აქვს პატივი, ის სახელმწიფოს ისეთ მეთაურად წარმოაჩინოს, რომელიც ჯერ არ უნახავს აღმოსავლეთს: პატიოსანი ადამიანი, რომელმაც იცის, რა უნდა და პასუხისმგებლობას ეისრულოს.

რუსეთის სამხრეთის დაბრუნების შემდეგ დენიკინმა თავისი ჯარების რამდენიმე კონტინგენტი საქართველოს წინააღმდეგ მომართა და რაკი ინგლისელები მაშინ მას უჭერდნენ მხარს, ზარბაზნები და ყუბარები, რომელსაც მას უგზავნიდნენ ბათუმიდან, ყუბანის გავლით, საქართველოს კვეთდა. ამ საკითხთან დაკავშირებით თფილისის გუბერნიამ სამხედრო აღჭურვილობით დატვირთული მატარებლის შეჩერების განკარგულება გასცა; ინგლისელი გენერალი ძალიან აღელვებული წავიდა იქიდან, განმარტებებს ითხოვდა და სახელმწიფო მოხელის დასჯას, რომელიც გაკადნიერდა და თავს უფლება მისცა, მისი უდიდებულოსობა ბრიტანეთის საბრძოლო აღჭურვილობის კოლონა შეეჩერებინა.

- „მჭირდება სახელმწიფო მოხელის გვარი“, ითხოვს ინგლისელი,

- „ეს სახელმწიფო მოხელე მე ვარ“, პასუხობს რესპუბლიკის მთავრობის თავმჯდომარე.

და უეცრად, შეცბუნებული გენერალი სასწრაფოდ წავიდა, ზედმეტიც არაფერი უკითხავს.

წერეთელი მხოლოდ ერთხელ ენახე, პარიზში; მაგრამ იშვიათად შევხვედრივარ ასეთ სანდომიან ადამიანს, თავისი მშვიდი და მეოცნებე მოაზროვნის იერით, მაღალი შუბლით, სადაც მისი გამჭრიახი ინტელექტი ჩანს, მისი ღრმა თვალები, რომელიც მახვილი მზერით გაკვირდებათ, ნელი მოძრაობები, ოდნავ დაღლილი, რომელიც წარსულ ტანჯვებზე მიუთითებს...

საქართველოს ამ შვილს – კეთილშობილური წარმოშობით, რომლის ოჯახის წევრების უმეტესობა, მაგალითად, მისი მამა, მხატვრულ ლიტერატურაში გამოირჩეოდნენ – ისევე როგორც მის მეტრს, ყორდანიას, ტანჯული ცხოვრება ჰქონდა, რომელიც რუსულ საპატიმროებად და საზღვარგარეთ მოგზაურობებად იყოფოდა.

1907 წელს, ოცდახუთი წლის ასაკში, ის მეორე მოწვევის ღუმას წევრია, რომლის ერთ-ერთი საუკეთესო ორატორია და სადაც მისმა დამოკიდებულებამ საკუთარი მეტრების მხრიდან აღიარებაც კი მოუტანა. იმ არეულობების დროს, რაც ღუმას დაშლას მოჰყვა, მან ძალიან დიდი სიმამაცე გამოიჩინა.

მას დაკავებით ემუქრებოდნენ და მეგობრების დახმარებით, რომელნიც არწმუნებდნენ, რომ თავი უნდა გადაერჩინა, გაქცევა შეეძლო. ის ყოველთვის პასუხობდა:

- „ხალხმა ამირჩია, მე ვრჩები!“ დაჭერილი, გასამართლებული, თავდაპირველად ტუსალობა რუსეთში მიესაჯა, შემდეგ ციმბირში, სადაც ათი წლის მანძილზე მონასავით ამუშავებდნენ.

დღემო მორალურმა ძალამ მას საშუალება მისცა, დაეძლია ტანჯვითა და გაჭირვებით შერყეული ჯანმრთელობა. მისი ორი მეგობარი, თანამემამულეები საქართველოდან, მის გვერდით გარდაიცვლნენ. მაგრამ იბლაშა ის უფრო მაღალი მწვერვალებისთვის შეარჩია. 1917 წელს ის კვლავ ჩნდება პეტროგრადში. ეს რევო-

La mort dans l'âme voyant s'effondrer, par cette révolution même qu'il avait désirée toute sa vie, ses rêves les plus chers, d'une société meilleure il dut reprendre le chemin de sa petite patrie. Dans le train qui le ramenait au Caucase, il fut à plusieurs reprises sur le point d'être pris par les bolchevistes ; il dut même se camoufler en malade que veillaient des amis dévoués. Le voyage dura deux mois. La Géorgie cependant avait traversé cette crise redoutable sans sombrer dans l'anarchie ; mais pour sa reconstruction en édifice démocratique, pour sa régénération elle demandait la coopération de tous ses enfants. Tsereteli qui venait d'être pendant quelques mois l'un des maîtres d'un empire de cent cinquante millions d'habitants, devint à Paris, le représentant devant le Conseil suprême d'un petit peuple de moins de quatre millions. Mais c'était sa patrie, et aucun sentiment d'orgueil blessé, bien au contraire, n'accompagna ce changement de rôle.

Le nom de Tsereteli ne se sépare point de celui de Tchkéidzé, car ces deux Géorgiens furent avec Kerenski, pendant quelques mois les maîtres des destinées de la Russie. Tchkéidzé fut président du Soviet de Petrograd, et Albert Thomas nous l'a dépeint au milieu de ces réunions tumultueuses de soldats et ouvriers, « bourru, un peu fruste, avec une intelligence aigüe, des propositions nettes, simples », et exerçant sur ces hommes du peuple la véritable, la seule autorité. Pendant tout le temps que dura sa présidence, il demanda de ne pas rompre avec les alliés et son attitude, comme celle de Tsereteli, permit ainsi le maintien d'une politique qui donna à l'Entente les quelques mois nécessaires pour préparer le grand coup final contre l'Allemagne, avec le concours de l'Amérique. Rentré au Caucase après la révolution bolcheviste, Tchkéidzé fut élu président du « Seim » ou Diète Transcaucasienne, puis de l'Assemblée constituante géorgienne et finalement ses grandes qualités le firent choisir comme chef de la délégation de la nouvelle république auprès du Conseil suprême.

Le ministre des affaires étrangères, M. Gueguetchkori fut également sous l'ancien régime l'un des meilleurs orateurs de la Douma. Il devint, avec la révolution ministre de la guerre du gouvernement Transcaucasien ; il se montra entièrement dévoué à la cause de l'Entente, et démissionna même lorsque le traité de Brest-Litovsk eût sacrifié Batoum aux Turcs. En décembre 1920, il plaida avec chaleur à Genève, comme délégué de son pays la cause de l'admission de la Géorgie dans la Société des Nations.

Le ministre de l'intérieur, M. Ramichvili représente dans le gouvernement géorgien la volonté ferme, inébranlable d'étouffer l'anarchie, de contrecarrer l'action bolcheviste. C'est dans son genre un Noske, mais avec nature moins fruste, moins massive que celle du nouveau Schanborst prussien, je l'ai vu chez lui aimable, souriant, gentleman !... ce qui ne l'empêche pas d'être dur, impitoyable, lorsque la sédition s'annonce ; car le salut de la patrie est pour lui la première loi.

J'ai beaucoup connu M. Tchenkeli, l'un des meilleurs spécialistes en politique étrangère du Caucase. Il n'occupe à cette heure aucun poste officiel, mais le rôle qu'il

ლუციაა და უეცრად, მას ერთ-ერთი მთავარი როლის სათამაშოდ იხმობენ პეტროგრადის სცენაზე, რომელსაც მალე ბოლშევიკური დანაშაული სისხლით მორწყავს. ის მხარს უჭერს კერენსკის მთავრობას, რომლის წევრიც ხდება ცოტა ხანში და შინაგან საქმეთა მინისტრის პოსტს იკავებს; ის მკაფიოდ აფიქსირებს დადებით აზრს ეროვნული თავდაცვის შესახებ, თანამოქალაქეების შესახებ და ტრიბუნიდან მისი მაღალი ხმა მხარს უჭერს სუსტ გამბედაობას და ამხელს სისუსტეებს. ბოლშევიკური გადატრიალება მას თფილისისკენ უხმობს, რათა იქ ცოტა დაისვენოს.

პეტროგრადში ის იარაღის მუქარამაც ვერ შეაშინა და უარი ვერ ათქმევინა ბოლშევიკური დიქტატურის წინააღმდეგ გალაშქრებაზე. ძალიან მალე მის სიცოცხლეს საფრთხე დაემუქრა და ლენინი მას ატყობინებს: „პასუხს ალარ ვაგებ თქვენს სიცოცხლეზე“.

დამძიმებული გულით უყურებდა მთელი ცხოვრების ნანატრი რევოლუციის მიერ ყველაზე ძვირადღირებული ოცნებების ნგრევას, საუკეთესო საზოგადოებიდან, თავისი პატარა სამშობლოსკენ მიმავალ გზას უნდა დასდგომოდა. კავკასიისკენ მიმავალ მატარებელში რამდენჯერმე ბოლშევიკების მიერ შეპყრობის საფრთხის წინაშე დადგა; იძულებულიც კი გახდა, რამდენიმეჯერ თავი აეადმყოფად მოეჩვენებინა, რომელსაც ერთგული მეგობრები აქცევენ ყურადღებას. მგ ზავრობა ორი თვე გაგრძელდა. ამ პერიოდში საქართველომ გადალახა ძალიან მნიშვნელოვანი და რთული კრიზისი იმგვარად, რომ ანარქიაშიც არ გახვეულა; მაგრამ დემოკრატიულ სტრუქტურად რეკონსტრუქციისთვის, რეგენერაციისთვის ის ითხოვდა თავისი შვილების თამაშრომლობას. წერეთელი რამდენიმე თვის მანძილზე ას ორმოცდაათი მილიონი მცხოვრებლის ერთ-ერთი მმართველი იყო, პარიზში, უმაღლეს საბჭოსთან ოთხ მილიონზე ნაკლები მოსახლეობის ხალხს წარმოადგენდა. მაგრამ ეს მისი სამშობლო იყო და არავითარი ამპარტავნება არ ახლდა ამ როლის შეცვლას.

წერეთლის გვარი არ გამოიყოფა ჩხეიძისგან, რადგან ეს ორი ქართველი, კერენსკისთან ერთად, რუსეთის ბედ-იბლების გამგებლები იყვნენ რამდენიმე თვის მანძილზე. ჩხეიძე პეტროგრადის საბჭოს თავმჯდომარე იყო, ალბერტ ტომასი, მშფოთვარე ყრილობებისას ჯარისკაცებთან და მუშებთან, ასე ალგვიწერს მას: „უხეში, ცოტა ტლანჩი, გამჭრიახი გონების, მკაფიო და მარტივი ფრაზებით“, ამ ადამიანებისთვის ნამდვილ და ერთადერთ ავტორიტეტს წარმოადგენდა. მისი თავმჯდომარეობის დროს ის ითხოვდა, ურთიერთობა არ შეენწყობათ თანამოქალაქეებთან და მისმა დამოკიდებულებამ, ისევე როგორც წერეთლის, ისეთი პოლიტიკის შენარჩუნების საშუალება მისცა, რომელმაც ანტანტას დამატებით რამდენიმე თვე მიაჩნა, რათა, ამერიკის მონაწილეობით, გერმანიის სანინაღმდეგოდ საბოლოო, ფინალური დარტყმა მოემზადებინა. ბოლშევიკური რევოლუციის შემდეგ კავკასიაში დაბრუნებული ჩხეიძე „სეიმის“ ანუ ამიერკავკასიის სეიმის თავმჯდომარედ აირჩიეს, შემდეგ – ქართული დამფუძნებელი კრების, დაბოლოს, მისმა დიდებულმა თვისებებმა მას საშუალება მისცა, უმაღლესი საბჭოს წინაშე ახალი რესპუბლიკის დელეგაციის უფროსად ყოფილიყო არჩეული.

საგარეო საქმეთა მინისტრი, ბატონი გეგეჭკორი, ძველი რეჟიმის დროს ერთ-ერთი საუკეთესო ორატორი იყო დუმაში. რევოლუციის შემდეგ ის ამიერკავკასიის მთავრობის სამხედრო მინისტრი იყო; მან დიდი ერთგულება გამოიჩინა ანტანტის

a joué, pour l'indépendance de la Géorgie, a été des plus importants ; il fut l'âme des négociations difficiles avec les turcs et Allemands en 1918, avant la victoire alliée. Comme membre du gouvernement transcaucasien, il fut envoyé d'abord à Trébizonde à la tête d'une délégation de Géorgiens, Tatares et Arméniens, qui devait tenter d'éviter l'application des articles du traité de BrestLitovsk, concernant la Transcaucasie. « La Russie n'a pas le pouvoir de traiter pour nous », disait-il aux délégués Turcs qui exigeaient la reconnaissance immédiate du traité. Les pourparlers ne réussirent pas et la Diète transcaucasienne ayant rappelé la délégation, la guerre fut virtuellement ouverte avec la Turquie, et la Transcaucasie.

Les troupes d'Enver Pacha occupèrent Batoum et la moitié de l'Arménie sans qu'aucune force importante n'ait pu leur être opposée. Les pourparlers reprennent alors à Batoumi, tandis que les Turcs avançant toujours arrivent jusqu'à cinquante kilomètres de Tiflis. C'est alors que l'Allemagne cherche à jouer entre les deux partis le rôle de conciliateur elle voyait d'ailleurs avec inquiétude des corps de troupes turques de Mésopotamie où les Anglais dominaient cependant la situation quitter ce front pour celui du Caucase. L'Allemagne demanda donc l'arrêt de l'avance turque vers Tiflis, tandis que la désagrégation de la Transcaucasie commençait du fait de l'occupation d'une grande partie de l'Arménie et de l'attitude favorable des Tatares à l'égard des Turcs qui ne se montraient nullement empressés d'ailleurs d'obéir aux injonctions des officiers du Kaiser.

La Géorgie se voit alors forcée de déclarer son indépendance tandis que l'Allemagne qui croit trouver dans sa médiation de grands avantages échelonne alors devant les troupes turques des postes de ses propres soldats avec des drapeaux allemands qui sont plantés sur les routes. Les Ottomans n'osèrent se heurter à leurs alliés et l'Allemagne sauva de cette façon la Géorgie de l'invasion turque sans qu'il y ait eu de sa part un acte de dévouement ou de charité quelconque en faveur de ce petit pays.

M. Tchenkeli avait conduit toutes ces négociations et il faut avouer qu'il le fit avec une habileté remarquable. Car telle fut l'heureuse destinée de la Géorgie : elle eût à disposition, en abondance, en ces heures critiques où les dangers s'amoncelaient de son côté au long de ses frontières, des hommes de caractère, de haute capacité morale et intellectuelle, et formés déjà aux luttes politiques par leur attitude d'hostilité contre le tsarisme.

Une pléiade de ces hommes d'état de grande valeur, énergiques, tenace et forts du principe sacré que les petites nations aussi bien que les grandes ont droit à la vie, pénétrés de l'idée que la conservation de la nationalité n'est nullement contraire à la démocratie.

საქმეში და თანამდებობა დატოვა, როგორც კი, ბრესტ-ლიტოსკის ზავის მიხედვით, ბათუმი თურქებს შესწირეს. 1920 წლის დეკემბერში, ყენევაში, მგ ზნეპარედ ითხოვეს, როგორც საკუთარი ქვეყნის დელეგატი, საქართველოს ერთა ლიგაში მიღებას.

შინაგან საქმეთა მინისტრი, ბატონი რამიშვილი, წარმოადგენს საქართველოს მთავრობის ძლიერ, მტკიცე ნებას ანარქიის ჩახშობისა და ბოლშევისტური ქმედებების დაბრკოლების. ერთი შეხედვით, ნოსკეს ტიპის ადამიანი იყო, მაგრამ ნაკლებად ტლანქი ბუნების, შედარებით ხმელი აღნაგობის, ვიდრე პრუსიული შარნხორსტი, მე ის საკუთარ სახლში ვნახე, კეთილგანწყობილი, ღიმილიანი, ჯენტლმენი!.. რაც მას ხელს არ უშლის, იყოს ხისტი, შეუბრალებელი, როდესაც ამბოხი ცხადდება; რადგან სამშობლოს გამარჯვება მისთვის უპირველესი კანონია.

კარგად ვიცნობდი ბატონ ჩხენკელს, კავკასიის საგარეო პოლიტიკის ერთ-ერთ უბადლო მცოდნეს. ამ დროისთვის მას არანაირი ოფიციალური თანამდებობა არ აქვს, მაგრამ მან უმნიშვნელოვანესი როლი შეასრულა საქართველოს დამოუკიდებლობისთვის; 1918 წელს თურქეთთან და გერმანიასთან გამართული ურთულესი მოლაპარაკებების სულისჩამდგმელი იყო თანამოქალაქებთან გამარჯვებამდე. როგორც ამიერკავკასიის მთავრობის წევრი, თავდაპირველად ის ტრაპიზონის იმპერიაში გაგზავნეს, როგორც ქართველთა, თათართა და სომხთა დელეგაციის მეთაური, რომელსაც ყველანაირად უნდა ეცადა, ბრესტ-ლიტოსკის ხელშეკრულების იმ მუხლების შესრულება, რომელიც ამიერკავკასიას ეხებოდა, თავიდან აეცილებინა. არსეთს არ აქვს უფლება, ჩვენ ნაცვლად ანარქიის მოლაპარაკებები, ეუბნებოდა ის თურქ დელეგატებს, რომელნიც ხელშეკრულების დაუყოვნებლივ აღიარებას ითხოვდნენ. მოლაპარაკებები ჩავარდა, ამიერკავკასიულმა სეიმმა დელეგაცია გამოიხმო და, ვირტუალურად, თურქეთი და ამიერკავკასია საომარ მდგომარეობაში გადავიდნენ.

ენვერ ფაშას ჯარებმა დაიკავეს ბათუმი და სომხეთის ნახევარი იმგვარად, რომ ვერც ერთი მნიშვნელოვანი ძალის დაპირისპირება ვერ მოხერხდა. მოლაპარაკებები განახლდა ბათუმში, მაშინ, როდესაც თურქები წინ მიინეოდნენ და თფილისის ორმოცდაათი კილომეტრის დისტანციაზე მიუახლოვდნენ.

სწორედ ამ დროს გერმანიამ გადაწყვიტა, ორ მხარეს შორის შუამავლის როლი ეკისრა, ის ძალიან დიდი წუხილით აკვირდებოდა თურქულ საჯარო ორგანოებს მესოპოტამიიდან, სადაც ინგლისელებს ჰქონდათ გავლენები, ეს ფრონტი იცლებოდა კავკასიის ფრონტზე გადმოსასვლელად. ამგვარად, გერმანიამ თურქული ჯარების თფილისისკენ სეფის შეჩერება მოითხოვა, ამასთან, ამიერკავკასიის დაშლა იწყებოდა, ერთი მხრივ, სომხეთის დიდი ნაწილის ოკუპაციის გამო და, მეორე მხრივ, თათრების დადებითი დამოკიდებულების გამო თურქების მიმართ, რომელნიც დიდ ყურადღებას არ ავლენდნენ კაიზერის ოფიცრების ბრძანებების მიმართ.

საქართველომ თავი ვალდებულად ჩათვალა, დამოუკიდებლობა გამოეცხადებინა, მაშინ როდესაც გერმანიამ, რომელსაც თავის მედიტაციაში დიდი სარგებლის ნახვის იმედი ჰქონდა, თურქული ჯარების წინაშე განალაგა საკუთარი ჯარისკაცების პოსტები, გერმანული დროშებით გზებზე. ოსმალებმა ვერ გაბედეს თავის თანამოქალაქებთან დაპირისპირება და გერმანიამ ამგვარად გადაარჩინა საქართველო თურქული შემოსევისგან, ზედმეტი გულმოდგინებისა და ქველმოქმედების გარეშე ამ პატარა ქვეყნის მიმართ.

Les ministres.

Extraits de « Mon Passé » rédigé par Noé Jordania

L'approvisionnement en denrées alimentaires posait vraiment problème. La Russie – celle de Denikine comme celle des bolcheviks – ne laissait pas passer le blé. Le pain était donc de mauvaise qualité. Fait de différentes farines mélangées, il cuisait mal. Les ouvriers devaient se contenter de ces ersatz. Le Ministre du ravitaillement était l'un d'entre eux, Guiorgui Eradzé, un homme au-dessus de tout soupçon. Guiorgui devait souvent nourrir les mécontents de belles paroles plutôt que de denrées. Parfois, par la route d'Istanbul, nous parvenions à faire passer en cachette du blé de l'étranger, en particulier vers le 20 du mois. Mais en attendant, Tbilissi paraît au manque grâce aux campagnes. Moi aussi, souvent, je recevais des vivres de la maison. Un jour ma mère vint nous rendre visite avec toutes sortes de victuailles. Bien entendu, nous étions ravis. Maman plaisanta : « On me dit que tu es ministre, je ne puis le croire ! Comment un ministre pourrait-il être à ma charge ? Où a-t-on jamais entendu parler de cela ? »

Et en effet, ce n'était pas moi qui l'aidait, mais elle qui m'aidait moi. Nous étions tous dans la gêne à commencer par les hautes sphères. Cette égalité dans le malheur influait sur les ouvriers et faisait qu'ils le supportaient patiemment.

La situation du gouvernement était des plus curieuses. Dans tous les pays, devenir membre du gouvernement est une position recherchée. Cette fonction éminente est universellement convoitée et âprement disputée. Bien au contraire, chez nous, entrer au gouvernement était considéré comme une véritable infortune. Tous fuyaient cela comme la peste. On ne peut imaginer de combien de prières, de supplications, je devais user pour les convaincre ! A peine si je parvenais à réunir une équipe ou à recruter de nouveaux membres. La raison en était qu'ils fuyaient les responsabilités. Seules deux personnes, Noé Ramichvili et Evguéni Gueguetchkori, n'eurent jamais besoin d'être suppliées, les autres furent entraînées de force dans le gouvernement.

ბატონმა ჩხენკელმა წარმართა სრულად ეს მოლაპარაკებები და უნდა აღვნიშნოთ, რომ მან ეს საქმე შესანიშნავი სიმარჯვით მოახერხა. რაკი ასეთი იყო საქართველოს ბედნიერი ხვედრი, მას, ამ კრიტიკულ ჟამს, როდესაც, თავის მხრივ, უმარავი საფრთხე გროვდებოდა სასაზღვრო ზოლებში, თავის განკარგულებაში მრავლად ჰყავდა მტკიცე ხასიათის, მაღალი ინტელექტუალური და მორალური ნიჭით დაჯილდოებული პიროვნებები, რომელნიც გამონვრთნილნი იყვნენ პოლიტიკურ ბრძოლებში თავისი მტრული დამოკიდებულებით ცარიზმის მიმართ.

მაღალი ღირებულებების, ენერგიული, შეუპოვარი და მტკიცე სახელმწიფო პირთა პლეადა, რომელთა საკრალური პრინციპი იყო, მცირე ერებს, ისევე როგორც დიდს, ჰქონოდა არსებობის უფლება, გამსჭვალულიყო იმ იდეით, რომ ეროვნულ-ბის შენარჩუნება არაფრით ენიანალმდეგება დემოკრატია.

დოკუმენტი

ნაწყვეტი ნოე ჟორდანიას „ჩემი წარსულიდან“¹

კვების საქმე მართლაც ცუდათ იყო მოწყობილი. რუსეთი, დენიკინის და ბოლშევიკების, პურს ჩვენსკენ არ უშვებდა, (...). მაშასადამე, პური იყო ცუდი, არეული სხვადასხვა ფქვილებით, არ ცხვებოდა რიგიანათ, მუშები იყვნენ იძულებულნი დაკმაყოფილებულიყვნენ ასეთი სუროგატებით. მომარაგების მინისტრათ გვყავდა ერთი მათვანი, გ. ერაძე, რომელზედაც არ შეეძლოთ რაიმე ეჭვი შეეტანათ. გიორგის ხშირათ უხდებოდა პურის ალაგას ორატორობით გამასპინძლება უკმაყოფილო ელემენტებისა. ხანდახან უცაბედათ ვახერხებდით სტამბოლის გზით პურის გამოპარებას უცხოეთიდან, განსაკუთრებით ოცში, ხოლო მანამდე კი თფილისი ივსებდა თავის ნაკლს ისევე სოფლებიდან. მეც სანოვავეს ჩემი სახლიდან ვიღებდით ხშირათ. ერთხელ ჩამოვიდა დედა-ჩემი მრავალდანიარი სანოვავით, გაგვიხარდა რასაკვირველია. დედა მეუბნება: მითხრეს შენ მინისტრი ხარო, რავე დავიჯერო, ჩემი სარჩენი მინისტრი ვის გაუგონიაო! მართლაც, გამოდიოდა, რომ მე მას კი არ ვარჩენდი, არამედ ის მე. ერთი სიტყვით, ყველა გაჭირვებული ვიყავით დანაყებული მაღალი სფეროებიდან. ეს გათანასწორება გაჭირვებაში მოქმედებდა მუშებზედაც და მას იტანდენ მოთმინებით.

ყველაზე უფრო კუროიზული იყო მთავრობის მდგომარეობა. ყველა ქვეყანაში მთავრობის წევრობას სანთლით ეძებენ. ეს უმაღლესი თანამდებობა ყველგან სანატრელი და საბრძოლველია. ჩვენში კი მთავრობაში შესვლა მიჩნეული იყო დიდ უბედურებათ. ყველა მას გაურბოდა. როგორც ჭირს. რამდენი ხეენა მჭრდებოდა, რამდენი კალთის გლეჯა, პირდაპირ წარმოუდგენელია. ძლივს ვახერხებდი შემადგენლობის მოკრებას ან მასში ახალი პირის შემოყვანას, მიზეზი იყო ერთად-ერთი – გაურბოდენ პასუხისმგებლობას. მხოლოდ ორ პირს არ სჭირდებოდა ხეენა – ნოე რამიშვილს და ევ. გეგეჭკორს, სხვები კი ყველა ძალით შემოთრეულია მთავრობაში.

¹ გვ. 102-103. ნ. ჟორდანია, „ჩემი წარსული“, რუსთაველის საზოგადოების გამომცემლობა „სარანგი“, თბილისი, 1990

Chapitre 7.

Les élections législatives de février 1919

Il y a 98 ans, les 14, 15 et 16 février 1919, le premier état socialiste démocratique du monde, la République démocratique de Géorgie, organisait les élections législatives.

Les citoyens, hommes et les femmes, âgés de plus de 20 ans purent voter. Le parti social-démocrate de Géorgie, qui avait dirigé la lutte pour l'indépendance contre le tsarisme, fut le grand vainqueur de ces élections, avec plus de 80 % des suffrages, dans un pays où la paysannerie représente plus de 75 % de la population.

Contexte historique

Après 117 ans d'occupation russe ¹, et une lutte sans merci contre le tsarisme, la Géorgie déclare son indépendance le 26 mai 1918, par la voix de Noé Jordania, président du parti social-démocrate de Géorgie.

Ce parti, créé en 1893, dirige, en Géorgie, toutes les grandes luttes comme la première révolution de 1905, la création de la République de Gourie (1905-1906), l'opposition dans les 4 Doumas (parlements russes, que le Tsar a été obligé de céder après la Révolution de 1905) la Révolution de 1917. Les élections de décembre 1917, organisées dans tout l'ancien empire tsariste donnent une éclatante victoire aux socialistes géorgiens ², il est donc normal que ce parti qui est le seul organisé dans toutes les régions de Géorgie, dirige le nouvel état, la République démocratique de Géorgie.

La jeune république doit assurer la stabilité sur tout son territoire, et pour cela, elle signe un traité avec l'Allemagne (en guerre contre la France, l'Angleterre et l'Italie) qui alliée de la Turquie, est la seule à pouvoir stopper l'armée turque qui ne cherche qu'à conquérir la totalité du Caucase et le pétrole de Bakou.

La Géorgie doit stopper les attaques des « Russes blancs » du général Denikine, que soutiennent la France, l'Angleterre et l'Italie. Le général Denikine désire reconstruire l'ancien empire du Tsar, en détruisant les nouvelles républiques caucasiennes et s'emparer du pétrole de Bakou. De plus, le nouveau gouvernement géorgien doit faire face aux menées des bolcheviques russes, désirent ramener le Caucase dans la Russie soviétique.

¹ En 1801, la Russie, malgré le traité de 1783, signé entre le roi géorgien Irakli II et l'Impératrice Catherine II, envahit le royaume de Géorgie.

² Le pouvoir républicain issu de la Révolution russe de 1917, organisa en décembre des élections sur tous les territoires de l'ancien empire russe. Dans le Caucase et principalement en Géorgie, la social-démocratie géorgienne remporta une éclatante victoire au détriment des bolcheviques russes.

თავი 7

1919 წლის თებერვლის საკანონმდებლო ორგანოს არჩევნები

98 წელი გავიდა მას შემდეგ, რაც 1919 წლის 14-16 თებერვალს, მსოფლიოს პირველი სოციალისტურ-დემოკრატიული სახელმწიფო, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა, ატარებს საკანონმდებლო არჩევნებს.

ოც წელზე უფროს ქალებს და კაცებს შეუძლიათ მონაწილეობა მიიღონ ხმის მიცემის პროცესში. საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტია, რომელიც დამოუკიდებლობისთვის ბრძოლას ედგა სათავეში, ცარიზმის წინააღმდეგ, ამ არჩევნების გამარჯვებულია, ხმების დაახლოებით 80%-ით, ქვეყანაში, სადაც გლეხობა მოსახლეობის 75%-ზე მეტს წარმოადგენს.

ისტორიული კონტექსტი

117-წლიანი რუსული ოკუპაციის¹ და მადლობის გარეშე დარჩენილი ცარიზმის წინააღმდეგ ბრძოლის შემდეგ, საქართველომ 1918 წლის 26 მაისს დამოუკიდებლობა გამოაცხადა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის თავმჯდომარის, ნოე ჟორდანიას ხმით.

ეს პარტია 1893 წელს შეიქმნა საქართველოში და სათავეში ედგა ყველა დიდ ბრძოლას, როგორც იყო 1905 წლის პირველი რევოლუცია, გურიის რესპუბლიკის შექმნა (1905-1906), ოპოზიცია ოთხი მონევის დუმაში (რუსული პარლამენტები, რომელთაგანაც 1905 წლის რევოლუციის შემდეგ მეფე დათმობაზე წავიდა), 1917 წლის რევოლუცია. მთელი ცარისტული იმპერიის მასშტაბით ჩატარებულმა 1917 წლის არჩევნებმა ბრწყინვალე გამარჯვება მოუტანა ქართველ სოციალისტებს,² ამგვარად, სავსებით ნორმალურია, რომ სწორედ ეს პარტია გახდა ორგანიზებული ძალა საქართველოს ყველა რეგიონში და ახალი სახელმწიფოს, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის სათავეში მოვიდა.

ახალგაზრდა რესპუბლიკამ სტაბილურობის გარანტია უნდა შექმნას ქვეყნის მთელ ტერიტორიაზე, ის ხელშეკრულებას აფორმებს გერმანიასთან (რომელიც

¹ 1801 წელს რუსეთმა, მიუხედავად 1783 წლის ტრაქტატისა, რომელიც საქართველოს მეფის, ერეკლე II-ისა და იმპერატორ ეკატერინე II-ს შორის გაფორმდა, საქართველოს სამეფო დაიპყრო.

² რესპუბლიკურმა მმართველობამ, რომელიც 1917 წლის რევოლუციისგან წარმოიშვა, არჩევნები მოაწყო ყოფილი იმპერიის მთელ ტერიტორიაზე. კავკასიაში და, ძირითადად საქართველოში, ქართულმა სოციალ-დემოკრატმა ბრწყინვალე გამარჯვება მოიპოვა ბოლშევიკების საზარალოდ.

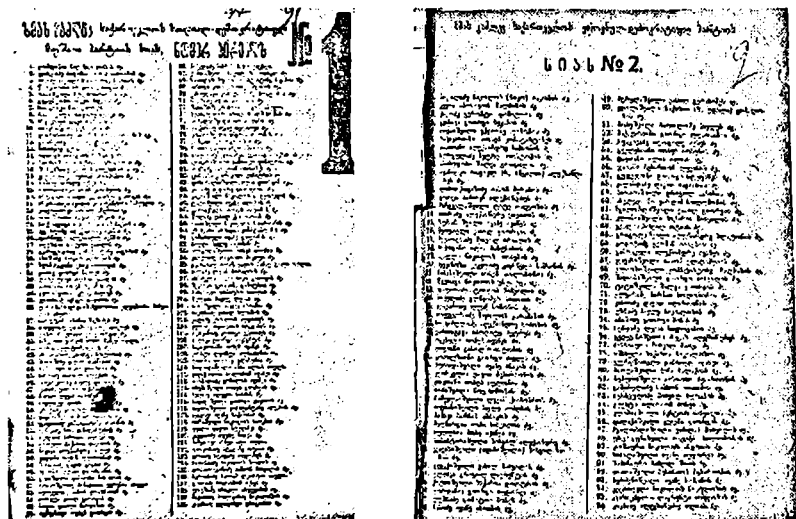
Le gouvernement géorgien s'appuie sur la Garde Populaire ¹ pour assurer la stabilité intérieure et l'intégrité de son territoire en attendant de construire sa propre armée.

La jeune république doit construire le nouvel état et relancer la machine économique. Dans un pays à plus de 80 % agricole, la question paysanne est déterminante. Le 23 janvier 1919, nouveau gouvernement de coalition, fait voter une Réforme agraire, qui de fait, est en voie d'application depuis mai 1918.

Cette réforme présentée par le Ministre socialiste, Noé Khomérikhi est unique dans son genre, elle prévoit :

- La confiscation des terres que s'étaient appropriées le Tsar, ses nobles et l'Eglise russe,
- La distribution de ces terres aux paysans pauvres ou sans terre, de 7 à 15 hectares par famille, en fonction de la richesse des terres et de la région,
- L'aide aux regroupements des paysans sous les formes des coopératives agricoles ou autres associations,
- La fixation des prix pour certaines denrées, afin d'éviter la spéculation.

Après 9 mois d'indépendance et de travail acharné pour construire un nouvel état, le gouvernement géorgien organise des élections pour élire les députés.

Bulletins de vote des partis social-démocrate (n°1) et national-démocrate (n°2)

სოციალ-დემოკრატიული (1) და ერევულ-დემოკრატიული (2) პარტიების საარჩევნო ბიულეტენები

¹ La Garde populaire, formée de militants socialistes, sera la première force armée de la jeune république dirigée par Valiko Djougheli. Elle deviendra la Garde Nationale.

ომის მდგომარეობაშია საფრანგეთის, ინგლისის და იტალიის წინააღმდეგ), თურქეთის მოკავშირესთან და ერთდეროდ ძალასთან, რომელსაც თურქული არმიის შეჩერება შეუძლია, ეს უკანასკნელი მხოლოდ მთელი კავკასიის დაპყრობით და ბაქოს ნავთობის ხელში ჩაგდებათაა დაინტერესებული.

საქართველომ უნდა შეაჩეროს გენერალი დენიკინის „თეთრი გვარდიის“ თავდასხმები, რომელსაც საფრანგეთი, ინგლისი და იტალია უჭერენ მხარს. გენერალ დენიკინს ცარისტული იმპერიის აღდგენა სურს, ახალი კავკასიური რესპუბლიკების განადგურება და ბაქოს ნავთობის ხელში ჩაგდება. უფრო მეტიც, ახალმა ქართულმა მთავრობამ რუსი ბოლშევიკები უნდა მოიგერიოს, რომელთაც სურთ, კავკასია საბჭოთა რუსეთში გააერთიანონ.

საქართველოს მთავრობა, შიდა სტაბილურობის საკითხში, საკუთარი არმიის შექმნამდე, სახალხო გვარდიის¹ იმედზეა.

ახალგაზრდა რესპუბლიკამ ახალი სახელმწიფო უნდა შექმნას და ეკონომიკის მანქანა აამუშაოს. ქვეყანაში, სადაც 80% მინათმოქმედებას უკავია, გლეხობის საკითხი განმსაზღვრელია. 1919 წლის 23 იანვარს ახალი, კოალიციური მთავრობა, კენჭს უყრის აგრარულ რეფორმას, რომლის რეალიზაციაც, რეალურად, 1918 წლის მაისიდან მიმდინარეობს.

რეფორმა სოციალისტმა მინისტრმა, ნოე ხომერიკმა წარმოადგინა და ის უნიკალურია თავისი არსით. რეფორმა გულისხმობს:

- მეფისთვის, თავადაზნაურობისთვის და რუსული ეკლესიისთვის მიწების ჩამორთმევას;
- ამ მიწების დანაწილებას ღარიბი და მიწის გარეშე მყოფი გლეხებისთვის, თითოეულ ოჯახზე 7-დან 15 ჰა-მდე, მიწის ნაყოფიერებისა და რეგიონების მიხედვით;
- გლეხების აგრარულ კოოპერატიულ ან სხვა სახის გაერთიანებებისთვის დახმარებას;
- ზოგიერთ სამომხმარებლო პროდუქტზე ფასების დაწესებას, სპეკულაციის თავიდან აცილების მიზნით.

ცხრათვიანი დამოუკიდებლობის და ახალი სახელმწიფოს შექმნისთვის დაულაღვი მუშაობის შემდეგ, საქართველოს მთავრობა, დეპუტატების არჩევის მიზნით, აწყობს არჩევნებს.

1919 წლის თებერვლის საკანონმდებლო არჩევნები საქართველოში

ეს არჩევნები უფლებას აძლევს ყველა ქალს და კაცს, რომელთა ასაკიც 20 წელს აღემატება, განურჩევლად მათი ეროვნებისა, დააფიქსიროს საკუთარი აზრი. არჩევნებზე წარმოადგინეს 15 სია, ქართველმა ბოლშევიკებმა არჩევნებში მონაწილეობის მიღებაზე უარი თქვეს. ისინი სრულად მოსკოვზე არიან დამოკიდებულნი და

¹ სახალხო გვარდია, რომელსაც ვალიკო ჯუღელი უდგას სათავეში, სოციალისტ აქტივისტთაგან იყო დაკომპლექტებული, ის პირველი შეიარაღებული ძალაა ახალგაზრდა რესპუბლიკისთვის. მოგვიანებით ის ეროვნული გვარდია გახდა.

Les élections législatives de février 1919 en Géorgie

Ces élections donnent le droit à chaque citoyen, homme ou femme âgé de plus de 20 ans et quelque soit la nationalité, de s'exprimer. 15 listes se présentent aux élections, les bolcheviques géorgiens décident de ne pas se présenter, ayant perdu toute influence en Géorgie, depuis leur défaite politique en Géorgie de 1905 'que leur a imposée la social-démocratie géorgienne. Celle-ci entièrement autonome des mencheviques Russes, même si elle passe des accords avec eux sur des points politiques, développe un travail en profondeur chez les paysans. Les 2 tendances russes, menchevique et bolchevique refusent le travail avec la paysannerie, qu'elles considèrent comme une classe sociale réactionnaire et instable.

De plus, par leur conception de la politique et leur travail d'organisation, les bolcheviques se coupent complètement des masses paysannes géorgiennes².

Le parti social social-démocrate est le plus ancien parti de la scène politique géorgienne. Il est ancré dans la vie sociale de la Nation et ses cadres sont aguerris aux luttes politiques légales et illégales. De plus ceux-ci sont pratiquement tous des fils de paysans et d'ouvriers dont certains ont été formés dans les grandes écoles et Facultés russes ou européennes. Tous les cadres de ce parti sont connus et reconnus dans leur région et en Géorgie. La classe ouvrière et les petits artisans représentent moins de 20 % du corps électoral.

La noblesse s'est russifiée dans sa grande majorité et le capitalisme géorgien est quasiment inexistant.

La classe paysanne géorgienne qui représente plus que 75 %, est composée dans sa très grande majorité de paysans sans terre ou de paysans pauvres avec peu de terres. Ces paysans ont été séduits par la réforme Agraire présentée par le parti social-démocrate et mise en œuvre par le gouvernement dirigé par les cadres de ce parti. Et ce parti, lui distribue des terres, ce qui était l'une des revendications principales de la « Révolution de 1905 », de 1905 à 1906 en Géorgie ³. Les paysans géorgiens n'ont pas oublié qu'à la fin de 1918, ils ont été protégés, ainsi que leur famille, des pillages, des vols et destructions

¹ En mars 1905, une conférence devant des centaines d'ouvriers à lieu à Batoumi. Noé Ramichvili, tient tête à Staline, qui lui, défend les thèses des bolcheviques russes. Après 3 jours de débats, les ouvriers votent contre les thèses bolcheviques et Staline quittera la Géorgie à jamais.

² Les Mencheviques, par « orthodoxie marxiste » pensent que le socialisme ne pouvait se développer que dans les états où la classe ouvrière est extrêmement développée. Les Bolcheviques pensent de la même manière, de plus ils considèrent la paysannerie comme une classe « réactionnaire ». Au pouvoir, ils sacrifieront la classe paysanne au profit de la « classe ouvrière ». Ils pilleront et affameront les campagnes pour nourrir la classe ouvrière des villes pour développer l'industrialisation et l'armement pour « la défense de la nation du socialisme ».

³ La social-démocratie géorgienne, pour satisfaire plus de 75 % de la population de la Nation géorgienne, distribuera des terres, des semences, aidera à l'organisation collectives des paysans, sous formes de coopératives et garantira les prix.

თითქმის არანაირი გავლენა არ გააჩნიათ საქართველოში 1905 წლის¹ პოლიტიკური მარცხის შემდეგ, რომელიც მათ ქართულმა სოციალ-დემოკრატიამ განაცდევინა. ეს უკანასკნელნი სრულიად დამოუკიდებელნი არიან რუსი მენშევიკებისგან, მიუხედავად იმისა, რომ საერთო შეხედულება აქეთ გარკვეულ პოლიტიკურ საკითხებზე; სიღრმისეულ სამუშაოებს ატარებენ გლეხებთან, რომელსაც ორივე რუსული ტენდენცია, მენშევიკების და ბოლშევიკების, უარყოფს და გლეხობას რეაქციულ, სოციალურ და არასტაბილურ კლასად მიიჩნევს.

მეტიც, თავისი პოლიტიკური კონცეფციით და საორგანიზაციო სამუშაოებით, ბოლშევიკები საქართველოს გლეხების მასებს სრულად შორდებიან.²

სოციალ-დემოკრატიული პარტია, ქართულ პოლიტიკურ სცენაზე, ყველაზე ძველი პარტიაა. ის ჩართულია ერის სოციალურ ცხოვრებაში და მისი კადრები ლეგალურ და არალეგალურ პოლიტიკურ ბრძოლებში გამოიწვერნენ. ამავდროულად, მათი უმეტესობა გლეხების და მუშების შვილები არიან, რომელთა ნაწილსაც რუსულ და ევროპულ უმაღლეს სასწავლებლებში ჰქონდათ განათლება მიღებული. ამ პარტიის ყველა წევრი ცნობილი და აღიარებულია თავის რეგიონში, საქართველოში. მუშათა კლასი და ხელოსნები ელექტორატის 20%-ზე ნაკლებს წარმოადგენდა.

თავადაზნაურთა უდიდესმა ნაწილმა რუსიფიკაცია განიცადა და ქართული კაპიტალიზმი თითქმის არარსებული იყო.

საქართველოს გლეხობა მოსახლეობის თითქმის 75%-ზე მეტს წარმოადგენს, გლეხების უმეტესობა კი მიწის ნაკვეთის არმქონენი ან მცირე მესაკუთრეები არიან. ეს უკანასკნელნი მოხიბლულები იყვნენ სოციალ-დემოკრატიული პარტიის მიერ შეთავაზებული აგრარული რეფორმით, რომელიც აღნიშნული პარტიის კადრებით დაკომპლექტებულმა მთავრობამ განახორციელა. ამ პარტიამ დაანაწილა მიწები, რაც „1905 წლის რევოლუციის“ ძირითადი მოთხოვნა იყო 1905-1906 წლების საქართველოში³. ქართველ გლეხებს არ დაეინყებიათ, რომ 1918 წლის ბოლოს ისინი და მათი ოჯახები სოციალ-დემოკრატიული პარტიის შეიარაღებული ძალის, „სახალხო გვარდიის“, მიერ დაცულები იყვნენ ძარცვისგან, დესტრუქციებისგან, რაც 500 000

¹ 1905 წლის მარტში, ბათუმში, ასობით მუშის წინაშე ჩატარდა ყრილობა. ნოე რამიშვილი მტკიცედ დაუპირისპირდა სტალინს, რომელიც ბოლშევიკურ იდეებს იცავდა. სამდღიანი დებატების შემდეგ მუშებმა ბოლშევიკური იდეოლოგიის წინააღმდეგ მისცეს ხმა და სტალინმა სამუდამოდ დატოვა საქართველო.

² მენშევიკები, „მარქსისტული ორთოდოქსული“ გავლენით, ფიქრობენ, რომ სოციალიზმი მხოლოდ იმ სახელმწიფოებში განვითარდებოდა, სადაც მუშათა კლასი უკიდურესად განვითარებული იყო. ბოლშევიკები იმავეს ფიქრობენ, მეტიც, ისინი გლეხობას განიხილავენ, როგორც „რეაქციონერთა“ კლასს. ხელისუფლებაში, ისინი გლეხების კლასს „მუშათა კლასის“ სასარგებლოდ წირავენ. ისინი გაძარცვავენ და აშეშებენ სოფლებს, რათა ქალაქების მუშათა კლასი გამოკვებონ, ინდუსტრია განავითარონ ისევე, როგორც შეიარაღება, რათა აერი სოციალიზმისგან დაიცვან“.

³ საქართველოს სოციალ-დემოკრატიამ, ქართველი ერის 75%-ზე მეტი მოსახლის დასაკმაყოფილებლად, მიწები და მარცვლეული დაანაწილა, დაეხმარა გლეხებს კოლექტივების შექმნაში, რაც კოოპერატივების ფორმით გამოიხატა და გარანტირებული ფასებისთვის შეიქმნა.

qu'auraient apportés le retour des 500 000 soldats Russes, abandonnant le front Turc, traversaient la Géorgie pour rentrer en Russie, par la « Garde Populaire », force armée du parti social-démocrate. Cette « Garde Populaire » a accompagné ces soldats en retraite à travers le pays en les encadrant, les armes à la main.

De plus, ce parti a donné au peuple géorgien des gages concernant sa volonté d'unir les différentes populations qui habitent la Géorgie et des gages de fermeté contre les tentatives d'agressions extérieures, les « Russes blancs », les Bolcheviques de Moscou et les Turcs. Le résultat des élections de février 1919 est sans appel, le parti social-démocrate de Géorgie obtient plus de 100 députés sur 130.

Selon le code électoral, en plus de celui-ci, seuls 3 partis obtiennent des députés, 8 pour le parti Social-fédéraliste, 8 pour les nationalistes et 5 pour le parti social-révolutionnaire.

Les partis des Radicaux et des Dachnak (parti arménien) n'obtiennent aucun député, avec moins de 3 500 voix sur l'ensemble du pays, au premier tour et les 9 autres listes obtiennent moins de 2 000 voix. Des régions occupées par les Turcs ou en conflit, ne purent prendre part au vote. Les Dachnak, auront 3 députés, à la fin du second tour des élections.

A propos des résultats des élections

Tout citoyen de Géorgie, quelque soit la nationalité, l'ethnie ou le sexe, âgé de 20 ans pouvait voter et se présenter aux élections législatives.

Les 514 000 votants représentaient 67 % du corps électoral, malgré le fait que certaines régions ne purent prendre part au vote :

- la région de Batoumi, Artvin et Ardahan, région qui était occupée par les Anglais. Les troupes anglaises occupaient cette région, remplaçant les troupes allemandes qui avaient capitulées en novembre 1918 et le port de Batoumi était stratégiquement important, entre la Turquie et la Géorgie.
- La région de Zakatala, région contestée par les 2 républiques caucasiennes, l'Azerbaïdjan et la Géorgie, sans toutefois entraîner de conflit armé,
- Dans la région d'Akhalsikhé et d'Akhalkalaki, des troubles sont suscités par Les Turcs,
- Dans les régions montagneuses comme Douchétie et Tianétie,
- En Abkhazie, les élections se firent pour élire leur Conseil National région qui négociera avec la jeune République et qui signera son intégration au sein de celle-ci.

Les élections se sont déroulées au scrutin de liste proportionnel.

Il est probable que la réforme agraire présentée par le parti social-démocrate, votée par le Parlement et mise en œuvre, a favorisé le scrutin massif à ce parti, sans oublier que la classe paysanne a toujours été l'une de ces préoccupations.

Pour certaines de ces régions, des élections supplémentaires se sont déroulées à la fin de l'été et en automne 1919.

რუსი ჯარისკაცის თურქული ფრონტიდან – საქართველოს გავლით – რუსეთში დაბრუნებას შეიძლებოდა მოჰყოლოდა. „სახალხო გვარდიამ“, იარაღით ხელში, სახლისკენ მიმავალი ჯარი ალყაში მოქცეული მიაცია საზღვრამდე.

პარტია საქართველოს მოსახლეობას ქვეყნის ტერიტორიაზე მცხოვრებლების გაერთიანების პირობას და გარე აგრესიული გამონევენების, „რუსი თეთრგვარდიელების“, მოსკოველი ბოლშევიკების და თურქების წინააღმდეგ მტკიცე პოზიციის გარანტიას აძლევდა. 1919 წლის თებერვლის არჩევნების შედეგები შეუქცევადია, საქართველოს სოციალ-დემოკრატიულმა პარტიამ, 130 დეპუტატზე, 100-ზე მეტი მანდატი მოიპოვა.

საარჩევნო კოდექსის მიხედვით, სოციალ-დემოკრატების გარდა, კიდევ სამმა პარტიამ მოიპოვა მანდატები: სოციალისტ-ფედერალისტები – 8, ეროვნულ-დემოკრატები – 8 და სოციალისტ-რევოლუციონერები – 5.

რადიკალებმა და დაშნაკებმა (სომხური პარტია) ვერც ერთი მანდატი ვერ მოიპოვეს, 3 500 ხმაზე ნაკლები მხარდაჭერით მთელი ქვეყნის მასშტაბით და სხვა 9 (ადგილობრივი) სიის 2 000 ხმაზე ნაკლები მხარდაჭერით. თურქეთის მიერ ოკუპირებულ და კონფლიქტურ რეგიონებში არჩევნები ვერ ჩატარდა. დამატებითი არჩევნების შემდეგ კი დაშნაკებს 3 დეპუტატი ჰყავთ.

არჩევნების შედეგების შესახებ

არჩევნები უფლებას აძლევს ყველა ადამიანს, რომლის ასაკიც 20 წელს აღემატება, განურჩევლად ეროვნებისა, ეთნიკური წარმომავლობისა და სქესისა, მონაწილეობა მიიღოს საკანონმდებლო არჩევნებში.

514 000 ამომრჩეველი ამომრჩევლის საერთო რიცხვის 67%-ს წარმოადგენს, მიუხედავად იმისა, რომ ქვეყნის ზოგიერთ კუთხეში შექმნილი მდგომარეობის გამო არჩევნების გამართვა შეუძლებელი გახდა.

- ბათუმის ოლქი, ართვინი და არდალანი – რეგიონი ინგლისელების მიერაა დაკავებული. ინგლისურმა ჯარებმა ამ ოლქში გერმანული ჯარები ჩაანაცვლეს, რომელთაც 1918 წლის ნოემბერში კაპიტულაცია გამოაცხადეს; ბათუმის პორტი კი სტრატეგიული მნიშვნელობის იყო თურქეთსა და საქართველოს შორის.
- ზაქათალას რეგიონი, ორი კავკასიური რესპუბლიკის, საქართველო და აზერბაიჯანი, სადავო რეგიონი, რომელმაც მომენტალურად შეიარაღებულ კონფლიქტამდე არ მიიყვანა ეს ორი რესპუბლიკა, რადგან მათ სამხედრო შეთანხმება აკავშირებდათ.
- ახალციხე-ახალქალაქის მაზრაში ამ დროისათვის თურქეთის მიერ მხარდაჭერილი აჯანყებები მიმდინარეობს.
- არჩევნების გამართვა დიდთოვლობის შედეგად შეუძლებელი გახდა საქართველოს მაღალმთიანეთში, განსაკუთრებით, დუშეთისა და თიანეთის მაზრების დასახლებებში.
- აფხაზეთი, რეგიონი, რომელიც ახალგაზრდა რესპუბლიკასთან მოლაპარაკებებს აწარმოებს და მასთან გაერთიანების ხელშეკრულებას აწერს ხელს, ამ ეტაპზე ეროვნული საბჭოს არჩევნებს ატარებს.

არჩევნები საერთო პროპორციული სისტემით გაიმართა.

საგარეოდ, აგრარული რეფორმა, რომელიც სოციალ-დემოკრატიულმა პარტიამ დაამტკიცა პარლამენტში, უკვე მოქმედებდა, რამაც აღნიშნული პარტიის მასობრივი მხარდაჭერა გამოიწვია. არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ გლეხების ფენა მათი უმთავრესი საზრუნავი იყო.

1919 წლის გვიან ზაფხულში და შემოდგომაზე აღნიშნულ რეგიონებში დამატებითი არჩევნები ტარდება.

უნდა აღინიშნოს, რომ ჯავახეთი-ლორეს რეგიონში, სადაც რამდენიმე თვით ადრე სავალალო შეიარაღებული კონფლიქტი გაჩაღდა ქართულ და სომხურ ძალებს შორის, რომელიც სომხურმა მთავრობამ წამოიწყო, სოციალ-დემოკრატიულმა პარტიამ დიდი უმრავლესობით გაიმარჯვა.

გორის და დუშეთის რეგიონში, სადაც მრავალი ოსი სახლობს, სოციალ-დემოკრატიული პარტია ამომრჩეველთა უმრავლესობის მხარდაჭერით სარგებლობს.

1919 წლის პარლამენტის დეპუტატი ქალები

15 საარჩევნო სიაში 26 ქალი იყო წარმოდგენილი. სოციალ-დემოკრატიული პარტიიდან არჩეულ იქნა 5 ქალი-დეპუტატი. წარმომადგენთ 1919 წლის თებერვლის არჩევნებზე არჩეულ ხუთ დეპუტატ ქალს, მათი მოკლე ბიოგრაფიები ამოღებულია იუსტიციის სამინისტროსა და ეროვნული არქივის გამოცემიდან, რომელიც დემოკრატიული რესპუბლიკის დოკუმენტების უდიდეს ნაწილს წარმოადგენს.

ქრისტინე შარაშიძე (1887-1973) – ანტიცარისტული იდეებისთვის მებრძოლი, რის გამოც ის, 15 წლის ასაკში, ქუთაისის ქალთა სკოლიდან გარიცხეს. არის მასწავლებელი, ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების წევრი, ისევე როგორც თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დამაარსებელი კომიტეტის წევრი. 1919 წლის თებერვალში დამფუძნებელი კრების წევრად აირჩიეს. ის ხდება დამფუძნებელი კრების მდივანი და სამი სხვა კომისიის წევრი. 1922 წლის თებერვალში, წითელი არმიის მიერ თბილისის ოკუპაციის თარიღთან დაკავშირებით, ის სათავეში უდგება X პედაგოგიური სკოლის გაფიცვას, სადაც ის დაიჭირეს და რამდენიმე თვით მეტეხის ციხეში ჩასვეს. 1931 წელს ქართული ენისა და ლიტერატურის ფაკულტეტის დიპლომი მოიპოვა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში. მოგვიანებით ის ცნობილი მეცნიერი გახდა, ძველი ქართული ხელნაწერების გამორჩეული სპეციალისტი. დარჩენილი სიცოცხლის მანძელზე ის ფუნდამენტურ წიგნებს წერდა საქართველოს სამხრეთის ისტორიის შესახებ.

ელენორა ტერ-პერსაგოვა-მახვილაძე (1875-...) თფილისის ქალთა სკოლაში სწავლობდა. 1905 წელს ის სოხუმში გადადის, სადაც მასწავლებლად მუშაობს. საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის წევრი, აქტიურ მონაწილეობას იღებს სოხუმის რევოლუციურ მოძრაობაში 1905 წლის რევოლუციის დროს. 1917 წელს ცარისტული პოლიციის მიერ უკვე სამჯერ იყო დაკავებული. 1919 წლის თებერვალში ის დამფუძნებელი კრების დეპუტატად აირჩიეს. 1921 წელს, რუსული წითელი არმი-

députée de l'Assemblée constituante. Elle devient secrétaire de la même assemblée et membre de trois autres commissions. En février 1922, à la date anniversaire de l'occupation de Tbilissi, par l'armée rouge, elle dirige une grève à la 10e école pédagogique, où elle est arrêtée et emprisonnée plusieurs mois dans la prison de Metékhi. En 1931, elle est diplômée de l'Université d'Etat de Tbilissi, en littérature géorgienne et de la faculté des langues. Plus tard, elle devient une scientifique bien connue, spécialiste brillante des vieux manuscrits géorgiens. Lors de sa vie elle écrit des livres fondamentaux sur l'histoire de la Géorgie du sud.

Eléonora Ter-Pharsegova-Makhviladzé (1875-inconnu) Elle suit les cours de l'école des femmes de Tiflis. En 1905, elle déménage à Soukhoumi où elle travaille en tant que professeur. Membre du parti social-démocrate de Géorgie, elle prit une part active au mouvement révolutionnaire de Soukhoumi pendant la Révolution de 1905. En 1917, elle avait déjà été arrêtée trois fois par la police tsariste. En février 1919, elle est élue députée de l'Assemblée constituante. Après l'occupation de la Géorgie par les troupes de l'armée rouge en 1921, elle s'implique activement dans les mouvements antisoviétiques.

En 1925, elle devient membre du Comité central du parti social-démocrate de Géorgie qui continue le combat de l'indépendance dans l'illégalité. Dans l'année, elle est arrêtée et exilée de Géorgie. En 1930, Eleonora revient en Géorgie et vitra de leçons privées.

Ana (Olga) Sologhachvili (1882-1937). Elle devient membre du parti social-démocrate de Géorgie à 21 ans, en 1903. Durant le tsarisme, elle est arrêtée de très nombreuses fois.

En février 1919, elle est élue députée de l'Assemblée constituante. De 1919 à 1921 elle travaille à la librairie et la Commission des publications de l'Assemblée. En 1925, elle travaille comme maîtresse d'école. Elle est activement impliquée dans la lutte pour l'indépendance nationale, contre l'occupation des bolcheviques. En 1937, elle est arrêtée et accusée d'anti soviétisme, d'anti collectivisation et de comportement chauvin. Elle est exécutée par les troupes du NKVD.

Elisabeth Nakashidzé-Bolkvadzé (1885-1937). A partir de 1904, elle s'engage très activement dans les activités du parti social-démocrate de Géorgie. En 1917, elle est élue comme la Présidente de l'association des Femmes de Gourie. En février 1919, elle est élue comme députée au Parlement. Après l'occupation de la Géorgie par les troupes de l'armée rouge en 1921, elle continue la lutte pour l'indépendance de son pays. En 1923, elle est déportée une première fois dans l'Oural. Elle revient en Géorgie en 1925, mais en 1926 elle est de nouveau arrêtée et envoyée d'abord dans la prison politique de Minousinsk, ensuite en Sibérie. En 1937, elle est victime de la répression des soviets et elle est fusillée à Krasnoïarsk pour activités contre-révolutionnaires.

Minadora Ordjonikidzé-Torochelidzé (1879-1967). D'abord elle étudie à l'Ecole des Femmes de Koutaïssi et en 1901 elle poursuit ses études de médecine à la Faculté de Genève. Dès son séjour en Suisse, elle se lance dans les activités avec le parti social-démocrate de Géorgie. En février 1919, elle est élue aux élections législatives. En 1921,

ის მიერ საქართველოს ოკუპაციის შემდეგ, ის აქტიურად ჩაება ანტისაბჭოურ მოძრაობებში.

1925 წელს გახდა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ცენტრალური კომიტეტის წევრი, რომელიც არალეგალურად აგრძელებს ბრძოლას დამოუკიდებლობისათვის. ერთ წელიწადში ის დააკავეს და საქართველოდან გადაასახლეს. 1930 წელს ის საქართველოში ბრუნდება და კერძო გაკვეთილებით ცხოვრობს.

ანა (ოლღა) სოლოლაშვილი (1882-1937) 1903 წელს, 21 წლის ასაკში, გახდა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის წევრი. ცარიზმის პერიოდში ის მრავალჯერ დააკავეს.

1919 წლის თებერვალში დამფუძნებელი კრების დეპუტატად აირჩიეს. 1919-1921 წლებში წიგნის მალაზიაში და დამფუძნებელი კრების განათლების კომისიაში მუშაობს. 1925 წელს ის სკოლის მასწავლებლად მუშაობს, აქტიურადაა ჩართული ეროვნული დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლაში ბოლშევიკური ოკუპაციის წინააღმდეგ. 1937 წელს დააკავეს და საბჭოეთის წინააღმდეგ ბრძოლაში, ანტიკოლექტივიზაციასა და შოვინისტურ ქცევაში დაადანაშაულეს. ის სიკვდილით დასაჯა ე.წ. „ნკვდ“-ში, მინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატმა.

ელისაბედ ნაკაშიძე-ბოლქვაძე (1885-1937) 1904 წლიდან აქტიურად ებმება საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის საქმიანობებში. 1917 წელს ის გურიის ქალთა ასოციაციის თავმჯდომარედ აირჩიეს, 1919 წლის თებერვალში კი – პარლამენტის დეპუტატად. 1921 წელს, წითელი არმიის მიერ საქართველოს ოკუპაციის შემდეგ, ის კვლავ აგრძელებს ბრძოლას საკუთარი ქვეყნის დამოუკიდებლობისთვის. 1923 წელს ის პირველად ურალში გადასახლეს. 1925 წელს ბრუნდება საქართველოში, მაგრამ 1926 წელს კვლავ დააკავეს და თავდაპირველად – მინუსინსკის პოლიტიკურ ციხეში, ხოლო შემდეგ ციმბირში გადასახლეს. 1937 წელს საბჭოთა რეპრესიების მსხვერპლია, დახვრიტეს კრასნოიარსკში, კონტრ-რევოლუციური საქმიანობის ბრალდებით.

მინადორა ორჯონიკიძე-ტოროშელიძე (1879-1967) სწავლობს ქუთაისის ქალთა სკოლაში. შემდგომ სწავლას აგრძელებს ჟენევაში, სამედიცინო ფაკულტეტზე. შვეიცარიაში ცხოვრების დღეებიდან დაწყებული, ის საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის საქმიანობაშია ჩართული. 1919 წლის თებერვალში საკანონმდებლო არჩევნებით აირჩიეს; 1921 წელს, როდესაც წითელმა არმიამ დაიპყრო საქართველო, ის წითელ ჯვარში იწყებს მუშაობას. მოგვიანებით, როგორც ამერიკული ორგანიზაციის მუშაკი, ქალთა ფარულ ორგანიზაციებს აყალიბებს; ჩართულია საბჭოური ოკუპაციის წინააღმდეგ მოქმედებებში. 1924 წელს მოსკოვში გადასახლეს. 1936 წელს ყაზახეთში გაგზავნეს. თოთხმეტწლიანი გადასახლების შემდეგ, მას საქართველოში დაბრუნების უფლება მისცეს. გადასახლების პერიოდში ის აქტიურად მოღვაწეობდა სამედიცინო სფეროში სხვადასხვა სამედიცინო ინსტიტუტებში. 1937-1938 წლების წმენდის დროს მისი ორი შვილი და ქმარი დახვრიტეს.

Christine Charachidzé (1887-1973)

ქრისტინე შარაშიძე

Eléonora Ter-Pharsegova-Makhviladze (1875-inconnu)

ელეონორა ტერ-პერსაგოვა-მახვილაძე (1875-უცნობია)

lorsque les troupes de l'armée rouge envahissent la Géorgie, elle travaille au sein de la Croix Rouge. Plus tard, employée par l'administration américaine, elle organise des organisations clandestines de femmes. Elle est complètement engagée dans le mouvement contre l'occupation soviétique. En 1924, elle est exilée à Moscou. En 1936, elle est envoyée au Kazakhstan. Après 14 ans d'exil dans ce pays, elle est autorisée à rentrer en Géorgie. Pendant son exil, elle eut une activité médicale régulière et elle travailla pour de nombreuses institutions médicales. Pendant les purges de 1937-1938, 2 de ses enfants ainsi que son mari, sont fusillés.

Les conséquences de ces élections. Le nouveau gouvernement

Noé Jordania, demande aux partis de l'opposition, ayant des députés, de créer un gouvernement de coalition, comme le précédent. Ceux-ci refusent, pour des raisons de tactiques électorales, car ils pensent que les socio-démocrates sont incapables de gérer le pays et qu'aux prochaines élections, la population rejettera les socialistes.

Le parti social-démocrate décide donc de créer un gouvernement homogène, composé uniquement de ses cadres aguerris. Mais il décide d'adjoindre au Président de l'Assemblée, Carlo Tchéïdzé, 2 vice-présidents, Ekvimé Takaïchvili (pour le parti National-démocrate) et Samson Mdivani (pour le parti social-fédéraliste). Noé Jordania consulte très souvent les leaders de l'opposition, comme Niko Nikoladze, Ivané Zourabichvili, Guiorgui Laskhichvili, Guiorgui Gvazava et Guiorgui Jourouli.

Les biographies ainsi que les portraits des 5 députés femmes proviennent d'un dépliant réalisé et édité par le Ministère de la Justice et les Archives Nationales, lors de l'exposition itinérante, débutée en octobre 2015 à Tbilissi, présentant des Archives sur la Première République.

Ana (Olga) Sologhachvili (1882-1937)

ანა (ოლღა) სოლოღაშვილი

Elsabeth Nakashidzé-Bolkvadzé (1887-1937)

ელისაბედ ნაკაშიძე-ბოლქვაძე

Minadora Ordjonikidzé-Torochelidzé (1879 - 1967)

მინადორა ორჯონიკიძე-ტოროშელიძე

არჩევნების შედეგები. ახალი მთავრობა

ნოე ჟორდანია ოპოზიციურ პარტიებს, რომელთაც ჰყავთ დეპუტატები, კოალიციური მთავრობის შექმნას სთავაზობს, ისევე როგორც წინამორბედი. ეს უკანასკნელნი უარს აცხადებენ, რადგან ფიქრობენ, რომ სოციალ-დემოკრატებს არ შეუძლიათ ქვეყნის მართვა და მომავალ არჩევნებზე მოსახლეობა უარს ეტყვის სოციალისტებს.

ამგვარად, სოციალ-დემოკრატიული პარტია გადაწყვეტს ჰომოგენური მთავრობის შექმნას, მხოლოდ საკუთარი კადრებით. მაგრამ გადაწყვეტეს, პარლამენტის თავმჯდომარედ მიეღოთ კარლო ჩხეიძე და ორი ამხანაგი-მოადგილე – ექვთიმე თაყაიშვილი (ეროვნულ-დემოკრატებიდან) და სვიმონ მდივანი (სოციალ-ფედერალისტებიდან). ნოე ჟორდანია ძალიან ხშირად მიმართავდა რჩევებისთვის ნიკო ნიკოლაძეს, ივანე ზურაბიშვილს, გიორგი ლასხიშვილს, გიორგი გვაზავას და გიორგი ყურულს.

ბიოგრაფიები, ისევე როგორც ამ ხუთი დეპუტატი ქალის ფოტოების წყარო, 2015 წლის ოქტომბერში თბილისში იუსტიციის სამინისტროსა და ეროვნული არქივის მიერ ორგანიზებული მოძრავი გამოფენაა, რომელიც წარმოადგენდა არქივს პირველი რესპუბლიკის შესახებ.

Chapitre 8.

LE GOUVERNEMENT DEMOCRATIQUE ET LES FORCES DE LA NATION DEFENDENT L'INDEPENDANCE NATIONALE

Après avoir écrasé les troupes des généraux russes blancs, les troupes bolcheviques commencent leur progression vers le Caucase. Elles détruisent la République du Nord Caucase, en formation, envahissent la République d'Azerbaïdjan et l'Arménie.

La Société des Nations, après des années d'attentisme, reconnaît la République démocratie de Géorgie. La Géorgie est reconnue comme état indépendant « de jure » le 26 janvier 1921 par le Conseil suprême des Alliés (Angleterre, France, Italie, Japon et Belgique) et auparavant par 23 autres pays y compris l'Allemagne, la Turquie et la Russie Soviétique.

Après plusieurs tentatives de coups d'état, de déstabilisations et d'attaques directes le 11 février 1921, sans déclaration de guerre, les troupes soviétiques – 4 armées avançant dans 5 directions – envahissent la Géorgie. Le peuple géorgien, son armée et sa garde nationale résistent pendant 6 semaines, mais succombent sous le nombre, ayant été attaqués par l'armée turque à partir du 23 février.

Pendant ces 6 semaines de résistance, l'armée géorgienne et la Garde populaire écrivent des pages d'héroïsme sans égal.

Si les grandes puissances, dès le coup d'état des bolcheviques jouent l'intervention – les armées de 19 pays se battent directement ou indirectement contre le pouvoir des soviets pendant plus de 3 ans – alors que l'Etat géorgien est reconnu officiellement par les alliés et la Société des Nations, cette fois ci, elles hésitent et laissent faire cette agression.

A sa dernière séance, le Parlement géorgien, réfugié à Batoumi, décide sous les bombardements, d'envoyer le gouvernement en exil en France pour continuer le combat, sans avoir signé de capitulation.

Le cas de l'invasion de la Géorgie par l'armée Rouge est le premier exemple de violation d'un traité, signé par le gouvernement soviétique, par lequel il a solennellement reconnu l'indépendance et la souveraineté.

თავი 8

დემოკრატიული მთავრობა და ერის ძალები იცავენ ეროვნულ დამოუკიდებლობას

რუსული თეთრი გვარდიის გენერლების ჯარების დამარცხების შემდეგ ბოლშევიკურმა ჯარებმა კავკასიისკენ იწყეს სვლა. მათ ჩრდილოეთ კავკასიის რესპუბლიკები გაანადგურეს, აქციეს ცალკეულ ნაწილებად, დაიპყრეს აზერბაიჯანისა და სომხეთის რესპუბლიკები.

ერთა ლიგამ, წლების მანძილზე გაგრძელებული მოლოდინის რეჟიმის პოლიტიკის შემდეგ, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა აღიარა. საქართველოს დამოუკიდებლობა დე-იურე აღიარებით დადასტურდა 1921 წლის 26 იანვარს თანამოქალაქმირეთა უმაღლესი საბჭოს (ინგლისი, საფრანგეთი, იტალია, იაპონია და ბელგია) მიერ და მანამდე კი – ოცდასამმა სხვა ქვეყანამ, მათ შორის, გერმანიამ, თურქეთმა და საბჭოთა რუსეთმა.

სახელმწიფო გადატრიალების, დესტაბილიზაციის რამდენიმე მცდელობის და 1921 წლის 11 თებერვლის პირდაპირი თავდასხმის შემდეგ, მაგრამ ომის გამოუცხადებლად, საქართველოში შემოჭრის მიზნით, საბჭოთა ჯარები – 4 არმია – დაიძრა 5 მიმართულებით. ქართველი ხალხი, მისი ჯარი და ეროვნული გვარდია მათ წინააღმდეგობას უწევდა 6 კვირის მანძილზე, მაგრამ, რიცხოვრივი უპირატესობის გამო, სათანადო წინააღმდეგობის გაწევა უჭირდა 23 თებერვალს დაწყებული თურქული შემოტევებისთვის.

ექვსკვირიანი წინააღმდეგობის გაწევის შემდეგ ქართულმა ჯარმა და სახალხო გვარდიამ შეუდარებელი გმირობის ისტორია დაწერა.

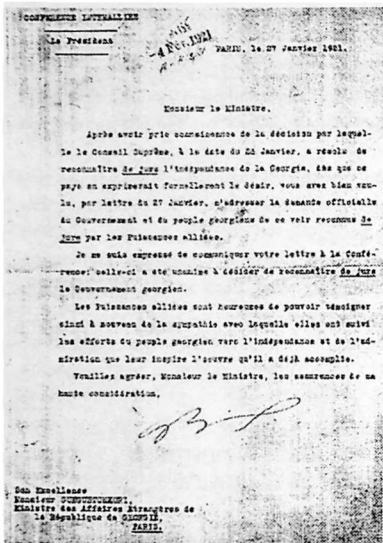
დიდი სახელმწიფოები, ბოლშევიკური სახელმწიფო გადატრიალებისთანავე, შუამდგომლობით ერთვებიან საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ ბრძოლაში. პირდაპირი თუ არაპირდაპირი გზებით, ცხრამეტი ქვეყნის ჯარები სამ წელზე მეტი ხნის მანძილზე ჩართულნი იყვნენ პროცესში. მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს სახელმწიფო ოფიციალურად აღიარებულია თანამოქალაქმირეთა და ერების საზოგადოების მიერ, ამჯერად ისინი ყოყმანობენ, ჩარევისგან თავს იკაფებენ და აგრესიას არსებობის საშუალებას აძლევენ.

უკანასკნელ სხდომაზე საქართველოს პარლამენტმა, რომელიც იძულებული იყო ბათუმში შეკრებილიყო, ყუმბარების ცვენის ფონზე, გადაწყვიტა, მთავრობა გადასახლებაში გაეშვა, საფრანგეთში, რათა იქიდან გაეგრძელებინათ ბრძოლა კაპიტულაციაზე ხელმოწერის გარეშე.

რუსეთის წითელი არმიის მიერ საქართველოს დაპყრობა ხელშეკრულების – საბჭოთა მთავრობის მიერ ხელმოწერილი, რომელიც საზეიმოდ აღიარებდა საქართველოს დამოუკიდებლობას და სუვერენიტეტს – დარღვევის პირველი შემთხვევა იყო.

1921

Le 26 janvier 1921, l'indépendance « de jure » de la Géorgie est reconnue par la Société des Nations.

Reconnaissance « de Jure » de la République démocratique de Géorgie par les Alliés
 მოკავშირეთა მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დე-იურედ აღიარება

L'annonce de la reconnaissance de la Géorgie dans la Presse
 საქართველოს დე-იურედ აღიარების ანონსი კრესაში

Le 11 février 1921, sans aucune déclaration de guerre, rompant le traité d'amitié signé le 7 mai 1920, les troupes russes attaquent la Géorgie sur 5 fronts différents venant le long de la mer Noire, du Nord Caucase, du col de Darial, de l'Azerbaïdjan et de l'Arménie.

La cession du Parlement adopte le 21 février 1921, la Constitution de la République, alors que les troupes d'invasions soviétiques attaquent Tiflis.

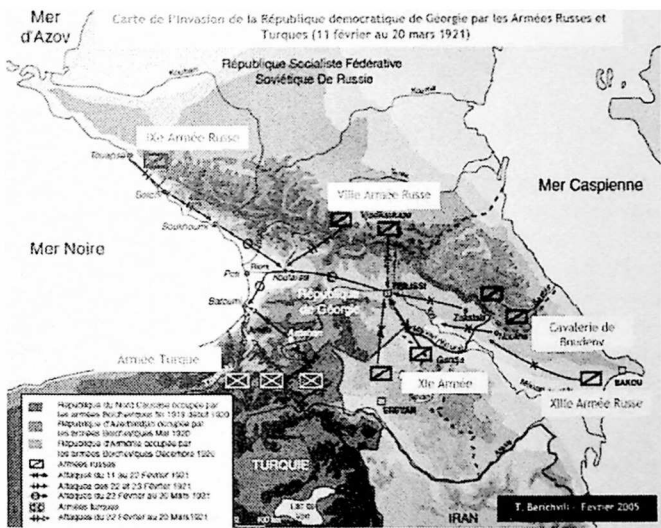
1921

1921 წლის 26 იანვარი, საქართველოს დამოუკიდებლობა დე-იურე აღიარა ერთა ლიგამ.

1921 წლის 11 თებერვალი, ომის გამოუცხადებლად ირღვევა 1920 წლის 7 მაისის მეგობრობის ტრაქტატი, რუსეთის ჯარები უტყვევენ საქართველოს ხუთ სხვადასხვა ფრონტზე – შავი ზღვის სანაპიროდან, კავკასიის ჩრდილოეთით, დარიალის ხეობიდან, აზერბაიჯანიდან და სომხეთიდან.

1921 წლის 21 თებერვალი, დამფუძნებელმა კრებამ მიიღო რესპუბლიკის კონსტიტუცია. ეს ხდება საბჭოთა ჯარების თფილისში შემოჭრის პარალელურად.

1921 წლის 16 თებერვლიდან 25 თებერვლამდე, თფილისის შემოგარენში მძვინვარე ბრძოლის შემდეგ, მთავრობამ, ჯარმა და ეროვნულმა გვარდიამ უკან დაიხია და ბათუმს შეაფარა თავი.

Carte de l'invasion de la République démocratique de Géorgie par les troupes de l'Armée rouge et de l'armée turque (11 février-20 mars 1921)

ნითელი არმიისა და თურქეთის ჯარების მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ხელყოფის რუკა (11 თებერვალი – 20 მარტი, 1921)

Du 16 au 25 février 1921, après une lutte acharnée, autour de Tiflis, le gouvernement, l'armée et la garde Nationale se replient vers Batoumi.

Le 23 février 1921, la Turquie déclare la guerre à la Géorgie en attaquant ses frontières. L'armée géorgienne se bat maintenant contre les troupes russes et turques.

Le 17 mars 1921, l'Assemblée réunie à Batoum, sous les bombardements, demande au gouvernement de s'exiler pour continuer le combat.

Le 18 mars 1921, le gouvernement s'embarque vers l'Europe.

Du 17 au 20 mars 1921, les troupes géorgiennes sous le commandement du Général Mazniachvili écrasent les troupes turques, qui avaient envahi Batoumi, la ville reste géorgienne.

Les combats ont duré 6 semaines.

L'indépendance de la Géorgie aura duré 34 mois.

1921 წლის 23 თებერვალი, თურქეთმა საქართველოში ომი გამოაცხადა. ქართული ჯარი ახლა რუსული და თურქული ჯარების წინააღმდეგ იბრძვის.

1921 წლის 17 მარტი, პარლამენტი ბათუმში იკრიბება ყუმბარების ცვენის ფონზე და მთავრობას გადასახლებაში წასვლას სთხოვს, რათა იქიდან გააგრძელონ ბრძოლა.

1921 წლის 18 მარტი, მთავრობა ევროპისკენ მიემგზავრება.

1921 წლის 17-20 მარტი, ქართული ჯარები, გენერალი მაზნიაშვილის მეთაურობით, ამარცხებენ თურქულ ჯარებს, რომელთაც დაიპყრეს ბათუმი, მაგრამ ქალაქი რჩება ქართულად. ბრძოლა ექვსი კვირის მანძილზე გრძელდებოდა.

საქართველო დამოუკიდებელი იყო 34 თვის მანძილზე.

L'attaque de la Géorgie par les troupes soviétiques.

Extraits de « Moscou et la Géorgie martyre » de Raymond Duguet

Sans déclaration préalable, dans la nuit du 11 au 12 février 1921, des détachements de la XIe armée rouge, qui devaient être bientôt suivis du reste de cette armée, sous le commandement du général Hecker, pénètrent soudain dans la zone contestée, s'y emparent de points stratégiques importants et surprennent, les tournant à la faveur de la nuit, les troupes géorgiennes postées face à l'Arménie, à Sadakhlo et à Vorontsovka. Les éléments géorgiens qui réussissent à s'échapper, se replient en hâte, tout en combattant et en tentant d'entraver la marche en avant des rouges.

Un bataillon, envoyé surlechamp de Tiflis en renfort à Sadakhlo, contre attaque énergiquement, sans parvenir à enrayer l'avance ennemie. De Tiflis, arrivent encore un bataillon, puis un demi-bataillon, qui, tour à tour, contreattaquent à nouveau, sans plus de succès.

Il n'y a plus de renforts à proximité ; ordre est donc donné, le 14 février, aux éléments stationnés, près du pont Rouge – point non encore attaqué – d'aller au secours des troupes ainsi engagées.

L'important point stratégique qu'est le pont Rouge va donc se trouver à peu près sans défense.

Cet envoi de renforts par petits paquets était, hélas ! voué d'avance à l'insuccès, et quand ce dernier renfort, commandé, par le général Djidjikhia, arriva du pont Rouge, comprenant la plus grande partie des 5 000 à 6 000 hommes qui se trouvaient en ce point de la frontière, il était trop tard. Les forces géorgiennes avaient dû, continuant leur mouvement de repli, renoncer à défendre plus longtemps la région frontière pour se diriger vers la rivière Khram, que, grossies bientôt des éléments accourus du pont Rouge, elles atteignent le 15 et qu'elles franchissent, s'établissant de l'autre côté de cette protection naturelle.

Or, la rivière Khram n'est qu'à trente kilomètres de Tiflis !

Devant le pont Rouge ne reste plus qu'un bataillon d'infanterie de la garde nationale, quand, dans la nuit du 15 au 16, après avoir encore, la veille au soir, endormi sa confiance par d'excellentes relations, les rouges, venant cette fois par l'Azerbaïdjan, attaquent celui-ci par surprise, l'obligeant à battre en retraite vers l'ouest, après une résistance héroïque.

Le flanc gauche des troupes géorgiennes, établies le long de la rivière Khram, face à Sadakhlo, est alors découvert, et le 16, les bolcheviks prennent ces troupes à revers. La lutte, inégale, devient bientôt impossible, la bataille est perdue, et cette partie de la Géorgie tombe aux mains de l'ennemi.

Or, il y a là une mauvaise foi que la suite des événements se chargea de démontrer : loin d'avoir désiré la venue des rouges, la population géorgienne fit preuve, sitôt connue la

საბჭოთა ჯარების თავდასხმა საქართველოზე, ნანყვეტი რეიმონ დიუგეს „მოსკოვი და ნამებული საქართველოდან“

ნინასნარი განცხადების გარეშე, 1921 წლის 11/12 თებერვლის ღამეს, ნითელი არმიის XI დანაყოფი, რომელსაც ცოტა ხანში არმიის დანარჩენი ნაწილიც უნდა მოჰყოლოდა გენერალი ჰეიერის მეთაურობით, უეცრად შემოიჭრა სადავო ზონაში, ხელში ჩაიგდო მნიშვნელოვანი სტრატეგიული პუნქტები, ისარგებლა რა სიბნელით, მოულოდნელად თავს დაესხა სადახლოში და ეორონცოვკაში სომხეთის პირისპირ განლაგებულ ქართულ ჯარს. ქართული ნაწილები, რომელთაც გაქცევა მოახერხეს, სასწრაფოდ უკან იხევდნენ და პარალელურად ნითლების წინსვლის შესაჩერებლად იბრძოდნენ.

სადახლოს გასამაგრებლად თფილისის საბრძოლო ელზე გამოგზავნილმა ბატალიონმა ენერგიულად შეუტია, მაგრამ ვერ შეძლო მტრის შეჩერება. თფილისიდან კიდევ ერთი ბატალიონი მოდის, შემდეგ კიდევ – ნახევარი, ისინი რიგრიგობით, ხელახლა უტევენ, მაგრამ ნარუმატებლად.

სიახლოვეს აღარანაირი დამხმარე ძალა აღარ იყო; ამგვარად, ნითელ ხიდთან, ჯერ კიდევ ხელშეუხებელ პუნქტთან, განლაგებული ნაწილებისთვის ბრძანება გაცემულია, 14 თებერვალს ისინი მებრძოლთა დასახმარებლად უნდა წავიდნენ.

ისეთი მნიშვნელოვანი სტრატეგიული პუნქტი, როგორიცაა ნითელი ხიდი, შეიძლება ითქვას, რომ დაუცველი დარჩა.

დამხმარე პატარა რაზმების გაგზავნა, სამსუხაროდ, დასაწყისშივე ნარუმატებლობისთვის იყო განწირული და როდესაც უკანასკნელი დამხმარე ძალა, გენერალი ჯიჯიხიას მეთაურობით, მოვიდა ნითელი ხიდიდან, – ეს რაზმი ყველაზე დიდი იყო და 5 000-დან 6 000-მდე ადამიანისგან შედგებოდა – უკვე ძალიან დაგვიანებული იყო. ქართულ ძალოვანებს უკან დახევით უარი უნდა ეთქვათ სასაზღვრო ზოლის დაცვაზე იმისთვის, რომ მდინარე ხრამისკენ აეღოთ გეზი, გზადაც ზა მათი რიცხვი იმატებდა ნითელი ხიდიდან შემოერთებული ნაკადით, 15-ში მიაღწიეს დანიშნულების ადგილს, გადაიარეს ის და ბუნებრივი დამცავი ზოლის მეორე მხარეს განლაგდნენ.

ამგვარად, მდინარე ხრამი თფილისიდან მხოლოდ ოცდაათ კილომეტრშია!

ნითელ ხიდთან სახალხო გვარდიის მხოლოდ ერთი ქვეითი ბატალიონი იყო დარჩენილი, 15/16-ის ღამეს, როდესაც ჯარს ეძინა, ნითლები ამგვარად აზერბაიჯანიდან მოვიდნენ და მოულოდნელად დაესხნენ თავს, იძულებულნი გახადეს, შებრძოლებოდნენ, გმირული წინააღმდეგობა გაენიათ და პარალელურად დასავლეთისკენ, უკან დაეხიათ.

ქართული ჯარის მარცხენა ფლანგი, რომელიც სადახლოს წინ, მდინარე ხრამის სანაპიროზე იყო განლაგებული, აღმოჩენილია და 16-ში ბოლშევიკები ზურგიდან დაესხნენ თავს ამ ჯარს. არათანაბარი ბრძოლა მალე შეუძლებელი გახდა, ბრძოლა წაგებულია და საქართველოს ეს ნაწილი მტრის ხელში ჩავარდა.

nouvelle de cette attaque brusquée et de ces premiers revers, d'un esprit national, d'un sentiment patriotique, touchants tant par leur élan que par leur unanimité. Tout dernièrement, un Américain, qui faisait partie de la mission américaine de secours en Arménie et qui eut alors à traverser plusieurs fois la Géorgie, rappelait devant moi ces heures tragiques pour la Géorgie, et si sublimes à la fois, l'enthousiasme de la foule, dans les gares, le long des voies ferrées, pour ceux qui partaient défendre le territoire, les fleurs qu'on leur apportait, qu'on leur jetait, les vivres et provisions de toutes sortes dont on les comblait !

Le 16 au soir, celles des forces géorgiennes qui ont réussi à échapper à l'ennemi se reforment à Sandar. A ce moment, la route du pont Rouge à Tiflis est ouverte aux bolcheviks, et cette triste nouvelle est connue le jour même à Tiflis.

Le général en chef Odichélidzé est alors relevé de son commandement, et, une fois de plus, on remet le pouvoir suprême aux mains du général Kvinitadzé, en retraite depuis sa démission, relatée précédemment. Exemple plutôt rare dans les annales militaires, le général Odichélidzé, après avoir été reconnu incapable de commander en chef, est appelé auprès du président Jordania comme conseiller militaire, poste alors créé spécialement pour lui.

Le nouveau général en chef, constatant l'absence de tout plan de défense, – tout comme en 1920, – demande alors au gouvernement si la résistance doit prendre fin à Tiflis, ou s'il faut continuer la lutte jusqu'au bout. Celui-ci décide de lutter tant que faire se pourra, de défendre, jusqu'au dernier pouce de terrain, la, patrie géorgienne.

Toutes les troupes qui se trouvent disponibles sont aussitôt appelées à Tiflis ; deux régiments sont envoyés en direction de Gagra, sur le littoral de la mer Noire ; quelques détachements sont chargés de défendre les défilés du Caucase, tandis que les derniers régiments en formation, et qui ne sont pas encore au complet, sont d'urgence dirigés sur la capitale. Ces unités, armée et garde nationale, parvinrent à Tiflis au cours du siège, et, quoique incomplètes, nous l'avons vu, concoururent utilement à la défense de la ville ainsi qu'aux combats qui prirent place ultérieurement.

C'est enfin à Batoumi que ces vaillants défenseurs du sol natal ont écrit, dans l'histoire de la Géorgie, l'une des pages les plus belles, nous faisant assister à un spectacle dont on trouve peu d'exemples dans l'histoire.

Celui d'une arme refoulée pied à pied par l'envahisseur, d'une armée qui, luttant pendant cinq semaines, a effectué, par le froid et la neige, sans cesser de combattre, et en bon ordre, une retraite d'environ deux cent cinquante kilomètres, et qui possède encore assez de force morale et d'énergie pour, quoique sachant que c'en est fait de l'indépendance de sa patrie, non seulement lutter avec avantage contre des troupes toutes fraîches et composées de soldats qui comptent parmi les plus courageux du monde, les Turcs, mais encore leur infliger une défaite telle que les forces turques, battues et désorganisées, s'enfuirent en désordre !

Cette victoire – étonnante, pour qui ne connaît pas l'âme géorgienne – est l'auréole qui montre sous son vrai jour la valeur de cette armée, pourtant si jeune, à peine instruite.

აქ ერთი მუხანათობაც არის, ამ მოვლენების გაგრძელება დაამტკიცებდა, რომ: შორს წითლების შემოსვლის სურვილიდან საქართველოს მოსახლეობამ – ამ უეცარი თავდასხმისა და პირველი უკან დახევის შესახებ ინფორმაციის გავების შემდეგ – წარმოაჩინა ეროვნული სულისკეთება, პატრიოტული გრძნობები, რომელიც გულმოდგინებითა და ერთსულოვნებით იყო მართული. ამასწინათ, ამერიკელი, რომელიც ამერიკული დახმარების მისიით იყო სომხეთში და რომელმაც რამდენჯერმე გაიარა საქართველოში, ჩემთან საუბარში იხსენებდა საქართველოსთვის ტრაგიკულ და, ამავდროულად, დიად საათებს, ხალხის ენთუზიაზმს სადგურებში, რკინიგზის ხაზებზე, იმ ხალხის მიმართ, ვინც ტერიტორიის დასაცავად მიემართებოდა, ყვავილებს, რომელიც მათთვის მოჰქონდათ და მათ ესროდნენ, საკვებით და ყველანაირი სახის სურსათით ტვირთავდნენ!

16-ში ლამით, ქართველები მეზობლები, რომელნიც მტერს გადაურჩნენ, ხელახლა შეიკრიბნენ სანდარში. ამ დროისთვის წითელი ზიდის გზა თფილისამდე ბოლშევიკებისთვის გახსნილია და ეს სამწუხარო ამბავი იმავე დღეს გახდა ცნობილი თფილისში.

მთავარსარდალი ოდიშელიძე ჩამოშორებულია სარდლობას და უზენაესი ძალა ეკლავაც გენერალი კვინიტაძის ხელში გადავიდა, რომელსაც პოსტი უკვე დატოვებული ჰქონდა და რომლის ისტორიაც უკვე მოგანოდეო. გენერალი ოდიშელიძის ისტორია იშვიათია სამხედრო ანალებში, მას შემდეგ, რაც მთავარსარდლობის უუნაროდ სცნეს, მიიწვიეს მთავრობის თავმჯდომარე ჟორდანიასთან, როგორც სამხედრო მრჩეველი, პოსტზე, რომელიც სპეციალურად მისთვის შექმნეს.

ახალმა მთავარსარდალმა, აღნიშნა რა, რომ თავდაცვის გეგმა არ არსებობდა, ისევე როგორც 1920 წელს, ჰკითხა მთავრობას, წინააღმდეგობის განევა თფილისთან უნდა დასრულებულიყო თუ ბოლომდე უნდა გაგრძელებულიყო. ამ უკანასკნელმა გადაწყვიტა, უკანასკნელ შესაძლებლობამდე ებრძოლა, მინის უკანასკნელ ნაწილამდე დაეცვა სამშობლო.

ყველა სამხედრო ქვედანაყოფი, რომელიც ხელმისაწვდომი იყო, მაშინვე თფილისში იხმეს; ორი ლეგიონი გაგრის მიმართულებით გაგზავნეს, შავი ზღვის სანაპირო ზოლში; რამდენიმე რაზმს კავკასიის ხეობების დაცვა დაევა, მაშინ როდესაც ნერტნების ეტაპზე მყოფი უკანასკნელი რაზმები, რომელნიც საბოლოო მზადყოფნაში არ იყვნენ, სასწრაფოდ გაიგზავნენ დედაქალაქისკენ. ეს ნაწილები, არმია და ეროვნული გვარდია თფილისში ალყის დროს მივიდა და მიუხედავად იმისა, რომ არასრული სახით იყვნენ, ვხედავდით, როგორ ეხმარებოდნენ ქალაქის დაცვაში, ისევე როგორც ბრძოლაში, რომელიც მოგვიანებით დაიწყო.

საბოლოოდ, მშობლიური მიწის ამ მამაცმა დამცველებმა ბათუმში დანერეს საქართველოს ისტორიის ერთ-ერთი ყველაზე მშვენიერი გვერდი და ჩვენ გვაჩვენეს ისეთი სცენა, რომლის მაგალითებიც ძალიან ცოტა მოიძებნება ისტორიაში.

დამპყრობლის მიერ ფეხდაფეხ შევინროებული შეიარაღებული ძალები, რომელნიც ხუთი კვირის მანძილზე შეუჩერებლად იბრძოდნენ, სიცოცხესა და თოვლში, ინარჩუნებდნენ წესრიგს, უკან დაიხიეს დახლოებით ორასი კილომეტრით და მაინც შეინარჩუნეს საკმარისი მორალური და ფიზიკური ძალა იმისათვის, რომ –

Elle comporte pour nous un enseignement précieux, car elle nous indique d'une façon saisissante combien efficacement, la Géorgie une fois libérée du joug de Moscou, l'armée géorgienne reconstituée peut être la sentinelle avancée de la civilisation occidentale, c'est-à-dire de la paix, en ces régions tant de fois opprimées, tant de fois ensanglantées au cours des siècles !

Nous sommes arrivés aux 18 et 19 mars 1921, dates de deuil, car en ce jour prit fin l'indépendance de la Géorgie.

C'est l'ère rouge, qui, maintenant, va commencer.

DOCUMENT

L'invasion de la Géorgie par les troupes russes.

Extraits de « Mon Passé » rédigé par Noé Jordania

Le recul militaire dit « stratégique »

La guerre éclata. Moscou communiqua au monde entier, par la voix des ondes, que des soulèvements commençaient en Géorgie. Mais, au Caucase, elle annonça : « L'Arménie soviétique a attaqué les mencheviks et réclame sa réunification avec Bortchalo. »

Ainsi, l'entrée en campagne des Russes apparut clairement. Je ne vais pas décrire les détails de la guerre, c'est déjà fait et connu. Je rappellerai seulement l'atmosphère qui régnait dans l'état-major. Chaque fois que je m'y rendais, j'y allais deux fois par jour, Kvinitadzé m'assurait que : « La seule issue est de reculer, rétrécir le front. Il faut se fortifier sur les hauteurs de Mtskhéta, répartir l'artillerie et, de là, défendre Tbilissi. L'ennemi ne pourra pas entrer dans la ville. Maintenant, en effet, il peut nous encercler, nous couper la route. »

Il me répétait cela chaque jour. Je soumis cette question à la Commission militaire, en présence des députés. Ils avaient la mine soucieuse, considéraient la situation comme perdue. Je n'entendis aucune parole d'encouragement, sauf de Spiridon Kédia, national démocrate, seul de toute l'opposition à refuser d'abandonner Tbilissi. Le Gouvernement et le Conseil de Défense partageaient le même point de vue. C'est pourquoi, je m'opposais à Kvinitadzé, et lui enjoignis : « Ne le fais pas. »

Le 24 février 1921 au soir, je me rendis à l'état-major. Le chef de l'armée regardait la carte. Assis à ses côtés se trouvait Odichelidzé, en tant que mon conseiller. Kvinitadzé se retourna et sans me saluer, me dit : « On recule ! ». Et, sur le champ, il dicta à son adjudant l'ordre à transmettre au front. J'exigeai une explication de cette décision car « nous sommes victorieux, et d'ordinaire ce sont les vaincus qui reculent. » Il me répondit : « Cela c'est la théorie. La décision se prend en fonction de la situation concrète ; nous sommes encerclés, la route principale est coupée. Il ne reste qu'un sentier menant à Mtskhéta. Si nous ne reculons pas cette nuit, demain nous serons obligés de nous constituer prisonniers. »

თუმცა, იცნოდნენ, რომ ეს ყველაფერი სამშობლოს დამოუკიდებლობის დასასრული იყო – არა მხოლოდ წარმატებით ებრძოლათ ჯარების წინააღმდეგ, რომელნიც შესანიშნავ ფორმაში იყვნენ და დაკომპლექტებული იყვნენ მსოფლიოს ყველაზე მაღალი ჯარისკაცებით, თურქებით, ამასთანავე, ისეთი ზარალი მიეყენებინათ თურქული შეარაღებული ძალებისთვის, რომ მათში არეულობა შეეტანათ და ასეთი არეულნი ეძლევიან, გაქცეულიყვნენ!

ეს გამარჯვება საკვირველია მათთვის, ვინც არ იცნობს ქართულ სულს, ერთგვარი ორეოლია, რომელიც მთელი თავისი სიცხადით მიანიშნებს იმ ღირებულებაზე, რომელსაც ეს არმია ატარებს, მიუხედავად თავისი ახალგაზრდობისა და განვრთნის ეტაპის ბოლომდე გაუვლელობისა.

ამ გამარჯვებამ გამოჩინებული გაკეთილი მოგვიტანა, რადგან თვალნათლივ გვაჩვენა, თუ რამდენად შეუძლია მოსკოვის უღელისგან გათავისუფლებულ ქართულ არმიას, იქცეს დასავლური ცივილიზაციის დარაჯად, ანუ იქცეს მისი მშვიდობის გარანტიად ამ მრავალჯერ შევიწროებულ და საუკუნეების მანძილზე სისხლისღვრების ეპოქებს გამოვლილ რეგიონებში.

მიეუახლოვდით 1921 წლის 18 და 19 მარტს, მწუხარების, გლოვის ჟამს, რადგან სწორედ ამ დღეს დასრულდა საქართველოს დამოუკიდებლობა.

ამის შემდეგ ნითელი ერა იწყება.

დოკუმენტი

ნაწყვეტი ნოე ჟორდანias „ჩემი წარსულიდან“¹

ომი გაჩაღდა: მოსკოვმა ამცნო ქვეყანას რადიოთი საქართველოში აჯანყება დაიწყო, ხოლო კავკასიაში კი აცხადებდა – საბჭოთა სომხეთი თავს დაესხა მენშევიკებს და ითხოვს ბორჩალოს სომხეთის შემოერთებასო. (...) ახლა აშკარა გახდა რუსეთის გამოლაშქრება. არ შევუდგები ომის მსვლელობის აღწერას. ეს ანერგია, ცნობილია. მოვიხსენიებთ მხოლოდ იმ ატმოსფერას, რომელიც შეიქნა შტაბში. რამდენჯერ მივდიოდი (მივდიოდი დღეში ორჯერ) შტაბში, იმდენჯერ კვინიტაძე დაიწყებდა – ერთად-ერთი გამოსავალია უკან დახევა, გრძელი ფრონტის შემოღება, მცხეთის მიმართულებით გამაგრება, ზარბაზნების დანაშაუბა მალალოზე და იქედან თფილისის დაცვა, მტერი ვერ შემოვა ქალაქში, ახლა კი გზას მოგვიჭრიან, შემოგვევლებიან და სხ. ეს ყოველდღე. ეს საკითხი დავსვი სამხედრო კომისიაში. დაესწრენ დეპუტატებიც. ამით სახე ჩამოსტიროდათ, საქმე წაგებულათ მიაჩნდათ. არც ერთი გასამხნეველები სიტყვა მათგან არ გამოვიგნია. გარდა ერთად-ერთი სპ. კედიასი. მხოლოდ ის იყო წინააღმდეგი ქალაქის დატოვების, წინააღმდეგი იყო მთავრობა და თავდაცვის საბჭო. ამიტომ კვინიტაძეს ვედავებოდი, ვაჩერებდი,

¹ გვ. 121-127. ნ. ჟორდანია, „ჩემი წარსული“, რუსთაველის საზოგადოების გამომცემლობა „სარანგი“, თბილისი, 1990

Il ajouta deux points : « Les bolcheviks arrivent par la route de Sabourtalo tandis que leur cavalerie arrive de Kakhétie et avance vers Mtskhéta. »

Je sortis, suivi par Odichélidzé que j'interrogeai : « Est-ce que le commandant en chef a le droit de prendre tout seul une décision aussi grave ? D'après la loi, il en a le droit », me répondit-il.

2 – La guerre en coulisse et sur les ondes.

Depuis le début de la guerre, je menai aussi des actions politiques. Tous les représentants des pays étrangers sympathisaient avec nous. Seul l'un d'entre eux me paraissait suspect, l'ambassadeur de Turquie, Kiazim-bey. Le jour suivant le déclenchement de la guerre, il se fit annoncer chez moi et me fit cette déclaration formelle : « L'intérêt de mon pays est que la Géorgie soit indépendante, et pour la défendre nous sommes mêmes prêts à déclarer la guerre à la Russie. Telle est la position de notre gouvernement ! »

Pour nous cela représentait une véritable chance car nous connaissions parfaitement l'importance accordée par Moscou à la neutralité de la Turquie. Kiazim-bey nous mit, immédiatement, en relation directe avec notre représentant à Angora, Simon Mdivani. Il nous renseignait sur ses activités, sur l'hésitation des membres du gouvernement et disait espérer notre victoire. Kiazim-bey nous demanda, aussi, de lui permettre d'avoir une communication directe avec Angora et Moscou. Cette demande me déplut mais comme les promesses étaient grandes, il aurait été criminel de les faire échouer pour des questions techniques. Kiasim appelait, souvent, de l'état-major Angora et Moscou. On n'a jamais pu savoir de quoi il parlait. Il est sûr que c'est alors que les Moscovites achetèrent la neutralité de la Turquie en lui cédant Ardahan et Artvin. Cela se vérifia rapidement par leur attaque perpétrée dans notre dos pour occuper ces territoires. Ensuite, Kiazim-bey m'assura qu'avec cela se terminaient tous les désaccords entre nous : « désormais, nous serons avec vous ! »

Mais, nous n'ajoutions plus foi à ses paroles.

D'Europe rien de concret ne venait, aucune aide. Du côté de la Turquie, que des comportements hostiles. Les négociations diplomatiques s'avéraient infructueuses. C'est pourquoi nous poursuivions la propagande politique pour impressionner Moscou. Nos télégrammes, nos informations paraissaient dans tous les organes de presse en Europe où des manifestations contre Moscou se déroulaient aussi. Dans cette campagne, Moscou prit une position fausse. Elle jurait ne mener aucune guerre contre la Géorgie et soutenait la thèse de l'insurrection. Personne ne la crut à l'exception des journaux achetés par les communistes, comme l'Humanité.

Notre fin tragique se dessinait clairement, la décomposition inouïe ! Déjà à Gori, les officiers parlaient entre eux de départ à l'étranger. Ils commencèrent à établir la liste de ceux qui désiraient partir. J'appris cela à Batoum. En ce qui me concerne, j'étais tellement sûr que notre retraite avait un caractère stratégique et que nous reviendrons rapidement à Tbilissi, qu'avant de partir, je passai à la rédaction d'Ertoba. Je rédigeai et fit composer

არ გადადგა ასეთი ნაბიჯი. მივედი 24 თებერვალს სალამოს; სარდალი უცქეროდა რუქას, იქვე იჯდა ოდიშელიძე, როგორც ჩემი მრჩეველი, შემობრუნდა და სალამის მაგიერ მითხრა: უკან ვიხვეთ, იქვე უკანახა თავის მდივანს შესაფერი ბრძანება ფრონტზე გადასაცემათ. მე მაინც მოვსთხოვე მიზეზი, გამარჯვებული ჩვენ ვართ, უკან იხვეს ჩვეულებრივად დამარცხებული თქვა. მან მიპასუხა: ეს თეორიაა, საქმეს სწყვეტს კონკრეტული მდგომარეობა, ჩვენ შემოქალაქული ვართ. გზა მოჭრილია, რჩება ერთი ბილიკი – მცხეთისაკენ მიმავალი გზა და თუ ამელამ ვერ გავასწრებთ ამ მიმართულებით, ხვალ იძულებული ვიქნებით ტყვეთ ჩაებადეთო. ამასთანავე დაასახელა ორი პუნქტი – საბურთალოს გზა ღია არის, მტერი იქიდან მოდის, ხოლო გარეთ კახეთიდან მტერი მოდის მცხეთისაკენ. (...) გამოვედი, გამომყვა ოდიშელიძე, ვკითხე – უფლება აქვს სარდალს ასე პიროვნულად ასეთი დიდი გადაწყვეტილება მიიღოს? კანონით უფლება აქვს, მომიგო მან.

(...) ომის დაწყებიდანვე ვანარმოვდით პოლიტიკურ მუშაობასაც. ყველა წარმომადგენელი უცხო სახელმწიფოსი ჩვენ თანაგვიგრძნობდა. ეჭვს მიბადებდა მხოლოდ ერთი – ოსმალეთის ელჩი კიაზიმ ბეი. ის გამოცხადდა ჩემთან მეორე დღესვე და გამოცხადა სრულიად კატეგორიულად: ჩვენი ინტერესია საქართველოს დამოუკიდებლობა და ამ მიზნის მისაღწევად არ დავერიდებით ომსაც ბოლშევიკების წინააღმდეგო. ასეთია ჩვენი მთავრობის აზრიო. ეს იყო პირდაპირ ჩვენი გაკეთება, ვინიდან ვიცოდით რა დიდ მნიშვნელობას აძლევს მოსკოვი ოსმალის ნეიტრალიტას. კიაზიმმა მაშინვე დაგვაკავშირა პირდაპირი მავთულით ჩვენს წარმომადგენელთან ანგორაში სვ. მდივანთან. ის გვატყობინებდა თავის მუშაობის ხასიათს. მთავრობის წევრების ყოყმანს და გამოსთქვამდა იმედს ჩვენი ხაზის გამარჯვებისა. ამავე დროს კიაზიმმა გვთხოვა მისთვისაც მიგვეცა საშუალება პირდაპირი კავშირისა ანგორასთან და მოსკოვთან. ეს უკანასკნელი წინადადება არ მომეწონა, მაგრამ რაკი დაპირებები იყო დიდი, დანაშაულობა იქნებოდა ის ჩამენგრია ტეხნიკური საკითხებისათვის. კიაზიმი ხშირად ელაპარაკებოდა მტაბიდან ანგორას და მოსკოვს, ერთხელაც ვერ გავიგე როგორ და რაზე. უეჭველია ამ დროს იყიდეს ოსმალის ნეიტრალიტა მოსკოველებმა არტაანის და ართვინის დათმობით, რაცა დამტკიცდა ჩვენზე ზურგიდან თავს დასხმით. ამის შემდეგ მითელიდა კიაზიმი რომ ამით ამოიწურება ყველა დავა ჩვენს შორისო, თქვენთან ვიქნებითო, მაგრამ მისი აღარაფერი გვჯეროდა. ევროპიდან არაფერი კონკრეტული არ მოგვდიოდა, არავითარი დახმარება. ხოლო ოსმალოდან კი მივიღეთ მტრული დამოკიდებულება. დიპლომატიური მუშაობა აღმოჩნდა უნაყოფო. ამიტომ გავაგრძელეთ პოლიტიკური ავტაცია მოსკოვზე შთაბეჭდილების მოსახდენად. ჩვენი დეპეშები, ინფორმაციები ცხადდებოდა ევროპაში, ქონდა ადგილი გამოსვლებსაც მოსკოვის წინააღმდეგ: ამ კამპანიაში მოსკოვმა დაიჭირა ყალბი პოზიცია – უარყო ომი და დაანვა აჯანყების აფეთქებას. ეს აღარავის სჯეროდა, გარდა მოყიდული კომუნიტებისა და მათი ორგანო „კომუნიტისი“. (...) ნათელი იყო მთელი ჩვენი ტრადიციული ბოლო. გაუგონარი მოშლა, დაშლა. უკვე გორში დაიწყო ლაპარაკი ოფიცერთა შორის საზღვარ-გარეთ ნასვლაზე და ადგენდენ წამსვლელთა სიას. ეს გავიგე ბათუმში. მე კი ისე დარწმუნებული ვიყავი რომ დახევას აქვს სტრატეგიული ხასიათი და თფილისში ისევე ჩქარა დავერუნდებოდით,

sur place un appel à la population où j'expliquais le caractère temporaire de notre recul et promettais un retour rapide. Chalva Maglakéldzé emporta cet appel et le diffusa.

Il fallait absolument créer une base militaire quelque part en Géorgie et là se fortifier. J'ai pensé à l'Adjarie et à la Svanétie, mais nous apprîmes que des bandes bolchevistes avaient pénétré par ce côté dans le Caucase du Nord et qu'ils se dirigeaient vers Koutaïssi. Au même moment, l'armée de Moscou attaquait en direction de Soukhoumi et le chef d'escadre français l'amiral Dumesnil tira quelques obus sur eux. Finalement, nous décidâmes de prendre position sur la rive gauche du fleuve Rioni – à la jonction de l'Imérétie et de la Gourie et d'y livrer bataille. Là, la population était sûre ; on pouvait trouver des vivres et c'était aussi stratégiquement acceptable. Nous nous installâmes à Batoum. Mais notre plan capota à cause de la Turquie qui attaqua par surprise Batoum, où nous étions installés, pour s'en emparer. Nous étions pris entre deux feux et n'avions pas d'issue. Il fallait soit se résigner à la situation et reconnaître l'occupation de Moscou, soit partir à l'étranger avec le drapeau national pour poursuivre la lutte. Pour gagner du temps, nous acceptâmes d'engager les pourparlers avec les bolcheviks afin d'élaborer les conditions de la paix que le gouvernement devait ratifier à Batoum. Nous délégâmes Grigol Lortkipanidzé avec comme mandat de prolonger les discussions, le plus possible.

Pendant ce temps, le parlement se réunit à Batoum. Il approuva la liste des membres du gouvernement que j'avais établie (je n'y assistais pas) et nous missionna pour travailler à l'étranger.

Le gouvernement décida d'élargir sa composition en introduisant les présidents des partis national-démocrate et social-fédéraliste. Conformément à ce projet le gouvernement aurait dû se composer de six membres. Mais ces partis refusèrent d'entrer dans le gouvernement et nous restâmes quatre, tous sociaux-démocrates.

Les instructions de Lénine furent également publiées dans les journaux, il conseillait aux bolcheviks de s'entendre avec moi. Nous libérâmes les leaders bolcheviks arrêtés à Batoum. Ils vinrent négocier dans mon wagon. L'entretien fut bref. Je leur ai déclaré : « Nous avons un seul et unique intérêt commun : conserver Batoumi et sa région au sein de la Géorgie, quel que soit le régime. Si vous pouvez agir selon cette ligne, alors aidez notre armée à chasser les Turcs de Batoumi. »

L'entrevue s'est terminée là-dessus.

Pendant ce temps, se tenaient les réunions du parti social-démocrate et de ses députés. Seul ce parti ne s'est pas effondré. Il resta sur le pied de guerre jusqu'au bout. Il se chargea de continuer la lutte en Géorgie dans ces nouvelles conditions et accompagna de ses vœux notre périple à l'étranger. Mais le gouvernement n'était pas pressé de partir, quitter la patrie n'est pas chose facile !

Notre départ fut accéléré par les circonstances. En effet, d'Adjarie un député adjarien, je ne me souviens pas de son nom, nous téléphona pour nous avertir que la cavalerie conduite par Jloba arrivait à Batoum à bride abattue après avoir franchi le col d'Adjarie par le chemin d'Abastoumani. Leur mission était « d'arrêter le gouvernement de Noé Jordania ». Nous avons immédiatement vérifié l'information qui s'avéra exacte. On ne pouvait plus

რომ წამოსვლის წინ, საღამოს, შევიარე „ერთობის“ რედაქციაში, დავსწერე და ავანყობინე იქავე მონოდება მცხოვრებლებისადმი, სადაც ვხსნიდი დახვევის დროებით ხასიათს და ვპირდებოდი ჩქარა დაბრუნებას. ეს ფურცელი წაიღო და გააერ-ცელა შ. მალლაკელიძემ.

საჭირო იყო რაიმე საომარი ბაზის გაჩენა საქართველოში და იქ გამაგრება. ვფიქრობდით აჭარა-სვანეთზე, მაგრამ გავიგეთ რომ იმ მხრიდან ბოლშევიკური ბანდები შემოსულიყვნენ ჩრდილო-კავკასიიდან და მოინდონენ ქუთაისისაკენ. ამავე დროს მოსკოვის ჯარი უტყვედა სოხუმის მიმართულებით. მათ რამდენიმე ყუმბარა ესროლა საფრანგეთის ესკადრის უფროსმა დიუმენილმა. ბოლოს გადავსწყვიტეთ გამაგრება რიონის მარცხენა ნაპირას – იმერეთ-გურიის ხაზზე და აქ მიცემა ბრძოლის. აქ ხალხი იყო საიმედო, შეგნებული, სურსათიც იშოვებოდა და სტრატეგიულათაც მისაღები იყო. დავინადრეთ ბათუმში. მაგრამ ეს პლანი სავსებით ჩავგინვრია ოსმალეთმა; უცებ მოულოდნელათ დაგვატყდა ბათუმის მხრით და მოინდომა ქალაქის დაჭერა. აღმოვჩნდით ორ ცეცხლს შუა. გამოსავალი არ იყო, ან შერიგება მდგომარეობასთან და ცნობა მოსკოვის ოკუპაციის, ან საზღვარგარეთ გასვლა ნაციონალური დროშით და იქ ბრძოლის გაგრძელება. დროს მოსაგებათ ჩვენ დაეთანხმდით ბოლშევიკებთან მოლაპარაკებაზე და ზავის პირობების გამომუშაებაზე, რის რატიფიკაცია უნდა მომხდარიყო ბათუმში მთავრობის მიერ. დელეგატათ გავე ზავნეთ გრ. ლორთქიფანიძე, მანდატით – საუბარი გააგრძელოს. ამ ხნის განმავლობაში შედგა დამფუძნებელი კრების სხდომა. დაამტკიცა ჩემ მიერ წარდგენილი სია მთავრობისა (მე არ დავსწერებივარ) და აღგვჭურვა შესაფერი მანდატით უცხოეთში სამუშაოთ. მთავრობა გავაფართოვეთ სხვა პარტიათა მეთაურობის შემოყვანით – ნაციონალ-დემოკრატების და სოციალისტ-ფედერალისტებისა. სულ ვიქნებოდით ექვსი წევრი. მაგრამ ამ პარტიებმა უარი თქვეს და დავრჩით ოთხი წევრი, ოთხივე სოც.-დემოკრატი. (...) ლენინის ინსტრუქცია გამოცხადდა გაზეთებშიც, რომლითაც ურჩევდა ბოლშევიკებს შეთანხმებას ჩემთან.

ბათუმში დაპატიმრებული ბოლშევიკები გაეანთავისუფლეთ; მოვიდნენ ჩემ ვაგონში მოსალაპარაკებლათ. საუბარი იყო მოკლე; ჩვენი საერთო ინტერესია მხოლოდ ერთი – ბათუმის და მისი ოლქის საქართველოს საზღვრებში დარჩენა, რავინდ ნყობილება იყოს აქ; თუ შეგიძლიათ ამ ხაზზე იმოქმედეთ, დაეხმარეთ ჩვენს ჯარებს ოსმალთა ბათუმთან გასარეკათ, – განუცხადე მე. ამით დავშორდით. ამავე დროს ხდება სოც.-დემ. პარტიის და მისი დეპუტატების კრებები. მხოლოდ ეს პარტია არ გატეხილა და განაგრძობდა დგომას ბრძოლის პოზიციაზე. ამ ბრძოლის გაგრძელება თვით იკისრეს ახალი პირობებისდაგვართ საქართველოში. ჩვენ, მთავრობას, გზა დავგილოცეს უცხოეთისაკენ. მთავრობა მაინც ფეხს ითრევდა, სამშობლოს დატოვება ადვილი არ ყოფილა. დავაჩქარა ერთმა გარემოებამ: აჭარიდან ტელეფონით გვითხრა ერთმა აჭარელ დეპუტატმა (გვარი დამავიწყდა), რომ სწრაფი ნაბიჯით მოდის უღობას კავალერია, გადმოულახავს აბასთუმანის გზით აჭარის უღელ-ტეხილი და ამბობდნენ მისია გვაქვს ნოე ჟორდანიას მთავრობის დაჭერა ბათუმში. მაშინვე შევეკრიბეთ ცნობები და ეს ცნობა აღმოჩნდა მართალი. საჭირო იყო სიჩქარე. ბათუმის ქუჩებზე უკვე გაჩაღდა ბრძოლა ჩვენს ჯარს და ოსმალთა შორის, გემზე გა-

surseoir à notre départ. Dans les rues de Batoum, le combat entre les Turcs et notre armée avait commencé. Le 16 mars, nous montâmes à bord du bateau et nous y découvrîmes Kvinitadzé. Nous étions sidérés ! Nous étions sûrs qu'il commandait la bataille¹. J'ai exigé qu'il descende à terre pour prendre connaissance par lui-même de la situation et qu'il dirige l'affrontement de concert avec les autres gradés. Effectivement, il est descendu du bateau pour aller à terre mais il était de retour quelques heures plus tard. Il n'avait vu personne, il n'avait pas même quitté le quai... C'est sur sa propre initiative qu'il partit à l'étranger, aucune décision n'avait été arrêtée en ce sens.

Le Parlement n'a envoyé en mission à l'étranger que le seul gouvernement. Et nous n'emmenâmes avec nous que ceux qui pouvaient nous être utiles, qui pouvaient rendre des services techniques. Tous les autres ont fui leur pays de leur propre initiative. Notre mot d'ordre était : rester au pays, continuer, avant tout, la lutte politique et se tenir aux côtés de la population. C'est par une mesure spéciale que fut rendue possible l'envoi à l'étranger du Présidium du parlement, en tant que représentation juridique de celui-ci et pour travailler de concert avec le gouvernement. Aucun social-démocrate, organisateur connu ou militant, ne partit de son propre chef. Au contraire, le parti décida de rester sur place à Batoum avec la population. Au matin du 17 mars, nous reçûmes la nouvelle que la cavalerie commandée par Jloba campait près de Batoumi et que la première marche de l'Armée rouge approchait de Batoum par le chemin de Sadjavarcho. Le même jour, notre bateau italien prit le large en direction d'Istanbul.

¹ La bataille. Le général géorgien, Mazniachvili à la tête de ses troupes chassa de Batoumi les troupes turques. Batoumi resta une ville géorgienne et ne subit pas le sort des villes géorgiennes comme Artin ou Ardahan qui sont toujours occupées par la Turquie.

დავედით 16 მარტს, იქ დაგვხვდა კვინიტაძე! გაგვიკვირდა, მეგონა ბრძოლას მეთაურობდა. მოვსთხოვე დაუყოვნებლივ გადასულიყო ნაპირას და თავის თვალთ ენახა მდგომარეობა და უფროსებთან ერთად ემოქმედნა; მართლაც გადავიდა, რამდენიმე საათის შემდეგ დაბრუნდა, არავინ არ უნახავს, ნაპირიდან არც დაძრულა. მისი უცხოეთში წამოსვლა მისი საკუთარი ინიციატივით მოხდა. არავის არ დაუდგენია. საზოგადოთ, დამფუძნებელმა კრებამ მხოლოდ მთავრობა გამოგზავნა მისიით და ჩვენ წამოვიყვანეთ ისინი, ვინც საქმისათვის გამოგვადგებოდა და ტექნიკური სამსახურის გამგენი, ყველა დანარჩენი მისით გარბოდენ. ჩვენი ლოზუნგი იყო პირიქით – შინ დარჩენა და იქ ბრძოლის გაგრძელება, პირველ-ყოვლისა, პოლიტიკურათ და ხალხის გვერდში ამოდგომა. აგრეთვე დამფუძნებელი კრების პრეზიდიუმის გამომგზავრება მოხდა სპეციალური დადგენილებით, როგორც ამ კრების იურიდიული გამოხატულება მთავრობასთან ერთად სამუშაოთ. სოც.-დემოკრატების არც ერთი ცნობილი ორგანიზატორი და მებრძოლი თავისი ნებით არ წამოსულა. პირიქით, პარტიამ დაადგინა ბათუმში დარჩეს თავის ალაგას ხალხთან ერთად. სწორეთ 17-ს დილით მივიღეთ ცნობა, რომ ყლობას კავალერია დაბანაკდა ბათუმის ახლოს და ყოველ საათში იყო მოსალოდნელი ჩვენი დატყვევება, ამავე დროს საჯავახოს გზით მოახლოვდა პირველი ეშელონი ნითელი ჯარისა. იმავე დღეს დაიძრა ჩვენი იტალიანური გემი და გამოვსწინეთ სტამბოლისკენ.

Chapitre 9.

La bataille de Batoumi, du 17 au 20 mars 1921

Le 11 février 1921, malgré le traité signé, 9 mois plus tôt, avec la République démocratique de Géorgie, la Russie Bolchevique, lance 4 Armées Rouges à l'attaque de la Géorgie. Résistant fermement, mais succombant sous le nombre, après 6 semaines de combats acharnés, le Gouvernement, les Parlementaires, l'armée géorgienne et la Garde Nationale arrivent à Batoumi. La Turquie qui a passé un accord avec Moscou, envahie la région géorgienne de Batoumi, et tente d'occuper la ville. Pour le gouvernement géorgien, Batoumi doit rester une ville géorgienne. C'est l'enjeu de la bataille de Batoumi. Ce sont les derniers jours de la République démocratique de Géorgie et le début d'une longue résistance de l'intérieur et de l'extérieur !

Du 11 février au 17 mars, plus de 5 semaines de combats.

Prétextant venir en aide aux paysans arméniens de la région de Bortchalo, « qui se sont soulevés contre le pouvoir bourgeois de Tbilissi » ¹, les troupes de la XIe armée Rouge stationnée en Arménie, qu'elles ont envahie en décembre 1920, franchissent la frontière géorgienne et commence leur guerre de conquête.

Le 21 février, le Parlement à Tbilissi, sous les bombardements russes, vote la Constitution ². La cavalerie de Boudienny et la XIIIe Armée Rouge, stationnées en Azerbaïdjan, envahie en 1920 par les troupes de Moscou ³, attaquent directement

¹ La propagande de Moscou expliquait que l'Arménie soviétique soutenait « les masses paysannes arméniennes de la région de Bortchalo, qui opprimées par le gouvernement bourgeois menchevique de Tbilissi, s'étaient soulevées pour créer un régime soviétique ».

² La Constitution de la République démocratique de Géorgie. Les bases de cette constitution, avaient été pensées, lors de la Révolution russe de 1917, mise en chantier dès l'indépendance réelle de la Géorgie en mai 1918, et s'appliquait pendant les 34 mois qu'a vécu la République démocratique de Géorgie. Elle était l'œuvre de réflexion d'une commission parlementaire, où travaillaient les socio-démocrates et des membres de l'opposition. Pendant l'attaque des troupes de l'Armée Rouge, le texte était quasiment terminé.

³ L'Armée Rouge envahie la République d'Azerbaïdjan, alors qu'elle est en guerre contre la République Arménienne. Malgré tous les efforts du gouvernement géorgien, qui a essayé dès mai 1918 d'instaurer une alliance militaire des 3 république du sud Caucase et de la République des Montagnard du Nord Caucase. Les Arméniens refusant toute alliance avec les Azéris qui étaient proches des Turcs.

ბათუმის ბრძოლა, 1921 წლის 17-20 მარტი

1921 წლის 11 თებერვალს, მიუხედავად საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკასთან ცხრა თვის წინ ხელმოწერილი ხელშეკრულებისა, ბოლშევიკურმა რუსეთმა 4 წითელი არმია გამოუშვა საქართველოს წინააღმდეგ გასალაშქრად. მტკიცე წინააღმდეგობით, მაგრამ რიცხოვნობიდან დაბალ საფეხურზე მყოფი ქართული მხარე ექვსი კვირის მანძილზე შეუბრალელებლ ბრძოლაში იყო ჩართული. მთავრობა, პარლამენტარები, ქართული არმია და ეროვნული გვარდია ჩავიდა ბათუმში. თურქეთმა, რომელსაც უკვე თანხმობა ჰქონდა გაფორმებული მოსკოვთან, დაიპყრო ბათუმის ქართული რეგიონი და ცდილობს ქალაქის დაპყრობასაც. საქართველოს მთავრობისთვის, ბათუმი უნდა დარჩეს ქართულ ქალაქად. ეს ბათუმის ბრძოლის გამოწვევაა. ეს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის უკანასკნელი დღეებია და შიდა და გარე წინააღმდეგობის ხანგრძლივი ეპოქის დასაწყისი!

11 თებერვლიდან 17 მარტამდე, ბრძოლის ხუთ კვირაზე მეტი პერიოდი

ბორჩალოს რეგიონის სომეხი გლეხების – „რომელნიც თბილისის ბურჟუაზიული ხელისუფლების წინააღმდეგ ამბობდნენ“- დახმარების საბაბით, წითელი არმიის XI რაზმმა – რომელიც სომხეთში იყო განლაგებული და რომელიც 1920 წელს დაიპყრეს – გადმოკვეთა საქართველოს საზღვარი და დაიწყო დამპყრობლური ომი. 11 თებერვლიდან 25 თებერვლის ჩათვლით საქართველო წინააღმდეგობას უწევს წითელ არმიას.

21 თებერვალს პარლამენტი, სხდომაზე თბილისში, ყუმბარების ცვენის ფონზე, კენჭს უყრის კონსტიტუციას². ბუდიონის კავალერიამ და XIII წითელმა არმიამ, რომელნიც 1920 წელს მოსკოვის ჯარების მიერ დაპყრობილ³ აზერბაიჯანში იყვნენ

¹ მოსკოვის პროპაგანდა ხსნიდა, რომ საბჭოთა სომხეთი მხარს უჭერდა „ბორჩალოს რეგიონის სომეხ გლეხებს, რომელნიც, თბილისის მენშევიკური ბურჟუაზიული მთავრობისგან შევიწროებული, ამბობდნენ, რათა შეექმნათ საბჭოთა რეჟიმი“.

² საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის კონსტიტუცია. აღნიშნული კონსტიტუციის ბაზა უკვე მომზადებული იყო 1917 წლის რუსული რევოლუციის დროს, ხოლო დასაბამი მიეცა 1918 წლის მაისიდან, საქართველოს ნამდვილი დამოუკიდებლობისთანავე, და ფუნქციონირებდა იმ 34 თვის მანძილზე, სანამ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა არსებობდა. ეს იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის, საპარლამენტო კომისიის და ოპოზიციური პარტიების წარმომადგენლების მუშაობის შედეგი. წითელი არმიის თავდასხმის პერიოდში ტექსტი თითქმის დასრულებული იყო.

³ წითელმა არმიამ დაიპყრო აზერბაიჯანის რესპუბლიკა, მაშინ როდესაც ის სომხეთის რესპუბლიკასთან ომის სტადიაშია. საქართველოს რესპუბლიკის მცდელობა, 1918 წლის მაისიდან,

le territoire géorgien. Malgré une résistance héroïque autour de Tbilissi, la capitale, le gouvernement pour ne pas être encerclé, est obligé de se replier sur l'ouest du pays, d'abord la ville de Gori, puis le col de Rikoti-Khachouri, col qui sépare la Géorgie de l'ouest à la Géorgie de l'est. Ce col peut être fortifié, mais la ville de Koutaïssi, seconde ville du pays est menacée par les troupes des IXe et VIIIe Armées Rouges qui viennent d'invalier l'Abkhazie et la région d'Ossétie du sud. Pour ne pas être complètement encerclés le gouvernement et les forces armées qui continuent à défendre la République décident de se réfugier à Batoumi, ville fortement fortifiée, au bord de la mer Noire.

Mais la Turquie Kémaliste, qui avait promis son aide au gouvernement géorgien, baisse le masque, et après avoir passé un accord avec les bolcheviques, attaque la Géorgie. Les forces armées turques, après avoir envahie toute la région de Batoumi, à marche forcée essaient de prendre la ville d'assaut. La République démocratique de Géorgie doit maintenant se battre contre les forces armées de 2 pays, 4 armées bolcheviques et l'armée turque. La bataille de Batoumi commence.

La bataille de Batoumi du 17 au 20 mars 1921

Le gouvernement, le Parlement, l'armée et la Garde Nationale, arrivent à Batoumi, encerclée au sud et à l'est par les troupes turques qui envahissent les faubourgs, l'Armée bolchevique sur les talons. Voyant la fin proche des combats, et le piège se refermer sur Batoumi, le gouvernement géorgien envoie des émissaires, sous la direction de Grigol Lortkipanidzé, ministre de l'Education et adjoint du Chef du gouvernement, négocier avec les troupes russes, le 15 mars. Ces négociations ont pour but de faire retarder l'avancée de l'Armée rouge.

Le Parlement se réunit une dernière fois en session, les 15 et 16 mars. Les parlementaires votent un mandat à des membres du gouvernement qui devront, de l'étranger, continuer la résistance et lutter pour l'indépendance de la Géorgie. C'est sous les bombardements des canons russes et turcs que cette séance se déroule.

L'état se resserre autour des dernières forces armées géorgiennes, le 17 mars, Noé Jordania, fait relâcher les dirigeants bolcheviques géorgiens, prisonniers à Batoumi et leur demande de négocier avec les troupes russes, une trêve qui permettra aux troupes géorgiennes de reprendre Batoumi, afin « de conserver Batoumi et sa région, au sein de la Géorgie, quel que soit le régime ».

Dans la nuit du 17/18 mars, les membres du gouvernement, mandatés pour continuer la lutte s'embarquent sur un navire italien. Les 17,18 et 19 mars, les troupes armées géorgiennes, sous le commandement du Général Mazniachvili, après avoir combattues près de 6 semaines contre un ennemi supérieur en nombre et en armement, luttent contre les nouvelles troupes fraîches turques. Les combats sont âpres et acharnés, quartier après quartier, rue après rue, et l'impossible devient réalité, l'armée géorgienne écrase l'armée turque, qui s'enfuit dans un désordre le plus complet ¹.

¹ « Moscou et la Géorgie martyre » livre de Raymond Duguet : Le 18, des troupes rouges

განლაგებულნი, პირდაპირ შეუტეეს საქართველოს ტერიტორიას. მიუხედავად გმირული წინააღმდეგობისა თბილისის გარშემო, მთავრობა, იმისათვის, რომ ალყაში არ მოქცეულიყო, იძულებული გახდა, ქვეყნის დასავლეთისკენ წასულიყო, ჯერ ქალაქ გორში, შემდეგ რიკოთი-ხაშურის ხეობაში, რომელიც ქვეყნის დასავლეთ და აღმოსავლეთ ნაწილებს ყოფს. ხეობა შეიძლებოდა გამაგრებულიყო, მაგრამ ქუთაისი, ქვეყნის მეორე ქალაქი, ნითელი არმიის VIII და IX რაზმების საფრთხის წინაშე იდგა, რომელთაც უკვე დაიპყრეს აფხაზეთი და სამხრეთ ოსეთის რეგიონი. იმისათვის, რომ ალყაში არ მოქცეულიყვნენ, მთავრობა და შეიარაღებული ძალები, რომელნიც აგრძელებდნენ რესპუბლიკის დაცვას, გადანყევტენ, ბათუმში გაიხიზნონ, ქალაქში, რომელიც შავი ზღვის სანაპიროზეა განლაგებული და ძლიერადაა გამაგრებული. თუმცა, ქემალისტთი თურქეთი, რომელმაც დახმარება აღუთქვა საქართველოს მთავრობას, ნილაბს იხსნის და, ბოლშევიკებთან თანხმობის გაფორმების შემდეგ, თავს ესხმის საქართველოს. თურქეთის შეიარაღებული ძალები, ბათუმის დაპყრობის შემდეგ, ფორსირებული მარშით ცდილობს, ქალაქი მტურმით აიღოს. ახლა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა იძულებულია, იბრძოდოს ორი სხვადასხვა ქვეყნის შეიარაღებული ძალების წინააღმდეგ – ბოლშევიკების ოთხი არმიისა და თურქული არმიის წინააღმდეგ. ბათუმის ბრძოლა იწყება.

1921 წლის 17-20 მარტი, ბათუმის ბრძოლა

მთავრობა, პარლამენტი, არმია და ეროვნული გვარდია ჩადის ბათუმში, სამხრეთიდან და დასავლეთიდან გარშემორტყმულნი თურქული ჯარებით, რომელნიც იპყრობენ მიდამოებს, ბოლშევიკური არმიაც ფეხდაფეხ მოჰყვებათ. ხედავდნენ რა ბრძოლის დასასრულს და ხაფანგში მოქცეულ ბათუმს, საქართველოს მთავრობამ 15 მარტს გაგზავნა წარმომადგენლები, გრიგოლ ლორთქიფანიძის – განათლების მინისტრი და მთავრობის თავმჯდომარის მოადგილე – მეთაურობით, რათა მოლაპარაკება ეწარმოებინათ რუსულ ჯარებთან. ამ მოლაპარაკებების მიზანი იყო ნითელი არმიის წინსვლის პროცესის შეყოვნება.

პარლამენტი უკანასკნელ სხდომაზე შეიკრიბა 15/16 მარტს. პარლამენტარებმა მანდატი მისცეს მთავრობის წევრებს, უცხოეთიდან გაეგრძელებინათ ბრძოლა საქართველოს დამოუკიდებლობისთვის. ეს სხდომა რუსული და თურქული ყუმბარ-სატყორცების ხმაურის ფონზე მიმდინარეობდა.

მარყუჟი ვიწროვდება უკანასკნელი ქართული შეიარაღებული ძალების ირგვლივ, 17 მარტს ნოე ჟორდანიას ათავისუფლებს ქართველი ბოლშევიკების ლიდერებს, რომელნიც ბათუმში იყვნენ პატიმრები და მათ სთხოვს რუსულ ჯარებთან მოლაპარაკებას, დროებითი ზავი, რომელიც ქართულ ჯარს ბათუმის ალების საშუალებას მისცემს, რათა „შეინარჩუნონ ბათუმი და მისი რეგიონი საქართველოს ფარგლებში, ნებისმიერი რეჟიმის პირობებში“.

17/18 მარტის ღამეს მთავრობის წევრები, რომელთაც საზღვარგარეთიდან ბრძოლის მანდატი ჰქონდათ მიღებული, სხდებიან იტალიურ გემში. 18 და 19 მარტს საქართველოს შეიარაღებული ჯარები, გენერალი მაზნიაშვილის სარდლობით,

კავკასიის სამხრეთის სამი რესპუბლიკისა და ჩრდილოეთი კავკასიის მთიელთა რესპუბლიკასთან ერთად სამხედრო ალიანსი შექმნა, უშედეგო აღმოჩნდა, რადგან სომხეთი აზერბაიჯანთან ნებისმიერ კავშირზე უარს აცხადებდა, რადგან ისინი თურქებთან იყვნენ დაახლოებული.

Cette bataille sanglante, mais victorieuse se déroule devant les troupes russes qui attendent leur heure.

Batoumi et sa région resteront géorgiennes.

Le 20 mars 1921, l'armée géorgienne est démobilisée, la République démocratique de Géorgie vient de vivre ses derniers jours. Aucune capitulation n'a été signée, les représentants de son gouvernement, mandaté par le Parlement, vont continuer la lutte de l'étranger, les militants socialistes¹, restent en Géorgie et commencent avec les citoyens restés fidèles à la République, une longue résistance qui va durer, sous différentes formes, pendant plus de 30 ans. Ça, c'est une autre histoire, que le peuple géorgien, ses savants, historiens, chercheurs et ses dirigeants se doivent d'écrire.

approchaient donc de Batoumi par chemin de fer, tandis que, dans la ville, la bataille déjà faisait rage, entre Géorgiens et Turcs. Les bolcheviks, alors, de s'arrêter, sans pénétrer dans la place, jouant maintenant le rôle de spectateurs. Le 19 mars vit, je ne dirai pas la défaite, mais la déroute des Turcs, entièrement expulsés de la place forte. Le gouvernement géorgien était déjà, à ce moment, en pleine mer sans qu'avant son départ aucun traité ait pu être signé avec les rouges. C'est enfin à Batoumi que ces vaillants défenseurs du sol natal ont écrit, dans l'histoire de la Géorgie, l'une des pages les plus belles, nous faisant assister à un spectacle dont on trouve peu d'exemples dans l'histoire. Celui d'une armée refoulée pied à pied par l'envahisseur, d'une armée qui, luttant pendant cinq semaines, a effectué, par le froid et la neige, sans cesser de combattre, et en bon ordre, une retraite d'environ deux cent cinquante kilomètres, et qui possède encore assez de force morale et d'énergie pour – quoique sachant que c'en est fait de l'indépendance de sa patrie – non seulement lutter avec avantage contre des troupes toutes fraîches et composées de soldats qui comptent parmi les plus courageux du monde, les Turcs, mais encore leur infliger une défaite telle que les forces turques, battues et désorganisées, s'enfuient en désordre !

¹ « Mon Passé » de Noé Jordania : Le Parlement n'a envoyé en mission à l'étranger que le seul gouvernement. Et nous n'emmenâmes avec nous que ceux qui pouvaient nous être utiles, qui pouvaient rendre des services techniques. Tous les autres ont fui leur pays de leur propre initiative. Notre mot d'ordre était : rester au pays, pour continuer, avant tout, la lutte politique et se tenir aux côtés de la population. C'est par une mesure spéciale que fut rendue possible l'envoi à l'étranger du Présidium du parlement, en tant que représentation juridique de celui-ci et pour travailler de concert avec le gouvernement. Aucun social-démocrate, organisateur connu ou militant, ne partit de son propre chef. Au contraire, le parti décida de rester sur place à Batoumi avec la population.

თითქმის ექვსკვირიანი უთანასწორო – როგორც რიცხობრივად, ასევე შეიარაღებით – ბრძოლის შემდეგ, იბრძვიან ახალი, ძლიერი თურქული ჯარების წინააღმდეგ. შეტაკებები სასტიკი და უღმრთებელია, უბან-უბან და ქუჩა-ქუჩა, ქართული ჯარი ანადგურებს თურქულ ჯარს, რომელიც ყველაზე უფრო უნესრიგოდ გარბის ბრძოლის ველიდან.¹

ეს სისხლისმღვრელი და ვირტუოზული ბრძოლა რუსეთის ჯარების წინაშე გაიმართა, რომელნიც თავის დროს ელოდნენ.

ბათუმი და მისი რეგიონი საქართველოს კუთვნილებაში დარჩა.

1921 წლის 20 მარტს ქართული ჯარი დემობილიზებულია, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა არსებობის უკანასკნელ დღეებს ითვისებს. არავითარი კაპიტულაცია არ ყოფილა ხელმოწერილი, პარლამენტის მიერ მანდატირებული მთავრობის წევრები ბრძოლას უცხოეთიდან გააგრძელებენ, სოციალისტი² აქტივისტები საქართველოში რჩებიან და, რესპუბლიკის ერთგულ მოქალაქეებთან ერთად, სხვადასხვა ფორმით, იწყებენ გრძელვადიან წინააღმდეგობას, რომელიც 30 წელი გაგრძელდა. ეს უკვე სხვა ისტორიაა, რომელიც ქართველმა ხალხმა, მეცნიერებმა, ისტორიკოსებმა, მკვლევრებმა და მათმა მმართველებმა უნდა დაწერონ.

¹ რეიმონ დიუგე, „მოსკოვი და ნამებული საქართველო“: „18 რიცხვია, ნითლების არმია ბათუმს რკინიგზის ხაზის მხრიდან უახლოვდება, მაშინ, როდესაც ქალაქში უკვე გაცხარებული ბრძოლა ქართველებსა და თურქებს შორის. ბოლშევიკები, ბრძოლის ველზე შეუსვლელოდ, მაყურებლის როლს ირგებენ. 19 მარტი დადგა, მარცხს ვერ დაეარქმევდი, მაგრამ ეს იყო დიდი არეულობა თურქებში, რომელნიც სრულად განიდევნენ გამაგრებული მოედნიდან. საქართველოს მთავრობა, ამ დროისთვის, უკვე შუა ზღვაში იყო, მათ გამგზავრებად არანაირი ხელშეკრულება არ შეიძლება გაფორმებულიყო ნითლებთან. დაბოლოს, სწორედ ბათუმში დანერგეს სამშობლოს მამაცმა მცველებმა საქართველოს ისტორიის ყველაზე ლამაზი გვერდები. დამყრობის მიერ ფეხდაფეხ შევინროებული შეიარაღებული ძალები, რომელნიც ხუთი კვირის მანძილზე შეუჩერებლად იბრძოდნენ სიცივესა და თოვლში, ინარჩუნებდნენ წესრიგს, უკან დაიხიეს დაახლოებით ორასი კილომეტრით, და მაინც შეინარჩუნეს საკმარისი მორალური და ფიზიკური ძალა იმისათვის, რომ – თუმც იცოდნენ, რომ ეს ყველაფერი სამშობლოს დამოუკიდებლობის დასასრული იყო – არა მხოლოდ წარმატებით ებრძოლათ ჯარების წინააღმდეგ, რომელნიც შესანიშნავ ფორმაში იყვნენ და დაკომპლექტებული იყვნენ მსოფლიოს ყველაზე მამაცი ჯარისკაცებით, თურქებით, და ამასთანავე, ისეთი ზარალი მიეყენებინათ თურქული შეარაღებული ძალებისთვის, რომ მათში არეულობა შეეტანათ და ასეთი არეულობა ეიძულებინათ, გაქცეულიყვნენ!“

² ნოე ჟორდანი, „ჩემი წარსული“: პარლამენტმა მისიით მხოლოდ ერთი მთავრობა გაგზავნა. ჩვენ კი მხოლოდ ის ადამიანები წავიყვანეთ თან, რომელნიც საქმეს გამოადგებოდნენ, რომელნიც ტექნიკურ დახმარებას გაგვინებდნენ. სხვა დანარჩენი საკუთარი ინიციატივით გაიქცნენ ქვეყნიდან. ჩვენი მითითება იყო: ქვეყანაში დარჩენა, უპირველესი მიზანი უნდა ყოფილიყო პოლიტიკური ბრძოლა და ხალხის გვერდით დგომა. მხოლოდ საგანგებო კრიტიკიუმით დაუმეცეს საპარლამენტო პრეზიდენტის საზღვარგარეთ გაგზავნის საშუალება, როგორც მისი იურიდიული წარმომადგენლობის, მთავრობასთან თანამშრომლობისთვის. არც ერთი სოციალ-დემოკრატი, ცნობილი ორგანიზაციური ან მებრძოლი არ გამგზავრებულია თავის მეთაურთან ერთად, მეტიც, პარტიამ გადანაწილა, ადგილზე, ბათუმში, დარჩენილიყო, მოსახლეობასთან ერთად.

Chapitre 10.

LE GOUVERNEMENT DEMOCRATIQUE DE LA GEORGIE, FORCE DIRIGEANTE ET ACTIVE DE LA RESISTANCE A L'OCCUPATION SOVIETIQUE

La Russie soviétique installe son régime par la terreur. Le nouveau pouvoir, complètement dépendant de Moscou, détruit toutes les formes étatiques démocratiques, efface toute forme de liberté démocratique, remplace la réforme agraire par la collectivisation forcées des terres et saborde le mouvement coopératif.

Toutes les couches de la population participent à la résistance de différentes manières : manifestations politiques, boycottage des institutions bolcheviques, grèves, pétitions etc...

En août 1924, le Parti Social-démocrate de Géorgie est à l'initiative de l'insurrection générale, qui libère la moitié du pays. Il coordonne l'action entre le gouvernement en exil en France et les ses forces clandestines en Géorgie. L'Insurrection nationale dure 2 semaines, mais est réprimée par le sang avec une sauvagerie inouïe. Les troupes russes massacrent les civils habitants les villes pris comme otages. Il y a des milliers de morts, des exécutions, des déportations massives et des villages entiers détruits. Les grandes puissances n'interviennent pas, encore une fois et préparent, au niveau des instances internationales, la reconnaissance de l'URSS.

Le gouvernement en exil, en relation avec les forces d'opposition est à l'initiative ou soutient tous les mouvements qui luttent contre les forces d'occupation.

Le Parti Social-démocrate de Géorgie continue la lutte :

- à l'étranger : de 1923 à 1939, Irakly Tsereteli et Constantin Gvardjaladzé participent à l'exécutif de l'Internationale Socialiste. De nombreux militants socialistes géorgiens, au péril de leur vie, passent clandestinement la frontière turco-géorgienne et prennent contact avec les organisations clandestines du parti Social-démocrate jusqu'en 1953. Le Bureau à l'étranger du Parti Social-démocrate de Géorgie fait connaître la question géorgienne par de nombreuses publications.
- en Géorgie : de 1921 à 1953, les organisations clandestines du Parti Social-démocrate de Géorgie fonctionnent et soutiennent tous les mouvements populaires antisoviétiques. La social-démocratie géorgienne est la principale cible de la Tcheka, du Guépéou ou du NKVD ; 8 sur 10 des déportés, et 2 sur 3 des fusillés sont des militants socialistes.

Les dirigeants communistes géorgiens qui défendent des thèses « nationales », sont écartés des instances dirigeantes et ensuite sont victimes des différentes purges.

საქართველოს დემოკრატიული მთავრობა, მმართველი ძალა და წინააღმდეგობის გამწვანება არმია საბჭოთა ოკუპაციამდე

საბჭოთა რუსეთმა თავისი რეჟიმი ტერორით დაამყარა. ახალმა ხელისუფლებამ, რომელიც მთლიანად დამოკიდებული იყო მოსკოვზე, გაანადგურა დემოკრატიული სახელმწიფოებრივი ფორმები, ნაშალა დემოკრატიული თავისუფლება, აგრარული რეფორმა შეცვალა იძულებითი კოლექტივიზაციით და ჩაშალა კოოპერატიული მოძრაობა.

მოსახლეობის ყველა სეგმენტი ჩართული იყო წინააღმდეგობის გაწევის სხვადასხვა ფორმებში: პოლიტიკური მანიფესტაციები, ბოლშევიკური ინსტიტუციების ბოიკოტი, გაფიცვები, პეტიციები და სხვ.

1924 წლის აგვისტოში, საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტია საყოველთაო აჯანყების ინიციატორია, რომელიც ათავისუფლებს ქვეყნის ნახევარს. პარტია შეთანხმებულად მოქმედებს საფრანგეთში გადასახლებაში მყოფ მთავრობასა და საქართველოში არსებულ ფარულ ძალებს შორის. ეროვნული აჯანყება ორი კვირა გრძელდება, მაგრამ წარმუდგენელი სისასტიკით სისხლში ჩაახშვეს. რუსულმა ჯარებმა ქალაქებიდან მძევლად აყვანილი სამოქალაქო პირები დახოცეს. ათასობით სიკვდილით დასჯილი, მასობრივი გადასახლებები და განადგურებული სოფლები. დიდი სახელმწიფოები კი არც ახლა ჩაერთვნენ და, საერთაშორისო ინსტანციების დონეზე, ამზადებდნენ სსრკ-ის აღიარებას.

ოპოზიციურ ძალებთან თანამშრომლობაში ჩართული გადასახლებაში მყოფი მთავრობა ინიციატორია ან მხარს უჭერს ყველანაირ მოძრაობას, რომელიც ოკუპაციის წინააღმდეგ არის მიმართული.

საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტია აგრძელებს ბრძოლას:

- საზღვარგარეთ: 1923 წლიდან 1939 წლამდე, ირაკლი წერეთელი და კონსტანტინე გვარჯალაძე მონაწილეობას იღებენ საერთაშორისო სოციალისტურ აღმასრულებელ ორგანოში. ბევრი ქართველი სოციალისტი აქტივისტი, საკუთარი სიცოცხლის საფრთხის ქვეშ ჩადების ფასად, ფარულად კვეთდა თურქულ-ქართულ საზღვარს და კავშირს ამყარებდა სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ფარულ ორგანიზაციებთან 1953 წლამდე. საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის საზღვარგარეთის ოფისმა საქართველოს საკითხი ცნობილი გახადა მრავალრიცხოვანი პუბლიკაციებით.
- საქართველოში: 1921 წლიდან 1953 წლამდე საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ფარული ორგანიზაციები ფუნქციონირებენ და მხარს

Pendant la seconde guerre mondiale, le Gouvernement géorgien en exil réaffirme qu'il est du côté de la Démocratie et contre la Dictature.

Sur les 700 000 géorgiens mobilisés dans l'Armée Rouge, envoyés sur les fronts les plus menacés, plus de 350 000 périssent, représentant ainsi près de 10% de la population, alors que jamais la Géorgie ne fut occupée par les troupes allemandes.

En 1953, après la mort de Noé Jordania, président de la République Démocratique de Géorgie, les derniers maquis qui ne sont pas détruits, sans aucune relation, avec l'opposition à l'étranger, arrêtent leur action.

უჭერენ ანტისაბჭოურ ყველა მოძრაობას. ქართული სოციალ-დემოკრატია ჩეკას, გეპუს და შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატის ძირითადი სამიზნეა; სოციალისტი მებრძოლების ყოველი 10 ადამიანიდან 8 გადასახლებულია და ყოველი 3 ადამიანიდან 2 დახვედრილია.

ქართველი კომუნისტი მმართველები, რომელნიც „ეროვნულ“ თეორიას იცავდნენ, ჩამოაშორეს მმართველ ინსტანციებს და შემდგომ სხვადასხვა რწმენის პოლიტიკის მსხვერლნი გახდნენ.

მეორე მსოფლიო ომის დროს, გადასახლებაში მყოფი საქართველოს მთავრობა კიდევ ერთხელ ამტკიცებს, რომ დემოკრატიის მომხრეა და დიქტატურის წინააღმდეგი.

წითელ არმიას მობილიზებული 700 000 ქართველიდან, რომელნიც ყველაზე უფრო სახიფათო ფრონტზე გაგზავნეს, 350 000 დაიღუპა, ეს რიცხვი მოსახლეობის თითქმის 10%-ს წარმოადგენდა, მაშინ როდესაც საქართველო გერმანული ჯარების ოკუპაციაში არ მოყოლილა.

1953 წელს, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობის თავმჯდომარე ნოე ჟორდანიას გარდაცვალების შემდეგ, უკანასკნელი პარტიზანები, რომელნიც ცოცხლები გადარჩნენ და არ ჰქონდათ კავშირი საზღვარგარეთ არსებულ ოპოზიციურ ძალებთან, წყვეტენ მოქმედებას.

Chronologie

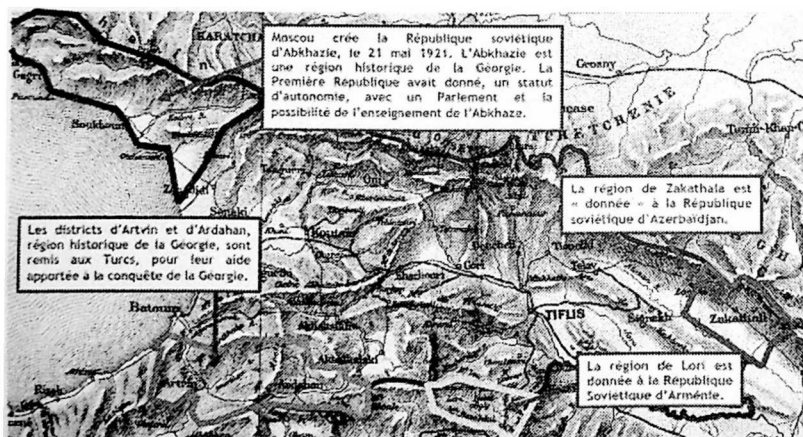
Le 10 avril 1921 : Avec l'autorisation des troupes d'occupation, le Comité Central du parti Social-démocrate de Géorgie organise une réunion publique où 3 000 personnes y participent. Le parti social-démocrate publie une motion où il déclare :

1. Vers le Socialisme par la Démocratie,
2. L'indépendance de la Géorgie demeure toujours l'une des bases de son action,
3. Vu les conditions anormales et compliquée, dans lesquelles se trouve la Géorgie nous trouvons désirable que l'Internationale Ouvrière intervienne amicalement dans les rapports intérieurs au sein de la classe ouvrière de Géorgie. Nous voudrions que les deux courants du mouvement ouvrier de l'Europe – socialiste et communiste – forment une commission mixte sous le contrôle de laquelle aurait lieu, en Géorgie, un vote libre qui traduirait la volonté des travailleurs du pays.

Mai 1921 : Les troupes d'occupation arrêtent plus de 2 000 militants du parti social-démocrate.

D'avril à novembre, le Comité Révolutionnaire met en application sa politique d'occupation. Ses premières décisions concernant les frontières de la Géorgie et des autres états caucasiens :

- L'Abkhazie, arrachée à la Géorgie, devient une République semi-indépendante,
- La région de Zakathala est « remise » à l'Azerbaïdjan,
- Une partie du district de Bortchalo, la région de Lori est « donnée » à l'Arménie,
- Une partie de la région de Batoum, Ardahan et Artvin est laissée à la Turquie,
- Batoum devient un port franc.

ქრონოლოგია

1921 წლის 10 აპრილი: საოკუპაციო ჯარების ნებართვით, საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ცენტრალური კომიტეტი სახალხო კრებას აწყობს, რომელშიც 3 000 ადამიანი მონაწილეობს. სოციალ-დემოკრატიული პარტია აქვეყნებს სიტყვას, სადაც აცხადებს:

1. ჩვენი პოლიტიკური ხაზი, თავის მთლიანობაში, რჩება ახალ პირობებში, იმავეში, რომელშიც იყო მანამდე: დემოკრატიული სოციალიზმის მიმართულებით;
2. სოციალ-დემოკრატიული პარტიისთვის საქართველოს დამოუკიდებლობა საქმიანობის საბაზო ელემენტად რჩება და ეს უკანასკნელი კვლავაც დამოუკიდებლობის გაძლიერების ტენდენციას შეინარჩუნებს;
3. ვხედავთ რა იმ არანორმალურ და რთულ პირობებს, რომელშიც საქართველო აღმოჩნდა, ვფიქრობთ, სასურველია, მუშათა ინტერნაციონალი მეგობრულად ჩაერიოს საქართველოს მუშათა კლასის შიდა ურთიერთობებში;

ჩვენ გვსურს, რომ ევროპელ მუშათა ორივე მოძრაობამ – სოციალისტურმა და კომუნისტურმა – შექმნას შერეული კომისია, რომელიც საქართველოში გააკონტროლებს თავისუფალ არჩევნებს ქვეყნის მშრომელთა სურვილის გამოხატვის მიზნით.

1921 წლის მაისი: საოკუპაციო ჯარებმა 2 000-ზე მეტი სოციალ-დემოკრატიული პარტიის აქტივისტი დააკავეს.

აპრილიდან ნოემბრამდე: რევოლუციურმა კომიტეტმა საოკუპაციო პოლიტიკის გატარება დაიწყო.

საზღვრების შესახებ მიღებული პირველი გადაწყვეტილებები:

- აფხაზეთი ხდება ნახევრად დამოუკიდებელი რესპუბლიკა;
- ზაქათალას რეგიონი „გადაეცემა“ აზერბაიჯანს;
- ბორჩალოს ოლქის ნაწილი, ლორეს რეგიონი „მიეცეს“ სომხეთს;
- ბათუმის რეგიონის ნაწილი, არდაჰანი და ართვინი დარჩეს თურქეთს;
- ბათუმი გადაიქცეს თავისუფალ პორტად.

ნითელი არმიის 120 000 ჯარისკაცი მოსახლეობის ხარჯზე ცხოვრობს და ტერორის ქვეშ ჰყავთ სოფლები.

„საბჭოთა საქართველოს“ პირველი წვლილი „საბჭოთა რუსეთისთვის“, ქვეყნის სისტემატიურ ძარცვაში გამოიხატებოდა.

სამხრეთ რუსეთის დამპყველელ მოსახლეობა ჩამოსახლებულია საქართველოში.

რუსი სახელმწიფო მოხელეები დაინიშნენ ქვეყნის მასშტაბით არსებულ ადმინისტრაციულ ერთეულებში, აქედან გამომდინარე, რუსული ენა თანდათანობით ოფიციალური ენა გახდა.

ახალი ხელისუფლება ცდილობს „გაანადგუროს“ ძველი რესპუბლიკის ორგანიზაცია:

Les 120 000 soldats de l'Armée Rouge stationnée en Géorgie, vivent complètement sur la population et terrorisent les villages.

Les premières contributions de la « Géorgie soviétique » à la « Russie soviétique » se traduisent par un pillage systématique du pays.

Des populations affamées de la Russie du Sud sont déportées et installées en Géorgie.

Des fonctionnaires russes sont nommés dans toutes les administrations, de ce fait le russe est devenu la langue officielle, peu à peu.

Le nouveau pouvoir essaie de « casser » l'organisation de l'ancienne République :

- Les organisations ouvrières sont démantelées et des ouvriers géorgiens sont déportés en Russie pour y être remplacés par des ouvriers venant de Russie,
- Les coopératives sont pillées et ne peuvent plus fonctionner et peu à peu, sont remplacées par les coopératives d'état, imposées par Moscou,
- La gestion des villages est donnée ou à des fonctionnaires russes, à des collaborateurs du nouveau pouvoir ou à des repris de justice libérés en échange de leur docilité.

Simultanément avec la destruction des institutions démocratiques de la République, le peuple géorgien se voit privé de toutes les libertés dont il avait joui depuis la révolution de 1917 :

- Les journaux non communistes, sont fermés (même les organes des syndicats ouvriers et des sociétés coopératives),
- Les réunions sont interdites (même les réunions dépourvues de caractère politique),
- Les partis qui tentent de défendre la liberté du peuple sont persécutés,
- Les citoyens sont constamment menacés de perquisitions et d'arrestations,
- Les tribunaux indépendants qui constituaient une garantie efficace des droits des citoyens sont remplacés par l'inquisition des Commissions Extraordinaires « Tcheka »,
- Personne n'est sûr de sa liberté ni même de sa vie.

On arrête, par dizaines, ceux qui sont coupables, aux yeux des bolcheviks, d'avoir défendu leur pays dans les rangs de la Garde Nationale et de l'Armée Républicaine. On persécute les anciens fonctionnaires de la République. On procède à des exécutions sommaires.

Mais, c'est surtout contre les socialistes que les occupants dirigent leurs persécutions. Le nombre des membres du parti socialdémocrate emprisonnés s'élève à environ 3 000.

Le 21 mai 1921 : Création de la République Soviétique d'Abkhazie. Cette création supprime 1/8e du territoire historique de la Géorgie.

Le 10 juin 1921 : Les représentants des 4 gouvernements caucasiens en exil (Arménie, Azerbaïdjan, Géorgie et Nord Caucase) créent « un Comité Paritaire pour l'Indépendance ».

Juin 1921 : Les forces d'occupation organisent une réunion publique à Koutaïssi. Pour augmenter l'intérêt de cette réunion, les organisateurs lui donnèrent l'aspect d'une séance de tribunal. Après que des orateurs communistes eurent prononcé des discours

- მუშათა ორგანიზაციები დაშლილია და ქართველი მუშები რუსეთში არიან გადასახლებულნი, რათა ისინი რუსეთიდან ჩამოსულმა მუშებმა ჩაანაცვლონ;
- კოოპერატივები გაძარცვულია და ფუნქციონირება აღარ შეუძლია, ნელ-ნელა ისინი სახელმწიფო კოოპერატივებმა ჩაანაცვლა, რომელიც მოსკოვის მიერ იძულებით იქნა შემოთავაზებული;
- სოფლების მართვა დავალა ან რუს სახელმწიფო მოხელეებს, ან ახალ ხელისუფლებასთან თანამშრომლობაში მყოფ პირებს, ან ყოფილ მსჯავრდებულებს, რომელნიც გათავისუფლებულნი იყვნენ მორჩილების სანაცვლოდ.

რესპუბლიკის დემოკრატიული ინსტიტუციების განადგურების პარალელურად, ქართველი ხალხი ყოველგვარი თავისუფლების გარეშე დარჩა, რომლითაც ისინი 1917 წლის რევოლუციის შემდეგ სარგებლობდნენ:

- არაკომუნისტური გაზეთები დაიკეტა (მუშათა სინდიკატის ორგანოები და კოოპერატიული საზოგადოებებიც კი);
- კრებები აიკრძალა (არაპოლიტიკური ხასიათის კრებებიც კი);
- პარტიები, რომელნიც ხალხის თავისუფლების დაცვას ცდილობენ, განიდევნენ;
- მოქალაქეები გამუდმებულად გადასახლებისა და თავისუფლების აღკვეთის საფრთხის ქვეშ არიან;
- თავისუფალი სასამართლოები, რომელნიც მოქალაქეთა უფლებების დაცვის გარანტი იყო, ჩაანაცვლა „ჩეკას“ საგანგებო კომისიის ინკვიზიციამ;
- აღარავის აქვს საკუთარი თავისუფლებისა და სიცოცხლის გარანტია.

აქავებენ ათეულობით ეროვნული გვარდიისა და რესპუბლიკური არმიის რიგებიდან მათ, ვინც ბოლშევიკების თვალში დამნაშავეები არიან საკუთარი ქვეყნის დაცვაში. დევნიან რესპუბლიკის ყოფილ სახელმწიფო მოხელეებს. ატარებენ ეგზეკუციებს.

უპირველესად დევნიან სოციალისტებს. სოციალ-დემოკრატიული პარტიის წევრების უმრავლესობა დაპატიმრებულია, მათი რიცხვი დაახლოებით 3 000-ს აღწევს.

1921 წლის 21 მაისი: აფხაზეთის საბჭოთა რესპუბლიკის შექმნა. ეს ფაქტი საქართველოს ისტორიული ტერიტორიის 1/8-ს უქმნის საფრთხეს.

1921 წლის 10 ივნისი: გადასახლებაში მყოფი ოთხი კავკასიური მთავრობების (სომხეთი, აზერბაიჯანი, საქართველო, ჩრდილოეთი კავკასია) წარმომადგენლები ქმნიან „პარიტეტულ კომისიას დამოუკიდებლობისთვის“.

1921 წლის ივნისი: საოკუპაციო ძალები ქუთაისში სახალხო კრებას აწყობენ. კრების მიმართ ინტერესის გაზრდის მიზნით, ორგანიზატორები მას სასამართლო სხდომის სახეს აძლევენ. მას შემდეგ, რაც კომუნისტმა ორატორებმა საკუთარი სიტყვა წარმოსთქვეს, სადაც დემოკრატიული მთავრობის თავმჯდომარე ნოე ჟორ-

accusant de tous les crimes le président du gouvernement démocratique, Noé Jordania, le public fut invité à rendre son verdict sur Jordania et Lénine, et l'on passa au vote. Le verdict rendu à l'unanimité fut le suivant : « confiance à Jordania, peine capitale pour Lénine ! ».

Ce vote donna lieu à de nouvelles répressions de la part des bolcheviks. Les arrestations commencèrent à la porte même de la réunion.

Du 2 mai au 4 juillet 1921 : débute le travail de la Commission chargée d'étudier les limites de chaque « République » caucasienne.

Le 5 juillet 1921, Staline convoque les ouvriers de Tiflis afin de les haranguer et leur faire ressortir tous les avantages du communisme. Plus de 5000 ouvriers se rendent à la réunion. Mais pas une parole de bienvenue n'accueille l'apparition du Commissaire. Les premiers mots de l'orateur qui félicite les ouvriers d'avoir secoué le joug menchevique déclenchent une tempête de cris d'indignation.

Cet échec de Staline amène la démission de Makharadzé, qui avait occupé jusqu'alors le poste de président du Conseil des Commissaires du peuple. Il est remplacé par Boudou Mdivani et c'est alors que la terreur bolchevique redouble.

Le 6 août 1921 : 3449 ouvriers de Tiflis signent un appel qu'ils adressent aux organisations ouvrières européennes.

Le 12 août 1921 : Intervention d'Akaki Tchenkeli au Conseil suprême des Alliés, pour demander « l'évacuation des troupes d'occupation russe du Caucase »

Le 23 août 1921 : Akaki Tchenkeli et Aharonian sont reçus par Aristide Briand, président du Conseil suprême des Alliés.

Tédo Glonti, ancien responsable du parti social-fédéraliste, rallié au nouveau pouvoir des occupants, précise les règles des élections qui doivent se dérouler du 3 au 10 décembre 1921 :

« Le parti social-démocrate et les autres partis antibolcheviques ne peuvent se présenter aux élections... »

Septembre et octobre 1921 : Premières élections dans les coopératives. Les candidats communistes n'obtiennent que 3 % des voix, les candidats socialistes 95 %. Les élections sont cassées et les communistes nomment tous leurs délégués.

Du 8 et 17 octobre 1921 : les organisations syndicales géorgiennes organisent des réunions, décident de rédiger une pétition au « Comité Révolutionnaire » et de la présenter aux partis politiques nationaux.

Le 24 octobre, une délégation composée de 9 personnes se présente au palais gouvernemental, siège du Comité Révolutionnaire. Après des heures d'attente, la délégation est conviée à revenir et au moment de repartir, tous les membres sont arrêtés et envoyés à la prison de Métékhi, après avoir été interrogés au siège de la Tcheka (commission extraordinaire).

Le 28 octobre, un tract circule dans toute la ville, informant les habitants de Tiflis de l'arrestation de la Délégation.

Le 29 octobre, dans les 2 journaux communistes, « Le Communiste » et « Pravda Grousi » Boudou Mdivani, fait une déclaration invitant à sévir envers « les contre-révolutionnaires, les nationalistes, les sociaux-démocrates et les ouvriers ».

დანიას კრიმინალურ ქმედებებში სდებდნენ ბრალს, საზოგადოებას მოუწოდებს, ვერდიქტი გამოეთქვანათ ჟორდანიასა და ლენინისთვის, რის შემდეგაც კენჭისყრის პროცესზე გადავიდნენ. ერთხმად მიღებული განაჩენი შემდეგი იყო: „*ნდობა ჟორდანიას, სიკვდილით დასჯა ლენინს!*“

ამ ხმის მიცემის პროცესმა, ბოლშევიკების მხრიდან, ახალ რეპრესიებს დაუდო საფუძველი. დაჭერები კრების მომენტიდან დაიწყო.

1921 წლის 2 მაისიდან 4 ივლისამდე: მუშაობას იწყებს კავკასიის „რესპუბლიკების“ საზღვრების შემსწავლელი კომისია.

1921 წლის 5 ივლისი: იოსებ სტალინი იბარებს თფილისის მუშებს, რათა მათ სიტყვით მომართოს და კომუნიზმის უპირატესობა გააცნოს. 5 000-ზე მეტი მუშა გამოცხადდა კრებაზე. მაგრამ არც ერთი მისასალმებელი სიტყვა არ მოჰყვა კომისრის გამოჩენას. ორატორის პირველმა სიტყვებმა, რომელიც მუშებს მენშევიკური უღლის მოშორებას ულოცავდა, აღშფოთების ტალღა გამოიწვია.

სტალინის ამ მარცხმა მახარაძის სამსახურიდან გადადგომა გამოიწვია, რომელსაც აღნიშნულ დღემდე სახალხო კომისართა საბჭოს თავმჯდომარის თანამდებობა ეკავა. ის ჩაანაცვლა ბუდუ მდივანმა და სწორედ ამის შემდეგ ბოლშევიკური ტერორი ორმაგდება.

1921 წლის 6 აგვისტო: 3449 მუშა თფილისიდან ხელს აწერს მიმართვას, რომელსაც მუშათა ევროპულ ორგანიზაციებში აგზავნიან.

1921 წლის 12 აგვისტო: აკაკი ჩხენკელის გამოსვლა „*კავკასიიდან რუსული საოკუპაციო ჯარების გაყვანის*“ მოთხოვნით თანამოკავშირეთა უმაღლეს საბჭოზე.

1921 წლის 23 აგვისტო: აკაკი ჩხენკელი და აპარონიანი თანამოკავშირეთა უმაღლესი საბჭოს თავმჯდომარემ, არისტიდე ბრიანმა, მიიღო.

სოციალ-ფედერალისტთა პარტიის ყოფილი პასუხისმგებელი პირი, თედო ლლონტი, რომელიც ოკუპანტთა ახალ ხელისუფლებასთან გაერთიანდა, 1921 წლის 3 დეკემბრიდან 10 დეკემბრამდე ჩასატარებელი არჩევნების წესებს აზუსტებს: „*სოციალ-დემოკრატიულ პარტიას და სხვა ანტიბოლშევიკურ პარტიებს არ აქვთ არჩევნებში მონაწილეობის უფლება...*“

1921 წლის სექტემბერი და ოქტომბერი: პირველი არჩევნები საბჭოებში. კომუნისტმა კანდიდატებმა ხმათა მხოლოდ 3% მოიპოვეს, სოციალისტებმა – 95%. არჩევნები ჩაიშალა და კომუნისტებმა დანიშნეს თავისი დეპუტატები.

1921 წლის 8-17 ოქტომბერი: ქართული მუშათა ორგანიზაციები აწყობენ სხდომას, სადაც გადაწყვეტენ, შეადგინონ პეტრია „რევოლუციური კომიტეტის“ სახელზე და ის ეროვნულ პოლიტიკურ პარტიებს წარუდგინონ.

24 ოქტომბერი: 9 ადამიანისგან შემდგარი დელეგაცია წარდგა სამთავრობო სასახლეში, სადაც რევოლუციური კომიტეტის შტაბი მდებარეობდა. რამდენიმე საათის ლოდინის შემდეგ დელეგაციას შესვლის ნებართვა მისცეს და გამოსვლის მომენტში ყველა წევრი შეიპყრეს და მეტეხის ციხეში გაგზავნეს მას შემდეგ, რაც ჩეკას (საგანგებო კომისია) შტაბში დაკითხეს.

Les syndicats et le parti social-démocrate décident d'organiser une grève de protestation pour le 1er novembre.

Le 1er novembre, dès 7 heures du matin, la mobilisation débute. Les transports, trains et trams sont interrompus, les administrations et usines de productions arrêtent toutes activités.

Le 2 novembre, les forces de répression tentent d'arrêter tous les meneurs et leaders des meetings organisés le 1er novembre.

Le 3 novembre, la presse communiste s'attaque aux sociaux-démocrates et qualifie de « trahison les différentes motions de soutien à la Délégation ouvrière ».

Le soir même le Conseil des Syndicats professionnels de toutes les usines et administrations de Tiflis, se réunit. Le Secrétaire Général du Parti communiste géorgien, M. Orakhelachvili se présente à la réunion, accompagné de ses gardes du corps. Malgré ses interventions le Conseil des Syndicats professionnels vote une motion « demandant la mise en liberté, immédiate, de la délégation ouvrière. »

Pendant ce temps, à l'Université un meeting rassemblant plus de 2 000 étudiants, est organisé. Cette assemblée vote la motion de soutien à la Délégation ouvrière.

A la fin du meeting, l'hymne national « Didéba » est chanté par l'assistance.

Le 4 novembre : les travailleurs des Poste et télégraphes organisent un meeting rassemblant plus de 2 000 personnes. Une motion de soutien à la délégation ouvrière est votée.

Du 3 au 6 novembre : le pouvoir arrête plus de 300 personnes. 90 % des emprisonnés sont des ouvriers, la plupart sont des sociaux-démocrates.

Le 9 novembre : Boudou Mdivani, toujours accompagné de ses gardes du corps vient à l'atelier central des chemins de fer, considéré comme le centre de la classe ouvrière géorgienne et le centre de la contestation. Il menace les travailleurs s'ils continuent leurs actions.

Le 25 novembre 1921 : La Commission présente son rapport pour la création de la « République de Transcaucasie ». Cette question divise les communistes géorgiens :

- Eliava et Ordjonikidzé sont pour,
- Mdivani, Kavtaradzé, Svanidzé et Tsintsadzé sont contre.

Fin novembre 1921 : Le parti Social-démocrate de Géorgie publie et diffuse un journal bi-hebdomadaire, « Sakartvélos Khma » (La Voix de la Géorgie)

De fin novembre 1921 au 22 février 1922, des enquêtes et rapports des différents envoyés de Moscou, Frounzé, Commandant en chef des armées d'Ukraine, Zinoviev, Président de l'Internationale Communiste, sont présentés contre les dirigeants du Parti Communiste de Géorgie, qui sont accusés de « nationalisme ».

Décembre 1921, le pouvoir d'occupation décide de maintenir les élections. Le parti social-démocrate édite et diffuse un appel à boycotter les élections.

Tous les partis géorgiens appellent au boycottage des élections.

Le 3 décembre 1921, les élections débutent. Elles durent jusqu'au 8 décembre à Tiflis, Koutaïssi et Batoumi. Elles sont boycottées à plus de 70 %. Là où elles se déroulent, c'est par la force et avec le vote des étrangers, des collaborateurs et des soldats russes.

28 ოქტომბერი: ბროშურა გავრცელდა მთელს ქალაქში, რომელიც თფილისის მოსახლეობას დელეგაციის შეპყრობის ამბავს აუწყებდა.

29 ოქტომბერი: ორი კომუნისტური გაზეთის – „კომუნისტი“ და „პრავედა ვ გრუზი“ – მეშვეობით, ბუღუ მდივანმა გაავრცელა განცხადება „კონტრრევოლუციონერების, ნაციონალისტების, სოციალ-დემოკრატების და მუშების“ წინააღმდეგ გააფთრებული ბრძოლის შესახებ.

სინდიკატი და სოციალ-დემოკრატიული პარტია გადანწყვეტენ, საპროტესტო გაფიცვა მოანყონ 1 ნოემბერს.

1 ნოემბერი: მობილიზაცია იწყება დილის 7 საათიდან. ყველანაირი ტრანსპორტი, მატარებელი და ტრამვაი შეჩერებულია, ადმინისტრაციებმა და ქარხნებმა შეაჩერეს ნარმოება.

2 ნოემბერი: სარეპრესიო ძალები ცდილობენ დააკავონ 1 ნოემბრის გამოსვლების ყველა ხელმძღვანელი და ლიდერი.

3 ნოემბერი: კომუნისტური პრესა ილაშქრებს სოციალ-დემოკრატთა წინააღმდეგ და „*მუშათა დელეგაციის მხარდამჭერ ნებისმიერ მოძრაობას ღალატად*“ აფასებს.

იმავე საღამოს იკრიბება თფილისის ადმინისტრაციებისა და ქარხნების პროფესიულ სინდიკატთა საბჭო. ქართული კომუნისტური პარტიის გენერალური მდივანი, მ. ორახელაშვილი, პირადი დაცვით, წარსდგა კრების წინაშე. მისი ჩარევის მიუხედავად, პროფესიული სინდიკატის საბჭო ხმას აძლევს „*მუშათა დელეგაციის დაუყოვნებლივ გათავისუფლების*“ მხარდამჭერ მოძრაობებს.

ამავდროულად, უნივერსიტეტში ტარდება შეხვედრა, რომელშიც 2000-ზე მეტი სტუდენტი იღებს მონაწილეობას. ეს ასამბლეა ხმას აძლევს მუშათა დელეგაციის მხარდამჭერ მოძრაობებს.

შეხვედრის ბოლოს აუდიტორია ეროვნულ ჰიმნს, „დიდებას“, ასრულებს.

4 ნოემბერი: ფოსტისა და ტელეგრაფების მუშაკები აწყობენ შეხვედრას, რომელშიც 2 000-ზე მეტი ადამიანი მონაწილეობს. ხმა მისცეს მუშათა დელეგაციის მხარდამჭერ მოძრაობებს.

3-6 ნოემბერი: ხელისუფლება 300-ზე მეტ ადამიანს აპატიმრებს. დაჭერილთა 90% მუშები არიან, რომელთა უმეტესობა სოციალ-დემოკრატია.

9 ნოემბერი: ბუღუ მდივანი, კვლავაც პირად მცველებთან ერთად, მიდის რკინიგზის ცენტრალურ სააგროში, რომელიც ქართველ მუშათა კლასის და მონაწილემდეგეთა ცენტრად იყო მიჩნეული. ის ემუქრება მუშაკებს, თუ ისინი კვლავაც გააგრძელებენ თავის აქტივობებს.

1921 წლის 25 ნოემბერი: კომისია წარადგენს თავის ანგარიშს „ამიერკავკასიის რესპუბლიკის“ შექმნასთან დაკავშირებით. ეს საკითხი იწვევს ქართველი კომუნისტების დაყოფას:

- ელიავა და ორჯონიკიძე ემზრობიან საკითხს,
- მდივანი, ქავთარაძე, სვანიძე და ცინცაძე კი წინააღმდეგნი არიან.

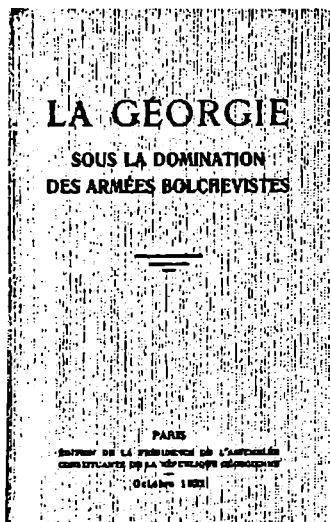
Le 22 décembre 1921, deux décrets paraissent en Géorgie, réglant les élections rurales, et dont les dispositions confèrent le droit électoral à tous ceux qui se trouvent en ce moment en territoire géorgien et à l'armée rouge.

Fin décembre, les communistes commencent la campagne électorale dans les villages et ce n'est qu'à partir du 7 janvier qu'ils procèdent aux élections. Les campagnes géorgiennes sont toutes hostiles aux élections ; elles refusent partout de participer au vote.

Les soldats russes, les agents des Tchekas et les immigrés parcourent les campagnes et votent à la place de la population. Il est rare de voir un boycottage comprendre ainsi la quasi totalité des habitants.

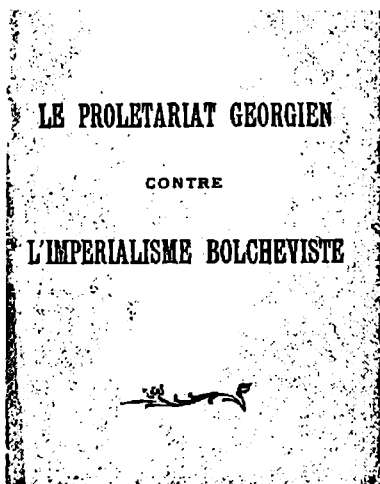
Puis commencent les perquisitions des maisons et les arrestations. Les arrêtés sont envoyés dans les prisons de Tiflis, avant d'être exilés en Russie.

La même chose se répète dans tout le district de Tiflis. En Géorgie occidentale, de même qu'en Géorgie orientale, la lutte électorale et le boycottage mettent face à face la Nation géorgienne, les forces d'occupation et leurs agents.

« Le Proletariat Géorgien contre l'impérialisme russe »
Publication du Gouvernement en exil en 1921

„ქართული პროლეტარიატი რუსული
იმპერიალიზმის წინააღმდეგ“, ემიგრაციაში
მყოფი მთავრობის გამოცემა, 1921

« La Géorgie sous la domination des armées
bolchévistes ». Brochure éditée en octobre 1921

„საქათველო ბოლშევიკურ უღელქეგ“, 1921
ნელს გამოცემული ბროშურა

1921 წლის ნოემბრის ბოლო: საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტია აქვეყნებს და ავრცელებს გაზეთს, რომელიც კვირაში ორჯერ გამოიცემა, „საქართველოს ხმა“.

1921 წლის ნოემბრის ბოლო / 1922 წლის 22 თებერვალი: მოსკოვიდან წარმოგზავნილთა – ფრუნზე, უკრაინის ჯარების მთავარსარდალი, კომუნისტური ინტერნაციონალის პრეზიდენტი ზინოვიევი – მიმოხილვები და ანგარიშები ქართული კომუნისტური პარტიის წინააღმდეგ იყო მიმართული და მათ ბრალს სდებდა „ნაციონალიზმში“.

1921 წლის დეკემბერი: ოკუპაციურმა ხელისუფლებამ გადაწყვიტა, მხარი დაეჭირა არჩევნებისთვის. სოციალ-დემოკრატიულმა პარტიამ არჩევნების ბოიკოტირების მიმართვა დაბეჭდა და გაავრცელა.

ყველა ქართული პარტია არჩევნების ბოიკოტს უჭერს მხარს.

1921 წლის 3 დეკემბერი: არჩევნები იწყება და 8 დეკემბრამდე გრძელდება თფილისში, ქუთაისსა და ბათუმში. არჩევნები 70%-ზე მეტი მაჩვენებლით ბოიკოტირებულია. იქ, სადაც არჩევნები ტარდება, ეს იძულებით, უცხოელთა მიერ ხმის მიცემით ხდება, კოლაბორაციონისტებისა და რუსი ჯარისკაცების.

1921 წლის 22 დეკემბერი: საქართველოში ჩნდება ორი ბრძანებულება, ერთი, რომელიც სასოფლო არჩევნების საკითხს აგვარებს და რომლის პუნქტებიც არჩევნებში მონაწილეობის უფლებას ანიჭებს ყველას, ვინც მოცემულ მომენტში საქართველოს ტერიტორიაზე იმყოფება, და ნითელ არმაის.

დეკემბრის ბოლო: კომუნისტები სოფლებში საარჩევნო კამპანიას იწყებენ და მხოლოდ 7 იანვრიდან იწყებენ არჩევნებს. ქართული სოფლები მტრულად არიან განწყობილნი არჩევნების მიმართ; არჩევნებში მონაწილეობაზე ყველგან უარს აცხადებენ.

რუსი ჯარისკაცები, ჩეკას აგენტები და ემიგრანტები დადიან სოფლებში და მოსახლეობის ნაცვლად ხმას აძლევენ. ძალიან იშვიათია ასეთი ბოიკოტის ხილვა, რომელსაც თითქმის მთელი მოსახლეობა უჭერს მხარს.

შემდეგ იწყება სახლების ჩხრეკა და დაჭერები. პატიმრებს, რუსეთში გადასახლებამდე, თფილისის ციხეში აგზავნიან.

იგივე მეორდება თფილისის მთელ ოლქში. დასავლეთ საქართველოში, ისევე როგორც აღმოსავლეთში, საარჩევნო ბრძოლა და ბოიკოტი პირისპირ აყენებს ქართველ ხალხს, საოკუპაციო ძალებს და მათ აგენტებს.

თავდაპირველად ბოლშევიკები ფიქრობდნენ, რომ სოციალისტური პარტიები არჩევნებს ბოიკოტს არ გამოუცხადებდნენ. რაკი ხალხი საარჩევნო ურნებთან არ მივიდა, არჩევნები რამდენიმე დღეში დასრულდა. შედეგი საეალალოა. მხოლოდ ერთი სია წარადგინეს ყველგან, კომუნისტების.

გაზეთებიც კი საუბრობდნენ ამაზე. პირველი კომუნისტური სიები მხოლოდ კომუნისტ კანდიდატებს მოიცავდა. ცოტა მოგვიანებით, საერთო უკმაყოფილების ჩასაცხრობად, სხვადასხვა მხრიდან ამატებდნენ ისეთ პირებს, რომელნიც არც ერთ

Durant les premiers temps, les bolchevistes croyaient que les partis socialistes ne boycotteraient pas les élections. La population ne venant pas aux urnes, les élections se terminent en quelques jours. Le résultat est piteux. On n'avait présenté qu'une seule liste partout ; celle des communistes.

Les journaux mêmes parlent de cela. Les premières listes communistes ne comprenaient que des candidats communistes. Plus tard, pour apaiser le mécontentement général, on y ajoute ça et là des personnes n'appartenant à aucun parti. En certains endroits, on réserve cette faveur au candidat du groupe Têdo Glonti.

Suivant le compterendu officiel, les résultats des élections est comme suit :

- Les différents quartiers des villes et des villages élisent 252 représentants,
- L'armée rouge russe 99 représentants, alors que les soldats ont voté dans tout le pays.

En tout sur les 351 membres élus :

- 305 sont des communistes,
- 36 n'appartenant à aucun parti,
- 10 représentants viennent du groupe de Têdo Glonti, qui collabore avec l'occupant.

პარტიას არ ეკუთვნოდნენ. ზოგიერთ ადგილებში ეს პრივილეგია თედო ლლონტის ჯგუფის კანდიდატისთვის შემოინახეს.

ოფიციალური ანგარიშის მიხედვით, არჩევნების შედეგი შემდეგია:

- ქალაქების სხვადასხვა უბნები და სოფლები ირჩევენ 252 წარმომადგენელს;
- რუსული ნითელი არმია – 99-ს, მაშინ როდესაც ჯარისკაცებმა მთელი ქვეყნის მასშტაბით მისცეს ხმა.

მთლიანობაში 351 წევრი:

- აქედან 305 – კომუნისტი;
- 36 – ისინი, ვინც არც ერთ პარტიას არ ეკუთვნოდნენ;
- 10 – თედო ლლონტის ჯგუფიდან.

Extrait de « La Géorgie sous la domination des armées bolchévistes ». Édition de la Présidence de l'Assemblée Constituante de la République Géorgienne en Octobre 1921

Mais l'opposition de la classe ouvrière de Géorgie ne désarma pas devant ces mesures policières.

Réduit au silence, le prolétariat, ainsi que toutes les autres classes du pays, gardaient au cœur la haine contre, les oppresseurs.

La grande réunion publique convoquée par les bolcheviks à Koutaïssi, fin juin, en fut l'une des preuves. Selon l'idée des organisateurs, qui croyaient avoir dupé la population par leurs promesses démagogiques, cette réunion devait se prononcer sur le régime renversé par les baïonnettes de Moscou, ainsi que sur le nouveau pouvoir. Pour augmenter l'intérêt de cette réunion, les bolcheviks lui donnèrent l'aspect d'une séance de tribunal. Après que des orateurs communistes eurent prononcé des discours accusant de tous les crimes le président du gouvernement démocratique, Noé Jordania, le public fut invité à rendre son verdict sur Jordania et Lénine, et l'on passa au vote. Le verdict rendu à l'unanimité fut le suivant : « confiance à Jordania, peine capitale pour Lénine ».

Ce vote donna lieu à de nouvelles répressions de la part des bolcheviks. Les arrestations commencèrent à la porte même de la réunion.

L'arrivée à Tiflis de Staline Djougachvili, un des Commissaires du peuple de Moscou, démontra une fois de plus, à quel point le prolétariat géorgien est hostile au nouveau pouvoir.

L'envoyé du dictateur de toute la Russie convoqua, le 5 juillet, les ouvriers de Tiflis afin de les haranguer et leur faire ressortir tous les avantages du communisme.

Plus de 5 000 ouvriers se rendirent à la réunion. Mais pas une parole de bienvenue n'accueillit l'apparition du Commissaire. Les premiers mots de l'orateur qui félicitait les ouvriers d'avoir secoué le joug mencheviste déclenchèrent une tempête de cris d'indignation :

« Mensonge ! Le joug mencheviste n'existait pas chez nous ! Il n'y avait pas de révolution communiste en Géorgie ! Vos troupes ont supprimé notre liberté ! »

Pendant une demi-heure, Staline ne put se faire entendre et il ne reprit la parole que pour être interrompu à nouveau par des cris de haine et par des questions auxquelles il ne pouvait rien répondre.

L'attitude de l'assemblée se précisa davantage encore dans les ovations enthousiastes prodiguées à Alexandre Dguebouadzé et à Isidore Ramichvili, montés à la tribune pour développer le point de vue antibolcheviste. Le président, un communiste qui n'avait pas été élu par l'assemblée, refusa de mettre aux voix une résolution par laquelle l'assemblée voulait stigmatiser les crimes des envahisseurs, et la séance fut levée au milieu d'un

„საქართველო ბოლშევიკური არმიის ბატონობის ქვეშ“, ნანყვეტი, საქართველოს დამფუძნებელი კრების პრეზიდიუმის გამომცემლობა, 1921 წ. ოქტომბერი

საქართველოს მუშათა კლასის მიერ წარმოქმნილმა ოპოზიციამ ფარ-ხმალი არ დაყარა პოლიციური ღონისძიებების წინაშე.

იძლებითი სიჩუმის პირობებში, პროლეტარიატი, ისევე როგორც ქვეყნის სხვა კლასები, გულში სიძულვილს ატარებდნენ მჩაგვრელთა მიმართ.

ივნისის ბოლოს, ქუთაისში, ბოლშევიკების მიერ მოწვეული დიდი სახალხო კრება სწორედ ამისი მაგალითი იყო. ორგანიზატორთა ჩანაფიქრის მიხედვით – რომელთაც სურდათ, მოსახლეობა თავისი დემაგოგიური დაპირებებით მოეტყუებინათ – კრებას უნდა ესაუბრა მოსკოვის მიერ ხიმტებით გადაგდებულ რეჟიმსა და ახალ ხელისუფლებაზე. კრების მიმართ ინტერესის გაზრდის მიზნით, ორგანიზატორებმა მას სასამართლო სხდომის სახე მისცეს. მას შემდეგ, რაც კომუნისტმა ორატორებმა საკუთარი სიტყვა წარმოსთქვეს, სადაც დემოკრატიული მთავრობის თავმჯდომარე ნოე ჟორდანიას კრიმინალურ ქმედებებში სდებდნენ ბრალს, საზოგადოებას მოუწოდეს, ვერდიქტი გამოეცხანათ ჟორდანიასა და ლენინისთვის, რის შემდეგაც კენჭისყრის პროცესზე გადავიდნენ. ერთხმად მიღებული განაჩენი შემდეგი იყო: „ნდობა ჟორდანიას, სიკვდილით დასჯა ლენინს!“

ამ ხმის მიცემის პროცესმა, ბოლშევიკების მხრიდან, ახალ რეპრესიებს დაუდო საფუძველი. დაჭერები კრების მომენტიდან დაიწყო.

ერთ-ერთი სახალხო კომისრის, სტალინ-ჯულაშვილის, მოსკოვიდან თფილისში ჩამოსვლამ კიდევ ერთხელ აჩვენა, თუ რამდენად სძულდა საქართველოს პროლეტარიატს ახალი ხელისუფლება.

სრულიად რუსეთის დიქტატორის წარგზავნილმა 5 ივლისის შეკრება თფილისის მუშები, რათა მათ სიტყვით მიმართოს და კომუნისტების უპირატესობები გააცნოს.

5 000-ზე მეტი მუშა გამოცხადდა კრებაზე. მაგრამ არც ერთი მისასალმებელი სიტყვა არ მოჰყვა კომისრის გამოჩენას. ორატორის პირველმა სიტყვებმა, რომელიც მუშებს მენშევიკური ულლის მოპოვებას ულოცავდა, აღშფოთების ტალღა გამოიწვია:

„სიცრუე! მენშევიკების უღელი არ არსებობდა ჩვენთან! საქართველოში კომუნისტური რევოლუცია არ ყოფილა! თქვენმა ჯარებმა ჩვენი თავისუფლება გაანადგურა!“

ნახევარი საათის მანძილზე სტალინმა ვერ მოახერხა, დასწრე საზოგადოებისთვის ხმა მიენდინა და სიტყვა მხოლოდ იმისთვის გააგრძელა, რომ კვლავაც სიძულვილის ნამოძახილებს და შეკითხვებს, რომელზე პასუხებიც არ ჰქონდა, გაენწყვეტინებინათ.

დამსწრეთა დამოკიდებულებას კიდევ ერთხელ გავსვა ხაზი, როდესაც გულუბნევი ოვაციებით შეხვდნენ ანტიბოლშევიკური მოსაზრებების გასაჟღერებლად ტრიბუნაზე ასულ ალექსანდრე დგებუაძეს და ისიდორე რამიშვილს. კომუნისტმა თავმ-

tumulte indescriptible. Le 8 juillet, les ouvriers de Tiflis furent convoqués de nouveau. Mais, cette fois, ni Staline, ni les autres communistes ne se risquèrent à prendre la parole et la réunion fut dissoute par la police.

Cet échec de Staline amena la démission de Makharadzé, qui avait occupé jusqu'alors le poste de président du Conseil des Commissaires du peuple. Il fut remplacé par Boudou Mdivani et c'est alors que la terreur bolcheviste redoubla.

DOCUMENT

Extraits de « Le Prolétariat géorgien contre l'impérialisme bolcheviste. » Edition du Bureau de Presse géorgien. Constantinople 1921

1er Novembre 1921.

On ne parlait que de la délégation ouvrière. De bonne heure les ouvriers se dirigèrent vers les centres industriels.

Partout, dans tous les coins, dans toutes les rues, un mouvement inconnu jusqu'alors :

- *9 ouvriers emprisonnés à la forteresse de Métékhi,*
- *Un attentat contre le prolétariat de Tiflis,*
- *Boudou Mdivani déclare effrontément n'avoir pas arrêté la délégation,*
- *Le journal « Communiste » fait paraître de violents articles contre la délégation ouvrière,*

On entend partout :

- *Aujourd'hui, il y aura grève,*
- *Il est possible que des troubles éclatent.*

Telles sont les conversations échangées par les citoyens dans les rues. A 9 heures, on entend le coup de sifflet de l'atelier central dans le rayon de la voie ferrée. A toutes les stations, dans tous les dépôts, sur la voie, Dans les ateliers, le travail a cessé. A la gare centrale, la confusion, la terreur gagnent le public.

- *« A l'atelier central ! »*
- *« Au Meeting ! »*

Entendait-on des voix. Et tout le monde y courait.

- « Qu'est-il advenu ? Qu'y a-t-il ? »

Se demandaient les voyageurs effarés à la gare de Tiflis.

Les Communistes, défenseurs de l'ordre, avaient perdu la tête.

La Grève

En moins d'une demi-heure, les ouvriers abandonnèrent la voie ferrée. Ils coururent à l'atelier central, tout travail cessa sur la voie, la circulation s'arrêta.

Dès 7 heures, au dépôt du tram, à la section électrique principale, le travail cessa, la circulation s'arrêta. Les ouvriers se réunissaient par groupes.

ჯდომარემ, რომელიც დამსწრეთა მიერ არ იყო არჩეული, უარი განაცხადა კენჭი ეყარა იმ რეზოლუციისთვის, რომლითაც აუდიტორიას სურდა, სასჯელი გამოეტანა დამპყრობელთა დანაშაულისთვის, რის გამოც სხდომა ენით აუნერგელმა ხმაურმა შეწყვიტა. მ ივლისის თფილისის მუშები ხელახლა იხმეს. მაგრამ ამჯერად, არც სტალინს, არც სხვა კომუნისტებს სიტყვით გამოსვლის რისკი არ უტვირთიათ და სხდომა პოლიციამ დაშალა.

სტალინის ამ მარცხმა მახარაძის სამსახურიდან გადადგომა გამოიწვია, რომელსაც აღნიშნულ დღემდე სახალხო კომისართა საბჭოს თავმჯდომარის თანამდებობა ეკავა. ის ჩაანაცვლა ბუდუ მდივანმა და სწორედ ამის შემდეგ ბოლშევიკური ტერორი ორმაგდება.

დოკუმენტი

„ქართული პროლეტარიატი ბოლშევიკური იმპერიალიზმის წინააღმდეგ“, ნაწყვეტი, საქართველოს დამფუძნებელი კრების პრეზიდიუმის გამომცემლობა, კონსტანტინოპოლი, 1921

„სხდომები!“

1 ნოემბერი.

ყველა მხოლოდ მუშათა დელეგაციაზე საუბრობდა. დილით ადრე მუშები ინდუსტრიული ცენტრებისკენ გაემართნენ.

ყველგან, ყველა კუთხეში, ქუჩებში, დღემდე არარსებული მოძრაობა შეინიშნება.

- 9 მუშა დააპატიმრეს და ჩასვეს მეტეხის ციხეში;
- თავდასხმა თფილისის პროლეტარიატზე;
- ბუდუ მდივანი უტიფრად აცხადებს, რომ დელეგაცია არ დაუპატიმრებით;
- გაზეთი „კომუნისტი“ უხეშ სტატიებს აქვეყნებს მუშათა დელეგაციის წინააღმდეგ.

ყველგან შეგვიძლია გავიგონოთ:

- დღეს გაფიცვა იქნება;
- დიდია გადატრიალების ალბათობა.

ასეთია ქუჩებში მოქალაქეთა შორის გამართული დიალოგების თემები. 9 საათზე რკინიგზის ხაზის ცენტრალური კლუბიდან სასტვენის ხმა გაისმა. ყველა სადგომზე, ყველა სადგურზე, რკინიგზის ხაზზე, კლუბებში, მუშაობა შეწყდა. ცენტრალურ სადგურში არეულობამ და შიშმა მოიცვა ხალხი.

- ცენტრალური კლუბი;
- სხდომაზე.

ისმოდა ხმები. და ყველა იქით გარბოდა.

- რა მოხდა? რა ხდება?

ერთმანეთს ეკითხებოდნენ თფილისის სადგურში აღელვებული მგზავრები. კომუნისტები, წესრიგის დამცველნი, შეიშალნენ.

Dans les ateliers d'Avlabari, dans les divers centres industriels l'agitation se propagea dès le matin. Les communistes, les commissaires, les personnalités responsables du comité révolutionnaire ne se montrent pas.

A Ortatchala, dans les fabriques d'Adelkhanow, de Tolle les meetings commencèrent à 8 heures. Le travail cesse.

Les ouvriers discutent, appréciant la portée des choses qui viennent d'avoir lieu ; ainsi dans toutes les branches de l'industrie, aux dépôts, aux gares de KakhetNavtloug, Saloglou, sur la voie, dans les ateliers dès 7 heures du matin, le travail cessa. La grève, les meetings commencèrent.

A la fabrique de Bozardjantz, à l'Hôtel des monnaies, aux imprimeries et dans d'autres petits établissements, les ouvriers organisèrent des résinions.

Ceux de l'arsenal cessèrent le travail à 11 heures et organisèrent des meetings. A 11 heures, les centres ouvriers, les établissements industriels étaient transformés en locaux où se tenaient les meetings.

La gare ne pouvait recevoir les trains arrivant de différentes directions.

L'agitation ouvrière se répandit dans la ville avec la rapidité de la poudre. Dans les rues, on n'entendait parler que de l'arrestation de la délégation et du mouvement ouvrier.

Le Meeting des cheminots

A 10 heures, commence le meeting populaire à l'atelier central. Plus de 10 000 ouvriers sont présents. Tous les ouvriers du quartier de Nadzaladevi y étaient. La réunion a été déclarée ouverte par son président M. Dsadsamia, reçu avec des ovations en gagnant la tribune. Il fit la déclaration suivante :

« Camarades !

Nous assistons aujourd'hui au premier meeting général que les ouvriers révolutionnaires des chemins de fer tiennent depuis la conquête de la Géorgie.

Camarades !

Notre réunion est due à une action spontanée.

Il a été définitivement établi que notre délégation se trouve à la forteresse de Métékhi. Le Président du Comité Révolutionnaire de Géorgie nous répondit en la mettant en prison. Au lieu de la recevoir et d'entendre notre déclaration, la délégation de la classe ouvrière a été arrêtée au Palais, le 24 Octobre.

Agitation. On entend des voix :

- Honte !*
- Exécration !*
- Vive la délégation ouvrière !*
- Vive le prolétariat. !*
- Vive la Géorgie !*

Le 29 Octobre, continue Dsadsamia, le président du comité révolutionnaire déclarait officiellement n'avoir pas arrêté la délégation. Les journaux ont fait paraître des articles provocateurs et calomnieux à notre adresse. Dans les moments difficiles, alors que les

გაფიცვა

ნახევარ საათზე ნაკლებ დროში მუშებმა დატოვეს რკინიგზის ხაზი. ისინი ცენტრალური კლუბისკენ დაიძრნენ, ყველანაირი სამუშაოები შეწყდა სარკინიგზო ხაზზე, მოძრაობა შეჩერდა.

7 საათიდან ტრამვაის სადგურის ცენტრალურ ელექტრო-სექციაში მუშაობა შეჩერდა და მოძრაობა შეწყდა. მუშები ჯგუფებად შეიკრიბნენ.

ავტობრის კლუბში, სხვადასხვა ინდუსტრიულ ცენტრებში, არეულობა დილიდან დაიწყო. კომუნისტები, კომისრები, რევოლუციური კომიტეტის პასუხისმგებელი პირები არსად ჩანდნენ.

ორთაჭალაში, ადელხანოვის ტოლის ფაბრიკებში, სხდომები 8 საათიდან დაიწყო. მუშაობა შეწყდა. მუშები განიხილავენ, აფასებენ რა მიღწევებს, რომელიც ექნებათ; ამგვარად, მთელ ინდუსტრიულ ნაწილში – სადგურებში, კახეთი-ნავთლულის და სოლანლულის სადგურში, რკინიგზის ხაზზე, მუშათა კლუბებში, მუშაობა დილის 7 საათიდან შეწყდა. გაფიცვა და სხდომები დაიწყო.

ბოზარჯანცის ფაბრიკაში, მონეტების საწარმოში, სტამბებში და სხვა პატარა დანესებულებებში მუშები სხდომებს მართავენ.

არსენალის მუშებმა მუშაობა 11 საათიდან შეწყვეტეს და სხდომა გამართეს.

11 საათზე მუშათა ცენტრები, ინდუსტრიული დანესებულებები, ადგილობრივად, სხდომის დარბაზებად გამოიყენეს.

სადგურს აღარ შეეძლო სხვადასხვა მხრიდან შემოსული მატარებლების მიღება.

მუშათა მღელვარება მთელ ქალაქში ელვის სისწრაფით გავრცელდა. ქუჩებში მხოლოდ მუშათა დელეგაციის დაპატიმრებასა და მუშათა მოძრაობაზე საუბრობდნენ.

რკინიგზელთა მიტინგი !

10 საათზე ცენტრალურ მუშათა კლუბში სახალხო შეხვედრა დაიწყო, სადაც 10 000-ზე მეტი მუშა იყო წარმოდგენილი. ნაძალადევის რაიონის ყველა მუშა იქ იყო. სხდომა გახსნილად გამოაცხადა თავმჯდომარემ, მ. ძაძამიამ, რომელსაც ტრიბუნაზე ასვლისას, ოვაციებით შეხვდნენ. მან განაცხადა:

„ამხანაგებო!

ჩვენ დღეს პირველ გენერალურ სხდომას ვესწრებით, რომელსაც, საქართველოს დაპყრობის შემდეგ, რკინიგზის რევოლუციონერი მუშები მართავენ.

ამხანაგებო!

ჩვენი სხდომა სპონტანური ქმედების შედეგია.

საბოლოოდ დამტკიცებულია, რომ ჩვენი დელეგაცია მეტეხის ციხეშია. საქართველოს რევოლუციურმა კომიტეტმა მათი ციხეში ჩასმით გვიპასუხა. იმის ნაცვლად, რომ ისინი მიეღოთ და მოესმინათ ჩვენი განცხადება, მუშათა კლასის დელეგაცია, 24 ოქტომბერს, სასახლეში შეიპყრეს.

მღელვარება. ისმის ხმები:

- სირცხვილი...
- საზარელი ამბავი.
- გაუმარჯოს დელეგაციას.
- გაუმარჯოს პროლეტარიატს. გაუმარჯოს საქართველოს.

armés russes ravagent la Géorgie, les voies ferrées sont détruites et pillées, toute liberté est supprimée, alors que les familles d'ouvriers meurent de faim, alors qu'on renvoie et déporte les ouvriers, qu'un crime se perpète, et contre lequel nous avons élevé notre voix et donné mandat à notre délégation, le comité révolutionnaire a violé nos droits et s'est moqué des revendications de milliers d'ouvriers de Tiflis. Le Président Mdivani et le Comité Révolutionnaire ont commis cet acte. C'est pourquoi nous élevons notre voix pour condamner publiquement cet acte et demander la cessation de l'arbitraire continu.

Le meeting a répondu par des applaudissements aux paroles du président. Pendant qu'il lisait sa déclaration, on entendait des voix dire :

- Allons leur demander des comptes !

Non loin de la foule agitée, un va et vient de communistes armés de la commission extraordinaire, intimidés des proportions du mouvement.

Après les paroles du président, le communiste Oboladzé vint dire : « Je ne sais rien de l'arrestation de la délégation. Je viens d'apprendre maintenant que leur arrestation a été probablement due à la présence de menchevistes parmi elle... »

Les paroles d'Oboladzé provoquèrent une agitation.

Des voix : « Assez... Éloignez-le ! »

Oboladzé n'a pu terminer son discours.

« Que Bolkvadzé parle », demandèrent tout d'un coup les assistants. Bolkvadzé, ouvrier d'atelier, gagna la tribune.

« Camarades. Vous savez que depuis l'invasion des forces étrangères et la conquête de la Géorgie, s'en est fait de notre liberté, acquise au prix de longues luttes. La liberté d'association, d'élection, de réunion, la liberté de la parole, de la presse, de la demeure et la liberté personnelle n'existent plus. L'indépendance de la Géorgie n'est plus qu'une fiction. La langue géorgienne a été supprimée. Alors que nous tous subissons les plus graves privations matérielles, nous venons d'être placés sous le régime exceptionnel de guerre. On a violé notre dignité. On renvoie de leurs emplois les ouvriers mûrs et capables. On en déporte à l'étranger la plus grande partie. Aujourd'hui, toute la voie ferrée et aux mains d'étrangers, qui la détériorent et l'abîment. Les conquérants de la Géorgie poursuivent les ouvriers de même que les personnalités émérites pour arriver plus vite à leur but. Alors que les réactionnaires retraités de toutes catégories se promènent librement dans notre pays, la meilleure partie de notre nation est reléguée de la vie publique et les paysans et ouvriers se trouvent, sans raison en prison.

Les ouvriers de Tiflis qui ont leur passé, ne peuvent ne pas élever leur voix sur ce qui se commet. C'est pourquoi nous avons décidé d'envoyer une délégation au Comité Révolutionnaire pour lui faire part de nos points de vues, lui transmettre notre déclaration et lui faire connaître la situation grave de notre pays. Quelle fut la réponse faite à notre délégation ? On la fit attendre 5 heures durant au palais, puis on l'arrêta. Nous croyons que le Président du Comité Révolutionnaire aurait réparé sa faute. Mais le 9 Octobre, il a officiellement nié l'arrestation de la délégation et donné de fausses nouvelles au peuple.

29 ოქტომბერს, აგრძელებს ძაძამია, რევოლუციური კომიტეტის თავმჯდომარე ოფიციალურად აცხადებს, რომ დელეგაცია არ დაუჭერიათ. გაზეთები პროვოკაციულ და ცილისმამბებლურ სტატიებს აქვეყნებენ ჩვენი მისამართით. რთულ დროში, როდესაც რუსული ჯარები აოხრებენ საქართველოს, რკინიგზის ხაზები განადგურებული და გაძარცვულია, ალარ არსებობს არანაირი თავისუფლება; მაშინ როდესაც მუშების ოჯახები მიმშლით იხოცებიან, მაშინ როდესაც სამსახურიდან ითხოვენ და ასახლებენ მუშებს, როდესაც დანაშაულის რიცხვი დიდია და რომლის წინააღმდეგაც ჩვენ ხმა ავიმაღლეთ და ჩვენს დელეგაციას მანდატი მივეცით, რევოლუციურმა კომიტეტმა დაარღვია ჩვენი უფლებები და თფილისის ათასობით მუშათა მოთხოვნებს დასცინა. თავმჯდომარე მდივანმა და რევოლუციურმა კომიტეტმა ჩაიდინა ეს აქტი. ამიტომაც, ჩვენ ხმას ვიმაღლებთ, რათა საჯაროდ დაედოთ ბრალი აღნიშნულ ქმედებაში და მოვითხოვოთ მუდმივი თვითნებობის შეწყვეტა".

კრებამ აპლოდისმენტებით უპასუხა თავმჯდომარეს. განცხადების კითხვის პროცესში ამ ხმების გაგება შეიძლებოდა:

- ნაივით, ანგარიში მოვთხოვოთ მათ.

აღსვლიანი ხალხისგან არც ისე შორს, საგანგებო კომისიის შეიარაღებული კომუნისტები ბოლთას სცემდნენ, შეშინებულნი იყვნენ მოძრაობის მასშტაბებით.

თავმჯდომარის სიტყვის შემდეგ კომუნისტმა ობოლადემ თქვა:

„მე არაფერი ვიცი დელეგაციის დაპატიმრების შესახებ. მე სწორედ ახლა გავიგე, რომ მათი დაკავება, საეარუდოდ, მათ თანმხლებ მენშევიკებთან იყო დაკავშირებული“.

ობოლადის სიტყვებმა მღელვარება გამოიწვია.

გასიმა ხმები: „კმარა...გაიყვანეთ!“

ობოლადემ ვერ შეძლო სიტყვის დასრულება.

„ბოლქვადემ ილაპარაკოს“, მოითხოვეს თანაშემწეებმა. კლუბის მუშა, ბოლქვადე, ავიდა ტრიბუნასთან.

„ამხანაგებო! როგორც იცით, უცხოური შეიარაღებული ძალების შემოჭრის და საქართველოს დაპყრობის შემდეგ, ჩვენი, მრავალი ბრძოლის ფასად მოპოვებული თავისუფლება დასრულდა. გაერთიანების, არჩევნების, კრების თავისუფლება დასრულდა, დასრულდა სიტყვის, პრესის თავისუფლება, ცხოვრების და პირადი თავისუფლება აღარ არსებობს. საქართველოს დამოუკიდებლობა, დღეს, მხოლოდ ფიქციაა. ქართული ენა გამქრალია. მაშინ, როდესაც ყველაზე დიდ მატერიალურ დანაკარგს განვიცდით, ომის საგანგებო მდგომარეობაში ჩაგვყენეს. მათ შეურაცხვეს ჩვენი ღირსება. სამსახურებიდან ითხოვენ ახალგაზრდა, შრომისუნარიან მუშებს. უმრავლესობას საზღვარგარეთ ასახლებენ. დღეს მთელი რკინიგზის ხაზი უცხოების ხელშია, რომელნიც მას ანადგურებენ. საქართველოს დამყრობელნი სდევნიან მუშებს, სწორედ დამსახურებულ პირებს, რათა უფრო სწრაფად მიაღწიონ თავის მიზანს. მაშინ, როდესაც ყველა კატეგორიის სამსახურიდან გადამდგარი რეაქციონერები თავისუფლად დასეირნობენ ჩვენს ქვეყანაში, ჩვენი ერის საუკეთესო ნაწილი ჩამოშორებულია საზოგადოებრივ ცხოვრებას და გლეხები და მუშები, უმიზეზოდ, პატიმრობაში იმყოფებიან.

თფილისის მუშებს, რომელთაც აქვთ წარსული, არ შეუძლიათ ხმა აიმაღლონ იმის წინაშე, რაც ხდება. ამიტომ, ჩვენ გადაწყვიტეთ, დელეგაცია გაგვეზავნა რევოლუციურ კომიტეტში, რათა მათთვის ჩვენი შეხედულებები გაგვეზიარებინა, ჩვენი განცხადება მიგვეწოდებინა და ჩვენი ქვეყნის მძიმე მდგომარეობა გაგვეცნო.

On ne peut se moquer davantage du peuple et fouler aux pieds les droits des ouvriers. Que pouvons-nous attendre de plus du Comité Révolutionnaire ?

Le 24 Octobre, il s'est rendu coupable de crime envers la classe ouvrière et le 29 pour cacher son crime, il a voulu nous tromper et tromper la nation entière, alors que nos mandataires avaient été violentés, perquisitionnés et jetés en prison.

Le Comité Révolutionnaire nie l'arrestation de la délégation, tandis qu'elle se trouve à la forteresse de Métékhi. Nous élevons aujourd'hui notre protestation au sujet de cet acte et demandons que la délégation soit mise en liberté.

Nous proclamons publiquement que le 24 Octobre le Comité Révolutionnaire arrêta notre délégation. Que tous entendent notre verdict équitable ! »

Le citoyen Bolkvadzé a terminé son discours au milieu d'ovations.

Des Communistes ont voulu prendre la parole. Ils ne purent se faire entendre. Une résolution de protestation fut votée. On proclama la grève et le public quitta l'atelier. Il n'y resta qu'Oboladzé et environ une vingtaine de communistes effrayés.

Dans les rayons industriels.

Le même événement se produisit sur la voie de Navtloug-Kakhétie. Ici, des membres du Comité Extraordinaire voulurent attaquer le président, mais ils en furent éloignés par les assistants.

Les ouvriers de l'arsenal furent pris dans la cours. On leur ferma l'issue. A deux heures, vint le communiste russe Lissovski, pour les apaiser. Ce qui ne lui réussit pas. A Navtloug, Avlabar, Ortatchala, les ouvriers cessèrent, après le meeting, le travail dans les fabriques, dans la gare principale, la marche des trains n'a pas repris. Les trains ne sont plus partis pour Bakou, Erivan et Batoum. Toute la journée se passa dans l'agitation. Tiflis se réveille, Tiflis est ressuscitée. Le mouvement Inattendu de la classe ouvrière a bouleversé le repos des cercles dirigeants.

Des réunions à huis clos, des ordres au sujet des mesures à prendre. Indécision parmi certains communistes. D'aucuns disent : « Mdivani n'aurait pas du arrêter la délégation ».

La soirée fut tranquille. On voyait peu de gens dans la rue. Les trains stationnaient aux gares. Les voyageurs parlaient de grève, de délégations, du Comité Révolutionnaire. La grève du 1er Novembre n'ayant été déclarée qu'en vue de protestation, les chefs ouvriers prirent des mesures pour que la marche des trains ne fut pas totalement arrêtée. Après quoi, ils annoncèrent que le train pour Batoum partait le soir, celui de Bakou-Erevan, le jour suivant.

La nuit, les cercles dirigeants, le Comité Révolutionnaire et le parti communiste tinrent une réunion extraordinaire.

რა პასუხი გასცეს ჩვენს დელეგაციას? 5 საათი ალოდინეს სასახლეში, დაბოლოს დაიჭირეს. ჩვენ ვფიქრობდით, რომ რევოლუციური კომიტეტის თავმჯდომარე გამოასწორებდა თავის შეცდომას. მაგრამ 9 ოქტომბერს მან ოფიციალურად უარყო დელეგაციის შეპყრობის ამბავი და ცრუ ინფორმაცია მიაწოდა ხალხს. ამაზე მეტად ხალხის დაცინვა და მუშათა უფლებების ფეხქვეშ გათელვა აღარ შეიძლება. რაღას უნდა ველოდოთ რევოლუციური კომიტეტისგან?

24 ოქტომბერს ის მუშათა კლასის წინაშე ჩადენილ დანაშაულს მიხვდა და 29 ოქტომბერს, დანაშაულის დაფარვის მიზნით, მას სურდა მოვეტყუებინეთ, მოეტყუებინა ერი იმ დროს, როდესაც ჩვენს წარმომადგენლებზე ძალა გამოიყენეს, გაჩხრიკეს და ციხეში ჩაყარეს.

რევოლუციური კომიტეტი აურპყოფს დელეგაციის დაპატიმრებას მაშინ, როდესაც ისინი მეტეხის ციხეში არიან. დღეს ჩვენ პროტესტს გამოვთქვამთ ამ ფაქტისადმი და დელეგაციის გათავისუფლებას ვითხოვთ.

საჯაროდ ვაცხადებთ, რომ 24 ოქტომბერს რევოლუციურმა კომიტეტმა დააპატიმრა ჩვენი დელეგაცია. ყველამ გაიგოს ჩვენი სამართლიანი ვერდიქტი".

მოქალაქე ბოლქვაძემ სიტყვა ოვაციების თანხლებით დაასრულა.

გარკვეულ ჯგუფებში მოისმენდით:

- უღირსი, რა სირცხვილია.

კომუნისტებს სიტყვით გამოსვლის სურვილი ჰქონდათ, მაგრამ დამსწრეთათვის ხმის მიწვდენა ვერ შეძლეს. საპროტესტო რეზოლუციას კენჭი უყარეს. გაფიცვა გამოცხადდა და საზოგადოებამ კლუბი დატოვა. იქ მხოლოდ ობოლად და ოციოდე შეშინებული კომუნისტი დარჩა.

იგივე მოვლენები განვითარდა ნავთლული-კახეთის რკინიგზის ხაზზე. აქ, საგანგებო კომიტეტის წევრებს სურდათ, თავმჯდომარეს დასხმოდნენ თავს, მაგრამ ისინი ჩამოშორებულ იქნნენ თანამემკვიდრების მიერ.

არსენალის მუშები ეზოში შეაჩერეს. მათ გასასვლელი გადაუკეტეს. 2 საათზე მათ დასამშვიდებლად მოვიდა რუსი კომუნისტი, ლისოვსკი, რაც მას არ გამოუვიდა. ნავთულში, ავლაბარში, ორთაჭალაში მუშებმა, კრების შემდეგ, მუშაობა შეწყვიტეს ფაბრიკებში, ძირითად სადგურებში, მატარებელთა მოძრაობა არ განაზღვრეს. მატარებლები აღარ დაძრულან ბაქოს, ერევნის და ბათუმის მიმართულებით. მთელი დღე მღელვარებაში გავიდა. თფილისმა გამოიღვიძა, თფილისი აღდგა. მუშათა კლასის მოულოდნელმა მოძრაობამ მმართველი წრეების სიმშვიდე დაარღვია.

კრებები დახურულ კარს მიღმა, ბრძანებულებები მისაღები ზომების შესახებ. ზოგიერთი კომუნისტის მერყეობა. ზოგიერთი ამბობს:

„მდივანს არ უნდა დაეკავებინა დელეგაცია“.

სალამო მშვიდი იყო. ქუჩაში ცოტა ხალხს თუ შენიშნავდით. მატარებლები სადგურებში იდგნენ. მგზავრები საუბრობდნენ გაფიცვაზე, დელეგაციაზე, რევოლუციურ კომიტეტზე. 1 ნოემბრის გაფიცვას პროტესტის გამოხატვა ჰქონდა მიზნად, მუშების უფროსებმა მიიღეს სათანადო ზომები, რომ მატარებლების მოძრაობა სრულად არ შეჩერებულიყო, რის შემდეგაც განაცხადეს, რომ მატარებელი ბათუმის მიმართულებით სალამოს გაემგზავრებოდა, ხოლო ბაქო-ერევნის მიმართულებით კი – მეორე დღეს.

ლამით მმართველმა წრეებმა, რევოლუციურმა კომიტეტმა და კომუნისტურმა პარტიამ საგანგებო სხდომა მოინიჭეს.

1922

Fin 1921, début 1922, une lutte sévère s'engage en Svanétie contre les troupes d'occupation. Elles sont menées par Bidzina Pirvelis, Egnaté Gabliani, Gricha Oniani et Solomon Vadatchkori.

Du 23 décembre 1921 au 1er février 1922 : Premier Congrès du Parti Communiste Géorgien.

Sont élus : Ordjonikidzé, Orakhelachvili (Secrétaire), Makharadzé, Todria, Sabachvili et Mdivani.

Le 5 février 1922 : Conférence clandestine du parti Social-démocrate de Géorgie. Le parti décide de créer un « Comité Paritaire pour l'Indépendance », travaillant en coordination avec le gouvernement en exil, réunissant tous les partis géorgiens.

Les

Travailleurs

Géorgiens

et les

Élections Soviétistes de Géorgie

Édition du Journal « LA GÉORGE LIBRE »

Janvier 1922

« Les travailleurs Géorgiens et les élections soviétistes de Géorgie ». Edition du gouvernement en exil en 1922

„ქართველი მუშაკები და საქართველოს საბჭოთა არჩევნები“. ემიგრაციაში მყოფი მთავრობის გამოცემა, 1922

Le 11 février 1922 : pour protester contre l'invasion de la Géorgie par les troupes russes, le 11 février 1921, 60 000 jeunes, sous la direction de la Jeunesse Socialiste, manifestent dans tout le pays. De nombreux manifestants sont arrêtés.

Le parti Social-démocrate publie et diffuse un hebdomadaire « Tchveni Ertoba » (Notre Union).

Le 17 février 1922 : Silvestre Djibladzé (1858-1922) meurt, après que la Tcheka l'ait arrêté et relâché très malade.

Janvier-février 1922 : des dizaines de dirigeants et militants du parti Social-démocrate de Géorgie sont déportés en Russie et en Sibérie.

1922

1921 წლის ბოლო – 1922 წლის დასაწყისი: მძიმე ბრძოლა იწყება სვანეთში, საოკუპაციო ჯარების წინააღმდეგ. ამ ბრძოლას სათავეში უდგანან ბიძინა პირველი, ეგნატე გაბლიანი, გრიშა ონიანი და სოლომონ ვადაჭკორია.

1921 წლის 23 დეკემბერიდან 1922 წლის 1 თებერვლამდე: საქართველოს კომუნისტური პარტიის პირველი ყრილობა. არჩეულნი არიან: ორჯონიკიძე, ორახელაშვილი (მდივანი), მახარაძე, თოდრია, საბაშვილი, მდივანი.

1922 წლის 5 თებერვალი: საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ფარული კონფერენცია. პარტიამ გადაწყვიტა „დამოუკიდებლობის პარიტეტული კომიტეტის“ შექმნა, რომელიც გადასახლებაში მყოფ მთავრობასთან ითანამშრომლებდა და ყველა ქართულ პარტიას გააერთიანებდა.

1922 წლის 11 თებერვალი: რუსული ჯარების მიერ 1921 წლის 11 თებერვალს საქართველოს დაპყრობის გასაპროტესტებლად, 60 000 ახალგაზრდა, ახალგაზრდა სოციალისტთა მეთაურობით, მანიფესტაციას აწყობენ მთელ ქვეყანაში. ბევრი მონაწილე დააკავეს.

სოციალ-დემოკრატიული პარტია ბეჭდავს და ავრცელებს ყოველკვირეულ გაზეთს „ჩვენი ერთობა“.

1922 წლის 17 თებერვალი: სილიბისტრო ჯიბლაძე (1858-1922) გარდაიცვალა მას შემდეგ, რაც ჩეკამ ის დააკავა და ავადმყოფი გაათავისუფლა.

1922 წლის იანვარი-თებერვალი: საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ათობით ლიდერი და აქტივისტი რუსეთში და ციმბირში გადასახლეს.

1922 წლის 25 თებერვალი: საქართველოს საბჭოთა პირველი ყრილობა.

1922 წლის 3 მარტი: მმართველთა არჩევნების დახურვა: მდივანი – თავმჯდომარე, კალანდაძე – მდივანი, ოკუჯავა – თავმჯდომარის მოადგილე, მახარაძე, ორახელაშვილი, ქავთარაძე, თოდრია, სვანიძე, ცინცაძე, ელიავა.

1922 წლის 11 მარტი: ამიერკავკასიის ფედერაციის შექმნის გადაწყვეტილება.

1922 წლის მარტი: ამიერკავკასიის კომუნისტური პარტიის შექმნა: ორახელაშვილი – თავმჯდომარე, კიროვი, ნარიშკინი, მდივანი, მახარაძე, ლუკაშინი, მიასნიკიანი.

1922 წლის 10 აპრილი: გენუას კონფერენცია. მოკავშირეთა მიერ ორგანიზებული კონფერენცია მიზნად ისახავდა ევროპულ სახელმწიფოებთან ურთიერთობის მონესრიგებას. ვლასა მგელაძეს ოკუპირებული საქართველოდან ჩააქვს ქართველ მუშათა მიერ ხელმოწერილი პეტიცია, რომელიც:

- ამხილებდა საქართველოში ჩატარებული არჩევნების სკანდალს;
- ითხოვდა რუსი საოკუპაციო ჯარების უკან დახევას.

1922 წლის 24-25-26 მაისი: სოციალ-დემოკრატიული პარტია, სოფლებსა და ქალაქებში, დამოუკიდებლობის იუბილეს აღსანიშნავ მანიფესტაციებს აწყობს. ათობით ათასი მანიფესტანტი მონაწილეობს. ყვირილაში, სამტრედიიაში, ჩოხატაურში

Le 25 février 1922 : Premier Congrès des Soviets de Géorgie

Le 3 mars 1922 : Clôture et élections des dirigeants : Mdivani, président, Kalandazé, secrétaire, Okoudjava, vice-président, Makharadzé, Orakhelachvili, Kavtaradzé, Todria, Tsintsadzé, Eliava.

Le 11 mars 1922 : décision de créer la Fédération de Transcaucasie.

Mars 1922 : création du Parti Communiste de Transcaucasie : Orakhelachvili, président, Kirov, Narimanov, Mdivani, Makharadzé, Loukachine, Miasnikiann.

Le 10 avril 1922 : Conférence de Gènes. Tenue par les alliés, elle a pour but de normaliser les relations entre les états européens. Vlassa Mguéladzé apporte de Géorgie occupée, une pétition signée par les ouvriers géorgiens :

- dénonçant le scandale des élections en Géorgie,
- demandant le retrait des troupes russes d'occupation.

Vlassa Mguéladzé, *cadre du parti Social-démocrate*

ვლასა მგელაძე, სოციალ-დემოკრატიული
პარტიის წევრი

Les 24-25 et 26 mai 1922 : Le parti Social-démocrate organise dans les villes et les villages des manifestations pour commémorer l'anniversaire de l'indépendance. Des dizaines de milliers de manifestants y participent. A Kvirila, Samtrédia, Tchokhataouri et d'autres localités, les troupes russes tirent sur la foule. Il y a de nombreuses victimes. Dès cette période, les troupes d'occupation commencent à la répression contre les autres partis géorgiens.

Mai 1922 : l'accord pour la création du Comité Paritaire pour l'Indépendance (Damkom) est ratifié par tous les partis de l'opposition. Son premier président est Goguita Pagava.

Le Comité pour l'Indépendance crée le Comité Militaire, avec à sa tête l'ancien général Koté Abkhazi. Le but de ce comité militaire est de préparer l'insurrection armée contre l'occupant.

80 dirigeants et militants du parti Social-démocrate de Géorgie, arrêtés, sont déportés en Russie et en Sibérie.

De juin à juillet 1922 : une campagne d'épuration des partis communistes caucasiens est organisée par Moscou :

და სხვა ადგილებში, რუსული ჯარები ესერიან ხალხს. უამრავი მსხვერპლია. ამ პერიოდის, საოკუპაციო ჯარები იწყებენ სხვა ქართული პარტიების რეპრესიებს.

1922 წლის მაისი: საქართველოს დამოუკიდებლობის პარიტეტული კომიტეტის (დამკომი) შექმნის ხელშეკრულება რატიფიცირებულია ყველა ოპოზიციური პარტიის მიერ. მისი პირველი თავმჯდომარე გოგიტა ფალავაა.

დამოუკიდებლობის კომიტეტი ქმნის სამხედრო კომიტეტს, რომლის სათავეშიც საქართველოს რესპუბლიკის ყოფილი გენერალი, კოტე აფხაზია. ამ კომიტეტის მიზანი ოკუპანტის წინააღმდეგ შეიარაღებული აჯანყების მომზადებაა.

საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის 80 ლიდერი და აქტივისტი რუსეთში და ციმბირში გადაასახლეს.

1922 წლის 28 მაისი – 23 ივნისი: ვიქტორ სერევი, ბელგიის კოოპერატიული სანარმოს დირექტორი, საერთაშორისო კოოპერატივის ალიანსის სახელით, იკვლევს კოოპერატიული სექტორის საკითხს საქართველოში.

1922 წლის ივნისი/ივლისი: ნმენდის კამპანია კავკასიურ კომუნისტურ პარტიებში:

	საქართველო	სომხეთი	აზერბაიჯანი
ჩანერილი ნევრები	18 748	8 521	17 548
„განმენდილი ნევრები“	3 781	2 243	5 738
%	20%	27%	30%

აგრარული რეფორმა, რომელიც საქართველოს დემოკრატიულმა მთავრობამ გაატარა, განადგურებულია ახალი ხელისუფლების მიერ. მიწები, რომელიც ჩამოერთვა იმპერიულ ქონებას, სამღვდელოებას და დიდ მინათმფლობელებს, ნაციონალიზებულია. საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტია საპროტესტო ღონისძიებას ამზადებს ამ ბრძანებულების წინააღმდეგ.

1922 წლის ივლისი: კოოპერატივთა დელეგაცია, ვიქტორ სერევის – კოოპერატივთა საერთაშორისო ასოციაციის მმართველი – მეთაურობით, ჩამოდის საქართველოში, ხვდება რამდენიმე კოოპერატივს და დაბრუნებისთანავე აქვეყნებს ანგარიშს ქვეყანაში საბჭოთა პოლიტიკის დანაშაულებების შესახებ.

1922 წლის შემოდგომა: ქ.როლოყაშვილის მეთაურობით პარტიზანები ამოხეზას აწყობენ ფშავ-ხევსურეთში.

დიდ ქალაქებში და მთელ საქართველოში, საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტია რეორგანიზაციას ახდენს და ავითარებს პრესას და არაღვგალურ საქმიანობას, ასევე ქმნის დამოუკიდებლობის კომიტეტის ადგილობრივ კომიტეტებს.

1922 წლის 20 ოქტომბერი: ოპონენტი კომუნისტი მმართველები ტოვებენ პოსტებს. შედგა ახალი ცენტრალური კომიტეტი: ცხაკაია – თავმჯდომარე, ელიავა – საბჭოთა კომიტეტის თავმჯდომარე, ორახელაშვილი, ლომინაძე, სტურუა, ხანოიანი.

	Géorgie	Arménie	Azerbaïdjan
Membres inscrits	18 748	8 521	17 548
Membres « épurés »	3 781	2 243	5 738
%	20%	27%	30%

La Réforme agraire, instaurée par le gouvernement démocratique de Géorgie est abolie par le nouveau pouvoir. Toutes les terres qui avaient été confisquées au domaine impérial au Clergé et aux grands propriétaires fonciers, redistribuées aux paysans, sont nationalisées.

Le parti Social-démocrate de Géorgie organise la riposte contre ce décret.

En juillet 1922 : Une délégation de coopérateurs, dirigée par Victor Serwy, dirigeant de l'association internationale des coopérateurs, visite la Géorgie, rencontrant certaines coopératives et dès son retour, édite un rapport accablant de la politique des soviets dans le pays.

Automne 1922 : Sous la direction de K. Tcholakachvili, des partisans se soulèvent en Pchavie-Khevsourétie.

Au sein des grandes villes et dans toute la Géorgie, le parti Social-démocrate de Géorgie se réorganise et développe une presse et l'action illégales et crée des comités locaux du Comité pour l'indépendance.

Le 20 octobre 1922 : Les dirigeants communistes géorgiens opposants, démissionnent. Le nouveau Comité Central du Parti Communiste est constitué : Tskhakaya, président, Eliava, président du Conseil des Soviets, Orakhelachvili, Lominadzé, Stouroua, Khanoian.

Le 9 novembre 1922 : un rapport secret de l'armée reconnaît qu'en Géorgie et en Azerbaïdjan :

- les montagnards attaquent les détachements militaires,
- les listes communistes, aux élections des Soviets, ont en réalité, obtenues moins de 30 % (voir les conditions de ces élections...)

Le 25 novembre 1922 : Félix Dzerjinski, chef de la Tcheka, est envoyé par Lénine en Géorgie pour comprendre le différent qui oppose les membres du Comité Central à Ordjonikidzé.

Le 10 décembre 1922 : se déroule à Bakou le premier Congrès des Soviets de Transcaucasie.

Le 30 décembre 1922 : A Moscou se déroule le premier Congrès des Soviets de toutes les Républiques soviétiques. Création de l'URSS.

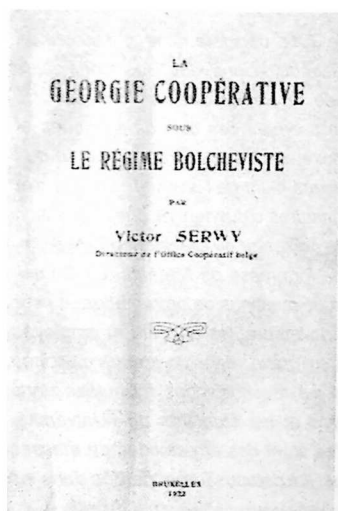
1922 წლის 9 ნოემბერი: საიდუმლო ანგარიშში აღნიშნულია, რომ სატარაჯღლოსა და აზერბაიჯანში:

- მთის მოსახლეობა უტევს საბრძოლო რაზმებს;
- კომუნისტების სიებში საბჭოთა არჩევნებში, სინამდვილეში, 30-ზე ნაკლები მოიპოვა (გასათვალისწინებელია არჩევნების ჩატარების პირობები...).

1922 წლის 25 ნოემბერი: ფელიქს დერუინსკი, ჩეკას უფროსი, ლენინმა სატარაჯღოში გაგზავნა, რათა გაეგო, რატომ უპირისპირდებოდნენ ერთმანეთს ცენტრალური კომიტეტი და ორჯონიკიძე.

1922 წლის 10 დეკემბერი: ბაქოში ამიერკავკასიის პირველი საბჭოთა კონგრესი ტარდებოდა.

1922 წლის 30 დეკემბერი: მოსკოვში საბჭოთა რესპუბლიკების პირველი საბჭოთა კონგრესი ტარდებოდა. იქმნება სსრკ.

*Rapport de la Fédération des coopérateurs sur
la situation des coopératives, après l'invasion
de la Géorgie par l'Armée Rouge*

კოოპერატივების ფედერაციის ანგარიში
საქართველოს კოოპერატიული მდგომარეობის
შესახებ წითელი არმიის შემოჭრის შემდეგ

Extrait du Rapport de la Conférence clandestine du Parti social-démocrate de Géorgie du 5 février 1922

Dès ce moment, le parti fut obligé de passer à l'action illégale. Pendant l'été de l'année 1921, les répressions devinrent rigoureuses. Les occupants commencèrent à arrêter les membres des familles des camarades en fuite, à les opprimer et à piller leurs biens ; des corps de répression furent placés dans les villages, les paysans qui se trouvaient déjà dans la gêne, furent astreints à livrer du blé et autres produits ; les ouvriers géorgiens furent bannis en Russie ; les fonctionnaires géorgiens furent révoqués en masses et remplacés par des étrangers.

Pour répondre à ces mesures, les ouvriers de Tiflis décidèrent de présenter un mémoire au Revkom. Le mémoire formulait des revendications dont les principales étaient le retrait des troupes russes du territoire de la République, la formation de l'armée nationale, l'application de l'amnistie, le rétablissement des libertés politiques et l'organisation d'élections libres aux Soviets. Le mémoire ne demandait donc que ce que le Revkom avait promis au peuple géorgien aux premiers jours de l'invasion. Du premier au sept octobre, le mémoire fut couvert de 5 000 signatures d'ouvriers et une délégation composée de 9 ouvriers de diverses catégories, alla le présenter au président du Revkom. Ce dernier fit arrêter les délégués et les envoya à la forteresse de Métékhi. Le Comité Central fit alors appel aux ouvriers pour l'organisation de meetings de protestation et pour la proclamation d'une grève d'un jour. A Tiflis, le 1er novembre, les ouvriers et employés de tous les grands établissements et les cheminots firent grève ; dans de grands meetings tenus en plusieurs endroits, les ouvriers soutinrent les revendications formulées dans le mémoire ; les fonctionnaires des services publics et les étudiants de l'Université, 3 000 personnes, s'associèrent au mouvement. Il s'en suivit des arrestations en masses d'étudiants et d'ouvriers. Les prisons ne suffisant plus, les détenus furent gardés dans les habitations privées.

Lorsque par l'arrestation de plusieurs milliers de personnes, le Revkom eut privé la nation de ses forces intellectuelles et dirigeantes, il décida d'organiser soi-disant des élections aux Soviets. Notre parti, auquel s'étaient associés les partis politiques de Géorgie, adressa un appel au peuple lui demandant de répondre par une abstention à cette comédie électorale. En la circonstance, le Comité Central se guidait d'une part par cette considération de principe que le Revkom d'occupation n'avait aucun droit pour organiser des élections dans la Géorgie reconnue de droit. D'autre part, il était parfaitement clair que, sous le régime de l'occupation et de la dictature de la Tcheka, les élections ne pouvaient pas être libres.

საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის 1922 წლის 5 თებერვლის ფარული კონფერენციის ანგარიში

ამ დროიდან პარტია იძულებულია, არალეგალური მოქმედებები ანარმოს. 1921 წლის ზაფხულის პერიოდში რეპრესიები გამწვავდა. ოკუპანტებმა დაიწყეს იმ პიროვნებების ოჯახის წევრების დაჭერა, რომელნიც ვაქცეულები იყვნენ; ისინი მათი ოჯახის წევრებს ავინრობდნენ და ქონებას ართმევდნენ; სარეპრესიო ორგანოები განთავსდნენ სოფლებში, ისედაც შევიწროებული გლეხები ვალდებულნი იყვნენ, ხორბალი და სხვა პროდუქტები გადაეცათ მათთვის; ქართველ მუშებს რუსეთში აძევებდნენ; ქართველი სახელმწიფო მოხელენი მასობრივად დაითხოვეს და უცხოელებით ჩაანაცვლეს.

ამ ქმედებებისთვის პასუხის გასაცემად, თფილისის მუშებმა გადაწყვიტეს, მოხსენება წარედგინათ რეკომში, რომელშიც აყალიბდნენ სხვადასხვა მოთხოვნებს, მათ შორის უმთავრესი იყო რუსეთის ჯარების რესპუბლიკის ტერიტორიიდან გასვლა, ეროვნული ჯარის შექმნა, ამნისტიების გამოყენება, პოლიტიკური თავისუფლების აღდგენა და თავისუფალი არჩევნების ორგანიზება საბჭოელებისთვის. ამგვარად, მოხსენება მხოლოდ იმას ითხოვდა, რასაც რეკომი ისედაც დაჰპირდა ქართველ ხალხს შემოჭრის დღეს. 1-დან 7 ოქტომბრამდე მოხსენებას 5 000-მა მუშამ მოაწერა ხელი და სხვადასხვა კატეგორიის 9 მუშისგან შემდგარი დელეგაცია წავიდა რეკომში აღნიშნული საბუთის წარსადგენად. რეკომმა დელეგატები შეიპყრო და მეტეხის ციხეში გაა ზავნა. ცენტრალურმა კომიტეტმა მოუწოდა მუშებს, საპროტესტო სხდომა გაემართათ და ერთდლიანი გაფიცვა გამოეცხადებინათ. თფილისში, 1 ნოემბერს, მუშები, ყველა დიდი დანესებულების თანამშრომლები, რკინიგზის თანამშრომლები, ანყობენ გაფიცვას; დიდ შეხვედრებზე, რომელიც მრავალ ადგილას გაიმართა, მუშები მოხსენებაში ჩამოყალიბებულ მოთხოვნებს უჭერენ მხარს; საჯარო სამსახურის მოხელეები და უნივერსიტეტის სტუდენტები, 3 000 ადამიანი, შეუერთდა მოძრაობას, რასაც სტუდენტებისა და მუშების მასობრივი დაჭერები მოჰყვა. ციხეებში საკმარისი ადგილები აღარ იყო, ამიტომ შეპყრობილნი კერძო ბინებში გადაჰყავდათ.

მრავალი ათასი ადამიანის დაჭერით რეკომმა ერი ინტელექტუალური და მმართველი ძალის გარეშე დატოვა და გადაწყვიტა ე.წ. საბჭოთა არჩევნების ჩატარება. ჩვენმა პარტიამ, რომელშიც საქართველოს პოლიტიკური პარტიები ერთიანდებოდა, ხალხს თხოვნით მიმართა, ამ საარჩევნო კომედიისთვის არჩევნებზე არწასვლით ეპასუხათ. მოცემულ შემთხვევაში, ცენტრალური კომიტეტი, ერთი მხრივ, იმ პრინციპით იმართებოდა, რომ საოკუპაციო რეკომს უფლება არ ჰქონდა იურიდიულად აღიარებული არჩევნების ჩატარების. მეორე მხრივ, ნათელი იყო, რომ ჩეკას ოკუპაციისა და დიქტატურული რეჟიმის პირობებში თავისუფალი არჩევნების ჩატარება შეუძლებელი იყო.

A ce moment le Revkom fit paraître un ordre qui déclarait notre parti hors la loi et par conséquent lui interdisait de prendre part aux élections. Malgré ces mesures draconiennes, les membres de notre parti se rendirent à toutes les réunions électorales des villes et villages réclamaient le retrait des troupes russes et quittaient les réunions, suivis des électeurs ; il ne restait plus à ces réunions que des fonctionnaires russes pour la nomination des délégués. Ce boycottage général donna lieu naturellement à des nouvelles arrestations et répressions.

Lorsqu'il fut établi que le Gouvernement de Moscou avait rejeté la proposition du Comité Exécutif de la Seconde Internationale, demandant à envoyer une Commission mixte en Géorgie, notre Comité Central convoqua une réunion secrète de tout le parti en Géorgie pour le 5 Février 1922 dans le but d'éclaircir la situation créée. Cette conférence constata que les troupes russes étaient venues en Géorgie dans des buts impérialistes et formula pour la seconde fois sa proposition d'avril concernant la nomination d'une commission mixte ; la conférence s'occupa aussi tout particulièrement du renforcement de l'activité politique en Géorgie et de la consolidation des organisations.

Etant donné que l'occupation du pays est la raison principale de la ruine de la nation et particulièrement de la classe ouvrière, la conférence posa au parti, comme but principal de son action, le rétablissement de l'indépendance. La Conférence jugea de même indispensable l'action coordonnée des partis politiques en cette question. Cette décision trouva son expression dans la création d'un Comité paritaire, dans lequel, outre les sociaux-démocrates, entrent les socialistes indépendants, les socialistes révolutionnaires géorgiens, les socialistes fédéralistes et les nationaux démocrates. Seules les décisions du Comité paritaire, qui obtiennent l'assentiment de tous les représentants des différents partis, sont obligatoires. L'accord entre les partis a été fait sur la base de la coopération avec le gouvernement légal présidé par le camarade Jordania en vue du rétablissement de l'indépendance nationale suivant les lois fondamentales empreintes de l'esprit démocratique, que vota la Constituante de Géorgie. Aujourd'hui encore, ce Comité paritaire poursuit son action.

DOCUMENT

Extrait de « La Géorgie coopérative sous le régime bolcheviste » de Victor Serwy

Ma mission d'observateur, pour l'Alliance Coopérative Internationale est terminée. Mon opinion sur la situation de la coopération en Géorgie, sur les conditions d'existence sociale des populations m'est personnelle. Je crois comme une obligation morale devoir la développer et la défendre, non seulement ici, mais partout, parce que les coopérateurs de Géorgie dans leur immense majorité ont placé toutes leurs espérances et dans l'Alliance Coopérative Internationale et aussi dans l'opinion publique de l'Europe occidentale.

ამ დროისთვის რეკომმა გამოაქვეყნა ბრძანება, რომლის თანახმადაც, ჩვენი პარტია კანონს გარეთ იყო, რის გამოც მას არჩევნებში მონაწილეობის მიღება ეკრძალებოდა. ამ დრაკონულ პირობებში, ჩვენი პარტიის წევრები ქალაქების და სოფლების ყველა საარჩევნო კრებებს ესწრებოდნენ, ითხოვდნენ რუსეთის ჯარების მიერ ტერიტორიის დატოვებას და ტოვებდნენ კრებას, მათ უკან მიჰყევოდნენ ამომრჩევლებიც; კრებაზე მხოლოდ რუსი სახელმწიფო მოხელეები რჩებოდნენ დეპუტატების დასასახელებლად. ამ საყოველთაო ბოიკოტმა დაჭერებისა და რეპრესიების ახალ ტალღას დაუდო საფუძველი.

როგორც კი ცნობილი გახდა, რომ მოსკოვის მთავრობამ უარი თქვა მეორე ინტერნაციონალის აღმასრულებელი კომიტეტის შეთავაზებაზე საქართველოში შერეული კომისიის გაგზავნის შესახებ, ჩვენმა ცენტრალურმა კომიტეტმა 1922 წლის 5 თებერვალს საქართველოს ყველა პარტია საიდუმლო კრებაზე მიიწვია, შექმნილი სიტუაციისთვის ნათელის მოფენის მიზნით. ამ შეხვედრამ დაამოწმა, რომ რუსული ჯარები საქართველოში იმპერიალისტური მიზნებით შემოვიდა და კიდევ ერთხელ ჩამოაყალიბა აპრილში გაუღებელი ნინადადება შერეული კომისიის შესახებ; შეხვედრა განსაკუთრებით დაინტერესდა ასევე საქართველოში პოლიტიკური აქტივობის გაძლიერებით და ორგანიზაციების კონსოლიდაციით.

იმ მოცემულობით, რომ ერის დანგრევის ძირითადი მიზეზი ქვეყნის ოკუპაციაა, განსაკუთრებით კი მუშათა კლასის, სხდომამ პარტიას ძირითად მიზნად დამოუკიდებლობის აღდგენა დაუსახა. ასევე გადანყდა, რომ ამ საკითხთან დაკავშირებით აუცილებელია პარტიების თანამშრომლობა. ამ გადანყვეტილებამ ასახვა პოვა პარიტეტული კომისიის შექმნაში, რომელშიც, სოციალ-დემოკრატების გარდა, გაერთიანდნენ დამოუკიდებელი სოციალისტები, ქართველი სოციალისტ-რევოლუციონერები, სოციალისტ-ფედერალისტები და ნაციონალ-დემოკრატები.

პარიტეტული კომიტეტის მხოლოდ ის გადანყვეტილებები, რომელიც სხვადასხვა პარტიების ყველა წარმომადგენლის თანხმობას მოიპოვეს, იქნება გადამწყვეტი. პარტიებს შორის თანხმობა მიღწეულ იქნა კანონიერ მთავრობასთან – ამხანაგ ჯორდანიას თავმჯდომარეობით – თანამშრომლობით, რათა დემოკრატიული სულით შთაგონებული ფუნდამენტური კანონების საფუძველზე, რომელსაც საქართველოს დამფუძნებელმა კრებამ მისცა ხმა, აღედგინათ ეროვნული დამოუკიდებლობა.

დოკუმენტი

„საბჭოეთის საქართველო ბოლშევიკური რეჟიმის პირობებში“, ვიქტორ სერვი, ნანყვეტი

ჩემი სადამკვირვებლო მისია საერთაშორისო საბჭოთა ალიანსისთვის დასრულებულია. ჩემი მოსაზრება საბჭოთა საქართველოს მოსაბღოების სოციალური პირობების შესახებ, ჩემთვის პირადულია. ვფიქრობ, მორალური ვალდებულებაა ამ მოსაზრების განვითარება და დაცვა, არა მხოლოდ აქ, არამედ ყველგან, რადგან

Avant de clore ces pages, je ne puis m'empêcher de devoir déclarer qu'il règne dans les milieux géorgiens une haine sourde contre la tyrannie russe. Une région de Géorgie dans la montagne s'est affranchie des Soviets. Des révoltes se sont produites dans les pays voisins. Il ne serait point étonnant qu'un jour la Géorgie dont l'esprit est profondément démocratique, se lève pour chasser l'opresseur.

საქართველოს საბჭოების უდიდესი ნაწილი იმედის თვალთ უყურებს საერთაშორისო საბჭოთა ალიანსსა და დასავლეთ ევროპის საზოგადოებრივ აზრს.

ამ გვერდების დასრულებამდე, არ შემოიღია არ აღვნიშნო ის სიძულვილი, რომელიც ქართველებს შორის არსებობს რუსული ტირანიის წინაშე. საქართველოს რეგიონი, მთაში, გათავისუფლდა საბჭოელებისგან. ამბოხებები წარმოიშვა მეზობელ ქვეყნებშიც. გასაკვირი არ იქნება, თუ ერთ დღეს, საქართველო, რომლის გონებაც ღრმად დემოკრატიულია, ამბოხდეს მჩაგვრელის წინააღმდეგ.

1923

17 janvier 1923 : une conférence clandestine du Parti Social-démocrate de Géorgie se déroule. Cette conférence fait le bilan de l'action du parti des 2 dernières années, entérine la création du « Comité Paritaire pour l'indépendance », le rôle du gouvernement en exil. enregistre 26 000 adhérents et 5 000 adhérents aux Jeunesses Socialistes.

Le 25 janvier 1923 : Le Politburo du Comité Central du Parti Communiste de l'URSS, sur le rapport de Dzerjinski, approuve l'attitude d'Ordjonikidzé et décide d'éloigner les opposants : Mdivani, Tsintsadzé, Kavtaradzé et Makharadzé.

De janvier à juin 1923 : la Tcheka lance une grande opération pour tenter d'arrêter les militants illégaux du parti Social-démocrate de Géorgie.

Février 1923 : le tchékiste Oboladzé est envoyé en Gourie, région de la Géorgie de l'ouest pour réprimer les révoltes. Il massacre, emprisonne des paysans, pille et brûle des villages. Près d'Ozourghéti, alors qu'il est entouré de 15 de ses gardes, il est abattu.

Le 13 février 1923 : En représailles, 92 prisonniers, la plupart militants socialistes, sont fusillés à Tiflis.

Fin février 1923 : Les dirigeants du Comité militaire du Comité pour l'indépendance sont Arrêtés par la Tcheka, dont le général Abkhazi et 14 officiers.

Le 14 mars 1923 : Second Congrès du Parti Communiste géorgien, l'opposition est écartée de la direction. Lominadzé est élu président.

Le 19 mars 1923 : se tient le second Congrès des organisations bolcheviques de Transcaucasie.

Le 20 mai 1923 : Le général Abkhazi est fusillé avec 14 officiers de la République, à Tbilissi, dans le parc de Vaké.

**Koté Abkhazi, dirigeant du Comité Militaire, créé par le Comité
Paritaire pour l'indépendance**

კოტე აფხაზი, დამოუკიდებლობის პარიტეტული კომიტეტის
მიერ შექმნილი სამხედრო კომიტეტის მმართველი

Le 25 mai, le Comité pour l'Indépendance fait parvenir un appel, sur la situation du pays, à la Société des Nations

Juin 1923 : la lutte entre Moscou et les communistes Géorgiens continue, Mdivani est relevé de toutes ses fonctions.

1923

1923 წლის 17 იანვარი: საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ფარული სხდომა ჩატარდა. ეს სხდომა პარტიის ბოლო ორი წლის მუშაობის ანგარიშს ამზადებს, „დამოუკიდებლობის პარიტეტული კომიტეტის“ შექმნის, ასევე – გადასახლებაში მყოფი მთავრობის ქმედების რატიფიცირებას ახდენს, არეგისტრირებს 26 000 წევრს და 5 000 წევრს ახალგაზრდა სოციალისტებში.

1923 წლის 25 იანვარი: სსრკ კომუნისტური პარტიის პოლიტბიურო, დერჟინსკის ანგარიშზე დაყრდნობით, ეთანხმება ორჯონიკიძის ქმედებას და გადანყვეტს ოპონენტების ჩამოშორებას: მდივანი, ცინცაძე, ქაეთარაძე, მახარაძე.

1923 წლის იანვარი-ივნისი: ჩეკა იწყებს მასშტაბურ ოპერაციას, საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის მებრძოლთა დაკავების მიზნით.

1923 წლის თებერვალი: ჩეკისტი ობოლაძე გაგზავნეს გურიაში, აჯანყების ჩასახშობად გაგზავნეს. ის ხოცავს და აპატიმრებს გლეხებს, ძარცვავს და ნვაეს სოფლებს. ოზურგეთთან, მიუხედავად იმისა, რომ თხუთმეტკაციანი დაცვა ჰყავდა, ობოლაძე მოკლეს.

1923 წლის 13 თებერვალი: სამაგიეროს გადახდის მიზნით, 92 პატიმარი, მათ შორის უმრავლესობა სოციალისტთა მებრძოლთა რიგებიდან, დახვრიტეს თფილისში.

1923 წლის თებერვლის ბოლოს დამოუკიდებლობის კომიტეტის სამხედრო კომიტეტის მმართველები ჩეკამ შეიპყრო, მათ შორის, გენერალი აფხაზი და 14 სამხედრო პირი.

1923 წლის 14 მარტი: საქართველოს კომუნისტური პარტიის მეორე ყრილობა, ოპოზიცია გამოეყო მმართველობას. ლომინაძე თავმჯდომარედ აირჩიეს.

1923 წლის 19 მარტი: ჩატარდა ამიერკავკასიის ბოლშევიკური ორგანიზაციების მეორე ყრილობა.

1923 წლის 20 მაისი: გენერალი აფხაზი დახვრეტილია, რესპუბლიკის 14 ოფიცერთან ერთად, თბილისის ვაკის პარკში.

25 მაისი: დამოუკიდებლობის კომიტეტმა მიმართვა გაავრცელა ერთა ლიგაში ქვეყანაში შექმნილ მდგომარეობასთან დაკავშირებით.

1923 წლის ივნისი: ბრძოლა გრძელდება მოსკოვსა და ქართველ კომუნისტებს შორის. მდივანი გაათავისფულეს ყველა დაკავებული თანამდებობიდან.

იმ რეპრესიების თავის გართმევისთვის, რომელიც მთელ ქვეყანას დაატყდა თავს, დამოუკიდებლობის პარიტეტული კომიტეტი პარიზში, ფარული ორგანიზაციები საქართველოში, პოლიტიკური პარტიები, მუშათა გაერთიანებები და პატრიოტები ამბოხების პირობებს ამზადებენ.

Pour faire face à la répression qui s'abat sur tout le pays, à Paris le Comité paritaire pour l'Indépendance, en Géorgie, les organisations clandestines, les partis politiques, les syndicalistes et les patriotes préparent les conditions d'un soulèvement.

1924

Début 1924 : Les militants socialistes, les syndicats et les partisans continuent la préparation d'un soulèvement.

Le 14 février 1924, des dirigeants du parti social-démocrate de Géorgie, quittent Marseille pour rejoindre les dirigeants du Comité Paritaire pour l'indépendance.

Le 15 février 1924, Goguita Pagava, président du Comité pour l'indépendance est attrapé par la Tcheka dans l'imprimerie clandestine du village d'Omallo en Touchétie. Il est remplacé par Koté Andronikachvili à la tête du Comité clandestin.

Victor Tsenteradzé, Valiko Djougheli, Grigol Tsintsabadzé, Bénia Tchikhvichvili, Vasso Nodia, dirigeants social-démocrates. à l'Acropole d'Athènes, avant leur arrivée clandestine en Géorgie

ვიქტორ ცენტერაძე, ვალიკო ჯუღელი, გრიგოლ ცინცაბაძე, ბენია ჩხიკვიშვილი, ვასო ნოდია – ეროვნული აჯანყების ლიდერები ათენის აკროპოლისში, საქართველოში ფარულად ჩამოსვლამდე

Le 5 août, le Comité pour l'Indépendance envoie un Mémorandum à la Société des Nations, qui doit se réunir en Septembre à Genève.

Noé Khomérikhi, ancien ministre de l'Agriculture et l'un des organisateurs du parti Social-démocrate de Géorgie, arrivant de France avec Benjamin Tchikhvichvili, député et Maire de Tiflis sont arrêtés avec des dirigeants du parti, Goguita Pagava, Vasso Nodia et Gogui Tsinamzgvirichvili. Ils sont emmenés à la prison de Souzdal, envoyés à la Tcheka de Moscou, puis à Rostov où ils sont assassinés dès le début de l'insurrection de 1924 « pour l'exemple, pour décourager l'insurrection ».

1924 წლის დასაწყისი: სოციალისტთა თანამებრძოლები, მუშათა საბჭოები და პარტიზანები ამბოხის წინაპირობებს ამზადებენ.

1924 წლის 14 თებერვალი: საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ლიდერები ტოვებენ მარსელს, რათა შეხვდნენ დამოუკიდებლობის პარიტეტული კომიტეტის მმართველებს.

1924 წლის 15 თებერვალი: დამოუკიდებლობის პარიტეტული კომიტეტის თავმჯდომარე, გოგიტა ფალავა, ჩეკამ დააკავა საიდუმლო სტამბაში სოფ. ომალოში, თუშეთში. მისი ადგილი დამკომში კოტე ანდრონიკაშვილმა დაიკავა.

5 აგვისტო: დამოუკიდებლობის კომიტეტი ერთა ლიგას მემორანდუმს უგზავნის, რომელიც სექტემბრის დასაწყისში ქენევამ უნდა შეიკრიბოს.

ნოე ხომერიკი, ყოფილი მინათმოქმედების მინისტრი და საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ერთ-ერთი ორგანიზატორი, საფრანგეთიდან დაბრუნებისას – ბენიამინ ჩხიკიშვილთან, დეპუტატი და თფილისის მერი, და პარტიის სხვა მმართველებთან ერთად, გოგიტა ფალავა, ვასო ნოდია, გოგი წინამძღვრიშვილი – დააკავეს. ისინი სუზდალის ციხეში გადაიყვანეს, ჯერ მოსკოვის ჩეკაში, შემდეგ როსტოვში გაგზავნეს, სადაც 1924 წლის აჯანყების დანაშაულისათვის სიკვდილით დასაჯეს, „სამაგალითოდ, რათა აჯანყებისთვის მორალური მხარე შეერყიათ“.

ვალეო ჯუღელი, ეროვნული გვარდიის ყოფილი სარდალი, საფრანგეთიდან დაბრუნებისთანავე შეიპყრეს და დააპატიმრეს, ანამეს და აჯანყების დანაშაულისათვის სიკვდილით დასაჯეს.

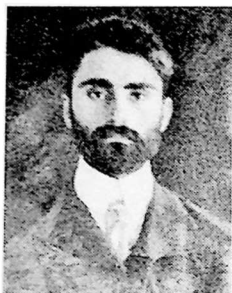
1924 წლის 28 აგვისტო: აჯანყება იწყება ჭიათურაში, მანგანუმის მინერალების საბადო, სოციალ-დემოკრატი პატივისტი მუშების ციხე-სიმაგრედ იქცა. აჯანყება მაშინვე გავრცელდა დასავლეთ საქართველოში, გურიამი, სამეგრელოში, იმერეთში და სვანეთში.

სოციალ-დემოკრატიული პარტიის მეთაურობით, თითქმის მთელი დასავლეთი საქართველო აჯანყებულა. თავად ფილიპე მახარაძეც შეიპყრეს აჯანყებულებმა. დუშეთის ქალაქები, მანგლისი, სენაკი, ჩოხატაური, ოზურგეთი გათავისუფლებულა.

ხევსურეთიდან მომავალი ჩოლოყაშვილი, თავის პარტიზანებთან ერთად, თფილისს უახლოვდება, მაგრამ რუსული ჯარები კავკასიის სხვა რეგიონებიდან მოდიან და დედაქალაქთან მოახლოებაში უშლიან ხელს. გააფთრებული ბრძოლის შემდეგ, ის იძულებულია, უკან დახევით გააგრძელოს ბრძოლა და თურქეთის გავლით დატოვოს ქვეყანა.

ნითელი არმიის მიერ დაკავებული დიდი ქალაქების მოსახლეობას მოქმედება არ შეუძლია. სამაგიერო მოქმედებები აჯანყების მეორე დღესვე იწყება. როგორც მაგალითად ქუთაისში, სადაც საოკუპაციო ჯარებმა დახოცეს მძევლები, მათ შორის, 70 წლის მიტროპოლიტი ნაზარი და მასთან ერთად 10 სასულიერო პირი. დიდი ქალაქების მცხოვრებნი „მძევლებად“ იქცნენ. ერთი ქალაქი გათავისუფლდა საოკუპაციო ჯარისგან, პატიმრები გამოვიდნენ საკნებიდან და ისინი დახოცეს. რუსეთის

Valiko Djougheli, ancien Commandant de la Garde Nationale, arrivant de France, est arrêté, emprisonné, torturé et mis à mort dès le début de l'insurrection.

Noé Khomeriki

ნოე ხომერიკი

Bénia Tchikhvichvili

ბენია ჩიხვიჭვილი

Goguita Pagava

გოგიტა ფალავა

Le 28 août 1924 : L'insurrection débute à Tchiatoura, bassin minier de manganèse, bastion des militants ouvriers social-démocrates. Elle s'étend immédiatement en Géorgie de l'ouest, Gourie, Mingrélie, Imérétie et Svanétie.

Sous la direction du Parti Social-démocrate, pratiquement toute la Géorgie de l'ouest est en insurrection. Philippe Makharadzé est même arrêté par les troupes insurrectionnelles. Les villes de Douchétie, Manglissi, Sénaki, Tchokhataouri, Ozourghéti sont délivrées.

Kakoutsia Tcholakachvili descendant de Khevsourétie avec ses partisans approche de Tiflis, mais les troupes russes arrivent des autres régions du Caucase l'empêchant d'arriver à la capitale. Après de furieux combats, il est obligé de battre en retraite et de s'enfuir par la Turquie.

La population des grandes villes tenues par l'Armée Rouge, ne peut réagir. Les représailles commencent le jour même de l'insurrection. Comme à Koutaïssi, les troupes d'occupation fusillent les otages dont le Métropolite Nazari âgé de 70 ans et 10 prêtres. Les habitants des grandes villes deviennent « des otages ». Une ville se délivre des troupes d'occupation, les prisonniers sont sortis de leurs geôles et sont fusillés. Les troupes russes d'occupation reculent ou sont battues, on arrête les membres des familles des personnages connus de la République, ils servent d'otages ou de « fusillés pour l'exemple ».

Début septembre 1924 : Tout le Comité insurrectionnel du « Comité d'Indépendance de la Géorgie » est arrêté à Chio-Mghvimi :

- Koté Andronikachvili (ancien prince déchu, par le tsarisme, ayant rejoint le parti social-démocrate) président du Comité,
- Jason Djavakhichvili, dirigeant national-démocrate, secrétaire du Comité,
- Gogui Djioria, dirigeant social-démocrate (arrêté en Géorgie occidentale),
- Mikhaél Botchorichvili, dirigeant social-démocrate,
- Mikhaél Ichkhneli, dirigeant national-démocrate (arrêté à Tiflis),
- David Oniachvili, dirigeant social-démocrate, ancien Ministre.

საოკუპაციო ჯარები უკან იხევნ ან მარცხდებიან, იჭერენ რესპუბლიკის ცნობილ პირთა ოჯახის წევრებს, სარგებლობენ მძევლებით ან „სამაგალითო დახვერეთით“.

Valiko Djougheli
ვალეო ჯუღელი

Kakoutsa Tcholakachvili
ქაქუცა ჩოლოყაშვილი

Le Métropolite Nazari
მეტროპოლიტი ნაზარი

1924 წლის სექტემბრის დასაწყისი: „საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტის“ მთელი კომიტეტი დაკავებულია შიომღვიმეში.

- კოტე ანდრონიკაშვილი (ცარიზმის მიერ ჩამოგდებული ყოფილი თავადი, რომელიც სოციალ-დემოკრატთა პარტიას შეუერთდა), კომიტეტის თავმჯდომარე;
- იასონ ჯავახიშვილი, ეროვნულ-დემოკრატების წარმომადგენელი, კომიტეტის მდივანი;
- გოგი ჯინორია, სოციალ-დემოკრატი წარმომადგენელი (დაკავებულია დასავლეთ საქართველოში);
- მიხეილ ბოჭორიშვილი, სოციალ-დემოკრატი ხელმძღვანელი;
- მიხეილ იშხნელი, ეროვნულ-დემოკრატი ხელმძღვანელი (დაკავებულია თფილისში);
- დავით ონიაშვილი, სოციალ-დემოკრატი ხელმძღვანელი, ყოფილი მინისტრი.

დამოუკიდებლობის კომიტეტის წევრები ხელს აწერენ ამბოხების შეჩერებისკენ მოწოდების ტექსტს, რომელიც ძალდატანებით დააწერიეს. ტექსტი სასწრაფოდ დაბეჭდეს და გაავრცელეს მთელ ქვეყანაში. ამ ტექსტმა დასახვერეთად გაგზავნილი ასობით მძევალი გადაარჩინა.

კომიტეტის ეს წევრები, ერთი წლის შემდეგ, „სასამართლოს“ წინაშე წარსდგნენ და ციმბირში გადასახლება მიესაჯათ რვიდან ათ წლამდე ვადით.

ევროპული ძალების დახმარების მოლოდინი არ გამართლდა. დაპირებული საბრძოლო იარაღი არც კი გამოგზავნილა.

1924 წლის სექტემბრის შუა რიცხვები: საოკუპაციო ჯარებმა აჯანყება სისხლში ჩაახშვეს.

Les membres du Comité d'Indépendance signent un texte appelant à l'arrêt du soulèvement, texte rédigé sous la pression. Il est, immédiatement imprimé et diffusé dans tout le pays. Ce texte sauve des centaines d'otages qui étaient envoyés au peloton d'exécution.

Ces membres du Comité passent devant un « tribunal », un an plus tard et sont condamnés à des peines de 8 à 10 ans de déportation en Sibérie.

Koté Andronikachvili

კოტე ანდრონიკაშვილი

David Oniachvili

დავით ონიაშვილი

Jason Djavakhchvili

იასონ ჯავახიშვილი

L'aide tant attendu des puissances européennes ne vient pas. Les armes prévues ne sont même pas envoyées.

Mi septembre 1924 : L'insurrection est noyée dans le sang par les troupes d'occupation.

Mais devant l'horreur de la répression, une révolte sourde de la population continue pour être anéantie. Pendant très longtemps les chiffres de 3 000 à 5 000 morts ont été avancés, mais aujourd'hui, certains chercheurs avancent le chiffre de 12 000.

La répression dure plusieurs mois. Il y a des milliers d'emprisonnés et de déportés en Sibérie. Des villages sont pillés, détruits et brûlés. De nombreux militants sont obligés de s'expatrier.

Moscou envoie ses troupes, car la résistance est grande, plus de 120 000 soldats de l'armée rouge sont envoyés en Géorgie, comme après l'invasion de 1921, ceux-ci vivent sur le dos de la population.

მაგრამ, რეპრესიების შიშით, მხოლოდ რეზი აშპოლი გრძელდება მოსახლეობაში ძალიან დიდი ხნის მანძილზე. დაღუპულია რიცხვი 3000-დან 5000-მდე კომარადა. მაგრამ დღეს, ზოგიერთი მეკლერის ინფორმაციით, ეს რიცხვი 12 000-მდე მზადა.

რეპრესიები რამდენიმე თვის მანძილზე გაგრძელდა. ათასობით პატიმარი და ციხეში გადსახლებული, სოფლები გაძარცვული, დაწვრილი და გადაწვარი უამრავი აქტივისტი იძლებოდა. გადასახლებაში წავიდეს.

მოსკოვი ჯარებს აგზავნი, რადგან წინააღმდეგობა დიდია. ნიჟელი არქის '20 000 ჯარისკაცზე მეტია გამოგზავნილი საქართველოში. როგორც 1921 წლის მარტში არა დროს შემოსულები, ესენიც მოსახლეობის ხარჯზე ცხოვრობენ.

ეგროპული სახელმწიფოები სსრკ-ს ცნობენ და ელჩებსაც ცვლიან. საფრანგეთი მართალია აღიარებს სსრკ-ს, მაგრამ 1933 წლამდე აღიარებს აქვე წარმოდგენილ დიპლომატიურ ნარმოცადგენლობას.

Extraits du compte-rendu sténographique du discours de défense de Koté Andronikachvili, président du Comité insurrectionnel, au cours du procès connu sous le nom de « Procès du Comité de l'Indépendance » en 1925

Nous subîmes une défaite. Le Comité de l'Indépendance fut capturé tout entier. On s'empara de nous dans la forêt de Chio-Mghvimi, où nous nous trouvions réfugiés. On nous conduisit à Tiflis : moi, Jason Djavakhichvili, Mikhaïl Botchorichvili, Guiorgui Djinnoria et Mikhaïl Ichknéli fut arrêté à Tiflis et conduit le même jour, 4 septembre, à la Zak-Tcheka (Tcheka Transcaucasienne). Nous étions prêts à mourir. Dans ma cellule entra le président de la Zak-Tcheka, Moguilevsky, pour me proposer, contre la vie sauve, de faire une déclaration selon laquelle le Parti social-démocrate géorgien aurait commis une grave faute, organisé une aventure et y aurait entraîné le peuple. Il m'était évident que semblable déclaration, humiliante pour le parti social-démocrate, serait utilisée par les communistes. Aussi répondis-je par un refus catégorique. Cinq minutes après, on m'emmena dans une grande pièce pleine d'employés de la Tcheka. Dans un coin se tenaient debout, mains liées. Djavakhichvili, Djinnoria et Botchorichvili. On me mit à leur côté. Jason Djavakhichvili me dit : « il faut trouver une issue quelconque ».

Je répondis : « Tout est fini. On m'a proposé de déclarer publiquement, au nom du parti social-démocrate que le mouvement n'était qu'une aventure organisée par le parti ; j'ai refusé ».

Djavakhichvili me répondit : « Beria, vice-président de la Tcheka de Géorgie, propose au Comité de l'Indépendance de trouver une issue à la situation actuelle ».

Nous fûmes conduits auprès de Beria qui nous dit : « Vous êtes vaincus, mais des combats partiels continuent. C'est vous, le Comité, qui pouvez arrêter ces détachements armés ; faites une déclaration et recommandez aux détachements isolés de nous livrer les armes ; et, de notre côté, nous ne toucherons pas à leurs personnes et nous arrêterons également les exécutions en masses.

Djinnoria ayant été arrêté en Géorgie Occidentale, était au courant de la situation de ces régions et de ce qui se passait sur la route de Tiflis : le nombre de prisonniers était grand, les arrestations continuaient toujours, on fusillait en masse et d'autres attendaient leur tour ; il en avait été témoin. »

Les condamnés à mort acceptèrent la proposition des bourreaux de signer la déclaration à condition qu'on donnât immédiatement l'ordre de cesser les exécutions en masse. A l'interrogation de Koté Andronikachvili : « la décision de la Tcheka serait-elle approuvée par le gouvernement ? »

Beria répondit : « Ce qui sera décidé dans ce cabinet, est en même temps la décision du gouvernement ».

კოტე ანდრონიკაშვილის, აჯანყებულთა კომიტეტის თავმჯდომარის, დაცვის სტენოგრაფიული ანგარიშის ნაწყვეტი, წარმოთქმული 1925 წლის „დამოუკიდებლობის კომიტეტის პროცესზე“

ჩვენ მარცხი განვიცადეთ. დამოუკიდებლობის კომიტეტი ტყვეობაშია. შიომღვიმეს ტყეში, სადაც თავს ვაფარებდით, ჩაგვიგდეს ხელში. თფილისში წამოგვიყვანეს: მე, იასონ ჯავახიშვილი, მიხეილ ბოჭორიშვილი, გიორგი ჯინორია. მიხეილ იშხნელი შეიპყრეს თფილისში და იმავე დღეს, 4 სექტემბერს, წაიყვანეს ზაკ-ჩეკაში (ამიერკავკასიის ჩეკა). სიკედილისთვის მზად ვიყავით. (...) ჩემს საკანში ზაკ-ჩეკას თავმჯდომარე, მოგილევსკი, შემოვიდა და შემომთავაზა, სიცოცხლის გადარჩენის ფასად, განმეცხადებინა, რომ სოციალ-დემოკრატიულმა პარტიამ დიდი შეცდომა დაუშვა, რისკზე წავიდა და ხალხი ჩაითრია. ჩემთვის ცხადი იყო, რომ მსგავსი განცხადება დამლუპველი იქნებოდა სოციალ-დემოკრატიული პარტიისთვის, რასაც კომუნისტები გამოიყენებდნენ. მე კატეგორიული უარით ვუპასუხე. (...) ხუთი წუთის შემდეგ წამიყვანეს დიდ დარბაზში, რომელიც სავსე იყო ჩეკას თანამშრომლებით. ხელებშეკრულნი, კუთხეში იდგნენ ჯავახიშვილი, ჯინორია და ბოჭორიშვილი. (...) მეც მათ გვერდით დამაყენეს. იასონ ჯავახიშვილმა მითხრა:

- „აუცილებელია რაიმე გამოსავლის პოვნა“.

მე ვუპასუხე:

- „ყველაფერი დასრულდა. მათ მომთხოვეს საჯაროდ განვაცხადო, სოციალ-დემოკრატიული პარტიის სახელით, რომ ეს მოძრაობა მხოლოდ პარტიის მიერ ორგანიზებული ავანტიურა იყო; მე უარი განვაცხადე“.

ჯავახიშვილმა მიპასუხა:

- საქართველოს ჩეკას ხელმძღვანელის მოადგილე, ბერია, სთავაზობს „დამოუკიდებლობის კომიტეტს“, შექმნილი სიტუაციიდან გამოსავალი იპოვონ“.

ბერიას წინაშე წარგვადგინეს:

- თქვენ დამარცხდით, მაგრამ კერძო ბრძოლები გრძელდება. ეს თქვენ, კომიტეტს, შეგიძლიათ ამ შეიარაღებული რაზმების შეჩერება; განაცხადეთ, რეკომენდაცია მიეცით ცალკეულ რაზმებს, იარაღი ჩაგვაბარონ და, ჩვენი მხრივ, მათ პიროვნულად არ შევეხებით და მასობრივ სადამსჯელო ღონისძიებებსაც შევაჩერებთ“.

საქართველოს დასავლეთში დაჭერილი ჯინორია ამ რეკომენდაციებში და თფილისისკენ მომავალ გზაზე არსებული სიტუაციის საქმის კურსში იყო: პატიმართა რიცხვი დიდი იყო, დაჭერები კვლავაც გრძელდებოდა, მასობრივი დახვრეტები გრძელდებოდა და სხვები თავის რიგს ელოდებოდნენ; ის ამის მოწმე იყო“.

სიკედილისჯილეები ჯალათების მიერ შეთავაზებულ განცხადებაზე ხელისმონერას დათანხმდნენ იმ პირობით, რომ დაუყოვნებლივ შეწყდებოდა მასობრივი დახვრეტები. კოტე ანდრონიკაშვილის კითხვას:

En dehors de Beria assistaient à ces tractations, Moguilevsky – président de la Tcheka Transcaucasienne – et Moroz – l'un des hommes les plus puissants et les plus cruels du Guépéou de Moscou. Le marché fut conclu. Le gouvernement tint sa promesse : je connais des faits indéniables certifiant que la nuit même où nous signâmes la déclaration (le 4 septembre, après 3 heures du matin), à Batoumi, Tiflis, Signakhi, des centaines de prisonniers prêts à être fusillés, évitèrent l'exécution, ajouta Andronikachvili.

La Tcheka demanda, en outre aux membres du « Comité de l'Indépendance » d'y qualifier « d'aventure » le mouvement d'août et de proclamer que c'était les couches supérieures de la population qui y avaient pris part.

« Il nous fut pénible, dit Andronikachvili à ses juges, d'accepter ces propositions : nous prononcions contre nous-même une sentence de mort politique que les communistes utiliseraient largement, et ils l'on déjà fait..., mais nous avons préféré sauver au prix des paroles « aventure » et « couches supérieures de la nation » ce qui pouvait encore être sauvé, d'autant plus que tout Géorgien (...) comprendrait bien de quoi il s'était agi, et les mots « aventure » et « couches supérieures de la nation » ne changent rien au soulèvement d'août et ne diminuent point l'importance de ce mouvement populaire et de masses »

- „მთავრობა დაეთანხმება ჩეკას გადანაცვეტილებას?“

ბერიამ უპასუხა:

- ის, რაც ამ კაბინეტში გადაწყდება, ამავდროულად, მთავრობის გადანაცვეტილებაცაა“.

ბერიას გარდა ამ მოლაპარაკებას ესწრებოდნენ მოგილევსკი, ამიერკავკასიის ჩეკას თავმჯდომარე, და მოროზოვი, მოსკოვის გეპეუს ერთ-ერთი ყველაზე გავლენიანი და ყველაზე ულმობელი ადამიანი. გარიგება შედგა. მთავრობამ შეასრულა სიტყვა: უდავო ფაქტებს ვიცნობ, რომელიც ამონშებს, რომ იმავე ღამეს, როდესაც ჩვენ განცხადებას ხელი მოვანერეთ (4 სექტემბერი, დილის 3 სთ), ბათუმში, თფილისში, სილნალში ასობით პატიმარმა, რომელიც დასახვრეტად იყო გამზადებული, სიკვდილი თავიდან აიცილა, დაამატა ანდრონიკაშვილმა.

ჩეკამ „დამოუკიდებლობის კომიტეტს“ მოსთხოვა ასევე, „ავანტიურად“ შეეფასებინათ აგვისტოს მოვლენებიც და განეცხადებინათ, რომ მასში მონაწილეობა მიიღო მოსახლეობის ზედა ფენებმა.

„ჩვენთვის ძალიან რთული იყო, ამბობს ანდრონიკაშვილი, ამაზე დათანხმება: ჩვენი თავისთვის თავად უნდა გამოგვეტანა პოლიტიკურად სასიკვდილო განაჩენი, რომელსაც კომუნისტები ფართოდ გამოიყენებდნენ და ეს უკვე გააკეთეს კიდეც..., მაგრამ სიტყვების – „ავანტიურა“ და „ერის მაღალი ფენები“ – ფასად, გადაწყვეტიტით გადაგვერჩინა ის, რისი გადარჩენაც ჯერ კიდევ შეიძლებოდა, მით უფრო, რომ ყველა ქართველი (...) გაიგებდა, რაც ხდებოდა, და სიტყვები – „ავანტიურა“ და „ერის მაღალი ფენები“ – არაფერს ცვლის აგვისტოს ამბოხებაში და სრულებითაც არ აკნინებს ამ სახალხო და მასობრივ მოძრაობას“.

Chapitre 11.

Le 28 août 1924, le peuple géorgien s'insurgeait contre l'occupation soviétique

30 ans avant les insurrections hongroise, tchèque ou polonaise !

La jeune république démocratique de Géorgie, reconnue le 27 janvier 1921 par le Conseil suprême des Alliés, envahie dans la nuit du 11 février 1921, est conquise, après 6 semaines de combat.

Le gouvernement en exil en France, le parti social-démocrate et les forces républicaines, s'organisent pour lutter contre l'occupation soviétique qui pille le pays et applique une politique de répression intense contre toutes les couches de la société géorgienne. En août et septembre 1924, se déroule une insurrection contre les troupes d'occupation. Elle sera la première insurrection de masse contre Moscou, après la création de l'Urss.

L'occupation des troupes soviétiques

Dès lors, les troupes d'invasion mettent en application leur politique d'occupation.

Les premières décisions concernant les frontières :

- L'Abkhazie devient une République indépendante,
- La région de Zakathala est « remise » à l'Azerbaïdjan,
- Une partie du district de Bortchalo, la région de Lori est « donnée » à l'Arménie,
- Une partie de la région de Batoum, Ardahan et Artvin est laissée à la Turquie,
- Batoum devient un port franc.

Les 120 000 soldats de l'Armée Rouge vivent complètement sur la population et terrorisent les villages.

Les premières contributions de la « Géorgie soviétique » à la « Russie soviétique » se traduisent par un pillage systématique du pays. Des populations affamées de la Russie du Sud sont déportées et installées en Géorgie. Des fonctionnaires russes sont nommés dans toutes les administrations, de ce fait le russe devient la langue officielle. Le nouveau pouvoir essaie de « casser » l'organisation de l'ancienne République :

- Les organisations ouvrières sont démantelées et des ouvriers géorgiens sont déportés en Russie pour y être remplacés par des ouvriers venant de Russie.
- Les coopératives sont pillées et ne peuvent plus fonctionner et peu à peu, sont remplacées par les coopératives d'état, imposées par Moscou.
- La gestion des villages est donnée ou à des fonctionnaires russes, à des collaborateurs du nouveau pouvoir ou à des repris de justice libérés en échange de leur docilité.

თავი 11

1924 წელი, 28 აგვისტო, ქართველი ხალხის საბჭოთა ოკუპაციის წინააღმდეგ აჯანყება

უნგრულ, ჩეხურ და პოლონურ აჯანყებებამდე 30 წლით ადრე!

1921 წლის 27 აინვარს თანამოქალაქებთან უმაღლესი საბჭოს მიერ აღიარებული ახალგაზრდა დემოკრატიული რესპუბლიკა, 1921 წლის 11 თებერვალს დაპყრობილი და ექვსკვირიანი ბრძოლის შემდეგ დაძლეული (დამორჩილებული).

საფრანგეთში გადასახლებაში წასული მთავრობა, სოციალ-დემოკრატიული პარტია და რესპუბლიკური ძალები საბჭოთა ოკუპაციის, რომელიც ძარცვავს ქვეყანას და საზოგადოების ყველა ფენაში ინტენსიურ სარეპრესიო პოლიტიკას ატარებს, წინააღმდეგ საბრძოლველად ერთიანდებიან. 1924 წლის აგვისტოში და სექტემბერში ეროვნული აჯანყება იწყება საოკუპაციო ჯარების წინააღმდეგ. ეს მოსკოვის წინააღმდეგ განხორციელებული პირველი აჯანყება იყო საბჭოთა კავშირის შექმნის შემდეგ.

საბჭოთა ჯარების ოკუპაცია

ამგვარად, დამყრობელი ჯარები საოკუპაციო პოლიტიკას ატარებენ.

საზღვრებთან დაკავშირებული პირველი გადაწყვეტილებები ასეთია:

- აფხაზეთი დროებით ხდება დამოუკიდებელი რესპუბლიკა;
- ზაქათალას რეგიონი „გადაეცა“ აზერბაიჯანს;
- ბორჩალოს ოლქის ნაწილი, ლორეს რეგიონი, „გადაეცა“ სომხეთს;
- ბათუმის რეგიონის ნაწილი, არდალანი და ართვინი, დარჩა თურქეთს;
- ბათუმი იქცა თავისუფალ პორტად.

წითელი არმიის 120 000 ჯარისკაცი მოსახლეობის ხარჯზე ცხოვრობს და ტერორის ქვეშ ჰყავთ სოფლები.

„საბჭოთა საქართველოს“ პირველი წელიწადი „საბჭოთა რუსეთისთვის“, ქვეყნის სისტემატურ ძარცვაში გამოიხატებოდა. სამხრეთ რუსეთის დამპყრობელი მოსახლეობა ჩამოსახლებული იყო საქართველოში. რუსი სახელმწიფო მოხელეები დაინიშნენ ქვეყნის მასშტაბით არსებულ ყველა ადმინისტრაციულ ერთეულში, აქედან გამომდინარე, რუსული გახდა ოფიციალური ენა. ახალი ხელისუფლება ცდილობს, „გაანადგუროს“ ძველი რესპუბლიკის ორგანიზაცია:

- მუშათა ორგანიზაციები დაშლილია და ქართველი მუშები რუსეთში არიან გადასახლებულნი, რათა ისინი რუსეთიდან ჩამოსულმა მუშებმა ჩაანაცვლონ;
- კოოპერატივები გაძარცვულია და ფუნქციონირება აღარ შეუძლია, ნელ-ნელა

Simultanément avec la destruction des institutions démocratiques de la République, le peuple géorgien s'est vu privé de toutes les libertés dont il avait joui depuis la révolution de 1917 :

- Les journaux non communistes sont fermés (même les organes des syndicats ouvriers et des sociétés coopératives).
- Les réunions sont interdites (même les réunions dépourvues de caractère politique).
- Les partis qui tentent de défendre la liberté du peuple sont persécutés.

Les citoyens sont constamment menacés de perquisitions et d'arrestations.

Les tribunaux indépendants qui constituaient une garantie efficace des droits des citoyens sont remplacés par l'inquisition des Commissions Extraordinaires « Tcheka ».

Personne n'est sûr de sa liberté ni même de sa vie. On arrête, par dizaines, ceux qui sont coupables, aux yeux des bolcheviks, d'avoir défendu leur pays dans les rangs de la Garde Nationale et de l'Armée Républicaine. On persécute les anciens fonctionnaires de la République. On procède à des exécutions sommaires. Mais, c'est surtout contre les socialistes que les occupants dirigent leurs persécutions. Le nombre des membres du parti social-démocrate s'élève à environ 3 000 emprisonnés.

Les réactions du peuple géorgien contre l'occupation militaire russe.

Le 10 juin 1921, les représentants des 4 gouvernements caucasiens en exil (Arménie, Azerbaïdjan, Géorgie et Nord Caucase) créent « le Comité Paritaire pour l'Indépendance ».

De septembre à octobre 1921, les communistes organisent les premières élections dans les coopératives. Les candidats communistes n'obtiennent que 3 % des voix, les candidats socialistes 95 %. Les élections sont cassées et les communistes nomment tous leurs délégués.

Du 8 et 17 octobre 1921, les organisations syndicales géorgiennes organisent des réunions et décident de rédiger une pétition au « Comité Révolutionnaire » et de la présenter aux partis politiques nationaux.

Le 24 octobre, la délégation composée de 9 personnes qui présente la pétition, est arrêtée et envoyée à la prison de Métékhi, après avoir été interrogée au siège de la Tcheka (commission extraordinaire).

Le 1er novembre, dès 7 heures du matin, débute la première grève contre les forces d'occupation. Les transports, trains et trams sont interrompus, les administrations et usines de productions arrêtent toute activité. Cette grève gagne toutes les usines, la Faculté et le secteur public et dure jusqu'au 6 novembre. Pendant cette grève, le pouvoir arrête plus de 300 personnes. 90 % des emprisonnés sont des ouvriers, la plupart sont des sociaux-démocrates.

Devant cette politique, y compris au sein du parti communiste géorgien des voix s'élèvent contre la politique de Moscou et une lutte acharnée s'engage entre partisans d'une indépendance et collaborateurs.

ლა ისინი სახელმწიფო კოოპერატივებმა ჩაანაცვლა, რომელიც მოსკოვის მიერ იძულებით იქნა შემოთავაზებული;

- სოფლების მართვა დაევალა ან რუს სახელმწიფო მოხელეებს, ან ახალ ხელისუფლებასთან თანამშრომლობაში მყოფ პირებს, ან ყოფილ მსჯავრდებულებს, რომელნიც გათავისუფლებულნი იყვნენ მორჩილების სანაცვლოდ.

რესპუბლიკის დემოკრატიული ინსტიტუციების განადგურების პარალელურად, ქართველი ხალხი ყოველგვარი თავისუფლების გარეშე დარჩა, რომლითაც ისინი 1917 წლის რევოლუციის შემდეგ სარგებლობდნენ:

- არაკომუნისტური გაზეთები დაიკეტა (მუშათა კავშირების ორგანოები და კოოპერატიული საზოგადოებებიც კი);
- კრებები აიკრძალა (არაპოლიტიკური ხასიათის კრებებიც კი);
- პარტიები, რომელნიც ხალხის თავისუფლების დაცვას ცდილობენ, განიდევნენ;

მოქალაქეები გამუდმებულად გადასახლებისა და თავისუფლების აღკვეთის საფრთხის ქვეშ არიან.

თავისუფალი სასამართლოები, რომელნიც მოქალაქეთა უფლებების დაცვის გარანტი იყო, ჩაანაცვლა „ჩეკას“ საგანგებო კომისიის ინკვიზიციამ.

ალარავის აქვს საკუთარი თავისუფლებისა და სიცოცხლის გარანტია. აკავენ ბენ ათეულობით ეროვნული გვარდიისა და რესპუბლიკური არმიის რიგებიდან მათ, ვინც ბოლშევიკების თვალში დამნაშავეები არიან საკუთარი ქვეყნის დაცვაში. დევნიან რესპუბლიკის ყოფილ სახელმწიფო მოხელეებს. ატარებენ ეგზეკუციებს. უპირველესად, დევნიან სოციალისტებს. სოციალ-დემოკრატიული პარტიის წევრების უმრავლესობა დაპატიმრებულია, მათი რიცხვი დაახლოებით 3000-ს აღწევს.

ქართველი ხალხის რეაქცია რუსული სამხედრო ოკუპაციის წინააღმდეგ

1921 წლის 10 ივნისს კავკასიური ქვეყნების 4 გადასახლებაში მყოფი მთავრობა (სომხეთი, აზერბაიჯანი, საქართველო და ჩრდილოეთი კავკასია) ქმნიან „დამოუკიდებლობის პარიტეტულ კომისიას“.

1921 წლის სექტემბრიდან ოქტომბრამდე კომუნისტები პირველ არჩევნებს ატარებენ საბჭოებში. კომუნისტი კანდიდატები ხმათა მხოლოდ 3%-ს იღებენ, სოციალისტები – 95%. არჩევნები ჩაიშალა და კომუნისტებმა თავისი დეპუტატები (დელეგატები) დაასახელეს.

1921 წლის 8-17 ოქტომბერს, ქართული სინდიკატის ორგანიზაციები კრებებს აწყობენ, სადაც გადაწყვეტენ რევოლუციური კომიტეტის სახელზე პეტიციის შედგენას და მის ეროვნულ პარტიებთან წარდგენას.

24 ოქტომბერს, 9-კაციანი დელეგაცია, რომელმაც პეტიცია წარადგინა, შეიპყრეს და მეტეხის ციხეში გაგზავნეს მას შემდეგ, რაც ჩეკამ (საგანგებო კომისიამ) დაჰკითხა.

1 ნოემბერს, დილის 7 საათიდან, იწყება პირველი გაფიცვები საოკუპაციო ძალების წინააღმდეგ. ტრანსპორტის, მატარებლების და ტრამვაების მოძრაობა

En décembre 1921, le pouvoir d'occupation décide de faire des élections. Le parti social-démocrate édite et diffuse un appel à boycotter les élections. Tous les partis géorgiens appellent au boycott des élections.

Le 3 décembre 1921, les élections débutent. Elles durent jusqu'au 8 décembre à Tiflis, Koutaïssi et Batoumi. Elles sont boycottées à plus de 70 %. Là où elles se déroulent, c'est par la force et avec le vote des étrangers, des collaborateurs et des soldats russes.

Fin décembre, les communistes commencent la campagne électorale dans les villages et dans le reste du pays. Les campagnes géorgiennes sont toutes hostiles aux élections ; elles refusent partout de participer au vote.

Les soldats russes, les agents des Tchekas et les immigrés parcourent les campagnes et votent à la place de la population. Il est rare de voir un boycott comprendre ainsi la totalité des habitants.

Puis commencent les perquisitions des maisons et les arrestations.

Les arrêtés sont envoyés dans les prisons de Tiflis, avant d'être exilés en Russie.

Le 5 février 1922, le parti Social-démocrate de Géorgie organise une Conférence clandestine. Le parti décide de créer un « Comité Paritaire pour l'Indépendance », travaillant en coordination avec le gouvernement en exil, réunissant tous les partis géorgiens qui luttent contre l'occupation.

Le 11 février 1922, pour protester contre l'invasion de la Géorgie par les troupes russes, le 11 février 1921, 60 000 jeunes (Compte-rendu de l'activité du Parti Social-démocrate de Géorgie 1921-1922. Conférence du Comité central du parti social-démocrate de Géorgie, le 17 janvier 1923) sous la direction de la Jeunesse Socialiste, manifestent dans tout le pays. De nombreux manifestants sont arrêtés.

De janvier à fin février 1922, des dizaines de dirigeants et militants du parti Social-démocrate de Géorgie sont déportés en Russie et en Sibérie.

Lors de la Conférence de Genève le 10 avril 1922, tenue par les alliés, qui a pour but de normaliser les relations entre les états européens, Vlassa Mguéladzé apporte de Géorgie occupée, une pétition, signée par les ouvriers géorgiens :

- dénonçant le scandale des élections en Géorgie,
- demandant le retrait des troupes russes d'occupation.

Les 24-25 et 26 mai 1922, le parti Social-démocrate organise dans les villes et les villages des manifestations pour commémorer l'anniversaire de l'indépendance. Des dizaines de milliers de manifestants y participent. A Kvirila, Samtrédia, Tchokhataouri et d'autres localités, les troupes russes tirent sur la foule. Il y a de nombreuses victimes. Dès cette période, les troupes d'occupation commencent la répression contre les autres partis géorgiens.

En mai 1922, 80 dirigeants et militants du parti Social-démocrate de Géorgie sont déportés en Russie et en Sibérie.

შეჩერებულია, ადმინისტრაციები და ფაბრიკა-ქარხნები წყვეტენ მუშაობას. გაფიცვა ყველა ქარხანაში გავრცელდა, სასწავლო და საჯარო სექტორებში და 6 ნოემბრამდე გაგრძელდა.

ამ პერიოდში ხელისუფლებამ 300 ადამიანზე მეტი დააკავა. დაკავებულთა 90% მუშები არიან, უმრავლესობა – სოციალ-დემოკრატები.

მსგავსი პოლიტიკის არსებობის გამო, თავად ქართულ კომუნისტურ პარტიაშიც კი, ხმა აიმაღლეს მოსკოვის პოლიტიკის წინააღმდეგ და შეუბრალებელი ბრძოლა გაიმართა დამოუკიდებლობისთვის მებრძოლ პარტიზანთა და კოლაბორაციონისტებს შორის.

1921 წლის დეკემბერში საოკუპაციო ხელისუფლება არჩევნების ჩატარების გადანყვეტილებას იღებს. სოციალ-დემოკრატიული პარტია არჩევნებისთვის ბოიკოტის გამოცხადების მოწოდებას ბეჭდავს და ავრცელებს. ყველა ქართული პარტია არჩევნების ბოიკოტისკენ მოუწოდებს.

არჩევნები იწყება 1921 წლის 3 დეკემბერს და 8 დეკემბრამდე გრძელდება თფილისში, ქუთაისსა და ბათუმში. არჩევნები 70%-ზე მეტი მაჩვენებლით ბოიკოტირებულია. იქ, სადაც არჩევნები ტარდება, ეს იძულებით უცხოელთა მიერ ხმის მიცემით ხდება, კოლაბორაციონისტებისა და რუსი ჯარისკაცების.

დეკემბრის ბოლოს კომუნისტები სოფლებში და ქვეყნის სხვა ნაწილებში საარჩევნო კამპანიას იწყებენ. ქართული სოფლები მტრულად არიან განწყობილნი არჩევნების მიმართ; არჩევნებში მონაწილეობაზე ყველგან უარს აცხადებენ.

რუსი ჯარისკაცები, ჩეკას აგენტები და ემიგრანტები დადიან სოფლებში და მოსახლეობის ნაცვლად ხმას აძლევენ. ძალიან იშვიათია ბოიკოტის ხილვა, რომელსაც თითქმის მთელი მოსახლეობა უჭერს მხარს.

შემდეგ იწყება სახლების ჩხრეკა და დაჭერები.

პატიმრებს, რუსეთში გადასახლებამდე, თფილისის ციხეში აგზავნიან.

1922 წლის 5 თებერვალს საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტია ანკობს ფარულ კონფერენციას. პარტიამ გადანყვიტა „დამოუკიდებლობის პარიტეტული კომიტეტის“ შექმნა, რომელიც გადასახლებაში მყოფ მთავრობასთან ითანამშრომლებდა და დამოუკიდებლობისთვის მებრძოლ ყველა ქართულ პარტიას გააერთიანებდა.

1922 წლის 11 თებერვალს რუსული ჯარების მიერ საქართველოს დაპყრობის გასაპროტესტებლად, 60 000 ახალგაზრდა (1921-1922, 1923 წლის 17 იანვრის, სოციალ-დემოკრატიული პარტიის საიდუმლო ყრილობის ოქმი), ახალგაზრდა სოციალისტთა მეთაურობით, გასვლებს აწყობენ მთელ ქვეყანაში. უამრავი მონაწილე დააკავეს.

1922 წლის იანვარ-თებერვალში საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ათობით ლიდერი და აქტივისტი რუსეთში და ციმბირში გადაასახლეს.

1922 წლის 10 აპრილს, თანამოქალაქიერთა მიერ ორგანიზებულ გენუას კონფერენციაზე, რომელიც მიზნად ისახავდა ევროპულ სახელმწიფოებთან ურთიერთობის მონესრიგებას, ვლასა მგელაძეს ოკუპირებული საქართველოდან ჩააქვს ქართველ მუშათა მიერ ხელმოწერილი პეტიცია:

La Réforme agraire, instaurée par le gouvernement démocratique de Géorgie est abolie par le nouveau pouvoir. Toutes les terres qui avaient été confisquées au domaine impérial au Clergé et aux grands propriétaires fonciers, redistribuées aux paysans, sont nationalisées. Le parti Social-démocrate de Géorgie organise la riposte contre ce décret.

En automne 1922, sous la direction de Tcholokachvili, un soulèvement de partisans secoue la région montagneuse de Svanétie.

Au sein des grandes villes et dans toute la Géorgie, le parti Social-démocrate de Géorgie se réorganise et développe une presse et l'action illégales.

La préparation de l'insurrection nationale

De janvier à juin 1923, la Tcheka lance une grande opération pour tenter d'arrêter, principalement, les militants illégaux du parti Social-démocrate de Géorgie.

En février 1923, le tchékiste Oboladzé est envoyé en Gourie, Géorgie de l'ouest, pour réprimer les révoltes. Il massacre, emprisonne des paysans, pille et brûle des villages. Près d'Ozourghéti, alors qu'il est entouré de 15 de ses gardes, il est abattu.

Le 13 février 1923, en représailles, 92 prisonniers, la plupart militants socialistes, sont fusillés à Tiflis.

En février, le général Abkhazi, responsable du comité militaire du « Comité paritaire pour l'Indépendance » est arrêté avec 14 officiers. Le 20 mai 1923, ils sont fusillés.

Le 25 mai, le « Comité pour l'Indépendance » fait parvenir un appel, sur la situation du pays, à la Société des Nations.

Pour faire face à la répression qui s'abat sur tout le pays, à Paris le Comité paritaire pour l'Indépendance, en Géorgie, les organisations clandestines, les partis politiques, les syndicalistes et les patriotes préparent les conditions d'un soulèvement.

Le 5 août, le Comité pour l'Indépendance envoie un Mémoire à la Société des Nations, qui doit se réunir en Septembre à Genève.

Le 28 août 1924, débute l'insurrection nationale

L'insurrection dirigée par le Comité pour l'indépendance doit lancer l'action simultanée des maquis et mouvements ouvriers et paysans dirigés par le parti social-démocrate et des zones de guérilla de Svanétie de Touchétie et de Kakhétie dirigées par l'ancien colonel Kakoutsia Tcholokachvili et Tchikovani.

Le 28 août 1924, L'insurrection dirigée par Valiko Tchoubinidzé débute à Tchiatura, bassin minier de manganèse, bastion des militants ouvriers social-démocrates. L'attaque débute vers 4 heures du matin. Malgré une résistance très forte et plusieurs contre attaques des tchékistes, de 8 heures à midi, la ville est complètement libérée. Les tchékistes, policiers et miliciens du pouvoir soviétique, près de 200 personnes, sont emprisonnés et les prisonniers politiques, fidèles à la république, sont libérés.

- ამხელდა საქართველოში ჩატარებული არჩევნების სკანდალს;
- ითხოვდა, რუსი საოკუპაციო ჯარების უკან დახევას.

1922 წლის 24-25 და 26 მაისს, სოციალ-დემოკრატიული პარტია, სოფლებსა და ქალაქებში, დამოუკიდებლობის იუბილეს აღსანიშნავ მანიფესტაციებს აწყობს. ათობით ათასი მანიფესტანტი მონაწილეობს. ყვირილაში, სამტრედიაში, ჩოხატაურში და სხვა ადგილებში, რუსული ჯარები ესვრიან ხალხს. უამრავი მსხვერპლია. ამ პერიოდიდან საოკუპაციო ჯარები იწყებენ სხვა ქართული პარტიების რეპრესიებს.

1922 წლის მაისს საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის 80 ლიდერი და აქტივისტი რუსეთში და ციმბირში გადაასახლეს.

აგრარული რეფორმა, რომელიც საქართველოს დემოკრატიულმა მთავრობამ შექმნა, განადგურებულია ახალი ხელისუფლების მიერ. მიწები, რომელიც ჩამოერთვა იმპერიულ ქონებას, სამღვდელოებას და დიდ მიწათმფლობელებს, ნაციონალიზებულია. საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტია საპროტესტო მოქმედებას ამზადებს ამ ბრძანებულების წინააღმდეგ.

1922 წლის შემოდგომაზე, ქ. ჩოლოყაშვილის მეთაურობით, პარტიზანები, ამბოხებას აწყობენ მთიან რეგიონში, სვანეთში.

დიდ ქალაქებში და მთელ საქართველოში, საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტია რეორგანიზაციას ახდენს და ავითარებს არალეგალურ პრესას და არალეგალურ საქმიანობას.

ეროვნული აჯანყების მზადება

1923 წლის ინვარი/ინენისის პერიოდში, ჩეკა იწყებს მასშტაბურ ოპერაციას, საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის მებრძოლთა დაკავების მიზნით.

1923 წლის თებერვალში ჩეკისტი ობოლაძე გაგზავნეს გურიაში, აჯანყების ჩასახშობად. ის ხოცავს და აპატიმრებს გლეხებს, ძარცვავს და წვავს სოფლებს. ოზურგეთთან, მიუხედავად იმისა, რომ თხუთმეტკაციანი დაცვა ჰყავდა, ობოლაძე მოკლეს.

1923 წლის 13 თებერვალს, სამაგიეროს გადახდის მიზნით, 92 პატიმარი, მათ შორის უმრავლესობა სოციალისტთა მებრძოლთა რიგებიდან, დახვრიტეს თფილისში.

თებერვალში გენერალი აფხაზი, „დამოუკიდებლობის პარიტეტული კომიტეტის“ საბრძოლო კომიტეტის მეთაური, თავის 14 ოფიცერთან ერთად დააკავეს და დახვრიტეს.

25 მაისს დამოუკიდებლობის კომიტეტმა მიმართვა გაავრცელა ერთა ლიგაში, ქვეყანაში შექმნილ მდგომარეობასთან დაკავშირებით.

იმ რეპრესიების თავის გართმევისთვის, რომელიც მთელს ქვეყანას დაატყდა თავს, დამოუკიდებლობის პარიტეტული კომიტეტი პარიზში, ფარული ორგანიზაციები საქართველოში, პოლიტიკური პარტიები, სინდიკატები და პატრიოტები ამბოხების პირობებს ამზადებენ.

წავისტოს დამოუკიდებლობის კომიტეტი ერთა ლიგას, რომელიც სექტემბრის დასაწყისში ჟენევაში უნდა შეიკრიბოს, მემორანდუმს უგზავნის.

Les insurgés s'emparent des armes, des munitions et de l'argent, permettant d'armer tous les insurgés.

La réaction ne se fait attendre, des troupes soviétiques arrivent de Tkhivissi en direction de Tchiatoura.

Le colonel Simon Tsereteli commandant en chef de l'opération envoie plusieurs détachements de partisans pour garder les villages de Itkhivissi, Saïrkhe ainsi que les voies de communication et libérer le village de Perevissa, ce qui fut fait en fin de journée.

Dans la nuit, les insurgés apprennent qu'une offensive communiste se prépare pour reprendre Tchiatoura le lendemain.

Un détachement de partisans insurgés va dans leur direction et les écrase. Là encore, les partisans reviennent à Tchiatoura avec des prisonniers et des armes.

L'insurrection nationale et la répression soviétique

L'insurrection s'étend immédiatement en Géorgie de l'ouest, Gourie, Mingrélie, Imérétie et Svanétie. Noé Khomeriki et Valiko Djougheli, arrivant de France, sont arrêtés, emprisonnés, torturés et mis à mort dès le début de l'insurrection.

Sous la direction du Parti Social-démocrate, pratiquement toute la Géorgie de l'ouest est en insurrection. Philippe Makharadzé est même arrêté par les troupes insurrectionnelles. Les villes de Douchétie, Manglissi, Sénaki, Tchokhataouri, Ozourghéti sont délivrées. Tcholakachvili qui descend de Khevsourétie avec ses partisans approche de Tiflis. Ses lieutenants lancent des attaques à partir de la Svanétie.

Mais les grandes villes tenues par l'Armée Rouge ne peuvent réagir. Les représailles commencent le jour même de l'insurrection. Comme à Koutaïssi, les troupes d'occupation fusillent les otages dont le Métropolite Nasari âgé de 70 ans et 10 prêtres. Les habitants des grandes villes deviennent « des otages ». Une ville se délivre des troupes d'occupation, les prisonniers sont sortis de leurs geôles et sont fusillés. Les troupes d'occupation reculent ou sont battues, on arrête les membres des familles des personnages connus de la République. Ceux serviront d'otages ou de « fusillés pour l'exemple ».

Au début de septembre 1924, tout le Comité insurrectionnel du « Comité d'Indépendance de la Géorgie » est arrêté à Chio-Mghvimi. Les membres du Comité d'Indépendance signeront un texte appelant à l'arrêt du soulèvement, texte rédigé sous la pression.

Il sera, immédiatement imprimé et diffusé dans tout le pays. Ce texte sauvera des centaines d'otages qui étaient envoyés au peloton d'exécution.

L'aide tant attendu des puissances européennes ne vient pas. Les armes prévues ne sont même pas envoyées. Un croiseur français, qui navigue en Mer Noire, tire quelques obus en direction des fortifications tenues par les russes, et repart.

A la mi-septembre 1924, l'insurrection est noyée dans le sang par les troupes d'occupation. Dès les 28-29 août, à l'heure où les pouvoirs bolcheviks n'avaient encore

1924 წლის 28 აგვისტო, იწყება ეროვნული აჯანყება

აჯანყებას სათავეში დამოუკიდებლობის კომიტეტი ჩაუდგა, რომელსაც ისე უნდა მოეწყო, რომ მოქმედება ერთდროულად დაენიშნა პარტიზანების, მუშებისა და გლეხების მოძრაობას, რომელსაც სოციალ-დემოკრატიული პარტია მართავდა, სვანეთის, თუშეთის და ხევსურეთის პარტიზანულ რაზმებს, რომელსაც სათავეში პოლკოვნიკი ქაქუცა ჩოლოყაშვილი და მისი ლეიტენანტები ედგნენ.

1924 წლის 28 აგვისტოს, ვალიკო ჩუბინიძის მეთაურობით, აჯანყება იწყება ჭიათურაში, მარგანეცის მინერალების საბადო, სოციალ-დემოკრატი აქტივისტი მუშების ციხესიმაგრედ იქცა. შეტაკება დილის 4 სთზე იწყება. ძალიან ძლიერი წინააღმდეგობის და ჩეკისტების კონტრშეტაკების მიუხედავად, რომელიც 8 საათიდან შუადღემდე გაგრძელდა, ქალაქი სრულად გაათავისუფლეს. საბჭოთა ხელისუფლების ჩეკისტები, პოლიციელები და მილიციელები, დაახლოებით 200 ადამიანი, შეიპყრეს და პოლიტიკური პატიმრები, რესპუბლიკის ერთგულნი – გაათავისუფლეს.

აჯანყებულებმა იარაღი, ტყვია და ფული ჩაიგდეს ხელთ, რაც შეიარაღების საშუალებას აძლევდათ.

საპასუხო ნაბიჯმა არ დააყოვნა, საბჭოთა ჯარები ჭყვიშიდან შემოვიდა ჭიათურის მიმართულებით.

პოლკოვნიკი სიმონ წერეთელი, ოპერაციის მეთაური, მრავალ პარტიზანულ რაზმს აგზავნის სოფლების, ითხვისისა და საირხეს დასაცავად, ისევე როგორც საკომუნიკაციო გზებისა და სოფელი პერევისა, რაც დღის ბოლომდე გაკეთდა კიდეც. ღამით აჯანყებულებმა შეიტყვეს, რომ მეორე დღეს კომუნისტები საპასუხოდ თავდასხმას ამზადებდნენ ჭიათურის ხელში ჩასაგდებად.

აჯანყებული პარტიზანული რაზმი მათი მიმართულებით მიდის და ანადგურებს მათ. პარტიზანები ჭიათურაში კვლავაც პატიმრებით და იარაღით ბრუნდებიან.

ეროვნული აჯანყება და საბჭოთა რეპრესიები

აჯანყება მაშინვე გავრცელდა დასავლეთ საქართველოში, გურიაში, სამეგრელოში, იმერეთში და სვანეთში. ნოე ხომერიკი და ვალიკო ჯუღელი, საფრანგეთიდან დაბრუნებისას, შეიპყრეს და დაპატიმრეს, ანამეს და აჯანყების დაწყებისთანავე სიკვდილით დასაჯეს.

სოციალ-დემოკრატიული პარტიის მეთაურობით, თითქმის მთელი დასავლეთი საქართველო აჯანყებულია. თავად ფილიპე მახარაძეც შეიპყრეს აჯანყებულებმა. დუშეთის ქალაქები, მანგლისი, სენაკი, ჩოხატაური, ოზურგეთი, გათავისუფლებულია.

ხევსურეთიდან მომავალი ჩოლოყაშვილი, თავის პარტიზანებთან ერთად, თფილისს უახლოვდება. მისი ლეიტენანტები სვანეთიდან იწყებენ შეტევას.

მაგრამ წითელი არმიის მიერ დაკავებული დიდი ქალაქების მოსახლეობას მოქმედება არ შეუძლია. სამაგიეროდ მოქმედებები აჯანყების მეორე დღესვე იწყება. როგორც მაგალითად ქუთაისში, სადაც საოკუპაციო ჯარებმა დახოცეს მძევლები,

capturé aucun insurgé, commencèrent les exécutions. C'était souvent des prisonniers sans défense, détenus de longue date, que la Tcheka livrait à la mort. Ordre fut donné de massacrer à toutes les Tchekas locales et pendant plusieurs nuits, on tua partout des prisonniers n'ayant aucun rapport avec l'insurrection.

Et puis ce fut le tour des insurgés. On évalue entre 5 000 et 7 000 le nombre des victimes, tuées pendant les jours de l'insurrection, 12 000 personnes tuées avec la répression.

La répression dura plusieurs mois. Il y eut des milliers d'emprisonnés et de déportés en Sibérie. Des villages furent pillés, détruits et brûlés. De nombreux militants furent obligés de s'expatrier.

Cette lutte acharnée d'un peuple courageux pour son droit et sa liberté nationale, malgré le travail du Gouvernement géorgien en exil pour alerter l'opinion publique de tous les pays européens, resta pratiquement sans réaction à l'étranger, même de nombreux échos secoururent les presses occidentales.

Les puissances européennes reconnaîtront l'URSS et échangeront des ambassades. La France, si elle reconnaît l'URSS, accepte jusqu'en 1933 la Légation géorgienne.

Premières remarques de cet épisode glorieux de la lutte du peuple géorgien

Au niveau international il faut remarquer plusieurs aspects :

- La Société des Nations (SDN) montre, comme en février-mars 1921, lors de l'invasion de l'armée rouge de la République démocratique de Géorgie, son impuissance à intervenir pour protéger les petites nations agressées par les grandes puissances.
- Les états européens appliquent une politique de « réalisme » en établissant directement des relations diplomatiques et économique avec l'Urss au détriment des principes du droit des nations et des peuples à disposer d'eux-mêmes.
- Les répressions conjointes de l'Armée rouge et de la Tcheka, font s'éloigner un grand nombre de militants politiques et ouvriers du « Paradis soviétique ». Ces événements renforcent la division mouvement ouvrier international déjà séparé depuis 1919/1920, entre socialistes et communistes et apportent des fissures au sein même du courant communiste.

Au niveau national, la répression de cette insurrection agrandit le fossé qui existe entre les forces paysannes géorgiennes et Moscou ainsi que ses représentants. La réforme agraire instaurée, dès l'indépendance par le gouvernement de la République démocratique de Géorgie satisfaisait, complètement la paysannerie géorgienne, composée de paysans sans terre, de petits et moyens paysans. C'est cette masse paysanne qui soutient les socialistes géorgiens car ils répondent à leur revendications fondamentales ;

მათ შორის 70 წლის მიტროპოლიტი ნაზარი და მასთან ერთად 10 სასულიერო პირი. დიდი ქალაქების მცხოვრებნი „მძევლებად“ იქცნენ. ერთი ქალაქი გათავისუფლდა საოკუპაციო ჯარისგან, პატიმრები გამოვიდნენ საკნებიდან და ისინი დახოცეს. საოკუპაციო ჯარები უკან იხევენ ან მარცხდებიან, იჭერენ რესპუბლიკის ცნობილ პირთა ოჯახის წევრებს, სარგებლობენ მძევლებით ან „სამაგალითო დახვრეგით“.

1924 წელს, სექტემბრის დასაწყისში, „საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტის“ მთელი აჯანყებულთა კომიტეტი დაკავებულია შიომღვიმეში. დამოუკიდებლობის კომიტეტის წევრები ხელს აწერენ ამბოხების შეჩერებისკენ მოწოდების ტექსტს, რომელიც ძალდატანებით დაანერჩნეს.

ტექსტი სასწრაფოდ დაბეჭდეს და გაავრცელეს მთელ ქვეყანაში. ამ ტექსტმა ასობით მძევალი გადაარჩინა, რომლებიც დასახვრეტად იყვნენ გაგზავნილები.

ევროპული ძალების დახმარების მოლოდინი არ გამართლდა. დაპირებული საბრძოლო იარაღი არც კი გამოგზავნილა. ერთი ჯავშნოსანი კრეისერი, რომელიც შავ ზღვაში ცურავს, რამდენიმე ყუმბარას ისვრის რუსების მიერ დაკავებული სიმაგრეების მიმართულებით და უკან ბრუნდება.

1924 წლის სექტემბრის შუა რიცხვებში საოკუპაციო ჯარებმა აჯანყება სისხლში ჩაახშვეს. 28-29 აგვისტოდან, იმ დროს, როდესაც ბოლშევიკურ ხელისუფლებას ჯერ არც ერთი ამბოხებული არ ჰყავდა დაჭერილი, დაიწყო სიკვდილით დასჯა. უმეტესად ესენი იყვნენ დაცვის გარეშე მყოფი პატიმრები, რომელნიც დიდი ხნით იყვნენ პატიმრობაში, რომელთაც ჩეკა სიკვდილით დასასჯელად აგზავნიდა. ყველა ადგილობრივმა ჩეკამ დახვრეტის ბრძანება გასცა და რამდენიმე ლამის განმავლობაში კლავდნენ პატიმრებს, რომელთაც არავითარი კავშირი არ ჰქონდათ აჯანყებასთან.

შემდეგ აჯანყებულთა ჯერიც დადგა. აჯანყების დღეებში მსხვერპლის რიცხვენ 5 000-დან 7 000-მდე აფასებენ, 12 000 მოკლული რეპრესიების პროცესში.

რეპრესიები რამდენიმე თვის მანძილზე გაგრძელდა. ათასობით პატიმარი და ციხიბრში გადასახლებული. სოფლები გაძარცვული, დანგრეული და გადამწვარი. უამრავი აქტივისტი იძლებულია, გადასახლებაში წავიდეს.

მამაცი ხალხის გაცხარებულ ბრძოლას თავისი უფლებების, ეროვნული თავისუფლებისთვის, თითქმის არანაირი რეაქცია არ მოჰყოლია უცხოეთიდან, მიუხედავად შრომისა, რომელიც გადასახლებაში მყოფმა საქართველოს მთავრობამ გასწია, რათა ევროპული ქვეყნებისთვის ინფორმაცია მიენოდებინა, მრავალმა გამოძახილმაც მიაღწია დასავლურ პრესამდე.

ევროპული სახელმწიფოები სსრკ-ს ცნობენ და ელჩებსაც ცვლიან. საფრანგეთი მართალია აღიარებს სსრკ-ს, მაგრამ 1933 წლამდე თანხმდება ქართულ დიპლომატიურ წარმომადგენლობას.

ქართველი ხალხის დიდებული ბრძოლის ეპიზოდების პირველი ჩანაწერები

საერთაშორისო დონეზე მრავალი ასპექტის აღნიშვნაა საჭირო:

- ერთა ლიგამ თავისი უუნარობა აჩვენა პატარა ერების დიდი ერების მიერ ჩაგვრის პროცესში ჩარევის სფეროში, ისევე, როგორც 1921 წლის თებერ-

la distribution des terres, le travail et le revenu nécessaire pour vivre décemment. Ces paysans fidèles au gouvernement qui leur a distribué des terres, seront les acteurs des différents soulèvements, comme 1924 et jusqu'en 1934, contre la collectivisation forcée des terres entreprise par Moscou. Certains historiens avancent l'idée que si les villes « n'ont pas bougé » c'est qu'elles sont habitées, principalement, par des minorités nationales. Il faut prendre en compte cette remarque. Par exemple, Tbilissi était habitée par un très grand nombre d'Arméniens. Ceux-ci, pendant les années d'indépendance des républiques caucasiennes avaient toujours refusé le pacte militaire contre les Russes, proposé par les Géorgiens. D'abord, parce qu'ils ne voulaient aucun accord avec les Azéris, qu'ils considéraient comme les alliés des Turcs, ensuite, parce qu'ils préféraient les Russes, mêmes comme occupants, aux Turcs. Il serait intéressant que cette étude complète sur l'insurrection nationale de 1924, jamais réalisée, approfondisse l'attitude des Arméniens, lors de cette période.

Mais les raisons principales sont :

- Que dans les villes sont stationnées les forces armées et les organismes de répression. Comment peut-on manifester contre des mitrailleuses ?
- Que la classe ouvrière géorgienne naissante, a été décapitée, ses leaders sont emprisonnés, et ses membres sont éparpillés en Russie,
- Que les prisons regorgeant de prisonniers politiques, sont des réservoirs sans fin, d'otages amenés aux pelotons d'exécutions, lorsqu'un village ou une ville se libère de l'occupation russe.

Certains historiens considèrent que cette insurrection a été décidée de « l'extérieur par les membres du gouvernement en exil, uniquement pour provoquer un choc et émouvoir la communauté internationale ». Thèse avancée immédiatement par Moscou. Mais comment expliquer le nombre de participants à cette insurrection ? Le nombre de tués dans les combats sont de plusieurs milliers et le territoire libéré par les insurgés représente pratiquement la moitié du pays. Le nombre de maquis et d'organisations combattantes est important et ceux-ci ne peuvent être dirigés uniquement que de l'extérieur.

Le « Comité Paritaire pour l'Indépendance » et son « Comité Militaire » sont dirigés par des cadres politiques qui ne viennent pas de l'extérieur. Ils sont restés en Géorgie, depuis l'occupation de mars 1921 pour, avec le gouvernement légal envoyé à l'étranger par un vote du Parlement, continuer le combat contre l'occupant soviétique.

Les cadres venus de France, comme Noé Khomeriki, Valiko Djougheli ou Bénia Tchikhvichvili viennent épauler cette insurrection, ils représentent le gouvernement en exil. Ils sont faits prisonniers avant l'insurrection et celle-ci, est quand même déclenchée par ses propres leaders.

L'insurrection nationale de 1924, « la fin du mouvement du peuple géorgien pour son indépendance » ou « l'un des pics d'un mouvement qui s'adapte et revient régulièrement

ვალში და მარტში წითელი არმიის საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკაში შემოჭრის დროს;

- ევროპულმა სახელმწიფოებმა „რეალიზმის“ პოლიტიკის გატარება დაიწყეს, პირდაპირ დიპლომატიური და ეკონომიკური ურთიერთობა დაამყარეს სსრკ-თან ერების უფლებების პრინციპების და ხალხის თავისუფლების ხარჯზე;
- წითელი არმიისა და ჩეკას რეპრესიებმა, რომელიც ზემოაღნიშნულ მოვლენებს მოჰყვა, პოლიტიკოსთა და მუშათა ძალიან დიდი ნაწილი ჩამოაშორა „საბჭოთა სამოთხეს“. ამ მოვლენებმა გააძლიერა აზრთა სხვადასხვაობა საერთაშორისო მუშათა მოძრაობაში, რომელიც 1919-1920 წლებში ისედაც გამოყოფილი იყო, სოციალისტებსა და კომუნისტებს შორის და განხეთქილება შეაქვს თავად კომუნისტურ მოძრაობაში.

ეროვნულ დონეზე, აჯანყებულთა რეპრესიებმა კიდევ უფრო გააღრმავა ნაპრა-ლი, რომელიც ქართველ გლეხურ ძალებსა და მოსკოვს, ისევე როგორც მის წარმომადგენლობას, შორის არსებობდა. აგრარული რეფორმა, რომელიც საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის პირველი დღიდანვე ამოქმედდა, სრულებით აკმაყოფილებდა ქართველ გლეხობას, რომელიც მიწების გარეშე მყოფი პატარა მესაკუთრეების და საშუალო მესაკუთრეებისგან შედგებოდა. გლეხების სწორედ ეს ფენა უჭერს მხარს ქართველ სოციალისტებს, რადგან ისინი მათ ფუნ-დამენტურ მოთხოვნებს პასუხობენ; მიწების განაწილება, საშუალო და საჭირო შე-მოსავალი, რომელიც ცხოვრების ნორმალურ პირობებს შეუქმნიდა. ეს მთავრობის ერთგული გლეხები, რომელმაც მათ მიწები დაუწანილა, არიან სხვადასხვა ამბოხების მონაწილენი, როგორიც იყო 1924 წლიდან 1934 წლამდე, მოსკოვის მიერ იძულებითი წამოწყების, მიწების კოლექტივიზაციის წინააღმდეგ. ზოგიერთი ისტორიკოსის აზ-რით, ქალაქების „განუვითარებლობა“ იმ ფაქტმა გამოიწვია, რომ ისინი, ძირითა-დად, ეროვნული უმცირესობებით იყვნენ დასახლებულნი. მხედველობაში უნდა გვექონდეს ეს შენიშვნა. მაგალითად, თბილისში სომეხ მოსახლეთა რიცხვი მაღალი იყო. ისინი, კავკასიური რესპუბლიკების დამოუკიდებლობის პერიოდში, ყოველთ-ვის უარს აცხადებდნენ ქართველების მიერ შემოთავაზებულ სამხედრო პაქტზე რუსების წინააღმდეგ, უპირველეს ყოვლისა იმის გამო, რომ არავითარი თანხმობა არ სურდათ აზერბაიჯანელებთან, რომელთაც თურქების თანამოკავშირეებად მი-იჩნევდნენ, ასევე, მათ თურქებს რუსები ეჩივნათ, თუნდაც ოკუპანტის სტატუსით. საინტერესოა, რომ 1924 წლის ეროვნული აჯანყების დეტალური შესწავლა, რო-მელიც არასდროს განხორციელებულა, იმ პერიოდის სომხების დამოკიდებულების სრულყოფილ სურათს მოგვცემს.

მაგრამ ძირითადი მიზეზები შემდეგია:

- რომ ქალაქებში იდგა შეიარაღებული ძალები და სარეპრესიო ორგანიზმე-ბი. როგორ მოაწყობდნენ მანიფესტაციებს ტყვიამფრქვევების წინაშე?
- რომ ქართული მუშათა კლასის საწყისებს თავი მოჰპყვეთეს, მისი ლიდერები პატიმრობაში არიან და მისი წევრები – მიმოფანტულნი რუსეთში;
- რომ როცა ქალაქი ან სოფელი რუსული ოკუპაციისგან თავისუფლდება,

jusqu'en 1953 », date de la mort du président Noé Jordania et qui renaît sous d'autres formes en 1953, en 1978 pour aboutir aux années 90 ?

Voilà une question importante qui doit être débattue et qui présente des conséquences sur la Géorgie d'aujourd'hui.

Pour certains, hommes politiques, écrivains, journalistes ou historiens, la répression de l'insurrection nationale de 1924 « a anéanti pour des décennies, toute velléité de résistance frontale » ou « Le soulèvement se révèle être le dernier effort des Géorgiens pour renvoyer le régime bolchevik et regagner leur indépendance. La plus active partie de la société géorgienne pro-indépendance, incluant la noblesse, les officiers militaires et les élites intellectuelles, est totalement exterminée. »

Ces analyses « à l'emporte-pièce » ne résistent pas à l'analyse des faits.

Si cette défaite militaire était « le dernier effort des Géorgiens pour regagner leur indépendance » ou « la fin pour des décennies de toute velléité de résistance frontale », comment analyser la lutte massive des paysans contre la « Collectivisation » forcée des terres qui prit un aspect particulier en Géorgie, dans les années 30, ainsi que tous les mouvements, actions, sabotages et tentatives qui eurent lieu d'abord jusqu'en 1942 et ensuite de 1945 à 1953 ?

L'Insurrection nationale de 1924, est la suite logique de « l'esprit du 26 mai 1918 », qui continue et porte les luttes jusqu'en janvier 1953, date de la mort de Noé Jordania. Ce décès déstabilise les mouvements d'opposition pendant une période, mais la lutte repart et si elle ne prend pas la forme de lutte armée, de sabotages, de grèves, elle s'adapte aux nouvelles conditions et participe à la sape de « l'empire » annonçant l'indépendance des années 90.

Aujourd'hui plusieurs questions se posent :

- Pourquoi, certains historiens et hommes politiques veulent-ils enterrer ou dénigrer l'insurrection nationale de 1924, la traitant de simple « révolte » alors qu'elle fut la première révolte de masse, armée contre les troupes de l'armée rouge, 30 années avant les insurrections hongroise, Tchèque ou Polonaise dans le cadre de l'Urss ?
- Ces historiens et hommes politiques ne cèdent-ils pas à l'historiographie « bolchevique » ?
- Pourquoi certains historiens et hommes politiques ne résument « cette révolte » qu'à l'action de Kakoutsa Tcholakachvili, de nobles, de « dépossédés » et de quelques militaires, niant l'action des dizaines de milliers d'ouvriers, de paysans, d'intellectuels et militants socialistes qui se sont engagés dans l'action, très souvent au risque de leur vie ?
- Pourquoi si peu d'historiens géorgiens, n'ont entrepris ce travail de recherche, alors qu'aujourd'hui la plupart des archives de cette période, sont ouvertes ?

პოლიტიკური პატიმრებითა და სიკედილმისჯილ ტყვეთა ჯგუფებით სავსე ციხეები უფრო და უფრო მეტ ხალხს იტევს.

ზოგიერთი ისტორიკოსი მიიჩნევს, რომ ეს აჯანყება გარედან იყო გადაწყვეტილი, „გადასახლებაში მყოფი მთავრობის მიერ, მხოლოდ მოკის გამოსაწველად და საერთაშორისო ორგანიზაციების გამოსაფხიზლებლად“. ეს მოაზრება პასნარაფოვ განავითარა მოსკოვში. მაგრამ როგორ აიხსნება ამ აჯანყებაში მონაწილეთა რიცხვი? ბრძოლებში მოკლულთა რიცხვი მრავალ ათასს აღწევს და ამბობებულთა მიერ გათავისუფლებული მინები თითქმის ქვეყნის ნახევარს წარმოადგენს. პარტიზანთა და მებრძოლთა ორგანიზაციების რიცხვი ძალიან მნიშვნელოვანია და ეს არ შეიძლება მხოლოდ გარედან ყოფილიყო მართული.

„დამოუკიდებლობის პარიტეტულ კომიტეტს“ და მის „სამხედრო კომიტეტს“ მართავენ ის პოლიტიკური კადრები, რომელნიც გარედან არ არიან ჩართულნი. ისინი საქართველოში დარჩნენ 1921 წლის მარტის ოკუპაციის შემდეგ, რათა ლეგალურ მთავრობასთან ერთად, რომელიც პარლამენტის გადანაცვტილებით უცხოეთში იყო გაგზავნილი, საბჭოთა ოკუპაციის წინააღმდეგ ბრძოლა გაეგრძელებინა.

საფრანგეთიდან ჩამოსული კადრები, როგორებიც იყვნენ ნოე ხომერიკი, ვალიკო ჯუღელი და ბენია ჩხიკვიშვილი, აჯანყების მხარდასაჭერად ჩამოვიდნენ, ისინი გადასახლებაში მყოფი მთავრობის წარმომადგენლები იყვნენ. ისინი აჯანყების, რაც მათი ლიდერების ნაშთი იყო, დაწყებამდე შეიპყრეს.

1924 წლის ეროვნული აჯანყება, „ქართველი ხალხის დამოუკიდებლობისთვის ბრძოლის დასასრული“ თუ „ერთ-ერთი მწვერვალი მოძრაობისა, რომელიც ადამტირდა და რეგულარულად მეორდებოდა 1953 წლამდე“, მთავრობის თავმჯდომარე ნოე ჟორდანიას გარდაცვალების თარიღამდე, და რომელიც სხვადასხვა ფორმებში კიდევ განმეორდა 1953, 1978 წლებში იმისათვის, რომ 90-იან წლებამდე მიეღწია?

ეს ძალიან მნიშვნელოვანი კითხვაა, რომელიც სადისკუსიო საკითხად უნდა იქცეს და რომელიც შედეგებს წარმოადგენს დღევანდელ საქართველოზე.

ზოგიერთი პოლიტიკოსის, მწერლის, ჟურნალისტის თუ ისტორიკოსის ნაწილი ფიქრობს, რომ 1924 წლის ეროვნული აჯანყების შემდგომმა რეპრესიებმა „ათეულობით წლით გაანადგურა წინააღმდეგობის განევის სურვილი“, ნაწილი კი – „ეს ამბობება ქართველების უკანასკნელი მცდელობა იყო ბოლშევიკური რეჟიმის ჩამოსაშორებლად და დამოუკიდებლობის აღსადგენად. ქართული საზოგადოების ყველაზე აქტიური ნაწილი, რომელიც დამოუკიდებლობისთვის იბრძოდა, მათ შორის თავადაზნაურობა, სამხედრო ოფიცრები და ინტელექტუალური ელიტა, სრულიად გაჟღეტილია (განადგურებულია)“.

ეს „მახვილი“ ანალიზები წინ ვერ აღუდგება ფაქტების ანალიზს.

თუ ეს სამხედრო მარცხი „ქართველების უკანასკნელი მცდელობა იყო დამოუკიდებლობის აღსადგენად“ და თუ მან „ათეულობით წლით გაანადგურა წინააღმდეგობის განევის სურვილი“, როგორ შეიძლება გავიგოთ გლეხების მასიური ბრძოლები მინების იძულებითი „კოლექტივიზაციის“ წინააღმდეგ, რომელმაც განსაკუთრებული სახე მიიღო საქართველოში 30-იან წლებში, ისევე როგორც მოქ-

- Quand l'état Géorgien, sous la forme d'un musée, d'un monument – ou de plusieurs – commémorera la mémoire de ses dizaines de milliers de martyrs qui ont montré la volonté d'indépendance du peuple géorgien ?

Oui, il est vraiment indispensable que l'histoire de « l'Insurrection Nationale de 1924 du peuple géorgien contre l'occupant russe » soit écrite !

მედებებმა, საბოტაჟებმა და სხვადასხვა მცდელობებმა ჯერ 1942 წელს და შემდეგ – 1945, 1953 წლებში ?

1924 წლის ეროვნული აჯანყება „1918 წლის 26 მაისის სულისკვეთების“ ლოგიკური გაგრძელებაა, რომელიც გრძელდება და 1953 წლის იანვრამდე, ნოე ჟორდანias გარდაცვალებამდე, არ წყვეტს ბრძოლას. მისმა გარდაცვალებამ, რაღაც პერიოდის განმავლობაში, ოპოზიციური მოძრაობების დესტაბილიზაცია გამოიწვია. მაგრამ ბრძოლა გაგრძელდა და მიუხედავად იმისა, რომ არ იღებს შეიარაღებული ბრძოლის, საბოტაჟისა და გაფიცვის ფორმებს, ის ახალ პირობებთან ადაპტირდება და მონაწილეობას იღებს „იმპერიისთვის“ უკანასკნელი ძალების წართმევაში, რითიც 90-იან წლებში დამოუკიდებლობის გამოცხადებამდე მიდის.

დღეს ძალიან ბევრი შეკითხვა ჩნდება:

- რატომ სურს ზოგიერთ ისტორიკოსსა და პოლიტიკოსს 1924 წლის ეროვნული აჯანყების მნიშვნელობა დააკნინოს მისი უბრალო „ამბოხად“ წარმოჩენით, მაშინ როდესაც ეს აჯანყება ნითელი არმიის წინააღმდეგ პირველი შეიარაღებული, მასობრივი აჯანყება იყო, 30 წლით ადრინდელი უნგრულ, ჩეხურ და პოლონურ აჯანყებებამდე სსრკ-ის წინააღმდეგ?
- ეს ისტორიკოსები და პოლიტიკოსები „ბოლშევიკური“ ისტორიოგრაფიის შემხედვრად ხომ არ მიდიან?
- რატომაა, რომ ზოგიერთი ისტორიკოსი და პოლიტიკოსი „ამ აჯანყებას“ მხოლოდ ქაქუცა ჩოლოყაშვილის, თავადაზნაურობის, „ფლობის უფლების ჩამორთმეულთა“ და რამდენიმე სამხედროს ბრძოლად წარმოაჩენს, რატომ უარყოფს იმ ათობით ათასი მუშის, გლეხის, ინტელექტუალის და სოციალისტ მებრძოლთა ღვაწლს, რომელნიც ამ ბრძოლაში საკუთარი სიცოცხლის ფასად ჩაერთვნენ?
- რატომ მოხდა, რომ 90-იანი წლების დამოუკიდებლობის შემდეგ დემოკრატიულად არჩეული 3 ქართველი პრეზიდენტიდან არც ერთმა დაიწყო ქართველი ხალხისთვის ამ ძალიან მნიშვნელოვანი ისტორიული ეტაპის ისტორიული კვლევა?
- ქართველ ისტორიკოსთა დიდმა ნაწილმა რატომ არ დაიწყო ეს კვლევა, როდესაც დღეს არქივების დიდ ნაწილზე წვდომა არსებობს?
- როდის შეძლებს საქართველოს სახელმწიფო, მონუმენტით, ან რამდენიმე მონუმენტით, პატივი მიაგოს იმ ათობით ათასი წამებულის ხსოვნას, რომელთაც თავისი სიცოცხლე ქართველი ხალხის დამოუკიდებლობას შესწირეს?

დიახ, აუცილებელია, რომ „რუსი ოკუპანტის წინააღმდეგ ქართველი ხალხის 1924 წლის ეროვნული აჯანყების“ ისტორია დაინეროს.

დიახ, მნიშვნელოვანია, რომ 2014 წელს, ეროვნული აჯანყების 90 წლის იუბილესთან დაკავშირებით, საქართველოში, საფრანგეთში და სხვა ქართულ სათვისტომოებში „1924 წელს აჯანყებულთა“ ხსოვნისადმი მიძღვნილი ღონისძიებები გაიმართოს!

გაუმარჯოს საქართველოს!

Chapitre 12.

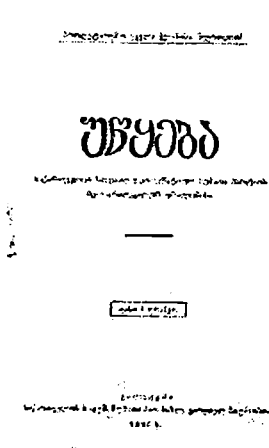
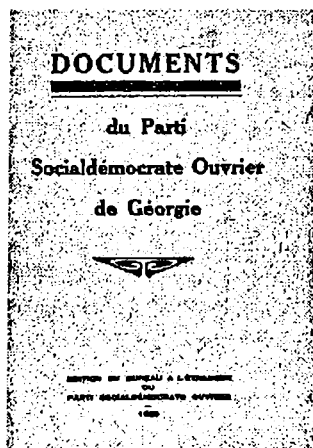
L'ACTION DU GOUVERNEMENT EN EXIL EN RELATION AVEC LE PEUPLE GEORGIEN DE 1925 A 1953

Été 1925 : les agents de la Tcheka continuent d'assassiner les militants socialistes, souvent en les tuant dans le dos, en pleine rue, comme l'assassinat de Alpaidzé et Pkhakadzé à Koutaïssi.

Malgré le coup dur de l'écrasement de l'insurrection de 1924, les forces d'opposition à l'occupation, continuent leurs actions.

Août 1925, la troisième Conférence Nationale du Parti Social-démocrate de Géorgie se tient clandestinement.

Celle-ci confirme sa confiance au gouvernement en exil.

Texte de la troisième Conférence Nationale clandestine du parti social-démocrate de Géorgie en 1925

საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის, 1925 წლის, მესამე ეროვნული, ფარული ყრილობის ტექსტი

Une guerre de propagande est lancée par les forces communistes, démontrant que le « cas géorgien » a marqué et marque encore le mouvement ouvrier et démocratique en Europe. A cette offensive, le gouvernement géorgien en exil et le parti social-démocrate répond, soutenu par les forces socialistes européennes. De très nombreux articles sont

თავი 12

გადასახლებაში მყოფი მთავრობის ბრძოლა ქართულ ხალხთან შეთანხმებით

1925 წლის ზაფხული, ჩეკას აგენტები აგრძელებენ სოციალისტი მებრძოლების დახოცვას, ხშირ შემთხვევაში ზურგიდან კლავენ, შუა ქუჩაში.

1924 წლის აჯანყების გამანადგურებელი დარტყმით ჩახშობის მიუხედავად, ოკუპაციის ოპოზიციური ძალები თავის საქმიანობას მაინც აგრძელებენ.

1925 წლის აგვისტო, საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის მესამე საერთაშორისო კონფერენცია ფარულად იმართება.

ეს უკანასკნელი იმ ნდობის მაჩვენებელია, რომელიც გადასახლებაში მყოფი მთავრობის მიმართ გააჩნდათ.

კომუნისტურმა ძალებმა პროპაგანდული ომი დაიწყეს, აჩვენებდნენ რა, რომ „საქართველოს შემთხვევამ“ დალი დაასვა, და დღესაც აგრძელებს, მუშათა და დემოკრატიულ მოძრაობას ევროპაში. ამ შეტევას გადასახლებაში მყოფმა მთავრობამ და სოციალ-დემოკრატიულმა პარტიამ, ევროპული სოციალისტური ძალების მხარდაჭერით, პასუხი გასცა. უამრავი სტატია გამოქვეყნდა სოციალისტურ და დემოკრატიულ პრესაში ევროპაში, უმრავლეს შემთხვევაში, მეორე ინტერნაციონალის ინიციატივით, რომლის წარმომადგენლებიც 1920 წელს ვიზიტად იმყოფებოდნენ საქართველოში. მით უფრო, რომ მოსკოვის მიერ ორგანიზებული განხეთქილებები ევროპის სოციალისტურ პარტიებში და მთელ მსოფლიოში, უამრავ პოლიტიკურ პრობლემას ქმნის სოციალისტურ ძალებში.

მოსკოვის მიერ მიწვეული „ბრიტანული პროფკავშირების“ დელეგაცია ვიზიტად ჩამოდის საქართველოში. ამ დელეგაციის დასკვნა შემდეგია: „საქართველოს, მატერიალური მდგომარეობის კუთხით, წარმატებული ეპოქა აქვს, ისეთი, როგორიც არასდროს ჰქონია მენშევიკების ხელისუფლებაში ყოფნის პერიოდში...“

საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის საზღვარგარეთის ოფისის გამომცემლობები – პრეზიდენტის წარმომადგენლები, ნოე ჟორდანიას, ნიკოლოზ ჩხეიძე, ნოე რამიშვილი – სასწრაფოდ ავრცელებენ პასუხს.

1926 წლის 11 ივნისი, კარლო ჩხეიძე (1864-1926) თავს იკლავს თავისივე საცხოვრებელში, ლევილ-სიურ-ორჟში, რაც, უეჭველად, 1924 წლის დრამატული ამბებისგან გამოწვეული დარდით აიხსნება.

1928 წლის მაისი, ანრი ბარბიუსი, თავის წიგნში „აი, რა გაკეთდა საქართველოში“, „საბჭოთა საქართველოს“ აპოლოგიას ქმნის.

publiés dans la presse socialiste et démocratique européennes, souvent à l'initiative des membres de la Seconde Internationale qui ont visités la Géorgie en 1920. D'autant plus que les scissions organisées par Moscou au sein des partis socialistes en Europe et dans le monde, posent des problèmes politiques au sein des forces socialistes.

Une délégation des « Trade-union britanniques » invitée par Moscou, visite la Géorgie. La conclusion de cette délégation : « la Géorgie jouit, au point de vue de sa situation matérielle d'une ère de prospérité, telle que jamais n'en a été le cas sous la domination menchevique »...

Les Editions du Bureau à l'étranger du Parti Social-démocrate de Géorgie, répondent immédiatement sous la plume des membres du Présidium ; Noé Jordania, Nicolas Tchekéidzé, Noé Ramichvili.

11 juin 1926, Nicolas (Carlo) Tchekéidzé (1864-1926) se suicide à Leuville-sur-Orge, où il habite, certainement très affecté par le drame de 1924.

Enterrement de Nicolas Tchekéidzé

ნიკოლოზ ჩხეიძის დასაფლავება, ლევილი

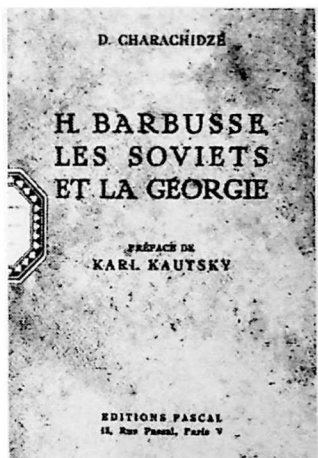
Mai 1928, Henri Barbusse, dans son livre « Voici ce qu'on a fait de la Géorgie » fait l'apologie de la « Géorgie soviétique ».

Décembre 1929, Dato Charachidzé, journaliste, ancien député du parlement géorgien, dirigeant du parti Social-démocrate de Géorgie, répond par son livre, préfacé de Karl Kautsky, « **H. Barbusse, les soviets et la Géorgie.** »

Pour atténuer l'effet désastreux de la répression disproportionnée, employée par Moscou, les dirigeants communistes ont ralenti leur volonté de collectivisation des terres, d'autant plus, qu'en Géorgie, la paysannerie a apporté son large soutien à la social-démocratie, aux élections libres de février 1919, mais aussi dans les luttes pour l'indépendance. Les régions qui protègent les maquis, les mouvements d'opposition et les social-démocrates, ne sont-elles pas les campagnes comme la Gourie, l'Imérétie, etc...

1929 წლის დეკემბერი, ჟურნალისტი დავით შარაშიძე, საქართველოს პარლამენტის ყოფილი დეპუტატი, საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის პასუხისმგებელი პირი, პასუხობს თავისი წიგნით, რომელსაც თან ერთვის კარლ კაუცკის შესავალი, „ა. ბარბიუსი, საბჭოები და საქართველო“.

იმ კატასტროფული შედეგების შესამსუბუქებლად, რომელიც მოსკოვის მიერ გამოყენებულმა არაპროპორციულმა რეპრესიებმა მოიტანა, კომუნისტმა მმართველებმა მინების კოლექტივიზაციის პროცესი შეანელეს, მით უფრო, რომ საქართველოში, 1919 წლის თებერვლის თავისუფალ არჩევნებზე გლეხებმა დიდი მხარდაჭერა დააფიქსირეს სოციალ-დემოკრატიული პარტიისადმი, ისევე როგორც დამოუკიდებლობისთვის ბრძოლაში. პარტიზანებს, ოპოზიციურ მიმდინარეობებს და სოციალ-დემოკრატებს გურიის, იმერეთის და სხვა რეგიონების სოფლები იცავენ.

*« H. Barbusse, les soviets et la Géorgie »,
livre de Dato Charachidze
„ა. ბარბიუსი, საბჭოები და საქართველო“,
დავით შარაშიძის წიგნი*

მაგრამ 1928 წლის მაისიდან – 1934 წლამდე, გადაჭარბებულმა ინდუსტრიალიზაციურმა პოლიტიკამ მთელ სსრკ-ში, რომელიც პირველი ხუთწლიანი გეგმით დაამტკიცეს, მინის კოლექტივიზაციის სურვილი წარმოშვა, რათა „ქაღალეები და ინდუსტრიის მუშაკნი გამოეკვებათ“. მინის იძულებითი კოლექტივიზაციის მოწინააღდეგე მოძრაობები ხშირ შემთხვევაში შეიარაღებულ ბრძოლაში გადადიოდა.

საბჭოთა ხელისუფლება საქართველოში მინის იძულებითი კოლექტივიზაციის პოლიტიკას ატარებს იმ აგრარული რეფორმის საპირისპიროდ, რომელიც სოციალ-დემოკრატიულმა მთავრობამ შეიმუშავა.

სოფლები ნამდვილ საბრძოლო ველებად გადაიქცა, სადაც ერთმანეთს უპირისპირდებოდნენ წითელი არმიის ჯარისკაცები, რომელთაც ჩეკას სარეპრესიო ძალები

Mais de 1928 à 1934, la politique d'industrialisation à outrance sur l'ensemble de l'URSS, appliqué par le premier plan quinquennal, relance la volonté de collectivisation des terres pour « nourrir les villes et les travailleurs des industries ». Les mouvements d'opposition à la collectivisation forcée des terres se transforment très souvent en luttes armées.

En Géorgie le pouvoir soviétique applique une collectivisation forcée des terres, à l'inverse de la Réforme Agraire appliquée par le gouvernement social-démocrate.

Les campagnes deviennent de vrais terrains de batailles où s'affrontent les soldats de l'armée rouge accompagnés des forces de répression de la Tcheka et les paysans soutenus et très souvent dirigés par les cadres du parti social-démocrate, qui sont des paysans ou qui viennent de la paysannerie.

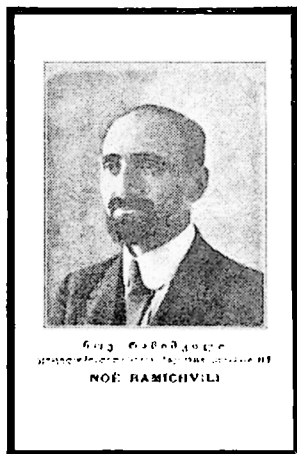
Cette collectivisation forcée est sanglante et amène des famines dans certaines régions du pays ainsi que des déportations massives en Sibérie.

Les paysans géorgiens préfèrent abandonner la terre et s'enfuir dans les bois et les montagnes. Les autorités occupantes lancent une campagne de répression avec emprisonnements et déportations. Les militants clandestins du parti social-démocrate organisent la lutte. Les autorités sont obligées de faire un compromis et laissent 20% des terres en propriété privée aux paysans, fait unique en URSS.

Le 7 décembre 1930 : Moscou, fait assassiner Noé Ramichvili en plein Paris.

Noé Ramichvili
ნოე რამიშვილი

Discours de Noé Jordania à son enterrement
ნოე ჯორდანიას სიტყვა ნ.რამიშვილის დაკრძალვაზე

Juin 1933 : Noé Jordania, édite son livre « Difficultés socialistes ». Ce livre, peu connu et très peu diffusé est important, car il montre le « la volonté commune des régimes totalitaires qui sont au pouvoir, de vouloir museler la démocratie et la juste volonté d'émancipation des peuples ».

ახლდა თან, და გლეხები, რომელთაც მხარს უჭერდნენ და ხშირ შემთხვევაში ინიციატორებადაც პყავდათ სოციალ-დემოკრატიული პარტიის წევრები, რომელნიც, თავის მხრივ, გლეხები არიან ან გლეხობიდან მოიდან.

ეს იძულებითი კოლექტივიზაცია სისხლიანი აღმოჩნდა და ქვეყნის ზოგიერთ რეგიონში შიმშილი მოიტანა, ისევე როგორც მასობრივი გადასახლებები ციმბირში.

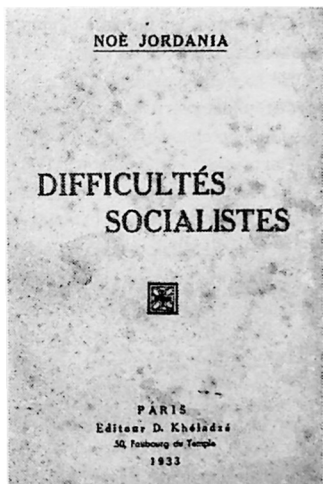
ქართველ გლეხებს ურჩევნიათ, მიწები მიატოვონ და თავი ტყეებს და მთებს შეაფარონ. საოკუპაციო ხელისუფლება რეპრესიებს, დაპატიმრებებს და გადასახლებებს იწყებს. სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ფარული წევრები ბრძოლას აწყობენ. ხელისუფლება იძულებულია კომპრომისზე წავიდეს და მიწების 20%-ს გლეხების პირად საკუთრებაში ტოვებენ, რაც ერთადერთი შემთხვევაა მთელ სსრკ-ში.

1930 წლის 7 დეკემბერი, მოსკოვის ბრძანებით, შუაგულ პარიზში ნოე რამიშვილს კლავენ.

1933 წლის ივნისი, ნოე ჟორდანიას აქვეყნებს წიგნს „სოციალისტური სიძნელეები“. ეს წიგნი, რომელიც ნაკლებად ცნობილია და დიდად არ გავრცელებულა, ძალიან მნიშვნელოვანია, რადგან ის გვიჩვენებს „ხელისუფლებაში მყოფი ტოტალიტარული რეჟიმების საერთო ნებას, დემოკრატიის დაშინების და ხალხების ემანსიპაციის სურვილს“.

Livre de Noé Jordania « Difficultés socialistes »

*ნოე ჟორდანიას წიგნი „სოციალისტური
სიძნელეები“*

1936-1937: მნიშვნელოვანმა წმენდებმა მოიცვა მთელი სსრკ.

საქართველოში, ყოფილი რესპუბლიკის უკანასკნელი ცნობილი მმართველები, რომელნიც არ იყვნენ გასამართლებულნი, სასამართლოებზე წარადგინეს და სიკვდილი მიუსაჯეს.

Déportés politiques géorgiens en 1934

1934 წელს ემიგრაციაში მყოფი ქართველი პოლიტიკოსები

1936 – 1937 : D'importantes purges secouent toute l'URSS.

En Géorgie, les derniers dirigeants connus de l'ancienne République, qui n'ont pas été exécutés, sont traînés devant les tribunaux et sont condamnés à mort.

En même temps, les dirigeants communistes géorgiens de la première heure, sont jugés et condamnés à mort, comme C. Eliava, les secrétaires de Beria et de P. Makharadzé, Lado Gueguetchkori etc....

Par mesure de précaution, 3 000 soldats géorgiens sont envoyés en Extrême-Orient.

Le Parti Social-démocrate de Géorgie continue la lutte :

- à l'étranger :
 - de 1923 à 1939, Irakli Tsereteli et Constantin Gvardjaladzé participent à l'exécutif de l'Internationale Socialiste.,
 - De nombreux militants socialistes géorgiens exilés, au péril de leur vie, passent clandestinement la frontière turco géorgienne et prennent contact avec les organisations clandestines du parti Social-démocrate en Géorgie, jusqu'en 1953.
 - Le Bureau à l'étranger du Parti Social-démocrate de Géorgie fait connaître la question géorgienne par de nombreuses publications.
- en Géorgie : de 1921 à 1953, les organisations clandestines du Parti Social-démocrate de Géorgie fonctionnent et soutiennent tous les mouvements populaires antisoviétiques.

Pendant la seconde guerre mondiale, le Gouvernement géorgien en exil réaffirme qu'il est « du côté de la Démocratie contre la Dictature ». Pendant cette période, il n'y a aucune révolte, aucun sabotage, aucune hostilité de la part des résistants clandestins dans le pays.

იმავდროულად, ქართველი კომუნისტი ლიდერები, რომელნიც თავიდანვე იყვნენ ასპარეზზე, გაასამართლეს და სიკვდილი მიუსაჯეს, როგორც, მაგალითად, კ.ელიავას, ლ.ბერიას და ფ. მახარაძის მდივნებს, საშა გეგეჭკორს და სხვებს.

უსაფრთხოების მიზნით, 3 000 ქართველი ჯარისკაცი შორეულ აღმოსავლეთში გაგზავნეს.

საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტია აგრძელებს ბრძოლას:

- საზღვარგარეთ:

- 1923 წლიდან 1939 წლამდე, ირაკლი წერეთელი და კონსტანტინე გვარჯალაძე მონაწილეობას იღებენ საერთაშორისო სოციალისტურ აღმასრულებელ ორგანოში;

- ბევრი ქართველი სოციალისტი აქტივისტი, საკუთარი სიცოცხლის საფრთხის ქვეშ ჩაგდების ფასად, ფარულად კვეთდნენ თურქულ-ქართულ საზღვარს და კავშირს ამყარებდნენ სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ფარულ ორგანიზაციებთან 1953 წლამდე.

საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის საზღვარგარეთის ოფისმა საქართველოს საკითხი ცნობილი გახადა მრავალრიცხოვანი პუბლიკაციებით.

Groupe de partisans géorgiens passant clandestinement la frontière, au centre Chalva Berichvili, (oncle de l'auteur), responsable du parti social-démocrate et des groupes clandestins, sous la responsabilité de Noé Jordania

ქართველ პარტიზანთა ჯგუფი საზღვრის ფარულად გადაკვეთისას, ცენტრში შალვა ბერიშვილი (ავტორის ბიძა), სოციალ-დემოკრატიული პარტიისა და პარტიზანთა ჯგუფების პასუხისმგებელი პირი, ნოე ჟორდანიას პასუხისმგებლობის ქვეშ

- საქართველოში: 1921 წლიდან 1953 წლამდე, საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ფარული ორგანიზაციები ფუნქციონირებენ და მხარს უჭერენ ანტისაბჭოურ ყველა მოძრაობას.

მეორე მსოფლიო ომის დროს, გადასახლებაში მყოფი საქართველოს მთავრობა კიდევ ერთხელ ამტკიცებს, რომ „დემოკრატიის მომხრეა და დიქტატურის წინააღმდეგი“. მთელი ამ პერიოდის მანძილზე არ არის არავითარი ამბოხება, არავითარი საბოტაჟი, არავითარი საომარი მოქმედება პარტიზანების მხრიდან.

ეროვნული საბჭო, სოციალ-დემოკრატიული პარტიისა და ნოე ჟორდანიას ხელმძღვანელობით, მკვეთრად განსაზღვრავს თავის პოლიტიკურ ხაზს, რაც „დიქტატურის წინააღმდეგ დემოკრატიის მხარდაჭერაში“ გამოიხატება.

1942 წელს შალვა ბერიშვილი ახორციელებს უკანასკნელ საიდუმლო მოგზაურობას, რათა გადასახლებაში მყოფი მთავრობის პოზიცია გააგებინოს საქართველოში. ის დააკავეს და დაახლოებით ოცი წელი გაატარა რუსეთის ციხეში.

Chalva Berichvili fera 6 voyages clandestins en Géorgie. En 1942, il est arrêté

შალვა ბერიშვილმა ექვსჯერ იმოგზაურა საიდუმლოდ საქართველოში. 1942 წელს კი დააკავეს

წითელ არმიამი მობილიზებული 700 000 ქართველიდან, რომელნიც ყველაზე უფრო სახიფათო ფრონტზე გაგზავნეს, 350 000 დაიღუპა, ეს რიცხვი მოსახლეობის თითქმის 10%-ს წარმოადგენდა, მაშინ როდესაც საქართველო გერმანული ჯარების ოკუპაციაში არ მოყოლილა.

წითელ არმიამი დარეგისტრირებული უამრავი ქართველი რუსეთში გერმანული ჯარების მიერ იქნა დაპატიმრებული; შემდეგ, გერმანულ ჯარებში დარეგისტრირებულნი, რათა სიცოცხლე შეენარჩუნებინათ და პატიმართა ბანაკი თავიდან აეცილებინათ, პარტიზანებს შეუერთდნენ დორდონში და კორეზში.

1948 წელი: გადასახლებაში მყოფი მთავრობა, კერძოდ კი ნოე ჟორდანია, აქვეყნებს ბროშურას „ქართული პრობლემა“.

საფრანგეთში ემიგრაციაში მყოფი ზოგიერთი ქართველი სამშობლოში დაბრუნდა წითელ არმიელებთან ერთად. ისინი ჩამოსვლისთანავე ციხიბრში ან ყაზახეთში გადასახლეს.

COMITÉ D'ADMINISTRATION

17, Rue Saint-Georges

Paris, le 15 octobre 1946

PARIS-GE

Monsieur Jordania
Président de la République
Géorgienne

Monsieur le Président,

J'ai été informé par Monsieur Joseph BERNARDINI de la sollicitude et de la sympathie que vous avez bien voulu témoigner à nos compatriotes de l'Union soviétique. Ces à vos bons offices, ils ont été proposés, au cours des quatre années d'occupation, des possibilités nombreuses de l'application des lois pénales. Je sais la profonde gratitude qu'ils ressentent pour vous. C'est à vous, Monsieur le Président, que nous devons la sauvegarde de la communauté juive de Paris, de l'immense amour et des sentiments qu'ils éprouvent pour votre grande bonté et votre esprit de justice.

Veuillez agréer, Monsieur le Président, l'assurance de ma bien vive reconnaissance et de mes sentiments de haute considération.

Le Grand Rabbin de Paris

Lettre de remerciements du grand Rabbin de Paris, adressée à Noé Jordania pour son action en faveur des juifs géorgiens, que la colonie géorgienne a sauvés

პარიზის მთავარი რაბინის მიერ

*ნოე ჟორდანიათის გავზენილი მადლობის
წერილი ქართული კოლონიის მიერ ქართველი
ებრაელების გადარჩენის და მათ მიმართ
კეთილგანწყობის გამო*

Certains Géorgiens immigrés en France, sont rentrés dans leur pays avec certains soldats de l'Armée Rouge. Ils sont immédiatement déportés en Sibérie ou au Kazakhstan. D'autres refusent d'être rapatriés en Géorgie renforçant l'émigration politique. Le Bureau à l'étranger du parti social démocrate de Géorgie reprendra contact avec les mouvements d'opposition qui se reforment en Géorgie.

Noé Jordania et la colonie géorgienne de Sochaux
ნოე ჟორდანია და სოშოს ქართული სათვისტომო

Les Géorgiens de l'émigration, Gricha Kérésselidzé (à gauche) et Mamia Berichvili, (à droite, père de l'auteur) envoyés par Noé Jordania, avec un passeur Laze (au centre) traversant la frontière turco-géorgienne de 1948 à 1953.

ორი ქართველი ემიგრანტი, გრიშა კერესელიძე და მამია ბერიშვილი (ავტორის მამა), რომელნიც ნოე ჟორდანიამ, ლაზთან ერთად, გაგზავნა თურქულ-ქართული საზღვრის ფარულად გადასაკეთად, 1948-1953 წ.წ.

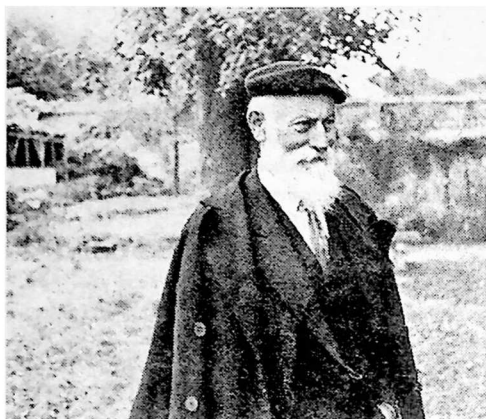

ზოგმა უარი თქვა საქართველოში დაბრუნებაზე, აძლიერებდნენ რა პოლიტიკურ ემიგრაციას.

ომის შემდგომ საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის საზღვარგარეთის ოფისი კონტაქტს ანახლებს იმ ოპოზიციურ ძალებთან, რომელიც საქართველოში განახლდა.

Réunion de membres de la colonie géorgienne
ქართული კოლონიის წევრების კრება

Noé Jordania à Leuville

ნოე ჯორდანია ლევილში

Le 11 janvier 1953, Noé Jordania meurt en exil. Sa légitimité due à son titre de président de la République et la guerre froide se développant, changeant toutes les conditions politiques, le Bureau à l'étranger du parti social démocrate arrêta presque toutes les liaisons avec la Géorgie. Il continua son travail d'information par la diffusion de brochures décrivant l'histoire et la situation de la Géorgie auprès des membres de l'émigration géorgienne ainsi qu'auprès de la presse occidentale.

1953 წლის 11 იანვარი, ხოუ ჟორდანია ემიგრაციაში გარდაიცვალა. საერთო-
ველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ლეგიტიმურობა მისი რესპუბლიკის
ნეთაურის წოდებაზე იყო დაფუძნებული, ხოლო ცივი ომის დანაშაულის პარალელუ-
რად. პოლიტიკური მოცეპულობა შეიცვალა და სოციალ-დემოკრატიული პარტიის
საზღვარგარეთის ოფისმა თითქმის ყველანაირი კავშირი შეწყვიტა საქართველო-
სთან. ემიგრაციის წევრებისა და დასავლური პრესისთვის პარტიის ოფისი აგრძე-
ლებს ინფორმაციულ მუშაობას ბროშურების გავრცელებით, რომელიც საქარ-
თ-ველოს იატორიას და შექმნილ სიტუაციას აღწერს.

Extrait de « Le problème géorgien ».

Édité par le gouvernement démocratique de Géorgie en exil en 1948

Pendant ce temps là, en Géorgie, la population menait et mène aujourd'hui la lutte contre le pouvoir d'occupation. Cette lutte a pris la forme de révolte, armes en mains en 1922, 1923, 1924, 1925, 1926, 1932, et ensuite la forme des organisations clandestines. Dans plusieurs endroits, des paysans persécutés se sauvèrent dans des forêts et commencèrent une guérilla. La suppression de la production agricole privée, la confiscation des biens des paysans, provoquèrent des manifestations des paysans, la révolte des partisans, la tuerie des tchékistes, etc... Tout cela obligea les autorités à renoncer momentanément à la Collectivisation. Après 1931, le Gouvernement a commencé de nouveau à imposer par la force la collectivisation au peuple. Les paysans reprirent la lutte pour conserver leur existence et continuèrent de répondre par des balles aux armées rouges moscovites. Pendant les quatre premiers mois de 1932, plusieurs milliers de collectivités agricoles furent désorganisées par l'abandon des paysans. Ils préférèrent la faim, la persécution, la prison et la déportation à la soumission à cet esclavage. L'autorité continua à organiser des kolkhozes au moyen de la terreur. Mais, grâce à leur lutte, les paysans purent conserver 20 % au moins de leur propriété agricole ainsi que leur maison, unique exception dans tout l'empire soviétique où tous les terrains arables sont collectivisés, en dehors de la Transcaucasie, jusqu'à 99 %. Bien que sa domination sanglante dure depuis 1921, la Russie Soviétique n'a pu réussir à trouver aucun appui dans le peuple géorgien. Malgré les grands malheurs qui s'étaient abattus sur lui, il reste fidèle à la Géorgie indépendante et démocratique et continue sa résistance sans fléchir.

La Géorgie a cessé la lutte contre Moscou seulement pendant la dernière guerre ; aucune révolte, aucun sabotage, aucune hostilité des résistants clandestins ne se produisit dans ce pays.

Il ressort d'après ce qui précède, que la question géorgienne reste toujours sur le plan national et international. Elle entre dans les sphères des soucis de l'opinion publique européenne et dans celle des gouvernements. Le peuple géorgien a acquis tous les droits pour être admis dans la famille des peuples libres. Ayant été autrefois en Orient, l'avant poste de la chrétienté, devenue un des avantpostes de la démocratie, la Géorgie n'aspire plus qu'à un travail assidu dans sa propre maison.

Aujourd'hui le moment devenu favorable à la cause Géorgienne, grâce à la victoire alliée et le triomphe de leur drapeau politique : démocratie, liberté de l'homme et des Nations, d'autant plus, que le gouvernement Soviétique a adhéré à ce même drapeau. Il a souscrit à la résolution suivante, votée à la Conférence de Yalta : « droit de tous les peuples à choisir la forme de gouvernement sous laquelle ils veulent vivre ; restauration des droits souverains et d'auto gouvernement au profit des peuples qui en ont été privés

ნაწყვეტი „ქართული პრობლემიდან“

საქართველოს დემოკრატიული მთავრობის გამოცემა, 1948

მთელი ამ დროის მანძილზე, დღემდე, საქართველოში გრძელდება ბრძოლა სა-ოკუპაციო ხელისუფლების წინააღმდეგ. ამ ბრძოლამ 1922, 1923, 1924, 1925, 1926, 1932 წლებში შეიარაღებული ამბოხის ფორმა მიიღო, შემდეგ – ფარული ორგანიზაციების. ძალიან ბევრ ადგილას, დევნილი გლეხები თავს ტყეებს აფარებდნენ და პარტიზანულ ბრძოლას იწყებდნენ. კერძო აგრარული პროდუქციის გაუქმებამ, გლეხებისთვის ქონების ჩამორთევამ, ამ უკანასკნელთა მხრიდან პროტესტი გამოიწვია, პარტიზანების ამბოხი, ჩეკისტების ხოცვა და სხვ... ამ ყველაფერმა, ხელისუფლება აიძულა, სასწრაფოდ უარი ეთქვა კოლექტივიზაციაზე. 1931 წლის შემდეგ, მთავრობამ ხელახლა დაიწყო ხალხისთვის კოლექტივიზაციის ძალდატანებით შეთავაზება. გლეხებმა არსებობის შენარჩუნებისთვის ბრძოლა განაახლეს და მოსკოვურ წითელ არმიას კვლავ ტყვიებით უპასუხეს. 1932 წლის პირველი ოთხი თვის განმავლობაში, მრავალი ათასი აგრარული გაერთიანება დაიშალა, რადგან ის გლეხებმა დატოვეს. მონობას დამორჩილებას შიმშილი, დევნა, ციხე და გადასახლება ერჩივნათ. ხელისუფლება, დაშინების საშუალებით, აგრძელებდა კოლმეურნეობების შექმნას. მაგრამ ბრძოლის წყალობით, გლეხებმა თავისი აგრარული საკუთრების 20%-ის და სახლების შენარჩუნება შეძლეს, ეს ერთადერთი გამონაკლისი იყო მთელ საბჭოთა იმპერიაში, სადაც მთელი სახნავი მიწები კოლექტივიზირებულია, 99%-მდე, ამიერკავკასიის გარდა. თუმც, მისი პირისხილანი მმართველობა 1921 წლიდან გრძელდება, საბჭოთა რუსეთმა ვერანაირი საყრდენის პოვნა ვერ შეძლო ქართველ ხალხში. მიუხედავად იმ დიდი განსაცდელისა, რომელიც თავს დაატყდა, ქართველი ხალხი მაინც დამოუკიდებელი და დემოკრატიული საქართველოს ერთგულად რჩებოდა და განუწყვეტლივ აგრძელებდა წინააღმდეგობის განევას.

საქართველომ მოსკოვთან ბრძოლა უკანასკნელი ომის დროს შეწყვიტა; არავითარი აჯანყება, საბოტაჟი, არც შეიარაღებული პარტიზანული ბრძოლები არ ხორციელდებოდა ქვეყანაში.

ზემოთქმულიდან გამომდინარეობს, რომ საქართველოს საკითხი კვლავაც რჩება ეროვნულ და საერთაშორისო დონეზე. ის ევროპული საზოგადო აზრის და მთავრობების შემფოთების საგნად იქცა. ქართველმა ხალხმა ყველა უფლება მოიპოვა იმისათვის, რომ თავისუფალ ხალხთა ოჯახში შესულიყო. მანამდე თუ აღმოსავლეთში ქრისტიანთა რიგებს შორის მენინავე ადგილი ეჭირა, ახლა დემოკრატიაში აქვთ ავანპოსტი, საქართველო მხოლოდ საკუთარ სახლში შრომისკენ მიისწრაფვის.

დღეს, ქართული საქმისთვის ხელსაყრელი მომენტი დადგა, მოკავშირეთა გამარჯვების და მათი პოლიტიკური დროშის ტრიუმფის წყალობით: დემოკრატია, ადამიანის და ერების თავისუფლება, მით უფრო, რომ საბჭოთა მთავრობაც ამ დროშის ქვეშ გაერთიანდა. მან ხელი მოაწერა რეზოლუციას, რომელიც იალტის

par la force, par la puissance d'agression. En appuyant cette résolution l'organe officiel de Moscou « Isvestia » écrivait : « La coalition des grandes puissances démocratiques s'est prononcée pour une consolidation de la souveraineté, de la liberté et de l'indépendance des grandes et des petites nations ».

La Délégation Soviétique à la Conférence de San Francisco avait réclamé catégoriquement la liberté des peuples qui se trouvent actuellement sous la tutelle des autres.

Ainsi, les alliés ont complètement répudié l'ancienne idéologie impérialiste – conquête des petits peuples par les grands – pour la remplacer par une doctrine nouvelle liberté des nations, leur association volontaire et création d'une famille des peuples réconciliés.

Cette nouvelle idéologie politique tranche automatiquement la question géorgienne ; il n'y a qu'à appliquer à la nation géorgienne le principe proclamé à San Francisco :

« Équité pour tous les peuples, grands et petits ».

Une nation vieille de trois mille ans qui a su conserver son territoire, sa langue et son indépendance nationale jusqu'au 19e siècle, a bien mérité la protection du monde civilisé.

Si le Gouvernement Soviétique tend vers une Géorgie libre et indépendante qui définira elle-même les relations qu'elle veut entretenir avec la Russie, l'accord entre ces deux pays sera établi sans difficultés.

DOCUMENT

MÉMORANDUM sur la situation de la Géorgie

La Géorgie proclama son indépendance politique et se détacha de la Russie le 26 Mai 1918.

La décision du peuple géorgien fut confirmée par l'Assemblée Constituante de Géorgie élue par tous les citoyens géorgiens sans distinction de leur origine nationale, situation sociale, religion, sexe ou conviction politique ; elle s'énonça dans la forme d'une République démocratique.

Toutefois, les Géorgiens ne commencèrent pas, par cet acte, une nouvelle vie nationale, mais rétablirent leur existence politique indépendante de plus de deux mille ans de durée et interrompue au commencement du XIXe siècle par la Russie impériale celle-ci annula unilatéralement le traité d'alliance conclu avec la Géorgie en 1783 et l'annexa purement et simplement, ce qui suscitait un grand mécontentement et plusieurs insurrections du peuple géorgien.

Le Gouvernement soviétique de Moscou reconnut la Géorgie comme Etat indépendant et souverain presque en même temps qu'il reconnût l'indépendance de la Pologne, de la Finlande et des Républiques Baltes, Estonie, Lettonie et Lituanie.

Le traité spécial, du 7 Mai 1920, garantissait, de la part de la Russie, l'indépendance de la Géorgie et l'inviolabilité de ses frontières.

კონფერენციაზე მიიღეს: „ყველა ხალხის უფლებაა ისეთი მთავრობის არჩევა, რომლის მმართველობის ქვეშაც სურს ცხოვრება; სუვერენული უფლებებისა და თვითმმართველობის აღდგენა იმ ხალხებისთვის, რომელთაც ეს უფლება ძალით, ან აგრესიით ჩამოერთვათ. ამ რეზოლუციაზე დაყრდნობით, მოსკოვის ოფიციალური ორგანო, „იზეესტია“ წერს:

„დიდი, დემოკრატიული სახელმწიფოების კოალიციამ გადაწყვიტა გაამყაროს დიდი და პატარა ერების სუვერენიტეტი, თავისუფლება და დამოუკიდებლობა“.

სან-ფრანცისკოს კონფერენციაზე საბჭოთა დელეგაციამ კატეგორიული მოსაზრება დააფიქსირა იმ ხალხების თავისუფლების შესახებ, რომელნიც ამჟამად სხვისი მფარველობის ქვეშ იმყოფებოდნენ.

ამგვარად, თანამოქავეშირებმა სრულად უკუაგდეს ძველი იმპერიალისტური იდეოლოგია – დიდი ერების მიერ პატარა ერების დაპყრობის შესახებ – რათა ის ერების თავისუფლების, ნებაყოფლობითი გაერთიანების და შერიგებული ხალხების ოჯახის შექმნის ახალი დოქტრინით ჩაენაცვლებინათ.

ეს ახალი პოლიტიკური იდეოლოგია ავტომატურად წყვეტს საქართველოს საკითხს; ქართველ ერს მხოლოდ ისლა დარჩენოდა, სან-ფრანცისკოში გაჟღერებული პრინციპები გამოეყენებინა:

„სამართლიანობა დიდსა და პატარა ერებს შორის“.

სამი ათასი წლის ერმა, რომელმაც ტერიტორიის, ენის და ეროვნული დამოუკიდებლობის შენარჩუნება შეძლო მე-19 საუკუნემდე, ცივილიზებული მსოფლიოსგან დაეცა დაიშაფურა.

თუ საბჭოთა ხელისუფლება თავისუფალი და დამოუკიდებელი საქართველოსკენ საურთიერთობოდ გამოიწვევს, რომელიც თავად გადაწყვეტს, რა ურთიერთობის დამყარება სურს რუსეთთან, თანხმობა ამ ორ ქვეყანას შორის სირთულეების გარეშე შედგება.

დოკუმენტი

მეორანდუმი საქართველოს მდგომარეობის შესახებ

საქართველომ დამოუკიდებლობა გამოაცხადა და რუსეთს გამოეყო 1918 წლის 26 მაისს.

ქართველი ხალხის გადანევრეტილება დაადასტურა საქართველოს დამფუძნებელმა კრებამ, რომელიც საქართველოს მოქალაქეების მიერ იქნა არჩეული განურჩევლად მათი წარმოშობის, სოციალური სტატუსის, რელიგიის, სქესის და პოლიტიკური შეხედულებების; ის დემოკრატიული რესპუბლიკის ფორმით გაცხადდა.

ამასთან, ქართველებმა ამ აქტით ახალი ეროვნული ცხოვრება კი არ დაიწყეს, არამედ თავისი ორი ათას წელზე მეტი ხნის პოლიტიკური დამოუკიდებელი ცხოვრება აღიდგინეს, რომელიც მე-19 საუკუნის დასაწყისში შეწყდა საიმპერატორო რუსეთის მხრიდან, რომელმაც ცალმხრივად ბათილად ცნო 1783 წელს საქართველოსთან

En même temps, la Géorgie était reconnue comme Etat indépendant par l'Angleterre, la Belgique, la France, l'Italie, le Japon (le Conseil Suprême des Alliés), l'Allemagne, la Turquie, l'Argentine, etc... La plupart de ces Etats, y compris la Russie Soviétique, étaient dûment accrédités auprès du gouvernement géorgien et réciproquement, se trouvant dans des relations normales.

Dans cette période d'après-guerre et de reconstruction nationale, la Géorgie avait beaucoup d'obstacles à surmonter, ce qu'elle réussit remarquablement.

La République Démocratique géorgienne avait sa Constitution écrite, adoptée par l'Assemblée Constituante. Cette Constitution garantissait pleinement la liberté politique, tous les droits de l'homme et du citoyen déclarés auparavant par les grandes révolutions et confirmés dans notre temps par la Charte des Nations Unies.

L'Administration locale jouissait d'une autonomie large dans les affaires locales ; la constitution accordait l'égalité de droit aux minorités nationales dans tous les domaines de la vie politiques créait les conditions pour le développement social de toute la population et envisageait la plus vaste législation sociale.

Néanmoins, en 1921, sans aucun préliminaires diplomatiques et, sans déclaration de guerre, la Russie envahit la Géorgie avec ses troupes et après une lutte acharnée, d'environ six semaines, l'occupa c'était la deuxième fois pendant un siècle.

Le Gouvernement légal de Géorgie quitta le Pays conformément à la décision de l'Assemblée Constituante, pour continuer à défendre la cause géorgienne devant le monde civilisé.

Ainsi le cas de la Géorgie, est le premier exemple retentissant qui fut suivi, dans le temps plus proche de nous, par le sort de la Pologne, de la Finlande, des Etats Baltes et de l'Europe Centrale.

La lutte pour la liberté nationale recommençait. Le peuple géorgien ne se soumit jamais au pouvoir d'occupation : il protestait, d'abord, dans les réunions publiques, par les démonstrations dans les rues, par les grèves et tous autres moyens de résistance et, ensuite, par les soulèvements armés, dont le plus important fut celui de 1924, suivis par la terreur acharnée et le versement de sang et les déportations de dizaines de milliers de la population Géorgienne.

A présent la Géorgie subit la russification subtile et dans telles mesures qui n'étaient pas connues pendant le régime tsariste même dans les périodes de la plus intense colonisation du Pays.

L'acte de violation flagrante de la petite Géorgie, fut condamné par l'opinion publique du monde civilisé : dans les réunions publiques, dans les Congrès internationaux, dans les délibérations parlementaires, dans la presse libre etc...

Parmi les innombrables résolutions adoptées pour la cause géorgienne nous indiquons ici quelques unes, des plus caractéristiques :

1° - « Le 31ème Congrès Universel de la Paix,

- Considérant que l'U.R.S.S. a été admise dans la Société des Nations dans les conditions envisagées par le Congrès de Locarno,

დადებული თანამეგობრობის ხელშეკრულება და პირდაპირ და მარტივად მოახდინა ქვეყნის ანექსია, რამაც დიდი უკმაყოფილება და უამრავი აჯანყება გამოიწვია ქართველ ხალხში.

მოსკოვის საბჭოთა მთავრობამ საქართველო ცნო, როგორც დამოუკიდებელი და სუვერენული სახელმწიფო, თითქმის თანადროულად პოლონეთის, ფინეთის, ბალტიისპირეთის ქვეყნების, ესტონეთის, ლიტვის და ლატვიის.

1920 წლის 7 მაისის განსაკუთრებული ხელშეკრულება საქართველოს დამოუკიდებლობისა და საზღვრების ხელშეუხებლობის გარანტიას იძლეოდა რუსეთის მხრიდან.

ამასთან, საქართველო აღიარებული იყო, როგორც დამოუკიდებელი სახელმწიფო ინგლისის, ბელგიის, საფრაგეთის, იტალიის, იაპონიის (თანამოკავშირეთა უმაღლესი საბჭო), გერმანიის, თურქეთის, არგენტინის და სხვ. მიერ. ამ სახელმწიფოთა უმრავლესობა, მათ შორის საბჭოთა რუსეთიც, ნორმალურ ურთიერთობაში მყოფნი, აკრედიტებულნი უნდა ყოფილიყვნენ საქართველოს მთავრობის წინაშე და პირიქით.

ომის შემდგომ და ეროვნული რეკონსტრუქციის პერიოდში, საქართველოს ბევრი დაბრკოლება ჰქონდა გადასალახი, რაც მან შესანიშნავად შეძლო.

საქართველოს დამოუკიდებელ რესპუბლიკას თავისი კონსტიტუცია ჰქონდა წერილობითი სახით, რომელიც დამფუძნებელმა კრებამ მიიღო. ეს კონსტიტუცია პოლიტიკური თავისუფლების, ადამიანისა და მოქალაქის უფლებების დაცვის გარანტი იყო, რომელსაც ადრე რევოლუციები აცხადებდნენ და რომელსაც ჩვენს ეპოქაში გაერთიანებული ერების ქარტია ადასტურებდა.

ადგილობრივი ადმინისტრაცია ადგილობრივ საქმეებში ფართო ავტონომიით სარგებლობდა; კონსტიტუცია უფლებების თანასწორობას ანიჭებდა ეროვნულ უმცირესობებს პოლიტიკური ცხოვრების ყველა სფეროში, ქმნიდა პირობებს მთელი მოსახლეობის სოციალური განვითარებისთვის და სამომავლოდ ითვისინიებდა ყველაზე ვრცელ სოციალურ კანონმდებლობას.

მიუხედავად ამისა, ყოველგვარი წინასწარი დიპლომატიური მოლაპარაკებების გარეშე, ომის გამოუცხადებლად, რუსეთი თავისი ჯარებით, ექვსკვირიანი სასტიკი ბრძოლის შემდეგ, იპყრობს საქართველოს, საუკუნის მანძლზე ეს უკვე რიგით მეორე ოკუპაცია იყო.

დამფუძნებელი კრების გადანყვეტილების საფუძველზე, საქართველოს კანონიერი მთავრობა ტოვებს ქვეყანას, რათა საქართველოს საქმის ცივილიზებული სამყაროს წინაშე დაცვა გააგრძელონ.

ამგვარად, საქართველოს საკითხი პირველი შემადრწუნებელი მაგალითი იყო, რომელსაც ჩვენს უახლოეს დროში მოჰყვა პოლონეთის, ფინეთის, ბალტიისპირეთის ქვეყნების და ცენტრალური ევროპის მაგალითი.

ეროვნული თავისუფლებისთვის ბრძოლა ხელახლა იწყებოდა. ქართველი ხალხი არასდროს დამორჩილებია ოკუპაციურ ხელისუფლებას: თავდაპირველად პოლიტიკური კრებებით, ქუჩებში გამართული დემონსტრაციებით, გაფიცვებით და სხვა წინააღმდეგობრივი საშუალებებით აპროტესტებდა, ხოლო შემდეგომ –

- *considérant que la S.D.N. est fondée notamment sur le principe du droit des peuples de disposer d'eux-mêmes,*

Que ce principe est à la base même de la constitution de l'U.R.S.S., laquelle par le traité conclu avec la Géorgie, en date du 7 mai 1920, reconnût sans réserve l'indépendance et la souveraineté de l'État Géorgien ;

- *considérant que c'est en violation de ce traité et contrairement à ce principe que l'U.R.S.S. occupe actuellement la Géorgie,*
- *considérant que ce maintien de la Paix, but essentiel de la S.D.N., n'est possible que dans le respect des traités et de la justice internationale,*
- *Rappelant ses résolutions, antérieures,*
- *demandent instamment à la Société des Nations de prendre des mesures propres à mettre fin à une situation contraire aux droits des gens en invitant l'U.R.S.S. à rendre à la Géorgie son indépendance et les droits qu'elle tient à sa qualité d'Etat souverain »*

Juin 1936, Cardiff (Angleterre)

2° – De l'Internationale Socialiste :

Dans un manifeste publié en 1924, l'Internationale Ouvrière Socialiste disait :

« Il y a soixante ans, le symbole du droit des peuples de disposer d'eux-mêmes était la revendication d'indépendance de la Pologne. Cette indépendance est établie. Aujourd'hui nous nous conformons à ce principe de l'Internationale, en réclamant le droit de libre disposition pour la Géorgie, symbole de tous les peuples soumis au régime de la force ».

3° – De la Société des Nations :

En 1922, la troisième Assemblée de la Société des Nations adopta, à l'unanimité, la résolution suivante :

« L'Assemblée de la Société des Nations, ayant considéré la situation de la Géorgie, invite le Conseil à suivre avec attention les événements dans cette partie du monde, de manière à saisir les occasions qui pourraient se présenter d'aider, par les moyens pacifiques et conformes aux règles du droit international, au retour de ce pays à une situation normale ».

La cinquième Assemblée de la S.D.N., en 1924, confirma cette résolution, aussi à l'unanimité.

Le peuple géorgien se trouve toujours dans la même situation pénible ; cependant, il continue la lutte pour la liberté nationale et pour ses institutions démocratiques – pour le rétablissement de la République Démocratique Géorgienne, libre et indépendante.

Au nom de ce Peuple qui, à travers le temps plusieurs fois millénaire, a su sauvegarder sa civilisation et sa propre individualité nationale et qui lutte avec acharnement pour le même but à présent, nous nous permettons d'attirer l'attention des peuples libres et leur Organisation mondiale à sa situation actuelle.

La Nation géorgienne est convaincue que l'organisation des Nations Unies qui guide les efforts de l'humanité pour la paix mondiale, pour les « droits fondamentaux » de l'homme et

შეიარაღებული აჯანყებებით, რომელთა შორის ყველაზე მნიშვნელოვანი იყო 1924 წლის აჯანყება, რომელსაც უღმობელი ტერორი, სისხლისღვრა და ათობით ათასი ქართველის გადასახლება მოჰყვა.

ახლა საქართველო მძაფრ რუსიფიკაციას განიცდის და ისეთი მასშტაბის, როგორიც ცარისტული რეჟიმის დროსაც არ ყოფილა, ქვეყნის კოლონიზაციის ყველაზე ინტენსიურ პერიოდში.

პატარა საქართველოს წინაშე ჩადენილი შემზარავი დარღვევები გასამართლებულია ცივილიზებული სამყაროს მიერ: საჯარო კრებებზე, საერთაშორისო კონგრესებზე, საპარლამენტო დისკუსიებზე, თავისუფალ პრესაში და სხვ...

უამრავ რეზოლუციათა შორის, რომელიც საქართველოს საქმისთვის მიიღეს, მხოლოდ რამდენიმეს შემოგთავაზებთ, ყველაზე სახასიათოებს:

1. მშვიდობის მსოფლიო კონგრესი:

„მშვიდობის 31-ე მსოფლიო კონგრესი,

- იმის გათვალისწინებით, რომ სსრკ ერთა ლიგაში ლოკარნოს კონგრესის ფარგლებში გათვალისწინებული პირობებით მიიღეს;

- იმის გათვალისწინებით, რომ ერთა ლიგა დაფუძნებულია ხალხების დამოუკიდებლად თვითგამორკვევის პრინციპებზე;

რომ ეს პრინციპი სსრკ-ის კონსტიტუციაშიც არსებობს, რომელმაც 1920 წლის 7 მაისს, საქართველოსთან დადებული ხელშეკრულების საფუძველზე, უსიტყვოდ აღიარა საქართველოს სახელმწიფოს დამოუკიდებლობა და სუვერენიტეტი;

- იმის გათვალისწინებით, რომ აღნიშნული ხელშეკრულების დარღვევით და ამ პრინციპების საპირისპიროდ, სსრკ იპყრობს საქართველოს;

- იმის გათვალისწინებით, რომ ერთა ლიგის ძირითადი მიზანი, მშვიდობის შენარჩუნება, მხოლოდ იმ პირობებშია შესაძლებელი, თუ არ დაირღვევა ხელშეკრულებები და საერთაშორისო სამართალი;

- ერთა ლიგას ახსენებენ უკვე მიღებულ რეზოლუციებს და სთხოვენ, მიიღოს შესაფერისი ზომები, რათა ბოლო მოეღოს ადამიანთა უფლებების დარღვევას, მოუწოდონ რა რუსეთს, საქართველოს დაუბრუნოს დამოუკიდებლობა და სუვერენული სახელმწიფოებრიობის უფლებები.

1936 წ., იენისი, კარდიფი (გაერთიანებული სამეფო)

2. სოციალისტური ინტერნაციონალი:

1924 წელს გამოქვეყნებულ მანიფესტში, სოციალისტ მუშათა V ინტერნაციონალი წერდა:

„სამოცი წელია, ხალხების თვითგამორკვევის უფლების სიმბოლო პოლონეთის დამოუკიდებლობის მოთხოვნა იყო. დამოუკიდებლობა აღდგენილია. დღეს ჩვენ ვიცავთ ინტერნაციონალის ამ პრინციპს, ვაცხადებთ რა თავისუფალი თვითგამორკვევის უფლებას საქართველოსთვის, როგორც ძალადობრივ რეჟიმს დაქვემდებარებული ყველა ხალხების სიმბოლო“.

3. ერთა ლიგა

1922 წელს ერთა ლიგის მესამე ასამბლეამ ერთხმად მიიღო შემდეგი ხელშეკრულება:

des nations grandes et petites, pour maintenir « de la justice et du respect » des obligations nées des « traités et autres sources du droit international », saisira comme recommandait autrefois la Société des Nations à son Conseil, toutes les occasions d'aider à rétablir en Géorgie ses droits inébranlables : son indépendance politique et sa souveraineté nationale.

Le Gouvernement National de la Géorgie en Exil :

Le Président : Noé JORDANIA

Paris, Novembre 1951

„საქართველოს მდგომარეობის განხილვის შემდეგ, ერთა ლიგას ასამბლეა ინვესს საბჭოს, რათა ყურადღებით ადევნოს თვალი მსოფლიოს ამ ნაწილში განვითარებულ მოვლენებს იმგვარად, რომ ხელსაყრელ მომენტებში ჩაერიოს დახმარებისთვის, მშვიდობიანი გზით და ინტერნაციონალის უფლებების ნების მიხედვით, ნორმალური მდგომარეობა აღადგინოს ქვეყანაში“.

1924 წელს ერთა ლიგის მეხუთე ასამბლეა, ასევე ერთხმად, ამტკიცებს ამ რეზოლუციას.

ქართველი ხალხი კელავ მძიმე მდგომარეობაში იმყოფება; ამასთან, კელავ აგრძელებს ბრძოლას ეროვნული თავისუფლებისთვის და დემოკრატიული ინსტიტუციებისთვის, რათა აღადგინონ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა, თავისუფალი და დამოუკიდებელი.

ამ ხალხის სახელით – რომელმაც ათასწლეულის მანძილზე შეძლო თავისი ცივილიზაციის, ეროვნული ინდივიდუალობის შენარჩუნება და აწმყოშიც დაუღალავად იბრძვის იმავე მიზნებისთვის – თავისუფალი ხალხების და მათი მსოფლიო ორგანიზაციების ყურადღებას ვითხოვთ ამჟამინდელ მდგომარეობაზე.

ქართველი ერი დარწმუნდა, რომ გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია – რომელიც კაცობრიობის ძალისხმევას მსოფლიო მშვიდობისკენ, ადამიანის და დიდი და პატარა ერების „ფუნდამენტური უფლებებისკენ“, „სამართლიანობისა და პატივისცემის“, „ხელშეკრულებებისა და სხვა საერთაშორისო სამართლის წყაროებიდან“ მომდინარე ვალდებულებების შენარჩუნებისკენ მიმართავს – გამოიყენებდა ყველა შესაძლებლობას, როგორც ეს ერთა ლიგამ ურჩია თავის საბჭოს, რათა დახმარებოდა საქართველოს თავისი მტკიცე უფლებების აღდგენაში: პოლიტიკური დამოუკიდებლობა და ეროვნული სუვერენიტეტი.

პარიზი, 1951 წ., ნოემბერი

ემიგრაციაში მყოფი საქართველოს ეროვნული მთავრობა:

მთავრობის თავმჯდომარე: ნოე ყორღანია

სოლფერინო-ვანვის ქუჩა (სენა), N11

Chapitre 13.

Les passeurs clandestins

Des pages entières de l'histoire de la Nation géorgienne restent encore à écrire, dont l'action des représentants du gouvernement de la République démocratique de Géorgie, mandatés par le Parlement géorgien à Batoumi, lors de sa dernière séance les 16/17 mars 1921, pour continuer le combat pour l'indépendance. De 1921 à 1953, Noé Jordania était en relation avec tous les mouvements d'oppositions clandestins en Géorgie, grâce aux militants du parti social-démocrate de Géorgie, qui passaient clandestinement la frontière géorgienne, au péril de leur vie.

La situation de la Géorgie après l'occupation militaire de l'Armée Rouge

Après une lutte acharnée, de près de 6 semaines contre 4 armées soviétiques et l'armée turque, l'armée géorgienne, commandée par le Général Kvinitadzé, la Garde Nationale, commandée par Valiko Djougheli, accompagnant le Parlement et le gouvernement se replie à Batoumi. Dans la journée du 17 mars 1921, le Gouvernement géorgien, accompagné des leaders des différents partis et d'un certain nombre de personnes choisies, s'embarque pour continuer la lutte. La première étape est Constantinople, puis la France, qui accueille le gouvernement en exil.

La lutte pour l'indépendance prend plusieurs formes, les actions contre les forces d'occupation en Géorgie et les actions diplomatique à l'étranger.

Dès avril 1921, un bureau d'information du gouvernement s'installe en Turquie. Immédiatement le parti social-démocrate et les patriotes se réorganisent clandestinement et coordonnent leurs actions avec celles du gouvernement en exil. Cette coordination est l'œuvre de cadres et militants socialistes, qui au risque de leur vie, passent clandestinement la frontière.

Les premières luttes contre les forces armées d'occupation

Après l'occupation de la Géorgie par les troupes de l'Armée Rouge, la plupart des partis politiques s'écroulèrent. Seul le parti social-démocrate, parti fortement implanté, avec plusieurs dizaines de milliers de membres, pendant la première république, se réorganise immédiatement. Le 10 avril 1921, moins d'un mois après l'occupation complète de la Géorgie, il organise un meeting à Tbilissi, rassemblant près de 3 000 personnes qui apportent leur soutien au gouvernement républicain ¹. Les structures syndicales, dont la

¹ « La Géorgie sous la domination des armées bolcheviques » Edition de la Présidence de l'Assemblée Constituante de la République Géorgienne – Paris, octobre 1921.

თავი 13

საზღვარზე ფარულად გადამსვლელები

ქართველი ერის ისტორიის უამრავი გვერდი ჯერ ისევ დასაწერია, მათ შორის, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის წარმომადგენლების მოღვაწეობაც, რომელთაც 1921 წლის 16/17 მარტს ბათუმში შეკრებილმა პარლამენტმა მანდატი მისცა, უცხოეთიდან გაეგრძელებინათ დამოუკიდებლობისთვის ბრძოლა. 1921-1953 წლებში ნოე უორდანიას, საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის მებრძოლების საშუალებით, რომელნიც, საკუთარი სიცოცხლის ფასად, მალულად კვეთდნენ საქართველოს საზღვარს, ურთიერთობდა საქართველოში არსებულ ფარულ ოპოზიციურ მოძრაობებთან.

საქართველოს მდგომარეობა წითელი არმიის სამხედრო ოკუპაციის შემდეგ

ექვსკვირიანი უღმობელი ბრძოლის შემდეგ, საბჭოთა ოთხ ჯართან და თურქულ ჯარებთან, ქართული ჯარი, გენერალი კვინიტაძის მეთაურობით, და ეროვნული გვარდია, ვალიკო ჯუღელის მეთაურობით, ბათუმისკენ მიდის, თან ახლავს რა პარლამენტს და მთავრობას. 1921 წლის 17 მარტს საქართველოს მთავრობა, საქართველოს სხვადასხვა პარტიების ლიდერებთან და რამდენიმე შერჩეულ ადამიანთან ერთად, მიემგზავრება ქვეყნიდან ბრძოლის გასაგრძელებლად. პირველი გაჩერება იყო კონსტანტინოპოლი, შემდეგ საფრანგეთი, რომელმაც გადასახლებაში მყოფი მთავრობა მიიღო.

დამოუკიდებლობისთვის ბრძოლა სხვადასხვა ფორმებს იღებს – საქართველოს საოკუპაციო ძალების საწინააღმდეგო ქმედებები და დიპლომატიური ქმედებები უცხოეთში.

1921 წლის აპრილიდან თურქეთში მთავრობის საინფორმაციო ოფისი გაერთავდა. სოციალ-დემოკრატიულმა პარტიამ და პატრიოტებმა მაშინვე მოახდინეს ფარული რეორგანიზაცია და თავისი მოქმედებების შეთანხმება გადასახლებაში მყოფ მთავრობასთან. ეს შეთანხმებული მუშაობა სოციალისტთა კადრების და მებრძოლების დამსახურებაა, რომელნიც, საკუთარი სიცოცხლის ფასად, ფარულად კვეთდნენ საზღვარს.

პირველი ბრძოლა საოკუპაციო შეიარაღებული ძალების წინააღმდეგ

წითელი არმიის მიერ საქართველოს ოკუპაციის შემდეგ, პოლიტიკური პარტიების უმეტესობამ მარცხი განიცადა. მხოლოდ სოციალ-დემოკრატიულმა პარტიამ, რამდენიმე ათეული ათასი მტკიცე წევრით, პირველი რესპუბლიკის პერიოდში, მოახდინა სასწრაფო რეორგანიზაცია. 1921 წლის 10 აპრილს, საქართველოს ოკუპაციიდან ერთი თვეც არ იყო გასული, მათ თბილისში კრება მოაწყვეს, სადაც

plupart des cadres sont membres du parti social-démocrate, interviennent très rapidement :

- Le 5 juillet, 5 000 ouvriers conspuent Staline, arrivé en vainqueur, qui les avaient fait rassembler pour se faire acclamer. Cela amena la démission de Makharadzé, l'un des rares géorgiens bolcheviques,
- Le 6 août, une pétition est signée par 3 449 ouvriers de Tbilissi, demandant le départ des troupes russes d'occupation,
- En octobre et septembre 1921, lors des élections des directions des coopératives géorgiennes, les communistes imposés par les troupes d'occupation, obtiennent 3 % des voix, les militants ouvriers socialistes obtiennent 95 % des voix ¹,
- Le 1er novembre, les syndicats géorgiens organisent une grève générale à Tbilissi. Toute la production et l'activité de la ville cessent. Le mouvement dure jusqu'au 9 novembre malgré la répression ²,

Le Parti social-démocrate s'organise et prend la tête des différentes luttes :

- En novembre, le parti social-démocrate de Géorgie, édite son journal clandestin « Sakartvelos Khma », « la voix de la Géorgie »,
- En décembre, les envahisseurs pour légaliser leur intervention en Géorgie, organisent des élections. Le parti social-démocrate, rallie les autres partis politiques et appelle au boycott de ces élections. Le résultat est éclatant, plus de 70 % de la population respectent le boycott. Pour échapper au fiasco, les envahisseurs font voter les soldats de l'Armée Rouge, les agents de la Tchéka, les fonctionnaires russes « amenés dans leur bagages » ainsi que les immigrés des régions russes, où régnait la famine qui sont installées en Géorgie ³,
- Le 5 février 1922, se déroule une Conférence clandestine du parti social-démocrate. Elle décide de créer un « Comité paritaire pour l'Indépendance » rassemblant tous les partis et travaillant en coordination avec le gouvernement en exil,
- Le 11 février 1922, un an après l'invasion, 60 000 jeunes, sous la direction de la jeunesse socialiste, manifeste dans tout le pays,
- Le parti social-démocrate édite régulièrement et clandestinement son hebdomadaire « Tchveni Ertoba », « Notre Unité, Notre Union »,
- Le 17 février 1922, Silvestre Djibladzé, l'un des théoriciens et fondateurs du parti social-démocrate de Géorgie, meurt. La Tchéka, l'ayant emprisonné et maltraité, pour ne pas être accusé de l'avoir tué, le relâche mourant. Une manifestation s'organise, pendant son enterrement, malgré l'interdiction,

¹ « Le Proletariat géorgien contre l'impérialisme bolcheviste » Edition du Bureau de Presse Géorgien – Constantinople, novembre 1921

² « Les travailleurs Géorgiens et les élections soviétistes de Géorgie ». Edité par le Comité central du parti social-démocrate de Géorgie – Paris janvier 1922.

³ « Le peuple Géorgien contre l'occupation bolcheviste russe ». Edition de la Présidence de l'Assemblée Constituante de la République Géorgienne. Paris, mars 1922.

3000-მდე რესპუბლიკური მთავრობის¹ მომხრე შეკრიბეს. მუშათა გაერთიანებების სტრუქტურები, რომელთა წევრების უმეტესობა სოციალ-დემოკრატიული პარტი-იდან იყვნენ, ძალიან მალე ჩაერივნენ:

- 5 ივლისს 5 000-მა მუშამ სიტყვა ჩაუშალა სტალინს, რომელიც ტრიუმფით ჩამოვიდა და მქუხარე ტაშის დასაკერვლად შეკრიბა ისინი. ამ ყველაფერმა მახარაძის თანამდებობიდან გათავისუფლება მოიტანა, ერთ-ერთი უიშვია-თესი ქართველი ბოლშევიკი;
- 6 აგვისტოს 3 449-მა მუშამ, თბილისში, ხელი მოაწერა პეტიციას, რომლის მიხედვითაც რუსული საოკუპაციო ჯარების გასვლას ითხოვდა;
- 1921 წლის სექტემბერში და ოქტომბერში, ქართული კოოპერატივის დი-რექციის არჩევნებისას, საოკუპაციო ჯარების მიერ შემოთავაზებულმა კო-მუნისტებმა ხმათა 3% დააგროვეს, სოციალისტმა მუშებმა კი – 95%²;
- 1 ნოემბერს საქართველოს მუშათა გაერთიანებები თბილისში საყოველთაო გაფიცვას აწყობენ. ქალაქში შეწყდა ყველანაირი ნარმოება და საქმიანობა. ეს მოძრაობა 9 ნოემბრამდე გაგრძელდა, მიუხედავად რეპრესიებისა³;

სოციალ-დემოკრატიული პარტია აწყობს და სათავეში უდგება სხვადასხვა ბრძოლას:

- ნოემბერში საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტია გამოსცემს თავის ფარულ გაზეთს, „საქართველოს ხმა“;
- დეკემბერში, დამპყრობელმა, იმისათვის, რომ თავისი საქართველოში შემოჭრა კანონიერი გაეხადა, არჩევნები მოაწყო. სოციალ-დემოკრატიული პარტია ერთიანდება სხვა პოლიტიკურ პარტიებთან და ბოიკოტს უცხადებს არჩევნებს. შედეგი ბრწყინვალეა, მოსახლეობის 70%-ზე მეტი შეუერთდა ბოიკოტს. ფიასკოსთვის თავის დასაღწევად, დამპყრობელმა ხმის მიცემის პროცესში ჩართო წითელი არმიის ჯარისკაცები, ჩეკას აგენტები, რუსი სახელმწიფო მოხელეები, რომელნიც „ბარგთან ერთად ჩამოიყვანეს“, ისე-ვე, როგორც საქართველოში ჩამოსახლებული ემიგრანტები რუსეთის იმ რეგიონებიდან, სადაც შიმშილი იყო გამეფებული⁴;
- 1922 წლის 5 თებერვალს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ფარული კონ-ფერენცია იწყება. გადაწყდა შეიქმნას „დამოუკიდებლობის პარიტეტული კომიტეტი“, რომელიც გააერთიანებს ყველა პარტიას და რომელიც ითანამ-შრომლებს გადასახლებაში მყოფ მთავრობასთან;
- 1922 წლის 11 თებერვალს, რუსეთის შემოჭრიდან ერთი წლის შემდეგ, 60 000 ახალგაზრდა, ახალგაზრდა სოციალისტთა მეთაურობით, მანიფესტა-ციას აწყობენ მთელ ქვეყანაში;

¹ „საქართველოს ბოლშევიკური მმართველობის ქვეშ“, საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების პრეზიდიუმის გამომცემლობა, პარიზი, 1921 წ., ოქტომბერი.

² „ქართული პროლეტარიატი ბოლშევიკური იმპერიალიზმის წინააღმდეგ“, საქართველოს პრე-სის ბიუროს გამომცემლობა, კონსტანტინოპოლი, 1921 წ., ნოემბერი.

³ „საქართველოს მუშაკნი და საბჭოთა არჩევნები საქართველოში“, საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ცენტრალური კომიტეტის გამომცემლობა, პარიზი, 1922 წ., იანვარი.

⁴ „ქართველი ხალხი რუსული ბოლშევიკური ოკუპაციის წინააღმდეგ“, საქართველოს რესპუბ-ლიკის დამფუძნებელი კრების პრეზიდიუმის გამომცემლობა, პარიზი, 1922 წ., მარტი.

- Le 19 février 1922, un texte est signé par l'ensemble des partis géorgiens, ayant soutenu la République lançant ainsi une pétition ¹,
- Le 10 mai 1922, lors de la Conférence de Gêne, tenue par les Alliés, Vlassa Mguéladzé, cadre ouvrier du parti social-démocrate, rapporte clandestinement de Géorgie, une pétition, signée des ouvriers géorgiens, dénonçant la mascarade des élections et demandant le retrait des troupes d'occupation,
- Les 24-25 et 26 mai 1922, le parti social-démocrate organise dans tout le pays, villes et villages, des manifestations pour commémorer le jour de la fête nationale, le 26 mai 1918. Les troupes armées, débordées, tirent sur la foule.

Jusqu'alors, la Tcheka prenait pour cible, les militants socialistes. Comme tous les partis géorgiens se sont unis pour ces manifestations, à partir de cette date, elle commence à s'attaquer, aux autres partis,

En automne 1922, la Svanétie se soulève contre les troupes russes d'occupation. Pour rétablir l'ordre, l'aviation russe bombarde les villages.

Ce même automne 1922, le Colonel K. Tcholokachvili, ayant dès avril 1921, organisé des zones de guérilla dans l'est du pays, attaque les forces armées d'occupation en Touchétie et en Kakhétie.

L'Insurrection nationale de 1924, contre les troupes d'occupation russes et la lutte contre la collectivisation forcée des terres de 1927 à 1934

Le 10 juin 1921, après une réunion des 4 gouvernements du Caucase en exil ², l'idée de la création d'un « Comité Paritaire pour l'Indépendance » est émise. En Géorgie, ce « Comité pour l'Indépendance » s'organise dans tout le pays et prépare une Insurrection Nationale ³. Les militants des partis d'opposition organisent des « comités locaux paritaires », qui sont dirigés par le « Comité Paritaire pour l'Indépendance » ⁴. Celui-ci crée un « Comité Militaire » dirigé par le Général Abkhazi.

¹ Les partis ayant soutenus la République démocratique de Géorgie et ayant eut des parlementaires sont le parti social-démocrate, le parti national-démocrate, le parti social-fédéraliste et le parti social-révolutionnaire.

² Les gouvernements en exil des anciennes républiques du Caucase représentaient l'Arménie, l'Azerbaïdjan, la république des Montagnards du Nord Caucase et la république démocratique de Géorgie.

³ En août 1924, le « Comité Paritaire pour l'Indépendance », réunissant tous les partis géorgiens, organise l'Insurrection Nationale de 1924. Si la moitié ouest de la Géorgie est libérée pendant plus d'une semaine, les troupes russes sont mise en déroute dans les campagnes, l'Armée Rouge, tiendra les villes et fusillera « à tour de bras » jusqu'à la fin de cette insurrection.

⁴ « Le Comité Paritaire pour l'Indépendance » était composé des 4 partis géorgiens. Il fut dirigé par Goguia Pagava, qui après son arrestation en février 1924 fut remplacé par Koté Andronikachvili, tous deux membres du parti social-démocrate. Le secrétariat était tenu par Jason Djavakhchvili, représentant le parti national démocrate.

- სოციალ-დემოკრატიული პარტია ბეჭდავს და აერცვლებს ყოველკვირეულ გაზეთს „ჩვენი ერთობა“;
- 1922 წლის 17 თებერვალს სილიბისტრო ჯიბლაძე, ერთ-ერთი თეორეტიკოსი და სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ერთ-ერთი დამფუძნებელი, გარდაიცვალა. ჩეკაბ ის დააკავა, სასტიკად მოეპყრო და იმისათვის, რომ სიკვდილი მათ არ დაჰბრალებოდათ, ავადმყოფი გაათავისუფლა. მისი დასაფლავებისას, აკრძალვის მიუხედავად, მანიფესტაცია გაიმართა.
- 1922 წლის 19 თებერვალს საქართველოს პარტიებმა ერთობლივად მოაწერეს ხელი ტექსტს, რომელიც რესპუბლიკას უჭერდა მხარს და რომელმაც პეტიციის არსებობას მისცა ბიძგი¹;
- 1922 წლის 10 მაისს, გენუის კონფერენციაზე, რომელიც თანამოქალაქურთა მიერ იყო ორგანიზებული, ვლასა მგელაძეს, სოციალ-დემოკრატიული პარტიის მუშა კადრი, საქართველოდან ფარულად ჩააქვს ქართველ მუშათა მიერ ხელმოწერილი პეტიცია, რომელიც ამხილებდა ჩატარებული არჩევნების მასკარადს და ითხოვდა, რუსი საოკუპაციო ჯარების უკან დახევას;
- 1922 წლის 24-25-26 მაისს სოციალ-დემოკრატიული პარტია სოფლებსა და ქალაქებში ეროვნული დღესასწაულის, 1918 წლის 26 მაისის, აღსანიშნავ მანიფესტაციებს აწყობს. დაძაბულ მდგომარეობაში მყოფი რუსული ჯარები ესერიან ხალხს.

ამ დრომდე, ჩეკას სამიზნედ სოციალისტი მებრძოლები ჰყავდა. რაკი ყველა ქართული პარტია გაერთიანდა ამ მანიფესტაციებისთვის, ამ თარიღის შემდეგ, ჩეკამ სხვა პარტიებსაც შეუტია.

1922 წლის შემოდგომაზე სევანეთი აჯანყდა რუსული საოკუპაციო ჯარების წინააღმდეგ. წესრიგის დასამყარებლად, რუსულმა ავიაციამ სოფლები დაბომბა.

იმავე წლის შემოდგომაზე პოლკოვნიკი ქ. ჩოლოყაშვილი, რომელიც 1921 წლის აპრილიდან პარტიზანულ ზონებს აწყობდა ქვეყნის აღმოსავლეთში, უტევს საოკუპაციო ძალებს თუშეთსა და კახეთში.

1924 წლის ეროვნული აჯანყება რუსული საოკუპაციო ჯარების წინააღმდეგ და ბრძოლა მიწების იძულებითი კოლექტივიზაციის წინააღმდეგ 1927-1934 წლებში

1921 წლის 10 ივნისს, გადასახლებაში მყოფი ოთხი კავკასიური მთავრობის²კრების შემდეგ, „დამოუკიდებლობის პარიტეტული კომიტეტის“ შექმნის იდეა დამტკიცდა. საქართველოში, ეს „დამოუკიდებლობის პარიტეტული კომიტეტი“

¹ პარტიები, რომელთაც საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკას დაუჭირეს მხარი და რომელთაც ჰყავდათ პარლამენტარები, ესენი იყვნენ: სოციალ-დემოკრატიული პარტია, ნაციონალ-დემოკრატიული პარტია, სოციალ-ფედერალისტთა პარტია და სოციალ-რევოლუციონერთა პარტია.

² კავკასიის ყოფილ რესპუბლიკათა გადასახლებაში მყოფ მთავრობებს წარმოადგენდნენ: სომხეთი, აზერბაიჯანი, ჩრდილოეთ კავკასიის მთიელთა რესპუბლიკა და საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა.

Des imprimeries clandestines sont installées dans le pays ¹.

Toutes ces actions, organisées unitairement avec les partis et les patriotes, sont dirigées, principalement par le parti social-démocrate, sous la direction de Noé Ramichvili, et le gouvernement en exil de Noé Jordania.

Pour aider à la préparation de l'insurrection, le gouvernement en exil, enverra des cadres du parti social-démocrate, clandestinement en Géorgie, comme Noé Khomeriki, Valiko Djougheli, Bénia Tchikhvichvili. Cette insurrection a lieu en août et septembre 1924. L'insurrection remporte des succès, dans la grande partie ouest de la Géorgie, des provinces entières se libèrent. Les troupes russes fusillent les prisonniers et les familles des insurgés. Par cette politique de terreur, les forces de répression écrasent l'insurrection ².

Malgré la répression des troupes d'occupation russes, de 1927 à 1934, le peuple géorgien, les paysans et les réseaux clandestins continuent la lutte contre la collectivisation forcée des terres. Là encore la lutte est acharnée, suivie de répression intense. Mais le pouvoir Moscovite sera obligé de faire un compromis en Géorgie, en laissant 20% des terres aux paysans, cas unique en URSS.

La lutte continue jusqu'en 1953

Après 1924, de nombreux militants pourchassés, dont la vie est menacée rejoignent le gouvernement en exil. Ils fournissent le gros des bataillons des passeurs qui traversent clandestinement la frontière géorgienne. Cette organisation est confiée à Noé Ramichvili, en contact directe avec Noé Jordania. Le parti social-démocrate organisera ses réseaux de Paris, avec une plaque tournante en Turquie. Les militants géorgiens seront souvent guidés par des Lazes musulmans ³.

On peut caractériser 3 périodes de l'action de ces « messagers » clandestins géorgiens.

De mars 1921 à 1934

Cette période couvre 4 évènements très importants de l'histoire de la Géorgie : l'invasion et l'occupation de la Géorgie par les troupes de l'Armée Rouge, l'insurrection

¹ Le « Comité Paritaire » créa plusieurs imprimeries clandestines, comme celle installée à Omalo en Touchétie, région du Nord est de la Géorgie où fut arrêté Goguia Pagava en février 1924.

² La répression organisée par la Tcheka et les forces de l'armée rouge fera de nombreuses victimes. Les chiffres avancés aujourd'hui, entre les tués et les fusillés, pour l'exemple, avec ou sans procès, sont entre 5 000 et 12 000 personnes. Le nombre de villages brûlés, surtout dans l'ouest se compte par dizaines et le nombre de déportés s'élève entre 12 et 20 000. Les historiens Géorgiens ont encore beaucoup de travail...

³ Les Lazes font partie d'une des tribus qui créeront l'antique Géorgie. Leur contrée, territoire historique de la Géorgie, se trouve, actuellement en Turquie. En Turquie, ils sont islamisés depuis le XVIe siècle, tout en gardant la langue et les coutumes géorgiennes.

მთელ ქვეყანაში ორგანიზებას ახდენს და ეროვნულ აჯანყებას 'ამზადებს. ოპოზიციური პარტიების მებრძოლები „ადგილობრივ პარიტეტულ კომიტეტებს“ ქმნიან, რომელსაც „დამოუკიდებლობის პარიტეტული კომიტეტი“ მართავს¹. ეს უკანასკნელი ქმნის „სამხედრო კომიტეტს“, რომლის სათავეშიცაა გენერალი აფხაზი.

ფარული სტამბები განთავსდა მთელ ქვეყანაში².

ყველა ეს უნიტარულად ორგანიზებული საქმიანობა პარტიებთან და პატრიოტებთან, ძირითადად, იმართება სოციალ-დემოკრატიული პარტიის მიერ, ნოე რამიშვილის და ნოე ჟორდანიას გადასახლებაში მყოფი მთავრობის მიერ.

აჯანყების მოსამზადებელი სამუშაოების დასახმარებლად, ემიგრაციაში მყოფი მთავრობა სოციალ-დემოკრატიული პარტიის წევრებს – ნოე ხომერიკს, ვალიკო ჯულელს, ბენია ჩხიკვიშვილს – ფარულად აგზავნის საქართველოში. აჯანყება განხორციელდა 1924 წლის აგვისტოში და სექტემბერში. აჯანყებამ წარმატებები მოიტანა დასავლეთ საქართველოს უმეტეს ნაწილში, რეგიონები გათავისუფლდა. რუსული ჯარები ხოცავენ პატიმრებს და აჯანყებულთა ოჯახის წევრებს. ამ ტერორის პოლიტიკით, რეპრესიულმა ძალებმა აჯანყება ჩაახშვეს³.

რუსული საოკუპაციო ჯარების რეპრესიების მიუხედავად, 1927 წლიდან 1934 წლამდე, ქართველი ხალხი, გლეხები და ფარული ქსელები, აგრძელებენ ბრძოლას მინების იძულებითი კოლექტივიზაციის წინააღმდეგ. ბრძოლა კვლავაც დაუნდობელია და მას რეპრესიები მოჰყვება. მაგრამ მოსკოვის ხელისუფლება იძულებულია, დათმობაზე წავიდეს საქართველოსთან და გლეხებს მიწის 20% დაუტოვოს; მთელს სსრკ-ში ეს ერთადერთი შემთხვევა იყო.

ბრძოლა 1953 წლამდე გრძელდება

1924 წლის შემდეგ, დევნაში მყოფი უამრავი აქტივისტი, რომელთა სიცოცხლე საფრთხეშია, გადასახლებაში მყოფ მთავრობასთან იკრიბება. ისინი ფარული ემი-

¹ 1924 წლის აგვისტოში, „დამოუკიდებლობის პარიტეტულმა კომიტეტმა“, რომელიც ყველა ქართულ პარტიას აერთიანებდა, მოაწყო 1924 წლის ეროვნული აჯანყება. თუ დასავლეთი საქართველოს ნახევარი გათავისუფლებულია ერთ კვირაზე მეტი დროის ვადაში, რუსულ ჯარებს გეგმები ჩაეშალათ სოფლებში, ნითელი არმია ქალაქებში გამაგრდა და „ყველა მხრიდან“ იწყებს ადამიანების ხოცვას, აჯანყების დასრულებამდე.

² „დამოუკიდებლობის პარიტეტული კომიტეტი“ შედგებოდა ოთხი ქართული პარტიისგან. მას სათავეში ედგა გოგიტა ფალავა, რომელიც 1924 წლის თებერვალში, დაპატიმრების შემდეგ, კოტე ანდრონიკაშვილმა ჩაანაცვლა, ორივე სოციალ-დემოკრატიული პარტიის წევრები იყვნენ. სამდივნო ებარა იასონ ჯავახიშვილს, ეროვნულ-დემოკრატიის წარმომადგენელს.

³ პარიტეტულმა კომიტეტმა მრავალი ფარული სტამბა შექმნა, როგორც მაგალითად თუშეთში, ომალოში, საქართველოს ჩრდილოეთში, სადაც 1924 წლის თებერვალში გოგიტა ფალავა დააკავეს.

⁴ ჩეკას და ნითელი არმიის მიერ მოწყობილმა რეპრესიებმა უამრავი მსხვერპლი მოიტანა. დღეს, სტატისტიკური მაჩვენებელი სამაგალითოდ დახვეწილი ადამიანებისა, სასამართლო პროცესით, თუ მის გარეშე, 5 000-დან 12 000-მდეა. გადამწვარი სოფლების რიცხვი, უმეტესად დასავლეთში, ათობით არის, ხოლო გადასახლებულთა რიცხვი – 12 000-დან 20 000-მდე. საქართველოს ისტორიკოსებს ჯერ კიდევ ბევრი სამუშაო აქვთ...

Nationale de 1924, l'action pour empêcher les Alliés de reconnaître la Russie soviétique ¹ et la lutte contre la collectivisation forcée des terres.

Les messagers clandestins géorgiens agissent pratiquement de manière autonome et sous la seule direction du Comité Central du parti social-démocrate de Géorgie et sous l'autorité du Président Jordania. Si certains services secrets étrangers, comme ceux de la France sont au courant, par exemple pour la préparation de l'Insurrection de 1924, comme les services secrets turcs, car certaines bases arrières sont installées en Turquie, près de la frontière géorgienne, les autres problèmes à régler sont « complètement géorgiens » comme l'organisation des structures clandestines en Géorgie, les luttes syndicales et quotidiennes ainsi que la lutte contre la collectivisation forcée des terres. Si cette mesure fut entreprise sur tout le territoire de l'Urss, elle prit des aspects caractéristiques dans certaines régions. Elle provoqua la mort de 4 à 5 millions de personnes et l'exil vers les villes de plus de 25 millions de paysans.

En 1929, 1 300 révoltes paysannes sont écrasées par les armes de l'Armée Rouge et de la Tcheka. En Ukraine, le bilan présente plusieurs millions de morts. En Géorgie, le gouvernement de la première République avait distribué les terres aux paysans sans terre et aux paysans pauvres, Moscou essaie de collectiviser toutes les terres. Des luttes armées, acharnées se déroulent ². Le gouvernement en exil suivra et soutiendra les luttes des paysans et des réseaux clandestins géorgiens. Les « passeurs » clandestins feront le lien.

¹ Les puissances Européennes, avaient commencé, dès 1922 pour l'Angleterre, début 1924 pour la France, à reconnaître le Gouvernement soviétique de Moscou. Pour la forme (...) ces 2 gouvernements avaient rajouté une formule spécifique « Reconnaissance de l'URSS sur tous les territoire reconnaissant son autorité... ». Les membres du gouvernement géorgien en exil, firent de très nombreuses démarches, conférences et réunions pour expliquer la situation en Géorgie et dans le Caucase.

² La lutte contre la collectivisation forcée des terres. En 1918, la Géorgie est un pays agricole avec près de 80% de paysans. Le gouvernement de la République démocratique de Géorgie, ayant réquisitionné les terres appartenant à la famille du Tsar, a distribué, à tous les paysans pauvres et sans terre de 7 à 15 hectares. Les paysans, ont pu, enfin après plus de 117 ans d'occupation russe, travailler la terre pour leur profit. La production agricole, pendant ces 34 mois de l'indépendance de la République démocratique de Géorgie a été démultipliée. Ceci explique qu'en février 1919, lors des élections législatives, plus de 85 % des paysans ont voté pour les candidats du parti social-démocrate. Moscou, après avoir envahie la Géorgie a voulu appliquer à la Géorgie les mesures de la collectivisation des terres. Pour le paysan géorgien, cela le faisait revenir en arrière, au temps des tsars, où il travaillait pour un maître, sans presque aucun bénéfice. De 1927 à 1934, les paysans géorgiens ont engagé des luttes et des combats armés contre les troupes de l'Armée Rouge pour « garder leur bien, leur terre ! ». Ces luttes ont été si intenses et meurtrières, que le pouvoir moscovite a été, en partie, obligé de céder en laissant des parcelles privées de terre aux paysans géorgiens, représentant près de 20%.

გრანტების ბატალიონს ქმნიან, რომელნიც ფარულად გადაკვეთენ საქართველოს საზღვარს. ეს ორგანიზაცია ნოე რამიშვილს აბარია, რომელიც, თავის მხრივ, პირდაპირ კონტაქტშია ნოე ჟორდანიასთან.

სოციალ-დემოკრატიული პარტია თავის ქსელებს პარიზში აყალიბებს, ცენტრით თურქეთში. ქართველ მებრძოლებს ხშირ შემთხვევაში გიდობას ლაზი¹ მუსულმანები უწევდნენ.

ქართველი ფარული „კურიერების“ საქმიანობა სამ პერიოდად შეგვიძლია დავყოთ.

1921 წლის მარტიდან 1934 წლამდე

ეს პერიოდი მოიცავს საქართველოს ისტორიის ოთხ ძალიან მნიშვნელოვან მოვლენას: ნითელი არმიის საქართველოში შემოჭრას და მის ოკუპაციას, 1924 წლის ეროვნულ აჯანყებას, თანამოქავემრთათვის საბჭოთა რუსეთის აღიარებისთვის² ხელის შეშლის მცდელობას და მიწების იძულებითი კოლექტივიზაციის წინააღმდეგ ბრძოლას.

ქართველი ფარული კურიერები ძირითადად დამოუკიდებლად მოქმედებენ, მხოლოდ სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ცენტრალური კომიტეტის და მთავრობის თავმჯდომარე ჟორდანიას ავტორიტეტის ხელმძღვანელობის ქვეშ არიან. მართალია, ზოგიერთი უცხოური საიდუმლო სამსახური, როგორც, მაგალითად, საფრანგეთის და თურქეთის საიდუმლო სამსახურები, გარკვეულ ინფორმაციებს ფლობენ, მაგალითად, 1924 წლის აჯანყების მზადების შესახებ, რადგან ზოგიერთი ბაზა თურქეთში მდებარეობს, საქართველოს საზღვართან, დანარჩენი პრობლემები „სრულად ქართულია“, როგორც ფარული სტრუქტურების ორგანიზება საქართველოში, სინდიკატების ყოველდღიური ბრძოლა და ასევე ბრძოლა მიწების იძულებითი კოლექტივიზაციის წინააღმდეგ. ეს ზომები სსრკ-ის მთელ ტერიტორიაზე მიიღეს, მაგრამ მან დამახასიათებელი ნიშნები გამოავლინა გარკვეულ რეგიონებში. გამოიწვია ოთხიდან ხუთ მილიონამდე ადამიანის სიკვდილი და 25 მილიონზე მეტი გლეხის ქალაქისკენ გადასახლება.

1929 წელს გლეხების 1 300 აჯანყება ჩაახშო ნითელმა არმიამ და ჩეკამ. უკრაინაში, სტატისტიკის მიხედვით, რამდენიმე მილიონი ადამიანი მოკვდა. საქართველოში პირველი რესპუბლიკის მთავრობამ მიწები დაუნაწილა იმ გლეხებს, რომელნიც მცირე მესაკუთრეები იყვნენ ან საერთოდ არ ჰქონდათ მიწა, მოსკოვი ყველა მი-

¹ ლაზები, ანტიკური საქართველოს შემადგენელი ტომები. მათი რეგიონი, საქართველოს ისტორიული ტერიტორია, ამჟამად თურქეთის შემადგენლობაშია. თურქეთში მათ ისლამი მიაღებინეს XVI საუკუნეში, მაგრამ შეინარჩუნეს ენა და ნეს-ჩეულებები.

² 1922 წლიდან ინგლისში, 1924 წლის დასაწყისიდან საფრანგეთში, ევროპულმა ხელისუფლებებმა დაიწყეს მოსკოვის საბჭოთა მთავრობის აღიარება. ფორმულირებისთვის (...) ამ ორმა მთავრობამ სპეციფიკური ფორმულა დაამატა, „სსრკ-ის აღიარება ყველა იმ ტერიტორიაზე, სადაც მისი ძალაუფლება (ხელისუფლება) ვრცელდება...“ გადასახლებაში მყოფმა საქართველოს მთავრობამ უამრავი ნაბიჯი გადადგა, კონფერენციების და კრებების სახით, რათა საქართველოს და კავკასიის მდგომარეობა აეხსნა.

De 1934 à 1942

Cette période couvre les événements de la préparation de la seconde guerre mondiale, des alliances qui se nouent et se défont en fonction du bloc des Alliés, celui des puissances fascistes et l'URSS. Là, les messagers clandestins géorgiens, s'ils continuent leur rôle de liaison entre les clandestins géorgiens et le gouvernement en exil, ils servent aussi aux différents services secrets étrangers, français, anglais, polonais, et même turcs. Cette période se termine par le dernier passage de Chalva Berichvili en 1942, qui porte la consigne du président Jordania, aux clandestins et mouvements d'opposition en Géorgie, « d'arrêter tout acte de sabotage, en Géorgie, tant que la Démocratie n'aura pas vaincu la dictature nazie ».

Pendant cette période Chalva Berichvili,¹ oncle de l'auteur, ses témoignages ont été recueillis de son vivant lors de 3 entretiens en 1984, 1986 et 1988 et par les

¹ Charles Berichvili (1899-1989). Il est né à Sourébie en Gourie, Géorgie de l'ouest. Il suit les cours de l'école secondaire à Didi Vani. Il adhère en 1916, à l'organisation de la Jeunesse Marxiste de Koutaïssi. De 1917 à 1918, il est désigné responsable de l'organisation des Etudiants Marxistes de Koutaïssi. Au printemps de 1918, il entre à la faculté d'Economie à Tiflis. Il participe à la Conférence Nationale de la Jeunesse Marxiste de Géorgie en 1918, où il est nommé membre du Comité Central de cette organisation. Dès l'occupation de la Géorgie par les troupes d'occupation russes, il est responsable d'une cellule clandestine du parti Social-démocrate de Géorgie. En 1922, sur ordre de Goguïta Pagava, dirigeant du parti social-démocrate de Géorgie, il est envoyé en Kakhétie. Fin 1922, il est arrêté et jeté en prison. Libéré au début de l'année 1924, il rejoint le centre minier de Tchiatoura. Le parti social-démocrate de Géorgie le nomme responsable du Comité de région de Tchiatoura du parti. Lors de l'insurrection nationale d'août-septembre 1924, il est l'un des responsables du soulèvement de Tchiatoura. Après la répression, il fuit son pays par la Turquie pour rejoindre le gouvernement en exil en France où il arrive le 9 décembre 1924 à Marseille. Comme cadre de l'organisation de la Jeunesse du parti social-démocrate de Géorgie, il est dans la direction du journal « Jeune social-démocrate ». Il entre bientôt au bureau du parti social-démocrate de Géorgie à l'étranger. Il est désigné par Noé Jordania et Noé Ramichvili, son oncle, responsable des groupes de militants socialistes qui traversent clandestinement la frontière géorgienne et prennent contact avec les maquis et mouvements d'opposition à l'occupation russe. Il sera mis à la disposition des Service secrets français, par le biais de l'attaché militaire de l'Ambassade de France à Istanbul (Turquie). Ses rapports sont étudiés avec attention par les services secrets français, polonais et turcs. Il fait 6 voyages clandestins en Géorgie en 1930, 1934, 1936, 1939, 1940, et 1942. Lors de son dernier voyage, apportant un message du Président Jordania aux maquis pour leur demander, dans la période de la seconde guerre mondiale, « de combattre les troupes nazies et d'arrêter les sabotages et mouvements contre les Russes », il est arrêté, condamné à mort, peine qui est commuée en 25 ans de prison. Relâché en 1960, Il est envoyé à l'Asile des vieillards de Vladimir près de Moscou. Il refuse que les autorités françaises fassent des démarches pour son retour en France. Il rentre en Géorgie en 1962. En 1966, il épouse Guena avec qui il a une fille, Maka en 1969. Il est obligé de travailler, malgré son grand âge, comme gardien d'usine. En 1986, victime d'une chute dans le métro de Tbilissi, il reste alité jusqu'à sa mort en septembre 1989.

ნის კოლექტივიზაციას ცდილობს. შეიარაღებული, დაუნდობელი ბრძოლები იწყება¹. გადასახლებაში მყოფი მთავრობა თვალს ადევნებს და მხარს უჭერს გლეხების ბრძოლას და საქართველოს ფარულ ქსელებს. საზღვრის „ფარულად გადამკვეთავები“² ქმნიან ქსელს.

1934 წლიდან 1942 წლამდე

აღნიშნული პერიოდი მეორე მსოფლიო ომისთვის მზადების პერიოდს მოიცავს, ალიანსები იქმნება და იშლება თანამოქალაქებთან ბლოკის შესაბამისად, იქნება ეს ფამისტური თუ სსრკ. ქართველი ფარული კურირები აგრძელებენ კავშირის შენარჩუნებას გადასახლებაში მყოფ მთავრობასა და საქართველოში დარჩენილ ფარულ ორგანიზაციებს შორის, ამასთანავე, სამსახურს უწევენ სხვადასხვა უცხოურ საიდუმლო სამსახურებს – ფრანგულს, ინგლისურს, პოლონურს და თურქულსაც კი. ეს პერიოდი 1942 წლით სრულდება, შალვა ბერიშვილის უკანასკნელი გადასვლით, რომელმაც საქართველოში მოქმედი ოპოზიციური მოძრაობებისთვის და არაღელვებისთვის მთავრობის თავმჯდომარე ყორდანის მითითება ჩაიტანა – „საქართველოში შეჩერდეს ყველანაირი ოპოზიციური მოძრაობები, სანამ დემოკრატია ნაცისტურ დიქტატურას არ დაამარცხებს“.

ამ პერიოდის დასახასიათებლად, შალვა ბერიშვილის²(ავტორის ბიძა)მაგალითს

¹ ბრძოლა მიწების იძულებითი კოლექტივიზაციის წინააღმდეგ. 1918 წელს საქართველო აგრარული ქვეყანაა, რომლის მოსახლეობის დაახლოებით 80% გლეხია. საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობამ, მეფის ოჯახის კუთვნილი მიწების გამოთხოვნის შემდეგ, ეს მიწები გაუნაწილა ღარიბ და უპოვარ გლეხებს, 7-დან 15 ჰექტარამდე. გლეხებს, 117 წელზე მეტი რუსული ოკუპაციის შემდეგ, შეეძლოთ მიწა საკუთარი სარგებელისთვის დაემუშავებინათ. აგრარული წარმოება, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის 34 თვის განმავლობაში, გაიზარდა. რის გამოც, 1919 წლის თებერვალში, საკანონმდებლო არჩევნებზე, გლეხების 85%-ზე მეტმა მხარი სწორედ სოციალ-დემოკრატების კანდიდატებს დაუჭირა. საქართველოს დაპყრობის შემდეგ, მოქალაქე სწრაფად, საქართველოშიც გაეტარებინა მიწის კოლექტივიზაციის ღონისძიებები. ქართველი გლეხისთვის, ეს უკანდახეული ნაბიჯი იყო, ცარიზმის ეპოქაში, როდესაც ის ბატონობდა მუშაობდა, თითქმის მოგების გარეშე. 1927-1934 წლებში ქართველმა გლეხებმა შეაჩერებინა ბრძოლა წამოიწყეს ნოტილი არმიის წინააღმდეგ, „საკუთარი ქონებისა და მიწის დასაცავად!“ ეს ბრძოლები იმდენად ინტენსიური და სისხლიანი იყო, რომ მოსკოვის ხელისუფლება იძულებული გახდა, წაწილობრივ დათმობაზე წასულიყო და ქართველი გლეხების პირად საკუთრებაში დაეტოვებინა მიწების ნაწილი, რაც დაახლოებით საკუთრების 20%-ს წარმოადგენდა.

² შალვა ბერიშვილი (1899-1989). დაიბადა სურეში, გურიაში. საშუალო სკოლა სოფელ დიდ ვანში დაამთავრა. 1916 წელს განეწირა და ქუთაისის ახალგაზრდა მარქსისტთა ორგანიზაციაში. 1917-1918 წლებში ქუთაისის სტუდენტ მარქსისტთა ორგანიზაციის თავმჯდომარედ დანიშნეს. 1918 წლის გაზაფხულზე, თფილისში, ეკონომიკის ფაკულტეტზე ირიცხება. 1918 წელს საქართველოს ახალგაზრდა მარქსისტთა ეროვნულ კონფერენციაში იღებს მონაწილეობას, სადაც მას ამავე ორგანიზაციის ცენტრალური კომიტეტის წევრად ასახელებენ. რუსული ჯარების მიერ საქართველოს ოკუპაციის დღიდან, ის ანტარქული სოციალ-დემოკრატიული პარტიის

nombreux rapports qu'il rédigea et consignés dans les Archives du gouvernement en exil. Il est désigné par Noé Jordania, responsable des groupes de militants socialistes qui traversent clandestinement la frontière géorgienne et prennent contact avec les maquis et mouvements d'opposition à l'occupation russe.

Il sera mis à la disposition des Services secrets français, par le biais de l'attaché militaire de l'Ambassade de France à Istanbul. Ses rapports sont étudiés avec attention par les services secrets français, polonais et turcs. Il fait 6 voyages clandestins en Géorgie en 1930, 1934, 1936, 1939, 1940, et 1942.

Lors de son dernier voyage, apportant un message du Président Jordania aux maquis pour leur demander, dans la période de la seconde guerre mondiale, « de combattre les troupes nazies et d'arrêter les sabotages et mouvements contre les Russes »¹, il est arrêté, condamné à mort, peine qui est commuée en 25 ans de prison.

De 1947 à 1953

C'est la période du début de la guerre froide. Le gouvernement en exil est confronté de la réorganisation de l'opposition en Géorgie et éventuellement de profiter de la situation nouvelle de la guerre froide. Les messagers géorgiens ont pour rôle de renouer entre les clandestins géorgiens et le gouvernement en exil, après une coupure de près de 4 années.

Leurs formations militaires et leurs voyages sont financés par les services français, anglais et turcs. Les messagers clandestins géorgiens effectuent le dernier voyage en 1953. Les 2 derniers messagers clandestins, Gricha Kerésselidzé², et Mamia Berichvili³,

¹ « Le problème géorgien ». Publication du gouvernement en exil, sous la plume de Noé Jordania. Edité en 1948 à Paris.

² Gricha Kerésselidzé. Il est formé par les Services Secrets anglais dans un camp d'entraînement en Ecosse et il effectue avec Mamia Berichvili, 3 voyages clandestins en Géorgie. Après son dernier voyage en Géorgie, il vécut à Saint Germain-lès-Arpajon avec sa famille.

³ Mamia Berichvili (1917-2003) père de l'auteur. Né à Sourébie en Gourie, Géorgie de l'ouest. Il est emprisonné à l'âge de 13 ans. Il fait ses études de Médecine à Tbilissi et Oufa dans l'Oural. Mobilisé en 1941, lors de l'attaque des troupes allemandes, il est envoyé sur le front en Crimée, comme médecin. Fait prisonnier à Sébastopol par les allemands, il sera envoyé dans un camp de concentration en Roumanie, où son frère Vincent mourra. Ensuite, il sera envoyé à Auschwitz et Oranienburg. Rapatrié en France en 1943, il s'engage dans l'armée française en 1944 et fera la campagne d'Allemagne comme médecin auxiliaire au 8e Régiment des Chasseurs d'Afrique, il est démobilisé en avril 1946. Il fait 3 voyages clandestins en Géorgie par la Turquie, en 1949, 1951 et 1953 pour le compte du gouvernement de Jordania en exil, après une formation par les Services Secrets anglais en Ecosse. Il devient membre du bureau à l'étranger du parti social-démocrate de Géorgie et membre de la Commission des archives du gouvernement et du parti. Il gère le domaine de « Leuville-sur-Orge » comme président de l'association « Foyer Géorgien. Il remet les archives restantes du parti social-démocrate de Géorgie au Gouvernement Chevardnadzé, par

ავილებ, მისი მონათხრობი ჩვენი საუბრებისას შევაგროვე, 1984, 1986 და 1988 წლებში, ასევე უამრავი მოხსენებით, რომელიც მან შეადგინა და გადასახლებაში მყოფი მთავრობის არქივებში ჩაინერა. ის ნოე ჟორდანიამ სოციალისტ მებრძოლთა ჯგუფების ხელმძღვანელად დანიშნა, რომელნიც ფარულად კვეთდნენ საზღვარს და კონტაქტს ამყარებდნენ პარტიზანებთან და რუსული ოკუპაციის ოპოზიციურ მოძრაობებთან.

ის საფრანგეთის საიდუმლო სამსახურების განკარგულებაშია, სტამბოლში საფრანგეთის საელჩოს სამხედრო ატაშეს მეშვეობით. მის ანგარიშებს დიდი ყურადღებით სწავლობენ ფრანგული, პოლონური და თურქული საიდუმლო სამსახურები. მან ექვსჯერ გადაკვეთა მალულად საქართველოს საზღვარი, 1930, 1934, 1936, 1939, 1940 და 1942 წლებში.

მისი უკანასკნელი მოგზაურობისას, როდესაც მთავრობის თავმჯდომარე ჟორდანიას გზავნილი მოჰქონდა პარტიზანებისთვის, მეორე მსოფლიო ომის დროს „ებრძოლათ ნაცისტური ჯარების წინააღმდეგ და შეეჩერებინათ საბოტაჟები და

ფარული ჯგუფის თავმჯდომარეა. 1922 წელს, საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის თავმჯდომარის, გოგიტა ფალავას ბრძანებით, ის კახეთში გაგზავნეს. 1922 წლის ბოლოს დააკავეს და ციხეში ჩასვეს. 1924 წლის დასაწყისში გაათავისუფლეს, რის შემდეგაც ჭიათურის ნიაღისეულის ცენტრში ჩადის. საქართველოს სოციალ-დემოკრატიულმა პარტიამ ის ჭიათურის რეგიონის პარტიის კომიტეტის თავმჯდომარედ დანიშნა. 1924 წლის აგვისტო-სექტემბერში, ეროვნული აჯანყების დროს, ის ჭიათურის აჯანყების ერთ-ერთი ლიდერია. რეპრესიების შემდეგ, ის ქვეყნიდან მიდის, თურქეთის გავლით, რათა გადასახლებაში მყოფ საქართველოს მთავრობას შეუერთდეს საფრანგეთში. 1924 წლის 9 დეკემბერს ის უკვე მარსელშია. როგორც საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ახალგაზრდული ორგანიზაციის წევრი, ის გაზეთ „ახალგაზრდა სოციალ-დემოკრატის“ რედაქციაშია. ის მალე საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის საზღვარგარეთის ოფისში შედის. მას მხარს უჭერენ ნოე ჟორდანია და ნოე რამიშვილი, მისი ბიძა, რომელიც სოციალისტ მებრძოლთა ჯგუფის მმართველი იყო, რომელნიც ფარულად კვეთდნენ საქართველოს საზღვარს და კონტაქტს ამყარებდნენ პარტიზანებთან და რუსული ოკუპაციის ოპოზიციურ მოძრაობებთან. ის საფრანგეთის საიდუმლო სამსახურების განკარგულებაშია, სტამბოლში (თურქეთი) საფრანგეთის საელჩოს სამხედრო ატაშეს მეშვეობით. მის ანგარიშებს დიდი ყურადღებით სწავლობენ ფრანგული, პოლონური და თურქული საიდუმლო სამსახურები. მან ექვსჯერ გადაკვეთა მალულად საქართველოს საზღვარი, 1930, 1934, 1936, 1939, 1940, და 1942 წლებში. მისი უკანასკნელი მოგზაურობისას, როდესაც მთავრობის თავმჯდომარე ჟორდანიას გზავნილი მოჰქონდა პარტიზანებისთვის, მეორე მსოფლიო ომის დროს „ებრძოლათ ნაცისტური ჯარების წინააღმდეგ და შეეჩერებინათ საბოტაჟები და სხვადასხვა მოძრაობები რუსების წინააღმდეგ“, დაიჭირეს და სიკვდილით დასჯა მიუსაჯეს, მაგრამ სასჯელი 25-წლიანი პატიმრობით შეცვალეს. 1960 წელს გაათავისუფლეს და მოსკოვთან ახლოს, ვლადიმირის მოხუცთა თავშესაფარში გადაიყვანეს. მას არ სურს, საფრანგეთის მთავრობამ რაიმე ნაბიჯი გადადგას მის საფრანგეთში დასაბრუნებლად. 1962 წელს საქართველოში ბრუნდება. 1966 წელს ქორწინდება გენაზე, რომელთანაც 1969 წელს შეეძინა ქალიშვილი, მაკა. შალვა ბერიშვილი იძულებულია იმუშაოს, მისი დიდი ასაკის მიუხედავად, ის ქარხნის დარაჯად მუშაობს. 1986 წელს ის თბილისის მეტროში ჩავარდნის მსხვერპლი გახდა და 1989 წლის სექტემბრამდე საწოლს მიეჯახა.

après une formation par les services secrets anglais, en Ecosse, ils réalisent 3 voyages clandestins en Géorgie en 1949, 1951 et 1953. Les 2 derniers messagers, Gricha Keréssilidzé et Mamia Berichvili reviennent pour apporter les derniers rapports. Noé Jordania meurt le 11 janvier 1953. Le Président Noé Jordania étant mort, la légitimité du gouvernement en exil tombe de fait, car la plupart des ministres sont soit très âgés soit décédés, le réseau des passeurs clandestins s'arrête.

l'intermédiaire de Zourab Jvania. Il commencera les pourparlers avec les autorités géorgiennes pour le retour du « Domaine de Leuville à la Géorgie. »

სხვადასხვა მოძრაობები რუსების წინააღმდეგ¹, დაიჭირეს და სიკედილით დასჯა მოუსაჯეს, მაგრამ სასჯელი 25-წლიანი პატიმრობით შეცვალეს.

1947 წლიდან 1953 წლამდე

ეს ცივი ომის დასაწყისის პერიოდია. გადასახლებაში მყოფი მთავრობა საქართველოში არსებული ოპოზიციური ძალების რეორგანიზაციის წინაშე აღმოჩნდა და, ასევე, ცივი ომის მდგომარეობის შესაძლო სარგებლობის. ქართველ კურიერებს, ოთხწლიანი წყევტის შემდეგ, კავშირი უნდა აღედგინათ საქართველოში მყოფ პარტიზანებსა და გადასახლებაში მყოფ მთავრობას შორის.

მათი სამხედრო წვრთნა და მგზავრობა ფრანგული, ინგლისური და თურქული სამსახურების მიერ ფინანსდება. ქართველი ფარული კურიერები უკანასკნელად 1953 წელს მგზავრობენ. ორი უკანასკნელი ფარული კურიერი, გრიშა კერესელიძე² და მამია ბერიშვილი³, შოტლანდიაში, ინგლისურ საიდუმლო სამსახურებში გავლილი სწავლების შემდეგ, ახორციელებენ სამ საიდუმლო მოგზაურობას საქართველოში, 1949, 1951 და 1953 წლებში. გრიშა კერესელიძე და მამია ბერიშვილი უკანასკნელი ანგარიშების ჩამოსატანად ბრუნდებიან. ნოე ჟორდანიას 1953 წლის 11 იანვარს გარდაიცვალა, გადასახლებაში მყოფი მთავრობის ლეგიტიმურობა დასრულდა, რადგან მინისტრების უმრავლესობა ან ძალიან ასაკიანი, ან გარდაცვლია, ფარულად საზღვრის გადამკვეთათა ქსელი ასრულებს მუშაობას.

¹ „ქართული პრობლემა“, ნოე ჟორდანიას ავტორობით, გამოაქვეყნა გადასახლებაში მყოფმა მთავრობამ, 1948წ., პარიზი.

² გრიშა კერესელიძე, წვრთნა გაიარა შოტლანდიაში; ინგლისურ საიდუმლო სამსახურებთან და მამია ბერიშვილთან ერთად, სამჯერ გადაკვეთა ფარულად საქართველოს საზღვარი. უკანასკნელი მგზავრობის შემდეგ, თავის ოჯახთან ერთად, სენ ჟერმენ-ლე(ზ)-არაჟიონში დასახლდა.

³ მამია ბერიშვილი (1917-2003), ავტორის მამა. დაიბადა სურებში, გურიაში. სწავლობდა თბილისში, მედიცინის ფაკულტეტზე და შემდეგ უფაში, ურალში. 1941 წელს, გერმანული ჯარების შეტევების დროს, გაიწვიეს, გაგზავნეს ყირიმის ფრონტზე, როგორც ექიმი. გერმანელებმა შეიპყრეს სევასტოპოლში და რუმინეთში, საკონცენტრაციო ბანაკში გაგზავნეს, სადაც მისი ძმა, ბიკენტი, დაიღუპა. შემდეგ ის ოსვენციმში და ორანიენბურგში გადაიყვანეს. 1943 წელს მისი რეპატრირება მოხდა საფრანგეთში, ის საფრანგეთის ჯარში ეწერება 1944 წელს და აფრიკის მონადირეების მერვე ლეგიონს დამხმარე ექიმად მიჰყვება გერმანიის კამპანიაში. 1946 წლის აპრილში დემობილიზებულია. შოტლანდიაში, ინგლისის საიდუმლო სამსახურებში გავლილი სწავლებების შემდეგ, მან, ჟორდანიას გადასახლებაში მყოფი მთავრობის სახელით, სამჯერ ფარულად გადაკვეთა საქართველო-თურქეთის საზღვარი, 1949, 1951, 1953 წლებში. საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის საზღვარგარეთის ოფისის და მთავრობის და პარტიის საარქივო კომისიის წევრი გახდა. მართავს „ლევილ-სიურ-ორჟის“ მამულს, როგორც ასოციაცია „ქართული კერას“ თავმჯდომარე. მან საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის დარჩენილი არქივი შევარდნაძის მთავრობას გადასცა, ზურაბ ჟეიანიას შუამავლობით. საქართველოს ხელისუფლებასთან მოლაპარაკებები წამოიწყო „ლევილის მამულის საქართველოსთვის დაბრუნების“ შესახებ.

EPILOGUE

A QUELQUES MARTYRS DE LA NATION GÉORGIENNE

Notre famille est d'origine paysanne de Gourie. Cette région de la Géorgie de l'ouest, a une vieille tradition de lutte pour l'indépendance et le progrès social.

Naturellement, notre famille sera elle aussi des « soldats de Jordania et de Ramichvili ». Elle paie très cher cet attachement à l'indépendance, la liberté, la Démocratie et au socialisme. Elle a 26 morts et plus de 50 personnes persécutées. Voici quelques exemples :

Nestor Berichvili (1867-1935) Empoisonné en 1935.

Marta Ramichvili (1870-1952), sœur de Noé Ramichvili, son épouse, à l'âge de 82 ans, elle est déportée en 1952 dans le Kazakhstan après le second voyage clandestin en Géorgie de son fils Mamia. Morte en 1952 pendant sa déportation.

Leurs enfants :

Malakia Berichvili (1893-1921)

Né en 1893. Etudie à la faculté d'Economie. Lors de l'invasion de la Géorgie par les troupes russes, il est élève officier dans l'armée géorgienne. En février 1921, lors de la défense de Tiflis, il est blessé mortellement sur le Mont Kodjori.

Olia Berichvili (1895-1980) Après ses études de Médecine, elle devient médecin. Epouse Vladimir Khvedelidzé avec qui elle a 2 enfants. Arrêtée après le second voyage clandestin en Géorgie de son frère Mamia. Elle est déportée au Kazakhstan en 1952. Elle rentre en Géorgie et finit sa vie à Tbilissi.

Charles Berichvili (1897 - 5 septembre 1989) Fait la faculté d'Economie à Tiflis. En 1924, il est l'un des responsables du soulèvement de Tchialoura. Après la répression, il fuit son pays par la Turquie pour rejoindre le gouvernement en exil en France. Cadre du parti Social-démocrate de Géorgie, il fait 6 voyages clandestins en Géorgie pour contacter les maquis (1930, 1934, 1936, 1939, 1940, 1942). Lors de son dernier voyage, apportant un message du président Jordania aux maquis pour leur demander, dans cette période de combattre les troupes nazies, il est arrêté, condamné à mort, peine qui est commuée en 25 ans de prison. Relâché en 1960 Il est envoyé à l'Asile des vieillards de Wladimir. Il refuse que les autorités françaises fassent des démarches pour son retour en France. Il rentre en Géorgie en 1962. En 1966, il épouse Guena avec qui il a une fille, Maka en 1969. Il est obligé de travailler, malgré son grand âge. En 1986, victime d'une chute, il reste alité jusqu'à sa mort.

პილოტი

მართველი ერის რამდენიმე მოწამე

ჩვენი ოჯახი წარმოშობით გურული გლეხები არიან. საქართველოს დასავლეთის ამ რეგიონს დამოუკიდებლობისა და სოციალური პროგრესისთვის ბრძოლის დიდი ტრადიცია აქვს.

ჩვენი ოჯახის წევრები „ჟორდანას და რამიშვილის ჯარისკაცები“ იყვნენ. მათ ძალიან ძვირად დაუჯდათ დამოუკიდებლობის, თავისუფლების, დემოკრატიისა და სოციალიზმის ღირებულებების ერთგულება – 26 გარდაცვლილი და 50-ზე მეტი დევნილი. აი, რამდენიმე მაგალითი:

ნესტორ ბერიშვილი (1867-1935), დაპატიმრებული 1935 წელს.

მართა რამიშვილი (1870-1952), ნოე რამიშვილის და, ნესტორ რამიშვილის მეუღლე. შვილის, მამია ბერიშვილის, საქართველოში მეორედ ფარულად შემოსვლის შემდეგ, 82 წლის ასაკში, 1952 წელს გადაასახლეს ყაზახეთში. გარდაიცვალა გადასახლებაში 1952 წ.

მათი შვილები:

მალაქია ბერიშვილი (1893-1921)

დაიბადა 1893 წელს. სწავლობდა ეკონომიკის ფაკულტეტზე. რუსული ჯარების საქართველოში შემოჭრის შემდეგ ქართული არმიის იუნკერია. 1921 წლის თებერვალში, თფილისის დაცვისას, ის სასიკვდილოდ დაიჭრა კოჯორში.

ოლია ბერიშვილი (1895-1980)

სამედიცინო განათლების მიღების შემდეგ ხდება ექიმი. მისი მეუღლე, ვლადიმერ ხვედელიძე, რომელთანაც ორი შვილი ჰყავს. ძმის, მამია ბერიშვილის მეორე ფარული მოგზაურობისას საქართველოში, ოლია დაიჭირეს. გადაასახლეს ყაზახეთში 1952 წელს. დაბრუნდა საქართველოში და სიცოცხლე თბილისში დაასრულა.

შალვა ბერიშვილის (1897 – 1989.09.05)

თფილისში ირიცხებოდა ეკონომიკის ფაკულტეტზე. 1924 წელს ის ჭიათურის აჯანყების ერთ-ერთი ლიდერია. რეპრესიის შემდეგ ის ტოვებს ქვეყანას, რათა საფრანგეთში გადასახლებაში მყოფ მთავრობას შეუერთდეს. საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის წევრი, ექვსჯერ გადაკვეთა ფარულად საქართველოს საზღვარი (1930, 1934, 1936, 1939, 1940, 1942) იმისათვის, რომ საქართველოში მყოფ პარტიზანებთან დაემყარებინა კონტაქტი. მისი უკანასკნელი მოგზაურობისას, როდესაც მთავრობის თავმჯდომარე ჟორდანას გზავნილი მოჰქონდა პარტიზანებისთვის, შექმნილ მდგომარეობაში ნაცისტების წინააღმდეგ ებრძოლათ, დაი-

Tité Berichvili (1902-1939) Professeur de Chimie à la Faculté de Varsovie en Pologne, ayant fui l'occupation de son pays. En 1939, lors du partage de la Pologne entre l'Allemagne et l'URSS, il est fusillé avec 9 autres otages géorgiens anti-nazis (Clause signée entre les 2 états).

Géronti Berichvili (1904-1984) Faculté d'Agronomie à Tiflis. Il a 2 enfants (Zourab en 1946 et Nanouli en 1949) Déporté au Kazakhstan en 1949, après le premier voyage clandestin en Géorgie de son frère Mamia. Il est victime d'un accident, un arbre lui casse le dos. Il vit avec un corset pendant plus de 8 ans. Après 10 ans de déportation il revient vivre en Géorgie.

Noé Berichvili (1906-1996) Déporté au Kazakhstan en 1949, après le premier voyage clandestin en Géorgie de son frère Mamia. Après 10 ans, il revient en 1956 et continue sa vie de paysan à Sourébie, village paternel avec Choura, son épouse et sa fille Asmath.

Nino Berichvili (1913/14-1952) Après ses études à la Faculté de Médecine, elle devient médecin. Arrêtée après le second voyage clandestin en Géorgie de son frère Mamia. Elle est étranglée en 1952, lors d'un interrogatoire par Roukhadzé, responsable de la Tcheka.

Vincent Berichvili (1915-1942) Emprisonné de 13 à 16 ans. Fait ses études de médecine. Lors de l'attaque des troupes allemandes, Médecin, il est mobilisé et envoyé sur le front ukrainien. Fait prisonnier à Sébastopol avec son frère Mamia par les troupes allemandes, il est déporté dans un camp de concentration en Roumanie. Il y meurt en 1942.

Mamia Berichvili (1917-2003). Emprisonné à l'âge de 13 ans. Etudes de Médecine à Tbilissi et Oufa dans l'Oural. Mobilisé en 1941, lors de l'attaque des troupes allemandes, il est envoyé sur le front en Ukraine, comme médecin. Fait prisonnier à Sébastopol par les allemands, il sera envoyé dans un camp de concentration en Roumanie, où son frère Vincent mourra. Ensuite, il sera envoyé à Auschwitz et Oranienburg. Rapatrié en France en 1943, il s'engage dans l'armée française en 1944 et fera la campagne d'Allemagne comme médecin auxiliaire au 8e Régiment des Chasseurs d'Afrique, il est démobilisé en avril 1946. Il fait 3 voyages clandestins en Géorgie par la Turquie, en 1949, 1951 et 1953 pour le compte du gouvernement Géorgien en exil. Il devient membre du bureau à l'étranger du parti social-démocrate de Géorgie et membre de la Commission des archives du gouvernement et du parti. Il deviendra Président du Bureau à l'étranger et Président de la Commission des Archives, qu'il ramènera en Géorgie. Il gèrera avec sa femme, Christiane pendant plus de 20 ans, le Domaine de Leuville-sur-Orge.

Sans oublier **Noé Ramichvili (1881-1930)** Faculté d'Urief. Dès 1902, il est arrêté, emprisonné et exilé plusieurs fois, ce qui l'oblige à vivre dans la clandestinité. Il devient président le la République de Géorgie de mai à fin juin 1918, puis ministre de l'Intérieur.

ჭირეს და სიკვდილით დასჯა მიუსაჯეს, მაგრამ სასჯელი 25-წლიანი პატიმრობით შეცვალეს. 1960 წელს გაათავისუფლეს და მოსკოვთან ახლოს (280 კმ.), ვლადიმირის მოხუცთა თავშესაფარში გადაიყვანეს. მას არ სურს, საფრანგეთის მთავრობამ რაიმე ნაბიჯი გადადგას მის საფრანგეთში დასაბრუნებლად. 1962 წელს საქართველოში ბრუნდება. 1966 წელს ქორწინდება გენაზე, რომელთანაც 1969 წელს შეეძინა ქალიშვილი, მაკა. შალვა ბერიშვილი იძულებულია იმუშაოს, მისი ასაკის მიუხედავად. 1986 წელს ის თბილისის მეტროში ჩავარდნის მსხვერპლი გახდა და სიკვდილამდე სანოლს მიჯაჭვული დარჩა.

ტიტე ბერიშვილი (1902-1939)

ქიმიის პროფესორი ვარშავის უნივერსიტეტში (პოლონეთი), სადაც თავისი ქვეყნის ოკუპაციის შემდეგ აღმოჩნდა. 1939 წელს, გერმანიის და სსრკ-ის მიერ პოლონეთის გაყოფის შემდეგ, ის სხვა ცხრა ქართველ ანტინაცისტ მძევალთან ერთად, დახვრიტეს (ორ სახელმწიფოს შორის დადებული პირობის თანახმად).

გერონტი ბერიშვილი (1904-1984)

სწავლობდა თფილისში, აგრარულ ფაკულტეტზე. მას ორი შვილი ჰყავს (ზურაბი, რომელიც 1946 წელს შეეძინა და ნაწული - 1949 წ.). 1949 წელს ყაზახეთში გადაასახლეს, ძმის, მამიას, საქართველოში პირველი ფარული მოგზაურობის შემდეგ. ის უბედური შემთხვევის მსხვერპლი გახდა, ხერხემალი დაუზიანდა. რვა წლის მანძილზე კორსეტით ცხოვრობდა. ათწლიანი გადასახლებიდან ის საცხოვრებლად საქართველოში დაბრუნდა.

ნოე ბერიშვილი (1906-1996)

1949 წელს გადაასახლეს ყაზახეთში, ძმის, მამიას, საქართველოში პირველი ფარული მოგზაურობის შემდეგ. გადასახლებიდან 1956 წელს საქართველოში დაბრუნდა და ცხოვრება სურეში გააგრძელა, მამისეულ სოფელში. მან შურაზე იქორწინა, რომელთანაც შეეძინა ქალიშვილი, ასმათი.

ნინო ბერიშვილი (1913/14 - 1952)

სამედიცინო განათლების მიღების შემდეგ ის ექიმი ხდება. დააკავეს მისი ძმის, მამიას, საქართველოში მეორე ფარული მოგზაურობის შემდეგ. 1952 წელს, დაკითხვაზე, რომელსაც ჩეკას მდივანი რუხაძე უძღვებოდა, მოახრჩვეს.

ბიკენტი ბერიშვილი (1915-1942)

13-16 წლის ასაკში დაპატიმრებული. გათავისუფლების შემდეგ იღებს სამედიცინო განათლებას. გერმანული ჯარების შემოტევების დროს ის უკრაინულ ფრონტზე გაიწვიეს, როგორც ექიმი. სიევასტოპოლში, თავის ძმასთან, მამიასთან ერთად შეიპყრეს. შემდეგ რუმინეთის საკონცენტრაციო ბანაკში გადაიყვანეს, სადაც 1942 წელს გარდაიცვალა.

მამია ბერიშვილი (1917-2003)

დაპატიმრებულია 13 წლის ასაკში. სამედიცინო განრხით სწავლობდა ჯერ თბილისში, შემდეგ უფაში, ურალში. 1941 წელს, გერმანული ჯარების შემოტევის დროს, ის უკრაინულ ფრონტზე გაიწვიეს, როგორც ექიმი. გერმანელებმა

En Mars 1921, il suit le président Noé Jordania en exil en France, le Parlement leur ayant donné mission de continuer la lutte de l'étranger. Dirigeant du parti social-démocrate de Géorgie, il est l'un des organisateurs de l'insurrection nationale de 1924. Moscou le fait assassiner à Paris le 7 décembre 1930.

Mais, malheureusement notre famille n'a pas l'exclusivité de ce triste privilège, on dit même, que pas une seule famille de Géorgie, n'a été à l'abri de ces persécutions, organisées par Staline, Beria et la machine répressive soviétique.

Aujourd'hui, la Nation géorgienne qui a retrouvé son indépendance, en partie, devrait se souvenir et honorer tous ses innombrables martyrs.

სევასტოპოლში შეიპყრეს და რუმინეთის საკონცენტრაციო ბანაკში გადაგზავნეს, სადაც მისი ძმა, ბიკენტი, დაიღუპა. შემდეგ ის ოსვენციმში და ორანიენბურგში გადაიყვანეს. 1943 წელს მისი რეპატრირება მოხდა საფრანგეთში, ის საფრანგეთის ჯარში ეწერება 1944 წელს და აფრიკის მონადირეების მერვე ლეგიონს დამხმარე ექიმად მიჰყვება გერმანიის კამპანიაში. 1946 წლის აპრილში დემობილიზებულია. ჟორდანias გადასახლებაში მყოფი მთავრობის სახელით, სამჯერ ფარულად გადაკვეთა საქართველო-თურქეთის საზღვარი, 1949, 1951, 1953 წლებში. საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის საზღვარგარეთის ოფისის და მთავრობის და პარტიის საარქივო კომისიის წევრი გახდა; აღნიშნული არქივი მან საქართველოში დააბრუნა. მეუღლესთან, ქრისტიანთან ერთად, 20 წელზე მეტი დროის მანძილზე მართავდა ლევილ-სიურ-ორჟის მამულს.

არ დავივიწყოთ ნოე რამიშვილი (1881-1930). სწავლობდა იურიევის (ტარტუს) უნივერსიტეტში. 1902 წლიდან რამდენჯერმე დააპატიმრეს და გადაასახლეს, რაც მალულად ცხოვრებას აიძულებდა. 1918 წლის მაისიდან აგვისტომდე საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობის თავმჯდომარე, შემდეგ კი – შინაგან საქმეთა მინისტრი. 1921 წლის მარტში, მას შემდეგ, რაც პარლამენტმა მთავრობა საფრანგეთში მიაღწივლინა მუშაობის გასაგრძელებლად, ნოე რამიშვილი პრეზიდენტ ნოე ჟორდანiasთან ერთად მიემგზავრება. საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის მმართველი, 1924 წლის ეროვნული აჯანყების ერთ-ერთი ორგანიზატორია. 1930 წლის 7 დეკემბერს მოსკოვმა შუაგულ პარიზში მოაკლევინა.

სამწუხაროდ, ჩვენი ოჯახი არ არის გამოჩენილი, მხოლოდ მას არ უსარგებლია ამ სამწუხარო პრივილეგიებით, შეიძლება ითქვას, რომ საქართველოს ყველა ოჯახმა გადაიტანა მსგავსი დევნა, რომელიც სტალინის, ბერიას და საბჭოთა რეპრესიული მანქანის მიერ განხორციელდა.

დღეს ქართველ ერს, რომელმაც ნაწილობრივ დაიბრუნა თავისი დამოუკიდებლობა, უნდა ახსოვდეს და პატივს მიაგებდეს მისთვის წამებულ უთვალავ ადამიანს.

Bibliographie

ბიბლიოგრაფია

- Le droit du peuple géorgien. Mikhako Tsereteli. Paris 1916
- Mémoire présenté à la Conférence de la Paix. Délégation géorgienne à la Conférence de la Paix. Paris juillet 1919.
- Séparation de la Transcaucasie. Tsereteli Irakli. Imprimerie Chaix Paris. 1919
- Le conflit Arméno-géorgien et la Guerre du Caucase. Mikaël Varandian. Préface d'Albert Thomas. Imprimerie M. Elinikowski. Paris 1919.
- Mémoire du gouvernement de la République géorgienne aux puissances et Nations. Gouvernement géorgien 1920.
- Accord Russo-Géorgien du 7 mai 1920. Archives Nationales.
- La Démocratie Géorgienne. Wladimir Woytinsky. Préface d'Emile Vandervelde. Librairie Alcan Levy. Paris 1921.
- Constitution de la République de Géorgie. Edition de la Présidence de la Constituante de la République de Géorgie. 1921.
- L'Internationale Socialiste et la Géorgie. Edition du Comité Central du Parti Ouvrier Social-démocrate de Géorgie. Paris 1921.
- Lettres de Géorgie. Jean Martin, Rédacteur du « Journal de Genève ». Genève 1920.
- La République russe. Revue Socialiste & Démocratique mensuelle. Paris Mars 1921.
- La Résurrection Géorgienne. Paul Gentizon envoyé spécial du « Temps ». Editions Ernest Leroux. Paris 1921.
- La République Géorgienne. Rédacteur en chef : Elisabeth Orbeliani. N° 59-60-61. Tbilissi septembre et octobre 1920.
- La Géorgie sous la domination des armées bolchevistes. Edition de la Présidence de l'Assemblée. Paris octobre 1921.
- Le Proletariat géorgien contre l'impérialisme bolcheviste. Edition du Bureau de Presse Géorgien. Novembre 1921.
- Les travailleurs géorgiens et les élections soviétistes de Géorgie. Edition du journal « La Géorgie Libre. ». Paris janvier 1922.
- La Géorgie coopérative sous le régime Bolcheviste. Victor Serwy. Bruxelles 1922.
- Au Congrès des Internationales. Compte-rendu de l'activité du Parti Social-démocrate de Géorgie. Edition du Comité Central du Parti Social-démocrate de Géorgie. Janvier 1923.
- Carnet personnel de Valiko Djougheli. Document manuscrit. Février 1924.
- La Géorgie et la Russie. Noé Ramichvili. Décembre 1924. Paris.

- Documents relatifs à la question de la Géorgie devant la Société des Nations. Editions de la Légation de Géorgie en France. Paris 1925.
- Documents du Parti Social-démocrate Ouvrier de Géorgie. Résolutions adoptées à la Conférence Nationale secrète du parti social-démocrate de Géorgie. Edition du Bureau à l'étranger du PSDG. Paris 1925.
- Comment furent préparées les Journées d'Août en Géorgie. S. Devdariani. Librairie de l'Humanité. Paris 1925.
- La politique réaliste géorgienne. G. Veshapely. Paris 1925.
- La délégation des Trade-Unions britanniques et la Géorgie. Edition du Bureau à l'étranger du parti social-démocrate de Géorgie. Imprimerie de la Gazette à Arpajon. 1925.
- Moscou et la Géorgie Martyre. Raymond Duguet. Editions Jules Tallandier. Paris 1927.
- Voici ce qu'on a fait de la Géorgie. Henri Barbusse. Editions Ernest FLAMMARION. Paris Mai 1928.
- H. Barbusse, les soviets et la Géorgie. D. Charachidzé. Préface de Karl Kautsky. Editions Pascal Paris 1930.
- Les Amis de la Géorgie. Paris 1930.
- Le social-démocratisme. Noé Ramichvili. Paris 1931.
- Difficultés Socialistes. Noé Jordania. Edition Kheladzé Paris 1933.
- L'Echo de la Lutte n° 46. Revue mensuelle du parti social-démocrate de Géorgie. Paris 1934.
- La phase actuelle du problème géorgien. Guiorgui Gvazava. Association Géorgienne pour la SDN. Paris 1934
- La GEORGIE. Association Géorgienne pour la Société des Nations. Paris 1937.
- Le Courrier Géorgien. N°1. Organe du Bureau du Conseil National. Paris avril 1940.
- Patrie, Prisons, Exil. Khariton Chavichvily. Edition Défense de la France 1946.
- Révolutionnaires Russes à Genève en 1908. Khariton Chavichvily. Collection « Essais n° 4 ». Genève 1974.
- L'Arménie, l'Azerbaïdjan et la Géorgie, de l'indépendance à l'instauration du pouvoir soviétique 1917-1923. Serge Afanasyan. Edition l'Harmattan. Paris 1981
- La Géorgie, à la croisée des chemins : Archaïsme et Modernité. Charles Urjewicz. Herodote n° 54-55. Paris 1989.
- Documents et Archives du Bureau à l'étranger du parti social-démocrate de Géorgie.
- « Sur la République de Gourie ». Article de Stephen Jones.
- « Documents sur la Première République ». Livre édité par le Ministère de la Justice et les Archives Nationales pour l'exposition itinérante en octobre 2015.

Cartographie :

Thierry Berichvili

Illustrations :

- Collection personnelle de Thierry Berichvili.
- La Première République Démocratique de Géorgie. Guiorgui Charadzé. En géorgien. Tbilissi 2003.
- Les Archives Nationales.
- La Bibliothèque de l'Université d'Etat – Ivané Djavakhichvili.
- La Bibliothèque Nationale du Parlement.

კარტოგრაფია:

ტიერი ბერიშვილი

ილუსტრაციები:

- ტიერი ბერიშვილის პირადი კოლექცია.
- საქართველოს პირველი დემოკრატიული რესპუბლიკა. ქართულ ენაზე, გიორგი შარაძე, თბილისი, 2003.
- ეროვნული არქივი.
- ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკა
- პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა

Epilogue

Cher lecteur, le livre que vous venez de lire est très particulier par plusieurs aspects.

Premièrement, parce que l'on y perçoit la liberté typique de l'essai, la libre expression de la pensée de l'auteur, avec des aspects subjectifs, la forme du discours et la narration parfois polémique, même si c'est une vaste œuvre scientifique. Pour toutes ces raisons on doit porter un grand intérêt à ce livre.

Deuxièmement, j'ai parlé du « subjectivisme » comme style de l'essai, ce qui n'entache pas la sincérité de l'auteur. Il est né et a été élevé dans une famille dont les parents servaient les idéaux de la social-démocratie et tous les membres se sont sacrifiés pour la réalisation de ces derniers. L'auteur a passé son enfance et sa jeunesse dans ce milieu culturel où l'idéologie social-démocrate était liée à la restauration de l'indépendance de la Géorgie. En prenant en compte tout cela, il faut noter le mérite de l'auteur, dans cette œuvre son « subjectivisme » ne s'est pas transformé en essai tendancieux ce qui met en valeur son mérite scientifique.

Troisièmement, il y a déjà plus de vingt ans que le régime soviétique est terminé en Géorgie, ce qui a donné aux chercheurs intéressés par cette époque très intéressante et douloureuse de notre histoire de 1918-1921, la possibilité de l'étudier sans pression officielle soviétique. Cependant, il y a beaucoup de faits ou événements qui sont encore sous-estimés ou pas assez pris en considération, ni assez étudiés, même si de nombreuses œuvres scientifiques très intéressantes existent. De ce point de vue le livre de Thierry Berichvili est un pas en avant pour continuer les recherches nécessaires.

Quatrièmement, nous pouvons dire sans aucune exagération, que l'auteur de cette œuvre est une personne particulièrement intéressante de l'émigration actuelle géorgienne. Il n'est pas né ni élevé en Géorgie, ses parents reposent au cimetière géorgien de Leuville. Il a passé toute sa vie en France, cependant il travaille infatigablement pour le bien de la Géorgie. Entre autres, Thierry a transmis les archives, les mémoires, l'héritage épistolaire de son père, Mamia Berichvili, un immigré célèbre, ainsi que les documents du parti social-démocrate à la Bibliothèque de l'Université d'Etat de Tbilissi - Ivane Javakhishvili pour les conserver et les protéger. Avec cet acte, il a confirmé encore une fois sa fidélité envers la première génération de l'émigration géorgienne, qui même sous le régime soviétique faisait confiance à une seule institution de l'époque, l'Université d'Etat de Tbilissi - Ivane Javakhishvili. En le remerciant pour cette donation l'Université lui a attribué la médaille

ბოლოსიტყვა

ძვირფასო მკითხველო, წიგნი, რომლის კითხვაც ახლა დაასრულე, რამდენიმე ასპექტის გამო უაღრესად მნიშვნელოვანია.

პირველი: მიუხედავად იმისა, რომ იგი საკმაოდ ვრცელი სამეცნიერო ნაშრომია, მასში დაუფარავად ჩანს ესეისტური ჟანრისთვის დამახასიათებელი კომპოზიციური თავისუფლება, მკვეთრად გამოხატული ავტორისეული ინდივიდუალობა, სუბიექტივიზმი, საუბრის ფორმა, ზოგჯერ, პოლემიკური ხასიათის თხრობა. ამის გამო იგი დიდი ინტერესით იკითხება.

მეორე: სუბიექტივიზმი ვახსენე, როგორც ესეისტიკისთვის დამახასიათებელი თვისება, - რომ არა ეს სუბიექტური დამოკიდებულება, სხვაგვარად ავტორი გულწრფელი ვერ იქნებოდა. იგი დაიბადა და გაიზარდა ოჯახში, რომლის უახლოესი ნათესავები სოციალ-დემოკრატიულ იდეებს ემსახურნენ და შეენივნენ კიდევ მათი აღსრულებისათვის ბრძოლას. ავტორმა ბავშვობა და ახალგაზრდობა იმ „სუბკულტურულ“ გარემოში გაატარა, სადაც სოციალ-დემოკრატიული იდეოლოგია საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენასთან ასოცირდებოდა. სწორედ ამის გათვალისწინებით, ავტორის სასახელოდ უნდა ითქვას, რომ ნაშრომის წერისას სუბიექტივიზმი ტენდენციურობაში არ გადაზრდილა და ამით მის მეცნიერულ ღირსებას ჩრდილი არ მისდგომია.

მესამე: აგერ უკვე ორ ათეულ წელზე მეტი გავიდა მას შემდგომ, რაც საქართველოში კომუნისტური რეჟიმი დასრულდა, რამაც საშუალება მისცა დანტერესებულ მკვლევრებს, ოფიციალური იდეოლოგიური წნეხის გარეშე ეწერათ ჩვენი ისტორიის 1918-1921 წლების უაღრესად საინტერესო და მღელვარე ეპოქის შესახებ, მაგრამ არაერთი საინტერესო გამოკვლევის მიუხედავად, ჯერ კიდევ ბევრი ფაქტი თუ მოვლენა სათანადოდ გამოკვლეული და შეფასებული არ არის, - ტიერი ბერიშვილის ეს ნაშრომი ამ თვალსაზრისით კიდევ ერთი წინგადაგმული ნაბიჯია.

მეოთხე: გადაჭარბების გარეშე შეიძლება ითქვას, რომ ამ ნაშრომის ავტორი თანამედროვე ქართველი ემიგრაციის ერთ-ერთი ყველაზე მეტად გამორჩეული ფიგურაა, იგი საქართველოში არ დაბადებულა და გაზრდილა, მისი მშობლები საფრანგეთში, ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე განისვენებენ, მანაც მთელი ცხოვრება საფრანგეთში გაატარა, მაგრამ დღემდე დაუღალავად იღვწის საქართველოს საკეთილდღეოდ. ტიერიმ მამამისის - ცნობილი ემიგრანტის, მამია ბერიშვილის - პირადი არქივი, მოგონებები, ეპისტოლარული მემკვიდრეობა, პარტიული ორგანიზაციის დოკუმენტებთან ერთად, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკას გადასცა შესანახად, ამით კიდევ ერთხელ დაადასტურა ერთგულება საფრანგეთში წასული პირველი თაობის ქართველი ემიგრანტებისადმი, რომლებიც საბჭოთა ეპოქაშიც კი საქართველოში არსებულ ერთადერთ ინსტიტუციას - თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტს უცხადებდნენ

de l'établissement. Comme nous pouvons le voir, ce n'est que le debut d'une réelle collaboration. Un autre bon résultat de cette collaboration est la réalisation de ce livre.

Zourab Gaïparachvili

Directeur de la Bibliothèque de l'Université d'Etat de Tbilissi - Ivane Javakhishvili

ნდობას. ამ შემონიშნულობის გამო უნივერსიტეტმა ტიერი ბერიშვილი უნივერსიტეტის მედლით დააჯილდოვა... მაგრამ, როგორც დრომ გვაჩვენა, ეს მხოლოდ თანამშრომლობის დასაწყისი იყო. ამ თანამშრომლობის ერთ-ერთი მორიგი საუკეთესო რეზულტატი გახლავთ ეს ნიგნიც.

ზურაბ გაიპარაშვილი

*ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკის ხელმძღვანელი*

Thierry Berichvili est né le 13 avril 1951 à Istanbul. Fils de Christiane Leclerc et de Mamia Berichvili.

Il a 2 fils. En 2013, il se remarie avec Maïa Eliava, son épouse géorgienne.

Licence d'Economie Politique de Paris VIII et « Diplôme Sciences et Ergonomie » de Paris I.

Travaille pendant plus de 14 ans dans la métallurgie où il a exercé différentes fonctions syndicales (Délégué syndical, délégué du personnel, secrétaire de Comité d'entreprise, Représentant syndical au Comité Central d'entreprise et Délégué Prudhommal). Il travailla ensuite comme Directeur

commercial dans la Photogravure, l'imprimerie et la Communication.

Militant associatif et politique dans différents partis et organisations politique de gauche en France, il a été Adjoint au Maire de la ville de Brétigny-sur-Orge, à 5 km de Leuville dans la région parisienne et aujourd'hui, il est élu au Conseil Municipal du village où il habite dans le Gers.

Il est le dernier membre du Bureau à l'étranger du parti social-démocrate de Géorgie, dont il a rapporté les dernières archives à l'Université d'Etat – Ivané Djavakhichvili en automne 2015.

A partir de juin 1994, il représente les descendants Géorgiens de Samson Pirtskhalava au sein de la SCI « Foyer Géorgien ». Depuis le 8 mai 1998, continuant le travail de son père Mamia Berichvili, il œuvre pour le retour du Domaine de Leuville à la Géorgie, d'abord au sein de la Commission Mixte de 1999 à 2011, ensuite au sein de la Commission Paritaire, organisme créé après la signature du Mémoire du 23 mai 2011. Le 26 mai 2016, il signe à Tbilissi avec les autres familles, « le Protocole d'intention pour le transfert du Domaine de Leuville à la Géorgie ». Et le 23 septembre 2016, il signe à Leuville, au nom de la Famille Pirtskhalava, avec toutes les familles et les représentants du Gouvernement Géorgien, l'acte final de « Transfert par donation du Domaine de Leuville à la Géorgie ». Il est nommé membre du Conseil de Gestion du Domaine de Leuville par une ordonnance du Premier Ministre.

En 1987, il crée avec des fils de l'émigration et des amis de la Géorgie, l'association française culturelle & d'amitié avec le peuple géorgien – Gaoumardjos Sakartvelos (France-Sakartvelo). Cette association est la plus ancienne association culturelle Franco-géorgienne qui a pour but de faire connaître l'histoire et la culture du peuple géorgien.

Cette association a signé en octobre 2015, un accord de collaboration avec l'Université d'Etat – Ivané Djavakhichvili.

ტიერი ბერიშვილი დაიბადა 1951 წლის 13 აპრილს, სტამბოლში. მშობლები: ქრისტიანე ლეკლერი და მამია ბერიშვილი.

ჰყავს ორი ვაჟი. 2013 წელს იქორწინა მაია ელიაშაზე.

ბაკალავრის ხარისხი დაიცვა პოლიტიკური ეკონომიკის დარგში პარიზი 8-ს უნივერსიტეტში; შემდეგ კი – მეცნიერებებისა და ეკონომიკის განხრით – პარიზი 1-ის უნივერსიტეტში.

14 წელზე მეტი დროის განმავლობაში მუშაობდა მეტალურგიაში, სადაც შემდეგ ფუნქციებს ითავსებდა: სინდიკატის დელეგატი, პერსონალის დელეგატი, დანესებულების კომიტეტის მდივანი, სინდიკატის წარმომადგენელი ცენტრალურ კომიტეტში, სამრეწველო სასამართლოს დელეგატი. მოგვიანებით იგი მუშაობდა გამომცემლობის ფოტოგრაფიურის, ბეჭდვისა და საზოგადოებასთან ურთიერთობის სამსახურის კომერციული დირექტორის თანამდებობაზე. იყო საფრანგეთის მემარცხენე პოლიტიკური ორგანიზაციების ასოციაციური და პოლიტიკური აქტივისტი, ასევე ქალაქ პრეტინის (ლევლიდან 5 კმ-ში) მერის მოადგილე; ამჟამად კი არჩეულია ჟერსის (მისი ამჟამინდელი საცხოვრებელი) სოფლის მუნიციპალური საბჭოს წევრად.

საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის საზღვარგარეთის ბიუროს უკანასკნელმა წევრმა, ტიერი ბერიშვილმა არჩევების ბოლო ნაწილი 2015 წლის შემოდგომაზე ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტს გადასცა.

1994 წლიდან, სამოქალაქო საზოგადოება „ქართულ კერაში“ წარმომადგენს სამსონ ფირცხალავას შთამომავლებს. 1998 წლის 8 მაისიდან აგრძელებს მამის, მაია ბერიშვილის, საქმეს ლევილის მამულის საქართველოსთვის დაბრუნების საკითხში, 1999-2011 წლებში – შერეული კომისიის ფარგლებში, ხოლო 2011 წლის 23 მაისის მემორანდუმის ხელმოწერის შემდეგ – პარიტეტულ კომისიაში. 2016 წლის 26 მაისს, თბილისში, მოლაპარაკებებში ჩართულ სხვა ემიგრანტთა ოჯახებთან ერთად, ხელი მოაწერა „ლევილის მამულის საქართველოსთვის გადმოცემის განზრახვის პროტოკოლს“, 2016 წლის 23 სექტემბერს კი, ლევილში, როგორც ფირცხალავების ოჯახის წარმომადგენელი, დანარჩენ ოჯახებთან და საქართველოს მთავრობის წევრებთან ერთად, ხელს აწერს „ლევილის მამულის საქართველოსთვის გადმოცემის“ საბოლოო ხელშეკრულებას. პრემიერ-მინისტრის ბრძანებით, ტიერი ბერიშვილი ლევილის მამულის მართვის საბჭოს წევრია.

1987 წელს, ემიგრაციის შთამომავლებთან და საქართველოს მეგობრებთან ერთად, დააარსა „ფრანგული კულტურისა და ქართველ ხალხთან მეგობრობის ასოციაცია – გაუმარჯოს საქართველოს“. ეს პირველი ფრანგულ-ქართული ასოციაციაა, რომლის მიზანიცაა ქართული კულტურისა და ისტორიის წარმოჩენა.

აღნიშნულმა ასოციაციამ 2015 წლის ოქტომბერში ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტთან თანამშრომლობის მემორანდუმი გააფორმა.

Thierry Berichvili est l'auteur de plusieurs publications :

« Tapis de Géorgie. Chefs-d'œuvre des Musées de Tbilissi », en novembre 1997. « Automne 1920, Visite d'une délégation de la Seconde Internationale en Géorgie », en septembre 2006. « La Social-démocratie Géorgienne et le 26 mai 1918 », en mai 2008. « Aperçu de la Social-démocratie Géorgienne », en mai 2009. « Guide touristique de la Géorgie », en septembre 2011. « Costumes de Géorgie et du Caucase », en novembre 2011. « Aperçu de l'histoire de la Géorgie », en octobre 2012. « 1924 – Insurrection Nationale en Géorgie ». Edité en Français et en Géorgien par l'Université Grigol Robakidzé en octobre 2013.

Il est l'auteur de plusieurs articles : « Présentation de la République démocratique de Géorgie », série de 3 articles dans la « Lettre de la Fondation Jean-Jaurès », en 1999. « A propos de la Tchétchénie et du Caucase », dans la revue « Confluence », en 1999. « Situation dans le Caucase » dans la revue « Damoclès » du Centre International pour la paix, en 2000.

ტიერი ბერიშვილი რამდენიმე პუბლიკაციის ავტორია:

„საქართველოს ხალიჩები. თბილისის მუზეუმის შედეგები“ (1997 წ.); „1920 წლის შემოდგომა, მეორე ინტერნაციონალის დელეგაციის ვიზიტი საქართველოში“ (2006 წ.); „ქართული სოციალ-დემოკრატია და 1918 წლის 26 მაისი“ (2008 წ.); „ქართული სოციალ-დემოკრატიის მონახაზი“ (2009 წ.); „საქართველოს ტურისტული გიდი“ (2011 წ.); „საქართველოს ისტორიის მონახაზი“ (2012 წ.); „1924 – ეროვნული აჯანყება საქართველოში“, ორენოვანი გამოცემა, გრ. რობაქიძის უნივერსიტეტი (2013 წ.).

ის მრავალი სტატიის ავტორია: „საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის წარდგენა“ – 3 სტატიის სერია გამოცემაში „Lettre de la Fondation Jean-Jaurès“, 1999. „ჩეჩნეთისა და კავკასიის შესახებ“, ჟურნალი „Confluence“, 1999. „სიტუაცია კავკასიაში“, მშვიდობის საერთაშორისო ცენტრის ჟურნალი „Damoclès“, 2000.

გამომცემლობის რედაქტორი	დალი გერმანიშვილი
გარეკანის დიზაინი	მარიამ ებრალიძე
კომპიუტერული უზრუნველყოფა	ნინო ვაჩეიშვილი
გამოცემის მენეჯერი	მარიკა ერკომაიშვილი

Directrice de l'édition de TSU	Dali Germanishvili
Couverture	Mariam Ebralidze
Création Graphique	Nino Vacheishvili
Responsable de fabrication	Marika Erkomaishvili

0179, თბილისი, ი. ჭავჭავაძის გამზირი 14
14, rue Ilia Tchavtchavadze, Tbilissi 0179
Tel 995(32) 2 25 14 32
www.press.tsu.ge